فهرست جلد الثانی من شرح المثنوی

صحیفه

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمدلله فاتح ابیات المعانی * بمفاتح ابیات الجلد الثانی * جاعل کلمات اولیائه المصابیح الروحانی * لاضاءة قلوب الانسانی * والصلوة علی نبیه محمد الداعی الی جواره بالآیات القرآنی * والبینات الفرقانی * وعلی آله واصحابه الذین اتصفوا باوصاف الالهی * وتخلقوا باخلاق الربانی * بعد حمدالله عزوجل بوفقیر پرزلل بعدشرح ابیات السفرالاول مشتریان علم وحکمتی اقل * ومتاع وسلعهٔ معرفتی بین الاخوان کساد ومتبذل * بولدقده وقوابل خلق جهانی دخی بوجانبه میل ومحبتدن مقفل ومقفل * مشاهده قیلدقده مایهٔ شوق تحریر وتصنیفه نقصان وخلل کلوب خاطر فاتر بوطول املدن نیجه مدت فارغ اولدی * بیت * جذب سمعت ازکسی راخوش لبیست * کرمی وجدمعلم ازصبیست * کرنبودی کوشهای غیبکیر * وحی ناوردی زکردون یك بشیر * پس بعد زمان بعض یارانك فتح ابیات سفرثانی یه ینه رغبت ومیلانی ظهوره کلوب بوفقیرك بال پرملالی درحال مقالی حامدا لله المتعالی تالی اولوب دیدیکه الحمدلله علی الآلاء * الالا تحزن فان متاع الحکمة لاتکسد * وطلب متاع المعرفة لایفسد * ولوکان فیما بین الناس طالبا واحدا یعدل لآلاف * واوکان فی الصورة حقیرا یعد من الاشراف * پس بونلرك رغبت ومیلانی جان وجنانی غبار فتور وتوانیدن پاك ایدوب شرح ابیات سفرثانی یه مجد وچالاك ایلدی امیددر که توفیق الهی قرین وعنایت ربانی معین اولوب اتمامی میسر واختتامی سهولتله مقدراوله * (ربنا افتح بیننا وبین قومنا بالحق وانت خیرالفاتحین آمین یارب العالمین)

بیان بعض ازحکمت تأخیراین مجلددوم

بوایکنجی مجلدك تأخیراولمسنك حکمتلرندن بعضسنك بیانندهدر روایت اولنور که جلد اول تمام اولدقدنصکره حضرت خداوندکار برایکی سنه مقداری کوهر نثار اولیوب مثنوی بیورمدیلر پس سبب تأخیروحکمت تقدیردن بعضنیکه

ضمیرمنیرلرینه لایح اولاندر اجمالا بودیباجه ده تسطیر وتحریر بیوروب دیرلر (که اگر جملهٔ حکمت الهی بنده رامعلوم شود) که اگر حکم الهیه نك جمله سی قوله معلوم اولسه (درفوائد آن کار بنده ازان کار فروماند) اول کارك فائده لرنده قول اول کارده عاجزقالور (وحکمت بی پایان حق ادراك اورا ویران کند) وحق تعالینك حکمت بی پایانی آنك ادراکنی ویران ایلر (بدان کار نپردازد) کمال حیرتندن بنده اول کاره دوزلمز یعنی مشغول اولمز (پس حق تعالی شمهٔ ازان حکمت بی پایان مهار بینیٔ اوسازد) پس حق تعالی برشمه یی اول حکمت بی پایاندن اول قولك بورننه بولاردوزر یعنی اول کارك بعض نفعی وحکمتنی بنده یه روشن ایلر حتی آنك قلبی اول کاره اول نفع واسطه سیله مائل ومنجذب اولور (واورابدان کار کشد) واول قولی اول برشمه سببیله اول عمله چکر (که اگر اورا ازان فائده هیچ خبر نکند) که اول قوله اول کارك فائده سندن هیچ خبر ایلمزسه (هیچ نجنبد) هیچ اول قول برکاره حرکت ایدوب مباشرت ایتمز (زیراجنبا نندهٔ ازبهرهای آدمیانست) زیرا محرك درون ودواعی وتقاضای بطون آدمیلرك بهره وفائده سندن اوتوریدر (که ازبهرآن مصلحت کنیم) که اول بهره وفائده دن اوتوری مصلحت ایدرزکنیم محلنه کند دخی نسخه در (واگر حکمت این زوی فرود بزد) واگربوکارك حکمی وسری اول قولك اوزرینه منصب اولوب بالکلیه دوکلورسه یعنی جمیعا اکا معلوم اولورسه (هم نتواند جنبیدن) همینه اول کارك عملنه حرکته قادر اولمز (چنانکه اگردربینیٔ شترمهارنبود) مثالی آنك کبی که اگر دوه نك بورننده بولار اولمزسه (نرود) طوغری یولده کیده مز (واگر سخت بزرك بودهم فروخسبد) واگر اول بولارقتی بیوك اولورسه مثلا فرق اللی بطمان زنجیردن بربولاری اولسه هم ینه یاتوریوله کیده مزتته کم الله تبارك وتعالی سورهٔ حجرده بیوررلرکه (وان من شیٔ) ان نفی ایچوندر من زائددر تأکید ایچون ای مامن شیٔ من الاشیاء الممکنة (الاعندنا خزائنه) الا اول شیئك خزانه لری بزم عندمزده در یعنی اول شیئلرك ایجاد وتکوینینه قادرز بوضرب مثلدر جناب عزتك کمال قدرتنه که مقدورات الهی اشیای مخزونه یه تشبیه اولندی اخراج وایجادنده کلفت وزحمته احتیاج اولمد یغنی مشعردر (ومانزله) بزاول شیئلری خزینهٔ قدرتدن تنزیل ایتمزز (الابقدرمعلوم) الامقدار معینه ملتبس اولدیغی حالده تنزیل ایدرزکه اقتضای قدرت واستدعای مشیت وحکمت اودر * پس حضرت مولانا بیوررلرکه (خاك بی آب کلوخ نشود) طپراق صوسز کریچ اولمز بوهم وجهدر آبسز خاك کلوخ اولمز بوجه اوزره خاك آبه مضافدر (وچون آب بسیار بودهم کلوخ نشود) وچونکه صوچوق اوله همینه کریچ اولمز فاسد اولور پس هرشیده عدالت لازمدر

اكر تسويه وعدالت اولمسه انتظام اشيا بولنمزدی نته كم حق تعالی سورهٔ رحمن ده
بيورديلر (والسماء رفعها ووضع الميزان) حق تعالی سمايی مرفوع قيلدی محلا
ورتبهٔ شول حيثيتدنكه منشاء احكام واقضيه ومنزل اوامر ومحل ملائكه قيلدی
ودخی وضع ميزان ايلدی وعدله شروع ايلدی هرحق مستحقنه وهرشيیٔ
مستعدنه ايصال ايتمكله حتی امور عالم انتظام بولوب احوال اشيا مستقيم اولدی
كما قال عليه السلام (بالعدل قامت السموات والارض * پس بو آيتله استشهاد
بيوردقدنصكره ديرلركه (بميزان دهد هرچيز برا بی حساب و بی ميزان) امدی
الله تعالی هرشيئه برچيزی عدلله وميزانله ويرر حسابسز وميزانسز مقتضای
عقلدن خارج ويرمز (الا كسانی كه ازعالم خلق مبدل شده اند) حساب وميزانسز
كيمسه يه برشی ويرمز ديمكدن سؤال لازم كلدیكه اوليا وانبيايه دخی بومنوال اوزره
ميدر پس انلری كروه عالميادن استثنا بيوروب ديرلركه الاشول كيمسه لره ميزانله
ويرمزكه آنلر عالم خلقدن ومرتبهٔ بشريتدن مبدل اولمشلردر (ويرزق من يشاء
بغير حساب كشته اند) والله تعالی دياديكنه رزق ويرر بغير حساب ولا مكيال
قولنك مظهری اولمشلردر (ومن لم يذق لم يدر) وهر شول كيمسه كه بوسری
طاتمدی بيلمز مادامكه بركيمسه برمرتبه يه واصل اولميه اول مرتبه صاحبلرينك
احوالنه مطلع اوله مز اكرچه علما معلوم ايدنورسه ده حالايله مز بومعنايه تمثيل
قوروب بربيت بيورديلركه (پرسيد يكی كه عاشقی چيست) صوردی بركيمسه بكا كه ای
مولانا عاشقلق ندر (كفتم كه چومن شوی بدانی) ديدمكه چون بنم كبی اوله سين
بيلور سين (عشق ومحبت بی حسا بست) عشقله محبت بی نهايه و بی حسابدر بعض
نسخه ده عشقله محبتك ماييننده واو عاطفه يوقدر بو تقدير اوزره معنیٔ عشق
حسابسز محبتدر (جهت آنكه كفته اند صفت حقست بحقيقت) اول جهتدنكه
ديمشلردر عشق ومحبت صفت حقدر حقيقتده عشق ومحبته نهايت يوقدركه
حق تعالينك صفتيدر واوصاف حقه ايسه نهايت يوقدر (ونسبت او به بنده
مجازست) واومحبتك نسبتی قوله مجازدر حقيقتده محبت حقكدر ز يرا كنت
كنزا مخفيا فاحببت ان اعرف بيوردی محبت حقك صفت قديمه سيدر (يحبهم
تمامست ويحبونه كدامست) يعنی الله تعالی بومؤمنلره محبت ايدر كلامی تمام وكافيدر
وحقيقتدر وهم مقدمدر ويحبونه ومؤمنلر اللهه محبت ايدرلر قندهدر يعنی اصل محبت
قوللر ينه ابتدا حقكدر پس بعد محبت حق قولده محبت ظهور ايدر حد ذاتنده
حق عبده محبت ايلردن اول عبد حقه محبت ايلمك ممكن وقابل دكلدر پس عبدك حقه
اولان محبتی مجاز واعتباری اولور وبو آيت سورهٔ مائده ده در اولی بودر (يا ايها
الذين آمنوا) ای اللهك وحدانيتنه تصديق ايدنلر (من يرتد منكم عن دينه) شول

كيمسه كه سزدن دينندن رجوع ايدوب مرتد اولسه بو آيت كريمه قبل الوقوع غيبك
حالنی اخبار ايدر محصل كلام بودركه بعد وفات النبی عليه وسلم صر يدن برنيجه
كروه مرتد اولديلر مسيلمة الكذاب وطلحة بن خويلد كبی كه بنی اسد قبيله سندن ايدی
بونلرك باشنه نيجه كروه جمع اولوب نبوتنه اعتراف ايلديلر الله تعالی خبر ويروب
بيورديلر هركم دينندن مرتد اولورسه (فسوف يأتی الله بقوم عن قريب) الله تعالی
كتورور برقومی بونلری هلاك ايلدكدنصكره (يحبهم) اويله قومكه الله بونلره محبت
ايلر (ويحبونه) وبونلرده اللهه محبت ايدرلر يحبهم ويحبونه جمله سنك اعرابدن
محلی مجرور قومك صفتيدر علمانك يحبهم ويحبونه ده اقاويل كثيره سی واردر علماء
ظاهر وبعض متكلمين بوكا ذاهب اولمشدركه (المحبة ميل النفس الی شیٔ بكمال
ادركه فيه) ودخی ديرلركه محبت برنوع ارادتدر وتعلق ارادت حوادث واحسانه
وخدمت وطاعت منافعه اولور يوخسه ذات وصفات حقه تعلق محالدر ودخی
ديرلركه قولك خدايه محبتی انعام واحسانه وخدمت وطاعت وغفرانه محبتدر
وخدانك بنده يه محبتی ايصال خير ومنفعتدر اما بو كلام محققين قتنده ضعيفدر زيرا
ارباب تحقيق قتنده محبت حق قديم ومحبت بنده محدثدر وديرلركه فان محبة العبدلله
افناء الناسوتية فی بقاء اللاهوتية ومحبة الله للعبد ابقاء اللاهوتية فی فناء الناسوتية) اكر
بصر بصيرت وديدهٔ سيرتله نظر اولنسه جملهٔ مراتبدن هر مرتبه ده حضرت
حقدن غيری محب ومحبوب يوقدر * بيت * يحبهم ويحبونه چه كفتارست * درون
پرده مكر خويش راخريدارست * ماحصل بو محبت خصوصنده مباحثهٔ كثيره
واردر بو مختصرده ذكری قابل دكلدر (اذلة علی المؤمنين) اذلة جمع ذليلدر
يعنی اويله قومكه رحمادر متذللين ومتواضعين درمؤمنلر اوزره (اعزة علی الكافرين)
كافرلر اوزرينه اشدادر متغابين در والله اعلم بحقايق كلامه * اول ابيات المثنوی *
* مدتی اين مثنوی تأخير شد * مهلتی بايست تاخون شير شد) برنيجه زمان بومثنوی
يازلمدن ورشتهٔ تحرير وتقريره ديزلمدن تأخير اولدی وباعث تأخير فی الحقيقه
مؤخرك تجلی وتأثيريدركه اول اللهك اسماء حسناسندن براسمی مؤخردر وهو الذی
يؤخر الاشياء بعضها عن بعض فی الوجود والزمان وبعضها فی مواضعها
علی مقتضی الحكمة البالغة فما استحق التقديم قدمه وما استحق التأخير اخره * پس
جناب حقك مؤخر اسمی هر برشيیٔ مدت ووقتنه دك تأخير ايدر ومقتضای عقل
وادراكی منع ايدوب حكمت بالغه اوزره تدبير وتأثير ايدر نته كم حضرت پيغمبر صلی الله
عليه وسلم وحيك ظهور نی ايرته سی كون مراد ايليوب مشركلر اول حضرتدن
روحی واصحاب كهفی واسكندری سؤال ايلدكلرنده ساخبركم غدا بيوردی
وجناب حق اول وحيی نيجه مدت تأخير ايلدی كما روی عن ابن عباس رضی الله
عنه (قال ان الوحی تأخر عن النبی عليه السلام اياما حتی قال المشركون ان محمدا

ودعه ربه وقلاه فنزلت ماودعك ربك وماقلى * پس حضرت پيغمبر عليه السلام متبوع اصفيا ومودة عنه جميع اوليادر وارث كامل اولدر كه اول حضرتك برحالندن حصه دار اوله پس حضرت مولانا اكمل ورثاى محمدى به درنته كم حضرت پيغمبردن مع الواسطه اولان وحى نيجه مدت تأخير اولندى حضرت مولانادن دخى بلا واسطه اولان وحى قلبى نيجه مدت تأخير قيلندى تاكم متبوعله تابع ما بيننده ومور وثله وارث ميانئده مناسبت تامه ومشابهت كامله بولندى معنى مصراع ثانى اولدر كه هرنوع ادله علت منزله سنده اولور زيرا برمهلت كركدر كه تاخون شير اوله ديمكدر رجناب حضرت جلت قدرته وعلت هر شئ ايچون براجل ومدت تعيين بيور مشدر برفحواى الامورمرهونة باوقاتها هرامر وكارك ظهور وبطونى بروقت معينه مرهون ومقتضاى حديث (ولكل شئ عندالله اجل مسمى) هرشيئك حصول وزوالى براجله مقروندركه (فاذا جاء اجلهم لايستأخرون ساعة و لايستقدمون) قولى بو معنايه رهنمو ندرنته كم طعامك خون اولمسى برمهلته موقوف ومقروندر كذلك خونك ابن صورتنه كلمسى نيجه مدت ظهور ولده مربوط ومرهوندرنته كم بيوررلر * مثنوى * تا نزايد بخت تو فرزند نو * چون نكردد شير شيرين خوش شنو) اى طالب ابن مثنوى تاكم سنك مادر بختك بريكى والد معنوى طوغرميه عروق جانده خون كبى مبطون اولان علم لدنى شير شيرين كبى اولمز وپستان لسانه كلوب صورت كلمات موزونه ده ظهور قيلمز خوش دكله واو آكله ابن صور بنك حصولنده اصح اولان قول بودركه اشياء ماكوله منهضمه نك اجزاء لطيفه سندن متولده اولان دمك بعض اجزاسندن حاصل اولور خلافا للكلبى كاروى باسناد ابى صالح عن ابن عباس (قال ان الحيوان اذا اعتلف وانطبخ العلف فى كرشه كان اسفله فرثا واوسطه لبنا واعلاه دما) بوسوز اكر صحيح ابن عباس حضرتلرينك اولورسه تأويل اولنور يعنى اوسطى ماده لبن واعلاسى ماده دم بدن اولور ديمك اولور زيرا كرش حيوانده دم ولبن اولمز * پس قول اصح حضرت مولانانك ومحقق اولان علمانك قوليدركه لبن بعض اجزاى دمدن حاصل اولور واصل ابتداى ظهوردم ولبن اولدركه چون حيوان غداسنى تناول ايلسه واول غدا انك كرشنده هضم ومنطبخ ايلسه هضم اوله ايكى قسم اولور بغايت اصلا ولطيف جكره كيدر واسفل وكثيفى امعايه نزول ايدر اندنصكره اول كبدده اولان منطبخ اولوب وهضم ثانى مرتبه سين بولوب دم اولور مخلوطا مع الصفراء والسوداء وفضلة الماء اما صفرا مرارەيه كيدر يعنى اوده وسودا طحاله كيدر يعنى طلاغه وزياده مائيه بوركه كيدوب اندن مثانه به نزول ايدر ودم صرف كبددن مجارئ عروقه جريان ايدر وهضم ثالث حاصل اولور پس كبددن ضرعه متصل اولنان عروقدن

كلوب ضرعه منصب اولور پس ولد ظهوره كلدكده اول ضرعده اولان دم محل لبن لحم ابيض رخوه داخل اولدقده وهضم رابع بولدقده درحال باذن الله صورت دمدن صورت لبنه منقلب اولوب خون شيرا اولور ابن صور بنك ظهورى بوكونه اولور اما غداى روح اولان ابن معنوى كه علوم ومعارف الهيه دركه حروف جان وجنان مريده دم كبى مضمره ومستوره در بونكدخى ظهور وبروزى تولد ولد قلبيه به متوقفدر وفرزند قلبى ديدكلرى شول وجود روحانى وقوت علميه دركه مشتهى علم لدن وجاذب كلمات سخندر چون طالبك قلبنده بوقوت روحانى تولد ايلسه مريدن اشتهاسى مقدارى جاب لطايف فهوم وجذب معارف وعلوم ايلر ومربى اولوب مكمل اولدقده ملكوت سمايه وحقايق وبواطن اشيايه داخل اولور امابو ولادت ثانيه حاصل اولمسه بوذكر اولنانلردن محروم قالور كما قال عيسى عليه السلام (ان يلج ملكوت السماء من لم يولد) مرتين * مثنوى * چون ضياء الحق حسام الدين عنان * باز كردانيد زاوج آسمان * چون بمعراج حقايق رفته بود * بى بهارش غنچها نشكفته بود) حضرت مولانا حسام الدين چلبى يه ضياء الحق تعبير بيورملرنده اول حضرتك قطبيت وغوثيت وشمسيتنه وساير اوليانك تبعيت وعرضيت وقمريتنه اشارت بيوررلر زيرا ضيا ما بالذاته ديرلر نوردن اقوى درو نور بالعرضه ديرلر ضيادن ضعيفدر نته كم حق تعالى شمسى نيرة بالذات وقمرى نيرا بالعرض قيلوب بيوردى (هوالذى جعل الشمس ضياء والقمر نوار) حق باطل اولان معدومك ضديدر وشول موجود حقيقينك اسميدركه وجودى دائما متحققدر وثابتدر اما ساير موجوداتك فى حد ذاتها ممكنه اولديغى حيثيتدن وجود وثبوتى يوقدر كما قال عليه السلام (اصدق كلمة شعر العرب الاكل شئ ماخلا الله باطل) پس حسام الدين چلبينك ضياء الحق اولملرنده نكته بودركه دائما ذات خدادن جدا دكلدر وجناب حقدن فيضى اول بلاواسطه آلوب زماننده اولان ساير اوليا اندن استفاده واستناره ايدرلر ديمك اولور كما ان مرتبة الغوث الاعظم مثل مرتبة الشمس ومرتبة ساير الاولياء مرتبة القمر والكواكب كلهم يستفيدون منه مثل استفادة القمر من الشمس * بيت * فانه شمس فضل هم كواكبها * يظهرن انوارها للناس فى الظلم * حسام سيف قاطعه ديرلر دين طاعت وانقياد وعادته ديرلر واول حضرته حسام الدين كنيتى اهل دينك سيف صارمى و بى دين اولان اهل كفر وعصيانك قاطعى وعادت وبدعتك قامعى اولديغيچوندر نته كم حضرت رسول حقنده كعب بن زهير ديدى * بيت * ان الرسول لسيف يستضاء به * مهند من سيوف الله مسلول * آسماندن مراد بوراده آسمان اعيان ثابته دركه حقايق اشيا اندن عبارتدر نته كم بيت ثانيده اولان

معراج حقایق بواوج آسمانی مفسر در معراج اسم آلتدر عروجدن نردبانه دیرلرومنه لیلة المعراج حقایق حقیقتك جمعیدر مراد هرشیئك ماهیتی وياخود مثنوینك ماهیاتی وحقایقی اوله كه اجمالا حقایق اشیالده مبیندر وبهار عبارتدر حسام الدین چلبینك ربیع صفت اولان توجه وحیات بخش اولان همتدن وغنچها استعارتدر ابكار معانی واسرار نهانیدن وتقدیر معنیٔ بیتین شریفین اولدر كه بیوررلر چونكم حقك ضیاسی اولان حسام الدین عنان توجه وعزیمتك كیرودوندردی ذروهٔ آسمان معنویدن ارشاد ناسه ونظم مثنوی یه زیرا چونكم مراتب حقایق كونیه ومعارج اسماء الهیه واعیان مشاهده سنه كتمش ایدی آنك بهار همت حیات كردار ولطافت شعار سز معانی وحقایق غنچه لری باغ دلده آچلمش ومثنوی شرابی اندن اول ایچلمش ایدیكه آنك بهار اقتضا وارادتیدر غنچهای حقایق ومعانی كشادهٔ وآماده ایلین ﴿مثنوی﴾ چون زدریا سوی ساحل بازكشت * چنك شعر مثنوی با ساز كشت * دریا مرتبهٔ احدیتدن وعالم الوهیتدن عبارتدر كه (والله بكل شیٔ محیط) فحواسنجه جمیع افواج اسمایی وامواج اشیایی محیط وغارقدر مرتبهٔ احدیتده سوی وفارق یوق ومرتبهٔ الوهیتده ماسوی واغیار امواج بحار كبیدر والآن ینه بو بحر حقیقت بویله در عند اهل الله كما قال الجنید * بیت * البحر بحر علی ماكان فی قدم * ان الحوادث امواج وانهار * لا یحجبنك امواج تغایرها * عمن تشكل فیها وهی استار * وبو عالم صورت وبشریت عالم وحدته نسبتله بر ساحل كیبدر وبر مقتضای (ولقد كرمنا بنی آدم وحملناهم فی البر والبحر) بنی آدمدن مكرم اولیا وانبیاسنی بو بحر وبرده سائر ودائر قیلمشدر زیرا هر نبی وولینك ایكی حالی واردر لی مع الله حالیكه اكاملك مقرب ونبی مرسل صیغمز بو حالده نبوت ورسالت وارشاد انام وتبلیغ احكام اولمز وبر حال دخی نبوت ورسالت ومقتضای بشریت حالیدر كذلك هر ولی یه علی طریق الوراثة وراثتی مقداری بو ایكی حال مقرردر گاه دریای وحدته مشغول ومستغرق اولوب ومحوو فنا مرتبه سین بولوب غیر وسوی قیدندن رها ومریدومحب صیدندن مبرا ومعرا اولورلر وگاه ساحل بشریته كاوب وتربیه یه آغاز قیلوب عاشقانه كلمات لطیفه لر یله سلوت ولطافت ویررلر ونفوس مشتاقانه انفاس نفیسه لریله راحت ایر كورلر پس بو جمله دن اول مقتدای مشایخ كزین و پیشوای اصحاب تمكین اولان چلبی حسام الدین حضرتلریدر كه زمان شریفلرنده محوو فنا حالتی غلبه ایدوب دریای وحدته مستغرق اواشلر وتحریر مثنوی وتقریر كلام معنویدن فراغت قیلمشلر دی چونكم دریای وحدته مستغرق اولمق حالندن ساحل كثرته وبر بشریته كیرودوندی مسرة لقدومه الشریف وفرحة لرجوعه اللطیف چنك شعر مثنوی باساز اولدی

یعنی دوزلدی ومعانی ومعارف منظومه ینه استینافا یازلدی * بوندن معلوم اولان اولدر كه باعث تأخیر مثنوی اول حضرتك محو ومستغرق اولمسی وبادیٔ تحریر وتقریری آنك عقل وصحوه كلمسیدر كه وجود شریفلری اكا علت غائیه وسبب وآلت مستقله اولمشدر ﴿مثنوی﴾ مثنوی كه صیقل ارواح بود * باز كفتش روز استفتاح بود) مثنویكه شول مظهر حقایق الهیه اولان كلمات منظومه ومرآت اسرار ربانی ونكات قرآنی اولان ابیات موزونه ومسطوره دن عبارتدر كه نفسنده مصیقل ارواح سالكین ومنقی اشباح طالبیندر آنك باز كشتی یعنی بعد نظم السفر الاول وتمامه كمال فراغ حاصل اولد قد نصكره حسام الدین چلبی معراج حقایقه عروج قیلد قد نصكره ینه عالم صورت وساحل كثرته رجعت بیوردیغی كونك ابتداكونی مثنوینك دخی بازكشت وابتداء وافتتاحی ایدی استفتاح افتتاح معناسنه در نته كم استفتحت الشیٔ دیرلر افتتحت معناسین ویررلر چوق كمسنه روز استفتاح روز معراجدن دیو زعم ایدوب غلط ایلمشلردر ویكاش سویلمشلردر نعم عوام مابینده بو كلام مشهوردر كه ماه رجبك اول جمعه سی كیجه سنه الفی حذف ایلیوب ستفتاح كیجه سی وجمعه سی كوننه ستفتاح كونی دیرلر ولكن بو لفظك اول كونه اطلاقی ضعفدن خالی دكلدر زیرا لغت حسبیله دلالت ایلدیكی معلومدر ومشهور ومتعارف اولان كتب احادیثده دخی اول كونه ستفتاح دینلمسی ثابت اولمشدر اكر لسان ناسده او كونه ستفتاح اطلاق ایلدكلری جائز كوریلورسه معنیٔ مثنویكه صیقل ارواح اولدی آنك رجوعی رجب آینك اول جمعه سی كونی اولدی دیمك اولوب لكن اولی اولان معنی مثنوینك بازكشت وعودتی روز افتتاح عودت ورجعت حسام الدین چلبی اولدی دیمك اولور فافهم ﴿مثنوی﴾ مطلع تاریخ این سودا وسود سال اندر ششصد وشصت ودو بود) بو سودا وسودك تاریخنك مطلعی سودا بونده بیع وشرا معناسنه در سود ربح وفائده معناسنه در یعنی بو محل بیع وشرای معنوی وفوائد روحانی ودینی اولان جلد ثانینك تاریخنك ابتداسی سال التی یوز التمش ایكیده ایدی یعنی هجرت نبویتك التی یوز التمش ایكنجی سنه سنده بو جلد شریفك نظم لطیفنه شروع قیلندی مناقبده مسطوردر كه حضرت خداوندكارك ولادت شریفه لری بلخ شهرنده هجرت نبویتك التی یوز دردنجی سنه سنده ربیع الاول آینك التنجی كونی واقع اولمشدر پس بو جلد شریفه اللی سكز یاشنده ایكن ابتداء ایلمش اولورلر مناقب افلاكیده ونفحات مولانا جامیده وفاتلرینك تاریخی بودر كه یازلمشدر توفی قدس الله روحه وقت غروب الشمس خامس جمادی الآخر سنة اثنین وسبعین وستمائه پس بو جلددن مثنویٔ شریف اخراولنجه یه دك

اون بيل حياتده اولمش اولورلر سروری وشمعی بو بيتده شيخ سعدی ومولانا
حافظك تاريخلرين ايراد ايدوب شيخ سعدينك ذاتی كلامنه غالب ومولانا حافظك
كلامی ذاتنه غالب وحضرت مولانك ذاتی كلاميله برابردر ديملری محله مناسب
اولمين كلامی بيت شريفك معناسنه اقحام وادخال ايلدكلرندن ما عدا مجرد
لسان ناسدن مسموع اولان كلامه اعتبار ايلمشلردر زيرا بركسه نك ذاتنی بيلك
يا وحی الهی يه ويا كشف ربانی يه موقوفدر بی وحی ويابی كشف بركسه نك ذاتنی
بيلك محالدر اكر كلامندن استدلال اولنورسه (كلامندن اولور معلوم كشينك
كندی مقداری) بيوردقلری قول اوزره مثلا حافظك دخی كلامی ذاتنه غالب
اولمز زيرا عند المحققين كلام متكلمك صفتيدركه انك ذاتيله قائمدر و بوخارجده
اولان الفاظ اول ذاتله قائم اولان صفات حميده يه دلالت ايلر * پس ذاتی كلامنه
غالب وكلامی ذاتنه غالب وياخود كلاميله ذاتی برابر در ديمك مشرب تحقيقدن
بعيد وكلام عوام كالهوامه مشابه وقريبدر ﴿ مثنوی ﴾ بلبلی زينجا برفت
وباز كشت * بهر صيد اين معانی باز كشت) بربلبل بورادن كندی وطوغان اولدی
بومعانينك صيدندن اوتری بوعالمه رجوع ايلدی مصراع اولده ومصراع ثانيده
اولان باز كشتلرده بازطوغان معناسنه اولمق ورجوع ايلمك معناسنه دخی اولمق
ايكيسنده يله جائز اولور يعنی بربلبل كه مراد حسام الدين افنديدر بوعالم صورتدن
عالم معانی وحقايقه كندی وكيرو بوعالم صورته رجوع ايتدی بومعانی شريفه نك
صيدندن اوتری بازاولدی وبوكونه اسرار وعلومی شكار قيلدی ديمك اولور
﴿ مثنوی ﴾ ساعدشه مسكن اين باز باد * تا ابد برخلق اين درباز باد) بو بازك
مسكنی شاهك ساعدی اولسون بوباب خلق اوزره تاابدی كشاده اولسون شاهدن
مراد حضرت حقدر وساعد شهدن مراد مرتبهٔ قوت وقدرت ونعمت ونصرت
محصل صفات الهيه مرتبه سيدركه حضرت حقه نسبت اول مرتبه يدوساعد
كبيدر بازدن مراد حسام الدين افندی واين دردن مراد بومثنوی شريف
قپو سيدر وتقدير كلام اولدركه پادشاه حقيقينك مرتبهٔ صفاتی بوباز معنوی اولان
شيخ حسام الدينك مقامی اولسون تا ابد الآباد بوباب مثنوی ودر معنوی خلق
اوزره مكشوف وكشاده اولسون ﴿ مثنوی ﴾ آفت اين درهوا وشهوتست *
ورنه اينجا شربت اندر شربتست) بوبابك آفت وضرری هوا وشهوتدر يوخسه
بونده شربت ايچنده شربت واردر يعنی بوعلم مثنويكه باب الهی ودر علوم ربانيدر
بونك آفتی هوا وشهوت نفسانيدر يوخسه بومرتبه ده شربت اندر شربت
واردر واكر هوا وشهوت اولمسه بوكا مشتغل اولان كيمسه لذت اندر لذت وحلاوت
ايچره حلاوت بولمق مقرر وبوباب مثنويدن وصال الهی يه مظهر اولمق محقق ايدی

﴿ مثنوی ﴾ اين دهان بربند تا بينی عيان * چشم بندان جهان حلق ودهان)
بو دهانی باغله تا عيان كوره سن يعنی بو بدنك آغزنی اكل وشرب نفسانيدن وغدای
جسمانيدن سد ايليوب صائم اول رياضت ومجاهده يه اشتغال قيل تاكم اول در الهيه
اولان وعالم باطندن ظهوره كلان شربت اندر شربتی عيانا كوره سن ودهان
روحكی اكار كوره سن اول جهان معنوينك چشم بندی حلق ودهاندر بونيكه
باغليه سن بصر بصيرتكدن چشم بندی زائل اولوب اول جهانی عيانا كوررسن
﴿ مثنوی ﴾ ای دهان تو خود زبانهٔ دوزخی * وی جهان تو برمثال برزخی *
نور باقی پهلوی دنيای دون * شير صافی پهلوی جوهای خون) اول جهان حقيقتك
بو حلق ودهان چشم بنديدر ديدكدنصكره دهان وجهانه علی طريق الالتفات
خطاب ايدوب بيوررلر كه ای دهان سن خود زبانهٔ دوزخسن يعنی دوزخ نفسك
بالكی سن هر نقدر غدا ايدنك يته طويميوب (هل من مزيد) نعره سندن خالی
دكلسن وای جهان سن دخی بين الوجوب والامكان برخط فاصل مثالنده سنكه نه صافی
معدوم ونه صافی موجودسن بلكه بين العدم والوجود والامكان والوجوب برحاجز
وحائلسن برازخ قتی چوقدر كيمی صوری وكيمی معنويدر برزخ صوری مثلا
بين البحرين اولان برزخ كبی و برزخ معنوی بين الاجساد الكثيفة والارواح اللطيفة
وبين الدنيا والآخرة اولان برزخ كبی دخی نور الهی ايله دنيای دون ووجود بهائمده
شيرله خون ما بينده اولان برزخلر كبی نته كم بو برزخ معنوی يه اشارت ايدوب
بيوررلر نور باقيكه ذات وصفات الهيه دن عبارتدر بو دنيای دونك پهلو سنده
دركه بو دنيا ومافيها اكا مظاهردر مع هذا (بينهما برزخ لايبغيان) زيرا بو ممكن
الوجوددر وحقيقتده معدومدر واول واجب الوجوددر پس ممكن واجب اولمز
ومعدوم حقيقی موجود حقيقی اولمزكه قلب حقايق قابل دكلدر كذلك شير صافی
(من بين فرث ودم لبنا خالصا سائغا للشاربين) آيتنك فحواسنجه خون ايرمقلرينك
پهلوسنده درحال بوكه بينهما ده برخط حائل معنوی مقرردركه بری برينه قريشمز
اصل برزخ جامع وجود انسانيدركه بين الوجوب والامكان والربوبية والعبودية
والروحانية والنفسانية برخط مستقيم كبی واقع اولمشدر مثلا روحانيتی طرفی لبن
كبيدر پس انسان هر نقدر كه ابن روحانيت طرفنه مائل اولسه ضرر ويرمز خون
نفسانيتی روحانيته مبدل اولور وهر باركه خون نفسانيت جانبنه ميل ايلسه كمال
واحتياط واهتمام لازمدر تاحد اليهدن تجاوز ايتميه ونفسانيت جانبنه كتميه نته كم
بيوررلر ﴿ مثنوی ﴾ چون دروكامی زنی بی احتياط * شير تو خون می شود
از اختلاط) چونكه اول خون نفسانيت طرفنه برآياق قوياسن و برآديم اوره سن
بلا احتياط ولا اهتمام درحال شير روحانيتك نفسانيته مبدل اولور وخون مرتبه سن

بولور اختلاطدن یعنی حظ نفسه قریشمقدن ولذت جسمانی یه مختلط ومشتغل اولمقدن دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ یك قدم زد آدم اندر ذوق نفس * شد فراق صدر جنت طوق نفس) حضرت آدم علیه السلام نفسنك ذوق ایچره بر قدم اوردی یعنی اکل کندم قیلدی جنت صدرینك فراق نفسنه طوق اولدی و مدت عمری قدر آنك افتراقنده قالدی ﴿ مثنوی ﴾ همچو دیو از وی فرشته می کریخت * بهر نانی چند آب چشم ریخت) اول زلت سببیله فرشته اول آدمدن شیطاندن قاچدیغی کبی قاچدی بر نان ایچون اونقدر کوز یاشی دوکدی یعنی اوقدر اغلدیکه چهره مبارکلرنی آب دیده شق ایلدیکندن ماعدا سرندیب وادیلرندن جاری اولوب کوزی یاشندن قرنفل وبعض نبات بتدیکی حدیثله ثابت اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ کرچه یکمو بد کنه کو جسته بود * لیك آن مو در دو دیده رسته بود) اکرچه بر قبل ایدی کنه که اول آدم دیلمش ایدی یعنی حضرت آدمك مراد ایلدیکی کناه اکرچه بر قل قدر حقیر ایدی لکن اوموی ایکی کوزده بتمش ایدی پس قیل کوزده بتسه عظیم ضرردر کذلك اکرچه اولقدر کناه سائر اعضامانندی اولان انسانده بتسه ضرر ویرمز لکن مانند دیده اولان انسان کامله نسبت ضرر ویرر پس اول قدر زلت آدمه نسبت ضرر ویردی ﴿ مثنوی ﴾ بو آدم دیدۀ نور قدیم * موی در دیده بود کوه عظیم) حضرت آدم نور قدیمك دیده سی ایدیکه هر نبی نور قدیم انسان العین منزله سنده در دیده ده موی اولو طاغ اولور پس کاملك وجودنده ادنی مرتبه خطا و زلت عظیم معصیت عد اولنور اما سائر خلقه اضافت اولنسه اول مرتبه ضرر ویرمز ﴿ مثنوی ﴾ کر در آن آدم بکردی مشورت * در پشیمانی نکفتی معذرت) اکر حضرت آدم علیه السلام اول حظ نفسی مقتضاسی اوزره اکل حنطه ایلمکده ملائکه ایله مشورت قیلسه ایدی پشیمانلقده معذرت دیمزدی یعنی نیجه زمان غم و الم یبوب (ربنا ظلمنا) دیو اعتذار ایلمزدی بونده تنبیه بودرکه انسان کندودن عاقل و مرتبه جهتندن کندودن اعلا اولان کیمسه لرله مشورت ایلیه تا انلرك رأییله کندو رأیی قوت بولوب خطا وزللدن بری اوله ﴿ مثنوی ﴾ زانکه با عقلی چو عقلی جفت شد * مانع بد فعلی و بد کفت شد) زیرا که چونکیم بر عقله بر عقل جفت اولدی بد فعللك و بد کفتك یعنی یرامز ایشك و یرامز سوزك مانعی اولدی و کیم ایش ایشلمکدن وقبیح سوز سویلمکدن آنی دفع قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ نفس با نفس دکر چون یار شد * عقل جزوی عاطل و بیکار شد) نفس بر غیر نفسله چونکیم یار اولدی عقل جزوی عاطل و بیکار اولدی و عملدن و کار خیردن معطل قالدی ﴿ مثنوی ﴾ چون ز تنهایی تو نومیدی شوی * زیر سایه یار خورشیدی شوی) چون تنهالقدن سن بر نومید کبی اوله سن لازم اولان اولدر که خورشید حقیقته منسوب اولان

یارك سایه سی آلتنده اوله سن یعنی بر مرشد مربی یه خدمت قیله سن و آنك صحبتنه وارادتنه واصل اوله سن دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ رو بجو یار خدایی را تو زود * چون چنان کردی خدا یار تو بود) یوری سن خدای تعالا یه منسوب یار ایسته بی توقف چونکیم انجلین ایلیه سن خدای تعالی سنك یارك اولدی ﴿ مثنوی ﴾ انکه در خلوت نظر بر دوخنست * آخر آنرا هم ز یار آموختنست) بو بیت سؤال مقدره جواب اولور کانّ بر کیمسه دیر که خدایه منسوب اولان یاری طلب ایلمك نه لازمدر چوق کیمسه واردر که خلوت اختیار ایدوب نظرلرینی ماسوادن دیکمشلر وخلقدن منقطع اولوب حضرت حقله آشنالق ایتمشلر بن دخی کندو باشمه خلوت اختیار ایلیوب بی زحمت مرشد نظرمی ماسوادن دیکسم اولمزمی جواب بیوررلر اول کیمسه که خلوتده نظرنی ماسوادن دیکمش و حضرت حقه دیدۀ دلی کشاده ایتمشدر آخر آنی هم یاردن اوکرنمشدر یعنی نظرنی ماسوادن قطع ایدوب حق جانبنه کشاده ایلمکی بر یار جدا یی و مرشد ربانیدن اوکرنمشدر یوخسه مجرد بی مرشد خلوت اختیار ایتمکله بر کیمسه ماسوادن خلاص اولوب واصل حق اولمز اکر فرضا هر ده مرشدی یوق ایسه ده واصل حق اولنلر بر ولینك روحانیتنك هدایت و معاونتیله واصل حق اولمدر که بونلره وسیله دینور پس یار خدا ییدن جدا اولوب خلوت اختیار ایلمکه عند الاولیاء رضا و جواز یوقدر ﴿ مثنوی ﴾ خلوت از اغیار باید نه ز یار * پوستین بهر دی آمد نی بهار) خلوت اغیاردن کرك یاردن کرکمز کورك قیشدن اوتری کلدی بهاردن اوتری کلمدی اولیا که خلوته کتمشلر و مریدلرینی دخی خلوت اختیار ایتمکه ترغیب و تحریص ایتمشلر مجرد اغیاردن خلاص اولمغه وسیله دن اوتریدر پس خلوتك موضوعی اغیاردن اجتناب ایلمك ایچوندر نته کم پوستین قیش ایچون موضوع اولمش و مناسب کلمشدر پس یاردن خلوت ایلمك مذمومدر و نقصان دینه و ضلالته باعثدر ﴿ مثنوی ﴾ عقل با عقل دکر دوتا شود * نور افزون کشت و ره پیدا شود) عقل بر غیر عقل ایله دوتا اولور و قوت بولور اول مقارنت و مصاحبتدن نور افزون اولدی و طریق الهی پیدا اولور و سالك قوت قلبله عیانا سلوك قیلور ﴿ مثنوی ﴾ نفس با نفس دکر خندان شود * ظلمت افزون کشت و ره پنهان شود) اما نفس آخر نفسله خندان اوله و مقارنت قیله اول مقارنتدن ظلمت زیاده اولدی و راه الهی پنهان اولور ﴿ مثنوی ﴾ یار چشم تست ای مرد شکار * از خس و خاشاك اورا پاك دار) یار یعنی مرشد هدایت کردار ای مرد مرشد شکار سنك کوزك کبیدر آنی خس و خاشاکدن پاك طوت یعنی ای شکار اری مرشد کامل سنك چشم حقیقتنك منزله سنده در کرکدر که آنك قلبنی رنجیده ایلمك خس و خاشاکدن پاك طوته سن ﴿ مثنوی ﴾

هین بجاروب زبان کردی مکن * چشم را از خس ره آوردی مکن) آگاه اول دیل
سپور که سیله برغبار ایله چشمه خسدن بره اوردایله یعنی چشم منزله سنده اولان یاره
خس وخار کبی دل خراشلکدن خفیف ارمغان کتورمه وآنك قلبنی انجتمك مرتبه سنه
یتورمــه ﴿ مثنوی ﴾ چون که مؤمن آینهٔ مؤمن بود * روی اوزآلوده کی
ایمن بود) چونکم مؤمن مؤمنك آینه سیدر کما قال علیه السلام المؤمن مرآة المؤمن
آنك یوزی آلوده لكدن پاكدر اول سیبدن سنــك شكل باطنكی وصورت جانكی
سكا كوستر ﴿ مثنوی ﴾ یار آینه ست جانرا در حزن * در رخ آینه ای
جان دم مزن) یار حزن وغمده جانك آینه سیدر ای جان آینه نك یوزینــه نفس
اورمه و كستاخلق ایدوب اكا مقابل طورمه تا سنك فعلكدن وقولكدن رنجیده
اولمه وروی قلبنی ستر قیلمیه نته كم بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ تانپوشد روی خودرا
دردمت * دم فروخوردن بباید هر دمت) تاكم دردمك یعنی علی الفور سكا كندو
یوزنی اورتمیه پس هردم سكا خاموش اولمق كركدر دردم بونده علی الفور دیمكدر
بعض نسخه ده ازدمت واقع اولمشدر سنك سوزكدن دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾
کم زخاکی چون زخاکی یار یافت * از بهــاری صدهزار انوار یافت) خاکدن
كم میسن یعنی كم دكلسن چونكه برخاك بهــاره منسوب اولاندن یار بولدی
صدهزار ازهار بولدی بهاری ده یا نسبت ایچون اولورسه معنی بودروبهاره منسوب
اولاندن مراد بادوباران اولور بوده جائز اولور كه یا نسبت ایچون اولمیه بو تقدیر
اوزره معنی خاکدن کم دکلسن چونكم خاك بربهــاردن یار بولدی صد هزار شكوفه
وازهــار بولدی ﴿ مثنوی ﴾ آن درختی كرشود بایار جفت * ازهوای خوش
زسرتا پاشكفت) اول بر درخت كه یاره جفت وقرین اوله لطیف هوادن باشدن
آیاغه دك آچیلدی واوراق واثمارله مزین اولدی ﴿ مثنوی ﴾ در خزان چون
دید او یار خــلاف * در كشید اوروو سرزیر لحــاف) خزان وقتنده چونكم
اودرخت یار مخــالف كوردی اول درخت یوزنی وباشنی یورغان آلتنه چكــدی
یعنی تستر ایلیوب برك وبارنی اخفــا ایلدی پس ســالك اولنلره بونده تنبیه
واشــارت اولور كه اشجار ذوی العقولدن دكل ایكن یار موافــق بولدقلری
وقتده ازهار واثمارنی وباطنلرینك اسرارنی ظهوره كتوروب شــاد وخندان
اولورلر ویار مخالف كوردكلرنده اختفا واستتار قیلورلر پس سالك دخی بوصفتله
متصف اولمق لازمدر ﴿ مثنوی ﴾ كــفت یار بد بلا آشفتنست * چونكه
اوآمد طرق خفتنست) درخت لســان حاله ایتــدی یرامز یار بلانك ظهور
وشدتیدر چونكم یار بدكلدی بنم طریق عادتم اویومقدر اكرچه كفتك قائلی درختدر
لكن یار موافق یار مخالفدن ممیز ایلیوب یار بددن مجتنب اولان كسنه مراد اولور

﴿ مثنوی ﴾ پس بخسبم باشم ازاصحاب كهف * به زدقیانوس آن محبوس
كهف) مجتنب اولان عارف دیر كه او یورم اصحاب كهفدن اولورم مغــاره نك
خوابی دقیــانوسدن یكدر زیرا دقیانوس بركافر پادشــاه ایدی بونلری صنم
پرستلكه دعوت ایلردی پس آنك مصــاحبتنده كافر اولوب بیــدار اولمقدن
مؤمن ومسلمان مغــاره ده اویومق هزار بار اولی ایدوكن بیلدكلری ایچون آنك
صحبتندن فرار ایدوب مغــاره ایچره اختفــا ایلدیلر قصه سی مشهور در تحریره
حاجت یوقدر بعض نسخده به زدقیا نوس آن محبوس لهف واقع اولمشدر معنی
اولهف وحسرتك محبوسی دقیــانوسدن یكدر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ یقظ
شان مصروف دقیانوس بود * خواب شــان سرمایهٔ ناموس بود) اول اصحاب
كهفك یقظی یعنی بیدارلغی دقیــانوسك مصروفی اولدی یعنی اویانقلق حالنده
عمرلری دقیانوسك خدمت وصحبتنه خرج اولوب تلف اولدی آنلرك خوابی عرض
وناموسك سرمایه سی اولدی وقرب حقه آنلری واصل قیلدی پس مجرد بیدار اولمق
مقبول دكلدر چونكم جهاد معصیتله اوله كذلك خواب دخی مذموم دكلدر چونكم
علم ومعرفتله اوله ﴿ مثنوی ﴾ خواب بیــدار یست چون بادانشست * وای
بیدار كه بانادان نشست) خواب معنای بیدارلقدر چونكم علم ومعرفتله در وای اول
بیــداره كه نادانله اوتوردی یعنی شول عالم كه جاهل وغافل ایله صحبت قیلدی
عالم نائم اولانك نومی اندن هزار بار اولی اولدی ﴿ مثنوی ﴾ چونكه زاغان
خیمه بربهمن زدند * بلبلان پنهان شدندو تن زدند) چونكم زاغان دنیا وبیهوده
تازان هوا وباوه كویان خطــا خیمهٔ جمعیتی بهمن ضلالت اوزره اوردیلر وچتر اتفاق
واتحــادی شتای فساد وغوایت اوزره قوردیلر بلبلان باغ هدایت وعندلیبــان
كلزار ولایت پنهان اولورلر وسكوت قیلورلر ﴿ مثنوی ﴾ زانكه بی كلزار بلبل
خامشست * غیبت خورشید بیداری كشست) انكیچونكه كلزار سز بلبل خامشدر
یعنی غیبت كلزار وبهــار مقتضیٔ سكوت بلبل كو یادر نتــه كم غیبت خورشید
پرضیا بیدار كش وجاذب نومدر مصراع ثانی مصراع اوله مثــال اولور كما قدرنا
وبو بیتده كنایه بودر كه بلبلان باغ ولایت وعندلیبان روضهٔ طریقت مادام كه
كلزار حقیقت اولمیــه وبهار آخرت ظهوره كلمیه حقیقت حالی سویلمكدن صامتلر
وما فی البــالی تقریر ایلمكدن ســاكتلردر زیرا احتجــاب خورشید حقیقت مزیل
انتباه وبیداری وجاذب غفلت واستتاریدر پس غیبت خورشید مناسبتیله آفتاب
روحك بو عالمدن غیبت وغروبنه اشــارت ایله خطــاب ایدوب بیوررلر كه
﴿ مثنوی ﴾ (آفتابا ترك این كلشن كنی * تا كه تحت الارض را روشن كنی *
آفتاب معرفت را نقل نیست * مشرق او غیر جان وعقل نیست) ای آفتاب روح

انسانی آخر بو کاشن جهانی ترك ایدرسن وتحت الارضه کیدرسن تاکه برك النی روشن ایلیه سن معرفت آفتابنه نقل بوقدر یعنی اکر مشرق آفتاب معرفت اولدکسه پس بیلکه حق بیلك آفتابنه نقل بوقدر وآنك مشرقی جان عقلدن غیری دکلدر هرشول کیمسه نك که عقل وجانی آفتاب معرفته مطلع اولدی نور وباقی مرتبه سن بولدی ✻ مثنوی ✻ خاصه خورشید کالی سریست ✻ روزوشب کرداراوروشنکربست) علی الخصوص شول کماله منسوب اولان خورشید حقیقته نقل بوقدر که اول جانبه منسودر وروزوشب آنك عملی روشنکرلکدر ✻ مثنوی ✻ مطلع شمس آی اکر اسکندری ✻ بعد ازان هرجا روی نیکوفری) اکر اسکندر مشرب ایسك مطلع شمس حقیقت اولان عقل وجان عالمنه کل اندنصکره هرنه مرتبه یه وجانبه کیده سن نیکوفر وپرانورسن نته کم حضرت اسکندر ذوالقرنین مطلع شمسه سبب اولان طریقه تابع اولوب حتی مطلع شمسه بالغ اولوب اول شمسی برقوم عالینك اوزرنده طالع بولدیکه اول قوملہ شمس ماینده جناب حق برستروپرده قیلمشدی کما قال الله تعالی فی حقه (ثم اتبع سببا حتی اذا بلغ مطلع الشمس وجدها تطلع علی قوم لم نجعل لهم من دونها سترا) پس سندخی ای سالك طریق الهی مغرب شمس روح اولان جسمانیت ونفسانیتی سیر ایتدکدنصکره اسکندروار مطلع شمس حقیقت اولان جان ودله موصل اولان طریقه اتباع ایله حتی مطلع شمس حقیقته واصل اولهسن واول شمس حقیقتی برقوم عالی اوزره متجلی وطالع بوله سنکه آنلرله شمس حقیقتك قتنده برحجاب بوقدر الاه فرط نور وکمال ظهور ✻ مثنوی ✻ بعد ازان هرجاروی مشرق شود ✻ شرقها برمغربت عاشق شود) بعد الوصول الی مشرق شمس الحقیقه هرنه جانبه که کیده سن وهرقنغی شیئه توجه ایده سن مشرق نورحق ومطلع ظهور وجود مطلق اولور (واینما تولوا فثم وجه الله) سری ظهوره کلور وما رأیت شیئا الا ورأیت الله فیه معناسی سکا دخی عیان اولور جمیع کائناتکه مشارق شموس اسما وصفاتدر سنك وجودك مغربنه عاشق اولورلرکه سنك وجودك شمس حقیقته حجاب اولدیغی جهتدن وآفتاب هویت آنکه محتجب اولدیغی حیثیتدن مغرب کبی اولور ✻ مثنوی ✻ حس خفاشت سوی مغرب دوان ✻ حس در پاشت سوی مشرق روان) سنك شب پره مثابه سنده اولان حس ظاهرك مغرب جانبنه یلجیدر سنك درنثار ایدیجی حسك مشرق جانبنه کیدیجیدر یعنی حواس خمسهٔ ظاهرك مانند خفاش مشرق انوار الهی اولان روح طرفندن فرار ایدوب مغرب کبی اولان محسوساته یلجیدر ومدرکات باطنك هربری درپاش معارفدرکه مشرق انوار الهی اولان روح جانبنه روان اولجیدر ✻ مثنوی ✻

راه حس راه خرانست ای سوار ✻ ای خرانرا تو مزاحم شرم دار) حس ظاهر یولی خرلرك یولیدر ای سوار زیرا حس ظاهر خرلرده دخی واردر ای خرلرسن انلرك حواسنده مزاحمسن شرم طوت یعنی ای هوا اسبنه سوار اولان مرتبهٔ حواس ظاهرهده استحیا ایت وخرلر یولنی ترك ایت مرتبهٔ حواس ظاهرهده قلان سن اسیر غدا وشهوت اولمقده خرلره ازدحام وبریجی سین بومذموم اولان صفتدن استحیا ایت وخرلر یولنی ترك ایت خرلر یولنه کت ✻ مثنوی ✻ پنج حسی هست جزاین پنج حس ✻ آن چوزرسرخ واین حسها چومس) بوظاهری اولان بش حسدن غیری بربش حس دخی واردرکه اول حس حس مشترك وقوهٔ واهمه وقوهٔ متفکره وقوهٔ خیالیه وقوهٔ حافظهدر اول حواس باطنه قرمزی التون کبیدر وبوحواس خمسهٔ ظاهره بقر کبیدر ✻ مثنوی ✻ اندران بازار کاهل محشرند ✻ حس مس راچون حس زرکی خرند) اول بازارده که محشرك اهلی دررلر مراد اصحاب آخرت وارباب حقیقت دررلرکه بونلره اهل محشر دینورمس مثابه سنده اولان حس ظاهری زرکبی لطیف اولان حس باطن کبی نچین صاتون آلورلر یعنی اهل محشرك قتنده حواس ظاهره یه اعتبار یوقدر انلرك قتنده مقبول اولان حواس باطنهدرکه انسانك حیواندن تمیزی آنکله در ومعارف واسرار ولطائف اول حواس باطنه ایله حاصل اولور اکرچه بوحواس ظاهره دخی اسباب علمدندر لکن مطلق دکل بلکه انسان وعاقل اولدیغی اعتبار ایله در ✻ مثنوی ✻ حس ابدان قوت ظلمت می خورد ✻ حس جان از آفتابی می چرد) بدنلرك حسی ظلمت ازغنی یر یعنی قلبه ظلمت وکدورت ویرمکه باعث اولان قوت وغدایی براما جان حسی برآفتابدن اوتلر آفتابدن مراد آفتاب حقیقیدر یعنی جانك ادراکی آفتاب حقیقیدن فیض آلور وغدا بولور دیمك اولور ✻ مثنوی ✻ ای ببرده رخت حسها سوی غیب ✻ دست چون موسی برون آور زجیب) ای حواس مدرکاتنی عالم غیبه ومقاملاریبه ایلتن سالك (واضمم یدك فی جیبك تخرج بیضاء من غیر سوء) آیتنك مضمونی اوزره موسی وار دست افکارکی جیب قلبکدن طشره کتورتا نورمعرفتله بیضا وپرانوار کوره سین وعالمه ضیا کستر اوله سین ✻ مثنوی ✻ ای صفاتت آفتاب معرفت ✻ وآفتاب چرخ بندیك صفت ✻ کاه خورشید وکهی دریا شوی ✻ کاه کوه قاف وکه عنقا شوی) ای رخت حواسی غیبت هویت الهیه جانبنه ایصال ایدن عارف معرفت کونشی اولمق سکا صفتدر وبوچرخك آفتابی برصفتك بند ومقیدیدرکه اول منیرلکدن انجق ظلمت محسوسه یی ازاله ایدر اما ای آفتاب معرفت اولان عارف سن جمیع اوصاف الهیه ایله متصف سن کاه خورشید اولورسین خلائقی انوار

الهی ومعارف واسرار ربانیه منور قیلدیغی حیثیتدن وکاه دریا اولورسین
امواج حقایق اشیایی محیط اولدیغی جهتدن اکر (ومن مطلعی نور البسیط
کلمة * ومن مشرعی بحر المحیط کقطرة) قولنی دیرسك شانکه لایقدر وکاه کمال
رسوخ وثباتده کوه قاف اولورسین حقایق عوالمی احاطه قیلدیغی اعتباریله
وکاهی موجود الاسم ومعدوم المسمی عنقا اولورسین وقاف حقیقت انسانیه‌یی
مقر ومظهر قیلورسین عنقا هویت الهیه وظهور ربانیه دن عبارتدر وقاف
حقیقت انسانیه‌دن عبارتدر که مظهر ومقر ظهور الهیدر قاف اولمسی مظهر
هویت الهی اولدیغی اعتباریله در وعنقا اولمسی کندویی فانی قیلدیغی
اعتباریله در ﴿ مثنوی ﴾ (تو نه ان باشی نه این درذات خویش * ای فزون
از وهمها وز بیش بیش) ای عارف برجهتدن هرنه اسمله مسمی اولسك لایق
زیرا کون جامع ونسخهٔ اعظمسن وحد ذاتنده نه بوسن ونه اوسن یعنی نه خورشید
ونه دریا ونه قاف ونه عنقاسن ای سن اوهام وعقولك ادراکندن فزونسن
وزیاده لکدن دخی زیاده‌سین محصل عقول واوهام سنك ادراککده قاصره‌در
وحقیقتك حقایق عوالمی حاصره در ﴿ مثنوی ﴾ (روح باعلمست وباعقلست
یار * روح راباتازی وترکی چه کار) امر الهی اولان روح انسانی علم وعقله
یاردر ونفخهٔ ربانی اولان روحك عربی وفارسی وترکی بیلمکله ولغات والفاظه
میل ایتمکله نه کاری واردر بونلر روح حیوانی وعقل جزوینك یاری ومحبوبیدر
اما روح الهیه‌نك یار ومحبوبی ربی‌سنی بیلمك واسما وصفاتنی تعقل قیلمقدر عقل
بر نور الهیدر که روحك یار مشیر ومدبری وعلمك منبع وشجری کبیدر کما قال
الغزالی فی الاحیاء العقل منبع العلم ومطلعه والعلم یجری منه مجری الثمر من الشجر
والنور من الشمس والقمر والرؤیة من البصر ﴿ مثنوی ﴾ (از توای بی نقش
باچندین صور * هم موحد هم مشبه خیره سر) حضرت خداوندکار جناب
پرورد کارك اسرار بیچونی وکار بوقلمونی مشاهده سنده سائر واوج معانی
وحقایق شئون الهیه ده طائر ومکاشفهٔ تجلی افعال وصفات ذات احدیتده
حائر اولوب کمال اشتیاق وغایت استغراقلرندن مرآت روحده مرئی ونمایان
اولان جانانه خطاب ایدوب نور وحدتك غلبه‌سی واسطه‌سیله در حال مظهر
دن ظاهره ومرآتدن ناظره انتقال بیوروب خطاباً علی المحبوب الحقیقی دیرلر که
سندن ای ذاتنده بی نقش وبی رنك اولان محبوب حقیقی بو قدر صور کثیره
واوصاف واسماء متنوعه ایله هم مشبه اولنلر وهم توحید وتنزیه قیلنلر خیره
سردر موحدك حیران اولمسی جمال مطلقی مرآت مقیدده مشاهده قیلدقلری
وقتده اولور ومشبهك حیرتی تنزیه وتوحید واطلاق وعدم تقید روحنه غائب

اولدقده اولور نته کم بیورررلر از توای بی نقش یعنی سندن ای بی نقش وبی رنك
اولان پادشاه باچندین صور بو قدر تصاویر کثیره وتماثیل بی نظیره ایله وهم موحد اولنلر
بوادی معرفتده حیران وفیافیٔ مشاهده‌ده خیره سر وواله وسرکردان دررلر وبی نقشدن
مراد ذات احدیتدر زیرا وجود من حیث هو هو غیر وجود ذهنی وخارجی یعنی لابشرط
شیٔ اطلاقدن وتقییددن وکلی وجزوی وعام وخاص وتشبیه وتنزیهدن مبرادر
بوجمله‌سی بحسب مراتب ومقامات لازمهٔ ذاتدر وچندین صوردن مراد اسما وصفات
وشؤنات وتجلیات متنوعه‌در وبو قدر تعینات وتکثرات وتشخصات وتمثلات که
محسوس ومرئیدر جمله‌سی مرایای مظاهر اسما وصفاتدر پس کثرات اسما وصفات
وتجلیاتدن کثرات مظاهر لازم کلوب بو قدر نقوش وشؤن حاصل اولدی مشبه
ایکی قسمدر بری صوری وبری معنویدر مشبه صوری جناب حقه جسم اطلاق
ایدنلر در کیمی جوهر در دیرلر وکیمی عرض در دیرلر وکیمی متشابهاتدن اولان
آیتلرك ظاهر معناسنه اعتقاد ایدوب (یدالله فوق ایدیهم) وخلقت بیدی (الرحمن
علی العرش استوی) وبونلر امثالی آیتلرك ظاهرینه اعتقاد ایدوب حقه جوارح
واعضا ومکان اثبات ایدرلر نعوذ بالله واما مشبه معنوی اولدر که حقی بحسب
الظاهر قولله تنزیه ایلر لکن بحسب الباطن یقینی اولمدیغندن جناب حقی بو اشیادن
یاخارج آکار ویاداخل وعرش وکرسیده اعتقاد ایدوب یا طلدن واسفلدن
وارضدن تنزیه ایدوب پس اعتقادلرینه مناسب اله مجعول قیلدقلرندن مشبه
معنوی اولمشلردر اما موحد آنلردر که جمیع اشیایی مظاهر ومجالی حق بیلور هیچ
وجود مطلقدن غیری برشیٔ کورمزلر ﴿ مثنوی ﴾ (که مشبه را موحد می
کند * که موحد را صورره می زند) اول محبوب حقیقی هربار که تجلی وحدت
مطلقه ایله قلوب مشبهینه تجلی ایلیه مشبهی موحد ایلر وهرکاه که من حیث
المظاهر والصورة قلوب موحدینه تجلی ایلیه متجلی فیه اولان صورت آنك یولن
اورر اکر اطلاق وتنزیهدن غافل قیلورسه والافلا تعبیر آخرکاه اولور که اول
محبوب حقیقی جمال وحدتندن نقاب کثرت وتعیناتی رفع ایدوب تجلیٔ احدیتیله
قلوب مشبهینه تجلی قیلر پس هر مشبه بو شهود سببیله عین موحد اولور وکاه
اولور قلوب موحدینه من حیث المظاهر والصورة الظاهر تجلی قیلوب بو مشاهده‌نك
استغراقنده موحد مرتبهٔ تنزیهدن دور اولورسه صورت آنك یولن اورمش
اولور ولهذا قال سید الطائفة (الجمع بلا تفرقة زندقة والتفرقة بلا جمع تعطیل
والجمع مع التفرقة توحید) پس صورتك یول اورمسی وجود مطلقی مظاهردن
برینه مقید قیلوب جمیع اشیا ومظاهرده مشاهده قیلمقدن دور اولمقدر نته کم
مناقب حضرت شمس الدین تبریزیده مسطوردر که برکون اوحدالدین کرمانی‌یی

كوروب سؤال ايلديلر كه (درچه كارى كفت ماه رادر طشت مى بينم كفت * در كردن اكر دنبل نداري چرا در آسمان نه بيني) يعنى اوحد الدين كرمانى حضرتلرينك مشرب شاهد باز و پاكباز لقله مشهور ايدى حضرت شمس نور الله بانواره سؤال ايلديلر كه نه مقام ونه مرتبه ده سين جواب ويرديلر كه ماه حقيقي وشاه احديتي طشت وجود مهرويانده ومطلع طلعت محبوبانده مشاهده قيلورم حضرت شمس بيورديلر كه اكر كردن جانكده من وجه مرض معنوى اولميدى ماه حقيقيى آسمانى جميع موجود اتده مشاهده قيلوردك اما بو مرتبه الله اعلم حضرت اوحد الدينك اوائل حالى اولمقدر حضرت مولانا مقيد مراتب اولنلر ايچون بيورديلر * بيت * اى برادر بى نهايت دركهيست * بر ن هر آنچه ميرسى بالله مئيست ﴿مثنوى﴾ كه تراكويد زمستى بو الحسن * ياصغير السن يارطب البدن) حضرت مولانا بيوررلر كه اى محبوب حقيقت واى مرغوب ومطلوب اهل محبت كاه اولور كه كمال مستلكندن سكا ديراى بو الحسن اولان مولانا ياصغير السن دير يعنى اى سنى كوچيك يارطب البدن واى بدنى تازه محبوب دير ابو الحسن كويدك فاعليدر وابو الحسندن مراد حضرت مولانا كندولر يدر دليل و برهان بودر كه بو بر تمام غزلدر كه ديوان شريفلرنده مسطور در بتمامه اول غزل بودر * بيت * ياغزالا بين غزلان اليمن * انت عيني انت روحي فى البدن * ياصغير السن يارطب البدن * ياقريب العهد من شرب اللبن * صح عند الناس انى عاشق * غير ان لم يعرفوا عشقي * لمن روحه روحي وروحي روحه * من رأى روحين عاشا فى البدن * اقطعوا وصلي وان شئتم صلوا * كل شئ منكم عندي حسن * يوسفي الوجه تركي القفا * ديلمي الخدرومى الذقن * اما حضرتك كندولره ابو الحسن كنيتي مشهور دكلدر و ياخود ابو الحسن ديمكدن مراد حسن حسام الدين چلبينك ناميدر وحضرت خداوندكار اكا اب حقيق دير بو تقريبله كندولره ابو الحسن بيورديلر اوله و ياخود ابو الحسن ديمك صاحب الفعل الحسن وياعقل الحسن و ياخلق الحسن ديمك اوله اما بر شارح بو معنايه مطلع اوله ممش اى طالب اسرار الهى واى راغب رموزنامتناهى اكابر اوليا وسلاطين اصفيا جمال باكمال حق ايكى قسم اعتبار ايلمشلردر برى جمال مطلقدر اول جمال وحدت ذاتيدر من حيث هى هى وعارف جمال مطلقى فنا فى الله و بقا بالله حالنده مشاهده قيلر و برى دخى جمال مقيددر وجمال مقيد اولدر كه محبوب حقيقي مظاهر روحانى ومجالى ومراياى جسمانيدن تجلى قيلدقده موحد اول جمالى آينهٔ اشياده مشاهده قيلدقده عين جمال مطلقك انوار و پرتوين مشاهد ايدر نته كم ابن فارض بيوررلر * بيت * وكل مليح حسنه من جمالها * معارله بل حسن كل مليحة * پس هر نقدر دلبر ملاحت كردار

ومهوش صاحب آثار وار ايسه اول محبوب حقيقينك جمال باكمالندن مستعار در پس موحد كاه جمال مطلقى بلاقيد ولااطلاق مشاهده ايدرلر وكاه بحسب المظاهر والمجالى مشاهده ايدرلر نته كيم سلطان الموحدين ابو يزيد البسطامى بيوررلر (انا اكلم الله وانا اسمع منه منذ ثلثين سنة والناس يظنون انى اكلمهم) هر باركه بو كباره انوار لاهوت غالب واسرار جبروت طالع ولامع اوله ظاهر ومظهر بونلرك چشم شهودينه واحد اولوب اثنينيت وغيريت مرتفع اوراور پس ظاهره خطاب ايلسه لر مرادلرى اول مظهرده متجلى اولندر لكن خلق عالم بو سرى فهم ايده مزلر نته كم ابن فارض بيوررلر * بيت * واوهمت صحبى ان شرب شرابهم به سر سرى فى انتشائى بنظرة * معاذ الله كه بو سلاطينك مخاطبه ومعامله سي سائر محجوبان بشريت ومحبوسان سجن طبيعت وشهوت كبى اوله (حفظنا الله واياكم من سوء الخواطر الى الاكابر) زيرا بو مضمون اول علم مكنون وسر مخزوندندر كه حضرت حبيب خالق بيچون بو علمه اشارت بيوررلر (ان من العلم كهيئة المكنون ولايعلمها الا العلماء بالله ولا ينكرها اذا نطقوا به الا اهل الغرة) وحضرت حسن بن عليدن مرويدر كه بيورمشلر * بيت * ورب جوهر علم لو ابوح به * لقيل لى انت ممن يعبد الوثنا) پس بر كيمسه كه بو علمك حقيقتنه واقف اوليه اول علمك اهالیسنه انكار جائز دكلدر نته كم بو آيت برهان ساطع ونص قاطعدر (ولا تقف ماليس لك به علم ان السمع والبصر والفؤاد كل اولئك كان عنه مسؤلا) قال البيضاوى (ولا تتبع مالم يتعلق به علمك تقليدا) اكر ذات انساندن تجلىٔ حق محال كورينورسه بوكا جواب بودر كه جميع علماء مفسرين واولياى موحدين متفقلردر كه حضرت موسايه تجلى شجرهٔ عنابدن و يا بر شجر اخضردن اولمشدر نته كم آيتله مذكوردر كه بيوررلر كه (فلما اتاها نودى من شاطئ الوادى الايمن فى البقعة المباركة من الشجرة ان ياموسى انى انا الله رب العالمين) پس تجلىٔ حق احسن اشيادن ظهور ايديجك اشرف اشيا كه انساندر (ولقد كرمنا) اكراميله معزز ومكرم (ولقد خلقنا الانسان فى احسن تقويم) تشريفيله مشرف ومفخم اولمشدر پس بطريق الاولى تجلىٔ حق انساندن ظهور ايده بو محلده تحقيقك نهايتى بو قدر اما بو قدرله اكتفا اولندى احترازا عن التطويل ﴿مثنوى﴾ كاه نقش خويش و يران مى كند * از پى تنزيه جانان مى كند) كاه اولور كه جانانك تنزيه وتقديسندن اوترى اول ابو الحسن كندو نقش ظاهرين والوان اوصاف باطنن ويران ايلر كه كمال تنزيه الهى افناى ظاهر وباطنده بولنور ومع بقية الوجود كمال تنزيه موجود اولمز فافهم تعبيرا آخر كاه اولور كه اول ابو الحسن كندى وجودى نقشن ويران ايلر وجودنى ويران ايلمسى جانانك تنزيهندن اوتريدر مادام كه نقش وجود موهوم ويران

اولمدقجه تشبيهدن وتقييددن خالى اولمز پس عارف محقق وكامل مدقق نه صرف منزه ونه صافى مشبه اولور بلكه عارف بالله اولدر كه تنزيهى وتشبيهى جمع ايدوب محلنده تنزيه ومحلنده تشبيه ايده نته كم حضرت شيخ اكبر بيورررلر * بيت * فان قلت بالتنزيه كنت مقيدا * وان قلت بالتشبيه كنت محددا * وان قلت بالامرين كنت مسددا * وكنت اماما فى المعارف سيدا * هر عارفكه تشبيه وتنزيهى جمع قيله معارفده سيد وامام اولدر نته كم بو آيت كريمه ده تشبيه ايله تنزيه جمع اولمشدر (ليس كمثله شئ) تنزيهدر زيرا جميع اشيانك مشابهتى ومماثلتنى من كل الوجوه نفى ايلدى (وهو السميع العليم) تشبيهدر زيرا حقه وغيريه هم سميع وهم عليم دينور ﴿ مثنوى ﴾ چشم حس را هست مذهب اعتزال * ديدهٔ عقلست سنى در وصال) حس ظاهر چشمنك مذهبى اعتزالدر عقلك كوزى وصال ومشاهده ده سنيدر يعنى معتزله طائفه سى كه رؤيت الهى يه منكرلردر كذلك ظاهر كوزى واسير حس اولان كيمسه كه حالا معتزله مشربنده در كه رؤيت الهى يه ومشاهدهٔ حقه قادر اوله مز اما عقل معاد كوزى وصال الهى ومشاهدهٔ ربانيده سنيدر كه رؤيت حقه اكر دنياده واكر آخرتده منكر دكلدر زيرا عقل كوزيله حق تعالى يى مشاهده ايلمك ممنوع ومحال دكلدر نته كم حضرت عمرك (رأيت ربى بقلبى) وحضرت (عليك لا اعبد ربا لم اره) بيورملرى بو مضمونى مؤيد اولور ﴿ مثنوى ﴾ سخرهٔ حسند اهل اعتزال * خويش راسنى نما يند از ضلال) اعتزال اهل حس ظاهرك زبون ومغلوبلريدر لكن كندولرينى سنى كوسترررلر ضلالتلرندن يعنى معتزله طائفه سى كندبلره اهل سنت واصحاب عدالت اصل يزدبو ادعا ايليوب واهل سنته طائفهٔ مجبره ديو مو يليوب جهالتلرندن كندولرينى سنى كوسترررلر لكن سنت وطريق عدالتدن خارج اولوب اسير حس قالمشلردر زيرا كتاب وسنت رؤيت حقه دلالت وشهادت ايلرچونكم انلر كتاب وسنتده رؤيت حقه دلالت ايلين آيات واخبارى تأويل ايدوب رؤيت اللهى انكار ايدرلر پس كنديلرينى سنى كوسترنلرى ضلالت وجهالتلرندن اولور وزبون واسير حس اولدقلرينه دخى مذهبلرى شهادت قيلور ﴿ مثنوى ﴾ هركه درحس ماند اومعتزليست * كرچه كويد سنى ام از جاهليست) هر كيمكه حس ظاهرده قاله اول معتزليدر اكرچه اول اسير حس اولان كيمسه سنى يم ديرسه جاهلكندندر زيرا مذهب سنى اولدر كه حق تعالينك رؤيتنى ومشاهده سنى مقر ومعتقددر ﴿ مثنوى ﴾ هر كه بيرون شد ز حس سنى ويست * اهل بينش چشم عقل خوش پيست) هر شول كيمسه كه حس قيدندن بيرون اولدى وبصر بصيرتله جناب حق مشاهده قيلدى سنى اولدر اهل

بينش خوش پى اولان عقلك چشميدر يعنى اهل مشاهده خوش روشلو واطيف كيدشلو اولان عقل سنك چشميدر كه مشاهدهٔ حقى مقر ومعترفدر ﴿ مثنوى ﴾ كر بديدى حس حيوان شاه را * پس بديدى كاو وخر الله را) اكر حيوانك حسى شاهى كوريدى حيوانك حسندن مراد بو حس ظاهردر كه رؤيتده حيوان ايله مشتركدر يعنى اكر بو حس حيوانى پادشاه حقيقى مشاهده قيلىدى پس كاو وخر اللهى كورردى كاو وخر حضرت حقى كورمك خود محالدر ﴿ مثنوى ﴾ كر نبودى حس ديكر مر ترا * جز حس حيوان ز بيرون هوا) اكر سنك بو حس ظاهردن غيرى حسك اولميدى هوا وهوسك طشره سندن حس حيوانيدن غيرى يعنى هوا وهوسك خارجندن اولان حس حيوانيدن ماعدا سنكيچون بر آخر حس دخى اولميدى بو بيته مرهوندر ﴿ مثنوى ﴾ پس بنى آدم مكرم كى بدى * كى بحس مشترك محرم شدى) پس بنى آدم قچن مكرم اولوردى قچن حيوانله مشترك اولان حس سببيله محرم اولوردى يعنى اكر بنى آدمك حواس باطنه سى اولميدى وآنكله ادراك معانى وحقايق قيلميدى مكرم اولمزدى ومجرد حيوانله مشترك اولان حس سببيله محرميت مرتبه سين بولمزدى بو مصراعده اولان حس مشتركدن مراد حيوان حسيله مشترك ديمكدر انسانده اولان حس مشترك مراد دكلدر وحس مشتركه قچن محرم اولوردى ديمك دخى معنى دكلدر ﴿ مثنوى ﴾ نامصور يا مصور كفتنت * باطل آمد كى ز صورت رفتنت * نامصور يا مصور پيش اوست * كو همه مغزست وبيرون شد ز پوست) اولكى مصور نون نافيه ايله وثانيجى مصور تحتده ايكى نقطه سى اولان يا ايله در نامصوردن مراد مرتبهٔ احديت يعنى ذات بحث الهيدر كه تصوير وتصور اولنمديغى حيثيتدن نامصوردر بلكه من حيث هى هى اطلاق وتقييددن وتعريف وتوصيفدن مبرا ومنزه اولديغى جهتدن نامصور تعبيرى صحيح اولور ومصوردن مراد مرتبهٔ واحديتدر كه ذات الهى بو مرتبه ده جميع اسما وصفاتيله متصف ومصوردر وجناب حقه صورت اطلاقى عند المشايخ الصوفية والكلاميه جائز وثابتدر نته كم لسان شرعده دخى واردر قال عليه السلام ان الله خلق آدم على صورته اى على اسمائه وصفاته ديمكدر ياخود نامصوردن مراد جناب حق اوله مشهود ومعين اولمديغى حيثيتدن ومصوردن مراد انبيا واوليا اوله وياخود صورت جميع اشيا اوله پس معنى ديمك اولور كه اى سالك سنك نامصور اولان ذاتنه وياخود مصور اولان اسما وصفاتندن وياخود نامصور اولان ذات خدادن ومصور اولان انبيا واوليادن وسائر اشيادن سويلمكلكك باطل كلدى وبى معنى وبى حاصل اولدى صورتدن كتمكمز وكنديكى بشريت وحيوانيتدن خلاص

ایتمکسزن مصور اولان ذات ربانی و یا خود مصور اولان اسما وصفات الهی
وانبیا واولیا واشیای نا متناهی اول کیمسه نك علمنك اوکنده وشهود قلبنك
نظرنده درکه اول کیمسه اب لباب معنوی مرتبه سین بولمش وقشور عقول جزئی
و پوست فهم وادراك صور یدن منسلخ اولمشدر وصورتدن معنا یه کذر قلمشدر
وعلم وعرفانی حقدن آلمشدر ﴿ مثنوی ﴾ کر تو کوری نیست بر اعمی حرج
ورنه رو کالصبر مفتاح الفرج) اکر سن ای اسیر حس اولان کیمسه! مشاهده
الهیدن کور ایسك (لیس علی الاعمی حرج) مقتضاسنجه اعمی اوزره حرج
وتکلیف یوقدر واکر کور دکل ایسك یوری صبر ایله که صبر فرجك مفتاحیدر
والصبر ضیاء فحواسنجه صبر ایلمك قلبك ضیا ومصاحبدر ﴿ مثنوی ﴾
پردهای دیده راداروی صبر * هم بسوزد هم بسازد شرح صدر) کوزك پرده لرنی
صبر داروسی هم یاقر هم صدرك شرحنی دوزر یعنی دیدهٔ دلك پرده لرنی که آندن
مراد غفلت وجهالت ومحبت دنیا ومیل ما سوا در صبر قیلق ونفسی آرزو سندن
منع ایلمك داروسی اول پرده لری یاقر وهم انشراح صدر وفسحت قلب دوزر
قچن سینهٔ انسانی منشرح ومنفسح اولسه علامتی اولدر که دارغروردن متباعد
اولور ودار سروره انابت قیلور وموت کلمزدن اول اکا متهیی اولور ﴿مثنوی﴾
آینهٔ دل چون شود صافی و پاك * نقشها بینی برون از آب وخاك) کوکل آینه سی
چونکه محبت ماسوا پاسندن صافی و پاك اوله آینهٔ دلده آب وخاکدن خارج نقشلر
کوررسن یعنی عالم غیبك صور واشکالی مرآت قلبنده ظاهر او لوب اکا نظر
ایرکوررسن ﴿ مثنوی ﴾ هم ببینی نقش وهم نقاش را * فرش دولت را وهم
فراش را) هم نقشی وهم نقاشی کوررسن دولت فرشنی وهم آنك فراشنی
مشاهده قیلورسن فراشدن مراد بموجب (والارض فرشناها فنعم الماهدون)
حق تعالیدر وفرش دولتدن مراد یا ارض جنت و یا ارض حقیقتدر که اکا عالم
مثال دخی دیرلر ﴿ مثنوی ﴾ چون خلیل آمد خیال یار من * صورتش بت معنی
او بت شکن) خلیل دوسته وصدیقه دیرلر درونه وقلبه متخلل اولدیغندن اوزی
خلیل تسمیه اولندی کما قال الشاعر * بیت * قد تخللت مسلك الروح منی *
و به سمی الخلیل خلیلا * بو محلده بمعنی صدیق اولسه ده جائزدر لکن بمعنی متخلل
اولسه دخی اعلادر تقدیر معنی چونکم بنم درون و باطنمه متخلل کلدی حق بولنده
اولان یارمك خیالی اول خیالك صورتی بت ومعناسی بت شکندر و یاخود اول
یارك صورتی بتدر مخدوم ومطمح نظر اولدیغی حیثیتدن ومعناسی بت شکندر
جمیع اصنام صوری ومعنوی یی نفی وازاله ایدوب اثبات توحید حقانی ایلدیکی
جهتدن یعنی دین محمدیده یار ودلدار اولان شیخ ولایت شعارك صورتی مخدوم

ومعظم ومطاع ومحبوب اولدیغی جهتدن (اتخذوا احبارهم ورهبانهم اربابا
من دون الله) آیتنك فحواسنجه اللهدن غیری متخذ اولان ربه و بته نوعا مشابه
اولور لکن بونلر من دون الله اولان ارباب واصنام کبی اصنام دکلدر بلکه بونلرك
معناسی حضرت خلیل کبی ارباب متفرقه یی کسر ایدیجی واصنام متنوعه یی نفی
ایدیجیدر و بونلره اولان خدمت وعبودیت عین خدایه در ﴿ مثنوی ﴾ شکر
یزدا نراکه چون او شد پدید * در خیالش جان خیال خود بدید) تعظیم وثنا
اول اللهه که چونکم اول یار حقیقی پدید وظاهر اولدی آنك خیالندن جان کندی
خیالنی وجمالنی کوردی یعنی اول کاملك جمال وکمالی خیالی چونکم مرآت یا کلمده
پدید اروآشکار اولدی بموجب حدیث (المؤمن مرآة المؤمن) جانم اول حضرتك
آینهٔ خیالنده کندی جمال باکمالنك خیالنی مشاهده قیلدیکه اولیا میزان خدا وآینهٔ
مجلی درکه هرکس کندی مقدارنی بیلمك ایسته آنلرك میزانیله بیلور ﴿مثنوی﴾
خاك درکاهت دلم رامی فریفت * خاك بروی کو زخاکت می شکفت) غائبدن
مخاطبه التفات ایدوب دیرلر که ای یار حقیقی سنك درکاه ولایتپناهکك خاکی
بنم قلبمی فریفته ایلدی طپراق اول کیمسه نك اوزرینه اولسونکه خاککدن تعجب
ایلدی یعنی کندوسنی خاککدن زیاده بکندی و یاخود سنك خاککدن ظهور
ایلدی بو بیتده یار حقیقی اولان مرشده کمال تعظیم وتفخیم لازم اولدیغنه تنبیه
بیوررلر ﴿مثنوی﴾ کفتم ار خوبم پذیرم این از او * ورنه خود خندد بر من زشت رو)
مخاطبدن متکلمه التفات ایدوب بیوررلر بن کندی کندیمه دیدم که اکر بن
نفسمده وحد ذاتمده محبوب ایسم بو فریفته لکی وخاك درکاهه اولان شیفته لکی
قبول ایدرم اول یار حقیقیدن واکر بو مرتبه فریفته لکی قبول ایتمزسم خود بنم
اوزریمه کولر زشترولر زشترولر بر کیمسه یه که کوله نه وجهله خوب و اولور
﴿ مثنوی ﴾ چاره آن باشد که خود را بنکرم * ورنه او خندد مرا من چون حرم *
اوجیلست ومحب للجمال * کی جوان نو کزیند پیر زال) بر کیمسه کندی کندی یه
یار حقیقینك محبتی وآنك قتنده کندینك محبوبلکی بیلمکه چاره اولدر که کندی یه
نظر ایلیه اکر کندیده یار حقیقی یه کمال میل ومحبت کوررسه بیله که یارك دخی اکا
کمال میل ومحبتی واردر که محبك محبتی محبوبك محبه اولان محبتندن حاصلدر ولهذا
قال علیه السلام (من کان یحب ان یعلم منزلته عندالله فلینظر منزلة الله عنده
فان الله ینزل العبد من حیث انزله العبد من نفسه) انکچون حضرت مولانا بیوررلر
چاره اولدرکه بن کندیمه نظر ایلیم اکر بن اول یاره کمالیله محب ایسم اول دخی بکا کمالیله
محبدر واکر دکل ایسم اول بکا کولر واستهزا قیلر بن آنی نیجه آلورم که بن زشتلك
صفتیله که عدم میل ومحبتدر موسوم اولمش اولورم پس خوب زشتی سومك وملیح

قبحه محبت ایلمك عادة الاهده مشهور وموجود اولمشدر ولهذا قال علیه السلام (ان الله جمیل یحب الجمال سخی یحب السخا جواد یحب الجواد نظیف یحب النظافة) رواه ابو سعید والجمال یقع علی الصور والمعانی والمعنی ای جمیل الفعال وکامل الاوصاف یحب جمیل الافعال وکامل الاوصاف پس (ان الله طیب لا یقبل الا طیبا) حدیثی دخی بو معنایه دلیل والجنس الی الجنس یمیل قولی دخی برهان جلیلدر جنسیت علت انضمام اولور مثلا کورمزمیسن قجز برنازه جوان برقوجه قری بی آلوب اکا محبت والتیام قیلور می زیرا عدم جنسیت علت مباینتدر بیت * کند هر جنس با هم جنس پرواز * کبوتر با کبوتر باز با باز * کما قال الله تعالی فی کتابه المبین (الخبیثات للخبیثین والخبیثون للخبیثات والطیبات للطیبین والطیبون للطیبات) بو آیت کریمه اگرچه حضرت عائشه حقنده وارد اولمشدر لکن مثل مجراسنه جاریه‌در که هر طیب طیبه وخبیث خبیثه‌نك مقارنت ومنادمتی ایچون ضرب مثل اولور ❊ مثنوی ❊ خوب خوبی را کند جذب این بدان * طیبات الطیبین بروی بخوان) خوب خوبیغی جذب ایلر اگر یا وحدت ایچون اولورسه خوب اولان بر خوبی جذب ایلر بونی بیل یعنی ذاتنده محبوب اولان کندی کبی بر محبوبی صید ایلر واکا میل قیلور بو معنایه اقرار قیل اگر بوکا دلیل استرسك (الطیبات للطیبین) آیتنی بونك اوزرینه اوقو که طیبی جذب ایلدیکنه بو شاهد قویدر ❊ مثنوی ❊ در جهان هر چیز چیزی جذب کرد * گرم گرمی را کشید وسرد سرد) جهانده هر نسنه بر نسنه‌یی جذب ایلدی انکچون که ما بینلرنده قدر مشترك البته بر جنسیت اولدی اسی اسی‌یی وصووق صووغی چکدی زیرا حرارت حرارتله جنس وکذلك برودت برودتله جنسدر پس هر جنس جنسنی کندی جانبنه جذب ایدر ❊ مثنوی ❊ قسم باطل باطلان را می کشند * باقیان از باقیان هم سرخوشند) باطل قسمی باطللری چکرلر وکذلك حق وباقی اولنلردن حق وباقی اولنلرهم سرخوشلردر باقیلردن مراد صالحاتدر هر نه دن اولورسه اولسون کما قال الله تعالی (والباقیات الصالحات ❊ مثنوی ❊ ناریان مر ناریان را جاذبند * نوریان مر نوریان را طالبند) ناریلر ناریلری جذب ایدیجیلردر یعنی ناره منسوب اولان ونار دن وجوده کلان طائفه جنسیتلری حسیله بریرلرنی جاذبلردر نوریلرهم نوریلری طالبلردر یعنی نوره منسوب اولان نوردن ظهوره کلان قوم هم بربرلرینی طالبلردر نوریلردن مراد انبیا واولیا وملائکه وصلحا ومؤمنین اولور ❊ مثنوی ❊ چشم چون بستی ترا تاسه گرفت * نور چشم از نور روزن کی شکفت * چشم چون بستی ترا جان کندنیست * چشم را از نور روزن صبر نیست * تاسهٔ تو جذب نور چشم بود * تا به پیوندد بنور روز زود) بو ابیات شریفه‌یی جنسیت علت ضم اولدیغنه وهر شیئ کندی جنسی

جذب وتسخیر قیلدیغنه مثال بیوررلر که مثلا چونکم کوزکی بغلیه‌سن سنی تاسه وغم طوتر زیرا نور چشم نور روزندن قچن صبر ایلر کوزکی چونکم بغلیه‌سن سکا جان کندنلك یعنی کمال اضطراب والم واردر زیرا چشمك نور روزندن صبری یوقدر پس بو تاسه وظلمت مفارقت جنسدن حاصل اولور وسنك تاسه‌ك جاذب نور چشم اولور تاکم علی الفور کندی جنسی اولان نور روزه اوله شور معلوم اولدیکه جنسیت علت ضم وعدم جنسیت علت تاسه وغم اولمق مقرردر ❊ مثنوی ❊ چشم باز ار تاسه گیرد مر ترا * دانکه چشم دل ببستی برگشا * آن تقاضای دو چشم دل شناس * کو همی جوید ضیای بی قیاس) اگر کوزك آچق ایکن سنی تاسه طوترسه بیلکه کوکل کوزنی بغلدك آنی آچ تا غم والمدن خلاص اوله‌سن کوکلده اولان اول تاسه واضطرابی قلبك ایکی کوزینك تقاضاسی اگاه که اول دیدهٔ دل ضیای بی قیاس طلب ایلر که نور خدادر اولدمکه دیدهٔ دل آنی بوله ظلمت غمدن آزاد اولور ❊ مثنوی ❊ چون فراق آن دو نور بی ثبات * تاسه آورد کشادی چشمهات) چونکم بو ایکی بی ثبات اولان نورك فراقی یعنی نور چشم ونور روزنك افتراقی سکا تاسه وانقباض کتوردی صبر ایتمیوب کوزلرك آچدك ❊ مثنوی ❊ پس فراق آن دو نور پایدار * تاسه می آرد مر آن را پاس دار) پس امدی اول ایکی پایدار اولان نورك فراقی دخی تاسه کتورر تحقیقا آنی حفظ طوت مراد قلبك ایکی کوزینك نوریدر واول ایکی کوزدن مراد بری دیدهٔ عقل وبری دیدهٔ قلبدر که اکا بصیرت دیرلر پس دیدهٔ عقل ودیدهٔ قلبك نورلرنی سالکه حفظ ایلمك لازم اولنلردندر تا آنك زوالیله ظلمت دائمیه‌یه مبتلا اولیه وابدی تاسه وغملرده قالمیه ❊ مثنوی ❊ او چو می خواند مرا من بنگرم * لائق جذبم ویا بد پیکرم) اول محبوب حقیقی چونکم بنی دعوت ایلرنته کم (والله یدعو الی دار السلام) ودخی (والله یدعو لیغفر لکم) آیتلرینك فحواسنجه اول جمیع بنده‌لرنی دار سلامه ومغفرت وقربت مرتبه‌سنه دعوت ایلر بن نظر ایلیم آنك جذبنه لائقمیم ویاخود نالایق بد پیکرمیم اگرچه اول حضرتك دعوتی جمیع عبادنه عامدر لکن آنك جذبنه وقربنه لایق ومستعد اولمین کمسه‌لره نسبت اول دعوت معنی استهزا وتهکمدر ❊ مثنوی ❊ گر لطیفی زشت را در پی کند * تسخری باشد که او باوی کند) مثلا اگر لطیف محبوب زشتی اردینه ایلیه ودار سعادتمه کل سنی خوان وصالمه طوپلیم دیو سویلیه بر مسخره‌لق واستهزا اولور که او محبوب اول زشت وقبیحه ایلر پس ای دعوت حقله مدعو اولان کیمسه کرکدر که اولا کندی یوزنی کوره‌سن ملیح الوجه میسن ویاخود قبیح الشکل میسن مقدم کندوکی امتحان ایلیوب برخوشجه کور ❊ مثنوی ❊

كى بينم روى خودرا اى عجب * تاچه رنكم همچو روزم ياچو شب) اى عجب كندى
يوزمى نجن كوديرم تاكه رنكم روز كبى ميم وياخود شب ظلمانى كبى ميم بو بيتده
امحاض نصح ايلمك ايچون كنديلرين محل نصحه ادخال ايدوب على قاعدة اسلوب
الحكيم غيريلره تعريض مراد ايدرلر مثنوى نقش جان خويش مى جستم
بسى * هيچ مى ننمود نقشم از كسى) كندى جانمك نقشنى وصورتنى چوقلق طلب
ايلمدم تا بر كيمسه نك مرآت وجودنده مشاهده ايليم بر كيمسه دن بكا هيچ جانمك
نقشى كورنمدى مثنوى كفتم آخر آينه از بهر چيست * تا بداند هر كسى
كو چيست كيست) كنديمه ايتدم آخر آينه ندن اوتريدر يعنى آينه بوندن اوتريدر
تا هر بر كيمسه كوره كه اونه شيدر وحد ذاتنده كيمدر مثنوى آينهٔ آهن براى
پوستهاسب * آينهٔ سيماى جان سنكى بهاست) آهندن اولان آينه وزجاجه دن اولان
مرآت پوستلردن وظاهردن اولان صورتلردن اوتريدر اما جان سيماسنك آينه سى يعنى
علايم جانى كوسترن آينه سنكين بهالودر يعنى زياده ذى قيمت وآغر بهالودر كه
وغايت كميابدر مثنوى آينهٔ جان نيست الا روى يار * روى آن يارى كه
باشد زان ديار) جانك آينه سى دكلدر الا يارك يوزيدر كه هر كسك اشكال باطنى
صفات جانى انده نمايان اولور اول بر يارك يوزى كه اول يار اول دياردن اوله
وحقيقت شهرينه انتساب قيله مثنوى كفتم اى دل آينهٔ كلى بجو *
رو بدريا كار برنايد زجو) حضرت خدوندكار قلب شريفلرينه خطاب بيوردلر كه
ديدم كندى قلبمه كه اى كوكل آينهٔ كلى طلب ايله آينه كلدن مراد اسم ذات
ومستجمع جميع صفات اولان اسم الله الاعظمك آينه سى اولان كامل انساندر كه
حضرت حق انده جميع اسما واوصافيله رونما اولشدر وبو كامل بحر محيط اسرار
وفضائلدر وسائر مشايخ بوكا نسبت انهار وجداول كيبدر پس دله ديدم كه بحر
زخار اسرار خدايه كت اى دل انهار كبى اولنلردن كار حاصل اولمز وآنلردن سالك
مرادكلى بولمز مثنوى زين طلب بنده بكوى تو رسيد * درد مريم را بخرما بن
كشيد) بو آينهٔ كلى طلب ايتمكدن وبحر اسرار جانبنه كتمكدن اى مرشد نيكخوى
بو عبد پير جوى سنك كوى كل بويكه يتشدى نته كم درد مريمى خرما آغاجنه
چكدى كذلك درد ظهورى ولدر وحانى بر نحواى (فاجاءها المخاض الى جزع النخلة)
سنى نخلهٔ ربانينك ظل حمايتنه كتوردى بوندن مراد يا حضرت شمس الدين تبريزى وياخود
برهان الدين محقق ترمذى اوله ياخود حضرت خداوندكاره مرآت اولوب جمال
باكمالرينى انلرك مرآت وجودلرنده كوردكى ملابسه ايله حضرت صلاح الدين
وياخود حسام الدين اولسه دخى قابلدر مثنوى ديدهٔ تو چون دلم را ديده
شد * اين دل ناديده غرق ديده شد) اى يار پسنديده واى دلدار بركزيده چونكم
سنك ديده ك بنم كوكلمه ديده اولدى يعنى سنك رؤيت يقينك ومشاهدهٔ اعيانك

اولدمده كه بنم قلبمه كلدى وقلبم ديده منزلهسنده اولدى بو دل بى بصيرت
سرتاسر غرق عين رؤيت اولدى مثنوى آينهٔ كلى ترا ديدم ابد * ديدم
اندر چشم تو من نقش خود) اى يار حقيقى آينهٔ كلى يعنى مظهر جميع اسما
وصفات الهى سنى كوردم ابدى وازلى والدى آينهٔ كلى روح محمديدر پس
اول روح اعظمك هر دورده بر وارث اكملى آينهٔ كليدر اى آينهٔ شامل وانسان
كامل بن سنك عينكده كندى نقشمى كوردم وصورت حقيقيمى مشاهده قيلدم
مثنوى كفتم آخر خويش را من يافتم * در دو چشمش راه روشن يافتم *
كفت وهمم كان خيال تست هان * ذات خودرا از خيال خود بدان) اولديكه
سنك عينكده احسن التقويم اولان صورت اصليه مى كوردم ديدمكه آخر حقيقته
كندمى وذاتمى بن بولدم واول يارك ايكى كوزنده بن راه روشن بولدم يعنى
اول يارك عين قوت علميه وعمليه سنده وياخود عين ظاهر وباطنده راه روشن
وطريق مبرهن اولان صراط مستقيمى بولدم ديدم پس قوت وهمم درحال غلط انداز
اولوب ودغدغه ومغالطه وريوب ديديكه آكاه اولكه بو كورديكك صورت سنك
حقيقت ذاتك دكلدر بلكه خيالكدر كندى ذاتكى خيالكدن كيرويل وذات
اصليه كى خيالكدن تميز قيل بو بيتده تنبيه واردر قوت واهمه نك انسانه كمال
مغالطه سنده وزيادهٔ حكومت وسلطنتدن زيرا انسان هر نقدر كامل العقل اولسه بنه
مغالطهٔ وهمدن خلاص ممكن دكلدر كما قال الشيخ الاكبر (اعلم ان الوهم هو السلطان
الاعظم فى هذه النشأة الانسانية ولا بدان يحكم على العقل فان العاقل
ولو بلغ فى عقله كما لا لا يخلص عن احكام الوهم عليه مثنوى نقش من
از چشم تو آواز داد * كه منم تو تو منى در اتحاد * كاندرين چشم منير بى زوال *
از حقايق راه كى يابد خيال) اولدمكه قوت واهمه بكا بو معارضه يى قيلدى
بنم نقش اصليه وصورت ازليه م اى يار حقيقى سنك مرآت عينكدن بكا آواز ويردى
وعلى طريق التقوية والاعانة خبرابر كورديكه صقين مغلطهٔ وهميه باقمه وكندوكى
نار تفرقه يه باقمه كه سن بن وسن عين بن سن اتحادده مغايرت واثنينيت يوقدر
وعالم وحدتده اتحاد عند الكلاميه شئ مغايرينك بر اولمسنه ديرلر وعند المشايخ
الصوفية شئ واحد اوزره اعتبارات وهميه وخياليه ايله حاصله اولان مغايرتك
مرتفع اولوب شئ واحدك وحدتى ظهوره كلمسنه ديرلر پس بعد ظهور كمال الاتحاد
الازلية فى مرآة ذات الالهية بو عين منير بى زوال ولا يزاله حقايق اسما وصفاتدن وهم
وخيال نجه يول بولور ومكس وهم وخيال پر ضلال آسمان اعيانه نوجهله پرواز
قيلور مرآت ذات انسان كاملده مرئى اولان صورت اصليه حقيقتدر فالحقيقة
لا تنقلب نه واسنجه مجرد قوت وهميه نك منقلب ومتغير توهم ايتمسيله متغير وحال

وخیال کبی متحول ومتبدل اولمز ﴿ مثنوی ﴾ در دو چشم غیر من تو نقش خود *
کر ببینی آن خیالی دان ورد * زانکه سرمه نیستی در می کشد * باده از تصور
شیطان می چشد) اول یار حقیق بکا دیدیکه ای رفیق طریق وای شفیق شفیقی اکر
نقش ازلیه وصورت اصلیه‌کی بنم ایکی کوزمدن غیریده کورسك یعنی عینین
قوت علمیه وعملیه‌دن غیریده ویاخود عین ظاهر وعین باطنمدن غیریده مشاهده
قیلسك وبندن غیرینك دخی ایکی عینی سکا سنك نقش وصورتکی کوستره‌لر
واندن سکا خبر ویره‌لر آنی خیال ومردود بیل انکیچون که انلرك هر بری عین
وجودلرینه یوقلق سرمه‌سنی وفنایه منسوب اشیانك میل ومحبتی کحلنی چکر
ودهان دللری باده‌یی تصور شیطاندن ایچر پس کمال نورانیتله منور اولمین چشم
برآفات وبغایت صفوت وجلا ایله مصفا ومجلا اولمین مرآت بر نقشی کما هو حقه
نجه کورر ونوجهله کوستریور زین کورمك ایستین آینهٔ مجلاده کورر وجالن
کورمك ایستین دیدهٔ بینایه کوستر فافهم هذه النکات الشریفة ولا تغفل عن
اسرارها اللطیفة ﴿ مثنوی ﴾ چشمشان خانه خیالست وعدم * نیستها
راهست بیند لاجرم) انلرك كوزی عدمك وخیالك خانه سیدر لاجرم بواجلدن
یوقلری وار کورر یعنی دنیا ومافیها که یوق منزله سنده در وار کورر
وآخرتی ومافیهایی یوق کورر چشم قلبی مقام خیال وعدم اولان کیمسه
لرك شانی بودر ﴿ مثنوی ﴾ چشم من چون سرمه دید از ذوالجلال
* خانهٔ هستیست نه خانهٔ خیال) اما بنم چشمم ذوالجلالدن سرمه کوردی
پس وجود وبقا خانه سیدر خیال خانه سیدکلدر ﴿ مثنوی ﴾ تا یکی مو باشد
از تو پیش چشم * در خیالت کوهری باشد چو پشم) مادامکه ماسوادن سنك چشمك
اوکنده بر موی اوله سنك خیالکده بر کوهر پشم کبی اولور یعنی معنی جوهر کبی
ذی قیمت اولان شیٔ سکا دون وحقیر کورینور ﴿ مثنوی ﴾ پشم را انکه
شناسی از کهر * کز خیال خود کنی کلی عبر) پشمی کوهردن اول وقت اکلرسن
یعنی ایو بی کدن اول زمانده فرق ایدرسن که کندی خیالکدن بالتمام عبور و کذار
ایلیه‌سن ﴿ مثنوی ﴾ یك حکایت بشنو ای کوهر شناس * تا بدانی تو عیان را
از قیاس) بو خصوصده ای کوهر شناس بر حکایت ایشت واندن حصه پذیر
اولوب آنکله ایش ایت تا سن عیانی قیاسدن بیله‌سن ومشاهده‌یی مقایسه‌دن فرق
وتمیز ایلیه‌سن اول حکایه بودر

(هلال پنداشتن آن شخص در عهد عمر رضی الله عنه خیال را)

﴿ مثنوی ﴾ ماه روزه کشت در عهد عمر * بر سر کوهی دویدند آن نفر)
حضرت عمرك زمان شریفنده رمضان آیی اولدی بر طاغك باشی اوزره اول زمانده

﴿ اولان ﴾

اولان نفر بلدیلر وصعود ایلدیلر ﴿ مثنوی ﴾ تا هلال روزه را کیرنده فال
* آن یکی کفت ای عمر اینك هلال) تا رمضان شریفك هلالنی فال طوته‌لر یعنی
تیمن وتبرك ایدوب ماه رحمتله مسرور اوله‌لر بر کیمسنه حضرت عمره خطاب ایدوب
ایتدی ای عمر هلال اشته ﴿ مثنوی ﴾ چون عمر بر آسمان مه را ندید * کفت
کین مه از خیال تو دمید) چونکم حضرت عمر آسمان جانبنه نظر ایلدی آسمان
اوزره ماهی کورمدی حضرت عمر اول کیمسه‌یه دیدیکه بو ماه سنك خیالکدن
ظاهر اولدی ﴿ مثنوی ﴾ ورنه من بیناترم افلاك را * چون نمی بینم هلال
پاك را) یوخسه بن افلاکی سندن زیاده کوریجی یم پاك اولان هلالی بن نیچون
کورمیم ﴿ مثنوی ﴾ کفت تر کن دست وبر ابرو بمال * انکهان تو برنکر سوی
هلال) حضرت عمر اول کیمسه‌یه ایتدی الکی یاش ایله وقاشك اوزره سور
اندنصکره سن هلال جانبنه نظر ایله ﴿ مثنوی ﴾ چونکه او تر کرد ابرو مه
ندید * کفت ای شه نیست مه شد ناپدید) چونکه اول کیمسه قاشنی یاش ایلدی
یعنی بر مغیله سیلدی ماهی کورمدی اول کیمسه حضرت عمره ایتدی ای شاه ماه
بو قدر ناپدید اولدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت آری موی ابرو شد کمان * سوی
تو افکند تیری از کمان) حضرت عمر اکا ایتدی بلی قاشك قیلی کمان اولدی سنك
جانبکه کماندن بر خیال تیری براقدی ﴿ مثنوی ﴾ چون یکی مو کژ شد
او را راه زد * تا بدعوی لاف دیدی ماه زد) چونکه بر اکری قیل اول کیمسه‌یه
راهزن اولدی وانی غلطه براقدی تاکم دعوا ایله ماهك کورمسی لافنی اوردی
﴿ مثنوی ﴾ موی کژ چون پردهٔ کردون بود * چون همه اجزات کژ شد
چون بود * بر اکری قیل چونکم چرخ کردونه پرده اوله چونکه سنك جمیع
اجزاك اکری اوله نیجه اولور یعنی جمیع اعضا وافعالنده استقامت اولمیه
سن نه مرتبه لاف ودعوا ایله مغرور اولورسین ونه مرتبه مشاهده ومعاینه لافنی
اورورسین بوندن قیاس ایله ﴿ مثنوی ﴾ راست کن اجزات را از راستان *
سر مکش ای راسترو زان آستان) جزولرنی راستلردن راست ایله یعنی ای مدعی
اولان اهل ضلالت جمیع اجزا واعضاکی طریق حقده راست وصادق اولان
صالحلردن راست ومستقیم ایله ای طوغری یوریجی اول آستانه‌دن باش چکمه
یعنی راستلر درکاهندن معرض اولمه تاکم راست اوله‌سین واستقامت مرتبه‌سین
بوله‌سین ﴿ مثنوی ﴾ هم ترازو را ترازو راست کرد * هم ترازو را ترازو
کاست کرد) هم ترازو بی ترازو راست ایلدی هم ترازو بی ترازو ناقص ایلدی
یعنی بخس بر ترازو صحیح الوزن وکامل العیار اولسه وخلقك صحیح الوزن اولمسنه
اعتقاد قیلسه بر ناقص اولان ترازو بی کتورب انك سنك وقیه‌سیله راست

ایدرلر و بعض زمانده بر صحیح الوزن وکامل العیار اولیان ناقص میزانه بر آخر
میزانی وزن ایدرلر وآنك ناقص اولان وقیه وسنکنه بلاتجربه اعتماد ایدوب حالی
او زره قورلر اول قیاس اولنان ترازو ناقص قالور و بومثال اولور شول کیمسه‌لر
حقنده که بر کامل ومکمله راست کله وانك اعمال واحوالیله کندو یی وزن قیله
آخر الامر اول دخی کامل اولور وشول کیمسه که بر ناقص کیمسه‌یه راست کله و کندویی
انکله وزن قیله وکامل اولنلره واصـل اولمغه بذل همت قیلیه آخر الامر اول دخی
ناقص قالور ﴿ مثنوی ﴾ هرکه با ناراستان هم سنك شد * در کمی افتـاد
وعقلش دنك شد) هر شول کیمسه که ناراستلرله هم سنك اولدی یعنی صادق ومستقیم
اولمیان ناقصلرله کندوسنی وزن قیلدی وانلره مقـارن ومصـاحب اولدی
اول کیمسه کملکه وناقصلغه دوشدی وانك عقلی دنك وحیران اولوب شاشدی
﴿ مثنوی ﴾ رو اشداء علی الکفار باش * خاك بر دلدارای اغیار پاش) یوری
کفار او زره اشداء اول اغیارك دوستلغی ودلدارلغی او زره خاك صاچ اصحاب
رسول حقنده سورهٔ فتحده اولان بو آیت کریمه‌یه اشارت بیورررلر (قال الله تعالی
محمد رسول الله والذین آمنوا معه اشداء علی الکفـار رحماء بینهم) محمد که اللهك
رسولیدر وشول کیمسه که اللهه ورسولنه ایمـان کتوردیلر وانکله بیله درلر بونلر
کافرلر او ز ره شدید وغلیظلردر یعنی کافرلره ترحملری یوقدر کندیلر او رتاسنده
یعنی بری برینه ترحم ایدیجیلردر پس سن دخی یار صادق اولنلره رحیم ورفیق اول واغیار
ونامحرم اولوب سکا دوستلق ومحبت قیلنلرك دوستلغنه ومحبتنه طپراق صـاچوب
انلردن معرض اول وانلر او ز ره شدت وغلاظت قیل ﴿ مثنوی ﴾ برسر اغیـار
چون شمشیر باش * هین مکن روباهبازی شیر باش) اغیـارك باشی او ز ره شمشیر
کبی اول اغیاردن مراد مؤمن وموحد اولمیلر وطاعت حق قبول قیلمیلردر آ کاه
اول تلکولك ایلمه یعنی اغیار مرتبه سنده اولان طائفه‌نك بعض شیلرینه ودوستلقلرینه
طمع ایلیوب انلره تملق وتبصبص قیلمه شیر اول وانلرك او ز رینه مهیب ودلیر اول
﴿ مثنوی ﴾ تا ز غیرت از تو یاران نسکلند * زانکه آن خاران عـدو این کلند)
تاکم غیرتلرندن یاران سندن منقطع اولمیه‌لر یاراندن مراد اهل حق وصلحـا در که
خیی اهل طریقدن بر کیمسه‌یی اهل نفس واهل صورت اولان کیمسه‌لره مقارنت
ایلر ومصاحبت وملایمت قیلر کورسه‌لر غیرتلرندن اول کیمسه‌یی ترك ایدوب اندن
منقطع اولورلر زیرا اول خارلر بو کلك دشمنـلریدر یعنی اول خار طبیعت اولان
آغیار بو کل باغ حقیقت اولان یارلرك دوشمنیدر بو اجلدن بونلرك مشرب شر یفی
دخی اول اغیار سیرت اولان اهل صورتله مخالطه ومصاحبت ایلین اهل طریقدن
منقطع اولوب نفرت ایدرلر ﴿ مثنوی ﴾ آتش اندر زن بکرکان چون سپند *

زانکه آن کرکان عدو یوسفنـد) قوردلره آتش اورسپندی آتشه اوردیغـك
کبی زیراکه اول قوردلر یوسفك دشمنلریدر یوسفدن مراد جمال باطن صاحبلری
اولان صالحلر وسالکلردر و کرکاندن مراد اهل حسد واصحاب بغض وعداوت
اولان اهل نفس واهل صـورت کیمسه‌لردر پس سالکه لازم اولان اولدر که
بو اهل حسد واصحاب عداوت اولان حیوان طبیعتلره آتش ترکی اوره وآنلردن
مفارقت قیله بو کرك سیرت ودرنده طبیعت اولان اهل نفس واهل صورتك سالکان
طریقته اولان مکر وخدیعتن بیان ایلمکه شروع ایدوب بیورررلر ﴿ مثنوی ﴾
جان بابا کویدت ابلیس هین * تا بدم بفریبدت دیو لعین) ای طالب حق اولان
ویار صادقه خدمت ومصاحبت قیلان کیمسه آکاه اول سکا ابلیس ای بابانك جانی
دیر وسنك بعض حالکه ترحم ایدوب سنکچون غم یر بالعین شیطـان سنی سو زایله
الدایه وسنی بو کونه کلمات موهه ایله فریفته ایلیه ﴿ مثنوی ﴾ اینچنین تلبیس
بابابات کرد * آدمی را این سیه رخ مات کرد) بو نجلین حیله‌یی سنك باباکه ایلدی
آدمی بو قاره یوزلو شیطـان مات ایلدی وبن سزه ناصحلردنم دیو حضرت آدمله
حوایه دوستلق عرض ایلیوب قسمـلر قیلوب انلری مغرو ر ایلیـوب آخر الامر
کورکه انلره نیلدی بو شیطان جنك اولیاسی اولان شیاطین انس مکر وحیله‌ده
اندن دخی اشددرلر وبونلرك بزسکا ناصح ومهربانز دیمه‌لرینه دخی اعتمـاد ایلك
جائز اولنـلردن دکلـدر ﴿ مثنوی ﴾ برسر شطرنج چستست این غراب *
تو مبین بازی بچشم نیم خـواب) شطرنج باشی او زره بو غراب چستدر سن آنك
بازیسنه نیم خواب چشمله نظر ایلمه یعنی عالم شطرنجنده بو غراب کبی اولان شیطان
قتی چست وحیـله بازدر سن آنك او یوننه غفلت خوابله آلوده اولمش کوزایله
باقمه بلکه کوزلرك یرخـوشجه آچ وآنك مکر وحیـله سندن استعاذه ایدوب حق
جانبنه قاچ ﴿ مثنوی ﴾ زانکه فرزین بندها داند بسی * که بکیرد در کلو یت
چون خسی) زیراکه اول لعین چوق فرزین بندلر بیلور که برخس کبی سنـك
بوغازیکده طوتلور فرزین بند شطرنج بازلر ماینده براو یوندر که اهلی اولان آنی
بیلور رامابونده زیاده حیله وخدعه دن عبارت اولور وخسدن مراد نه ایدوکی
بو بیتلرده ظهوره کلور ﴿ مثنوی ﴾ درکلو ماند خس اوسالهـا * چیست
آن خس مهر جاه ومالهـا) اول ابلیسك خسی نیجه ییللر بوغازده قالور اول خس
ندر منصبـك ومالك محبتیدر ﴿ مثنوی ﴾ مال خس باشد چو هست ای بی
ثبات * درکلو یت مانع آب حیات) مال فی المثل خسدر ای راه طاعتده بی ثبات
اولان کیمسه چونکم سنـك جانك بوغازنده اول خس واردر مانع آب حیـاتدر
چو هست لفظی سهولت معنیدن اوتری مصراع ثانیه مصروف اولور بعض نسخه‌ده

ای بی ثبات برینه آن بی ثبات واقع اولمشدر بوتقدیراوزره معنی ما آل فی الحقیقه خسدر
چونکم اول بی ثباتدر سنك جانك بوغازنده مانع آب حیاتدر دیمك اولور
﴿ مثنوی ﴾ کربودمالت عدو برفنی * رهزنی رابرده باشد رهزنی) اکرسنك
مالکی بر برفن عدو ایلنه و برحیله کار سارق آنی سرقه ایده فی المثل بر رهزنی
بر رهزن التمش اولور و برقاطع طریقی برآخر قاطع طریق اخذ ایدوب کأن قتل
ایتمش اولور پس عاقل اولان کیمسه رهزن اولان مالنك مسروق ومغصوب
اولمسی ایچون نه فریادوفزع قیلور

﴿ دزدیدن مار کیر ماری راازمار کیری دیکر ﴾

﴿ مثنوی ﴾ دزدکی ازمار کیری مار برد * زابلهی انرا غنیمت می شمرد)
برخرسزجك برمار کیردن مارالدی یعنی انك مارنی سرقه ایتدی اول خرسزابله
لکندن آنی غنیمت صایدی ﴿ مثنوی ﴾ وارهیدآن مار کیراز زخم مار * مار کشت
آن دزداورازارزار) اومار کیرمارك مسروق اولمسیله زخم ماردن قورتلدی مار
اول مار کیرك دزدنی زهرلیوب زارزار دپله دی ﴿ مثنوی ﴾ مار کیرش دیدپس بشناختش
* کفت ازجان مارمن پرداختش) اول دزدری مسموم ومقتول کوردی پس آنی
اکلدی دیدی جانندن بنم مارم آنی پرداخت ایلدی یعنی اول مار کیرجان ودلدن
دیدی بنم مارم اول سارقی تمام ایلدی وآنی هلاك قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ دردعا
بخواستی جانم ازو * کش بیابم مار بستانم ازو) دعاده بنم جانم ایستردی اول
خدادن که اول سارق ماری بولم ماری آندن الم ﴿ مثنوی ﴾ شکر حق
راکان دعا مردود شد * من زیان پند اشتم آن سود شد) حق تعالی یه شکر
اولسون اول دعا مردود اولدی مقبول اولمدی بن دعامك مردود اولمسنی زیان
قیاس ایلدم اول سود اولدی ﴿ مثنوی ﴾ بس دعاها کان زیانست
وهلاك * وزکرم می نشنود یزدان پاك) چوق دعالر که اول صاحبنه زیان وهلاکدر
وکرمندن یزدان پاك اول دعاری قبول ایلمز اول دعالر که معنی سبب هلاك وباعث
زیان وممات اولور بوتقریر بیوره جقلری حکایتدن معلومك اولور (التماس کردن
همراه عیسی علیه السلام زنده کردن استخوانهاازعیسی علیه السلام ﴿ مثنوی ﴾
کشت باعیسی یکی ابله رفیق * استخوانها دیددر حفرهٔ عمیق) بر ابله حضرت
عیسی ایله رفیق اولدی بردریك چقورده اول ابله استخوانلر کوردی ﴿ مثنوی ﴾
کفت ای همراه آن نام سنی * که بدان تو مرده زنده میکنی) اول ابله حضرت
عیسایه ایتدی ای همره اول عالی اسمی که اول نام سنی ایله سن مرده یی زنده
سن ایلر ﴿ مثنوی ﴾ مرمرا آموزتا احسان کنم * استخوانهارابدان باجان کنم)
اول اسم اعظمی بکا تعلیم ایله تا احسان ایلیم اول اسم اعظم ایله استخوانلری

جانلو ایلیم ﴿ مثنوی ﴾ کفت خاموش کن که آن کارتونیست * لایق انفاس
وکفتارتونیست) حضرت عیسی اول ابلهه ایتدی ابسم اول که اول سنك کارك
دکلدر سنك انفاس وکفتار که لایق دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ کان نفس خواهد
زباران پاکتر * وزفرشته درروش دراکتر) که اول اسم اعظم باراندن پاکتر
نفس ایستروروش وعملده ملائکه دن زیاده ادراك ایدیجی یعنی آنك نفسی حرامله
ملوث اولمیه وفرشته کبی عصیان قیلمیه اول نام اعظم بوله بر کیمسه ایستر
﴿ مثنوی ﴾ عمرهابایست تادم پاك شد * تاامین مخزن افلاك شد) عمرلر کرکدر
تادم پاك اوله تاافلاکك مخزننه امین اوله یعنی مدت مدیده وعهود بعیده مرور
ایلمك کرکدر که بر کیمسه نك نفسی پاك اوله ودعاسی مستجاب اولمق مرتبه سن
بوله حق تعالی اول کیمسه یی مخازن افلاکه امین قیله واول کیمسه امناء اللهدن
اوله ﴿ مثنوی ﴾ خود کرفتی این عصادر دست راست * دست رادستان
موسی ازکجاست) مثلا فرض ایده لم خود بوعصایی الکده راست ومحکم طوتدك
اوله حضرت موسانك قصه سی قنده دریعنی فی المثل حضرت موسانك اژدر
ایلدیکی عصایی سن الکده طوتسك مادام که سنده قوت موسی اولمیه اول
عصایی سن آژدر ایلمکه قادر اولمزسن وفرضی اژدر اولسه ضبطنه قادر دکلسن
پس مجرد اول عصای موسانك اله کلمه سنده فائده نه اولدی وکذلك فسون عیسایی
بر کیمسه بعینه حفظ وضبط ایلسه مادامکه اول حضرتنده اولان طهارت ونزاهت
اول کیمسه ده اولمدیغی تقدیرجه فسون عیسایی ازبر ایتمکدن اکا نه منفعت
ظهوره کلدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت اکرمن نیستم اسرارخوان * هم تو برخوان
نام رابراستخوان) اول ابله حضرت عیسایه ایتدی یاعیسی اکر بن اسرار
خوان دکل ایسم هم اول نام شریفی استخوان اوزره سن اوقی ﴿ مثنوی ﴾
کفت عیسی یارب این اسرارچیست * میل این ابله درین پیکارچیست) حضرت
عیسی تعجب ایدوب دیدی یاربی بو اسرارندر بوابلهك بوجنك وجدال میلی
ندر لایق اولان بوایدیکه مجادله یی ترك ایدوب نصیحت پذیراولیدی کندی نفسنك
اصلاحنه میل قیلیدی ﴿ مثنوی ﴾ چون غم خودنیست این بیماررا * چون غم
جان نیست این مردارراا) بوبیچاره نیچون کندی غمی یوقدر الهی بوخبیث
ومرداره نیچون کندی جانینك غمی یوقدر کرك ایدیکه کندی جانینك غمن
ییدی وبنی اصلاح واحیا ایله دیدی ﴿ مثنوی ﴾ مردهٔ خودرارها کردست
او * مردهٔ بیکانه راجوید رفو) اول ابله کندی مرده سنی رها وترك ایلمشدر
بیکانه اولان مرده یه یاما ایستریعنی کندینك جهل وغفلتله مرده ومعصیت
وضلالتله پژمرده اولمش نفسنی وقلبنی احیا ایلمکی ترك ایدوب اول اشرسیرت

غیری کیمسه لرك مرده سنی احیا ایلمك ایستر بونه حماقتدر ونه غفلت وجهالتدر
دیدی وقصه دن حصه اولدر که چوق احمقلر عیسی نفس مرشد حیات بخشه
واصل اولور وآنك مصاحبتنه یول بولور لکن کندی نفس وقلبنك احیا واصلاحنی
فراموش ایدوب آندن مشتهیات نفسانیه سنك واوازم دنیویه سنك حیات
بولمسنی وظهوره کلمسنی تمنی قیلور چونکم حضرت حق تعالی یه بوکونه مناجات
ایلدی حق سبحانه وتعالی دخی آنك قلب شریفنه بطریق الوحی بوکونه سویلدی
﴿ مثنوی ﴾ کفت حق ادبار کرادبار جوست * خارجو ینده جزای کشت اوست)
حق تعالی حضرت عیسی حضرتلرینه دیدی یا عیسی ادبار کر یعنی ادبار
ایدیجی بدبخت ادبار دلیجیدر وسعادت جانبنه توجه ایتمیوب شقاوت وبدبختلك
سمتنه میل ایلیجیدر آنك اکدیکی تخمك جزاسی بتمش خاردر یعنی مقدما ایشلدیکی
عملك محصولی حالا ظهوره کلمش شقاوت وادباردر دیدی پس حضرت خداوندکار
بومناسبتله هرکس نه اکر آخر آنك محصول وجزاسنی بولمق مقرر اولدیغنه
(ومن یعمل مثقال ذرة شرا یره) مفهومنجه اشارت ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾
آنکه تخم خارکار در جهان * هان وهان اورا مجو در کلستان) اول کیمسه که
جهانده خار تخمنی اکر آکاه اول آکاه آنی کلستانده ایسته یعنی بدکار وقبیح کردار
اولنه دار جنت میسر اولمز بلکه اکا لایق اولان مقر سقردر ﴿ مثنوی ﴾
کر کلی کیرد بکف خاری شود * ورسوی یاری رود ماری شود) زیراکه اول
بدبخت النده اکر برکل طوته خار اولور واکر بریار جانبنه کیده اول یار آنك نکبت
وبدبختلکی سببیله اکا برمار اولور نته کم حضرت عیسایه رفیق اولان بدبخت
کبی که حضرت عیسی بویله سعادت کردار ایکن اول صاحب ادباره عاقبت
برمار کبی اولدی ﴿ مثنوی ﴾ کیمیای زهر مارست آن شقی * برخلاف کیمیای
متقی) بوشقی زهر مارك کیمیاسیدر متقینك کیمیاسنك خلافی اوزره کیمیانك
خاصیت وشانی اولدر که برشیئ مغیر ومبدل اوله پس حقیر ودنی اولان شیئ
شریف وعالی قدر ایلینه کیمیا دیرلر وکاه اولور که بونك عکس ونقیضنده دخی
استعمال ایدرلر یعنی برشی شریف وعالی قدر اولان شیئ حقیر ودون ایلسه
نته کم بوبنده واقع اولمشدر زیرا شقی اولنلر زهر مار وهلاك ادبار کیمیاسیدر که
چوق نیك کارلری وحالی کردارلری تبدیل ایدوب بدکردار وخباثت شعار ایدرلر
اما متقی اولنلرك نظر اکسیر تأثیرلری بونك ضدیدر که انلر نیجه حقیرلری شریف
ونیجه بدبختلری اهل سعادت ایدوب تربیه وارشاد ایتملریله تشریف ایدرلر نته کم
خلافی متقی اولنلرك زهر مار کبی اولان کیمیاسنك بیاننه بوحکایتله تنبیه ایدوب بیوررلر
(اندرز کردن صوفی خادم مرادر تیمارداشتن بهیمه ولاحول کفتن خادم)

صوفینك وصیت ایلمسنك بیاننده در بهیمه سنك تیمار طوتمقلغنده خادمه وخادمك
آکا ولاحول ولاقوة دیمه سنك بیاننده در ولاحول ولاقوة کلمه سنك تفسیری
عن قریب معلومك اولور اندرز وصیت ایتمکه دیرلر خادم مشایخ صوفیه میاننده
فقرانك خدمتیچون نصب اولنان کیمسه یه دیرلر ﴿ مثنوی ﴾ صوفیئ می کشت در
دورافق * تاشبی در خانقاهی شد قنق) برصوفی دورافقده یعنی اطراف عالمده سیر
وسیاحت ایلدی تا برکیجه برخانقاهده قونق اولدی واقامت قیلدی ﴿ مثنوی ﴾
یك بهیمه دشت در آخر ببست * او بصدر صفه بایاران نشست) برحیوان
طوتردی آخرده آنی بغلدی اوصوفی صدر صفه ده یارانله اوتردی ﴿ مثنوی ﴾
چون مراقب کشت بایاران خویش * دفتری باشد حضور یار خویش) یعنی
اول صفهٔ خانقاهده اقامته نیت قیلن صوفی چونکم مراقب اولدی کندی یارانیله
صحیفهٔ دله متوجه اولوب وحق جانبنه انتظار قیلوب حقی هرحالکه ناظر بولمق
وآنکله معامله قیلمقدر یعنی کندی یارانیله مراقب اولدی زیرا بردفتر کبی اولدی
یارك اوکنك حضوری یعنی یارك اوکنده حاضر اولمق حضور پیش یار تقدیرنده در
بعض نسخه ده پس مراقب کشت واقع اولمشدر بوتقدیر اوزره معنی اول صوفی
صدر صفه ده اوتوردی صکره کندی یارانیله مراقبه واردی یارك حضوری
صوفینك قتنده بردفتردر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ دفتر صوفی سواد حرف
نیست * جزدل اسپید همچون برف نیست * زاد دانشمند آثار قلم * زاد صوفی
چیست آثار قدم) صوفینك دفتری حرفك سوادی دکلدر یعنی طریق تصوفه
ذاهب اولان صوفیلرك دفتر باصوابی سواد کتاب حروف وکلمات پراتیب
دکلدر برف کبی بیاض وصافی اولان دلدن غیری کتابلری یوقدر واول کتاب
دلی رقوم اغیار وسوادن ونقوش دنیا ومافیهادن برای قبول فیوضات الهی
ساده وصافی ایدوب غل وغشدن بری وعاری قیلمشلردر * بیت * خاطرت کی
رقم فیض پذیرد هیهات * مکر ازنقش پراکنده دلت ساده کنی * دانشمند وعلم
وعقلدن بهرمند اولنلرك زاد وذخیره سی آثار قلم ومحصولات خطوط ورقدر
وزاد وذخیرهٔ صوفی ندر آثار ومحصولات قدم در قدم کسر قافله او قنسه دخی
جائزدر زیرا اکثر کبار صوفیه نك آثار ازلیه زاد وغداسیدر لکن فتح قافله قرائت
اولمق اولی درسیاق وسباقه مناسبتی اولدیغیچون ونفسنده زاد صوفی آثارده
سلوك زیرا اصول ووصولی بولمق وقواعد وعقائدی بیلمك بالاستقرا ایکی طریقله
ممکن اولور یابطریق فکر ومطالعهٔ کتب ورسائل حاصل اولور بوطریق علماء
کلامیه وحکماء مشائیه نك یولیدر که بونلرك زاد وذخیره سی آثار قلم وحروف
وکتابدن حاصل اولان حکمدر ویاخود بطریق ریاضت وتصفیهٔ دل حاصل

اولور بوطريق حكماء اشراقيه ومشايخ صوفيه نك يوليدر و بونرك زادوغداسى
آثار روش طريق الهى وانوار اسرار ناشناهيدر (مثل الفريقين كالاعمى والاصم
والبصيروالسميع هل يستويان مثلا افلاتذكرون) زيراطريق اولك اساسى ظن
وقيـاس واستدلال عقلى اوزره در (ومايتبـع اكثرهم الا الظن ان الظن لايغنى
من الحق شيئا) اما طريق تصوفك سالكارى ومذهب تصرفك مالكرى دلائل
عقليه و براهين نقليه يه محتاج دكللردر آنكيچونكه هر برى عقل كل باغنده كللردر
بونلر اول طائفهٔ عليه‌در كه دائما كوششلرى علوم وحكم خدا اوزره وروشلرى آثار
قدم مصطفى اوزره در كه دائما كوششلرى علومدر نته كم بيوررلر ❋ مثنوى ❋
همچو صيادى سوى اشكار شد * كام آهو ديد و برآثار شد * چند كاهش كام
آهودر خورست * بعد ازان خود ناف آهو رهبرست) مثلا صوفى شول صياد
كيدركه شكارجانبنه كندى وآهونك ايزنى كوردى وآنك آثارى اوزره سلوك
ايندى يعنى صوفئ صفوت شعار شكار معارف اسرار ايچون توجه قيلدقده
صحراى هويت اولان نبى مختارك علايم وآثارن كوروب وسلف مشايخ كبارك
اثرينه كيدوب جست وجوايدر چنداكاه كا آهوى حقيقتك اردنجه كتمك درخور
ولايقدر اندنصكره ناف آهواكارهبردر تاكندو ذاتنه دك يعنى (بعد السلوك على
اثرالنبى عليه السلام وعلامة قدم الولى والوصول الى فايحة مسك علمه ورايحة
سلمه ترشده رايحة علمه عليه السلام الى حقيقته وتوصل الى ذاته) ❋ مثنوى ❋
چونكه شكر كام كردوره بريد * لاجرم زان كام دركامى رسيد * رفتن يك منزلى
بربوى ناف * بهتر ازصد منزل وكام طواف) آثار قدم نبى مجتبى وسنت سنيهٔ
حضرت مصطفى عليه السلام فى الحقيقه سالكه نعمت عظمى وسعادت كبرى در
قچن سالك بونعمتك شكرنى ادا قيلسه يعنى قلبا وقالبا طريق حقه سالك اولوب
يولى قطع ايلسه (لئن شكرتم لازيدنكم) آيتنك موجبنجه لاجرم اول روش وكامدن
مراد ومرامنه يتشور ودلدار ودلارامنه يتشور (من عمل بما علم ورثه الله علم مالم يعلم)
حديثنك مضمونجه بيلديكى علمه وارث اولور برمنزل نافه رايحه سى اوزره كتمك
يعنى نافه كبى محل مسك علم لدنى اولان وليك رايحهٔ فايحه سى ايچون برمنزل
سفر ايتمك بهتردر صد منزلدن وكامدن كه طواف ايچون اوله زيرا طواف وحج
عبادت عملدر (والعلم افضل من العمل وخير من العبادة) حديثنك موجبنجه
علمك طواف حجدن فضيلتى زياده دركه روح عملدر ❋ مثنوى ❋ آن دلى
كو مطلع مهتا بهاست * بهر عارف فتحت ابوابهاست) شو بركوكل كه مهتابلرك
مطلعيدر يعنى شول بركوكل كه الله تبارك وتعـالينك اسماوصفاتى مهتابلرينك
مظهر ومطلعيدر عارف بالله ايچون اول ابواب جنات حقايقك مفتوح اولمسيدر

هر براسم الهى جانب حقه بردر كيدر كه عارف ابواب اسماء الهيه دن جنت
حقيقتى مشاهده ايدر ❋ مثنوى ❋ باتو ديوارست وباايشان درست * باتوسنك
وباعزيزان كوهرست) اى عارفاندن اولاين سكا نسبتله اول مطلع اقمار اسماء الهى
اولان كوكل ديوار دركه انجق جسد كوررسن واول عارفلره دركه اول بابدن
جمال باكمال صفات الهيه يى مشاهده ايدرلر وسكانسبتله سنك بى فرهنك وعزيزلره
نسبتله كوهر پرانوردر ❋ مثنوى ❋ آنچه تودر آينه بينى عيان * پيراندر
خشت بيند بيش ازان) اول نسنه يى كه سن آينه‌ده عيان كوررسن پيرلر آنى
كربچده اندن زياده كوررلر يعنى شول امور يكه سن آينهٔ وجود ده ظهوره
كاوب صورت كوسترد كده عيان كوررسن لكن پيرلر آنى مرتبهٔ ترابده وعالم
نابايده كوررلر ونه صورت بغايه جغن بيلورلر پس بومقامك صاحبى اولان كمردر
آنى توضيح وتفسير بيوررلر ❋ مثنوى ❋ پيرايشانند كين عالم نبود * جان
ايشان بوددر درياى جود) پير انلردركه بو عالم يوق ايدى انلرك جانى جودوكرم
درياسنده ايدى يعنى جود وكرم درياسى اولان حق تعـالينك علمنده موجود
اولمشلردى ❋ مثنوى ❋ پيش ازين تن عمرها بكذاشتند * پيشتر از كشت
بربرداشتند) بوتندن اول عمرلر كچوردبلر وعيش وصفالر سوردبلر زراعت
ايتمزدن مقدم محصول قالدردبلر يعنى اول صاحب سعادتلرك ارواحى بو عالم
اشباحه كلمزدن اول وتن لباسيله ملبس اولمزدن مقدم اعيان ثابته مرتبه سنده
وعالم ارواحده نيجه عمرلر وصفالر سوردبلر وبو دنيايه كلوب عمل تخمن اكمزدن
وخدمت وطاعت غراسن دكمزدن مقدم بونلر ريع ومحصول كوترمشلر يعنى
بونلرك وجودنده اولان دولت وسعادت عبادت وطاعتلرينك اثرى وثمرى دكل
بلكه (ان الذين سبقت لهم منا الحسنى) آيت كريمه سنك مقتضاسنجه بونلر
حقنده سبقت ايلين عنايت ازليه نك اثرى وثمريدر پس بونلر اول نفع وثمرى
بوعالمه كلمزدن ومزرعهٔ دنيا ده زراعت قيلمزدن اول حاصل ايلمش اورلر
❋ مثنوى ❋ بيشتر از نقش جان پذرفته اند * بيشتر از بحر درها سفته اند)
تن نقشندن اولرك جان قبول ايلمشلردر نه انكه انلرك جانى بدنلرله بيله ظهوره
كلدى خلافا للفلاسفه كه انلرروح بدنله بيله خلق اولورو بدن موجود اولدقدنصكره
حق تعالى اكا روحى نفخ قيلور ديرلر بونلر دريادن اولرك درلر دلمشلردر دريادن
مراد صور موجودات اولور يعنى بحر موجودات خلق اولمزدن اول بوسلطانلرك
ارواحى مرتبهٔ اعيانده معانى درلرين دلمشلر وجواهر اسراره واصل اولمشلر
وكنز مخفى مرتبه سنده قرار قيلمشلردى

❋ حكايت مشورت كردن خداى تعالى باقر شتكان در ايجاد خلق ❋

❋ مثنوى ❋ مشورت مى رفت در ايجاد خلق * جانشان در بحر قدرت تا بحلق)

چون ملائك مانع آن می شدند * بر ملائك خفيه خنبك می زدند) بيورمشلرديكه
پيرانلردر كه بو عالم بوغيكن انلرك جانی دريای جود الهيه ده موجود ايدی بوتندن
اول تجلی الهيه ايله عمرلر كچورمشلردی واعمال برين اكزدن اول محصول قالدرمشلردی
و بو نقش تندن مقدم حيات حقيقيه يی قبول ايتمشلردی و بو بحر وجود خارجيدن
اول درر مقاصدی دلمشلردر يعنی هر نقدر سعادته فائز وحائز اولديلرسه ازلده
اولمشلردی پس بو كاملرك موجود ازلی اولديغنی جناب حق ملائكه سنه بيلدرمیوب
(واذ قال ربك للملائكة انی جاعل فی الارض خليفة) آيتنك مقتضاسنجه
خلق اجساد خلفا حقنده بونلرله مشاوره ايلدی (قال صاحب المدارك فی تفسير هذه
الآية وانما اخبرهم تعالی بذلك ليعلمهم طريق المشاورة فی امورهم قبل ان يقدموا
عليها وهو غنی بعلمه وحكمته البالغة عن المشاورة) بو خلفا واوليانك جانلری بحر
قدرت الهيه ده بو غازلرينه دك مستغرق ايدی چونكم ملائكه (اتجعل فيها
من يفسد فيها و يسفك الدماء) آيتنك فحواسنجه ايجاد خلفايه مانع اولديلر مرتبهٔ
اعيان ثابته دن هر بر كاملك عينی لسان علم واستعداد له ملائكه نك بو تعريضنه
خفية خنبك چالديلر يعنی آغز اوتدرديلر خنبك اصلق چالمغه ديرلر و بونلر بويله
ديدكلری ايچون استهزا اولوم مراد ايدرلر و خنبك لفظنك محلنه طعنه می زدند ديسه لر
دخی نظمه خلل كلمزدی پس خنبك لفظنی ايراد ايتملرنده نكته بودر كه خنبك
بلا تركيب حروف وكلام معنای استهزايی متضمن بر بسيط صوتدر پس مكالمهٔ
اعيان وارواح وملائكه كندی مرتبه لرنده حروف وكلمات ملفوظه ايله دكل
ايديكنه اشارت بيوررلر و بو بيان تا آخرينه دك بونلرك هر حالی ازلی اولديغنه
اشارتدر و بو محله مناسب اولان تفصيلی شرح خمريهٔ ميميهٔ ابن فارضده وقصيدهٔ
تائيه نك دخی اوائلنه قريب وبنيتی فی سبق روحی بنيتی بيتنده ذكر ايتمشز فليطلب
فيها ﴿ مثنوی ﴾ مطلع بر نقش هر كه هست شد * پيش ازانكه نفس كل
پابست شد) هر شول كيمسه نك نقشی اوزره كه وار اولدی بونلر مطلع اولدی
اندن مقدمكه نفس كل پابست اولدی نفس كل عرش وعرشك دروننده اولان
نقدر شیٔ وارايسه آنك نفسيدر يعنی جميع اشيانك وجود خارجيسی وجوده كلمزدن
اول وآياق بغليوب وجود مرتبه سنده مقيد اولمزدن مقدم بو حقيقت پيرلرينك
روح شريفلری جمله نقوش كائناتك اسرارينه مطلع اولمشلر وحقايقنی مشاهده
قيلمشلردی ﴿ مثنوی ﴾ پيشتر زافلاك كيوان ديده اند * پيشتر ازدانهانان
ديده اند) بونلر افلاكدن مقدم كيوان كورديلر كيوان زحل يلدزينه ديرلر مراد
قبل وجود الافلاك زحلك حقيقتنی وخاصيت وآثارنی كورديلر ديمك اولور دانه لردن
مقدم اكنان كورمشلردر يعنی دانه لردن حاصل اوله جق نتايجه نظر ايركورمشلردر

محصل هر شيئك اصلنده فرعنی مشاهده قيلمشلر وماهيات اشيايه عالم اولوب اندن
ظهوره كله جكی بيلمشلردر ﴿ مثنوی ﴾ بی دماغ ودل پر از فكرت بدند *
بی سپاه وجنك بر نصرت زدند) دماغسز وقلبسز فكرتدن پر ايديلر عسكرسز
وجنكسز كنديلرينی نصرت اوزره اورديلر يعنی حق تعالينك نصرت ومعاونتنه
ازلده كنديلرينی مقارن قيلديلر ﴿ مثنوی ﴾ آن عيان نسبت بايشان
فكرتست * ورنه خود نسبت بايشان رؤيتست) بو بيت سؤال مقدره جواب اولور
بی دماغ ودل پر از فكرت بدند ديدكلری كبی كأن بر سائل ديركه فكرت خود
تصورات ذهنيه وترتيب مقدمات عقليه در بو خود البته دماغ ودله محتاجدر
بی دماغ ودل فكر حاصل اولمق ممكن دكلدر پس بونلر بی دماغ ودل فكرتدن نيجه
پر اولورلر جواب بيوررلر اعيان ثابته مرتبه سنده اولان بونلرك ذواتی مشاهده
ايلديكی اول عيان بونلره نسبت كويا فكرتدر نته كم فكرت صور ذهنيه در بونلرك
اول مرتبه ده معاينه سنه فكرت تعبير اولنمسی ايلدكلری صور عليه در پس
بينهماده نوعا مناسبت بولنديغيچون بونلرك معاينه سنه فكرت تعبير اولنمش اولوركه
كويا اول عيان انلرك مرتبه سنه نسبت فكرت كبی اولور وانلرك عظم شاننی وكمال
عنواننی بيان قيلور يوخسه بونلره نسبت خود رؤيتدر يعنی بو خلق عالمه نسبت
اول فكرتله تعبير اولنان عيان رؤيتدر خلاصهٔ كلام اول صاحب سعادتلرك
مرتبه لرينه نسبت اول عيانه فكرت تعبير اولندی انلرك عظم شاننی اشعاردن اوتری
يوخسه انلردن ماعدا اولان خلايقه نسبت اول فكرت ديديكمز عيان عين
رؤيتدر ديمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ فكرت ازماضی ومستقبل بود * چون
كزين دو رست مشكل حل شود) زيرا فكرت ماضی ومستقبلدن اولور چونكم
عيان واهل عيان بوندن دوردر و ماضی ومستقبل قيدندن مهجوردر مشكل حل اولور
زيرا ارواح مجرده نك ماضی ومستقبلدن وفكردن دور اولملرنده شبهه واشكال يوقدر
﴿ مثنوی ﴾ ديده چون بی كيف هر باكيف را * ديده پيش ازكان صحيح وزيف را)
هر كيفله اولانی بی كيف كبی كورمشلردر يعنی هر حالته متصفه اولان اشيايی
قبل الظهور بی كيف و بی كم عالم معناده مشاهده قيلمشلردر معدندن اول صحيح
وزيفی كورمشلردر محضا اصل فطرتدن مقدم نيك و بده نظر ايركورمشلردر
﴿ مثنوی ﴾ دردل انكوری را ديده اند * درفنای محض شی را ديده اند)
انكورك دروننده می كورمشلردر محض فنا وعدمده شیٔ كورمشلردر يعنی هر شيئك
نتايج وآثارينه قبل الظهور عالم اولمشلردر ومحض عالم عدمده ايكن وجودی
مشاهده قيلمشلردر دل انكورده می كورمك ومحض فناده ايكن شيئه نظر ايركورمك
بو ذكر اولنان معنادن عبارت اولور ﴿ مثنوی ﴾ پيشتر از خلقت انكورها *

خورده میهـا ونوده شورها) انکورلرك خلقتدن مقدمرك میلر ایچمشلر وشور
ومستلکلر کوسترمشلر درنته کم ابن فارضك ابتداء خمریه سی بو معنـایه دلالت
ایدرلر * بیت * شربنا علی ذکر الحبیب مدامة * سکرنا بها من قبل ان یخلق
الکرم ﴿ مثنوی ﴾ درتموز کرم می بیندیدی * درشعار شمس می بیندفی) اسی
تموزده شتایی کوررلر آفتابك شعاعنده سایه کوررلر یعنی هرشیئك وجودنده آنك
ضدنی مشاهده قیلورلر اکرچه عقلا وجودخارجیده اولدیغی تقدیرجه مانعة الجمعدر
اما مرتبهٔ علمده تموزده شتایی کورمك وشعاع شمس ایچره ظله نظرایر کورمك و بونلر
امثالی اولان اضدادی بریرده مشاهده قیلق مانعة الجمع دکلدر بلکه بونلرك
علمنه نسبت بوکونه علوم غریبه فتی سهلدر ﴿ مثنوی ﴾ این فلك دردور
ایشان جرعه نوش * آفتاب از جودشان زربفت پوش) آسمان انلرك دورنده
جرعه نوشدر یعنی انلرك فیضنك بقیه وفضله سنی نوش ایدیجیدر آفتاب انلرك
جود وکرمندن زر بفت کیجیدر یعنی بو زربفت کبی اولان شعاع ونوری آفتاب
انلرك جودفیضی واسطه سیله بولمشدر پس بونلرك عالم ارواحده اولان مرتبه لرنی
بیان ایلدکدنصکره عالم اجسادده اولان مرتبه لرینك واتحادلرینك بیاننه شروع
ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ چون ازایشـان مجتمع بینی دویار * هم یکی باشند
وهم ششصدهزار) چونکه انلردن ایکی یاری بریرده مجتمع کورهسن هم بر اولورلر
وهم آلتی یوزبیك اولورلر یعنی بو پیران طریقت ودلیران میدان حقیقت اولان
صاحب دولتلردن ایکی یاری برمنزلده مجتمع اولمش کوررسك بو ایکیسی حقیقتلرینه
نظر اولندیغی جهتدن متحد ونفس واحد حکمنده اولورلر وقوتلرینه وقدرتلرینه
نظر اولندیغی حیثیتدن نیجه یوزبیك اولورلر الواحد کالالف بونلرحقنده دینور
و بونلرك برینه رجل یعدل الالف دینسه لایق اولور ﴿ مثنوی ﴾ برمثال
موجها اعدادشان * درعدد آورده باشد بادشان) انلرك ظاهر اولان عددلری
دریانك موجلرینك مثالی اوزره درباد انلری عدده کتورمش اولور یعنی
دریانك امواجنی باد متعدد ومتعین ایلدیکی کبی اهل وحدت اولان پیرلرك صور
ظاهره سنی باد ارادهٔ الهی ونفحهٔ ربانی ونفس رحمانی متعدد ومتعین ایلمشدر لکن
فی الحقیقه عین واحد اولمقدن خالی دکللردر وظـاهرده اولان تعدد وتکثرلری
باطنده اولان اتحادلرینه خلل ویرمز نته کم تعدد امواجدن بحرك متعدد اولمسی
لازم کلمز پس اتفاق مشایخ کلین بونك اوزرینه درکه حقیقت ارواح بردرکه
اول روح اعظم وحقیقة الحقائق وحقیقت محمدی یه دیدکلریدر پس ارواحك
متعدده اولمسی هرکسك تعین وبدننك متعدد اولمسی اعتباریله در
والا اصل وحقیقتنه نظر اولنسه حقیقت واحده درنته کم بو معنـایی تفهیم ایچون

ضرب مثل ایدوب بو بیتی مثل موقعنده ایراد ایدرلر ﴿ مثنوی ﴾ مفترق شد آفتاب
جانها * دردرون روزن ابدانها) مثلا جانلر آفتابی مفترق اولدی جانلر آفتابندن
مراد حقیقة الحقایق وروح الارواح اولان حقیقت محمدی یه در یعنی آفتاب ارواح
متفرق ومتعدد اولدی بدنلرك روزننك ایچنده یعنی قرص آفتاب روازن بیوته
القای شعـاع ایتمك اعتباریله متفرق ومتعدد اولوب لکن من حیث الحقیقه ذات
واحد اولمقدن خالی اولمدیغی کبی حقیقة الحقایق دخی بدنلر روزننك درونه
القای نور ایتمکله وتنویر خانهٔ بدن قیلمغله حد ذاتنده متفرق اولمسنی مستلزم اولمز
بلکه فی الحقیقه عین واحد وتعدد وکثرت انجق صورت ظـاهرده اولمق لازم
کاور ﴿ مثنوی ﴾ چون نظر درقرص داری خودیکیست * وانکـه شد
محجوب ابدان درشکیست) چونکم قرص آفتابه نظر طوته سن آفتاب خود بردر
واول کیمسه که ابدانك محجوبی اولدی زیاده شکده در یعنی ظاهرا تعدد ابدانه نظر
ایلیان کیمسه ارواحك حقیقتك براولمسنده شك وشبهه دن خالی دکلدر ﴿ مثنوی ﴾
تفرقه در روح حیوانی بود * نفس واحد روح انسانی بود) تفرقه وتعدد روح
حیوانیده اولور امار وح انسـانی نفس واحد اولور وانسان مرتبه سنه داخل
اولان کندی وجودنده حقیقت واحده یی بولور پس جمیع ارواحك متحده
وحقیقت واحده اولدیغی انسانیت مرتبه سنه بر کیمسه واصل اولدقده مشاهده
قیلور بو رایه مناسب تحقیقات چوق کلسه کرکدر برمقدار دخی دردنجی جلدده
اوائلنه قریب (انمـا المؤمنون اخوة) شرحنده بیان اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾
چـونکه حق رش علیهم نوره * مفترق هرکز نکردد نوراو) چـونکم حق
تعالی حضرتی بوارواحه زره نورینی صاچدی اول خدانك نوری هرکز مفترق
وپراکنده اولمز بو حدیث شریفه اشارت بیوررلر (قال علیه السلام ان الله خلق
الخلق فی ظلمة ثم رش علیهم من نوره فمن اصـابه من ذلك النور اهتدی ومن اخطأه
فقد ضل) بو حـدیث شریفك شرحی جلد اولده حکایت بادشاه جهود دیکر
سرخنده وآن نثار نور راوایافته بیتنده مرور ایتدی ﴿ مثنوی ﴾ یك زمان
بکذار ای همره ملال * تابکویم وصف خالی زان جمال * دربیان نایدجمال خال او
* هردوعالم چیست عکس خال او * چـونکه من ازخال خوبش دم زنم * نطق
میخواهد که بشکافد تنم * همچو موری اندرین خرمن خوشم * تافزون ازخویش
باری می کشم) بیورمشلردیکه پیغمبر علیه السلام بیوردیکه حق تعـالی ارواح
اوزره کندی نورنی رش ایلدی وصـاچدی نورهویت الهیه خودمن حیث
الحقیقه هرکز مفترق اولمز مثلا نقطـهٔ خال کبی اوبله اولیجق برزمان ای رفیـق
وهمره ملالت وسئامتی ترك ایله تا اول جمال حقیقیدن برخالك وصفنی سکا سویلیم

مع هذا بيانه كلز ومقاله صيغمز اولمحبوبك خالنك جمال باكمالى هردوعالم ندر درسك اول حضرتك خالنك عكسيدر خالدن مراد نقطهٔ وحدت مطلقه وهويت ذاتيهٔ الهيه دركه دنيا وآخرت وظاهر وباطن آنك نقطهٔ ذاتنك عكسى وپرتويدرا كثر محققين هويت الهيه يى خاله وكونى خدورخساره تشبيه ايدوب بيوررلر (بيت) الكون خدقد بدامن خاله * ولقد تجلى خاله من خده) و بعضلر دخى برعكس تشبيه ايدوب كون برخال كبيدر آنك وجه ذاتنده ديمشلر (كما قال المغربى على العكس (بيت) الكون خال قدبدامن خده * ولقد تجلى خده من خاله) پس حضرت مولانانك بيوردقلرى اولكى مذهبه كوره در ودخى بيوررلر چونكه بن اولمحبوبك خال خوبندن دم اورم و وحدت مطلقه سندن سوز سويليم نطق ايستركه بنم تنمى پاره و پاره پاره ايليه زيراكه وحدت مطلقه نفى تعين وكثرت اقتضا ايدر پس تن كه موجب تعين وكثرتدر نقطهٔ وحدتدن دم اورمق تعين وكثرتك ازاله سنى اقتضا ايدر مجمع حبوبات اسما وصفات وذوات كائنات اولديغى اعتباراله اول نقطهٔ هويت برخرمنه مشابهدركه هركسك مور وجودى اندن دانه كش وبركونه تجلى ايله خوشدر انكچون بيوررلركه بمور كبى بن بوخرمن هويت الهيه ده خوشم حتى كندى وجود بشريتمدن زياده ومقدارمدن افزون بار اماتى چكرم تا بوخرمن الوهيتدن خوش اولديغم نعمتك شكرنى ادا ايدرم

بسته شدن تقرير معانىٔ حكايت بسبب ميل مستمع باستماع صورت ظاهر حكايت

(مثنوى) كى كذارد آنكه رشك روشنيست * تا بكويم آنكه فرض كفتنيست * بحر كف پيش آردوسدى كند * جر كندوز بعد جرمدى كند) مستمعينك استماع معانى وحقائق حكايته عدم رغبتلرى ايچون وتقرير صورت حكايت و ميل ومحبتلرى اولديغيچون تقرير معانى حكايت بسته اولوب تعبير صورت حكايته بو اجلدن شروع قيلندى پس بو بيتلرى بو بيانه علت ايدوب بيوررلر زيرا چن قورنى اولمحبوبكه جمله روشنلكك رشكى ومغبوطيدر تا سويليم اولمعانى وحقائقى كه فرض كفتنيدر وسويلمسى لازم و واجبدر يعنى جميع انوارك مغبوط ومطلوبى اولان حكيم مطلق روا كورمز وانبيا واولياسنى اجازت بيورمزكه مستمعين ومسترشدينك فهوم وعقولندن واستعداد وقبوللرندن خارج ومتجاوز سوز سويلنسه وتقرير ايلنسه انكچون حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم ورثاسنه امر ايدوب بيورديلر (كلموا الناس على قدر عقولهم لا على قدر عقولكم) و برحديث صحيحده دخى بيوررلر (نحن معاشر الانبياء امرنا ان ننزل الناس منازلهم ونكلم الناس على قدر عقولهم) زيرا بحر حكمت بالغهٔ الهى البته بوقاعده يى مقتضيدركه مراتب واستعداده رعايت اولنه اكر مرتبه واستعداد ناس صورتدن

سويلمك ايسترسه صورتدن سويليه واكر معنادن تقرير ايلمك اقتضا ايلرسه معنادن تقرير ايليه وسكوت اقتضا ايدرسه سكوت ايليه وكلام اقتضا ايدرسه كلام سويليه نته كم بحر كاه اواوركه كفى ايلرى واوكنه كتورر و ينه سدوحجاب ايلروكاه اولوركه آنى جر ايلر ايچرو چكر و بوزين آچر وكاه ينه مد ايدوب اول كفى ساحله چكر كذلك بحر وحدانيت خداى متعال امواج افواج اسمائله متموجه ومتجليه دركاه كف صور ونقوش اشيايى اظهار ايدوب روى وحدانيته حجاب وسد ايلر وكاه بحكم اسم القابض والباطن آنى باطن عالمه جر ايلروكاه بحكم الباعث والباسط آنى مد ايدوب اخراج ايلر پس بو بحرك مظهرلرى اولان انبيا واوليانك دخى احوالى بوكونه دركه بونلرك بحر قلبى كاه اولوركه كف الفاظ وحكايتى ايلرو كتوروب روى معنايه سد و پرده ايدروكاه اول كف الفاظ وكلماتى درونه جر ايدوب وجه بحر معنايى كوسترر لر وكاهى ينه مد واخراج ايدوب صورته كتوررلر (كان البحر هكذا) بو معلومك اولديسه (مثنوى) اين زمان بشنو چه مانع شدمكر * مستمع را رفت دل جاى دكر) بو زمان دكله كه تقرير معنانك بسته اولمسنه باعث وتعبير حقايق ومعارفه مانع نه اولدى مكر مستمعك قلبى استماع معانى ايلمكدن برغيرى محله كدر قيلديكه اول قنق اولان صوفينك حكايه سيدر پس لازم كلديكه بو مقالدن رجوع ايدوب صورت افسانه تقرير اولنه (مثنوى) خاطرش شد سوى صوفى قنق * اندران سودافر وشد تاعنق) مستمعك خاطرى خانقاهده قنق اولان صوفينك قصه سى جانبنه كتدى اولفكر وسودا ده عنقه دكين آشغه كتدى (مثنوى) لازم آمد باز رفتن زين مقال * سوى آن افسانه بهر وصف حال) بو مقالدن كيرو كتمك لازم كلدى اول قصه جانبنه صوفينك حالنى وصف ايلمكدن اوتورى (مثنوى) صوفى آن صورت مپندار اى عزيز * همچو طفلان تاكى ازجوز ومويز) اى عزيز صوفيدن مراد اول صورت صائمه يعنى هرصوف كينى وصوف لباسيله ملبس اولنى مجرد صورت صوفيده اولمغله صوفى ظن ايله اوغلنجقلر كبى جوز ومويزدن تاقچنه دك يعنى بوصورت جسمانيه كه جوز ومويز مثابه سنده در تانه زمانه دك بو صورتدن حظ آله سن وطفوليت مرتبه سندن كذر ايليوب باطن بين اولميه سن (مثنوى) جسم ماجوز ومويزست اى پسر * كرتومردى زين دوچيز اندر كذر) اى پسر بزم جسممز فى المثل جوز ومويزدر اكرسن مرد ايسك بو ايكى نسنه دن كچ يعنى جوز ومويز مثابه سنده اولان صورتدن وجسمدن فراغت ايله يعنى بونلرله مقيد اولمقدن وصورت وجسم اهليله دخى مخالطه قيلمقدن فراغت ايله (مثنوى) ورتواند رنكذرى اكرام حق * بكذراند مرترا ازنه طبق) واكرسن وصورت جسم

قيدندن كچميه‌سن حق تعالينك اكرام وعنايتی سنی طقوز فلكدن كچوررو سنك
جانكه وحدت وصفوت شرابنی ایچورر ﴿ مثنوی ﴾ بشنواكنون صورت
افسانه‌را * ليك هين ازكه جداكن دانه‌را) امدی شمدی صورت افسانه‌یی
ایشت وصوفينك قصه‌سنك ظاهرنی كوش ایت ولكن آگاه اول دانه‌يی صماندن
جدا وتميز ايله يعنی قصه‌دن حصه اولوب صورت حكايه‌دن دانهٔ معنايی آله كور
(التزام كردن خادم تعهد بهيمه را وتخلف نمودن ﴿ مثنوی ﴾ حلقهٔ آن
صوفيان مستفيد * چونكه در وجد وطرب آخر رسيد) اول مستفيد اولان
صوفيلرك حلقه وسماعی چونكه وجد وطربده آخره ايرشدی ﴿ مثنوی ﴾
خوان بياوردند بهر مهمان * از بهيمه ياد كرداوان زمان) اول مهمان اولان
صوفيدن اوتری خوان وطعام كتوردیلر اول زمان بهيمه‌دن ياد كتوردی يعنی
مركبنی تذكر ايلدی ﴿ مثنوی ﴾ كفت خادم راكه در آخر برو * راست كن
بهر بهيمه كاه وجود * كفت لاحول اين چه افزون كفتنست * ازقديم اين كارها
كار منست) اول خانقاهده مهمان اولان صوفی خدمت فقرا ایچون نصب اولنان
خادمه ديديكه آخره بوری راست ومهيا ايله اول حيواندن اوتری كاه وجوی
خادم ومخادم مزور بكلردر ذكر اولندی بو محلده اولان خادمه خادم
مزور ديرلر كه متشبه مبطلدر كه صورتا خادم ومعناها دمدر پس اول خادم كذاب
اول صوفیٔ محنت مآبه ديديكه لاحول ولاقوة بو نه چوق سوز بلكلكدر يعنی
نه‌زائد سوز در قديمدن بوكونه كارلر بنم كارمدر بو محلده صورتا ومعنا طريق
تصوف وادب فقرايی بيان ايدر صورتا بيان ايلديكی خادم لساننددن صوفی
مهمانه ادب تصوفی تعليمدر كه چون براهل طريق برخانقاهه كلدكده وانك
خادم وشيخن خالص وصافی اعتقاد قيلدقده بهيمه نفسنی انلره سپارش قيلوب
مالايعنيدن وكثرت كلامدن خاموش اولمغه ومؤنت نفسن فراموش قيلمغه سعی
قيله وتسبيح وتهليله مشغول اوله ومعنی بيان ايلمسی اولدركه چون صوفی برخانقاهه
كلسه وانك خادم وشيخنده تزوير وتلبيس كورسه بهيمهٔ نفسن تربيه واصلاح
ایچون انلره تسليم قيلميه ومداهنه وتزويرلرينه مغرور اولميه بلكه لوازم نفسنه
كندی مقيد اولمقدن خالی اولميه تا كم طريق حقده ذاهب اولدقده صوفیٔ مفتونك
لاحول خورده اولان مركبی كبی خابط وساقط اولميه وافتان وخيزان كتميه
﴿ مثنوی ﴾ كفت تركن آن جوش را از نخست * كان خرك پيرست ودندانهاش
سست) صوفی خادمه ايتدی اول مركبك اربه‌سنی اولدن ياش ايله زيرا اوخر جغز
قوجه‌در وانك ديشلری سست وضعيفدر ﴿ مثنوی ﴾ كفت لاحول اين چه
ميكويی مها * ازمن آموزند اين ترتيبها) خادم صوفی‌يه ايتدی لاحول ولاقوة

ای اولو بونه دير سن غير كيمسه‌لر بو ترتيبلری بندن اوكرنورلر ﴿ مثنوی ﴾
كفت پالانش فرونه پيش پيش * داروی منبل بنه بر پشت ريش) صوفی ايتدی
اول خرك پالاننی آشغه قو زياده مقدم پيش لفظنك مكرر اولمسی تأكيد افاده ايدر
وايكيسی بيله باء فارسی ايله اولق اولی اولور اكرچه صكره‌كی پيش باء عربيله زياده
معناسنه اولوب مصراع ثانی‌يه مصروف اولسه دخی جائز اولور شو تقدير
اوزره كه زياده داروی منبل قوانك پشت ريشی اوزره يعنی اول مركبك ياغر
اولان ارقه‌سی اوزره قوی دار وقومنبل اكرچه معاندو تنبل معناسنه دراما بونده
قوی و بردن قالقمجی دار ودمكدن استعاره اولور ﴿ مثنوی ﴾ كفت لاحول
آخر اين حكمت كذار * جنس تومهمانم آمد صد هزار) خادم صوفی‌يه ايتدی
لاحول ولاقوة ای حكمتكذار يعنی ای حكمت سويليجی واكثار كلام ايليجی بكا
سنك جنسك يوز بيك مهمان كلدی ﴿ مثنوی ﴾ جمله راضی رفته انداز
پيش ما * هست مهمان جان ما وخويش ما) جميعسی بزم قتمزدن راضی كتمشلردر
مهمان بزم جانمزدر واقربامزدر ﴿ مثنوی ﴾ كفت آبش ده وليكن سير كرم *
كفت لاحول ازتوام بكرفت شرم) صوفی در دمند اول كذاب ومنافقی صادق
ظن ايلبوب تربيهٔ بهيمه ایچون احتياطا بره‌سويليوب ديديكه اول مركبه صوو ير
ولكن صووق ويرمه زياده ايلجق ويركه ضعيف المزاجه ماء بارد برامزدر بو تقديرجه
سير بونده زياده معناسنه اولور ياخود معنی صوفی خادمه ايتدی جاره صوو ير
اما تمام طوينجه ويرمه بو تقدير اوزره كرم تمام معناسنه اولوب معنی تمام طوينجه
صوو ير ديمك اولور پس خادم مكار وغدار ديديكه (لاحول ولاقوة الا بالله)
ای مهمان بن سندن شرم طوترم ازتو بكر فتم شرم تقديرنده در ياخود معناسندن
بنی شرم طوتدی يعنی بكا اعتماد ايتميوب بو قدر اهتمام وابرام والحاح ايتديككدن
شرمنده اولدم ﴿ مثنوی ﴾ كفت اندر جوتو كمتر كاه كن * كفت لاحول اين
سخن كوتاه كن) صوفی خادمه ايتدی سن اربه‌يه ايچنه صمانی آزرك ايله خادم
صوفی‌يه ايتدی لاحول ولاقوة بو سوزی قصه ايله زيرا بكا سويلمك لازم دكلدر
ولاحول ولاقوة الا بالله قولنك معناسی لاحركة ولاقوة الا بمشيئة الله ديمكدر زيرا
حال الشخص يحول ديرلر چون تحرك ايلسه پس حول بوراده حركت معناسنه در
(وقال الشيخ الاكمل فی شرح المشارق قيل معناه لاحول فی دفع شر الا بمشيئة الله
ولااستطاعة فی جلب خير الا بمعاونة الله وعن ابن مسعود رضی الله تعالی عنه
قال عليه السلام الا اخبرك بتعبير لاحول ولاقوة الا بالله قال عليه السلام لاحول
عن معصية الله الا بعصمة الله ولا قوة علی طاعة الله الا بعون الله هكذا اخبرنی
جبرائيل ﴿ مثنوی ﴾ كفت جايش را بروب از سنك و پشك * ور بود تر ريز بروی

خاك خشك * كفت لاحول اى پدر لاحول كن * بارسول اهل كتر كوسخن) احتياطا لرعاية الجار بنه تكرار ديديكه اول مركبك جابنى سوپرسنك و پشكدن اكر آلتى ياش اولور سه دوك آنك اوزرينه خاك خشكدن پس خادم غدار بنه تكرار ديديكه لاحول اى پدر اخروى سندخى لاحول ايله واهل اولان رسوله سوزى ازسويله نته كم ارسل الحكيم ولاتوصه ديمشلر يعنى برخدمته برعاقلى كوندر واكا وصيت وسپارش ايله ديو عقلا بوقوله تنبيه ايلمشلردر كن بورادة فارسيدر يعنى لاحول يى ذكر ايله ديمكدر نته كم ابو يعلى وطبرانى بوحديثى ايوب حضرتلرينه اسناد ايدوب روايت بيوررلر (قال عليه السلام اكثروا لاحول ولاقوة الابالله فانها كنز من كنوز الجنة) پس بوحديثك موجبنجه مشايخ طريقت اهل سلوكه بوكلماتك چوق ذكرايلمسنه ترغيب ايدرلرحتى السنة اهل سلوكده ورد زبان اولوب هركار وحالده (لاحول ولاقوة الابالله) ديرلر و بو حول قولينك ذكريله حقه اظهار فقر واحتياج ايدرلر (كما قال ابن الاثير فى النهاية والمراد بهذه الكلمات اظهار الفقر الى الله بطلب المعونة منه على ما يطلب من الامور) پس مشايخك بوندن مرادى جناب حقه عرض افتقار وعبوديت وهر كارده اندن طلب معاونت ايلمكدر لكن بعض مبطل ومزور خادم كبى (يقولون بالسنتهم ماليس فى قلوبهم) فحواسنجه بوكونه الفاظ وكلماتى اكرچه ذكر ايدرلر امادرونلرى آنك ذوق ومعناسندن غافل اولوب همان خلقى بوكونه اقاويله فريفته قيلورلر نته كم ازسلام عليك شأن كم چو امان بيتنده كلور وآنك مابعدنده اولان ابيات دخى بومعنايه دليل اولور ﴿ مثنوى ﴾ كفت بستان شانه پشت خر بخار * كفت لاحول اى پدر شرمى بدار) صوفى خادمه ايتدى قشغى آل خرك ارقه سنى قشى صوفى يه خادم ايتدى (لاحول ولاقوة الابالله) اى پدر برشرم طوت اكثار كلام ايلمك طريقنده بى شرم اولمغه دلالت ايلر ﴿ مثنوى ﴾ خادم اين كفت وميان را بست چست * كفت رفتم كاه وجو آرم نخست) خادم بوسوزلرى ديدى بلنى على الفور بغلدى صوفى يه ديدى كيده يم اول صمان وآرپه يى كتوره يم ﴿ مثنوى ﴾ رفت وز آخر نكرد او هيچ ياد * خواب خر كوشى بدآن صوفى بداد) خادم اورادن كتدى وآخردن هيچ ياد ايلمدى خادم اول صوفى يه طوشان اويقوسن ويردى يعنى آنى مغرور ايلدى زيرا طوشان كوزلرى آچق اولديغى حالده او يور آنى كورن اويانق صنور اما او يله او يور پس خواب خر كوش مغرور ايلمكدن وكندو بى بيدار كوستروب نائم اولمقدن عبارت اولور ﴿ مثنوى ﴾ رفت خادم جانب اوباش چند * كرد بر آندر زصوفى ريشخند) خادم برنيچه اوباش جانبنه كتدى يعنى برقاچ لوند خرسزلر جانبنه كتدى كيدوب انلرله

مصاحبت ومعاشرت ايتدى صوفينك وصيتى وسپارشى اوزره ريشخند ايلدى يعنى صوفينك صقالنه كولوب اكا استهزا قيلدى ﴿ مثنوى ﴾ صوفى ازره مانده بود وشد دراز * خوابهـامى ديدباچشم فراز) صوفى يولدن قالمشدى و يورغون اولمشدى دراز اولدى يعنى اوزانوب ياتدى واقعه لر كوردى چشم فرازله چشم فرازدن مراد حس مشترك اولمق محله ملا يمدر اكرچه يومـلمش چشمله ديـنسه دخى قابلدر ﴿ مثنوى ﴾ كان خرش درچنك كركى مانده بود * بارها از پشت ورانش مى ربود) كه آنك حمارى برقوردك پنجه سنده قالمشدى اول قورد اول خرك پشت ورانندن پاره لر قاپردى يعنى آنك صرتندن واو بلوغندن اتلرقوپردى ﴿ مثنوى ﴾ كفت لاحول اين چه ماليخولياست * اى عجب آن خادم مشفق كجاست) صوفى اويانوب اضطرابندن ديدى بوواقعه نه كونه ماليخوليا درماليخوليا شول خيالات فاسده در كه غلبهٔ سودادن حاصل اولور وماليخولياسى اولان خيالاتى حقيقت زعم قيلور راى عجب اول شفقت ايديجى خادم قنده در كه خرك حالنى اندن سؤال ايدم ديدى ﴿ مثنوى ﴾ بازمى ديدآن خرش دراه رو * كه بچاهى مى فتادو كه بكو) كيرو اويويوب كوردى آنك اول خرى يوله كيتمكده كاهى برقيويه دوشردى وكاهى چقوره ﴿ مثنوى ﴾ كونه كون مى ديد ناخوش واقعه * فاتحه ميخواند والقارعه) وينه اويويوب كوناكون ناخوش واقعه كوردى پس فاتحه والقارعه اوقوردى واقعه وقارعه ده احوال قيامتى كورديكندن كنايه واردر زيرا واقعه اسم قيامتدر (كما قال فى مجمع البيان القارعة البلية التى تقرع القلب شدة المخافة وانما سميت بهالانها تقرع القلوب بالشدائد) پس تقدير معناى بيت اولدركه صوفى كوناكون ناخوش واقعه لر كوردى يعنى احوال قيامتى مشاهده قيلدى وآنك دفعى ايچون فاتحه اوقودى ودخى قارعه اوقوديكه بوسورهٔ يى بر كيمسه اوقوسه فتنهٔ دجال وقيامتدن امين اوله (كما روى عمرو بن ثابت عن ابى جعفر قال عليه السلام من قرأ القارعة امن من فتنة الدجال وشدايد يوم القيمة) ﴿ مثنوى ﴾ كفت چاره چيست ياران جسته اند * رفته اند وجمله درها بسته اند) صوفى كنديسنه ايتدى چاره ندر ياران صيچرامشلر يعنى پراكنده اولمشلردر خانقاهدن كتمشلردر وجمله قپولرى بغلامشلردر ﴿ مثنوى ﴾ بازمى كفت اى عجب آن خادمك * نه كه باما كشت همنان ونمك) كيرو كندويه ايتدى اى عجب اول خادم جك كه بزمله همنان ونمك اولمدى يمى يعنى مقرردركه بزمله همسفره اولدى ونان ونمك يمكه ال صوندى پس مقتضاى طريقت خود بوايديكه نان ونمك يندكدنصكره خيانت ومكروخديعت ايلميدى ﴿ مثنوى ﴾ من نكردم باوى الالطف ولين * اوچرا بامن كند برعكس كين)

بن اول خادمه ایلدم الالطف وملایمت ایلدم او خادم نیچون بکا آنك عکسی او زره کین
وانتقام ایلر ❊ مثنوی ❊ هر عداوت را سبب باید سند * ورنه جنسیت وفا تلقین کند)
هر عداوته سبب کرکدر یوخسه جنسیت وفا تلقین ایلر یعنی اول خادم خود بزم جنسمز
صوفیدر پس جنس جنسه میل ایلك و وفاقیلق مقتضای طریقت ایدی پس
بونك سری نه اوله دیو تفکره دوشدی ❊ مثنوی ❊ بازمی کفت آدمی بالطف
وجود * کی بران ابلیس جوری کرده بود) کیرو کندویه دیدی لطفله وجودله
اولان حضرت آدم علیه السلام اول ابلیس او زره قنغی برجور ایلدی حالبوکه
ابلیس پرتلبیس اول آدمه بوقدر خیانت واهانت قیلدی ❊ مثنوی ❊ آدمی
مر مار وکژدم را چه کرد * اوهمی خواهد مر او را مرك ودرد) آدم اوغلی
مار وعقربه نه ضرر ایلدی که اول مار وعقرب بنی آدمه مرك ودرد ایستر وآنك
هلاکنه قصد ایلر ❊ مثنوی ❊ کرك را خود طبع وخو بد ریدنست * این حسد
درخلق آخر روشنست) قورد دك طبیعت وخاصیتی خود یرتمقدر آخر بو حسدلر
خلقده روشندر پس احتمالدر که اول خادم بدنهاد خباثت جبلیه سنك مقتضاسی
او زره بنم آکا ایلدیکم تعظیم واحسان مقابله سنده او بکا اساءت قیلمش اوله دیدی
❊ مثنوی ❊ بازمی کفت این کمان بدخطاست * بر برادر اینچنین ظنم چراست)
صوفی کیرو کندیسنه ایتدی آنك حقنده بو کمان بدخطا و بوکونه سوء ظن (ان بعض
الظن اثم) خواسنجه وبال واثمدر برآدم او زره بنم بو نجلین ظنم نیچوندر که
اذا ظننت فلاتحقق بیورلمشدر ❊ مثنوی ❊ باز کفتی حزم سوء الظن تست *
هر که بدظن نیست کی ماند درست) کیرو ایتدی حزم سنك سوء ظنکدر (کما قال
علیه السلام الحزم سوء الظن) هرشول کیمسه که بدظن دکلدر نیجه درست قالور
یعنی شول انسانکه اکثر محالده سوء الظن قیلیه و بدکمان اولیه اول اعدا شرندن
نیجه امین اولور ومکر وخدیعت خلقدن نوجهله سلامت ونجات بولور ❊ مثنوی ❊
صوفی اندر وسوسه وان خر چنان * که چنان باد اجزای دشمنان) صوفی وسوسه
وافکارده واول خر انجلاین یعنی بلا ومحنت ایچره آج ومحتاج که دشمنلرك جزاسی
انجلاین اولسون ❊ مثنوی ❊ آن خر مسکین میان خاك وسنك * کژشده پالان
دریده پالهنك) اول مسکین خر خاك وسنك ایچنده پالانی صرتندن اکلمش
وقوصقونی پرتلمش ایدی ❊ مثنوی ❊ کشته ازره جملهٔ شب بی علف * که
درجان کندن وکه درتلف) یولدن دوکلی کیجه صباحه دك بی علف اولش کاهی
جان چکشمکده وکاهی تلف وهلاکده یعنی یول زحمتندن وجمله شب بی علف
کاه جان چکشمکده وکاهی تلف مرتبه سنده اولمشیدی ❊ مثنوی ❊ خر همه
شب ذکر می کرد ای اله * جورها کردم کم ازیك مشت کاه) مسکین خر دوکلی کیجه

صباحدك لسان حالله ذکر ایلیوب دیدیکه ای اله وای دوکلی مخلوقه ملجاء وپناه
آرپه بی رها ایلدم قودم برآوج صماندن اکسك بوقی بو مصراع سامعه صحیح
سکوت افاده ایلمز استفهام اولمغله ویابخش لفظلرینی تقدیر ایتمکله که بونلری
اسلوب کلام اقتضا ایدر تقدیر کلام خدایا جو را ترك کردم باری کم ازیك مشت
کاه بده یابخش دیمك یاخود بویله دینسه دخی جائزدر خر دوکلی کیجه زبان حالله
ذکر ایلدی بویله دیوکه ای اله آرپه بی قودم وآرپه دن وآز کلدم برآوج صماندن
کم میم ❊ مثنوی ❊ با زبان حال می کفت ای شیوخ * رحمتی که سوختم زین خام
شوخ) زبان حالله دیردی ای شیخلر مرحمت ایلیکز که بو ادبسز خادمدن یانمدم
❊ مثنوی ❊ آنچه آن خر دید از رنج وعذاب * مرغ خاکی بیند اندر سیل
آب) رنج وعذابدن اول نسنه یدکه اول خر کوردی سیل صوبی ایچره خاکه
منسوب اولان قوش کورر یعنی سیلاب ایچره مرغ خاکی نه مرتبه عذاب کوررسه
اول خر اول کیجه اویله عذاب کوردی ❊ مثنوی ❊ پس بپهلو کشت آن
شب تا سحر * آن خر بیچاره از جوع البقر) اول کیجه سحره دك پهلوسیله دوندی
ویوالندی اول بیچاره خر بقر آچلغندن جوع البقر برمرضدر که انسان اکا مبتلا
اولسه طویمق بیلمز ❊ مثنوی ❊ روز شد خادم بیامد بامداد * زود پالان
جست بر پشتش نهاد) روز اولدی خادم صباح وقتنده کلدی علی الفور خرك
پالانی ایستدی وآنك ارقه سی اوزره قودی ❊ مثنوی ❊ خر فروشانه دوسه
زخمش بزد * کرد با خر آنچه زان سك می سزد) خادم اول خره خرفروشلر کبی
ایکی اوچ زخم اوردی خره اول نسنه بی ایلدیکه اول کلبدن لایق اولور ❊ مثنوی ❊
خر جهانده کشت از تیزی نیش * کوزبان تا خر بکوید حال خویش) نیشك حدت
وتیزلکندن خر قالقیجی اولدی قنی زبان وکفتار تا خر کندونك حالنی سویلیه

❊ کمان بردن کاروانیان که بهیمهٔ صوفی رنجورست ❊

❊ مثنوی ❊ چونکه صوفی برنشست وشد روان * رو در افتادن کرفت او هر زمان)
چونکه صوفی حماری اوزره اوتوردی وبوله روانه اولدی اول حمار هر زمان یوزی اوزره
دوشمکه باشلدی ❊ مثنوی ❊ هر زمانش خلق برمیداشتند * جمله رنجورش همی پندا
شتند) هر زمان خلق اول حماری قالدیررلردی جمیع کاروان خلقی انی خسته صانورلردی
❊ مثنوی ❊ آن یکی کوشش همی پیچید سخت * وان دکر در زیر کامش جست لخت)
اول بریسی اول حمارك قولاغنی محکم بورردی واو بریسی اول خرك دماغی آلتنده پاره
یوقلردی یعنی تابلیه که اك اولمشیدر ❊ مثنوی ❊ وان دکر در نعل او همی جست
سنك * وان دکر در چشم او می دید ژنك) واول بریسی خرك نعلی آلتنده طاش

يوقلردی تا آنك دوشمسی بلكه آیغنه طاش باتمه دندر دیو واوریسی حمارك
چشمنده پاس اورردی یعنی حمارك كوزینه بقردی آنك كو زنده كی سی وارمیدر
دیو ﴿ مثنوی ﴾ بارمی كشتدای شیخ این زچیست * دی نمی نفتی كه شكراین
خرقویست) یولداشلری كبر وایتدیلر ای شیخ بونه ردون دیمزمی ایدككه حضرت
خدایه شكر اولسون بوخرو بدر ﴿ مثنوی ﴾ كفت آن خر كوشب لاحول
خورد * جز بدین شیوه نداندراه كرد * چونكه قوت خرشب لاحول بود * شب
مسبح بودو روزاندرسجود) پس صوفی یارانه دیدیكه اول خركه كیجه ده لاحول
یه بوشیوه دن غیری راه ایتمك بیلمز چونكه خرك قوت وغـداسی كیجه ایله لاحول
اولدی كیجه مسبح اولدی و كوندز سجده ده و یوزی او زره دوشمكده اولدی
(اعلم یااخی حضرت مثنوینك اكثر محلی رموز و كنایات وایما واشاراتدر بو بیتلرده
دخی كنایت واشارتی واردر صوفی لساندن شول خرلره كه بودنیـا كیجه سنده
برمزور كذابك لاحوسنه یه یعنی بلا تربیهٔ نفس ولاتغدیهٔ روح اسقاط اضافات
ایدوب حركات وسكناتی خدانك مشیتنه اسناد ایدوب وجبر یولنه كیتمسنی قبول
ایلیه وآنك بو كونه توحیدنه و بلاعمل اولان تسبیحنه فریفته اولسه خبط وسقوط
شیوه سندن غیری روز آخرنده كاربیلز ودوشمكدن وسور چكمكـدن خالی اولمز
مكبا علی و جهه سجده یی اول زمان ایدر وپل صراطه یوزی او زره كیـدر
﴿ مثنوی ﴾ آدمی خوارند اغلب مردمان * ازسلام علیك شان كم جوامان)
بو بیت و بونك مابعدنده اولان ابیات تادر زمین مردمان خانه مكن بیتنه كلنجه دك
قصه دن حصه در یعنی اكثر خلق جهان واغلب مردمان خادم غدار كبی آدمی
خوارلردر بونلرك ظاهر اسلام سنك او زریكه اولسون دیملرندن وسكا لسان ایله
دعا وثنا ایلملرندن آزآمان دله كه انلرك السلام علیك سی خادمك لاحول سی كبیدر
﴿ مثنوی ﴾ خانهٔ دیوست دلهـای همه * كم پذیراز دیو مردم دمدمه)
جمیسنك كوكللری شیطان اویدر انسان شیطاندن دمدمه قبول ایلمه زیرا ظاهرا
لاف وكزاف ایدرلر و باطنـا مكر وخدیعت سمتنه كیدرلر ﴿ مثنوی ﴾ ازدم
دیوانكه اولاحول خورد * همچوان خردر سرایددرنبرد) شیطـانك نفسندن
اول كیمسـه كه اول لاحولی یدی یعنی شیطـا ن سیرت اولان كیمسه نك افسوندن
ظهو ر ایلین توحیدو تسبیحنه اعتماد ایلیوب آنك سو زن قبول ایلدی اول خركبی
باشی اوزره كلو ر جنكده یعنی صوفینك اول لاحول خوردهمر كبی كبی یوله عزیمت
ایلدكده باشی اوز ره نیجه آفتان وخیزان اولدیسه شیطـان سیرت اولان آدمدن
دخی حیله آمیز اولان سوزی قبول ایلین نفس وشیطانله جنك ایلمك وقتنده باشی
اوزره دوشمك مقرر اولو ر ﴿ مثنوی ﴾ هركه دردنیا خورد تلبیس دیو*

وزعدو دوست رو تعظیم و ریو) هر كیمكه دنیـاده ابلیسك تلبیسنی یه دوست
رو اولان عدودن تعظیم وحیله قبول ایلیه ﴿ مثنوی ﴾ در ره اسلام بر پول
صراط * درسراید همچوآن خراز خبـاط) اسلام یولنده وصراط كوپروسی
او زره اول خر كبی ضعف وسراسیمه لكدن دپه سی او زره كلور ﴿ مثنوی ﴾
عشوهای یار بد منیوش هین * دام بین ایمن مرو تو برزمین) آكاه اول یرامز یارك
مكر اوزره عشوه لرینی استمـاع ایلمه یر اوزره ایمن یورومه طوزاق كـو ر یعنی
یر یو زنده زیاده بصیرت واحتیاط او زره اول زیراكه نفس وشیطـانك وانسان
شكلنده اولان حیوانك حیـله وخدعه سی ودام مكر وغدری قتی چوقدر تاسنی
دامه دوشرمیه لر ﴿ مثنوی ﴾ صدهزار ابلیس لاحولی آربین * آدما ابلیس
رادرمار بین) یوز بیك لاحول كنو ریجی ابلیس كو رای آدم ابلیسی مار ایچنده
كو ر مشهور حكایتدر كه جنتك دربانی مار ایدی ولكن اول زمانده قتی خـوب
صو رت وملیح الشكل ایدی شیطان كندی صو رتیله جنته داخل وحضرت آدمه
مقارن اوله میوب اولمارله آشنالق ایدوب آنك وجودنه حلول ایلدی بعده آنك
شكلنده جنته داخل اولـدی حضرت آدم مقارنت قیلوب اكل كندمه تحریص
وترغیب ایلـدی حضرت آدم آنك شیطـان ایدوكنی بیله میوب اكل كندمه میل
قیلدی پس آخر الامر حق تعالی اول ماری بوشكل قبیحه مسخ ایلدی كذلك
نیجه مار سیرت وشیطان طبیعت یارلر وار دركه صورتا لطیف وملیح برانسـاندر
لكن باطنا اول مار وشیطاندر پس ای آدم اوغلی ابلیسی اول مار سـیرت اولان
انسانده كور ﴿ مثنوی ﴾ دم دهد كوید ترا ای جان دوست * تاچو قصابی
كشد ازدوست پوست) سكا ای جان وای دوست دیودم و یرنا بر قصاب كبی
دوستندن پوستی چكه یعنی برشیطان سیرت انسان سكا خوش آینده سوز سویلسی
قصابك قیونه نفخ ایلمـسی وآیاغنه باش قومه سی كبیدر آنك مرادی قو یندن پوستنی
چیقارمقدر كذلك بوشیطـان سیرت دخی دوستنی اضلال ایلیوب دین ودنیـاده
بدنام ومخذول قیلمقـدر ﴿ مثنوی ﴾ دم دهد تا پوستت بیرون كشـد * وای
اوكز دشمنان افیون چشد) سكا دم و یرر تا سنك پوستكی طشره چكه وای اول
كیمسه یه كه دشمنلرندن افیون داده اوذوق ایده جك كیمسه بر آخر كیمسه یه كالیله
دوستلق اظهار ایدوب اكا برلطیف كیفدر وتفریح طبعه وقوت بدنه سببدر دیو
افیونی مدح ایلیه ركدن باخصوصكه قرقندنصـكره عدس مقداری یمكه حكمتك
دخی نیجو بزی وار در دیو سـویلیه ركدن آنی پاك اهل كیف ایلر بعده شیطان
بركیمسه یی آزدیروب دوستلغی آندن كسدیكی كبی اول صورتا دوست و باطنادشمن
اولان دخی آندن دوستلغی قطع ایلر واول بیچاره مدت عمرنده اسیر كیف اولوب

مشرب انسانلیندن چیقوب نه مرده نه زنده بر عجب دام بلایه کرفتار اولور پس
ابتداسنده اکر بغ بت دوست ایسه ده آنك الندن افیون یمكدن حذر ایله تاكه مسموم
معنوی اولمیه سن ﴿ مثنوی ﴾ سر نهد بر پای تو قصاب وار * دم دهد
تا خونت ریزد زار زار) اول شیطان سیرت اولان انسان سنك آیاغنه تملق و چاپلوساق
ایدوب باش قور قصاب كبی سكادم و یرر و مغرورلق مرتبه سنه ایر كورر تاكه
زار زار عاقبة الامر سنك قانكی دوكه ﴿ مثنوی ﴾ همچو شیری صید خودرا
خویش كن * ترك عشوهٔ اجنبی وخویش كن) بر ارسلان كبی كندی شكارنی
كندك ایله اجنبی وخصمك عشوه وخوش آمدنی ترك ایله ﴿ مثنوی ﴾ همچو
خادم دان مراعات خسان * بی كسی بهتر ز عشوهٔ ناكسان) ادانی وخسلرك
مراعاتنی خادمك مراعاتی كبی بیل ناكسلرك عشوه وحیله سندن بی كسلك
یكدر زیرا انلرك خوش آمدی ورشخندنده فائده اولدیغندن ماعدا نیجه مضرت
وخسارت مقرر اولور ﴿ مثنوی ﴾ در زمین مردمان خانه مكن * كار خود كن
كار بیكانه مكن) مردملرك یرنده خانه ایله زیرا غیری كیمسه لرك یرنده خانه ومكان
اتخاذ ایلسك یوقالقلری حسبیله سنی اندن اخراج ایلیوب الم واضطرابده قالورسن
بوده جائز در كه زمین مردماندن مراد بو دنیا اوله یعنی بو دنیاده خانه ومكان
اتخاذ ایدوب بونك اهالیه معاشرت ومصاحبت قیلمه كندی ایشك ایله بیكانه نك
ایشی ایله پس بیكانه دن مراد كیم ایدیكن بیان بیورر لر ﴿ مثنوی ﴾ تا تو تن
را چرب وشیرین می دهی * جوهر خودرا نبینی فربهی) تا كه سن تنكه چرب
وشیرین ویره سن كندی جوهریكی فربه كورمز سن یعنی روحكی قوی
وعظیم ونورانی بولمز سن ﴿ مثنوی ﴾ كرمیان مشك تن را جا شود *
روز مردن كند او پیدا شود) اكرتنه مشك ایچنده یر اوله و بر كیمسه آنی مشك
وعنبر لر ایچره پرورش قیله اولمك كونی انك مردار رایحه سی پیدا اولور
﴿ مثنوی ﴾ مشك رابرتن مزن بردل بمال * مشك چه بود نام پاك ذوالجلال)
مشكی تن اوزره اورمه كوكل اوزره سور یعنی لطیف رایحه لرله جسمك معطر
قیلمه بلكه قلبكی معطر ومشك ایله مشك ندر ذوالجلال اولان اللهك نام پاكیدر كه
قلب وروح الله تعالینك نام شریفنه وذكر لطیفیله مشك ومعطر اولور
﴿ مثنوی ﴾ آن منافق مشك برتن می نهد * روح رادر قعر كلخن می نهد)
اول منافق مشكی تنی اوزره قور مابعدنده اولان بیت بونده اولان ابهامی تفسیر
ایلر روحی كلخنك قعرینه قور ﴿ مثنوی ﴾ بر زبان نام حق ودر جان او *
كندها از فكر بی ایمان او) اول منافقك زبانی اوزره نام حق واردر وآنك جانی
اوزره اولان منافقك ایمانسز فكرندن قبیح رایحه لر واردر پس نام الهی وذكر

ربانیكه مشك دروندر منافق آنی جسم اوزره قویوب لسانندنده اظهار وجاری
ایلر لكن جانی اوزره كفر ومعصیت رایحه لرندن خبیث وقبیح رایحه لر واردر
﴿ مثنوی ﴾ ذكر با او همچو سبزهٔ كلخنست * بر سر مبرز كلست وسوسنست)
اول منافقله ذكرالله كلخنك سبزه سی كبیدر مثلا آبخنه اوستنده كل وسوسن
كبیدر یعنی منافق كلخن وآبخانه كبیدر نام الهی سبزه وكل وسوسن كبیدر چونكه
آنك وجودنده بته كلخنده ومزبله ده بتن كل وسوسن كبی اولور ﴿ مثنوی ﴾
آن نبات آنجا یقین عاریتست * جای آن كل مجلست وعشرتست) اول نبات
انده بی شك عاریتدر اول كلك یری مجلسدر وعشرتدر كذلك نام الهی منافقك
دهاننده عارضی وعاریتدر آنك محلی اصل خالص ومخلص اولان كیمسه لرك
مجلس قلبی وروضهٔ درونیدر ﴿ مثنوی ﴾ طیبات آید بسوی طیبین * للخبیثین
الخبیثات است هین) زیرا طیبات طیبین جانبنه كلور (والطیبات للطیبین * والطیبون
للطیبات) فحواسی اوزره پاك وطیب اولانلردخی طیبات وطاهرات اولان اشیایی بولور
خبیثین ایچون خبیثات واردر اكاه اول كما قال الله تعالی (الخبیثات للخبیثین والخبیثون
للخبیثات) پس هر خبیث اولان كیمسه لرك جسدلری وفعل وعمللری دخی كندیلره
مناسب اولور وخوی وخصلتلری دخی نفس خباثت مقرلرینه كوره ظهور قیلور
﴿ مثنوی ﴾ كین مدار انها كه از كین كمرهند * اورشان پهلوی كین داران
نهند) كین طوتمه اول كیمسه لره كه كیندن كمراهلردر یعنی حقود اولانلره و بر مؤمنه
كین طوتانلره سن كین طوتمه زیرا انلرك قبرنی كیندارلر قبرینك قتنه قورلر وحقود
وحسود اولان طائفه یه كین طوتمقدن كمراه اولان كیمسه یی الحاق قیلورلر زیرا
جنسیت علت انضمام اولور وهر كینه صاحبی كیندارلر منزله سنه دخول قیلور
﴿ مثنوی ﴾ اصل كینه دوزخست وكین تو * جزو آن كلست خصم دین تو)
وكینه نك اصلی دوزخدر وسنك كینك اول كلك جزویدر سنك دینكك دشمنیدر
یعنی انسانده اولان كین صفتی جهنمدن بر جزدر سنك دین وایمانكك عدوسیدر
وعاقبت الامر (كل شئ یرجع الی اصله) فحواسنجه اول صفت سنی كندی اصل
اولان دوزخ جانبنه چكمك مقرر اولور ﴿ مثنوی ﴾ چون تو جزو دوزخی
پس هوشدار * جزو سوی كل خود كیرد قرار) چونكه سن دوزخك جزؤیسن
پس هوش طوت جزؤ كندینك كلی جانبنده قرار طوتر پس اول كین صفتی سنی
ای كیندار عاقبت جهنمه آتر ﴿ مثنوی ﴾ ور تو جزو جنتی ای نامدار * عیش
تو باشد ز جنت پایدار) واكر سن جنتك جزؤی ایسك ای نامدار یعنی كیندار
اولمیوب نیك كردار وصلاح شعار اولورسك سنك عیشك جنتدن پایدار اولور
﴿ مثنوی ﴾ تلخ با تلخان یقین ملحق شود * كی دل باطل قرین حق شود)

اجی یقین بودر که آجیلره ملحق اولور یعنی خبیث و بدخوی اولان تلخلر بنه کندی
جنسی اولان خبیث وتلخلره ملحق اولوب دار اهل خبائث اولان جهنمه دخول
قیلور فجن باطل سوز وقبیح عمل اهل حقه قرین اولور زیرا حقله باطل ضدلردر
ایکی ضد بر یره جمع اولمسی قابل دکلدر واهذا قال الله تعالی (وقل جاء الحق وزهق
الباطل ان الباطل کان زهوقا ﴿ مثنوی ﴾ ای برادر تو همان اندیشهٔ * مابقی
تو استخوان وریشهٔ) ای برادرسن همان اندیشه سن سنك باقی اولان شیئك
استخوان وریشه در یعنی ای انسان سن همان محل اندیشه اولان نفس ناطقه سن
دیمکدر پس ذکر حال واراده‌ٔ محل قبیلندن اولور ذکر مسبب واراده‌ٔ سبب دینسه
ودخی ذکر ملزوم واراده‌ٔ لازم قبیلندندر دینلسه ده جائزدر زیرا اصل انسان همان
حیوان ناطقدر پس همان سن اندیشه سن دیو تعبیر بیوردقلرندن نکته بودرکه
اندیشه اثر نفس ناطقه وصورت قوهٔ مدرکه در پس حقیقت انسانیه‌نك ایولکنك
وکم لکنك بیلنمسی صورت عقلیه سندن واثر نفسیه سندن معلوم اولور اکر اندیشه
اولمیدی حقیقت نفسانك مرتبه ومقداری معلوم اولمزدی انکیچون بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾
کر کلست اندیشهٔ تو کلشنی * ور بود خاری تو هیمهٔ کلخنی) اکر کل ایسه اندیشه‌ك
نظر ایله کور کلشن سن واکر اندیشه‌ك خار دل آزار ایسه سن کلخنه منسوب
اودون سنکه فکر المرء قیمته دینمشدر مراد بودرکه پاك فکرت واطیف نیت اولان
کیمسه‌نك مکانی دخی کلشن جنت اولور و بد نیت وقبیح فکرت اولان کیمسه‌نك
مقری کلخن سقر اولور ﴿ مثنوی ﴾ کر کلابی بر سر جیبت زنند * ورتو چون
بولی برونت افکنند) اکر کلاب ایسك سنی جیبك باشی اوزره اورر لر واکر سن
بول کبی ایسك سنی طشره براغورلر یعنی اکر لطیف الخصال وجمیل الفعال کلاب
رایحهٔ طیبه صاحبی ایسك سنی مقبول ایدرلر واکر بول کبی خبیث ونا پاك
ایسك سنی منبع خبائثه آترلر ﴿ مثنوی ﴾ طبلها در پیش عطاران ببین * جنس
رابا جنس خود کرده قرین) مثلا عطارلرك او کنده طبله لری کور عطارلر جنسی
کندی جنسنه قرین وقریب ایلمش ﴿ مثنوی ﴾ جنسها باجنسها آمیخته *
زین تجانس زینتی انکیخته) جنسلری جنسلره قرشدرمش بو تجانسدن بر زینت
پیدا ایلمش یعنی برشیئی برشیئه جنس ایلمك جهتندن بر زینت وزینت اظهار ایلمش
﴿ مثنوی ﴾ کر در آمیزد عدس باشکرش * بر کزیند یك یك از یکدیکرش) اکر
عدس عطارك شکرنه قرشه عطار بر بر آنی اورا آخرندن اوزندیلر وتمییز ایلر
﴿ مثنوی ﴾ طبلها بشکست وجانها ریختند * نیك و بد در همدکر آمیختند)
طبله‌لر صندی وجانلر دوکلدیلر یعنی ارواح طبله لری صنوب مرتبهٔ ارواحدن
جانلر بو عالم اشباحه دوکلدیلر ایو و یرامز بو عالمده بری برینه قرشدیلر ﴿ مثنوی ﴾

(حق فرستاد انبیارا باورق * تا کزید این دانها را بر طبق) اندنصکره حق تعالی
ورقله انبیا کوندردی ورقدن مراد کتب الهیه در تاکم بو انسان دانه لرین
طبق عالم او زره اوزندیلدی مؤمنی کافردن وموافقی منافقدن تمییز ایلدی
﴿ مثنوی ﴾ پیش ازین ما امت واحد بدیم * کس ندانستی که ما نیك و بدیم)
بوندن اول بزامت واحده ایدك یعنی بر طائفه ایدك کیمسه بیلمزدیکه بز ایو بز و یاخود
یرامزز ﴿ مثنوی ﴾ قلب ونیکودر جهان بودی روان * چون همه شب بود
وماچون شب روان) جهانده قلب وایو روان ایدی وز بوقله نقد خالص برابر
ایدی چونکم دوکلی کیجه کبی ایدی وبز کیجه کیدیجی کیمسه لر کبی ایدك
﴿ مثنوی ﴾ تا برامد آفتاب انبیا * کفت ای غش دور شو صافی بیا) تاکم انبیای
عظامك وجودی آفتابی ظهوره کلدی وطلوع قیلدی آفتاب وجود انبیا خلقی
تمییز ایدوب غش مرتبه سنده اولنلره ای غش سن دور اول وصافی مرتبه سنده
اولنلره ای صافی ایلرو کل دیدی ﴿ مثنوی ﴾ چشم داند فرق کردن رنك را
* چشم داند لعل را وسنك را) رنکی فرق وتمییز ایلمکی چشم بیلور لعلی وسنکی
چشم بیلور چشمدن مراد انبیاء عظامدر وآنلره وارث اولان اولیای کرامدرکه
بونلر انسان العین منزله سنده در پس هر کسك رنك باطنی فرق ایلمکی انبیا واولیا بیلور
وایو بی کنودن بونلر تمییز قیلور ﴿ مثنوی ﴾ چشم داند کوهر وخاشاك را
* چشم رازان می خلد خاشاکها) کوهر وخاشاکی چشم بیلور چشمه خاشاکلر
اول سبیدن باتار یعنی انبیاء عظام واولیای کرامکه چشم منزله سنده در کوهر وخاشاکه
بیلور کوهر مرتبه سنده اولنلره رعایت قیلدقلری وخاشاك مرتبه شنده اولان کفره
وفجره به تحقیر واهانت ایلدکلری اجلدن بونلره اکثری خس وخاشاك منزله سنده
اولان کفره وفجره اذا وجفا ایدرلر وخس وخاشاك کوزه باتوب رنجیده قیلدیغی کبی
بونلر دخی اول صاحب سعادتلری رنجیده قیلورلر ﴿ مثنوی ﴾ دشمن روزند این
قلابکان * عاشق روزند آن زرهای کان) بو قلاب چکلر روزك دشمنلریدر اول
کانك آلتونلری روزك عاشقلریدر قلابکاندن مراد مرائی واهل نفاق اولان
مزورلردر که روز کبی منور عالم اولان مرشدلرك دشمنلریدر اما معدن زر کبی
خالص ومخلص اولنلر آنلری دوست طوترلر روزدن مراد روز قیامت اولسه
دخی جائزدر ﴿ مثنوی ﴾ زانکه روزست آینهٔ تعریف او * تا ببیند اشرفی
تشریف او) زیرا که اول قلاب چکلرك تعریفنك آینه‌سی روزدر او ضمیری زر کانه
راجع اولسه دخی جائزدر یعنی زیرا که اول زور کان کبی اولان کان خالصك آینهٔ
تعریفی روزدر تاکم اشرفی اولان کیمسه اول روزك تشریفنی کوره یعنی اشرفه
منسوب اولان اول روز مشابه سنده اولان مرشدك تشریف وتکریم ایلمسنی

مشاهده قیله ※ مثنوی ※ حق قیامت را لقب زان روز کرد * روز بنماید جمال سرخ
وزرد) حق تعالی حضرتلری قیامته اول سببدن روز لقب ایلدی و یوم قیامت
دبو سویلدی زیرا روز سرخ وزردك جمالنی کوسترر کذلك یوم قیامت دخی
هرکسك اسرارنی (یوم تبلی السرائر) مفهومنجه ظهوره کتورر وب تمییز ایلر
※ مثنوی ※ پس حقیقت روز سر اولیاست * روز پیش ماهشان چون سایهاست)
پس حقیقتده روز اولیانك سریدر که انلرك ضمیر منیرلرینك روشنالکیله نیك
وبد فرق اولنور روز انلرك ماهی قتنده سایه‌لر کبیدر یعنی بو ظاهرده اولان روز
انلرك ماه باطننه نسبت کولکه‌لر مشابه‌سنده‌در ※ مثنوی ※ عکس راز مرد
حق دانید روز * عکس ستاریش شام چشم دوز) روزی مرد حقك رازینك
عکسی و پرتوی بیلکز یعنی بو روز روشن مرد کاملك باطننده اولان رازینك
عکس واثریدر اول مرد حقك ستارلکنك عکسی چشم دوز اولان یعنی کوز
اورتیجی اولان شبدر نته کم بونك حقیقتی بو بیتدن دخی معلوم اولور ※ مثنوی ※
زان سبب فرمود یزدان والضحی * والضحی نور ضمیر مصطفی) حق تعالی
حضرتلری بو سببدن قرآن عظیمده والضحی بیوردی حقیقتده والضحی حضرت
مصطفانك علیه السلام روشن ضمیرینك نوریدر نته کم حق تعالی بیورر (والضحی
واللیل اذا سجی) ای اقسم وقت ارتفاع الشمس وتخصیصه لان النهار یقوی
فیه یعنی ضحی حقیچون که وقت ارتفاع شمسدر وضحی یه قسمك تخصیصی
اول وقتده نهار قوی اولدیغندن اوتریدر ولیل حقیچونکه اهلی ساکن اولوب
اولیلك ظلامی راکد اوله سجی البحر سجوا دیرلر چن امواجی ساکن اولسه (ماودعك
ربك وماقلی) جواب قسمدر ای ماقطعك قطع المودع یعنی سنی ربك ترك ایلمدی
یا محمد (وماقلی) دخی سکا بغض ده ایلمدی مفعولی محذوفدر رعایة للفاصلة تقدیری
وماقلیك دیمکدر بو تفسیر ظاهردر اما عند التحقیق قدیمك حادثه قسمی غیر جائزدر
پس مضاف مقدر اوله تقدیر کلام ورب الضحی دیمکدر ویاخود ضحی دن مراد
نور باطن مصطفی ولیلدن مراد جسد ظاهر محمد مجتبی اوله تقدیر کلام انوار
باطنهٔ مصطفی حقیچون وجسد سائرهٔ محمد مجتبی حقیچونکه قوای جسدانیسی
ساکن وراکد اولوب مرتبهٔ اطمینانه یتشدر پس حضرت خداوندکار بو محلده
ارباب ظاهرك کلامك اصحاب تحقیقك مرامنه توفیق بیوروب دیرلر که جناب
پروردکارك نور نهاره وشب تاره قسمی واردر علی قصد المبالغة تعظیما لشان رسول
الله کأن جناب خدا بیوررلر که ای بنم حبیبم بنم ضحایه قسمم سنك نور پاککه
مشابهتی ولیله قسمم تن تابناککه مماثلتی اولدیغندن اوتریدر یوخسه فانی اولان
اشیانك بنم یانمده نه مقسم به اولمغه لیاقتی واردر امدی سنك نورکه من وجه مشابه

اولنه بو یله قسم ایدیجك نورکه تعظیم و ذاتکه تکریمم نه مرتبه ایدیکنی خلق
بوندن منفهم اوله ※ مثنوی ※ قول دیکر کین ضحا را خواست دوست *
هم برای آنکه این هم عکس اوست) قول دیکر که دوست بو ضحی یی دیلدی
یعنی اهل تفسیرك دیدکلری قول که حق تعالی بو صوری اولان ضحی یی دیلدی
وبو که قسم ایلدی هم انکیچوندر که بو ضحای صوری هم آنك عکسیدر یعنی
حضرت مصطفانك ضمیرنده اولان نور الهینك پرتویدر ※ مثنوی ※ ورنه
بر فانی قسم کفتن خطاست * خود فنا چه لایق کفت خداست) یوخسه فانی
او زره باقینك قسم دیمسی خطادر اما کندی نورینك عکس واثری اولدیغی
اعتبارله قسم ایلمك روادر فنا خود خدای تعالینك کلامنه وقسم ایلمسنه نه لایقدر
※ مثنوی ※ ازخلیلی لا احب الآفلین * پس فنا چون خواست رب العالمین)
بر خلیلدن لا احب الافلین) یعنی حضرت ابراهیمدن بن آفل وزائل اولنلری سومزم
دیمك صادر اولدی پس عالملرك ربسی ومالکی فانی‌یی نیجه ایستدی واکا نه وجهله
تعظیم ایدوب قسم ایلدی ※ مثنوی ※ لا احب الآفلین کفت آن خلیل
* کی فنا خواهد ازین رب جلیل) اول خلیل (لا احب الآفلین) دیدی وزائل
وفانی اولنلره محبت وتعظیم ایلدی رب جلیل بو قسمدن نچون فنا مراد ایلر یعنی
حضرت حق تبارك وتعالی بو فانی اولان شیئلره قسم ایلمسی یا کندینك صفات
علیه سنه مظهر اولدیغی ملابسه‌سیله ویاخود من وجه آکا مشابهتی اولدیغی
مناسبتله در والا جلیل وعظیم اولان پادشاه مجرد فانی اولان شیئه قسم قیلمسی
برنده اولمز ※ مثنوی ※ باز واللیل است ستاری او * وان تن خاکی زنکاری او)
کبرو واللیل آنك ستارلکیدر واول حضرتك خاکی اولان تن زنکاریسیدر یعنی
کبرو والضحی دیو قسم ایلدکدنصکره واللیل دیو قسم ایلمسی اول حضرتك خاکیده
ستارلکی مراد اولور واول ستار اولان لیلدن مراد اول حضرتك زنکه
منسوب اولان خاکه منسوب اولان بدن شریفیدر که فی المثل لیله مشابهدر اول
جهتدنکه باطننك نورانیتنی ستر ایدیجی وروح پرانوارنی اورتیجیدر ※ مثنوی ※
آفتابش چون بر آمد زین فلك * باشب تن کفت هین ماودعك) اول رسولك آفتابی
چونکه فلکدن یوقاری کلدی آنك آفتابی تنی شبنه ایتدی آکاه اول خدا سنی
ترك ایلمدی یعنی پیغمبرك علیه السلام وجود شریفنه حاکم ورب اولان آفتاب
حقیقی چونکم فلك الهیه‌دن یوقاری کلدی یعنی طلوع وظهور قیلدی پس
سنت سنیهٔ الهیه وعادت ربانیه بونك اوزرینه‌درکه (ان کانت الشمس طالعة فالنهار
بکون موجودا واللیل غائبا متروکا) پس اویله اولسه دیدهٔ اغیار اول حضرتك
شب تنی من وجه شمس حقیقتدن مبعود ومتروك کوروب (ان محمد اودعه ربه

وقلاه) دیدیلرسه آفتاب حقیقت محمدی یعنی عین ثابتهٔ احمدی اول حضرتك
جسم شریفنه تسلیه ویروب کندی نورینه وآنك جسم پرحبورینه قسم ایتمکله
دیکه آکاه اولکه ماقطعك ربك قطع المودع یعنی ماترکك اکرسن دیرسك که
حضرت رب العالمین جانبندن تأخیروحی مبین حین امتحان الاعداء المنکرین
انکسار وخجلت اقتضا ایدر بو ایسه عین بلا نوعا قلادر جواب بودرکه بیوررلر
﴿ مثنوی ﴾ وصل پیدا کشت ازعین بلا * زان حلاوت شد عبارت ماقلا)
عین بلادن وصل پیدا اولدی ماقلی اول حلاوتدن عبارت اولدی یعنی وصل
معشوق عین بلای عاشقدن پیدا اولدی ومحب صادقك جفای یاره صبردن
ظهوره کلدی اوبله اولیجق اول عین بلا وجفادن حاصل اولان وصلك حلاوتندن
ماقلاك عبارت اولدی زیرا تقدیر معنی (ماابغضك ربك بتأخیر الوحی عنك
عند امتحان الکفار بل ابتلاك بالقطع ایاما لتجد بعد انقطع لذة الوصال وحلاوة
الوجدان بعد الفقدان) ﴿ مثنوی ﴾ هرعبارت خودنشان حالتیست * حال چون
دست وعبارت آلتیست * آلت زرکر بدست کفشکر * همچو دانهٔ کشت کرده
ریك در) ماقلاك بعد القطع اولان وصلك حلاوتندن عبارت اولدیغی مقرر
اولدیسه قرآن عظیمدن خود هرعبارت برحالتك وصفنك نشانیدر حال ومعنی
مثلا ال کبی وعبارت ولفظ اکا آلت کبیدر پس هرحاله ومعنایه مناسب ولایق
برعبارت واردر هر استاده مناسب ومطابق برآلت اولدیغی کبی قویمجینك آلتی
بشمقجینك النده مثلا قومده اکلش دانه کبیدرکه محلی دکلدر کذلك عبارت
قرآنیه دن هرعبارتکه برحالته وبرمعنایه آلت اولمشدر اکر اول عبارتی لایق اولمین
معنایه آلت قیلسك عدم مناسبتی عرفا یه معلوم اولور (ولو کان بحسب اللغات
مناسباله) مثلا (وجوه یومئذ ناضرة الی ربها ناظرة) آیتنده کی ناظرة لفظنی اهل
اعتزال منتظرة دیو تأویل قیلدیلر وبونك امثالی آیات واخباری مناسب اولان
محلنده غیری یه صارف اولدیلر ﴿ مثنوی ﴾ والت اسکاف پیش برزکر
* پیش سنك که واستخوان در پیش خر) پس آلت اسکاف برزکر اوکنده وضمان
سك اوکنده واستخوان خر اوکنده در یعنی بونلر نه مرتبه بی مناسب اولورسه
اول عبارتی عقلا وشرعا مناسب اولمین معنایه صرف ایتمك بوذکر اولنان تمثیلاته
دونر پس هربرعبارت برمعنی ایچون موضوع اولوب اول معناده استعمال
اولندقده مناسب ومقبول واندن غیریده استعمال اولندقده نامناسب ونامعقول
اولدیغی کبی هرکس دخی برشیئه اهل اولمشدر پس اول شی اکر اهلندن صادر
اولورسه مناسب ومقبولدر واهلنك غیریدن صادر اولورسه نامناسب ونامقبولدر
نته کم بومعنایی تحقیق ایدوب بو بیتلری مثل موقعنده ایراد بیورررلر ﴿ مثنوی ﴾

بود انا الحق درلب منصور نور * بود انا الله درلب فرعون زور) مثلا انا الحق
دیمك منصورك دلنده نور اولدی زیرا منصور اول کلامك سرینه اهل ایدی
ومرادی نفسنك کمال فناسندن وحقیقتنك ظهورندن اعلام ایتمك ایدی اما انا الله
سوزی فرعونك لبنده کذب اولدی زیرا فرعون الله اولمق ممکن دکل وآنك
بوسوزدن مرادی مجرد کندی خود بینلکندن وقدرت وسلطنت مجازی یه
مغرور اولدیغندن الوهیت دعواسی ایدی ﴿ مثنوی ﴾ شد عصا اندر کف
موسی کوا * شد عصا اندر کف ساحرهبا) مثال آخر حضرت موسانك النده
عصا آنك صدقنه شاهد اولدی اما ساحرك النده عصا هبا اولدی وانك کذبنه
شهادت قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ زین سبب عیسی بدان همراه خود * در نیاموزید
آن اسم صمد) بوسیبدن حضرت عیسی کندینك اول یولداشنه یعنی نااهل
ونامستحق اولدیغی سببدن عیسی حضرتلری اول کندی یه مقارن اولان ابلهه که
قصه سی عن قریب ذکر اولندی حضرت صمدك اول اسم اعظمنی اکا تعلیم ایلمدی
﴿ مثنوی ﴾ کوندانند نقص بر آلت نهد * سنك بر کل زن تو آتش کی جهد)
انکچون اوکرتمدیکه اول ابله اسم اعظمك عظم شاننی بیلمز نقص آلت اوزره
قور یعنی اکر اول اسمی مرادی اوزره برشیئه اوقوسه واول شی حاصل اولمسه
وظهوره کلمسه اول اسمکه برآلتدر آکا نقص قور وعدم تأثیری کندی نقصانندن
بیلیوب آندن بیلور وآنی متهم قیلور حالبوکه کندینك اول اسم اعظمه اهلیتی
اولمدیغندن مراد حاصل اولمز مثلا سن سنکی کل اوزره اور چقن آتش صچرار
یعنی اکر طاشی بالجقه اورسن ایکیسنك انظمامندن آتش اولمز مثلا سنك بالجقه
وکذلك بالچق سنکه آتش ظهورندن اوتری اهل دکلدر بلکه بوخصوصده سنك
آهنه اهلدر پس طریقتده اولان کلمات وحالاتی دخی بوکه کوره قیاس ایله
مادام که برکیمسه برشیئه اهل اولمیه واول شیئه مالك اوله اکا آندن فائده حاصل
اولمز ﴿ مثنوی ﴾ دست وآلت همچو سنك وآهنست * جفت باید جفت شرط
زادنست) ال وآلت فی المثل سنك وآهن کبیدر محصل جفت کرکدر زیرا جفت
طوغمنك شرطیدر یعنی آهن سنکله جفت اولوب اندن شراره طوغدیغی کبی
برکیمسه نك دخی النه آلت جفت اولمق کرك تا آنك الیله اول آلت میانندن برشی
ظهوره کله مادامکه برآلت براستادك النه جفت ولایق اولمیه اوآلته الندن برشی
حاصل اولمز ﴿ مثنوی ﴾ آنکه بی جفتست وبی آلت یکیست * درعدد شکست
وآن یك بی شکست) اولکه بی جفت وبی آلتدر بردرکه مراد واحد حقیقی اولان
خدادر عدده شك وار در واول بی شکدرکه آنك وحدانیتنده ریب وشبهه یوقدر
﴿ مثنوی ﴾ آنکه دو کفت وسه کفت وبیش ازین * متفق باشند در واحد

يقين * احولی چون دفع شد یکسـان شوند * دوسه کویان هم یکی کویان
شوند) بو بیتلر سؤال مقدره جوابدر که اول سؤال بیت اولدن ناشی اولور زیرا
بیورمشلردیکه اولکه بی جفت وبی آندر بردرکه شریك و نظیری یوقدر عددك
جمله سنده شك وار در واول بر که واحد حقیقیدرانده شك یوقدر پس سؤال لازم
کلور که عقلادن چوق کیمسه وحدت الهیه ده شك ایلیوب کیمی ایکی و کیمی
اوج و کیمی دخی زیاده دیوب مشرك اولدیلر نته کم ایکیدر دینلره توبیخ ایدوب
جناب حق حضرت عیسایه خطـاب ایدوب بیورر لر (واذقال الله یاعیسی ابن
مریم ءانت قلت للناس اتخذونی وامی الهین من دون الله قال سبحانك مایکون لی
ان اقول مالیس لی بحق) واوج دینلر (ان الله ثالث ثلاثة) دینلر در و دخی
زیاده دینلر عزیر ابن الله والملائکة بنـات الله دیو عبادته بونلری ادخال ایدنلر در
پس اول واحد حقیقیده شك یوقدر دیمك نه وجهله ممکن اولور بیورر لر که اول
کیمسه که ایکی دیدی واوج دیدی وبوندن زیاده دیدی شکسز واحد ده متفق
اولورلر یعنی اول کیمسه لر عیسی و مریم الهـین دیدیلر و یاخود ثنویه یزدان
واهرمن دیو ایکی اله اعتقاد ایلدیلر ودخی انلرکه (ان الله ثالث ثلاثة) دیدیلر واول
کیمسه لر که بونلردن زیاده دیوب ملائکه یی واصنامی دخی معبود اتخاذ ایلدیلر
عاقبة الامر بوجمله سی متفق اولورلر اول واحدك وحدتنده شریکی اولمدیغنه
یقینا زیرا اول وقتده بصر بصیرتدن چونکه دوبینلك ومقتضای احولیت اولبی
یقینلق دفع اولدی انسان توحید الهیده یکسان اولورلر دو سه کویان هم یك
کوی اولمقده اتفاق قیلورلر یعنی ایکی اوج دیجیلر بردیجی اولورلر پس بونلرك
جمله سنك موحد اولمسنك وقوعی محقق اولدیغی اعتبـارله الان اول واحد
حقیقیده شك یوقدر دینلسه جائزدر ﴿ مثنوی ﴾ کر یکی کو بی تو در میدان
او * کردبر میکردد در چوکان او) بو بیتده تجنیس وار در یعنی اکر سن بردیجی
موحد ایسك اول معبودك میدان عبادتنده و یاخود طوب کبی ایسك دیمکده جائزدر
انك چوکان امر ینك اطرافنی طولان ﴿ مثنوی ﴾ کوی آنکه راست
وبی نقصان شود * کوز زخم دست شه رقصان شود) زیرا طوب اول زمانده
کامل وبی نقصان اولور وکمال مرتبه سن بولور که او پادشاه حقیقینك چوکان
قضاسنك زخمندن فضای عالمده پویان ودوان اوله وهر وجهله راضی اولوب
شکرلر قیله ﴿ مثنوی ﴾ کوش دارای احول اینهـار ابهوش * داروی
دیده بکش ازراه کوش) ای احول بو سوزلره هوش ایله کوش طوت کوزیکه
کوش یولندن علاج چك یعنی چشم باطنکه قولغك جانبندن علاج ایله مراد
اولدرکه بو کونه کلمات ضیابخشی استمـاع ایله تا کوشکدن جان پر هوشکه داخل

اولوب دیدهٔ جانکه ضیالر ویره وبصر بصیرتکی رؤیت ومشـاهده مرتبـه سنه
ایرکوره دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ پس کلام پاك در دلهای کور * می نپاید می
رود تااصل نور) پس پاك وطاهر اولان کلام کور اولان دللرده اکلنمز وقرار قیلمز نورك
اصلنه دکین کیدر پس اکر قلبنده کلمـات طیبه نك قرار قیلماسنی ایسترسك قلبك
کوزنی کحل معرفتله بینـا ایده کور تاقلبك منور اوله وکلم طیبه انده قرار قیله
﴿ مثنوی ﴾ وآن فسون دیو در دلهای کژ * می رود چون کفش کژ در پای کژ)
وشیطـانك اول مکر وفسونی اکری وناپاك کوکللرك ایچنه کیدر وآنده قرار ایلر
اکری اباق اکری پشمغك ایچنه کندیکی کبی ﴿ مثنوی ﴾ کرچه حکمت را بتکرار
آوری * چون تو نااهلی شود از توبری) اکرچه سن حکمتی تکراره کتوره سن
وحفظ ایلمك مرتبه سنه یتوره سن چونکه سن حکمته نااهل اوله سن اول حکمت سندن
بری اولور ﴿ مثنوی ﴾ ورچه بنویسی نشانش می کنی * ورچه می لافی بیانش می کنی)
واکرچه اول حکمتی یازه سن وآنی خاطرنشان ایلیه سن واکرچه لاف اوره سن
اول حکمتی بیـان ایلیه سن ﴿ مثنوی ﴾ اوزتو رو در کشد ای پر ستیز *
بند هارا بکسلد وزتو کریز) ای پرستیز اول حکمت سندن یوزنی چکر واستـار
واختفا ایلر بندلری قیرار وسندن فرار ایلر کریز کند تقدیرنده اولور یعنی بر کیمسه
نك که حکمت الهیه یه استعداد واهلیتی اولمیه لکن آنی قیل وقال ایله او کرنه اول
حکمت آنکاه قرار قیلمز بلکه عاقبت آندن فرار ایلر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾
ورنخوانی و ببیند سوز تو * علم باشد مرغ دست آموز تو * اونپاید پیش هر ناوستا
* همچو طاووسی بخانهٔ روستا) وکرسن علم حکمتدن برنسنه اوقومیه سن
واو علم سنده محبت وسوز کوره علم سنك مرغ دست آموزك اولور اول علم
هر اوستاذ سزلك اوکنده اکلنمز روستـاینك خانه سنده طاوس قرار ایتمدیکی کبی
بعض نسخه ده ور بخوانی و ببیند سوزتو واقع اولمش یعنی اکر علم اوقویه سین
ولاف ودعوا اتموب وسوز وکداز حاصل ایده سین اول علم سنك سوزیکه کوره
سندن فرار اتمز مرغ دست اموزك اولوردیمك اولور

﴿ یافتن پادشاه بازر بخانهٔ کمپیرزن ﴾

﴿ مثنوی ﴾ علم بازی نیست کوازشه کریخت * سوی ان کمپیر کومی آرد بیخت)
علم شول بازی دکلدر که اول شاهدن قاچدی اول کمپیر جانبنه که اول اون
الردی آردمی بیخت تقدیرنده در بعض نسخه ده مصراع اولنی چوآن
باز یست کوازشه کریخت واقع اولمشـدر بوتقدیر اوزره معنی علم اول طوغان کبی
دکلدر که اول پادشاهدن قاچدی واون الهین کویلوقارینك جانبنه اوچدی
بعض نسخه ده علم آن بازست کوازشه کریخت واقع اولمش یعنی اول علم بازه بکزرکه
شاهدن قاچدی دیمـك اولور ﴿ مثنوی ﴾ تا که تماجی پزد اولادرا * دید آن باز

خوش خوش زادرا) تا که کبیر فرزندلری ایچون بر تماج پشوره اول خوش زاد اولان خوش طوغانی کوردی یعنی کوبلوقا ریسی اول اصـلی لطیف اولان و یاخود غداسی خوش اولان خوش طوغانه نظرا بر کوردی ﴿ مثنوی ﴾ پایکش بست و پرش کوتاه کرد * ناخنش ببرید وقوتش کاه کرد) طوغانی طوتدی آنك آیاغنی بغلـدی و پرنی قصـه ایلدی انك طرناغنی کسدی وآنك آزیغنی صمان ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت نااهلان نکردندت بساز * پرفزود از حد وناخن شد دراز) اول کبیر طوغانه خطاب ایدوب ایتدی نااهللر سنی ساز ایله ایلمدیلر یعنی سنی دوزمکله زینت قیلمدیلر قنادك حددن زیاده اولدی وطرناغك اوزون اولدی ﴿ مثنوی ﴾ دست هر نااهل بیمارت کند * سوی مادر آکه تیمارت کند) هر نااهلك الی سنی بیمار وخراب ایدر مادر جانبنه کل که سکا تیمار ایده پس قصه دن حصه به اشارت ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ مهر جاهل را چنین دان ای رفیق * زانکه دائم کژ روسـت اودر طریق) ای رفیق جاهلك محبتنی بویله بیل زیرا دائم جاهل طریقده اکری یوریجیدر یعنی جاهل اکر سـکا همد ملك کوسـتره عاقبت جاهل لکندن سـکا زخم اورر یعنی سـکا نفع قصد ایلرکن کلی ضرر ایرشدرر ﴿ مثنوی ﴾ روز شه درجست وجو بیکاه شد * سوی آن کمپیر وآن خرکاه شد) فرار ایدن بازك طلبنده شاهك کونی بیکاه اولدی یعنی پادشاه آنی وافر طلب ایدوب اخشام ایرشدی بالضروری اول کمپیرك وآنك خرکاهی جانبنه کتدی ﴿ مثنوی ﴾ دید ناکه باز را در دود و کرد * شه برو بکریست زار ونوحه کرد) پادشاه ناکاه کندیسـندن فرار ایدن بازی دود و کرد ایچنده کوردی شـاه آنك اوزرینه وافر آغلدی ونوحه ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت هرچند این جزای کار تسـت * که نباشی در وفای ما درست) پادشاه بازه ایتدی هرنقدر ایسه بو حالت سنك كارك جزاسـیدر زیرا بزم وفامزده ثابت ودرسـت اولمزسن ﴿ مثنوی ﴾ کون کنی از خلد در دوزخ قرار * غافل از لا یسـتوی اصحاب نار) سورۀ حشرده بو آیته تلمیح بیوررلر که (ولاتکونوا کالذین) جنـاب عزت بیوررلر که ای مؤمنلر سز اولماك شول کیمسـه لر کبی (نسوا الله) اللهك امرنی وعهدنی اونوتدیلر (فانسیهم انفسهم) ای فجعلهم ناسین لها حتی لم یسمعوا ماینفعها ولم یفعلوا مایخلصهـا یعنی حق تعالی بونلره نفسـلرنی اونوتدردی حتی نفسـلرینه نافع اولانی استمـاع ایتمدیلر ودخی نفسـلرینه خالص اولان عمل ایشلمدیلر (اولئك هم الفاسقون) ای الکاملون فی الفسق (لایستوی اصحاب النار واصحاب الجنة) یعنی شول کیمسـه لر که تکمیـل نفوس ایدوب معـارف وعلوم ایله جنته استحقاق وتحصـیل ایدرلر برابر دکلدر شول کیمسلرله که عصیان وخطایله ناره مستحق اوله لر (اصحـاب الجنة هم الفائزون) همان اصحاب جنتدر نعیم مقیم ولذات عظیمه فائز وحائز اولنلر

معنی بیت چون کنی از خلد در دوزخ قرار) بازه خطابدر و بازدن مراد طریق اولیاده نیجه ذوق وشوق ومرتبه تحصیل ایلدکدنصکره هوای نفسانیه ووساوس شیطانیـه سبیله مقتضای تنه مشتغل ومنهمك اولان سالکلردر پس حضرت خداوندکار بونلری اول شهبازه تشبیه ایدر که پادشاهك بازوسنده ساکن اوله بعده اول دولتك قدرین بیلیوب اول شـاه عالیمقدارك خدمتندن فرار ایدوب خانۀ دنیاده پیرزن نفس مکاره کرفتار اوله پس بیوررلر که ای باز طریقت نیچون خلددن فرار ایدوب دوزخده قرار ایلرسن مکر غافلسن (لایستوی اصحاب النار واصحـاب الجنة) آیتندن امدی کمال مرتبه بعد الانقیـاد ارتداددن و بعد الحور کوردن استعاذه لازمدر نته کم حضرت پیغمبر علیه السلام استعاذه ایدرلر دیکه (اللهم انی اعوذبك من الحور بعد الکور) وجه آخر و بو محلده بازدن مراد شول عالم کارساز اولمق دخی وجهدر که منبع راز اولان شاه ممتازدن فرار وخانۀ دنیایه کذار ایلـدکده پیرزن نفس وهوایه کرفتـار اولوب پس نفس بدکردار آنك پروبالی یادکارین قطع ایدوب مقصوص الجناح ومخصوص للجناح اولدقدنصکره وشـاه عالی جناب اکا عتاب آمیز خطاب قیلدقدنصکره مع الابتهال والضراعة والتوبة والانابة اعتمادا علی العنـایة الالهیة ورجاء من الرحمة السـابقة الازلیة دعا وزاری ایدوب دیر که ﴿ مثنوی ﴾ این سزای آنکه از شـاه خبیر * خیره بکریزد بخـانۀ کنده پیر) بوجفا واهانت اول کیمسه یه لایقدر که خبیر شـاهدن قورقش پیره زنك خانه سـنه عبث یره فخر خیره بونده بیهوده معناسـنه اولور ﴿ مثنوی ﴾ بازمی مالید پر بردست شاه * بی زبان می کفت من کردم کناه) باز قبـاحتنی بیلوب قنادنی شاهك الی اوزره سوردی زبانسز دیدی بن کناه ایلدم یعنی زبان حاله جرمنه معترف اولوب اعتذاری موهم تذلل وتملقلر قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ پس کجـا زارد کجا نالد لئیم * کر تو نپذیری بجز نیك ای کریم) پس لئیم اولان کیمسـه قنده زار یاق وقنده ناله ایلر اکر سن ای کریم پادشاه ایودن غیرینی قبول ایلمزسك ﴿ مثنوی ﴾ لطف شه جان را جنایتجو کند * زانکه شه هر زشت را نیکو کند) پادشاهك لطفی جانی جنایت طلب ایدیجی ایلر یعنی عبدك جاننك کناهه میل ایلمسی پادشاه کریمك لطفی واسطه سیله در زیرا که شاه هر زشت وکناهکاری ایو ایلرو جنایتی عفو ایدوب (ان الله یغفر الذنوب جمیعا) فحواسنجه جمیع ذنوبی مغفرت قیلور اکثر بنده نك جاننك جنا یتجو اولمسی لطف ومغفرت حقنه اعتمادی اولدیغی واسـطه ایله در پس لطف حقه اعتماد ایدوب جرم وعصیـان ایلمکی بوطریله نهی ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ رومکن زشتی که نیکوهای ما * زشت آمد پیش آن زیبای ما) یوری زشـتلك وسیآت ایلمه که بزم حسنـاتمز اول بزم زیبا اولان

مجبو بزك حضورنده زشت وسيئه كلدى ﴿ مثنوى ﴾ خدمت خودر اسزا
پنداشتى * تولواى جرم ازان افراشتى) كندى خدمت وطاعتكى اول زيبا اولان
حضرته لايق وسزا ظن ايلدك سن جرم لواسنى اول سببدن يوجلتدك ﴿ مثنوى ﴾
چون ترا ذكر ودعا دستور شد * زان دعا كردن دلت مغرور شد) چونكم سكا ذكر
ودعايه دستور اولدى يعنى حق تعالى سكا ذكر ودعا ايلمكى ميسر قيلدى اول دعا
ايلمكدن سنك كوكلك مغرور اولدى ﴿ مثنوى ﴾ هم سخن ديدى توخودرا
با خدا * اى بساكس زين كمان افتد جدا) پس كنديكى حضرت خدا ايله هم
سخن ومصاحب كوردك اى چوق كيمسه كه او بوكونه كماندن خداى تعالى دن
جدا دوشمز ﴿ مثنوى ﴾ كرچه شه باتونشيند برزمين * خو يشتن بشناس
نيكوترنشين) اكرچه پادشاه سنكله زمينده اوتره كرمندن سنكله مصاحبته
تنزل ايده كنديكى اكله وايورك اوتور مراد اولدر كه اكر پادشاه حقيقت اى
بنده سنك مرتبه كه كمال كرمندن تنزل قيلسه وتقرب ايلسه كندى حد وطوركى
بيل و بغايت ادب اوزره اوتورتا اول حضرتك سكا تقربنى كندى استعدادكدن
بيليه سن بلكه آنك لطف وكرمندن بيلوب كستاخانه وضع قيليه سن ﴿ مثنوى ﴾
باز كفت اى شه پشيمان مى شوم * توبه كردم نومسلمان مى شوم) بازپاد شاهه
ايتدى اى پادشاه فعل قبيحمدن پشيمان اولورم توبه ايلدم يكى مسلمان اولورم
يعنى اشلديكم فعلدن رجوع ايلدم اكر كافر اولدمسه ده تكرار اسلامه
داخل اولورم ديدى ﴿ مثنوى ﴾ آنكه تومستش كنى وشير كير * كرزمستى
كرر ودعذرش پذير) اوكسه كه سن آنى مست وشير كير ايلرسن اول كيمسه
مستلكندن اكرى كيدرسه آنك عذرنى قبول ايله ﴿ مثنوى ﴾ كرچه ناخن
رفت چون باشى مرا * بركنم من پرچم خور شيدرا) اكرچه ناخنم كتديسه
چونكم بنم ايچون اولهسن و بكا التفات قيلهسن بن خورشيدك پرچمنى قوپردم يعنى
بر مرتبه قوت وقدرته واصل اولورمكه خورشيدك شعاعنى قرصندن آيرمغه قادر
اولورم پرچم ذبهده اولان صاچه ديرلر بونده خورشيدك شعاعندن عبارت اولور
وآنك پرچمنى قوپرمسى كمال مرتبه تصرف وقدرتدن كنايت اولور ﴿ مثنوى ﴾
ورچه پرم رفت چون بنوازيم * چرخ بازى كم كند در بازيم) وكرچه قنادم كتدى
چونكم بنى اوخشيه سن چرخ بنم حركتم قتنده لعبنى ناقص ايلر يعنى بنم كامل
اولان كارمه نسبت آنك كارى ناقص اولور بومعنى كم فتح كاف عربيله اولديغى
اوزره در ضم كاف فارسيله اولسه دخى جائزدر بوتقدير اوزره معنى چرخ بنم
لعب وحركتم قتنده كندى لعب وحركتنى كم وضايع ايلر بويله برلعب وحركته
مالك اولورم ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ كركر بخشيم كه رابركنم * كردهى

كلكى علمها بشكنم) اكر بكا كربخشليه سن طاغى قوپردم اكر بكا برقلم ويره
سن علملرى صرم يعنى اكربنم ميانمه قوت ويرسك بر زوربازو اولورمكه طاغلرى
يرندن قوپردم واكر بنم اليمه كه قدرت ويررسك نيجه عسكرلرى صرم ومنهزم
قيلورم ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ آخر از پشه نه كم باشد تنم * ملك نمرودى
بپربرهم زنم) آخربنم تنم پشه دن ناقص وضعيف دكلدر نمروده منسوب اولان
ملكى قناد مله برى برينه اوررم وخراب قيلورم مراد اولدر كه هرنقدر ضعيف
ايسم الهى چونكم بن ضعيفه قوت و قدرت ويروب مؤيد ومنصور ايليه سن
نمرود مشابه سنده اولان نفس وشيطانك ملكنى بلكه نمرود سيرت اولان طاغى
و باغيلرك مملكتنى خراب اتمكه قادر اولورم وسنك عنايتكله هرنقدر غالب وقاهر
اولسه آنك اوزرينه غلبه قيلورم ﴿ مثنوى ﴾ در ضعيفى تو مرا بابيل كير *
هريكى خصم مرا بابيل چون پيل كير) ضعيفلكده سن بنى فى المثل ابابيل قوشى طوت بنم
برخصممى پيل كبى طوت ﴿ مثنوى ﴾ قدر فندق افكنم بندق حريق *
بند قم درفعل صد چون منجنيق) بندق اول يمشدن اولان فند قدرو بندق ثانى
بضم الباء و الدال البندق الذى يرمى به يعنى مدور اولوب توفنكدن آتيلن فند قدر
خريق خاء معجمه ايله اولورسه يرتجى وحاء مهمله ايله اولورسه ياقيجى معناسنه
اولور پس تقدير كلام الهى وسيدى فرضى كمال ضعفده سن بنى طير ابابيل
كبى طوت وهر خصممى پيل كبى طوت فندق مقدارى ياقيجى وياخود يرتجى
فندق اكراول خصم اوزره براغم بندقم فعلده وتأثيرده يوز منجنيق قدر
عمل ايدر ديمك اولور قدر حبه افكنم بندق خريق نسخه ﴿ مثنوى ﴾
كرچه سنكم هست مقدار نخود * ليك در هيجا نه سر مانده نه خود)
اكرچه بنم آتديغم طاش نخود مقدارى ايسه ده لكن جنكده نه باش ونه توغلغه
قورخودوتوغلغه يه ديرلر مراد ابابيل قوشنك قصه سنه اشارتدر يعنى ضعفده
ابابيل كبى ايسم واعدا اوزره رمى ايلديكم سجيلدن نخود مقدارى سنك ايسه ده
چونكم سنك ارادتكله رمى ايليم بنم دشمنم اصحاب فيل كبى قوى اولسه ده اول نخود
قدر سنك آنلرك نه باشن ونه جبه وتوغلغه سن قور بلكه آنلرى پاره پاره ايدوب
هلاك ايلر ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ موسى آمدر وغا بايك عصاش * زدبران
فرعون وبرشمشير هاش) مثلا حضرت موسى عليه السلام وغايه برعصا ايله كلدى
كنديسنى اول فرعونه وآنك شمشيرلرى اوزره اوردى يعنى ذوالاوتاد اولان
فرعونى بوقدر عساكر يله عنايت حقله زبون ايلدى ﴿ مثنوى ﴾ هررسولى
يكتنه كان در زدست * برهمه آفاق تنها برزدست) هربررسول يالكز كه اول
قپويى قققمشدر جميع آفاق اوزره كنديسنى تنها اورمشدر بونك سرى بودر كه
عون الهى آنلرك هربرينه معاون اولمشدر ﴿ مثنوى ﴾ نوح چون شمشيردر

خواهید ازو * موج طوفان کشت ازو شمشیر خو) حضرت نوح علیه السلام
چونکم اول خدادن قومنك هلاك اولمسی ایچون شمشیر دیلدی طوفانك موجی
حضرت خدادن شمشیر خویلو اولدی یعنی حضرت نوحه معاون اولوب آنك
اعداسنی هلاك قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ احمدا خود کیست اسپاه زمین * ماه بین
بر چرخ و بشکافش جبین) بو بیتك ماقبلنه مناسبتی بو وجهله اولور که حضرت
احمد هم حق تعالیدن نصرت وقوت طلب ایلدی حق تعالی جانبندن اکا
دنلدی ای احمد یرك جنودی کیمدر یعنی یر یوزنده اولان عسکر نه شیدر فلك
اوزره اولان ماهه نظر ایله وآنك النی یار یعنی حق سبحانه وتعالی اول حضرته
دیرکه بو یر یوزنده اولان خلایق وعساکر سکا مغلوب ومسخر اولمق نه شیدر
ای بنم حبیبم سکا افلاکده اولان اشیایی دخی مسخر قیلدم چرخ اوزره ماهی کورا کر
ایسترسك آنی شق ایله که سکا بو مرتبه قوت وقدرت ویرمشم دیدی وفی الحقیقة
اول حضرت یك اشارتله قمری دونیم قیلدی نته کم بو آیت کریمه بو معنایه شاهد
اولدی (اقتربت الساعة وانشق القمر) بونك تفسیری جلد اولده ضیافت تأویل
رکیك مکس سرخنك ماقبلنده مرور ایلمشدر ﴿ مثنوی ﴾ تابدانند سعد ونحس
بی خبر * دور نست این دورنی دور قمر) تاکم بیخبر اولان سعد ونحس اهلیکه
مراد منجمین دریله بو دور سنك دورکدر قمرك دوری دکلدر اکرچه حضرت
نبی علیه السلام دور قمرده ظهور ایلدی لکن آنك حکم وتأثیری اول حضرتك
تصرف وتأثیرنده معدوم اولدیغندن اوتریدر اول دوره دور احمدی دیمك
عنداهل الفهوم ثابت اولمشدر خلافا لاهل النجوم دوری قمره اسناد ایلمك اول زمانده
صحیح اولور دیکه قمرك اول حضرتك وجودنده حکم وتأثیری اولیدی چونکم
اول حضرتك حکم وتأثیری قمرك وجودنده ظاهر اولدی پس اول دوره دور
احمدی دیمك مناسب کلدی ﴿ مثنوی ﴾ دور تست ایرا که موسیٔ کلیم *
آرزومی بردزین دورت مقیم) سنك دورکدر زیرا که موسیٔ کلیم سنك بو دورکدن
ایمان آرزو ایلردی مقیم بوننده دائم معناسنه در ﴿ مثنوی ﴾ چونکه موسی
رونق دور تودید * کاندرو صبح تجلی می دمید) چونکه حضرت موسی سنك
دور زمانکك رونقنی ولطافتنی کوردیکه اول دورده صبح تجلیٔ ذات وصفات
ظاهر اولدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت یارب آن چه دور رحمتست * ان کذشت
از رحمت انجا رؤیتست) حضرت موسی ایتدی یارب اول نه عجب دور رحمتدر
ونه غریب عصر سعادتدر اول دور رحمتدن کچدی اول دورده رؤیت واردر
یعنی اول دور احمدی مرتبهٔ رحمتدن ایلرو کچوب کمال قربیت مرتبه سنه ایردیکه
انده رؤیت ومشاهده حاصل اولوب اول حضرت سنك جمال باکمالکی کوردی

واکا وارث کامل اولنلر دخی بحسب استعدادتهم بو عیان وشهود مرتبه سنه ایردی
﴿ مثنوی ﴾ غوطه ده موسیٔ خود را در بحار * ازمیان دورهٔ احمد برار)
الهی کندی موساکه بحارا بحره غوطه ویر یعنی بو بحار عالمده بنی طالدر و حضرت
احمدك دوری میانندن بنی ظهوره کتور پس جناب حق اول حضرته جواب
ویروب بیوردی ﴿ مثنوی ﴾ کفت ای موسی بدان بنمو دمت * راه ان
خلوت بدان بکشودمت * که توزان دوری درین دورای کلیم * پا بکش
زیرا در ازست این کلیم) جناب خدا دیدیکه یا موسی سکا آنلرك فضلنی واول
دورك شرفنی بیلدرمك سبیله اول دوری کوستردم اول خلوت اسرار ومخزن
انوارك یولنی سکا آنك عزتنی ورفعتنی اعلام ایلمك واسطه سیله آچدم یوخسه سنی
اول دورده کتور مکدن اوتری کوستروب آچدم زیراسن اول دوردن دور
و بعیدسن بو دورده ای کلیم آیق چك و بو امیدی قطع ایله زیرا که بو کلیم دور
احمدی اوزوندر یعنی اول دوره مدت مدیده وعهود بعیده واردر علم ازلیده سکا
اول دورده کلمك میسر دکلدر دیمك اولور (فقال موسی علیه السلام اللهم اجعلنی
من امة محمد واذا قال علیه السلام لو کان موسی حیا ما وسعه الا اتباعی)
﴿ مثنوی ﴾ من کریمم نان نمایم بنده را * تابکریاند طمع آن زنده را) بن کریمم
بنده مه نان کوستریرم وآنی امید وار ایلرم تا طمع وامید اول زنده یی اغلده
﴿ مثنوی ﴾ بینیٔ طفلی بمالد مادری * تا شود بیدار وواجو یدخوری)
مثلا بر مادر بر طفلك بورننی اووار تا طفل خوابدن بیدار اوله وطعام ایسته
﴿ مثنوی ﴾ کو کرسنه خفته باشد بی خبر * وان دو پستان می خلدز ومهر دز)
اول طفل که بی خبر آج او یومش اوله واول ایکی ممه بی اول آنادن سودك محبتی
صنجر مهر در افظنه مضافدر درزانك تشدید یله عربیدر سود معناسنه در
فارسی اولوب درمهر تقدیرنده اولمق دخی جائزدر بو تقدیر اوزره معنی آنادن اول
ایکی پستان ولد نه محبت ایلمکدن صنجر دیمك اولور یعنی ای کلیم بن شول
کریمم که بنده لرمه استعدادلرینه مناسب بر غدا ومراد کوستررم تاکم اومراده طمع
ایلیوب بنم جنابمه کریه وتضرع ایلیه فی المثل بنم عطا وموهبتم والدهٔ مشفقه نك
پستانده اولان لبن کبیدر چنّن آنك طفلی آنك پستانده اولان لبندن غافل
اولسه وخوابه اشتغال قیلسه آنی ایقاظ ایلر تاکم آنك لبندن غدا پذیر اوله اکر
اول طفل اویانمسه وطالب لبن اولمسه مادرك پستانده اولان ابن طفله محبت
جهتندن پستانه صنجر وتقاضا ایلر کذلك بنم دخی عطا وفیضم بندن ظهور
ایلیوب بنده مه واصل اولمق ایچون بکا تقاضا ایلر ﴿ مثنوی ﴾ کنت کنزا
رحمة مخفیة * فابتعثت امة مهدیة) بو حدیث قدسی یه اشارت بیورر جناب

عزت بیوردرلر که کنت کنزا مخفیا بن کنه غیبده ومرتبهٔ عماده بر کنز مخفی ایدم عبارتدر جوهر عظیمة الجدوری اولان اسماء ذاتیه دن که غیب مکنون وسر مخزون وابطن کل بطوندر فاحببت ان اعرف پس محبت ایلدم که بیلنم محبت ذاتیه سنه اشارتدر که خفاده اولان کنزك ظهورنه سبیدر فخلقت الخلق لاعرف پس بن خاق خلق ایلدم بیلنمکدن اوتری فخلقت الخلق اول کنز مخفی و سر غیبنك مفصلا ظهورندن عبارتدر معنیٔ بیت کنت کنزا جناب عزت لساننده حضرت خداوند کار مترجم اولوب بیوردرلر که بن بر کنز ایدم رحمة مخفیة عین رحمت مخفیه ایدم فابتعثت پس بن ابتعاث ایلدم یعنی کوندردم امة مهدیة براتکه هدایتلنمشدر بو بیتده نکته بودر که اول کنز مخفینك ظهورنه علت مستقله اول امت مهدیه در که امت محمد المصطفا در بعث وابتعث بمعنی واحد کذافی الصحاح بو معنی دخی جائز اولور که بو بیت حضرت حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم لساندن اوله ولکن سباق وسیاقه مناسبی حق تعالی نك لساندن نقل قیلمقله اولور یعنی حق تعالی حضرتی کلمهٔ اول حضرتك لساندن در که یاموسی حضرت احمد شول صاحب سعادتدر که دیر بن مخفی رحمت خزینه سی ایدم پس هدایت اولنمش امته کوندرلدم بو تقدیر اوزره ابتعثت فعل لازم اولور پس بو بیتده بو معنی اوزره بو حدیثلره اشارت واردر (کما قال علیه السلام انما انا رحمة مهداة الی امة مهدیة وقال علیه السلام کنت رحمة مخفیة فانبعثت الی امة مهدیة ﴿ مثنوی ﴾ هر کراماتی که می جویی بجان * اونمودت تاطمع کردی دران) هر کراماتیکه جانله ایسترسن سکا آنی اول خدا کوستردی تاکه اول کرامانه طمع ایلدك پس هر شول کیمسه که بر مراده طالب اولور وآنك حصولنده جدوسعی قیلور آنی حق تعالی اکا کوسترمشدر تاکم آنك طالبی اولوب اول کاراندن ظهوره کله ﴿ مثنوی ﴾ چند بت بشکست احمد درجهان * تاکه یارب کوی کشتند امتان) حضرت احمد جهانده نیجه بت صدی ونیجه مجاهده لر ایدوب بت پرستلری هلاك ایلدی تاکم امتلر یاربی دیجی اولدیلر واسلامه کلوب وحدت حقه اقرار قیلدیلر ﴿ مثنوی ﴾ کر نبودی کوشش احمد توهم * می پرستیدی چواجدادت صنم) اکر احمدك اظهار دین مبین ایچون کوشش ومجاهده سی اولمیدی سندخی اجدادك کبی بته طپردك بوسنك باشك بتلره سجده ایتمکدن کیرو قورتلدی تاکم اول حضرتك امتلر اوزره اولان حقنی بیله سن وآنك ثنا وشکرنی ادا قیله سن ﴿ مثنوی ﴾ کر بکوبی شکر این رستن بکو * کر بت باطن همت برهاندا او) اکر سویلرسك بو خلاص ونجاتك شکرنی سویله یعنی اکر بر سوز سویلك لازم کلورسه اول سوزك بربنه

بو بتلردن خلاص اولمك شکرنی سویله که اول حضرت سنی باطن بتندن دخی خلاص ایلیه اول حضرت چونکم سنك باشکی بتلردن قورتردی وسکا ایمان واسلام قوتنی عطا قیلدی اول قوت سببیله سن قلبکی باطن بتلرندن کیرو قورتر ﴿ مثنوی ﴾ سر زشکر دین ازان برتافتی * کز پدر میراث مفتش یافتی) دین شکرندن باشکی اول سببدن دوندردك که پدرکدن آنی اوجوز ومفت میراث بولدك یعنی دین محمدیکه حد ذاتنده بر نعمت عظما در سن اول نعمت عظمانك شکرنی قیلمقدن انکیچون معرض اولدککه آبا واجدادن آنی مفت میراث بولدك بو اجلدن اول دین مبینك سنك فتکده قدرو قیمتی قالمدی ﴿ مثنوی ﴾ مرد میراثی چه داند قدر مال * رستمی جان کند ومجان یافت زال) میراثه منسوب اولان کمسه مالك قدرنی نه بیلور یعنی میراث خورده اولان کیمسه مالك قدرنی بیلمز زیرا آنك تحصیلنده زحمت ومشقت چکمدی رستم جمع مال ایچون جان چکشدی وزال اول مالی مفت ومجانا بولدی زال رستمك پدر یدر یعنی رستم زور باز وایله نیجه زمان اموال وارزاق جمعنده مجاهده وکوشش ایلیوب وافر اموال وارزاقه مالك اولدقدنصکره قیویه دوشوب قیو ایچره هلاك اولدقدنصکره باباسی زال آنك میراثنی مفت بولدی وبو سوز لسان خلقده ضرب مثل اولدی بو کونه محلرده رستم در تحصیل اموال جان باخت وزال آرار ایکان یافت دیرلر قصه سی شاهنامه ده مفصلا مسطوردر ﴿ مثنوی ﴾ چون بکریانم بجوشد رحمتم * آن خروشنده بنوشد نعمتم) چونکم بر بنده می اغلدم بنم رحمتم جوشه کلور اول کریه وخروش ایدیجی بنم نعمتم بر ﴿ مثنوی ﴾ کرنخواهم دادخود ننمایمش * چونش کردم بسته دل بکشایمش) اکر بر بنده مه مرادنی ویرمك ایستمه سم اکا اول مرادك طلب وآرزوسنی کوسترمزم چونکه اول بنده یی بسته دل ایلیم یعنی قلبنی قبض ومضایقه یه براغوب محزون قلم آنك قلبنی فتح ایلرم ﴿ مثنوی ﴾ رحمتم موقوف آن خوش کریهاست * چون کریست از بحر رحمت موج خاست) بنم رحمتم اول خوش ولطیف کریه لره موقوفدر چونکه بنده اغلادی رحمت دریاسندن موج قالقدی عبدك کریه سی دریای رحمت الهینك تموج ایلاسنه باعث اولور نته کیم بو حکایه بو معنای توضیح وتبیین قیلور

﴿ حلواخریدن شیخ احمد حضرویه جهت غرممان بالهام حق تعالی ﴾

﴿ مثنوی ﴾ بود شیخی دائما اووامدار * از جوانمردی که بود آن نامدار) بر شیخ وارایدیکه دائما اول شیخ وامدار ومدیون ایدی جوانمردلکندن وامدار ایدی زیراکه اوجود وسخاده مشهور ونامدار ایدی ﴿ مثنوی ﴾ ده هزاران وام کردی ازمهان * خرج کردی برفقیران جهان) مهان واغنیادن حددن زیاده بورج ایلردی ده هزاران بحدولایعد دیمکدن عبارتدر بو خسه اولقدر دیمك دکلدر

جهانك فقیرلری اوزره خرج ایلردی مثنوی هم بوام اوخانقاهی
ساخته * جان ومال وخانقه در باخته) هم اول شیخ بورج ایله برخانقاه دوزمش
وجان ومال وخانقاهی حق بولنده اوبناتمش وفدا ایلمش ایدی مثنوی
وام اورا حق زهر جامیکز آرد * کرد حق بهر خلیل آن ریك ارد) حق تعالی شیخك
بورجنی هر یردن اودردیکه (من کان لله کان الله له) دلنلمشدر حق تعالی
خلیلدن اوتری قومدن اون ایلدی یعنی شیخك بورجنی حق تعالی هرجا نبدن
ادا ایلدیکنی تعجب ایله زیرا جناب حق دوستی ابراهیم حضرتلرندن اوتری
ریکی اون ایلدی بونك قصه سی بوجلدده برقاج محلده کلور چونکم حق تعالی
خلیلی ایچون قومدن اون ایلیه برآخر بنده سنك دیونی عقلك ظن وقیاس
ایلدیکی یردن ادا ایلسه عجب دکلدر نته کم (ومن یتق الله یجعل له مخرجا و یرزقه
من حیث لا یحتسب) آیت کریمه سی بومعنایه شهادت ایلر مثنوی کفت
پیغمبر که در بازارها * دوفرشته میکنند ایدر دعا) حضرت پیغمبر علیه السلام
بیوردیکه بازارلرده ایکی فرشته دعا ایدر دائما ایدر بونده دائما معناسنه در
مثنوی کای خدا تومنفقا زاده خلف * وی خدا تو ممسکا زاده تلف)
بویله دیرلرکه ای خدا سن منفق اولنلره خلف ویریعنی انلرك بذل ایلدیکی
شیئك مقابله سنده اضعاف ومضاعف عوض ویر وای خداسن ممسکلره تلف ویر
یعنی بخیل اولنلرك مالنی هلاك ایله (کما قال علیه السلام ما من یوم الاملکان ینزلان
ویقولان اللهم اعط کل منفق خلفا اللهم اعط کل ممسك تلفا) بوحدیث شریفك
شرحی جلد اولده منادی کردن دوفرشته هر روز در باز ارها سر خنده مروز
ایلمشدر مثنوی خاصه آن منفق که جان انفاق کرد * حلق خود قربانیٔ
خلاق کرد) خصوصا اول منفقکه جانی انفاق ایلدی کندیلك بوغازنی
خلاقك قربانی اولمغه منسوب ایلدی مثنوی حلق پیش آورد اسمعیل وار *
کاردبر حلقش نیارد کرد کار) اسمعیل پیغمبر کبی بوغازنی ایلرو کتوردی یعنی
کندوینی تسلیم ورضا مرتبه سنده بتوردی اکرچه اول بنده بوغازینی ایلرو
کتوردی لکن کارد آنك حلقی اوزره کار وتأثیر ایلمز یعنی بچاق آنك بوغازینه
کارکر اولمز مثنوی پس شهیدان زنده زین رویند وخوش * تو بدان
قالب منکر کبروش) پس شهیدلر بوسببدن زنده لر وخوشلردر سن اول مقتول
اولان قالبه کافر کبی نظر ایله مثنوی چون خلف دادستشان جان
بقا * جان ایمن ازغم ورنج وشقا) چونکه حق تعالی اول شهیدلره جان بقایی
عوض ویرمشدر اویله جان بقاکه رنج وشقا وغمدن ایمندر یعنی حق تعالی اکرچه
شهیدلرك روح حیوانیسنی هلاك ایلدی لکن انلره برجان ویردیکه اول جان غمدن

ورنج والمدن وشقا وضلالتدن ایمندر پس بنه حصه بیانندن قصه یه رجوع
ایدوب شیخك حالنی تقریر بیوررلر مثنوی شیخ وامی سالها این کار
کرد * می ستدمی داد همچون پای مرد) شیخ وامی نیجه ییلر بوایشی ایلدی
پای مرد کبی الدی و ویردی یعنی اول وامه منسوب اولان شیخ احمد خضرویه
نیجه زمان بوخلقدن استقراض ایلیوب وراه حقده بذل ایلمك کارنی ایشلدی
نته کم برقومك وکیلی وقیومی خلقدن اقچه یی آلوب انلرك خدمتیچون
ادا ایلرپای مرد بونده برقومك وکیلی وقیومی معناسنه اولور مثنوی
تخمهای کاشت تا روز اجل * تا بود در وز اجل میر اجل) میراجل اجل کوننده
دکین تخملر اکدی تا اجل وموت کرنی اولورق بك اوله یعنی حالت نزعده غالبشان
وغیرلردن بك اوله مثنوی چونکه عمر شیخ در آخر رسید * در وجود
خود نشان مرك دید) چونکه شیخك عمری آخره ایرشدی کندی ذاتنده
موتك نشاننی کوردی مثنوی وامداران کرد اونشست جمع * شیخ برخود
خوش کدازان همچو شمع) وامدارلر انك چوره سنده جمع اولوب اونور مشلر
شیخ کندی اوزره شمع کبی اریجی ایدی یعنی تدریجیله فانی اولیجی ایدی
مثنوی وامداران کشته نومید وترش * درددلها یارشد بادرد دشش)
وامدارلر یعنی بورج صاحبلری مالرندن ناامید وترش روی اولمشلر دی آنلرك
کوکللرینك دردی جکرلرینك دردی اوزره یار اولدی یعنی دردلری اوزره درد
زیاده اولدی مثنوی شیخ کفت این بدکمانانرا نکر * نیست حق راچار
صد دینار زر) شیخ اول مال صاحبلرینك ترش رویلغنی کوروب کندی ضمیرنده
دیدی بو بدکمان اولنلره نظر ایله حق تعالینك درت یوز زر دیناری یوقمیدر زر
مطلقا جنس ذهبدر کرك مسکوك اولسون کرکسه غیرمسکوك اولسون دینار
مسکوك اولان التونده استعمال اولنورپس تقدیر معنی حق تعالینك التون جنسندن
درت یوز سکه لنمش التونی یوقمیدر دیمك اولور مثنوی کودکی
حلواز بیرون بانك زد * لاف حلوا برامید دانك زد) برطفل طشره دن حلوا
دیو بانك اوردی حلوا لافنی دانك امیدی اوزره اوردی یعنی براوغلنجق اول حینده
حلوا آلان دیو چاغروب برقاج اقچه امیدی اوزره حلوا لافنی اوروب یعنی مثلا
لذیذ حلوا وشیرین حلوا دیو مدح ایلدی وبوکونه لاف سویلدی مثنوی
شیخ اشارت کرد خادم را بسر * که برو آن جمله حلوا را بخر) شیخ حضرتلری
خادمنه باشیله اشارت ایلدی بویله دیوکه یوروا اول جمله حلوایی صاتون ال
مثنوی تاغریمان چونکه آن حلوا خورند * یکزمانی تلخ درمن ننکرند)
تاغریملری چونکه اول حلوایی یه لر برزمان آجلقله بکا نظر ایلمیه لر مثنوی

در زمان خادم برون آمد بدر * تا خرد اوجله حلواز ان پسر) اول زمانده
خادم قپو جانبنه طشره كتدی تا اول پسردن خادم اوجله حلوایی آله بعض
نسخه ده تا خرد اوجله حلوارا زر واقع اولشدر معناسی تا اول جله حلوایی
التونله اله دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ كفت اورا كوترو حلوا بچند * كفت كودك
نیم دنیا روادند) خادم حلوا فروش كودكه بو طبله ایچنده اولان كوتر و حلوا
نیجه یه دیدی كودك ایتدی یارم التون وادندر ادند اوچدن اونه وارنجه یه دك
استعمال اولنور كه عدد مبهمه دیرلر یعنی یاریم التونه و برقاچ اقچه دخی زیاده یه در
دیمك اولور بعض نسخه ده كفت اوراكین همه حلوا بچند واقع اولمشدر اما اصح
اولان اولكی نسخه اوزره ترکی لفظله واقع اولمشدر كا ن خادمك تركیبی اولمسی
ایهام ایدر ﴿ مثنوی ﴾ كفت نی از صوفیان افزون مجو * نیم دینارت دهم
دیكر مكو) خادم كودكه ایتدی یوق یعنی اول بها چو قدر صوفیلردن زیاده
ایستمه سكا یاریم آلتون و یره یم غیری سویلمه ﴿ مثنوی ﴾ اوطبق بنهاد اندر
پیش شیخ * تو ببین اسرار سراندیش شیخ) اول كودك طبقی شیخك او كنده
قودی سن سرفكر ایدیجی شیخك اسرارینی كور كه انك عاقبتی نه اولسه كركدونه
ظهوره كلسه كرك ﴿ مثنوی ﴾ كرد اشارت باغریمان كین نوال * نك تبرك
خوش خورید این راحلال) شیخ غریملره اشارت ایلدی شو معنایی مشعر كه
بو نوال ایشته تبركا خوش یكز بونی حلال اولسون یاخود حلالدر دیمك اولور
﴿ مثنوی ﴾ چون طبق خالی شد آن كودك ستد * كفت دینارم بده ای
باخرد) چونكه طبق حلوادن خالی اولدی اول كودك طبقی آلدی شیخه ایتدی
ای پر عقل بكا دیناریمی ویر ﴿ مثنوی ﴾ شیخ كفتا ازكجا آرم درم * وآمدارم
می روم سوی عدم) شیخ كوده كه ایتدی درمی قندن كتوره یم بورج طوتم عدم
جانبنه كیدرم یعنی بو اطرافده اولان كیمسه لره نیجه دینار دینم اولدیغندن
ماعدا حق تعالی یه دخی برجان بورجم وار و یوقلق جانبنه دخی كیدرم پس سكا
ملكم یوق كه بهای حلوایی آلدن و یره م دیدی ﴿ مثنوی ﴾ كودك ازغم زدطبق
رابر زمین * ناله و كریه برآورد و حنین) كودك چونكه شیخدن بو سوزی ایشتدی
غمدن طبقی یره اوردی ناله و كریه و حنین كتوردی ﴿ مثنوی ﴾ می كریست
ازغبن كودك های های * كای مرا بشكسته بودی هر دو پای) كودك غبندن
های های ایدوب اغلدی بویله دیو كه ای كاشكی بنم هر ایكی آیغم صنمش اولیدی
﴿ مثنوی ﴾ كاشكی من كرد كلخن كشتمی * بر در این خانقه نكذ ستمی) كاشكی
بن كلخنك چوره سنده طولانیدم بو خانقاهك قپوسی اوزره كچمیدم پس ذم
ولومه باشلیوب دیدی ﴿ مثنوی ﴾ صوفیان طبله خوار لقمه جوی * سكدلان

وهمچو كربه روی شوی) لقمه وطعام طلب ایدیجی مفت یبجی صوفیلر طبله
خوار مفت خور دیمكدر كلاب كوكللولردر و كدی كبی یوزلرنی یو یبجیلردر یعنی
قلبلری كلاب وذیاب كبی عقور ودرنده وظاهرلری صلاح ووضو ایله آراسته
ومزیندر ﴿ مثنوی ﴾ ازغریو كودك انجا خیر وشر * كرد آمد كشت
بر كودك حشر) كودكك غریو وفریادندن اول یرده اهل خیر واهل شر جمع
كلدی و كودك اوزره حشر وجمعیت اولدی ﴿ مثنوی ﴾ پیش شیخ آمد كه
ای شیخ درشت * تو یقین دانكه مرا استاد كشت) كودك حلوا فروش شیخك
حضورنه كلوب ایتدی ای ترش روو بد خو شیخ سن یقین بیل كه بنی اوستادم
دوكه لدی یعنی دوكمكله بنی اوستادم اولدرر ماضیله تعبیر اولنمسی وقوعی متحقق
اولمسی ایهامدن اوتریدر ﴿ مثنوی ﴾ كر روم من پیش اودست تهی *
اوم ابكشد اجازت می دهی) اكر بن اوستادمك او كنه الی بوش كیدرسم اوبنی
دوه لرسن اجازت و یرمیسن ﴿ مثنوی ﴾ وان غریمان هم بانكار وجحود *
وبشیخ آورده كین بازی چه بود) واول غریملرهم انكار وجحودله جحود زیاده
انكار معناسنه در وایكیسی بیله الفاظ مترادفه دركه تأكید افاده ایدر یعنی اول
مال صاحبلری زیاده انكارله یوزلرنی شیخه كتوردیلر بویله دیو كه بو ظلم بازی نه
ایدیكه بو كوده كه ایلدك ﴿ مثنوی ﴾ مال ما خوردی مظالم می بری * ازچه
بود این ظلم دیكر برسری) بزم مالمزی یدك آخرنه مظلمه ایلتورسن بو ظلم دیكرنه
سببدن برسر اولدی یعنی بو كوده كه اولان ظلم نه جهتدن آرتقمه بر ظلم اولدی
برسر یوك اوزرنه قودقلری نسنه یه درلر بوراده آرتقمه نه بارونه ثقلت ایدی
دیمكدن كنایه اولور ﴿ مثنوی ﴾ تا نماز دیكران كودك كریست * شیخ دیده
بست و بروی ننكریست) اول كودك ایكندی نمازینه دك اغلدی شیخ چشمنی
یومدی واول كوده كه نظر والتفات ایلمدی ﴿ مثنوی ﴾ شیخ فارغ ازجفا وازخلاف *
دركشیده روی چون مه در لحاف) شیخ انده اولنلرك كندی یه اولان جفا وخلافندن
فارغ اولمش وماه كبی یوزنی لحاف ایچنه چكمش یعنی یورغانله روی مبار كنی
اورتمش ﴿ مثنوی ﴾ باازل خوش بااجل خوش شاد كام * فارغ از تشنیع
وكفت خاص وعام) اجله خوش وازله خوش شاد كام خاص وعامك سوزندن
وتشنیعندن فارغ یعنی بونلرك هر حالندن فارغ البال اولمشیدی ﴿ مثنوی ﴾
آنكه جان در روی او خندد چو قند * از ترش رویی خلقش چه كزند) اول
كیمسه نك كه جان انك یوزینه قند كبی كوله اكا خلقك ترش رویلكندن نه ضرر
﴿ مثنوی ﴾ آنكه جان بوسه دهد بر چشم او * كی خورد غم از فلاك وز خشم
او) اول كیمسه نك كه جان آنك كوزی اوزره بوسه و یردی یعنی جان آنك

کوزنی اوپه مراد جانه محبوب اولمسندن کنایه اولور فلکدن وآنك خشمندن فچن
غم یر یعنی غم یمز ﴿ مثنوی ﴾ درشب مهتاب مه رابر سماك * از سکان
وعوعو ایشان چه باك) مثلا آی آیدین کیجه‌ده سماك اوزره ماهه کلبلردن وانك
عوعوندن نه باك ﴿ مثنوی ﴾ سك وظیفهٔ خود بجای آورد * مه وظیفهٔ خود
برخ می کسترد) سك کندینك وظیفه وعادتنی یرینه کتورر ماه کندینك
وظیفه سنی رخیله دوشر یعنی عذاری واسطه سیله زمینه انوارنی دوشردیمك
اولور ﴿ مثنوی ﴾ کارك خود می کزارد هر کسی * آب نکذارد صفا بهر
خسی) هر بر کیمسه کندینك ایشجکزنی ادا ایلر برخسدن اوتری آب صفاسنی
ترك ایلز ﴿ مثنوی ﴾ خس خسانه می رود برروی آب * آب صافی می‌رود بی
اضطراب) خار وخس آبك یوزی اوزره خسانه وخسیسانه کیدر صافی آب خار
وخسدن اضطرابسز کیدر مراد صافی دل اولنلر صفا وذوق اوزره کیدر
وخس کبی رذیل ودنی اولنلر دنائت ورذالت جبلیه لری اوزره سیر ایدرلر دیمك
اولور ﴿ مثنوی ﴾ مصطفی مه می شکافد نیم شب * ژاژ می خاید زکینه
بولهب) حضرت رسول نصف لیلده معجزه ایله ماهی ایکی پاره ایلر ابولهب
کینه سندن هرزه چینر یعنی سحر مستمردر بودیو بی معنی سویلرنته کم (اقتربت
الساعة وانشق القمر) آیتنك تفسیری جلد اولده ضیافت تأویل رکیك مکس
سر خنده مقدم بیان اولنوب تحقیق قیلنمشدر ﴿ مثنوی ﴾ بانك سك
هر کز رسد در کوش ماه * خاص ماهی کو بود خاص اله) کلبك آوازی هر کز
ماهك قولاغنه ایرشرمی علی الخصوص شول برماه که اول حق تعالینك خاصی
ومقبولی اوله انبیا واولیا کبی ﴿ مثنوی ﴾ می خورد شه برلب جو تا سحر *
درسماع از بانك چغز آن بی خبر) مثلا پادشاه چای کنارنده صباحه دك شراب
ایچر سماع وذوقده قور بغه لرك صداسندن بی خبر اولدیغی حالده یعنی مجلسك
صفاسندن وسماعك ذوق ولذتندن قور بغه لرك آوازی آنك قولاغنه کیرمز
﴿ مثنوی ﴾ هم شدی توزیع کودك دانك چند * همت شیخ آن سخا را کرد
بند) هم اول کودك برقاچ دانك توزیعی اولوردی یعنی شیخك اطرافنده اولان
غریملر اول حلوا فروش اولان کودکك اقچه سنی کندیلره توزیع ایدوب یانلرندن
آنی اول کود که ادا ایدوب اول طفلك ثقلتنی دفع ایلمك قابل اولوردی لکن شیخك
همتی آنلرك اول سخاسنی بند ایلدی تاحق تعالینك حکمتی وکندینك کرامتی
ظهوره کله ﴿ مثنوی ﴾ تاکسی ندهد بکودك هیچ چیز * قوت پیران از ین
بیشست نیز) تا بر کیمسه کودکه هیچ بر نسنه ویرمیه پیرلرك قوت وتصرفی بوندن دخی
زیاده درکه قلوبك قبض وبسطنه مالکلردر ﴿ مثنوی ﴾ شد نماز دیکر آمد

خادمی * بك طبق بر کف زپیش حاتمی) ایکندی نمازی اولدیکه ناکاه طشره‌دن
برخادم کلدی برحاتمك قتندن الی اوزره برطبق وارحاتم بونده سخی معناسنه در
﴿ مثنوی ﴾ صاحب مالی وحالی پیش پیر * هدیه بفرستاد کزوی بدخبیر)
برحال ومال صاحبی کیمسه شیخك قتنه هدیه کوندردیکه شیخك حالندن خبیر
ایدی ﴿ مثنوی ﴾ چار صد دینار برکوشهٔ طبق * نیم دیناری دکراندر ورق)
درت یوز دینار طبق کوشه سی اوزره یاریم دینار دخی کاغد ایچنده قویمش
﴿ مثنوی ﴾ خادم آمد شیخ را اکرام کرد * وآن طبق بنهاد پیش شیخ فرد)
خادم کلدی شیخه تعظیم ایلدی خادم اول طبقی فرد وبی نظیر اولان شیخك
اوکنه قودی ﴿ مثنوی ﴾ چون طبق را ازغطا واکرد رو * خلق دیدند آن
کرامت را ازو) چونکم طبقی شیخ سرپوشدن یوزنی آچدی یعنی پرده‌یی طبقك
یوزندن رفع ایلدی خلق شیخدن اول کرامتی کوردیلر بعض نسخه ده مصراع
اولده واکردا و واقع اولمشدر که معناسی بودر چونکم طبقدن طبق پوشی قالدیردی
﴿ مثنوی ﴾ آه وافغان ازهمه برخاست زود * کای سر شیخان وشاهان
این چه بود) دوکلی حضورنده اولان کیمسه لردن فوری آه وافغان حاصل
اولدی بویله دیو که ای شیخلرك وشاهان طریقتك رئیسی بونه‌در ﴿ مثنوی ﴾
این چه سرست این چه سلطانیست باز * ای خداوند خداوندان راز) بونه
عظیم سردر وکبیرو بونه سلطانلقدر ای راز خداوندلرینك خداوندی ﴿ مثنوی ﴾
ما ندانستیم مارا عفو کن * پس پراکنده که رفت ازما سخن) بزسنك حقیقت حالکی
بیلدك خطا ایلدك بزی عفو ایله زیرا که بزدن چوق پراکنده سوز واقع اولدی
﴿ مثنوی ﴾ ما که کورانه عصاها می زنیم * لاجرم قندیلها رابشکنیم)
بز که کورلر کبی عصالر اورورز لاجرم قندیللر صیرز یعنی بزم حالمز شول کورلره
بکزرکه مسجد ایچره کیروب علی العمیا عصالرینی اطرافه اوردقده نیجه
قندیللری شکست ایدرلر ﴿ مثنوی ﴾ ما چو کران ناشنوده یك خطاب * هرزه
کو یان ازقیاس خود جواب) بر صاغرلر کبی بر خطاب ایشتمه‌مش ایکن کندی زعم
وقیاسمزدن نامعقول وهرزه جواب سویلیجیلرز ﴿ مثنوی ﴾ ما زموسی پند
نکرفتیم کو * کشت ازانکار خضری زرد رو * باچنان چشمیکه بالامی شتافت *
نورچشمش آسمانرا می شکافت * کرده باچشمت تعصب موسیا * ازحماقت چشم
موش آسیا) غریمسان شیخ احمد خضرویه دن ظهور کرامات علیه ده اول
حضرته اقرار برله اعتذار قیلوب وکندیلرینی لوم ایتمکله بلا هنلرینه معترف اولوب
دیدیلر که ای شیخ دین وای مرشد کزین بز حضرت موسادن پند طوتمدق ومتنبه
اولمدقکه اول خضرك انکارندن زرد رو وشرمنده اولدی باخصوص اوله

بر كوز ايله كه اول كوز هر شيئك بالا سنه ايوردى يعنى منتهاسنه بقردى انك نور چشمى آسمانى باردى مع هذا اينه فعل خضره انكار ايلدى (اقلت نفساز كية) ديو رو برو سويلدى پس سنك كوزيكه اى موساى زمان ووارث پيغمبران تعصب ايلدى حماقت وبلا هندن دنيادكرمنك موشنك كوزى پس موشان دنيادن اولان انكار وتعصب محل تعجب دكلدر تعصبك معناسى تشدد ايلك ومحكم بغلمقدر ﴿ مثنوى ﴾ شيخ فرمود آن همه كفتار وقال * من بحل كردم شمارا آن حلال) شيخ بيوردى اول دوكلى كفتار وقالى بن حلال ايلدم سزه اول حلال اولسون * پس سالكه لازم اولان اولدر كه عوام ناسدن كندى حقنده بوكونه كلمات موذيه استماع ايلرسه تحمل ايليوب انلره حلال قيله واساءه تلرى مقابله سنده لطف واحسانله معامله ومكالمه ايليه ﴿ مثنوى ﴾ سر اين آن بود كز حق خواستم * لاجرم بنمود راه راستم) بونك سرى اول ايد يكه حضرت حقدن استدم لاجرم حضرت حق بكا طوغرى يولى كوستردى يعنى بو سرك حقيقتنه هدايت قيلدى ﴿ مثنوى ﴾ كفت ان دينار اكرچه اندكست * ليك موقوف غريو كودكست) حضرت حق بكا الهام طريقيله ديدى اول دينار اكرچه اندكدر لكن حلوا فروش كودكك غريو وكريه سنه موقوفدر ﴿ مثنوى ﴾ تانكريد كودك حلوا فروش * بحر رحمت درنمى آيد بجوش) تاكه حلوا صاتيجى كودك اغلميه رحمتم درياسى جوشه كلمز پس قصه دن حصه بيانه شروع ايدوب بيورلر ﴿ مثنوى ﴾ اى برادر طفل طفل چشم تست * كام خود موقوف زارى دان درست) اى برادر طفل سنك چشمك طفليدر يعنى طفلدن مراد سنك كوزكدر كندى مرادنى درست زارى وفغان ايلمكه موقوف بيل ﴿ مثنوى ﴾ كرهمى خواهى كه ان خلعت رسد * پس بكريان طفل ديده برجسد) اكر ايسترسك كه سكا اول خلعت يتشه پس تنك اوزره كوز طفلنى اغلت

﴿ ترسانيدن شخصى زاهدى راكه كم كرى تاكور نشوى ﴾

﴿ مثنوى ﴾ زاهدى را كفت يارى در عمل * كم كرى چشم را نايد خلل) برزاهده كار وعملده اكا يار اولان بركمسه ديدى آز اغله تا چشمكه خلل وضرر كلميه ﴿ مثنوى ﴾ كفت زاهد از دو بيرون نيست حال * چشم بيند يا نبيند آن جمال) زاهد اول ياريته ديدى حال ايكيدن خارج دكلدر بنم كوزم اول جمال حقى كوره ويا خود كورميه ﴿ مثنوى ﴾ كربيند نور حق را چه غمست * در وصال حق دو ديده چه كمست) اكر بنم كوزم نور حقى كوره اغلمقدن وضرر ايتمكدن اكا نه غم واردر حق تعالينك وصال ومشاهده سنده ايكى كوزنه آزدر يعنى انك وصالى اغلمقله ميسر اولورسه ايكى كوز آنك يولنده قتى آزشيدر ﴿ مثنوى ﴾ ور نخواهد ديد حق را كو برو *

اينچنين چشم شقى كو كور شو) واكر حق تعالى يى كورمك ايسترسه يعنى ميسر اولمزسه اكا كيت دى يعنى اول ايكى كوز كتسون دى بونك كبى بر چشم شقى كور اولسون ﴿ مثنوى ﴾ غم مخور از ديده كان عيسى تراست * چپ مرو تا بخشدت دو چشم راست) ديده دن اوترى غم يمه زيرا اول عيسى سنك ايچوندر صول طرفه كتمه تا سكا ايكى صاغ كوز بغشليه يعنى حق يولنده كريان اولوب ديده لريكه ضرر كلمكدن غم يمه زيرا كه عيساى حقيقت سنكله بيله در اول ايروسنى احيا ايلمكه قادر در ضلالت ومعصيت طرفنه كتمه تا سكا راست كور يجى ايكى باطن كوزى بخش ايليه ﴿ مثنوى ﴾ عيسئ روح تو با تو حاضرست * نصرت از وى خواه كو خوش ناصرست) سنك روحك عيساسى سنكله حاضردر هر خصوصده نصرتنى اندن ايسته كه اول عيساى روح خوش ناصردر ﴿ مثنوى ﴾ ليك پيكار تن پر استخوان * بر دل عيسى منه تو هر زمان) ولكن پر استخوان اولان تنك پيكارنى يعنى جنك وهجومنى هر زمان سن عيسانك كوكلى اوزره قومه يعنى روحك عيساسى اوزره احيا ايتمكى وانك مقتضياتنى حاضر ايلمكى تكليف وتحميل ايلمه ﴿ مثنوى ﴾ همچو آن ابله كه اندر داستان * ذكر او كرديم بهر راستان) مثلا اول ابله كبى كه داستانده راستلردن اوترى آنى ذكر ايلدك نته كم عن قريب مرور ايلدى ﴿ مثنوى ﴾ زندكئ تن مجواز عيسى ات * كام فرعونى مخواه از موسى ات) كندى عيسى كدن تنك حياتنى طلب ايلمه موسى كدن فرعونه منسوب مرادى ايستمه بوندن عيسى وموسادن مراد انسانك كندى روحى وعقلى اولور يعنى روحكدن وعقلكدن نفسكه منسوب اولان مرادى ايستمه ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ بر دل خود كم نه انديشهٔ معاش * عيش كم نايد تو بر در كاه باش) كندى كوكلك اوزره معاش فكرنى قومه عيش اكسك كلمزسن دركاه اوزره اول يعنى سكا معاش اكسك اولمزسن همان دركاه حقده ملازمت قيل ﴿ مثنوى ﴾ اين بدن خرگاه آمد روح را * يا مثال كشتئ مر نوح را) بو بدن فى المثل روحك خركاهى كلدى خركاه قره اوه ديرلر يعنى بدن روحه نسبت خركاه كبى قرار ايده جك مقام اولدى يا نوح پيغمبر عليه السلام ايچون بر كشتى كبيدر ﴿ مثنوى ﴾ ترك چون باشد بيابد خركهى * خاصه چون باشد عزيز در كهى) ترك چونكم موجود اوله بر خركاه بولور على الخصوص چونكه دركاه حقه منسوب بر عزيز اوله اكا بر مقر اكسك اولمز ومعاش ولباس اكا حق جانبندن اكسك كلمز ديمك اولور

﴿ تمامئ قصهٔ زنده شدن استخوانها بدعاى عيسى عليه السلام ﴾

﴿ مثنوى ﴾ خواند عيسى نام حق بر استخوان * از براى التماس آن جوان) حضرت عيسى عليه السلام استخوان اوزره حقك اسم شريفنى اوقودى

اول جوانك التماسندن اوتری ✼ مثنوی ✼ حکم یزدان از پی آن خادم مرد *
صورت آن استخوانرا زنده کرد) حکم الهی اول خام وابله مرددن اوتری اول
استخوانلرك صورتنی زنده ایلدی ✼ مثنوی ✼ ازمیان برجست یك شیرسیاه *
پنجهٔ زد کرد نقشش را تباه) ناکاه اول اورتادن برسیاه ارسلان صیچره دی بر پنجه
اوردی اول ابلهك نقشنی خراب وتباه ایلدی ✼ مثنوی ✼ کله اش بر کند
مغزش ریخت زود * مغز جوزی کاندرو مغزی نبود) انك كله سنی قوپردی وانك
بینیسنی فوری دوکدی برجوزك مغزی قدر که اول ابلهده برمغز یوق ایدی یعنی
اول ابلهك باشنده برجوز ایچی قدر بینیسی یوغدی ✼ مثنوی ✼ کرورا مغزی
بدی اشکستنش * خود نبودی نقص الا برتنش) اکر اول ابلهك برمغزی اولیدی
اکا صیمقلق خود نقص اولمزدی الا انك تنی اوزره یعنی آنك اکر برلبی وروح برایمانی
اولیدی اکا هلاك اولمق نقصان و برمزدی مکرکه نقش تنی اوزره نقصان
و یربدی دیمك اولور ✼ مثنوی ✼ کفت عیسی چون شتابش کو فتی *
کفت زان روکه توزو آشوفتی) حضرت عیسیٰ علیه السلام ارسلانه ایتدی
اول جوانی نیچون عجله ایله دوکدك وهلاك ایتدك ارسلان ایتدی اول جهتدنکه
سن اندن پریشان اولدك یعنی اول زمانده که سنك حضورکده بوهلاك اولان
ابله کستاخ ایلدیکی سببیله سن پریشان خاطر اولدك پس حق تعالی بنی خلق
ایلدی بونی هلاك ایلمك ایچون پس بونی هلاك ایلیوب سنك خاطرکی بوندن
آسوده ایلدم دیدی ✼ مثنوی ✼ کفت عیسی چون نخوردی خون مرد *
کفت در قسمت نبودم رزق خورد) عیسی علیه السلام ایتدی بوهلاك ایلدیکك
مردك قانی نیچون ایچمدك ارسلان ایتدی قسمتده بکا ایچجك رزق اولمدی زیرا
رزق تمام اولمینجه بردی روح اولمز ودنیادن آخرته نقل قیلمز دیدی ✼ مثنوی ✼
ای بسا کس همچوان شیرژیان * صید خود ناخورده رفته ازجهان) ای چوق
کیمسه اول قفان ارسلان کبی کندینك شکارنی یمش ایکن جهاندن کتمشدر
یعنی چوق کیمسه کسب ایلدیکی اموال وارزاقی یمکه قادر اوله میوب دنیادن
آخرته رحلت ایتمشدر ✼ مثنوی ✼ قسمتش کاهی نه وحرصش چو کوه *
وجه نی وکرده تحصیل وجوه) اول کیمسه نك قسمتی برصمان قدر دکل وآنك
حرصی کوه کبیدر حق قتنده یوزی یوقدر اما تحصیل وجوه ایلمش وجوهدن
مراد اموال وارزاق اولور یعنی خلق قتنده وجوه تحصیل ایلمش اما حق قتنده
وجهی یوقدر دیمك اولور پس مناجاته وعرض حاجاته باشلیوب سخرهٔ جهان
اولنلره بوکونه دعا ایلمکی تعلیم بیوررلر ✼ مثنوی ✼ ای میسر کرده
برمادر جهان * سخرهٔ بیکار مارا وارهان) ای جهانده بزه سخرهٔ بیکاری میسر

ایلمش خدا بزی انلردن کیروقورتر سخره مفت ایش بیکار کار سزاق بو معنی دخی
جائزدرکه دینه ای جهانده بزه مصسر اولنلری میسر ایلمش مفت ایشدن و بیکار
وبی نفعدن بزی کیرو قورتر ✼ مثنوی ✼ طعمه بنموده بما وان بوده شست *
انچنان بنما بما انرا که هست) طعمه کورنمش واول شست اولمش یعنی جهانده
نیجه شی بزه ظاهرا طعام کورنمش واول معنی بزه دام اولمشدر الهی بزه آنی
انجلین کوسترکه حقیقتده اول وار در واوبله در اللهم ارنا الحق حقا وارزقنا
اتباعه اللهم ارنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابه اللهم خلصنا من الاشتغال بالملاهی
اللهم ارنا حقایق الاشیاء کاهی دیمك معناسنه در ✼ مثنوی ✼ کفت آن
شیرای مسیحا این شکار * بود خالص از برای اعتبار) ارسلان ایتدی ای مسیحا
بوشکار صافی اعتباردن اوتری اولدی یعنی یاروح الله بوکیمسه یی هلاك ایدوب
یمدیکم محضا خلقه عبرت اولنلر ایچوندر یوخسه بکا غدا اولمق ایچون دکلدر
دیدی ✼ مثنوی ✼ کرمرا روزی بدی اندر جهان * خود چه کارستی مرا
بامردکان) اکر جهانده بنم رزق ونصیبم اولیدی بنم خو مرده لرله نه ایشم وارایدی
یعنی رزقی اولان مرده لره فرشمز وجهانده نصیبی اولان اولمز و بونادن اولمز
✼ مثنوی ✼ این سزای آنکه یابد آب صاف * همچو خر در جو بمیزد از کزاف)
بو اول کیمسه نك لایقیدرکه آب صافی بولور خرکبی کزاف جهتندن ایرماغه تبول
ایلیه یعنی بوکونه هلاك اولمق اول کیمسه نك لایقی اولورکه آب صافی کبی بر مرشد
کاملی و مربیٔ فاضلی بوله وانك قدرنی بیلیوب حمار کبی خباثتیله انك حضورنی
ملوث ایلیه ✼ مثنوی ✼ کر بداند قیمت آن جوی خر * او بجای پا نهد در جوی سر)
اکر خر اول ایرماغك قدرنی وقیمتنی بلیدی اول حمار ایرماغه ایاق یرینه باش قوردی
✼ مثنوی ✼ او بیابد انچنان پیغمبری * میر آبی زندکانی پروری) اول ابله انجلین پیغمبر
بوله اوبله پیغمبر که زندکانیلك بسلیجی آب حیاتك امیری ✼ مثنوی ✼ چون نمیرد
پیش اوکز امر کن * ای امیر آب مارا زنده کن) نیچون اول پیغمبرك اوکنده
اولمیه بویله دیوکه امر کندن ای آب حیاتك امیری بزی زنده ایله یعنی اول ابله بویله
بر پیغمبر بوله که اویله پیغمبرکه آب حیاتك امیری اوله وحقیقت زندکانیلکنی تربیه
ایدیجی اوله نیچون اول حضرتك اوکنده اولمیه وتضرع ونیاز قیلمیه بویله دیوکه
ای آب حیاتك مالکی وامیری ارادت الهی وامر ربانیدن بزی زنده قیل
ومرده اولان روح قلبمزی نفس حیات بخشکله احیا ایله کرك ایدیکه بویله دیدی
✼ مثنوی ✼ هین سك نفس ترا زنده مخواه * کو عدو جان تست از دیرکاه)
آکاه اول سنك نفسك کلبنی دیری ایستمه زیرا ان سمنت کلبك یا کلك دیمشلردر
زیرا اول کلب نفس چوق زماندن سنك جانکك دشمنیدر ✼ مثنوی ✼

خاك برسر استخوانی راكه آن * مانع این سك بود از صید جان) خاك اولسون
اول استخوانك باشی اوزره كه اول استخوان جان شكار ایلمكدن بو كلبه مانع اوله
استخواندن مراد تندر وسكدن مراد نفس اماره در كه بو استخوان مثابه سنده
اولان تن نفس اماره سكنی صید روح ایلمكدن وروحك ذوقنی وحظنی الٰه كتورمكدن
مانع اولور ﴿ مثنوی ﴾ سك نهٔ بر استخوان چون عاشقی * دیوچه وار ازچه
برخون عاشقی) كلب دكل ایسك استخوان اوزره نیچون عاشقسن سلوك كبی
قان ایچمك اوزره نه سببدن عاشقسن یعنی اكر سك سیرت اولمیدك حوطوظ
بدنیه یه عاشق اولور میدك ودیوچه طبیعت اولمیدك دم مثابه سنده اولان حرامی
اكل قیلور میدك پس تنه عاشق اولماك سك سیرت اولماكه دلالت واكل حرام قیلماك
دیوچه طبیعت اولدیغنه شهادت ایلر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ آنچه ن چشمست
انكه بینایش نیست * زامتحانها جز كه رسوایش نیست) اول نه كوز در اولكه
انك بینالغی بوقدر امتحانلر دن اكا رسوا ایلقدن غیری نسنه یوقدر یعنی كوز
دكلدر اولكه انك كورمسی اولمیه وآنی امتحان ایلمكلكر دن انك عیبی ظهوره
كاوب رسوا ایلقدن غیری اكا نه شی حاصل اولور كذلك انسان دكلدر اول كیمسه
كه انك بصر بصیرتی اولمیه وحق باطلدن فرق وتمییز قیلمیه اوله كیمسه یه امتحان
اولندقده رسوا ایلقدن غیری شیٔ یوقدر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ سهو باشد
ظنهارا كاه كاه * این چه ظنست این كه كور آمدزاره) ظنلره كاه كاه سهو
وخطا اولور بونه ظندر بو كه یولدن كور كادی ظن غلطه شك مابینده بر اعتقاد
در كه تركیجه صنود بدكار یدر بو بیت شول كیمسه لره تعریضدر كه انلر بزم
ظنمز شویله وظن غالبمز بویله دردیرلر حال بو كه طریق مستقیمی وصراط قویمی
كورمز حضرت مولانا انلردن ظنی بیله سلب ایدوب وانلرك ظن مرتبه سنده اولدقلرینی
تحقیق ایدوب بیوررلر ظن اولدر كه اكثر زمانده اصابت ایلر و كاه كاه سهو قیلور
بونه ظندر كه اول اصلا اصابت قیلمیه وطریق حق كورمیه وسهو وخطادن خالی اولمیه
پس بو كاظن دیمزلر بلكه مطلقا شك دیرلر وبونك صاحبنه دخی مشك تعبیر ایدرلر
﴿ مثنوی ﴾ دیده آبر دیگران نوحه كری * مدتی بنشین و برخود میكری)
دیده آده الفظی امر حاضر دركل معناسنه وحرف ندا مقدر درای دیده كل
معناسنه تقدیر كلام ای دیده غیرلر اوزره نوحه كرسن كل برمدت اوتور
كندی اوزریكه آغله الفظنك معناسی مصراع ثانیه مضروف اولدی سهولت
معنی ایچون یعنی ای دیده مرتبه سنده اولان انسان غیرلر ایچون اغلقدن وغم
یمكدن فارغ اولوب كندی حالكه مشغول اول و كندك ایچون ناله وكریه قیل دیمك
اولور ﴿ مثنوی ﴾ زابر كریان شاخ سبز وترشود * زانكه شمع از كریه روشن

ترشود) زیرا كریه ایدیجی بلوتدن بوداق سبز وتازه اولور واشجار وازهار لطافت
وطروات بولور زیرا شمع كریه دن روشنرك اولور ﴿ مثنوی ﴾ هر كجا
نوحه كنند انجا نشین * زانكه نواولیتری اندر حنین) هرقنده نوحه وفریاد ایلرلر
سن انده اوتور زیرا كه سن حنین وكریه ده اولغه اولی ترسن و كندی نفسك
كریه قیلغه احری ترسن ﴿ مثنوی ﴾ زانكه ایشان در فراق فانی اند * غافل
از لعل بقای كانی اند) زیرا كه اول نوحه كرلر فانی اولان شیئك فراقنده درلر
یا اولمش كیمسه لردن اوتری ویا ضایع اولمش نسنه لردن اوتری نوحه ایدرلر كانه
منسوب اولان باقی لعلدن غافللر در یعنی معدن حقیقته مخصوص اولان جوهر
باقیدن جاهللر در لعل باقیدن مراد ایمان واسلام وعرفان وایقان بلكه
(والباقیات الصالحات) آیتنك فحواسنجه جمیع صالحات لعل باقی وجوهر
دائم كبیدر كه معدن حقیقته منسوبدر اهل صورت باقیات صالحاتدن غافللردر
انكچون فانی اولان شیئك محبتنه شاغللردر ﴿ مثنوی ﴾ زانكه بردل نقش
تقلید ست وبند * رو بآب چشم بندش را برند) بو بیت زانكه نواولیتری اندر
حنین مصراعنه علتدر یعنی انكچون اولی رك سن سن حنین ایلمكه كه كوكل
اوزره غیره تقلید ایلمك نقش بند وقید درواركوریاشیله انك قید وبندنی رنده
ایله یعنی ازاله قیل برند امر حاضردر رندیدندن قازمق معناسنه وتقلیدك
معناسی علی التفصیل جلد اولده حقیروبی خصم دیدن صالح بیانك آخرنده
شرح اولندی فلیطلب فیه ﴿ مثنوی ﴾ زانكه تقلید آفت هرنیكویست * كه
بود تقلید اگر قویست) زیرا كه تقلید هر نیكو لكك یعنی جمیع ایولكك
آفت وضرریدر تقلید صمان اولور اگرچه كوه كبی قوی ایسه ده ﴿ مثنوی ﴾
كرضریری لمترست وتیز خشم * كوشت پارش دان چواورا نیست چشم) اكر
بركور ایری كوده او وزیاده غضبلو ایسه اول ضریری ات پاره سی بیل چونكه
انك چشمی یوقدر ﴿ مثنوی ﴾ كر سخن كوید زمو باریكتر * آن سرش را زان
سخن نبود خبر) اكر مقلد قیلدن اینجه سوز سویلیه یعنی اسرار طریقته متعلق
دقیق نكته لر نقل ایلیه آنك اول سرنه یعنی قلبنه وروحنه اول سوزدن خبر اولمز
بلكه اول سوز انجق انك لسانندندر ﴿ مثنوی ﴾ مستئ دارد ز كفت خود
ولیك * از بروی تا بمی راهست نیك) اول مقلد كندینك سوزندن مستلك طوتر
ولكن انك قندن میه دك را بو یول واردر یعنی انك مرتبه سندن مست اوله جق
شراب مرتبه سنه دك مسافهٔ بعیده وفراسخ كثیره واردر ﴿ مثنوی ﴾ همچو
جو یست اونه اوآبی خورد * آب ازو برآب خوا ران بكذرد) وعظ وپند ایلین
ودقیق سوز سویلین مقلد فی المثل ایرماق كیدر ایرماق بر ابجه صو ایچمز

آب ایرماقدن آب نوش ایدیجیلر اوزره بکزر کذلك مقلدك وجودنده آب معانی
ومعارف ونصایح ولطائف قرار قیلیوب ومقلد آندن مستفید اولیوب لساننده‌ن
خلق اوزره جاری اولوب ناسدن هر کم مستعد ایسه انك کلامنی نوش ایدر
﴿ مثنوى ﴾ آب در جو زان نمی کیرد قرار * زانکه آن جو نیست تشنه وآب
خوار) آب ایرماقده اول سببدن قرار طوتمز زیرا که اول ایرماق صوسز وآب نوش
ایدیجی دکلدر ﴿ مثنوى ﴾ همچو نایی ناله وزاری کند * لیك بیکار
خریداری کند) مقلد اکرچه برنای کبی ناله وزار یلك ایلر وانین وحنین ایله خلقه
سوز سویلر لکن برخریدارك بیکارن ایلر یعنی برمشتریدن اوتری جنك ایلیوب
فریاد ایلر یعنی مقلدك وعظ وپندنده اولان جوش وخروشی مجرد مستمعینك
جمعندن وکندی یه تحسین وآفرین ایلمرندن اوتریدر ﴿ مثنوى ﴾ نوحه
کر باشد مقلد در حدیث * جز طمع نبود مراد آن خبیث) مقلد سوز سویلکده
یعنی خلقه وعظ ونصیحت ایلکده نوحه ایدیجی اولور اول خبیثك مرادی
طمعدن غیری اولمز یعنی اکرچه سوز سویلر وخلقه پند ونصیحت ایلر ولکن لله
دکلدر بلکه اول خبیثك مرادی مستمعیندن جلب دنیا وجمع احبا قیلمق وبین الناس
مشار الیه اولمق ونباهت شانله شهرت بولمقدر ﴿ مثنوى ﴾ نوحه کر کوید
حدیث سوزناك * لیك کو سوز دل ودامان پاك) کریه ونوحه ایدیجی اکرچه
سوزناك وشوقناك سوز سویلر لکن مقلدده سوز دل وپاك دامنی قنی دامن پاکدن
مراد تلوثات نفسانیه‌دن طاهر اولمق ومحرماتدن اجتناب قیلمقدر ﴿ مثنوى ﴾
ازمحقق تا مقلد فرقهاست * کین چو داودست وان دیکر صداست) محققدن
مقلده دکین فرقلر واردر زیرا بو داودکیدر واو صدا کبیدر یعنی محقق فی المثل
حضرت داود پیغمبر کبیدر ومقلد کوه کبی وکوهدن صدور ایلین صدا کبیدر که
طاغك صدادن نیجه خبری یوق ایسه مقلدك دخی سویلدیکی سوزك حقیقتندن
اویله خبری یوقدر ﴿ مثنوى ﴾ منبع کفتار این سوزی بود * وآن مقلد
کهنه آموزی بود) بو محققك سوزنك منبعی سوز واخلاصه منسوبدر واول
مقلد برکهنه آموزدر یعنی مقلد سالفده اولان اسکی سوزلری اوکرنیجی وخلقه آنی
نقل ایلیجی اولور که سوزلر کندینك حسب حالی دکلدر بلکه آنی خلقه سویلمکدن
اوتری حفظ ایلمشدر لکن محققك سوزی سوزدروندن حاصل اولور واخلاص
ویقینله ظهوره کلور ﴿ مثنوى ﴾ هین مشو غره بدان کفت حزین * بار
برکاوست وبرکردون حنین) آکاه اول مقلدك اول حزین سوزنه مغرور اولمه مثلا
یوك اوکوز اوزره در وعربه اوزره حنین وار در بومصراع مثلدر شول کیمسه‌لر
حقنده که بارکش اولوب اظهار ایلمه ودخی شول کیمسه‌لر حقنده که بار وزحمت

چکمز ایکن ناله وفریاد ایلسه پس محقق ایله مقلد دخی بوکه بکزر زیرا محقق اولبار
بوقدر بار طاعات وثقل ریاضاتی چکرلر مع هذا صمت وسکوت اوزره درلر اما
مقلدلر بار طاعات وتحمل ریاضاتدن بری ایکن ناله‌لری اطرافی طوتر ﴿ مثنوى ﴾
هم مقلد نیست محروم ازثواب * نوحه کر را مزد باشد در حساب) مقلد هم ثوابدن
خالی ومحروم دکلدر نوحه کر اولنلره حسابده مزد اولور یعنی اجرتله نوحه قیلنلره
یوم حساب وروز جزاده اجر وثواب ویریلور نته کم دیار عربده برکیمسه‌نك میتی
اولسه اجرتله بعض نوحه کرلر طوترلر کلوب اول میتك اوزرینه تقلیدله نوحه
وفریادلر ایدرلر بعده انلرك مزدنی واجرتنی هرنه ایسه ویررلر پس تقلیدله وعظ
ونصیحتده نوحه ایلین کیمسه دخی آخرتده مزد وثوابدن محروم اولمز ﴿ مثنوى ﴾
کافر ومؤمن خدا کویند لیك * درمیان هردو فرقی هست نیك) کافر ومؤمن
اکرچه خدا دیرلر ولکن هر ایکیسنك اورتاسنده بر ایو فرق واردر یعنی (ولئن
سألتهم من خلق السموات والارض لیقولن الله) آیتنك فحواسی اوزره اکر کافرلره
سؤال اولنسه بوسماوات وارضی کیم خلق ایلدی انلری الله خلق ایلدی دیرلر
کذلك مؤمنلره سؤال اولنسه انلر دخی دیرلر ولکن کافر ایله مؤمنك الله دیمسنك
مابیننده هرخصوصله فرق عظیم واردر که کافرك الله دیمسیله مؤمنك الله دیمسی بر دکلدر
کذلك مقلدك الله دیمسیله محققك الله دیمسی برابر دکلدر ﴿ مثنوى ﴾ آن کدا کوید
خدا از بهر نان * متقی کوید خدا از عین جان) مثلا اول کدا ناندن اوتری الله
دیر متقی خالصا لوجه الله عین جاندن الله دیر پس بو ایکیسنك الله دیمسنك
مابیننده تفاوت کثیره واردر ﴿ مثنوى ﴾ کر بدانستی کدا از کفت خویش *
پیش چشم او نه کم ماندی نه بیش) اکر کدا اکندینك اول سوزنی بلیدی یعنی
الله لفظنك عظم شاننه عالم اولیدی اول کدانك کوزی اوکنده نه آز ونه چوق
قالوردی بلکه جمله سی مضمحل ومتلاشی اولوردی وانك جانی خلقه فقر
واحتیاج عرض ایلمکدن قورتلوب غنای قلبی بولوردی ﴿ مثنوى ﴾ سالها
کوید خدا آن نان خواه * همچو خر مصحف کشد از بهر کاه) اول نان طلب ایدیجی
سائل نیجه ییللر خدا دیر مثلا خر کبی صماندن اوتری مصحف چکر نته کم احبار یهود
توراتی اوقویوب لکن انکله عمل ایلمدکلرینه بناء حق تعالی انلری کتابلر کوترن حماره
تشبیه ایدوب بیوررلر (مثل الذین حملوا التوریة ثم لم یحملوها کمثل الحمار یحمل
اسفارا) پس نان وخوان ایچون مصحف کوترن وکتاب چکن کیمسه‌لر دخی
بوقبیلدن اولور ﴿ مثنوى ﴾ کر بدل در تافتی کفت لبش * ذره ذره کشته
بودی قالبش) انك لبنك سوزی که مراد لفظة اللهدر اکر انك قلبنه بلدرایدی
وبرتوصالیدی انك قالبی ذره ذره اولمش اولوردی ﴿ مثنوى ﴾ نام دیوی ره

برد در ساحری * تو شام حق پشیزی می بری) ای الهك نامنی حطام دنیا
ایچون ذکر قیلان کدا بر شیطانك نامی بول قطع ایلر ساحرلکده کا ایله تأثیر قیلر
سن حق سبحانه وتعالینك نامیله بر مقدار پول الورسن بو معنی بر دضم بایله اولدیغی اوزره در
اکر فتح بایله اولور سه معنی بودر که بر دیوك نامی ساحرلکده پول ایلنور وساحری
مقصودنه ایرکورر سن حقك نامیله بر پشیز الورسن بونه دون همتلك ونه مرتبهٔ
بی معرفتلکدر نام حق ادنی شی ایچون ذکر ایدنلره تعریض اولور

خاریدن روستایی شیررا در تاریکی بظن آنکه گاواست

مثنوی (روستایی گاو در آخر ببست * شیر گاوش خورد وبر جایش نشست)
بر کویلو گاونی آخرده بغلدی اتفاق ارسلان آنك صغرنی یدی وصغرك یرنده
اوتوردی مثنوی (روستایی شد در آخر سوی گاو * گاورا می جست
شب آن کنج گاو) روستایی آخرده گاوی جانبنه کتدی واول احمق صغر کیجه
ایله اوکوزنی طلب ایلدی بو مصراعده اولان کنج گاو لفظنده برقاچ معنی جائز
در اولا گاو وکاف فارسیله صغر معناسنه اولدیغی اوزره نته کم شرح اولندی
ثانیا کاف عربیله دلیر معناسنه دخی گاور بو تقدیر اوزره معنی اول قوی احمق کیجه
ایله گاونی ایستدی دیمك اولور بو ایکی وجه اوزره بیله کنج لفظی کاف عربینك
کسری ویانك سکونیله ایله دیمکدر گاوك صفتی اولور اما بعض نسخه ده کنج
کافك ضمیله ونون ساکنه ایله واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره بوجاق معناسنه در
وگاو وکاویدن لفظندن قازمق معناسنه اولور کنج گاو بوجاق قازیجی دیمك اولور
معنی اول بوجاق قازیجی کیجه ایله گاوی ایستدی دیمك اولور اما عقل سلیم
وطبع مستقیم صاحبنه بوظاهردر که محله ملایم ومناسب دکلدر الله اعلم
بو نسخه ناسخك سهوندندر سروری افندی بو معنایی اختیار ایلمشدر لکن اولکیلری
اولیدر مثنوی (دست می مالید بر اعضای شیر * پشت وپهلو گاه بالا گاه
زیر) روستایی شیرك اعضاسی اوزره ال سوردی آنی کندی گاوی قیاس
ایلدیکندن آرقه سنه وپهلوسنه کاهی یوقاری وکاهی آشغه مثنوی (
شیر گفت ار روشنی افزون شدی * زهره اش بدریدی ودل خون شدی) ارسلان
لسان حالله ایتدی اکر روشنلك زیاده اولیدی روستاینك زهره سی یرتلوردی
وانك کوکلی پرخون اولوردی یعنی خوفندن زهره سی چاك اولوب قلبی قان اولوردی
مثنوی (اینچنین گستاخ زان می خاردم * کو درین شب گاوش می پنداردم)
اول سبیدن بنی بو نجلین گستاخ وبی باك قاشور که اول روستایی بو کیجه ده بنی
کندی گاوی صانور مقصود حضرت حق تعالینك نام شریفنك وکلام لطیفنك
عظم شاننه واقف اولمین مقلدلردر که روستایی کیجه ایله شیری کندی صغری

صانوب بی خوف وبی خشیت اکا ال سوردیکی کبی اول مقلدلر دخی بو دنیا کیجه
سنده ظلمت وغفلتله محجوب اولوب حضرت حقك نامنك وکلامنك قدرنی
بیلیوب بی باك لسانلری اوزره اجرا ایدرلر ومعنی عدم تعظیم سمتنه کیدرلر
مثنوی (حق همی گوید که ای مغرور کور * نی ز نامم پاره پاره گشت طور)
حق سبحانه وتعالینك کندی کلام شریفی ونام لطیفنك عظم شانندن بی خبر اولان
کیمسه لره دیر که ای مغرور کور طور طاغی بنم ناممدن پاره پاره اولمدیمی ویرندن
منقلع اولوب رقص وحرکت قیلدیمی کوه طور حق سبحانه وتعالینك تجلیسنه
طاقت کتورمیوب مدکوك ومتلاشی اولدی نته کم سورهٔ اعرافده (فلما تجلی
ربه للجبل جعله دكا) آیتیله بو معنایه اشارت قیلدی بو آیتك تفسیری وتحقیق جلد
اولده اوایله قریب طورمست وخرموسی صعقا بیتنده مرور ایلدی بونده نامدن
مراد اوراق اوزره مکتوب والسانله ملفوظ اولان اسم دکلدر بلکه بوظاهرده
اولان اسمك مسماسیدر که اول صفت الهیه در مع الذات که مشایخ اصل اکا اسم
دیرلر وبو ملفوظ اولان اسمه اسمك تعبیر ایدرلر پس کوه طورك تحمل ایلمدیکی نام
بوظاهرده اولان نامك مسماسنك تجلی سندندر مثنوی (که او انزلنا
کتابا للجبل * لانصدع ثم انقطع ثم ارتحل) سورهٔ حشرده اولان آیت کریمه یه
اشارتدر (لو انزلنا هذا القرآن علی جبل) یعنی قرآن عظیمك شانندن وفرقان
کریمك برهانندندر که اکر انسان کبی جباله عقل وتمیز ویراسه و بز انزال ایلسك
بو قرآنی طاغلردن بر طاغك اوزرینه (لرأیته خاشعا متصدعا من خشیة الله)
سن اول جبلی کور یدك ای رائی اولان کیمسه خاشع ومتذلل ومتفرق و پاره پاره
کوریدك الله قورقوسندن (وتلك الامثال نضربها للناس) و بو مثللری
بز ضرب ایدوب تبیین ایلرز ناسه (لعلهم یتفکرون) تا بونلر تفکر ایدهلر و بو آیتده
توبیخ وتقریع واردر انسانك عدم تخشی سنه عند تلاوة القرآن وقسوت قلبنه
عند ذکر الله الملك المنان معنیٔ بیت که اکر بز بو کتاب عظیم الشانی بر طاغه
فرضی ایندر یدك اول طاغ پاره پاره اولیدی صکره بری برندن منقطع اولیدی دخی
صکره برندن بر آخر یره ارتحال وانتقال قیلیدی مثنوی (ازمن ار کوه احد
واقف شدی * پاره گشتی ودلش پرخون شدی) حضرت مسیح الله بیورر که
اکر بندن کوه احد واقف اولیدی پاره پاره اولوردی وآنك کوکلی پرخون
اولوردی مثنوی (از پدر وز مادر این بشنیده * لاجرم غافل درین پیچیده)
بونی پدر ومادرکدن ایشتمش سن یعنی حضرت حقك نام شریفنی وکلام لطیفنی پدر
ومادرکدن کوش ایتمش سن اول سببدن بوکا غافل وبی خبر صارلمش سن وقدر
وشرفنی بیلیوب اکا سائر مخلوقك کلامی کبی معامله قیلمش سن مثنوی

کرنوبی تقلیدازو واقف شوی * بی نشان ازلطف چون هاتف شوی) اکرسن
اول قرآن عظیم الشانك حقایق واسرارنه بلاتقلید واقف اولسك کمال لطافتدن
هاتف کبی یعنی کلام سویلین وآواز ایلین کبی سندخی بی نشان اولوردك وکندیکی
آنك انوارندن محو قیلوردك ومرتبهٔ فنا اندر فناو بقا اندر بقایی بولوردك بعض
نسخه ده مصراع ثانی بویله واقع اولمشدر بی نشان بی جای چون هاتف شوی
یعنی هاتف کبی نشانسز مکانسز اولوردك ﴿ مثنوی ﴾ بشنواین قصه‌یی
تهدیدرا * تا بدانی آفت تقلیدرا) بوقصه‌یی تهدید وتخویفدن اوتری استماع ایله
تاتقلیدك آفتنی بیله‌سن ومقلد اولنلرك وتقلید ایله ذکر قیلنلرك سوء خاتمه سنه
واقف اوله سین که اول قصه بودر .

﴿ فروختن صوفیان بهیمهٔ مسافر راجهت سماع ﴾

﴿ مثنوی ﴾ صوفیی درخانقه ازره رسید * مرکب خودبرد در آخر کشید)
برصوفی بوادن خانقاهه ایرشدی کندینك مرکبنی ایلتدی وآخره چکدی
﴿ مثنوی ﴾ آبکش داد وعلف ازدست خویش * نی چنان صوفی که ما کفتیم
پیش) کندینك الندن اکا علف وصو چکوب وردی آبکده کاف تصغیر ایچوندر اول
صوفی کبی دکل که بوندن مقدم بز آنی دیدك وآنك احوالنی واهمالنی یاد ایلدك
﴿ مثنوی ﴾ احتیاطش کرد ازسهو وخباط * چون قضا آیدچه سود ست
احتیاط) صوفی اول مرکب ایچون سهو وخطادن احتیاط ایلدی یعنی سهو
وخطا واقع اولمسون دیو احتیاط واهتمام ایلیوب مرکبك لوازمنی بالکلیه کوردی
وحاضر ایلدی لکن چونکه قضا کله احتیاطك نه فائده سی وار در کما قال
علیه السلام (اذاجاء القدر عمی البصر وقال علیه السلام ایضا اذاجاء القدر بطل
الحذر) ﴿ مثنوی ﴾ صوفیان تقصیر بودند وفقیر * کاد فقر ان یغنی کفرا یبیر)
(کاد الفقران یکون کفرا) حدیثنه اشارتدر یعنی فقر قریب اولدی فقرك کفره قریب
اولمسی عجز وقصورندن فقیر الحال اولان کمسنه کفری مستلزم شیئلره ارتکاب ایتمسیدر
(کما قال الجنید اقرب الناس الی الکفر ذوحاجة لاصبرله) نته کم صوفیلر فقیر وبی صبر
وپرتقصیر اولدقلرندن بهیمهٔ مسافری فروخت ایتدیلر حضرت مولانا بیوردیلر که
اول صوفیلر فقیر وپرتقصیر ایدیلر پس مقرر ومحقق کلامدر که کاد فقر فقر قریب
اولدی ان یغنی کفرا کفری واعی وشامل وحاوی اولمغه یبیر اویله کفر که ایاره
واهلاك ایدر یغنی کادك خبریدر وما بعیدن یعنی یشمل وکفرا مفعولیت اوزره
منصوبدر وبیر ابار یمردن کفرانك صفتیدر یعنی یهلك ﴿ مثنوی ﴾ ای توانکر هین
تو سیری مخند * بر زئی آن فقیر دردمند) ای غنی سنکه طوق سن آکاه اول کولمه
اول دردمند فقیرك اکریلکی اوزره ز براضنی فقیرك حالنی بلمز وطوق آچ اولانك

نه چکدیکندن خبردار اولمز کاه اولورکه فقیر اولان ضرورت حسبیله برنا معقول
ونا مشروع شیئ اختیار ایلر نته کم بو صوفیلر خرفروشلغی اختیار ایلدیلر
﴿ مثنوی ﴾ ازسر تقصیر آن صوفی رمه * خرفروشی در کرفتند آن همه)
عجز وتقصیر جهتندن اول صوفی بلوکی اوجمله سی خرفروشلق طوتدیلر یعنی
مهمان اولان صوفینك خرینی صاتمغه علی الاتفاق نیت ایتدیلر ﴿ مثنوی ﴾
کز ضرورت هست مرداری مباح * پس فسادی کز ضرورت شد صلاح)
بوکار صوفیلردن عجب ومستبعد دکلدر زیرا ضرورتدن بر مردار مباح اولدی
کما قیل الضرورات تبیح المحظورات زیاده چوق فساد که ضرورتلردن صلاح
اولدی وشرع آنی قبول قیلدی مثلا برکیمسه محل مخمصه‌یه وارسه وضرورت
حالنه ایرسه والنه یامیته ویادم مسفوح ویاخود لحم خنزیر کیرسه وبونلردن یمیوب
اولسه آثم اولور واکر یرسه کناهدن بری اولور (کما قال الله تعالی فی سورة البقرة
انما حرم علیکم المیتة والدم ولحم الخنزیر وما اهل لغیر الله به فمن اضطر غیر باغ
ولا عاد فلا اثم علیه) بوآیت کریمه‌نك تفسیری وبومقامه مناسب اولان کلامك
تعبیری بو جلدك آخرنه قریب بقیهٔ طعنه زدن آن مرد بیکانه برشیخ سرخنده
کلور ﴿ مثنوی ﴾ هم در آن دم آن خرك بفروختند * لوت آوردند وشمع
افروختند) اول دمده اول خرجکزی صاتدیلر وانك بهاسیله لوت کتوردیلر
وشمع شعله لندردیلر ﴿ مثنوی ﴾ ولوله افتاد اندر خانقه * کامشبان لوت
وسماعست وشره) خانقاه ایچره صوفیلر میاننه ولوله وغلغله دوشدی بویله
دیو که بوکیجه‌لر لوت وسماع وحرص واشتهاوار در یعنی بو کیجه‌لرده لوت وقوت
نفسه واکا اشتهامز وار در آنی یبوب ذوقله سماع ایلرز ﴿ مثنوی ﴾ چندازین
صبر وازین سه روزه چند * چندازین زنبیل واین دریوزه چند) بوصبردن نیجه‌یه دك
وبواوچ کون صومدن نیجه‌یه دك یعنی طعامه وفقره صبر قیلمق وایام ثلثه‌یی بری بری
عقبنجه صائم اولمق ونیجه کونلر آچ قالمق نیجه دك بوزنبیلدن ونیجه دك سؤالدن
یعنی الیمزه زنبیل الوب دربدر زنبیل کردان اولمق ودریوزه قیلمق نیجه‌یه دك بر مقدار
استراحت قیلملم ومفت ورایکان طعامه واصل اولملم دیدیلر ﴿ مثنوی ﴾ ماهم از خلقیم
وجان داریم ما * دولت امشب میهمان داریم ما) بزدخی خلقدنز وبزدخی جان طوتارز
بزه بوکیجه دولتدر زیرا بزمهمان طوتارز وفی الحقیقه مهمان خانه‌یه وخانقاهه
عین دولت ومحض اقبالدر ﴿ مثنوی ﴾ تخم باطل را ازان می کاشتند * کانکه آن جان
نیست جان پنداشتند) باطل تخمنی انلر اول سبیدن اکدیلر که اول نسنه که فی الحقیقه
جان دکلدر جان صاندیلر وبزدخی خلق کبی جان طوتارز دیدیلر ﴿ مثنوی ﴾
وآن مسافرنیز ازراه دراز * خسته بود ودید آن اقبال وناز) واول مسافر دخی

اوزاق بولمادن خسته وشکسته ایدی اول اقبال ونازی کوردی وکندی یه اولان
اکرام والتفاتدن معظم حظ الدی ﴿مثنوی﴾ صوفیاش یك یك بنواختند *
نردخدمتهای خوش می باختند) صوفیلر بر بر آنی اوخشادیلر یعنی هر بری
اکا تعظیم و رعایت ایلدیلر خوش خدمتلر نردنی اوینادیلر یعنی اکا لطیف
خدمتلر ورعایتلر اوبنی اوینادیلرنه کم اکثر اهل زمانك رعایت وخدمتی بوقبیلدندر
اگر برکمسه دن نفسلرینك مرادی اوزره برشی حاصل اولمجغنی بیله لر اندن نافر
وگریزان اولورلر پس عاقل اولان بوگونه کمسه لرك رنشخندنه مغرور اولمامق کرك
﴿مثنوی﴾ گفت چون می دید میلانشان بوی * گرطرب امشب نخواهم
کردکی) چونکه اول صوفی مقلد صوفیان خانقه نشینك نوازش ومیلانن کندویه
کوردی دیدیکه اگر بوطربی بو کیجه ایتمك ایسترسم نجن ایتمك ایسترم کی خواهم
کرد تقدیرنده در ﴿مثنوی﴾ لوت خوردند وسماع اغاز کرد * خانقه تا سقف
شد پر دود وگرد) لوت یدیلر وصوفیلر سماعه آغاز ایلدیلر خانقه بونلرك رقصندن
سقفنه دکین پردود وگرد اولدی ﴿مثنوی﴾ دود مطبخ گردان پا کوفتن *
زاشتیاق ووجد شان آشوفتن * گاه دست افشان قدم می کوفتند * گه بسجده صفه
رامی روفتند) مطبخی دود وتوز ایلدی اول آیق دوکمکلك اشتیاق ووجدندن
انلریعنی لوت جسمانی یه اشتیاقلرندن وحظ نفسانی بولدقلرندن متغیر وقرشمش
اولدیلر کردك فاعلی پا کوفتن اولور ومصراع ثانی بوندن بدل اولور ویاخود
واو عطف مقدر اولوب پاکوفتن اوزره معطوف اولور یعنی مطبخی دود ایلدی
اول آیق دوکمکلك دخی اشتیاق ووجددن متغیر اولمقلق دیمك اولور وبو معنی
دخی ممکن اولور که مطبخك دودی وآنلرك وجد واشتیاقدن آیق دوکملرینك کردی
آشوفتن شد یعنی قرشمقلق اولدی شوقلرندن گاهی اللرین صاچه رق آیقلرین
زمینه دوکدیلر وگاه اولدیکه یوزلریله صفهٔ خانقاهی سپوردیلرکما (ان عشاق
الالهی فی السماع من فرط الاشتیاق ووجدان الاذواق یرقصون ویتغیرون
ضاربین اقدامهم علی الارض) ﴿مثنوی﴾ دیریابد صوفی آز از روز کار *
زان سبب صوفی بود بسیار خوار) صوفی روز کاردن حرص ومرادنی کیج
بولور صوفی اول سببدن چوق ییجی اولور ﴿مثنوی﴾ جزمگر آن صوفئ
کز نور حق * سیر خورد اوفارغست ازننك دق) مگر اول برصوفی دکل که
حق تعالینك نورندن طویجه یدی اوصوفی دق باب ایتمك وسؤال قیلمقلق
عارندن فارغدر ﴿مثنوی﴾ از هزاران اندکی زین صوفیند * باقیان
در دولت او می زیند) نیجه بیکدن آزی بو صوفیلر قبیلندندرلر باقیلر انك دولتنده
دیربلورلر یعنی انك حرمتنه مرزوق اولورلر وبین الناس اکا دخی تشبه قیلمغله

وخلق آنلری صوفی محقق صنعله خوش زند کالیلك قیلورلر ﴿مثنوی﴾
چون سماع آمد از اول تا کران * مطرب اغازید یك ضرب گران * خربرفت وخربرفت
آغاز کرد * زین حراره جمله راانباز کرد) چونکم سماع صوفیان اولندن تا آخرینه
کلدی مطربلری انلرك برضرب گرانه یاصول ثقیله باشلادی واول آوازیله خر برفت
وخر برفت قولنه آغاز ایلیوب بو کومیدن جمله بی کندی یه انباز ودمساز ایلدی پس
سماع محققین خر برفتدن خالی وبهیمه قصه لرندنك زوالی محلیدر ومحقق انلردر که
سماعك خر برفت معناسی نه دیمکدر بیلورلر ومطرب حقیقی اولنلرك بو قولنه
تحقیقا واقف اولورلر لکن مقلد اولان صوفی اگرچه انلر تقلیدله بو قولی معنا
ذاکر اولور لکن حقیقتنه عالم دکلدر بلکه بعد الطلب خرك کندی بکنه حقیقته
واقف اولدقدنصکره محققینك قولنك معناسنه عارف اولور ﴿مثنوی﴾ زین حراره
پای کوبان تا سحر * کف زنان خر رفت وخر رفت ای پسر) بوحراره وترانه دن
صباحه دکین رقص ایدیجیلر کف اوریجی اولمه قدری حالده ای پسر خر رفت
وخر رفت دیو ﴿مثنوی﴾ ازره تقلید آن صوفی همین * خر برفت آغاز
کرداند رحنین) اول صوفی دخی تقلید یولندن بو نجلاین همین بونده بو نجلاین
معناسنده در بونك اوزرینه اودخی خر برفت کلامنه شروع ایلدی یعنی اول مسافر
صوفی بونلره تقلید ایدوب بونلرکبی خر برفت دیمکه باشلادی ولکن بونك معناسنك
حقیقتندن غافل ایدی بو محلده کرچه شارحلر حراره لفظنی حای حطی ایله کرمیت
معناسنه طوتشلر اما اهل طبعك بری خراره خاء معجمه ایله اولوب اواز معناسندر
دیمش زیرا ترجمان اللغه ده خریر آواز آب وخراره چشمه آوازیدر دیمش او یله اولسه
بو محلده مولانا حضرتلری معنای لازمی مراد ایلدیمش دیو یازمش تأمل اولنه
﴿مثنوی﴾ چون گذشت آن نوش وجوش وآن سماع * روز گشت وجمله
گفتند الوداع) چونکم اول جوش ونوش وسماع کچدی صباح اولدی جمله
صوفیلر اول مسافر صوفی یه الوداع دیدیلر وپراکنده اولدیلر ﴿مثنوی﴾
خانقه خالی شد وصوفی بماند * گرد از رخت آن مسافر می فشاند) خانقاه صوفیلردن
خالی اولدی ومسافر صوفی قالدی اول مسافر صوفی اسبابندن توزی سلکدی
تا بوله کتمکه متهییٔ اوله ﴿مثنوی﴾ رخت از حجره برون آورد او * تا بخر بربندد
آن همراه جو) اول مسافر صوفی حجره دن اسبابنی طشره کتوردی تا خری اوزره
یوکلده اول یولداش طلب ایدیجی ﴿مثنوی﴾ تا رسد در همرهان او می
شتافت * رفت در آخر خر خود را نیافت) اول صوفی ایودی وعجله ایلدی
تا یولداشلرینه ایریشه آخره کندی کندینك خرینی بولمدی ﴿مثنوی﴾ گفت
آن خادم بآبش برده است * زانکه خر دوش آب کمتر خورده است) کندینه ایتدی
اول خادم خری صو یه ایلتمشدر زیرا که خر دون کیجه صوبی آز ایچمشدر

﴿ مثنوی ﴾ خادم آمد کفت صوفی خر کجاست * کفت خادم ریش بین جنکی
بخاست) صوفی چونکم خری آخرده بوقلیوب بولمیوب خادم صویه کتوردی
تو همنده ایکن خادم کلوب صوفی اکا دیدیکه خر قنده . در خادم دیدیکه زهی ابله
صقالنی کوربو سوزبو صقاله دوشرمی پس جنك ایتمکلك قالقدی مابینلرنده عرف ناسده
صقالن کوردیمك تحقیق وتسفیه ایتمکدن کنایه در پس بونلرك جنکی مباحثهٔ شرعیه
اوزره اولوب جدال ایلدیلر ﴿ مثنوی ﴾ کفت من خررا بتو بسپرده ام * من ترا
برخر مؤکل کرده ام) اولا صوفی دیدیکه ای خادم بحثی شرعه توجیه وحجت شرعی
ابراز ایله بن خری سکا تسلیم ایلمشم بن سنی خر اوزره مؤکل ایلمشم اویله اولدیسه الکله
الدیغك شیئی صاحبنه ویرمك لازم کلور (کما قال علیه السلام الزعیم غارم یعنی
الکفیل ضامن) دیمکدر ﴿ مثنوی ﴾ باز پس ده آنچه من دادم بتو * بازده آنچه فرستادم
بتو) سندن ایسترم اول نسنه یی که بن سکا ویردم کیرو ویر اول نسنه یی که سکا کوندردم یعنی
سکا الله و یردیکم امانتی کیرو بکا و یرکه (ان الله یأمرکم ان تؤدوا الامانات الی اهلها)
خواسنجه امانتی اهلنه سپارش ایله ﴿ مثنوی ﴾ بحث با توجیه کن حجت
میار * آنچه من بسپردمت وآپس سپار) بحثی توجیه ایله وشرعه توفیق ایدوب
سویله خلاف شرع حجت کتورمه اول نسنه یی که بن سکا تسلیم ایلدم سن آنی کیرو
تسلیم ایله ﴿ مثنوی ﴾ کفت پیغامبر که دستت هر چه برد * بایدش
درعاقبت وآپس سپرد) حضرت پیغمبر علیه السلام دیدی سنك الك هر نه یی که
ایلندی وهرنه یکه اخذ ایتدی عاقبتده آنی کیرو تسلیم ایتمك کرك کما قال علیه السلام
(الاخذ ضامن والزعیم غارم) ﴿ مثنوی ﴾ ورنه از سرکشی راضی بدین * نك
من وتو خانهٔ قاضئ دین) وکر سرکشلکدن بوکه راضی دکل ایسك ایشته بن وسن
دین قاضی سنك خانه سنه وارهلم ودعوامزی آنك اوکنده کورهلم ﴿ مثنوی ﴾
کفت من مغلوب بودم صوفیان * حمله آوردند وبودم بیم جان) خادم صوفی یه
دیدیکه ای صوفی سن نعم آنی بکا امانت ویردك لکن بن مغلوب ومکره ایدم صوفیلر
بکا حمله کتوردیلر بکا جان خوفی اولدی یعنی صوفیلر بکا غلبه ایدوب اکراه ایلدیلر پس
بالضروری جانم قورتقوسندن انلره سویلیه مدم وخری انلردن خلاص ایلیه مدم زیرا
آلت حربله انلر بکا حمله ایلدیلر بندخی جانم قورقوسندن دفعه قادر اوله میوب کرها
اول خری بندن الدیلر پس مؤتمنه ضمان لازم کلمز (کما قال علیه السلام لاضمان
علی المؤتمن) زیرا تهدید قتله اختیار فاسد اولور بو تقدیرجه مکرهه ضمان
لازم کلمز نته کم کتب فقهادن باب کراهتده بو مسئله مفصلا مسطوردر فلیطلب فیها
﴿ مثنوی ﴾ توجکر بندی میان کربکان * اندر اندازی وجویی زآن نشان)
ای صوفی سن بر جکر بندی کربه اورتاسنه آترسن وآندن نشان طلب ایلرسن
﴿ مثنوی ﴾ در میان صد کرسنه کردهٔ * پیش صد سك کربهٔ پژمردهٔ)

مثلا بوز آج کیمسه نك اورتاسنه بر کرده یی آترسن کرده کافك کسریله اولورسه اتمك
معناسنه اما کافك ضمیله دخی اولسه جائز اولور بوتقدیر اوزره بو کردك معناسی ویریلور
یوز کلبك اوکنه بر کربهٔ پژمرده وضعیفی آترسن بو بیتك معناسی بیت اولده
اولان اندر اندازی لفظنك مفهومنده داخل اولور پس بو خانقاهیلر ضرورت
حسبیله آنی بیع ایدوب یدیلر جرمم بودر که سکا تقریر ایلدم دیدی ﴿ مثنوی ﴾
کفت کیرم کز توظلما بستدند * قاصد خون من مسکین شدند) صوفی دیدی که
عد ایده یم که سندن ظلما الدیلر بن مسکینك قاننه قصد ایدیجی اولدیلر
﴿ مثنوی ﴾ تو نیایی ونکویی مر مرا * که خرت را می برند ای بی نوا)
سن بوحاله واقف اولوب کلیه سن وسن دیمیه سن که ای فقیر صوفیلر سنك خرکی
ایلتورلر یعنی آنی صاتمغه قصد ایلدیلر ﴿ مثنوی ﴾ تا خر از هرکه بود من
وآخرم * ورنه توزیعی کنند ایشان زرم) تا خری هر کیمده اوله بن کیرو آلم
واکر خری انلردن آله مز سم آنلر بنم التونمی که خرك بهاسیدر توزیع ایده لر
﴿ مثنوی ﴾ صد تدارك بود چون حاضر بدند * این زمان هریك باقلیمی
شدند) والحاصل یوز تدارك وار ایدی چونکم صوفیلر حاضر ایدیلر اما بو زمان
هر بریسی برا قلیمه کتدیلر ﴿ مثنوی ﴾ من کرا کیرم کرا قاضی برم * این قضا
خود ازتو آمد برسرم) بن کمی بوله یم وشمدی کمی قاضی یه ایلته یم بو قضا خود
بنم باشم اوزره سندن کلدی وسن سبب اولدك ﴿ مثنوی ﴾ چون نیایی
ونکویی ای غریب * پیش آمد اینچنین ظلمی مهیب) نیچون کلمیه سن ودیمیه سن
ای غریب اوکوکه بو نیجلین مهیب بر ظلم کلدی آکاه اول وتدارك قیل ﴿ مثنوی ﴾
کفت والله آمدم من بارها * تا ترا واقف کنم زین کارها) خادم صوفی یه ایتدی
والله بن نیجه کره کلدی تا سنی بو ایشلردن اکاه وواقف وخبردار ایدم ﴿ مثنوی ﴾
تو همی کفتی که خر رفت ای پسر * ازهمه کویندکان باذوق تر) لکن سن غیری
صوفیلر کبی خر برفت ای اوغل دیردك جمیع خر برفت دیجیلردن زیاده ذوقله
﴿ مثنوی ﴾ باز می کشتم که او خود واقفست * زین قضا راضیست مرد
عارفست) کیرو دوندم بویله دیو که بو خود حسب حاله واقفدر بو قضادن
راضیدر مرد عارفدر اکر حسب حاله واقف اولمیدی وقضایه رضا ویرمیدی
بونلرله هم زبان اولوب خر برفت دیرمیدی دیدم بو جهتدن رجوع ایدوب سنی آکاه
ایلدم دیدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت انرا جمله می کفتند خوش * مر مرا هم ذوق
آمد کفتنش) خر صاحبی اولان صوفی خادمه ایتدی اول خر برفت سوزنی
جمله سی خوش دیدیلر تحقیقا بکا هم اول سوزی دیمکه ذوق کلدی ﴿ مثنوی ﴾
مر مرا تقلیدشان بر باد داد * که دو صد لعنت بر آن تقلید باد) تحقیقا انلره

تقلید ایلك بی یله و یردیکه اول تقلید اوزره ایکی یوز لعنت اولسون ﴿ مثنوی ﴾
خاصه تقلید چنین بی حاصلان * کاب رورار بختند از بهر نان) خصوصا بو نجلین
بی حاصللرك تقلید یکه ناندن اوتری یوز صوینی دوکدیلر یعنی تقلید حد ذاتنده
مقبول شی دکلدر علی الخصوص اول بی حاصل اولان باطل صوفیلرہ تقلید ایلك
مذمومدر که انلر ناندن اوتری آب رویلرین دوکدیلر و حرص و شرهلرندن اباحت
وضلالات سمتنه میل ایدەلر بعض نسخەدە مصراع ثانی (همچو ابراهیم بکذر
زافلان) واقع اولمشدر معنی حضرت ابراهیم کبی آفل اولنلردن کچ دیمك اولور
و بی حاصل اولان صوفیلری آفل وغارب منزلهسنه تنزیل ایلمش اولورلر و بعض
نسخەدە دخی خشم ابراهیم با برافلان واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی آفللر اوزره
حضرت ابراهیمك خشمیله دیمك اولور پس کلامدە اختصار اولمق لازم کلور که
آفللر اوزره که مراد آندن بی حاصل اولان صوفیلردر ابراهیمك خشمیله خشم ایله
یعنی حضرت ابراهیم نجومه نظر ایلەیوب انلرك افول وغروبنی کوردکده
(لا احب الافلین) دیو انلردن اعراض ایلدیسەنده اول آفل و بی حاصل اولان
صوفیلردن اعراض ایله دیمك اولور وخشم اعراض منزلهسنده ذکر اولنمش اولور
بو نسخه تکلفدن خالی اولمدیغنه بناء ضعیفدر زیرا با خشم ابراهیم بر آفلان
تقدیرنده اولور وخشم کن لفظی دخی مقدر اولمق لازم کلور والحاصل تکلفدن
خالی اولماز ﴿ مثنوی ﴾ عکس ذوق آن جاعت میزدی * وین دلم زین
عکس ذوقی میشدی) اول جاعتك ذوقنك عکسی بکا اوردی و بو بنم کوکلم
اول عکسدن ذوقه منسوب اولدی پس حضرت مولانا قصەدن حصەیه شروع
ایدوب مبتدی اولنلره تقلید مرتبهسنده قالنلره نصیحت بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾
عکس چندان باید از یاران خوش * که شوی بی عکس از بحر آب کش) لطیف
وخوش یاراندن عکس اول قدر کرك که عکسز دریادن صو چکیجی اولەسین
یعنی محقق اولان یاران و عاشق صادق اولان اخوانڭ ای طالب الهی سکا
عکس واثر اول قدر کرکدر که حتی عکوس وآثاردن استغنا قیلەسن و بحر حقیقتدن
بی واسطهٔ یاران آب حیات معانی اخذ ایدیجی اولەسن و محققلر مرتبهسنی بولەسن
دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ عکس کاول زدتوان تقلیددان * چون پیاپی شد شود
تحقیق آن) عکس که اول اوردی سن آنی تقلید بیل یعنی ابتدای حالده بعض
یارانك اجتماعی واسطهسیله و یاخود هم آواز اولوب ذکر الله ایتمەلری و یاخود
سماع وصفاقیللری ملابسهسیله برکسەنك قلبنه برحالت منعکس اولسه اول تقلیددر
اکا مغرور اولمق کرك چو نکم اول ذوق پیاپی اولدی یعنی مرة بعد اخری اکر یاران
واسطهسیله و اکر بلا واسطه علی التوالی کلدی اول تحقیق اولور بو کونەکسەیه

محقق دینور ﴿ مثنوی ﴾ تا نشد تحقیق از یاران مبر * از صدف مکسل نکشت
آن قطره در) مادامکه عکس تحقیق اولمیه یاراندن منقطع اولمه صدفدن کسلمه
هنوز اول قطره در اولمدی یعنی تربیهٔ مرشددن وصحبت یاراندن جدا اولمه که
هنوز اول سنك درونکده اولان قطرهٔ باران کبی اولان ذوقکدر تحقیق اولمدی
وکال مرتبهسین بولمدی ﴿ مثنوی ﴾ صاف خواهی چشم وعقل وسمع را *
بردران تو پردههای طمع را) چشمکی وعقلکی وسمعکی صاف اولمق ایسترسك
وسمع و بصر وعقلکده نور وصفا بولمق دیلرسك سن طمعك پردهلرنی یرت
وحرص وآز صفتلرنی ترك ایت ﴿ مثنوی ﴾ زانکه آن تقلید صوفی از طمع *
عقل او بربست از نور ولمع) زیرا که صوفینك اول طمع جهتندن اولان
تقلیدی نور ولمعەدن انك عقلنی بغلدی وآنی حقیقت حاله واقف اولمقدن کور ایلدی
ولهذا قال علیه السلام (استعیذوا من الطمع فانه یهدی الی الطبع) ﴿ مثنوی ﴾
طمع لوت وطمع آن ذوق وسماع * مانع آمد عقل اورا ز اطلاع) لوتك طمعی
واول ذوق وسماعك طمعی اول صوفینك عقلینه حقیقت حاله اطلاعدن مانع
کلدی واول صوفی بولمرك حاضرده اولان عیشنه طمع قیلدیغندن عاقبة الامر
بو قدر ضرره مبتلا اولدی ﴿ مثنوی ﴾ کر طمع در آینه برخاستی * در نفاق
آن آینه چون ماستی) اکر فی المثل آینه اوزره طمع قالقیدی یعنی آینەنك وجودنده
طمع اولوب شیشه اول سائر طمعکارلر کبی طمع قیلیدی پس اول آینه نفاقده
بزجلین اولوردی یعنی طمعندن حقیقت حالی کوسترمیوب طمعکار اولان انسان
کبی منافق اولوردی ﴿ مثنوی ﴾ کر ترازو را طمع بودی بمال * راست کی
کفتی ترازو وصف حال * اکر ترازینك ماله طمعی اولیدی ترازی وصف حالی
نیجون راست دیردی پس معلوم اولدیکه مرآت وترازینك راستکوی وراست نمای
اولمسی طمعدن صاف و پاك اولدیغیچوندر ﴿ مثنوی ﴾ هر پیمبر کفت با قوم
از صفا * من نخواهم مزد پیغام از شما) هر بر نبی کندی قومنه صدق وصفا یوزندن
دیدی بن سزدن پیغام ورسالتك مزدنی ایستمزم (کما قال الله تعالی ویا قوم لا اسئلکم
علیه مالا ان اجری الا علی الله) ﴿ مثنوی ﴾ من دلیلم حق شمارا مشتری *
داد حق دلالیم هر دو سری) هر پیغمبر وهر پیغمبرك وارثی بویله دیرکه بن
دلیلم وحق تعالی سزه مشتریدر حق تعالی بکا هر ایکی جانبك دلاللغنی و یردی
یعنی هم بایع وهم مشتری جانبندن بکا دلاللق اجرتنی و یردی پس امر معروف
ونهی منکر ایلین علما دخی انبیا کبی تبلیغ احکام ایلمکدن بی غرض اولمق لازمدر که
تا حق تعالیدن مزد وجزا بوله ﴿ مثنوی ﴾ چیست مزدکار من دیدار یار *
کرچه خود بو بکر بخشد چل هزار * چل هزار او نباشد مزد من * کی شود شبه

شبه در عدن) هر نبی که دعوت امت قیلمشلردر (لا اسئلکم علیه اجرا ان اجری
الا علی الذی قطرنی) دیمشلر در وجناب حق انلر حقنده (اتبعوا المرسلین
اتبعوا من لا یسئلکم اجرا وهم مهتدون) بیورمشلردر نته کم سلطان انبیا اسماندن
دعوت بلا اجرت ایلدکلرنی تقریر بیوررلر اول حضرت دیرلر که ندر بنم کارمك
اجرتی یارك دیدار یدر اکرچه خود ابو بکر قرق بیك فلوری بنم محبتمده بخش
ایلرسه ده بنه انك چل هزار دیناری بنم مزدم اولمز بلکه دردعدن که اول لقای الهیدر
شبهه قچن مشابه اولور (کما قال فی المشکاة روی ان ابابکر الصدیق انفق اربعین الف
دینار فی حب النبی علیه السلام حتی لم یبق له شیٔ ولم یخرج من الدار ثلثة ایام لما لم
یجد مایستر عورته ﴿ مثنوی ﴾ یك حکایت کویمت بشنو بهوش * تا بدانی که
طمع شد بند کوش) سکا بر حکایت دیهیم آنی هوش وعقلله استماع ایله تا بیله سنکه
طمع کوشك بندی اولدی ﴿ مثنوی ﴾ هرکرا باشد طمع الکن شود * با طمع کی
چشم ودل روشن شود) هر کیمك که طمعی اوله الکن اولور کوکل کوزی
طمعله قچن روشن اولور الکن الکتندر لکنت لساندہ اولان ثقلته دیرلر که ترکچه
پلتك دیدکلریدر که حسن ادا به مالك دکلدر بوراده حق ادا ایلمکدن عبارت
اولور تقدیر معنی هر کیمك که طمعی اوله انك لسانی کلام حق ادا ایلمکه قادر اولمز
زیرا طمعله کوکل کوزی قچن روشن اولور یعنی روشن اولمز بلکه کور اولوب
حقیقت حال نه ایدیکن کورمز ﴿ مثنوی ﴾ پیش چشم او خیال جاه وزر
* همچنان باشد که موی اندر بصر) طمعکارك کوزی اوکنده منصب وزر خیالی
انجلین اولور که بصرده موی اولور یعنی بصرده موی اولوب رؤیته مانع
اولدیغی کبی بصیرتده دخی خیال جاه ومال موی کبی پرده اولوب حقیقت حالی
مشاهده قیلمقدن منع ایلر ﴿ مثنوی ﴾ جز مکر مستی که از حق پر بود * کرچه
بدهی کنجها او حر بود) مکر شول پرمستدن غیریکه حقدن پر اوله یعنی شول
مست الهینك مال وزر کوزنده موی کبی اولمز ومنع مشاهده قیلمزکه اول حب
الهیدن پر اوله اکرچه اکا خزینه لر ویرهسن او حر اوله یعنی خزائن وکنوزه اسیر
اولمیوب خیال مال وجاهدن آزاد اوله ﴿ مثنوی ﴾ هرکه از دیدار برخوردار
شد * این جهان در چشم او مردار شد) هر کیمکه دیدار الهیدن برخوردار
ومتمتع اولدی انك چشمنده بوجهان مردار اولدی یعنی مادامکه بر کیمسه دیدار
الهی ومشاهدهٔ ربانیدن برخوردار اولمیه بوجهان انك چشم قلبنده مردار
اولمز واول کیمسه حرص وطمعدن نجات بولمز دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ لیك
آن صوفی ز مستی دور بود * لاجرم در حرص او شبکور بود) ولکن اول صوفی
مست شراب الهی اولمقدن دور ایدی اول سببدن حرصده اول صوفی شبکور ایدی

شبکور کیجه کورمز معناسنه در یعنی اول صوفی کیجه کورمین کیمسه کبی
انلرك مرادنی وکندی به اولان ضررلرنی کورمدی ﴿ مثنوی ﴾ صد حکایت
بشنود مدهوش حرص * در نیاید نکتهٔ در کوش حرص) حرصك مست ومدهوشی
اولان کیمسه یوز حکایت ایشیدر حرص صاحبنك قولاغنه بر نکته کلمز واهل حرص
نیجه یوز حکایت ایشتسه انك قولاغنه کرمیوب منتصح اولمز کوش حرص کوش
اهل حرص دیمك تقدیرنده در مضاف مقدر اولور نته کم بو حکایه دن طمعك
وحرصك قباحتی نه مرتبه ده ایدیکی ظهوره کلور

﴿ تعریف کردن منادیان قاضی مفلسی را در کرد شهر ﴾

﴿ مثنوی ﴾ بود شخصی مفلسی بی خانمان * مانده در زندان و بند بی امان)
خانمانسز زیاده مفلس بر شخص واردی زندانده وآمانسز بندده قالمشدی
﴿ مثنوی ﴾ لقمهٔ زندانیان خوردی کزاف * بر دل خلق از طمع چون کوه قاف)
زندانیلرك لقمه سنی کزافا یعنی بی سبب وبی واسطه یردی طمعندن خلقك
کوکلی اوزره قاف طاغی کبی ایدی یعنی طمعکار اولدیغندن خلقك قلبنه قاف
طاغی کبی ثقیل کلمشدی ﴿ مثنوی ﴾ زهره نی کس را که لقمهٔ نان خورد * زانکه
آن لقمه ربا کاوش برد) کیمسه نك زهره وقدرتی یوق ایدیکه بر لقمه اتمك یه زیرا که
اول لقمه نك اوجنی قپاردی کاو اوج معناسنه در ﴿ مثنوی ﴾ هرکه دور از دعوت
رحمان بود * او کدا چشمست اکر سلطان بود) هر کیم حضرت خدانك دعوت
وضیافتندن دور وبی نصیب اوله اول کیمسه کدا چشمدر فرضا اکر سلطان اوله
یعنی حرص وطمعدن نجات بولمز وفقر واحتیاجدن خلاص اولمز هر شول کیمسه که
فیض الهیدن دور وکنز لایفنی دن مهجور اوله ﴿ مثنوی ﴾ او مروت را نهاده
زیر پا * کشته زندان دوزخی زان نان ربا) اول مفلس مروتی آیاغی آلتنه
قومش ایدی زندان اول نان قاپیجیدن اهل زندانه بر دوزخ اولمشدی ﴿ مثنوی ﴾
کر کریزی بامید راحتی * زان طرف هم پیشت آید آفتی * هیچ کنجی بی دد
وبی دام نیست * جز بخلوتکاه حق آرام نیست) اکر بو زندان دنیا ایچره راحت
امیدی اوزره بر طرفه قاچسك او طرفدن هم سنك اوکه بر آفت کلور بو دنیاده
ددسز ودامسز هیچ بر بوجاق یوقدر محصل خلوتکاه حقدن غیری یرده آرام
یوقدر ﴿ مثنوی ﴾ کنج زندان جهان نا کزیر * نیست بی پامزد وبی دق
الحصیر) ناچار وبی زینهار اولان جهان زندانینك هر بوجاغی اجرت قدمسز
وزندان ضربیسز دکلدر دق اورمغه دیرلر حصیر حبسخانه یه دیرلر (کما قال الله
تعالی وجعلنا جهنم للکافرین حصیرا) ای محبسا پس (الدنیا سجن المؤمن)
فحواسنجه بو زندان جهانده مؤمن هر قنغی کوشه یه کتسه وهر نه توشه یه میل

ايتسه البته اندهدق زندانی بولور وزخم جهانه مبتلا اولور زیرا بوجهان ناکزیرك بر بوجاغی ضرب الحصیرسزدکلدر نته کم بیوررلر ❊ مثنوی ❊ والله ار سوراخ موشی در روی ❊ مبتلای کربه چنکالی شوی) یعنی والله اللهك ذات وصفات جلیله سنه قسمدر هیچ شك یوقدر که اكر موش دلکنه وكار اینه دخی کیر ایسه‌ك بر کربه پنجه لونك زخمنه مبتلا اولورسن نته کم حضرت رسولك بوحدیثلری دخی بومعنایی مؤید اولور طبرانی اوسط ده وبیهقی شعب ایمانده بوحدیثی انس حضرتلرندن روایت ایدرلر (کما قال علیه السلام لو كان المؤمن فی جحر ضب لقیض الله من یؤذیه) ونسائی‌نه انس حضرتلرندن روایت ایدوب برآخروجه اوزره روایت ایدرلر که بیوررمشلر (لوكان المؤمن علی قصبة فی البحر لقیض له من یؤذیه) ❊ مثنوی ❊ آدمی رافربهی هست ازخیال ❊ کرخیالاتش بود صاحب جمال) آدمینك فربه لکی خیالدندر اکر اول آدمینك خیاللری جمال صاحبی اوله ❊ مثنوی ❊ ورخیالاتش نماید ناخوشی ❊ می کدازد همچوموم ازآتشی) واکر آدمینك خیاللری ناخوشلق کوستره شمع زیاده آتشدن اریدیکی کبی اول کیمسه اریر والحاصل بر کیمسه نك قلبنده اولان خیال اکر لطیف وجمیل ایسه انك جسمنه قوت ولطافت ویرر حتی قلبنده اولان خیالك لطافتی بشره سنده ظاهر اولور وبر کیمسه نك قلبنده اولان خیال اکرنا خوش ومولم ایسه آنی غم والمده اریدر وجسمنه درونك اضطرابی تأثیر ایدر ❊ مثنوی ❊ در میان مار وکژدم کرترا ❊ باخیالات خوشان دارد خدا) مار وعقرب ایچنده اکرسنی خدای تعالی خوشلرك خیالاتیله طوته یعنی حق قتنده خوش ولطیف اولان شیلرك خیالاتیله عقارب وحیات مابیننده حق تعالی سنك قلبکی خوش ایلیه ❊ مثنوی ❊ مار وکژدم مرترا مونس بود ❊ کان خیالات کیمیای مس بود) مار وعقرب سکا موش وحافظ اولور کم اوسنك خیالك مسك کیمیاسی اولور یعنی حقیر وقبیح اولان شیلری اول خیالك عالی وجمیل قیلور ❊ مثنوی ❊ صبر شیرین ازخیال خوش شدست ❊ کان خیالات فرج پیش آمدست) صبر که نفسنده تلخدر خیال خوشدن شیرین اولمشدر زیرا که اول فرج خیالاتی اکا کلمشدر یعنی صبر که فی حدذاته برآجی نسنه درلکن خیال خوشدن شیرین اولور اول جهتدنکه غمدن قورتلق ومنفرج اولمق خیالاتی ایلرو کلمشده پس غمدن خلاص اولمق خیالیله صابره صبر ایلمسی شیرین اولور بیش باء عربیله اواوب معنی بویله اولسه دخی جائزدر صبر خیال خوشدن شیرین اولمشدر زیراکه اول غمدن خلاص اولمق خیالاتی زیاده وغالب کلمشدر دیمك اولور بعض نسخه‌ده (کان خیالاتش فرج بخش آمدست) واقع اولمشدر معنی زیراکه آنك اول خیالاتی فرج بخشلیجی

کلمشدر دیمك اولور بعض نسخه ده فرج یرینه فرح واقع اولمشدر ❊ مثنوی ❊ آن فرج آیدز ایمان در ضمیر ❊ ضعف ایمان ناامیدی وزحیر) ضمیرده خاطره اول فرج ایماندن کلور ایمانك ضعفی ناامیدلك وزحیردر یعنی زندان دنیاده ایمانی قوی اولان مؤمن بربلا وغمه مبتلا اولسه حق تعالی اول بلا وغمك مقابله سنده دنیاده وآخرتده نیچه نعمت وسعادت ویره جنکه وعسرك ضمننده ایکی یسر حاصل اوله جغنه ایمان وایقانی واردر پس قوت ایمان البته فرج وفرحی مستلزم اولور ولکن ضعف ایمان یأس قنوطی ویورك آغرلرینی اقتضا قیلور زیرا ایمانی ضعیف اولان کیمسه نك باشنه بربلا کلسه انك دنیاده وآخرتده اولان حسن جزاسنی بیلمز (وبشر الصابرین الذین اذا اصابتهم مصیبة) آیتنده اولان بشارتدن اکاه اولمز (انما یوفی الصابرون اجرهم بغیر حساب) آیتنده اولان اجربی حسابی دخی اقرار قیلمز پس ایمانك ضعفی اکا ناامیدلك وبرد درون ابراث ایلر ❊ مثنوی ❊ صبر از ایمان بیابد سرکله ❊ حیث لا صبر فلا ایمان له ❊ کفت پیغمبر خداش ایمان نداد ❊ هرکرا صبری نباشد درنهاد) صبر ایماندن سرکله بولور سرکله باش تاجی دیمکدر یعنی صبر ایماندن باش تاجی بولور وایمان صبره فی المثل تاج سرکبی اولور شول یرده که صبر یوقدر پس انکیچون ایمان یوقدر (ولهذا قال علیه السلام الصبر رأس الایمان وقال فی حدیث آخر الصبر نصف الایمان) حضرت پیغمبر علیه السلام دیدی حق تعالی او کیمسه یه ایمان ویرمدی هرشول کیمسه نك که نهاد وقلبنده برصبر اولمیه (کما قال علیه السلام من لا صبر له فلا ایمان له ❊ مثنوی ❊ آن یکی درچشم تو باشد چومار ❊ هم وی اندر چشم آن دیکر نکار) بو بیت صبرك بعض کیمسه یه جمیل وملیح وبعض کیمسه یه کریه وقبیح کلدیکنه مثال موقعنده واقع اولمشدر کأن بیوررلر اکر سن دیرسك که صبرا کرناسك کوزنه خار ومار کبی زشت کلمشدر پس نوجهله صبر بومرتبه احسن والطف اولمشدر مثال ایدوب جواب بیوررلر نعم صبر اهل نفسه کوره ماردر لکن اهل حقه کوره لطیف ونکاردر مثلا اول بر کیمسه سنك چشمکده مار کبی اولور یعنی بر کیمسه یی سومسك اول کیمسه سکا مار کبی کورینور هم اول کیمسه اول برغیری کیمسه نك کوزنده نکار وخوب کردار کورندی بو عجب دکلدر که شخص واحد برینه زشت وبرینه یار نکواوله ❊ مثنوی ❊ زانکه در چشمش خیال کفر اوست ❊ وان خیال مؤمنی درچشم دوست) زیرا سنك چشمکده اول مار وقبیح کورنن کیمسه نك کفر وقباحتی خیالی واردر واول دوستك چشمنده اول مؤمنك خیالی واردر عزیزلردن برینه ایتدیلرسن مالی سورمیسین دیدیکه لا دیدیلر نیچون دیدیکه (المال حیة) حدیثنك فحوا سنجه مال بنم قتمده ماردر وبرآخر عزیزه دخی ایتدیلرسن مالی سورمیسین دیدی نعم دیدیلر نوجهله دیدی حضرت نبی

نعم (المال الصالح للرجل الصالح) بیورمشلردر مال صالح بنم محبوبمدر
دیدی پس مالك اول کیمسه‌یه ضرر ومار کبی اولدیغی جانبه یقوب بغض ایلدی
و بو صالح مالك یار صالح کبی اولدیغی جانبه یقوب محبت قیلدی حضرت شیخ
فتوحاتده باب مراقبه‌ده دنیایی آخرت اوزره برقاچ وجهله ترجیح ایتمشدر (الدنیا هی
ام رقوب) بیورمشدر اولادنی غاینله کوز دیجی ویسابجی وتربیه ایدیجی دیمشدر
لکن بو خلقك اکثری ام رقو بلرینك حقنی بیلیوب اکاعاق اولورلر وانك حقنده عیب
ومذمت قیلورلر حال بو که (حضرت نبی علیه السلام الجنة تحت اقدام الامهات)
بیورمشدر پس دنیا دخی انسانك امی کبیدر دیمشدر نظر ایله بو دنیا اکثر ناسك
قتنده مذموم ایکن شیخ حضرتلری نه جانبنه نظر ایلمشلر ❊ مثنوی ❊ کاندرین
یك شخص هر دو فعل هست * که ماهی باشد او وکاه شست) زیرا بو بر شخصده
هرایکی فعل واردر انك نفسی کفران اوزره وروحی ایمان وعرفان اوزره اولمق
ممکندر بو تقدیرجه اول کیمسه کاه ماهی اولور غلبهٔ روحانیت زماننده وکاهی
شست اولور غلبهٔ نفسانیت جهتنده شست بونده اولته معناسنه‌در ❊ مثنوی ❊
نیم او مؤمن بود نیمش کبر * نیم او حرص آوری نیمش صبر) انك برنصفی مؤمن
انك برنصفی کبردر انك برنصفی حرص آورلك آنك برنصفی صبردر پس شخص
واحدك نیمی مؤمن ونیمی کافر اولمق بو حیثیدن اولور ونصفی حرص آور ونصفی
صبر قیلق بو جهتدن روا بولور نته‌کم بو آیت کریمه دخی بو معنایه دلالت قیلور که
نظمه کتوروب استشهاد بیوردرلر ❊ مثنوی ❊ کفت یزدانت فمنکم مؤمن
* باز منکم کافر و کبر کهن) سنك یزدانك کفتیدر فمنکم مؤمن کیرو ومنکم
کافر که کبر کهن در سورهٔ تغابنده جناب حق بیوررلر که (هو الذی خلقکم
فمنکم کافر ومنکم مؤمن) یعنی اول الله درکه ای انسان سزی خلق وایجاد ایلدی
عدمدن پس سزدن بعضیکز اللهك خلق ایلدیکنه کافر و بعضیکز انك خالقیتنه
مؤمن ومقردر بو تقدیرجه کم خطابی جنس انسانه اولوب اندن بعضیسی مؤمن
بعضیسی کافر اولدیغی مشعر اولوب و بو محله مناسب اولان بو دکلدر بلکه
بو محله مناسب اولان کافر ومؤمن شخص واحد اولمقدر و بو معنایی مؤید اولان
تفسیر زجاجك تفسیریدر (کما قال الزجاج معناه فمنکم کافر فی السر مؤمن
فی العلانیة کالمنافقین ومنکم مؤمن فی السر کافر فی العلانیة کعمار قبل اظهار الایمان
وعن الضحاك مناسبا لهذا المحل فمنکم کافر بالله مؤمن بالکواکب ومنکم مؤمن بالله
کافر بالاصنام کذا فی مجمع البیان) پس بو بیتده کفت یزدانه مضاف اولمقده جائزدر
نته‌کم اول تقدیر اوزره معنی و یرلدی ودخی سنك یزدانك فمنکم کافر دیدی دیمك
دخی جائزدر و کبر کهن کافر لفظنك صفتی اولور یعنی اویله کافرکه کبر کهندر

دیمك اولور ❊ مثنوی ❊ همچو کاوی نیمهٔ چپش سیاه * نیمهٔ دیکر
سپیدی همچو ماه) مثلا بر کاو کبی انك صول لك بالتمام نصفی سیاه اوله نصف
آخریکه مراد اندن صاغ جانبدر ماه کبی زیاده سپید اوله سیاه باشد و همچو ماه
باشد تقدیرنده اولور ❊ مثنوی ❊ هر که این نیمه ببیند رد کند * هر که آن نیمه ببیند
کد کند) هر کیمکه بو سیاه نیمه‌یی کوره رد ایلر هر کیم اول نصف آخری کوره که
مراد اندن بیاض اولان جانبدر احتیاج عرض ایلر یعنی انك خریداری اولمسنه
طالب اولور بوندن مقصود انسانك نفسانیتی وبشریتی جانبنه نظر ایلین اندن
نفرت ایلر کاوك سیاه جانبنی کوروب رد ایلین کیمسه کبی وانسانك روحانیت وعقل
وخصال حمیده‌سی جانبنه نظر ایلین انك طالب ومحتاجی اولور نته‌کم کاوك سپید
جانبنی کوروب خریدار اولمسنه محتاج اولان کیمسه کبی دیمك اولور کد کند بونده
عرض احتیاج کند ومحتاج شود معناسنه استعمال اولنور ❊ مثنوی ❊
یوسف اندر چشم اخوان چون ستور * هم وی اندر چشم یعقوبی چو حور)
مثال آخر حضرت یوسف علیه السلام بو حسن و اطافتله قرنداشلرینك
کوزنده حیوان کبی ایدی هم اول یوسف یعقوب حضرتلرینك کوزنه حور کبی
ایدی زیرا (فعین الرضا عن کل عیب کلیله) فحواسنجه حضرت یعقوب حضرت یوسفه
عین محبتله نظر ایدردی * ولکن عین السخط تبدی المساویا * مقتضاسنجه
اخوان یوسف حضرت یوسفه عین بغض وعداوتله بقرلردی بو اجلدن انلره
مبغوض وحضرت یعقوبه محبوب اولمشیدی ❊ مثنوی ❊ ازخیال بد مر اورا زشت
دید * چشم فرع وچشم اصلی ناپدید * چشم ظاهر سایهٔ آن چشم دان *
هر چه آن بیند بکرد داین بدان) خیال بددن اول یوسف اولان خوبی زشت
وقبیح کوردی چشم فرع وچشم اصلی ناپدید در اصلیده اولان یانسبت ایچوندر
زشت دیدك فاعلی چشم فرعدر وچشم اصلی مبتدا وناپدید خبردر راست تقدیریله وحال
معناسی دخی مفهوم اولور یعنی خیال بددن آنی زشت کوردی چشم فرع شول حالده که
چشم اصلی وحقیقی ناپدیددر دیمك اولورسن چشم ظاهری اول چشم اصلی
وحقیقینك سایه وفرعی بیل هرنه‌یی که اول چشم حقیقی کوره بو چشم ظاهر اکا دونر
وانك کوردیکنه مقر ومعترف اولور وکندی کوردیکندن رجوع قیلور مثلا برشی
حقیقتده خوبدر وچشم حقیقت بین آنی خوب کورر لکن چشم ظاهر آنی خیال بد
واسطه‌سیله واغراض نفسانی وسیله‌سیله بد وقبیح کورر چونکم اول غرض اولان
بد خیال زائل اوله چشم ظاهر چشم اصلینك کوردیکنه دونر واکا راضی اولور دیمك
اولور ❊ مثنوی ❊ تو مکانی اصل تو در لامکان * این دکان بربند و بکشا
آن دکان * شش جهت مکریز زیرا در جهات * شش درست وشش دره

ماتست مات) ای سالك راه حقیقت سن مكانه منسوب سن اصلك سنك لامكانده در
بومكانده اولان دكان حواسكی بغله واول لامكانده اولان دكان روحانی وحقانی یی
فتح ایله شش جهانه فچمه زیرا شش جهانده شش دره وار در وشش دره ماندرمات یعنی
شش حواس ماندرمات دره ایكی جانبی یوكسك واورته سی چقور وانش اولان یره دیرلر
بوراده شش حواسدن استعاره در كه بش حواس ظاهره و بری دخی حس مشترك كه
كاه حواس ظاهره دن وكاه حواس باطنه دن طوتارلر بو حواس سنه جهات سته ایچره
عاقبت مات ومستهلكدر دیمك اولور شمعی مرحوم نردبازلر لعبنده ننه كم
ششدره نك وجودی زمانی ماندن خلاص میسر دكلدر همچنین ششدره
مشابه سنده اولان شش جهاتدن خلاص میسر اولمز دیمشدر لكن نردبازلر لعبنده
وانلر اصطلاحنده ششدره لفظی اولمدیغی اهل نردك معلوملریدر اكر انلر مابیننده
بوكونه اصطلاح اولیدی بودخی وجهدن خالی اولمزدی (الله اعلم) انلر مابیننده
شش خانه پر اولدقده مات اولمغی ایراث ایلیوب ششدره شش خانه اولمقدن عبارت
اولورسه معنی پرنده اولور والافلا

شكایت كردن اهل زندان پیش وكیل قاضی ازدست آن مفلس

مثنوی باوكیل قاضی ادراك مند * اهل زندان درشكایت آمدند) ادراك
مند اولان قاضینك وكیلنه یعنی نائبنه زندان خلقی شكایته كلدیلر ادراك مند قاضینك
صفتی اولمقده جائزدر وكیلك صفتی اولسه دخی جائزدر یعنی قاضینك ادراك مند
اولان وكیلنه اهل زندان شكایت ایلدیلر دیمك اولور مثنوی كه سلام
ما بقاضی بر كنون * باز كو آزار ما زین مرد دون) بوبله دیدیلر كه بزم سلامزی
شمدی قاضی یه ایلت بودون وخسیس مفلسدن بزم آزار مزی ورنجیده خاطر
اولدیغمزی اكا كبرو سویله مثنوی كه درین زندان بماند اومستمر * یاوه
تاز وطبل خوارست ومضر) كه اول مفلس بوزندانده مستمر وابده قالدی اول
مفلس یاوه تاز وطبله خوار ومضردر یعنی بی ادبانه چاپجی وبیهوده حركت
ایدیجی وچوق ییجی وضررلو وبریجیدر مثنوی چون مكس حاضر
شود در هر طعام * ازوقاحت بی صلاو بی سلام) هر طعامه مكس كبی حاضر
اولور ادبسز وحیاسز لغندن دعوتسز وسلامسز مثنوی پیش
اوهیجست لوت شصت كس * كركند خودرا اكر كویش بس) انك قننده
التمش كسه نك لوتی هیچدر اكر اكا بسدر یتر یدك دیه سین كندیسنی صاغرایلر
مثنوی مرد زندان رانیاید لقمهٔ * وربصد حیله كشاید طعمهٔ)
زندانك مردنه برلقمه كلمز واكر اهل زندان یوز حیله ایله برطعامی اچه یعنی
اهل زندانه برصاحب خیردن برلقمه كلمز واكر كلورسه واهل زندان اول طعامی كشاده

قیلوب اكل وبلعه شروع قیلورسه جواب بویسته مرهوند ر مثنوی
درزمان پیش ایدان دوزخ كلو * حجتش این كه خدا كفتاكلو) فوری اول دوزخ
بوغازلو ایلر وكاورانك حجتی بوكه خدای تعالی كلوادیدی یعنی اكر اكادیسك كه
بوغاز كه صبرایله و بی ادبلك ایدوب خلقك طعامنی یمه آنك حجتی بودر كه حق تعالی
كلامنده كلوا واشربوا بویوردی اللهك امرینه امتثال ایلمك لازم وواجبدر بزنسنه نك
حقنده كه امر الهی وارد اوله سزاندن بنی نیچون نهی ایدرسز دیرایمش بوكه ماننده
اهل صورت صوفیلردن بری مكر اكل وشربه حریص ایمش واكثركسه نك
سفره سنه حاضر اولورایمش بركون بریسی اكادیمش هی مسلمان صوفی اولنلره
لایق اولان بسیار خوار اولمیوب اكل وشربدن پرهیز ایلمك لازمدر اول دخی
بر آیت كریمه یی حجت ابراز ایلیوب دیمش كه حق تعالی كلام مجیدنده كلوا واشربوا
بیورمشدر اللهك امرینه بكا امتثال ایلمك لازمدر دیمش پس اول كسه صوفیٔ
بسیار خواره دیمش كه آیتك آخرنی دخی اوقو وآنك معناسنی فهم ایله صوفی
دیمش كه بن مكه حافظی دكلم بنم حفظمده اولان انجق بوقدردر وارآخرنی
سن اوقیوكت مثنوی زینچنین قحط سه ساله دادداد * ظل مولانا ابد
پاینده باد) بونك كبی اوچ ییلاق قحطدن داد وداد یعنی اهل زندان ایندیلر
بواوچ ییلاق قحط كبی آج كوزلو طویمزدن داد وفریاد بعض نسخه ده بومصراع
حسبة لله زجور ش داد داد واقع اولمشدر معنی آنك جورندن اللهك ثوابی
ورضاسیچون داد وفریاد بزی آندن خلاص قیلسون مولانانك سایه سی ابدی
پاینده اولسون یعنی عمری اوزون اولوب انك خلق اوزره سایهٔ حمایتی نیجه مدت
قالسون مثنوی یا ز زندان تارود آن كاومیش * یا وظیفهٔ كن زوقفی
لقمه ایش) بوصوصغری یا زنداندن تاكیده یاخود بر وقفدن اكا برلقمه وظیفه ایله
تا آنی بیوب غیر بنك طعامنه حرصی ترك ایده مثنوی ای زتو خوش هم
ذكور وهم اناث * داد ده المستغاث المستغاث) ای سندن هم ذكور وهم اناث خوش
حالدر یعنی ازككلر ودیشیلرمرفه البالدر داد ایله المدد المدد یعنی عدالت قیل كه
سندن غوث ومدد طلب اولنمشدر دیدیلر مثنوی سوی قاضی شدوكیل
بانمك * كفت باقاضی شكایت یك بیك) بانمك اولان وكیل یعنی لطیف وملیح اولان
وكیل قاضی جانبنه كتدی اهل زندانك شكایتنی قاضی یه بر بر تقریر ایتدی مثنوی
خواند اورا قاضی از زندان به پیش * پس تفحص كرد از اعیان خویش) قاضی زنداندن
اول مفلسی حضورنه دعوت ایتدی پس قاضی كندینك اعیان وندماسندن اول مفلسك
حالنی تفتیش وتفحص ایلدی مثنوی كشت ثابت پیش قاضی آن همه * كه نمودند
ازشكایت آن رمه) قاضینك حضورنده اول جمیع سوزلر ثابت اولدیكه شكایتدن

اول جماعت کوستردیلر یعنی اول زندانده اولان کره مفلس حقنده نه دیدیلرسه
جمله سی اعیان واشرافك شهادتلریله ثبوت بولدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت قاضی
خیز ازین زندان برو * سوی خانهٔ مرده ریك خویش شو) قاضی اول مفلسه
ایتدی قالق بو زنداندن کت کند وارته قاله جق اوك جانبنه اول ﴿ مثنوی ﴾
کفت خان ومان من احسان تست * همچو کافر جنتم زندان تست) مفلس قاضی یه
ایتدی بنم خان ومانم سنك احسانکدر یعنی بنم خان ومانم بوقدر که اول جانبه
کیدم واکا التجا ایدم مکر سنك لطف واحسانك که اول بکا خان ومان منزله سنده در
کافر کبی بنم جنتم سنك زندانکدر یعنی زندان دنیا کفره به نیجه جنت کبی ایسه
بنم دخی جنتم زندانکدر دیدی ﴿ مثنوی ﴾ کرز زندانم برانی تو به رد * خود بمیرم
من ز درویشی وکد) اکر سن بنی زنداندن رد وطرد ایلمکله سوره سین
بن خود تقصیر وفقیرلقدن وسؤال ودریوزه دن اولورم وآجلقدن هلاك
اولورم دیدی ﴿ مثنوی ﴾ همچو ابلیسی که می کفت ای سلام * رب انظرنی
الی یوم القیام) بو مفلس زندانده قرار ایلمکی طلب ایلدی شول ابلیس کبیکه
دیدی ای ذوسلام سلامدن مراد حق تعالی در که سلام انك اسماء حسناسندندر
بوراده مضاف مقدر اولوب ای ذوسلام دیمکده جائز درو مضاف مقدر اولمیوب
(زجل عدل) قبیلندن مبالغه ایچون ای عین سلام دیمك دخی جائز اولور یعنی
ابلیس لعین حق تعالی حضرتلرینه دیدی ای ذوسلام ای بنم ربم بکا ویر مهل
وقیام قیامته دك نته کم سورهٔ اعرافك اوائلنه قریب حق تعالی انك بو قصه
سندن خبر ویروب بیوردلر (قال انظرنی الی یوم یبعثون قال انك من المنظرین)
انظرنی امهلنی معناسنه منظرین مهملین معناسنه در وسورهٔ حجرك اواسطنده
وسورهٔ صادك اواخرنه قریب بیورر (قال فانظرنی الی یوم یبعثون قال انك
من المنظرین الی یوم الوقت المعلوم ﴿ مثنوی ﴾ کاندرین زندان دنیا من خوشم *
تا که دشمن زادکانرا می کشم) ابلیس ایتدی زیرا بو دنیا زندانده بن خوشم
تا که دشمنمك فرزندلرینی دپلیم یعنی اولاد آدمی اغوا واضلال ایلمکله هلاك ایلیم
﴿ مثنوی ﴾ هر که اورا قوت ایمانی بود * وز برای زادره نانی بود) هر شول کمسه نك
که ایمانه منسوب قوتی اوله ویول آزیغندن اوتری بر نانی اوله یعنی طریق حقه کتمکدن
اوتری علم وعملدن بر غدای جانی اوله ﴿ مثنوی ﴾ می ستانم که بمکر وکه بریو *
تا بر آرند از پشیمانی غریو) کاه مکرله وکاه حیله ایله آلم تاکم پشیمانلقلرندن غریو کتوره
لربن انلرك قوت ایمانی ونان جانی کاه مکرله وکاهی خدعه وحیله ایله آلورم تاکم بونلر
پشیمان اولملرندن وندامت قیلملرندن فریاد وغریو ایلیه لر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾
که بدرویشی کنم تهدیدشان * که بزلف وخال بندم دیدشان) کاه فقر وفاقه ایله

بونلری تهدید وتخویف ایلیم نته کم حق تعالی آنك حالندن کلام مجید نده
(الشیطان یعدکم الفقر ویأمرکم بالفحشاء) دیو حکایه بیوردی کاهی محبوبلرك
زلف وخالی ایله انلرك چشمنی بغلایم ﴿ مثنوی ﴾ قوت ایمانی درین زندان
کمست * وآنکه هست ازقصد این سك در خمست) ایمانه منسوب اولان قوت
بو زندان دنیاده آزدر واولکه واردر بو کلبك سوء قصدندن درخمدر درخم
بونده اضطراب وزلزله معناسنه اولور یعنی شول کیمسه لرك که وجودنده بقیهٔ
ایمان موجود در انلر شیطانك مکر وفسادندن اضطراب وزحمتده درلر دیمك اولور
﴿ مثنوی ﴾ ازنماز وصوم وصد بیچارکی * قوت ذوق آید بر دیکبارکی)
نمازدن وصومدن ونیجه یوز بیچاره لکدن ذوق قوتی وشوق غداسی کاور
براوغوردن اول عدوانی ایلتور یعنی صوم وصلات وحج وزکات ونیجه یوز بیك
عباداتدن بر بندهٔ مطیعه که قوت روحانی وقوت ایمانی حاصل اولور اول لعین
آنی مکر واغوا ایله بر دمده ازاله قیلور (مثنوی) استعیذ الله من شیطانه *
قد هلکنا آه من طغیانه) بن اللهه صغنورم اللهك شیطانندن شیطانه ده اولان
ضمیر لفظهٔ اللهه راجعدر وشیطانك ضمیره اضافتی حضرت حق آنی خالق اولدیغی
واول اللهك مخلوق اولدیغی ملابسه ایله در تحقیقا بز هلاك اولدق آه اول شیطانك
طغیانندن که نیجه کیمسه لری مکر واغوا ایله طریق حقدن چیقاروب هلاك
ایلمشدر ﴿ مثنوی ﴾ یك سکست ودر هزاران میرود * هر که دروی رفت
او او میشود) حقیقتده بر کلب درنیجه بیك کسنه یه کیدر هر کیمسه یه که کندی
او شیطان او کیمسه اولور یعنی شیطان فی الحقیقه بر سکدر که اول حضرت
آدمله مقابله ایلیوب انا خیر منه دیمشدر سائر شیاطین بونك فروعی ومنشعباتی
کیدر که بونلر شیطان عتیقه نسبت لیس بشیء حکمنده در بو اجلدن یك سکست
بیوردیلر پس اول شیطان بر سکدر که هزاران کیمسه نك وجودنده سریان ایلر
هر کیمسه نك که وجودینه کیده اول شیطان آنك نفسی کبی اولور وآنك عروقنه
دم مجراسنده جریان قیلور کما قال علیه السلام (الشیطان یجری من ابن آدم
مجری الدم فضیقوا مجراه بالجوع والعطش) مثلا بر کیمسه نك باطنه داخل
وقلبی قتنده جاثم اولوب اکا القاء خواطر وافکار ایلدکده تمیزی اولمین کیمسه اول
خواطر وافکاری کندینك خاطره لری وفکرلری زعم ایلرحال بو که اوباطنه داخل
اولان شیطانك مکرلرندندر ﴿ مثنوی ﴾ هر که سردت کرد میدان کو دروست *
دیو پنهان کشته اندر زیر پوست) هر شول کیمسه که سنی طاعت حقدن سرد
ایلدی بیل که اول شیطان انده در واول کیمسه انسان صورتنده شیطاندر آنك
پوستی آلتنده وصوری ایچنده شیطان پنهان اولمشدر انسان که شیطان آنك

بوسنی آتنده وصورتی انسان شیطانی جن شیطانندن اغوا واضلال ایلمکده
زیاده مؤثردر پس بونلردن اجتناب لازم در ﴿ مثنوی ﴾ چون نیابد صورت
ایدر خیال * تا کشاند آن خیالات در وبال) چونکه صورت بولیه خیاله کاور
تاسنی خیال وفکر جانبندن وباله چکه یعنی شیطان انسان شکلنده کندی یه
مستعد برابلیس سیرت کیمسه بی ایسترکه سن آنک سوزنه وقولنه اعتماد ایلیه سن
اکر بوکونه کیمسه بی بولورسه سنی انک صورتندن کاوب اضلال ایلروا کر بویله
برکیمسه بوله مزسه وانک صورتنه داخل اوله مزسه خیاله کاوب تا کم سنی
اوخیال جهتندن وبال وعصیانه چکه یعنی بعض نسخه ده نیابد یرینه نیاید
واقع اولمشدر بوتقدیر اوزره معنی چونکم صورته کلیه خیال کاور دیمک اولور
﴿ مثنوی ﴾ که خیال فرجه وکاهی دکان * که خیال علم وکاهی خانمان)
کاه خیال تفرجه وکاه خیال دکانه کاه علم خیالنه وکاهی خانمان خیالنه چکه
بو بیت بیت اولده اولان تا کشاند لفظنک مفهومنده داخل اولور بو اجلدن
کشاند لفظی بو بیتده دخی مقدر اولوب معنی بویله ویرلدی ﴿ مثنوی ﴾
هان بکو لاحولها اندر زمان * از زبان تنها نه بلکه ازعین جان) آکاه اول
لاحوللر سویله هر زمانده یالکز زباندن دکل بلکه عین جاندن دی لاحول
ولاقوة نک معناسی عن قریب مرور ایلدی و بو لاحول ولاقوة دن مراد حول
وقوتی اللهه اسناد ایلمکدر بو ایسه دین توحیددر پس کلمهٔ توحیدکه لاحول
ولاقوة الابالله ویاخود لا اله الا الله درشمشیر شیطان کبیدرکه برکیمسه لاحول
ولاقوة کلمه سنه مشغول اولسه ویاخود کلمهٔ توحیده اشتغل قیلسه تیغ لا ایله
شیطانی قتل ایلر لکن اتفاق مشایخ بونک اوزرینه درکه مجرد لفظک شیطانک
وجودنه تأثیری یوقدر بلکه بونی دین عین جاندن دیمک لازمدر که حتی شیطانی
قتل ایلیه وعین جاندن دیمه نک معناسی جان توحید خدایه مظهر اولمق کرک وسر
لاحول ولاقوة یی بولمق کرک تا لفظ جانده اولان معنایه دلالت قیله وکلمهٔ لاحول
ولاقوة جانده اولان معناده ظهوره کله دیمک اولور

﴿ تتمهٔ قصهٔ مفلس ﴾

﴿ مثنوی ﴾ کفت قاضی مفلسی را وانما * کفت اینک اهل زندانت کوا)
قاضی اول مفلسه ایتدی مفلسلکی کیرو کوستر مفلس قاضی یه ایتدی ایشته سکا
اهل زندان شاهد در ﴿ مثنوی ﴾ کفت ایشان متهم باشند چون * می
کریزند از تومی کریند خون) قاضی مفلسه ایتدی انلر متهم اولورلر چونکم سندن
قچرلر وقان اغلرلر پس شهادتلری مقبوله اولمز زیرا که غرضلری وارشهادتنده
خلوص شرطدر ﴿ مثنوی ﴾ وز تومی خواهندهم تا وارهند * زین غرض

باطل کواهی می دهند) وهم اهل زندان ایسترلر که تاسندن قورتولالر پس
بو غرضدن باطل شهادت ایدرلر ﴿ مثنوی ﴾ جمله اهل محکمه کفتندما *
هم براد بار و برافلاسش کوا) محکمه خلقینک جمله سی ایتدیلر بزدخی انک ادبارنه
وافلاسنه شاهدز ﴿ مثنوی ﴾ هرکرا پرسید قاضی حال او * کفت مولا دست
ازین مفلس بشو) قاضی هر کیمه که اول مفلسک حالنی صوردی اول کیمسه
ایتدی ای افندی بو مفلسدن ال یو ﴿ مثنوی ﴾ کفت قاضی کش بکردانید
فاش * کرد شهر این مفلس است و بس قلاش) قاضی ایتدیکه اول مفلسی
طولاندرک فاش وآشکارا شهرک اطرافنی بو مفلسدر وزیاده قلاشدر دیو
﴿ مثنوی ﴾ کو بکو اورا منادیها زنید * طبل افلاسش عیان هر جا زنید)
محله بمحله آنک ایچون ندالر اوریکز آنک افلاسی طبلنی هر یرده عیان اوریکز آنک
حیله وتزویرنی خلقه بیان قیلکز ﴿ مثنوی ﴾ هیچ کس نسیه بنفروشد برو *
قرض ندهد هیچ کس اورا تسو) هیچ کیمسه اکا ویره سیه نسنه صاتمیه هیچ
کیمسه اکا برمنقر قرض ویرمیه ﴿ مثنوی ﴾ هر که دعوی آردش اینجا بفن *
بیش زندانش نخواهم کردمن) هر کیمکه آنی بورایه بنم حضورمه فن وحیله سی
سبیله دعوایه کتوره بن انی آرتق زندانه ایلتمک ایستمزم بیش بونده باء عربیله
آرتق معناسنه اولور ﴿ مثنوی ﴾ پیش من افلاس او ثابت شدست * نقد
وکالا نیستش چیزی بدست) زیرا اول مفلسک افلاسی بنم اوکمده ثابت اولمشدر
اول مفلسک النده نقد ومتاعدن برنسنه یوقدر ﴿ مثنوی ﴾ آدمی در نقد
دنیا زان بود * تا بود کافلاس او ثابت شود) حکم شرعی بودرکه مدیونک افلاسی
ثابت اولنجیه دک حبسده مکثی لازم وواجبدر اما بعد ثبوت الافلاس حبسدن
خلاص لازم اولور مفلس اوکسه درکه اصلا درهم ودیناری ومتاع وملکی
اولیه کذلک جنس آدمی حبس خانهٔ دنیاده اول اجلدن محبوس اولورکه تا اوله که
انک افلاسی ثابت اوله یعنی کندینک درهم ودیناری ومتاع وملکی اولمدیغنی
تحقیقا بیله العبد وما یملکه لمولاه سرینه طویه وکندونی حقیقة هر شیدن فقیر
ومفلس بوله بوتقدیرجه قاضئ حقیقت آنی حبس خانهٔ دنیادن آزاد قیلور ومراتب
احراری بولور وامان اللهده ساکن اولور ومن بعد بر دخی حبس جائز اولمز
﴿ مثنوی ﴾ مفلسیء دیو را یزدان ما * هم منادی کرد در قرآن ما) بزم یزدانمز
شیطانک مفلس لکنی هم بزم قرأنمزده ندا ایلدی یعنی بزه متعلق اولان قرآن
عظیمده بزم خدامز شیطانک افلاسنی بیان قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ کو دغا ومفلس
است و بدسخن * هیچ با او شرکت وسودا مکن) که اول شیطان حیله کار ومفلس
بدکردار و بد کفتار در هیچ انکله شرکت وبیع وشرا ایلمه دغا حیله کار وسودا

بونده بیع وشرا معناسنه در ﴿ مثنوی ﴾ ورکنی اورابهانه آوری * مفلس است
اوصرفه ازوی کی بری) واکرانکله بیع وشرا ایلیه سن صکره بهانه کوره سن
اوابلیس مفلسدر اندن نجۀ صرفه وفائده ایلتورسن وحضرت حقدن بوعتاب
وخطابه مستحق اولورسن که بیورر (الم اعهد الیکم یابنی آدم ان لاتعبدوا الشیطان
انه لکم عدو مبین) پس حصه بیانندن ینه قصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر
﴿ مثنوی ﴾ حاضر آورد ند چون فتنه فروخت * اشتر کردیکه هیزم می
فروخت) مصراع اولده فروخت فعل ماضیدر متعدی ولازم اولمق جائزدر متعدی
اولدیغی تقدیر اوزره فتنه یی شعله لندردی ویاقلندردی دیمك اولور تقدیر
معنی بوبله دیمك اولور چونکم اول مفلس فتنه شعله لندردی خلق شهر حاضر
کتور دیلر برکردك اشترنی که اول هیزم صاتردی مصراع ثانیده اولان فروخت
صاتمق معناسنه در بودخی فعل ماضی در ومصراع اولده تقدیم واردر تقدیر
کلام دیمك اولور که چونکه فتنه شعله لندی یعنی فروخت لازم اولدیغی اوزره
معنی فتنه شعله لندی بوتقدیر اوزره دیمك اولور که چونکه فتنه شعله لندی یعنی
مفلسك فتنه سی وافلاسی ظاهر وآشکار اولدی حاضر کتور دیلر برکردك اشترنیکه
اول کرد هیزم صاتردی ﴿ مثنوی ﴾ کرد بیچاره بسی فریاد کرد * هم موکل
رابدانکی شاد کرد) بیچاره کرد دوه می آلمك دیو چوق فریاد ایلدی هم دوه یی
المغه موکل اولنی بردانکله تسلیه وشاد ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ اشترش برداند از
هنکام چاشت * تابشب وافغان اوسودی نداشت) انك دوه سنی قوشلق وقتندن
اخشامه دك الدیلر وایلندیلر وانك افغانی فائده طوتمدی ﴿ مثنوی ﴾
برشتر بنشست آن قحط کران * صاحب اشتر پی اشتردوان) اول قحط کران اشتر
اوزره اوتوردی اشتر صاحبی اشترك ارد نجه یلیجی ایدی تاکم اشتری ضایع اولمیه
﴿ مثنوی ﴾ سو بسو وکو بکو می تاختند * تا همه شهرش عیان بشناختند)
طرف بطرف محله بمحله چاپدیلر تا جمیع شهر خلقی اول مفلسی عیان وآشکارا
اکلدیلر و بیلدیلر ﴿ مثنوی ﴾ پیش هر حمام وهر بازار که * کرد مردم جمله در
شکلش نکه) هر حمامك و بازارك اوکنده که مجمع ناسدر جمله مردم آنك
شکلنه نکاه قیلدی وناظر اولوب نشان ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ ده منادیکه
بلند آوازیان * ترك وکرد ورومیان وتازیان) واون منادیکه بلند
آوازلردن یعنی آوازی بلند اولان کسنه لردن ترك وکرد وروملر وعربلر
وبونلردن ماعدا پارسی وهندی وفرنك وتاجیك ویونانی وعبری لسانی
اوزره ندا ایلدیلر تاهر قوم آنك افلاسنی کندی منادی اسندن فهم قیلوب حذر
برطرف اوله پس هر منادی کندی لسانی اوزره بوکونه ندا ایلدیلر که

﴿ مثنوی ﴾ مفلست این ونداردهیچ چیز * قرض تاند هد کس اورایك
پشیز) بومفلسدر هیچ برچیز طوتمز تاکسه اکا بر پول قرض ویرمیه ﴿ مثنوی ﴾
ظاهر وباطن ندارد حبهٔ * مفلسی قلبی دغایی دبهٔ) زیرا ظاهر وباطن برحبه
طوتمز یعنی برشیئه مالك دکلدر برمفلس برقلب بردغابردبه دردبه یاغ برداغنه دیرلر
بونده برمداهنه قابی وحیله برد اغیدر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ هان وهان
بااو حریفی کم کنید * چونکه کاوارد کره محکم کنید) منادیلر ندا ایلدیلرکه
ای عباد الله اکاه اولك آکاه اولك آنکله حریفلکی آز قیلك چونکم سزه بیع ایتمك
ایچون کاو کتوره اول کاوه قید وکرهی محکم ایلك که اول سارق سرقتده شویله
اوستاددر که درحال کتوردکنی چکر وبیع ایتدیکنی ینه اوغرلر فرس قدیمده اسکی
مثلدر که فلان کس اکرترا کاو آرد کره محکم کن تابازنه دزد دیرلر واول کیسه نك
خرسزلقده بغایت چست وچابك اولدیغندن کنایه ایدرلر وبومثلك اصلی
اولا بو اولدیکه ایکی خرسز بری بری ایله بحث ایلدیلرکه سرقتده سنمی اوستادسن
یوخسه بنمی پس بونلر براوستاد خرسزی کندیلرینك تمییزی ایچون حکم نصب
ایلدیلر اول اوستاد بونلره دیدیکه بین السراق اوستاد اول کیسه درکه براوکوزی
برکیسه یه صاته ینه اول کون اوغرلیه پس بوکاقنغیکز قادر در بری بن قادر دکلم
دیدی بری بن قادرم پس اول قادرم دین سارقك براوکوزی وار ایدی درحال
آنی برچفتجی یه بیع ایلدی پس اول چفتجی دخی برآخر اوکوزله آنی چفت
ایدوب صنه مق ایچون چفت سورمکه کندی پس اول بایع بقر اولان سارق اول
بررفیقنی آلوب چفتجینك تارلاسنه قریب اولدقده اکا دیدیکه بن بوکیده کزلنه یم
سن وار چفتجینك مقابله سنده برایراق یرده عجب عجب دیو چاغر وبوندن غیری
سوز دیمیوب همان بویله دیو باغردیدی پس اول خرسز برمحله واروب عجب
دیو چاغرمغه باشلدی پس اول چفتجی استماع ایدوب کندی یه دیدیکه بونده
برسر وبرحکمت وار درکه بوکشی دائما عجب عجب دیو چاغرر واروب اکا بو عجب
ایلدیکی عجایبدن خبر آله یم دیو چفتی قویوب اکا متوجه اولدی کیدر کن کیندده اولان
سارق چیقوب کاوی چکوب درحال آغجلق ایچنه قاچدی پس چفتجی اول عجب
دینه کلدی ودیدیکه ای آدم صباحدن بری عجب دیرسن محل تعجب نه در اول کیسه
دیدیکه بوندن عجب نه اولورکه سن بربالکز اوکوزله چفت سوررسن پس چفتجی
آردنه باقوب کوردی فی الواقع اوکوز برقالمش بوکره چفتجی درد مند عجب دیمکه
باشلدی سارق اکا دیدیکه ایشته بنده تعجب ایلدیکم بودر دیدی پس اول زماندن برو
ضرب مثل اولدیکه فلان کس اکرترا کاو آرد کره محکم کن تا بازنه دزددیرلر
واول کسه نك اوستاد خرسز اولدیغندن کنایه ایدرلر ﴿ مثنوی ﴾ ور بحکم آرید

اين پژمرده را * من نخواهم كرد زندان مرده را) واكر بو فقردن صولشی
حكمه كتوره سز و بنم محكمه يتوره سز بن مرده يی زندانه حبس ايلمك ايستمزم
« مثنوی » خوش دمست او وكلو يش بس فراخ * باشعار نو دثار شاخ شاخ)
اومفلس خوش دمدر وآنك بوغازی زياده واسعدر يعنی شيرين سوزلو
وطتلو ادالو بركسه در وچوق بيجيدر يكی شعارله آنك دثاری پاره پاره در دثارايچ
قفتانه وشعار اوست قفتانه ديرلر يعنی آنك ايچنده كيديكی لباس كهنه و پاره
پاره در واوستنده اولان لباسی يكی ولطيفه در زيرا مفلس حيله كارلرك صفتيدر كه
ظاهرنی مزين وملبس ايدوب ناسه لطيف ادالر وخوش آينده سوزلر سويليوب
آنلری بوطرا فتله فريفته ايدرلر « مثنوی » كر بپوشد بهر مكران جامه را *
عاريه ست آن تا فريبد عامه را) اكر اول مفلس مكر وخدعه دن اوتری اول نوجامه يی
كيسه اول جامه عاريتدر تا عوامی الدايه « مثنوی » حرف حكمت برزبان
نا حكيم * حلهای عاريت دان ای سليم) حكيم اولميان كسه نك زبانی اوزره
حكمت كلمه سنی ای سليم عاريتی اولان لباسلر بيل يعنی عمليله عامل اوليان واوليا
اوصافيله اتصاف قيليان كسه لرك لساننده حكمته متعلق اولان الفاظ وعبارات
واسرار ومعرفته متعلق اولان اصطلاحات عاريتيدر كنديلرك حسب حالی وملك
ومالی دكلدر مثلا بركسه نك برخواجه دن عاريت لباسلر آلوب كيديكی كيدر
كاه ابلس اولوب وابلس سيرت اولان بر تلبيسلر دخی صورت صلاحدن كلوب
علم وعمل لباسنی كنديلره استعاره قيلوب ساده دل اولان كسه لری بو مكر ايله
فريفته ايدرلر « مثنوی » كرچه دزدی حله پوشيده است * دست تو چون
كيردآن بريده دست) اكرچه برخرسز برحله يی كيمشدر اول الی قطع اولنمش
دزدسنك دستكی نيجه طوتر وسكا نوجهله معاونت ايلر بريده دست ديمك باعتبار
مايؤل اليه در كه شرعا خرسزك دستی قطع اولمق لازم اولدی يعنی مقرر اوليجق
آنی مقطوع اليد منزله سنه تنزيل ايلمش اولورلر اول الی كسيله جك ديمك دخی
جائزدر پس سارقان كلمات اهل طريقت وقاطعان راه اصحاب شريعت اولان
مفلسلر كه بهر خداع لباس مكرله متلبس اولمشلردر انلر بركسه يه نيجه دستكير
اولورلر ونوجهله معاونت قيلورلر بلكه آنی فريفته ايدوب مالك اولدی يعنی شيئی
الدن المغه سعی قيلورلر « مثنوی » چون شبانه از شتر آمد بزير * كرد كفتش
منزلم دورست ودير * برنشستی اشتری از بكاه * جورها كردم كم از اخراج كاه)
چونكه مفلس اخشام وقتی كردك ايشتردن آشغه كلدی كردمفلسه ديديكه
بنم منزلم دور وقتم كيجه در دوه نك اوزرينه اوتردك ورا كب اولدك قوشلاق
وقتدن بری اوبله اولديسه ازبه يی قودم وارتغی قودم اكسك اولسون

ويرديك محلنده بويله ديرلر و بو معنادن كنايه اولور و بده معناسی قرينه كلامدن
منفهم اولور بوهم وجهدر آرپه يی ترك ايلدم صمان بهاسندن كم ايله يعنی
آرپه نك بهاسندن فراغت ايلدم باری صمان بهاسنی وير اخراج بونده بها
معناسنه اولور خرجك جميدر خرج وخراج اجرت معناسنه درجمعی اخراج
واخاريج كلور اكرچه كردك دوه سنی عوانلر كرها وجبرا آلمشلردی مكر مفلسك
اشتراوزه ركوبی وقتنده كرد بيچاره مفلسدن اجرت وكرا آلورم ديو فرياد
وفغانی ترك ايدوب مزد واجرت اميدی ايله يانجه يله كيدوب (وحبك الشی
يعمی و يصم) مقتضاسنجه مزد واجرت وكرايه كمال حب وطمعندن مفلس ديمك
معناسنی فهم ايتميوب ومفلسدن نه منفعت حاصل اولور ديو ترك جانبنه كتميوب
حين نزولده مفلسدن اجرت ومنفعت طلبيه باشلدی پس مفلس دخی آنی سنك
طعن وملامت ايله طاشلدی نته كم بوكه ما نند چوق كيمسه مرايی ومدعی
اولنلردن تقوی وديانت وشيطان غويدن منفعت وهدايت طلب قيلور عاقبت
كرد كبی بواملدن محروم قالور « مثنوی » كفت تا اكنون چه می كرديم
پس * هوش تو كو نيست اندر خانه كس) مفلس كرده ايتدی شمديه دك بز
نه طولانورز پس سنك هوشك قنی اوده كيمسه يوقمی يعنی اول مفلس كرده ديدی
صباح زماننده شمديه دك بز محله بمحله وكوی بكوی نه طولنورز و بزی نيچون
كزدررلر بيلزميسن پس سنك عقلك قنده درخانه دلده كيمسه بوقيدر تاكم بوقدز
منادیلرك سوزنی فهم ايله « مثنوی » طبل افلاسم بچرخ سابعه * رفت
وتو نشنيده بد واقعه) بنم افلاسم طبلی يدنجی چرخه كندی سن ايشتمزسين
بد واقعه در يعنی بنم فقر وافلاسمك صيت وصداسی فلك سابعه كندی
سن ايشتمزميسن بونه قبيح واقعه درونه عجب حادثه درسن بد واقعه يی ايشتمدكمی
ديمك دخی وجهدر سن ايشتمامشسن ديمك دخی وجهدر « مثنوی » كوش
تو پربوده است از طمع خام * پس طمع كرمی كند كور ای غلام) سنك
قولاغك خام طمعدن پر اولمشدر پس طمع انسانی ای غلام صاغر و كور ايلر
« مثنوی » تا كلوخ وسنك بشنيد اين بيان * مفلسست ومفلسست اين قلتبان)
بو بيانی حتی كلوخ وسنك ايشتدی بو قلتبان مفلسدر مفلسدر ديديلر قلتبان
عورتينك فجورنی كوروب راضی اولان كيمسه يه ديرلر « مثنوی » تا بشب
كفتندر صاحب شتر * برنزد كواز طمع پر بود پر) منادیلر بوندايی صباحدن
اخشامه دك ديديلر صاحب شتره تأثير ايلمدی زيرا اول كرد طمعدن پر ايدی پر پس
هركيمك كه قلبی طمعله پر اوله طريق حقده منادی اولان انبيا واوليانك سوزلرنی
قولاغی ايشتمز وانلرك كلامنك معناسنی فهم ايدوب آنكله ايش ايتمز « مثنوی »

هست برسمع و بصر مهر خدا * درحجب بس صورتست وبس صدا) کوش
وچشم اوزره حضرت خدانك مهری واردر (کما قال الله تعالی ختم الله علی قلوبهم
وعلی سمعهم وعلی ابصارهم غشاوة) آنجا بلرده چوق صورت واردر وچوق
صدا واردر ولکن هرچشم اول صورتلری کورمز وهر کوش ایلین سمع وبصرنده
مهر خدا اولمین کسه در ⁂ مثنوی ⁂ آنچه اوخواهد رساندان بچشم *
ازجمال وازکمال وازکرشم) اول نسنه یی که اول خدا ایستر چشمه آنی کوسترر جمالدن
وکمالدن وناز وشیوه دن وسائر مبصراتدن ⁂ مثنوی ⁂ وآنچه اوخواهد رساند
آن بکوش * ازسماع واز بشارت وزخروش) واول نسنه یی که اول خدا ایستر کوشه
آنی ایرشدیره سماعدن و بشارتدن وخروشدن و بونلردن غیری اولان مسموعاتدن
⁂ مثنوی ⁂ کون پرچاره ست هیجت چاره نی * تا که نکشاید خدایت روزنی)
کون سرتاسر پردرمان وچاره در هیچ سکا چاره یوقدر مادامکه خدای تعالی
چاره ودرمان جانبنه بر روزن آچمیه ⁂ مثنوی ⁂ کرچه هستی بوکنون غافل
ازان * وقت حاجت حق کند انرا عیان) اکرچه سن شمدی اول چاره لردن غافل
اولدك حاجت وقتنده اول چاره لری حق تعالی عیان ایلر یعنی سنکه چاره ودرماندن
الآن غافلسین اول چاره یه محتاج اولدیغك وقتده وانك وقتی کلوب ارادت الهیه
اقتضا ایلدیکی حینده اول چاره لر ظاهر اولور وسکا یوز کوسترر ⁂ مثنوی ⁂
کفت پیغمبر که یزدان مجید * ازپی هردرد درمان آفرید) پیغمبر علیه السلام
بیوردیکه اولو اولان یزدان هر درددن اوتری درمان خلق ایلدی (کما قال
علیه السلام لکل داء دواء وقال ایضا ما انزل الله داء الا انزل له دواء وقال ایضا ان الله
خلق لکل داء دواء ⁂ مثنوی ⁂ لیك ازان درمان نبینی رنك وبو * بهر درد
خویش بی فرمان او) اکرچه بویله در لکن اول درماندن رنك و بو کورمزسین
یعنی اندن بر اثر مشاهده قیلمزسین کندی دردندن اوتری انك فرمانیسز یعنی آنك ارادتی
اولمینجه کندی دردندن اوتری دوا وصوری ومعنوی اولان مرضلردن اوتری شفا بولمغه
قادر اوله مزسین ⁂ مثنوی ⁂ چشم را ای چاره جو در لامکان * هین بنه چون چشم
کشته سوی جان) چشمکی ای درده چاره ودرمان دیلین آگاه اول لامکانه قو کشته
ومرده نك کوزی جان جانبنه تابع وناظر اولدیغی کبی (قال علیه السلام ان الروح
اذا قبض یتبعه البصر) یعنی روح انسانی قبض اولندقده کوزا کا تابع اولور وانك اردنجه
نظر قیلور سندخی ای چاره جو اولان کیمسه مرده جانك اردنجه نکران اولدیغی کبی
لامکان جانبنه کوز قویوب چاره ودرمان ایچون منتظر اول دیمك اولور ⁂ مثنوی ⁂
این جهان از بی جهت پیدا شدست * که زبی جایی جهانرا جا شدست) بو جهان بی
جهت عالمندن پیدا اولمشدر که بی جایلکدن جهانه جای اولمشدر یعنی بو جهان
صوری بی جهات اولان عالم لامکاندن پیدا اولمشدر ومرتبهٔ اعیاندن ظهوره

کلمشدر که بی مکانلك وبی محللك مرتبه سندن بو جهانه مقام مستقر اولمشدر زیرا
بو جهان لامکان اولان حقله قائمدر ⁂ مثنوی ⁂ باز کرد از هست سوی
نیستی * طالب ربی ور بانیستی) ای سالك چاره جو رجوع ایله وارلق عالمندن
یوقلق جانبنه که مراد عدم اضافیدر طالب رب ایسك ودخی ربه منسوب ایسك
بعض نسخه ده مصراع ثانی کرتو از جان طالب مولیستی واقع اولمشدر معنی
اکرسن جاندن ودلدن مولایی طلب ایدیجی ایسك دیمك اولور ⁂ مثنوی ⁂
جای دخلست این عدم ازوی مرم * جای خرجست این وجود بیش وکم) بو عدم
محصول یریدر اندن نفرت ایلمه بو زیاده وناقص وجود خرج یریدر یعنی عدم که
مراد عدم اضافی وعالم معنویدر اول محل محصولدر وبو محل زیاده ونقصان اولان وجود
خرج یریدر عالم معنادن بو وجوده هرنه کلورسه خرج اولمق مقرردر لکن عالم معناده
اولان وعالم معنایه کیدن خرج اولمز ⁂ مثنوی ⁂ کارکاه صنع حق چون
نیستیست * جز معطل درجهان هست کیست) چونکه حقك صنعنك کارکاهی
یوقلقدر یعنی عدم اضافیدر اویله اولیجق معطلدن غیری شکلا وار اولان جهانده
کیمدر یعنی معطل وبی بیکارلقدن غیری بو صورتا وار اولان جهانده کیمسه یوقدر
وبرکار ودر عمل اولان جهان فی الحقیقه عالم باطندر ⁂ مثنوی ⁂ یادده مارا
سخنهای دقیق * که ترا رحم آورد آن ای رفیق) وقتا کم کارکاه صنع حق
یوقلقده در و بو وار اولان جهاندن غیری معطل کیم واردر بیوردیلرسه و بو کلام
من حیث الحقیقه ارق مقالات وادق کلمات اولدیسه انکیچونکه هرکس بو عالمك
معطل اولمسنی وعالم باطنك دائما بونده عمل قیلمسنی ادراك ایدهمز پس بو مناسبتله
کلمات دقیقه نك افهام واذکاری ایچون جناب حقه تضرع ایدوب دیرلر که الهی
دقیق اولان سوزلری ای رفیق صاحبی علمای جدلك دقایقی کبی سکا رحم کتوره
اول دقیق اولان سوزلری بزم یادیمزه ویرو بزه آکدر علمای جدلك دقایقی کبی
مورث بغض وغضب اولمیه بلکه اول دقایق ورقایق جاذبهٔ مرحمت وجالبهٔ رأفت
ورفعت اوله ⁂ مثنوی ⁂ هم دعا از تو اجابت هم زتو * ایمنی از تو مهابت هم زتو)
خدایا هم دعا سندن اجابت هم سندندر یعنی دعا ایلمکی بنده لریکه موفق اولمق
وصکره آنی اجابت قیلمق سندندر ایمنلك سندندر مهابت هم سندندر یعنی کاه
بنده لریکی خوف وحزندن ایمن قیلرسین وکاهی جلال وعظمتله تجلی ایدوب
انلره مهابت ودهشتی براغورسین ⁂ مثنوی ⁂ کرخطا کفتیم اصلاحش تو کن *
مصلحی تو ای تو سلطان سخن) اکرخطا دیدك ایسه اول خطایی سن اصلاح ایله
مصلح سنسین ای خدا سوزك سلطانی سنسین یعنی جمیع شیلری اصلاح ایدیجی سنسین
وکلامك برهانی هم سنسین سلطان بونده برهان معناسنه اولمق روشندر غاب

ومسلط معناسنه اولسه ده جائزدر كه معنی ای سن سوزاوزره مسلط وغالب دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ كیمیاداری كه تبدیلش كنی * كرچه جوی خون بودنیلش كنی) خدایا قدرت كیمیاسنی طوتارسین كه اول خطایی تبدیل ایلرسین اكرچه اول خطا فی المثل قان ایرماغی اوله آنی نیل ایلرسین وآنی آب سلسبیل قیلرسین نته كم اكثر بنده لر یكك سیئاتنی حسناته تبدیل ایلیوب انلر حقنده (اولئك یبدل الله سیئاتهم حسنات) بیوردك ﴿ مثنوی ﴾ اینچنین مینا كریها كارتست * اینچنین اكسیرها اسرار تست) بونجلاین مینا كرلكلر سنك كاركدر یعنی بونك كبی تبدیلات وتحویلات سنك صنع وكردار كدر بونك كبی اكسیرلر سنك اسراركدر یعنی بونك كبی لطیف وعنایت كیمیالری سن پادشاهك اسراریدر كه نیجه حقیرلری شریف ونیجه كثیفلری لطیف ایلمكه قادرسین ﴿ مثنوی ﴾ آب راو خاك را برهم زدی * زآب وكل نقش تن آدم زدی) الهی سن شول قادر پادشاهسن كه آب وخاكی بری برینه اوردك وآنی تخمیر وتركیب ایدوب یدقدرتله بوغوردك آب وكلدن آدمك تنی نقشنی اوردك وآنك جسدنی احیا قیلدك ﴿ مثنوی ﴾ نسبتش دادی وجفت وخال وعم * باهزار اندیشه وشادی وغم) اول آدمه نسبت ویردك وجفت وخال وعم ویردك هزار فكروسرور ایله وغمله كه آدمك بوذكر اولنانلره نسبتی واردر وبونلردن ماعدا نیجه احوال واوصافه دخی انتسابی واردر ﴿ مثنوی ﴾ بازبعضی را رهایی داده * زین غم وشادی جدایی داده) كیرو بعض بنده لریكه خلاص ویرمش سین وآزاده لك مرتبه سنه انلری ایركورمش سین بوغم وشادیدن جدالق ویرمش سین وجسمه مخصوص اولان سرورو المدن بری قیلمش سین ﴿ مثنوی ﴾ برده ازخویش وپیوندوسرشت * كرده درچشم اوهرخوب وزشت) انلری كند یسندن واقرباسندن وطبیعتندن ایلتمش سین یعنی خلاص ایتمش سین هرخوب وزیبایی انك چشمه زشت وقبیح ایلمش سین ومحسوساتدن فارغ وآزاد قیلمش سین ﴿ مثنوی ﴾ هرچه محسوسست آوردمیكند * وآنچه ناپیداست مسند میكند * عشق او پیدا ومعشوقش نهان * یاربیرون فتنه اودرجهان) پس عبد الباطن اولوب هرنه كه اول محسوس وظاهر در آنی رد ایلر واول نسنه كه باطن وناپیدادر آنی مسند ایلر معتمد قیلر بعض نسخه ده مسند یرینه اوكد واقع اولمشدر معنی اكا عرض احتیاج ایلر وآنی طالب اولور دیمك اولور آنك عشق ومحبتی پیدا ومعشوقی نهاندر زیرا خدا اكا اسم باطنله تجلی ایلمشدر انكچون یار بیرونی ودلدار ظاهری انك فتنه سیدر جهانده (اما عارف بالله ومظهر اسم الله اولان عارفك حقنده بویله دكلدر بومرتبه عبد الباطن اولان طائفه نك عبدالله اولان كاملرك مرتبه سنه كوره

نقصانی اولدیغیچون بونلرك مشرب ومذهبنی ترك ایلمكه امر ایدوب بیوردیلر ﴿ مثنوی ﴾ این رها كن عشقهای صورتی * نیست برصورت نه برروی ستی * آنچه معشوقست صورت نیست آن * خواه عشق این جهان خواه آن جهان) یعنی بوعبد الباطن اولوب وظاهرده اولان محابیب ومعاشیقی معشوق حقیقیدن غیری زعم ایدن طائفه نك مذهب ومشربنی ترك ایله زیرا عنداهل الكمال صورته منسوب اولان عشقلر مجرد صورت اوزره دكلدر ومطلقا ملیحه وجمیله اولان ستینك روبی اوزره ده دكلدرزیرا اول نسنه كه فی الحقیقه معشوقدر صورت دكلدر خواه جهان ظاهرینك وكرك جهان باطنینك عشقی اولسون زیرا ظاهر وباطن معشوق حقیقتنه ایكی مرآت كیدرهم انده وهم بونده متجلی اولان اولدر (بیت) جهان مرآت حسن شاهد ماست * فشاهد وجهه فی كل ذرات (بیت) هوالاول هوالآخر هو الظاهر هو الباطن) بجز یاهو ویامن هو دكر چیزی نمیدانم ﴿ مثنوی ﴾ آنچه برصورت تو عاشق كشته * چون برون شد جان چرا بس هشته) اول نسنه كه سن صورت اوزره عاشق اولمش سن چونكه آنك جانی تندن طشره كندی آنی نیچون قومش سن وترك ایلمش سن بس معلوم اولدیكه مجرد صورته عاشق دكل ایمش سن بلكه صورت سببیله ظهور ایلین معنایه عاشق اولمش سن لكن بومعنایی درست فهم ایلمامش سن ﴿ مثنوی ﴾ صورتش برجاست این سیری زچیست * عاشقا واجو كه معشوق تو كیست) اول معشوقك اولان كیمسه نك روحی كتدكدن صكره صورتی یرنده در بوطوقلق ندندر وبوملالت وسآمت نه جهتدن حاصلدر ای عاشق كیر وایسته كه سنك معشوقك كیمدر یعنی تحصیل معرفت ایله تا سنك فی الحقیقه معشوقك كیم ایدیكی سكا معلوم وروشن اوله ﴿ مثنوی ﴾ آنچه محسوسست كر معشوقه است * عاشقستی هركه اوراحس هست) اول نسنه كه محسوسدر اكرمعشوقه در عاشق اولوردك هرشول كیمسه یه كه انك حسی واردر یعنی اول نسنه كه محسوسدر وظاهرا صورتده در اكر اول معشوقه اولیدی سن عاشق اولوردك هرشول كیمسه یه كه انك حس وصورتی واردر پس هر حس وصورتی اولانه معشوقك كتدكدن صكره محبت ایلمدیككدن معلوم اولور كه معشوق مجرد حس وصورتی اولان دكل ایمش بلكه اول حس وصورت آیینه سنده سكا یوز كوسترن معشوق معنوی ایمش ﴿ مثنوی ﴾ چون وفا آن عشق افزون میكند * كی وفاصورت دكر كون میكند) بوبیتده ایكی وجه اوزره معنی صحیح اولور اولا ایكی مصراعده بیله واقع اولان وفالر كند كلمه لرینك مفعولی اوله مصراع اولده فاعل آن عشق ومصراع ثانیده صورت اولور وبوتقدیر اوزره معنی چونكم اول عشق حقیقی وفایی زیاده ایلیه صورت وفایی نیچون

دکر کون ایلر دیمك اولور یعنی عاشقك وفاسنی صورت تبدیل وتغییره قادر اولمز دیمك اولور یعنی عاشقك وجودنده اول عشق حقیقی وفادار اولمغی وحقیقت اوزره محبت قیلمغی زیاده ایلیه صورت عاشقك وفاسنی متغیر ومتبدل ایلمز وانك وفاسنه رهزن اولوب مانع اولمز کرك معشوق حقیقی اکا صورتله تجلی ایلسون وکرکسه صورتدن خالی تجلی ایلسون محصل اول عاشقك وفاسنی صورت تبدیل وتغییره قادر اولمز دیمك اولور ووجه ثانی اولدر که ایکی مصراعده بیله واقع اولان وفالر فاعل اوله لر مصراع اولده آن عشق را تقدیرنده اولوب انك مفعولی اوله ومصراع ثانیده اولان صورت انك مفعولی اوله بو تقدیر اوزره معنی چونکم وفا اول عشقی افزون ایلیه وفا صورتی بلکه دکر کون ایلر یعنی عاشقك وفاسی وصدق وصفاسی اول عشق حقیقی معشوق حقیقی‌یه زیاده ایلیه وفا صورتی بلکه دیکر کون اولور یعنی مادامکه عاشقده وفا اوله واول وفا عشق حقیقی معشوق حقیقی جانبنه زیاده قیله اول وفانك من بعد صورت متغیر وشکلی دیکر کون اولمز کرکسه معشوق اول عاشقه صورتله متجلی اولسون وکرکسه اول صورتی ترك ایلسون اما چونکم وفا اراق وجود عاشقده عشق حقیقتی افزون ایلمسه وعاشق معشوق حقیقی جانبنه عاشق وفادار اولمسه معشوق حقیقته آینه اولان صورتدن اول تجلی کیدوب صورتدن اندن خالی قالدقده وفادخی صورت وشکلنی دکر کون ایلر یعنی وفایه خلل کلور مثلا اکثر اهل صورت اولان عشاق مجازی بلکه بر صورتدن ملاحت ولطافت کتسه انلرك وفالری دخی صورت وشکلن دکر کون ایدوب بوزیلور اکر بونده بر سؤال لازم کلورسه که اول سؤال بودر وفا عشقی نیجه زیاده ایلر که عشق کسبی دکلدر جواب اولدر که نعم عشق کسبی دکلدر بلکه معشوق حقیقینك بنده یی سومسنه موقوفدر چونکم معشوق حقیقی بر بنده سنی سوسه البته اول بنده ربیسنه عاشق اولمق مقرر اولور پس حق تعالینك عبده محبت ایلمسنه وفا وصدق وصفا سببدر نته کم بو حدیث بو معنایه دلالت ایلر (قال صلی الله علیه وسلم حاکیا عن ربه لا یزال العبد یتقرب الی بالنوافل حتی احبه فاذا احببته الی آخره) اهل تحقیق دیمشلر که عبد نوافل ایله حق تعالی‌یه تقرب ایلر حق تعالی اول بنده‌یه محبت ایلر پس حقك بنده‌یه محبتی بنده‌نك حضرت حقه محبت ایلمسنی مستلزم اولور پس حقك بنده‌یه محبتی پس نوافل که صفت وفادر عبدك حضرت حقه اولان عشق ومحبتنه سبب اولمش اولور پس عشق ومحبت دخی من وجه وهبی ومن وجه کسبی اولمش اولور (فلیتأمل ولا تعتقد بقول من قال العشق لیس بکسبی

✻ مثنوی ✻ پرتو خورشید بر دیوار تافت ✻ تابش عاریتی دیوار یافت) بو بیت صورتده اولان معشوقلرك حضرت معشوق حقیقی‌یه مرآت ومظهر اولدیغی

طالبلره تفهیم ایچون مثل موقعنده واقع اولمشدر مثلا کونشك پرتوی دیوارا اوزره بلدرادی دیوار عاریتی تابش بولدی کذلك معشوق حقیقی بو ظاهرده اولان معشوقلرك صورتی اوزره تجلی قیلدی وتابان اولدی انك پرتو ولطافتنی بو معشوقلرك دیوار وجودی عاریت بولدی دیوارك پرتوی کندیدن اولمدیغی کبی معشوقان صورینك دخی حسن ولطافتی کندیلردن دکلدر ✻ مثنوی ✻ بر کلوخی دل چه بندی ای سلیم ✻ واطلب اصلی که او تابد مقیم) ای ساده دل بر کلوخ اوزره نه کوکل بغلرسن ونه محبت ایلرسن شول بر اصلی کیرو طلب ایله که او دائما بلدرار یعنی کرپیج وکسك کبی اولان جسدلر اوزره نه کوکل بغلرسن شول اصلی طلب ایله که اول اجساد وصورده دائما تابان اولور وصور کونیه ده ظهور قیلور ✻ مثنوی ✻ ای که تو هم عاشقی بر عقل خویش ✻ خویش بر صورت پرستان دیده بیش ✻ پرتو عقلست آن بر حس تو ✻ عاریت میدان ذهب بر مس تو) وقتا کیم صورت پرست اولنلره ومحسوساتده قالنلره ✻ بر کلوخی دل چه بندی ای سلیم واطلب اصلی که او تابد مقیم ✻ دیو تو بیخ وتقریع ایلدیلرسه کندی عقلنه عاشق اولنلر کندیلرینی بو کروهدن مستثنا وبو صورتله عاشق اولنلردن اعلا ورعنا زعم ایتملری مقرر اولدیسه انلره دخی توبیخا وتقریعا بیوررلر که ای شول کیمسه که سن هم عاشقسن کندی عقلك اوزره اول سببدن کندیکی صورت پرستلر اوزره زیاده وعالی کورمش سن پرتو عقل کلدر اول سنك عقلك جمال وکمالی سنك حسك اوزره سنك مسك اوزره اولان ذهبی عاریتی بیل یعنی عقل وادراکك که مس کبیدر انك اوزرنده اولان ذهب علم ومعرفت عقل کلك پرتویدر او بله اولیجق عاشق فرع پرتو اولمقده اهل صورت ایله مشترك اولمش اولورسن پس نوجهله کندکی انلردن افضل بیلورسن دیمك اولور ✻ مثنوی ✻ چون زر اندود ست خوبی در بشر ✻ ورنه چون شد شاهد تو پیرخر) بشرده اولان حسن وخوبلق زراندود کبیدر یوخسه سنك شاهدك نیچون پیرخر اولوردی یعنی بشرده اولان لطافت بر باقرك اوستنه آلتون صیوا یوب یالدز ایلدکاری یالدز کبیدر بلکه اول یالدز کتسه باقر ظاهر اولدیغی کبی اول لطافت کتدکده بشر دخی زشت وپیرخر کبی اولور اکر بشرده اولان حسن ولطافت عاریتی اولمیدی سنك محبوبك پیرخر کبی زشت وقبیح اولور میدی ✻ مثنوی ✻ چون فرشته بود همچون دیو شد ✻ کان ملاحت اندر وعاریه بد) اول محبوبك فرشته کبی لطیف ایدی صکره دیو کبی اولدی زیرا اول حسن وملاحت اول محبوبده عاریت ایدی ✻ مثنوی ✻ اندك اندك می ستانند آن جمال ✻ اندك اندك خشك می کردد نهال) حق تعالی اول جمالی آزر آزر تدریجیله آلور تا که اول حسندن بر اثر قالمز نته کم

نهال آهسته آهسته تدريجيله خشك اولور * مثنوى * رونعمره ننكسه
بخوان * دل طلب كن دل منه بر استخوان) سورهٔ يس ده بو آيت كريمه يه
اشارت بيوررلركه (ومن نعمره ننكسه فى الخلق) اى ومن نطول عمره نقلبه فى الخلق
فلا يزال متزايدا انقص قواه عكس ماكان عليه بدأ امره) يعنى شول كيمسه نك كه
عمرنى بز تطويل ايده وز تنكيس وتقليب ايده رز خلقنده آنى پس دائما ضعفى متزايد
اولوب قواسى منتقص اولور وحالى عالم صباوتده اولان حالنه رجوع ايدر والحاصل
عقل وادراكنه نقصان وفهم وفراستنه نسيان طارى اولوب ماننده صبيان
بى ايمان وبى اذعان اولور (افلا يعقلون) اى من قدر على ذلك قدر على المسخ
والطمس يعنى احسن تقويمدن ارذل عمره تنكيس ايلين الله قادردر كه بو انسانك
كوزلرين طمس ايدوب صورتلرنى مسخ ايده پس بو كفار نيچون تعقل ايتمزلر پس
حضرت خداوندكار بو محلده بيوررلركه صاقين جمال صورى يه ومحبوب مجازى يه
كرفتار اولمقدن زيرا يار پايدار دكلدر (ومن نعمره ننكسه) نصندن بهره دار
وخبردار اوله كور بو نلرك پايانى نيجه خوار وزار اولور همان طالب حضرت
پروردكار اوله كور معناى بيت وار نعمره ننكسه آيتن اوقو طالب دل اول اى صورت
عاشق كوكل قومه استخوان و پوست اوزره يعنى كوكلك حسن وجمالنى
طلب ايله بول يا اعتبار مابول البه استخوان وخاك اوله جغه كوكل ويرمه وياخود
الآن استخوان ولحم و پوست اولان اجسامه فريفته اولوب انك زيور عاريتنه
كوكل قومه ديمك اولور * مثنوى * كان جمال دل جمال باقيست * دولتش
زآب حيوان ساقيست * خود هم اوآبست وهم ساقى ومست * هر سه يك شد
جون طلسم تو شكست * آن يكى را تو ندانى ازقياس * بندكى كن ژاژكم
حاناشناس) زيرا مظهر حق اولان كوكلك جمالى جمال باقيدر كه زوال پذير اولمز
اول كوكلك دولتى آب حيات حقيقيدن ساقيدر كه اول حب الهى ومعرفت يزدانيدر
بعض نسخه ده دولتش محلنه دولبش واقع اولمشدر بو تقدير اوزره معنى قلبك
ايكى لبى آب حياتدن ساقيدر ديمك اولور خود هم اوآبدر وهم ساقى ومستدر
چونكه سنك طلسمك صندى جميع اوچ بر اولدى يعنى خود حقيقته نظر اولنسه
بو تعدد وتكثر امر اعتبار يدر بلكه اول دل آب حيواندر نفسنده عين الحياة اولديغى
اعتباريله وساقى اولان يزداندر مفيض الحياة ومعطئ راحات ومسرات اولديغى
جهتدن ومست اولان انساندر ظهور وامكانيتى حيثيتدن بو معنى مذهب فلاسفه يه
مخالفدر زيرا انلر فاعل شى شى قابل اولمز ديرلر واشيا بى حقيقة سوا وغير زعم ايدرلر
و بو سر وحدت مطلقه نك ظهوره كلمسى طلسم وجودك شكست اولمسنه
موقوف اولديغيچون بيوررلركه هر اوچى براولدى چونكه سنك طلسم انانيتنك

موت اختيارى ايله شكست بولدى يعنى تچن موت اختياريله فانى اولسك وتوحيد
حقيقى مرتبه سن بولسك باده و ساقى ومستى وقائل بلى والستى بر كورردك
اكر بونده سلوكله بو معنى ميسر اولمسه عاقبة الامر وجود طلسمى صنوب موت
اضطرارى واقع اولدقدنصكره وحدت مطلقه ظهوره كلور وهركس آنى معاينه
قيلور لكن موحد مرتبه سن بولميوب محروم قالورسن اول اوچك اتحاد
وبرلكنى قياسدن بيلمزسن يعنى وحدت مطلقه يى سن قياسدن وترتيب مقدمات
وتصورات وتفكراتدن بيلمزسن زيرا بو وحدت الهى مقابل كثرت اولان وحدت
مخلوقه كبى دكلدر كه حتى قياس و عقلله بيله سن وعند اهل الحقيقه مقابل
شركت اولان وحدت دخى دكلدر كه حتى نفى شركت ايتمكله انى بوله سن
بلكه (كان الله لم يكن معه شئ الآن كما كان) فحواسنجه بر وحدت مطلقه در كه اسما
وصفات متكثره ايله ظهور قيلمشدر محجوب اولنلر آنى غير وسوى ظن ايليوب وحدتى
كثرتدن آيرو قياس ايدرلر (كما قال ابن الفارض (بيت) اذا ما ازال الستر لم تر غيره *
ولم يبق بالاشكال اشكال ريبة * بو توحيدك بلنمسينك طريقى قياس وفكرت دكلدر بلكه
عبوديتله تصفيه حاصل اولوب نور الهيله بيلنكدر انكيچون ديرلر قوللق ايله تا تصفيه
حاصل اوله وهرزه يمه وناممعقول سوز سويلمه اى نافهم زيرا بو سر قيل وقال وبحث
وجدل ايله اولماز * مثنوى * معنى تو صورتست وعاريت * بر مناسب شادى
وبر قافيت * معنى آن باشد كه بستاند ترا * بى نياز از نقش كرداند ترا) مقدما
ايكى طائفه يه توبيخ وتقريع بيورمشلرديكه برى عاشق محسوسات وبرى دخى عاشق
معقولاتدر وايكيسنى بيله فرعه مستلكده وپرتو پرستلكده مشترك عد ايتمشلردى
پس عاشق صورت اولنلره دل طلب كن دل منه بر استخوان ديو نصيحت بيورديلر
ومعقولاتى معنى ادعا ايدوب كنديلرنى صورت پرستلردن ممتاز ومستثنا زعم
ايدنلره دخى على طريق التوبيخ زعملرين رد ايدوب بيوررلركه اى علوم عقليه
ونقليه يى ونظريه يى ومعارف رسميه وصوريه يى ومعنادرديلر و بز صورت
عاشقلرندن ممتاز ومستثنايز ديو زعم ايلينلر بو سزك معنى زعم ايلديككز معنى دكلدر
سنك معناك صورت وعاريتيدر مناسبت اوزره شاد سين وقافيه او زره شادسين
لفظده برشيئه تابع اولسه قافيه ديرلر تقدير كلام سنك معناك صورت وعاريتيدر
سن معنايه مناسب ومشابه اولان او زره شاد سين وتابعيت اوزره مسرورسين
بو دخى وجهدر كندى مناسبتك اوزره وتابع وهوا فقتك اوزره شادسين معنى
فى الحقيقه اولدركه سنى سنلكدن آله وانانيت قيدندن خلاص قيله نقش
وصورتندن سنى مستغنى و بى نياز ايليه كرداند بو نك كبى محلارده كند معناسنه
استعمال اولنور والا اسير نقش اولان معنى صورت حكمنده در * مثنوى *

معنی آن نبـود که کور و کر کنند * مردرا بر نقش عاشقتر کند) حقیقتده معنی
اول دکلدر کور وصاغر ایدر مردی نقش وصورت اوزره طالب وعاشقرك ایدر
مثنوی کورر اقسمت خیال غمفزا ست * قسمت چشم این خیالات فناست)
کور دلارك حظ ونصیبنی بیـان ایدوب بیوررلر که کورك قسمت ونصیبی غمزیاده
ایدیجی خیالدر اول جهتدنکه برشیئك حقیقتی وصورت ماهیتی کورمدیکندن
تخیلات فاسده آنی غمناك ایلر ودیده ور اولان چشمك قسمتی بوخیالات محسوسه
وفانیـه در بعض نسخه ده قسمت چشم برینـه بهرهٔ چشم واقع اولمشـدر
معنی دیمك اولورکه چشمك بهره ونصیبی بوخیالات فنادرکه چشم آنك حقیقتی
ادراك ایلـدکده فرحفزا وترحزدا اولور مثنوی حرف قرآن
راضریران معدن اند * خرنه بیند و بپالان می زنند) اکثر کورلر حرف قرآنه
والفاظ فرقانه معدن اولمشلردر وکلمات وآیاتنی حفظ قیلمشلردر لکن اشکی کورمزلر
پالانی دوکرلر بومصراع استعارهٔ تمثیلیه اولق اوزره کنایتدر یعنی معنـایی
کورمزلر الفاظی دوکرلر وهمـان آنی حفظ ایدوب اوکر نورلر دیمکدن
عبارتدر ظاهر قرآنی بیلان ومعنئ مرادن غافل اولان وکندی بی انجق بوقدرله
عالم زعم قیلان کور دللره بونده تعریض واردر و بومحلده اکر بعض کیمسه یه سوء
خاطره اولورسه وقلبنه بو دغدغه کلورسـه که معنای قرآنه خر اطلاق ایلمك
والفاظنـه پالان دیو سویلمکده نوعا تحقیر واردر وتحقیر قرآن خطا و کفردر پس
جواب ندر جواب اولدرکه چون قرآنی برکیمسه برشیئ حقیره تشـبیه ایدوب تحقیر
مراد ایلسه کفردر اکر تحقیر مراد ایتمیوب تفهیم مراد ایدرسـه سوء ادبدر اما
ادات تشبیه ذکر اولنمیوب علی طریق الاستعارات التمثیلیه کنایه قیلنسه کفر لازم
کلمز وسوء ادب دخی اولمز پس بومحلده بویله درکه عرف ناسده مشهور مثلدر که
اشکی کورمزلر پالانی دوکرلر دیرلر و بونی مراد ومقصوده واصل وواقف دکل
بیهوده و بی محل بیره سعی ایلر دیمکدن کنایه ایدرلر مثنوی چون تو بینایی
پی خررو که جست * چنـد پالان دوزی ای پالان پرست) بو بیت دخی کالاول
کنایه در شو معنادنکه بیوررلر چونکه سن بیناسن خرك آردنجه کتکه خر صحرادی
وکندی ای پالان پرست پالان دوزلق نیجه یه دك یعنی چونکم سن بینادل ایسك
و بصر صاحبی ایسك صرف معنانك پینه وطریقنـه کتکه اول الفاظ وحروف
وقیدنده صحره دی وخلاص اولدی نیجه بر الفاظ وعبارت دوزرسن ای پالان دوزیجی
دیمك اولور مثنوی خر چو هست آید یقین پالان ترا * کم نکردد نان
چو باشـد جان ترا * پشت خردکان مال ومکسبست * درقلبت مایهٔ صدقالبست)
چونکه خرك واردر مقرر سکا سمر کلور یعنی مقصود بالذاتکه معنادر چونکم سکا

حاصل اوله یقین بودرکه الفاظ وعبارات دخی سکا حاصل کلور نته کم نان اکسك
اولمز چونکم جان سنك اوله بعض نسخه ده کم نکرد دیرینه کم نیاید واقع اولمشدر
معنی نان اکسك کلمز چونکم جانك اوله دیمك اولور اکر سـؤال وارد اولورسه که
المعنی مایستفاد من اللفظ پس لفظسز معنی نیجه میسر اولور ولفظ ترك اولنسه
معنی نوجهله اله کلور جواب اولدر که بولفظدن مراد نظم شریف دکلدر بلکه
نظم شریفه متعلق اولان آلاتدر مثـلا صرف واشتقاق واعراب وبیـان وبدیع
ولغاتدر که اصحاب کرام معنایی قویوب و بونلره مشتغل اولوب عمری ضایع ایتمدیلر
نعم صید معنی ایچون بونلرك هر بریندن مالابدمنه تحصیل قیلق لازمدر که بوقدر
عنـد اهل التحقیق مذموم دکلدر بلکه مذموم اولان معنـا یله عمل قیلمقدن بری
والفاظ وعبارات تحصیلنه دائما مجدوجری اولمقدر کعلماء الرسوم چند پالان دوزی
ای پالان پرست بونلره تعریض اولور وبیت ثانینك معنـاسی خرك ظهر دکان
مال ومحل کسبدر اکرمال عطفله اوقنورسـه دکان سبب مال ومحل کسبدر دیمك
اولور بودخی کنایه در قرآن عظیمك ظهرندن والفاظندن که اکثرناس آنی دکان
وسبب مال ومحل کسب ایدنمشلر درسنـك قلبك دری یوز قالبك بهـا ومایه
سیدر که مراد معنـای قرآنیـدر سرمایهٔ صد قالب وصد صورتدر اکر سعی
وهمت ایلرسك اکا ایله بعض نسخه ده بیت ثانینك مصراع ثانیسی درجان سرمایهٔ
صد قالبست واقع اولمشدر معنی جان دری یوز قالبك سرمایه سیدر دیمك اولور
مثنوی خر برهنه برنشین ای بو الفضول * خر برهنه نی که راکب شد
رسول * النبی قد رکب معروریا * النبی قیل سـافر ماشیا) خر اوزره عریان اوتور
ای زیاده لر صاحبی حضرت رسول علیه السلام چپلق حماره سوار اولمدیمی اخبار
صحیحه ایله مثبتدر که نبی علیه السلام مرکبه راکب کلدی معروریا یعنی حضرت
رسول تحقیق حماره سوار اولدی عاری اولدیغی حالده نته کم ابن سعد حمزه
ابن عبدالله بن عتبه دن روایت ایدوب بیوررلر (کان النبی علیه السلام یرکب الحمار
عاریا لیس علیه شیئ وروی ابن عسـاکر عن ابی ایوب قال کان النبی
صلی الله علیه وسلم یرکب الحمـار ویخصف النعل و یرقع القمیص ویلبس
الصوف ویقول من رغب عن سنتی فلیس منی) اعروریت الفرس دیرلر چون برکیمسه
فرسه عریانه بنسه ودخی دینلدیکه حضرت نبی علیه السلام مسـافرت ایلمدی
ماشیا یعنی پیانجه بو بیتلرده دخی کنایه وار در شو معنـایه که مشتغل الفـاظ
وعبـارات اولنلره دیرلر که صرف معنـایه راکب وسوار اول ای بو الفضول تاکم
سنی حقه وصول ایده کورمزمیسن حضرت رسول علیه السلام واصحاب رسول
فحول صرف معنای قرآنه سوار اولوب طریق حقه انکله کتمدیلرمی پس سندخی

صحیح تابع رسول ایسك آنك روشی واصحابنك كیدیشی اوزره كیت تا مبتدع
اولمیه سنكه بو الفاظ وعباراته واغات واستعاراته اشتغال علوم دینیه دن دكلدر
بلكه آلات علوم دینیه اولدیغیچون معتبردر ﴿ مثنوی ﴾ شد خرنفس تو برمیخش
بند * چند بگریزد زكار وبار چند) سنك خرمثابه سنده اولان نفسك خدای تعالی
امرندن فرار ایلدی آنی بر میخه بغله شد بونده بمعنی رفت در یعنی سنك
خرنفسك كندی وطریق الهیدن نجا وز ایتدی اول قرآنك حكمی میخنه
وامری قازغنه بغله تا حبل الالهه مقید اولان مؤمن مرتبه سن بوله سن
واخیه سی اطرافنه طوانن فرس كبی اوله سن (كما شبه رسول الله صلى الله علیه
وسلم قال مثل المؤمن مثل الفرس فی اخیته یجول ویرجع الی اخیته ای المؤمن یسهو
ویجول الی القرآن ویرجع الی الایمان كالفرس المقید فی اخیته) پس نیجه برخر
سنك خرنفسك كار شریعت و بارامانتی ارتكاب وتحمل ایلمكدن ﴿ مثنوی ﴾
بار صبر وشكر اوبرد نیست * خواه در صد سال وخواهی سی وبیست * هیچ
وازروزرغیری برنداشت * هیچ كس ندرود تاچیزی نكاشت) نفس خرنه صبر
وشكر یوكنی التمك لازمدر باردن مراد طاعت حقه صبر ومنعم حقیقی یه شكر
ایتمكدر كه اول نفسه آنی محلنه التمك واجبدر ایستر ایسك یوز یلده وایستر سك
اوتوز ویكرمی یلده یعنی بار طاعت چكمنك حد وغایتی یوقدر مادام كه جان
تنده در برخوای (واعبد ربك حتى یأتیك الیقین) موت كلنجیه دك اول باری
چكمك لازمدر اكر یوز یل عمرك اولسه یوزیله دك چكرسن واكر یكرمی ویااوتوز
اولورسه یكرمی واوتوز یل كوتوررسن محصل ولا تزروازرة وزر اخرى مقتضاسنجه
هیچ بر كنهكار برغیرك كناهنی یوكلمدی وازر كنهكار وزر كناه معناسنه در پس هیچ
برحامل حمل اخرایی حامل اولمز دیمكدر كما قال فی الصحاح معنى قوله ولا تزروازرة وزر
اخرى لاتحمل حاملة حمل اخرى هیچ كیسه بچمدی مادامكه برنسنه اكمدی من ضیع
ایام حراثته ندم فی وقت حصاده حدیثی بو معنایه دایلدر ﴿ مثنوی ﴾ طمع
خامست آن مخور خام ای پسر * خام خوردن علت آرد در بشر * كان فلانی
یافت كنجی ناكهان * من همان خواهم چه كار وچه دكان) اول اكیوب
بچمك خام طمعدر ای پسر خام بیمه زیرا خام بیمك بشره دردوعلت كتورر
ویاخود اول خام طمع بودر كه اول برفلان كیمسه ناكهان برخزینه بولدی بن
هم آنی ایسترم وكارو كسب وزراعت ودكان ایسترم بلكه بلاسعی وكسب ولا اجتهاد
اول كانی بولمنه كارونه دكانكه بونلر لازم دكلدر دیه سن ودخی اكر قضادن
بنم سعادتم مثبت ایسه عمل قیلمق نه ضرر ایدر واكر بنم خیبت وخسرانم لوح
محفوظده مقرر ومحقق ایسه عمل وكار ایلمك نه فائده ایلر دیوطمع خام بیه سن

باطل وعاطل اولورسن ومنافق صفتیله اتصاف قیلورسن كنج ومال بولمق
بخت ودولت ایشیدر واول هم نادر در ونادر اوزره حكم جائز دكلدر بهر حال
كسب ایتمك كرك مادام كه تن قادر در ﴿ مثنوی ﴾ كسب كردن كنج رامانع
كنست * پامكش ازكار آن خود در پیست) كسب ایلمك كنج ومال بولمغه چون
مانعدر كاردن آیاق چكمه اول كنجی بولمق خودانك عقبنده در كه هر كسك
بولدیغی كندی كسب وسعینك جزاسیدر (كما قال الله تعالى وان لیس للانسان الا ماسعى)
﴿ مثنوی ﴾ تانكردی تو كرفتار اكر * كه اكر این كردمی یاآن دكر * كز
اكر كفتن رسول باوفاق * منع كردو كفت هست آن ازنفاق) تاسن اكر دیمكه
كرفتار اولمیه سن كه اول اكر بونی ایلیم یااول برآخری دیمك زیرا اكر دیمكلكدن
رسول باوفاق منع ایلدی ودیدیكه بو اكر دیمك نفاقدن اولدی واكر دین منافق
مرتبه سن بولدی (كما روی عن انس بن مالك قال قال علیه السلام ایاكم وكلمة
فانها من كلام المنافقین وعن ابی هریرة رضی الله عنه قال قال علیه السلام
المؤمن القوی احب الی الله من المؤمن الضعیف وفی كل خیر احرص على ماینفعك
واستعن بالله ولا تعجز وان اصابك شیء فلا تقل لوانی فعلت كذا كان كذا وكذا
ولكن قل قدر الله وما شاء فعل فان لوتفتح عمل الشیطان كذاورد فی صحیح مسلم
وفی المصابیح والمشارق ﴿ مثنوی ﴾ كان منافق دراكر كفتن بمرد * وزاكر كفتن
بجز حسرت نبرد) زیرا اول منافق اكر دیمكده اولدی یعنی اكر خدای تعالى
بنم ایمانمی واعمال صالحه قیلمغی مراد ایلیدی بن مؤمن اولوردم وعمل صالح
قیلوردم دیو اولدی واكر دیمكدن اول منافق دنیادن آخرته حسرت وندامتدن
غیری التمدی پس بو اكر دیمكك بی نفع وبی معنی اولدیغنه بر تمثیل ایراد ایدوب
بیوررلر مثل ﴿ مثنوی ﴾ یك غریبی خانه می جست ازشتاب * دوستی بردش
سوی خانه خراب) برغریب شتاب واستعجال یوزندن برخانه طلب ایلدی بردوستی
آنی برخراب اوجا نبنه ایلتدی ﴿ مثنوی ﴾ كفت اواین را اكر سقفی بدی *
پهلوی من مرترا مسكن شدی) اول دوست غریبه ایتدی بو خانه نك اكر
برسقفی اولیدی سكا بنم یانمده مسكن اولوردی ﴿ مثنوی ﴾ هم عیال
تو بیاسودی اكر * درمیانه داشتی حجره دكر) هم سنك عیالك آسوده اولوردی
اكر اول خانه اورته سنده برغیری حجره طوتیدی ﴿ مثنوی ﴾ كفت آری پهلوی
یاران خوشست * لیك ای جان دراكر نتوان نشست) اول غریب چونكم دوستندن
بو سوزی ایشتدی اكا ایتدی بلی یارانك یاننده وجوارنده اولمق خوشدر ولكن
ای جان اكرده اوتورمق ممكن دكلدر یعنی بنم جانم اكر برلفظدر كه اول كیمسه یه
مقام ومسكن اولمز وآنده اوتورمق وقرار قیلمق كیمسه یه قابل دكلدر دیدی ﴿ مثنوی ﴾

ابن همه عالم طلبکار خوشند * وزخوش تزویر اندر آتشند) بودوکلی عالم خوشلغك
طلبکار یدرلر تزویر اولان خوشلقدن ویا خود معنی تزویرك خوشلقدن
آتشده درلر تزویردن مراد بودنیا و بو دنیاده اولان حظوظ نفسانیدر یعنی
خلق عالمك جمله سی خوشلق طلب ایدیجیلردر ومزور اولان خوشلقدن آتش غم
و بلاده درلر و پرتزویر اولان دنیانك خوشلغی وغناسنی اله کتوردلم دیو نار محنت
وعناد ده درلر ❊ مثنوی ❊ طالب زر گشته جمله پیروخام * لیك قلب
اززرنداند چشم عام) جمله پیرو خام طالب زراولمشلردر لکن عامك چشمی قلبی
التوندن بیلمز یعنی هر پیروجوان سیم وزرطلب ایدیجی اولمشلرولکن عوام کالهوامك
چشم عقلی قلبی خالص التوندن بیلمز بودنیاسیم وزری قلب مشابه سنده درواعمال صالحه
بازار آخرت ایچون زرخالص مشابه سنده در لکن عوامك دیدهٔ قلبی زر خالصدن
مزور اولان قلبی فرق وتمییز قیلمزدیمك اولور ❊ مثنوی ❊ پرتوی بر قلب
زرخالص بیین * بی محك زر رامکن ازظن گزین) زرخالص قلب اوزره بر پرتو
اوردی زر خالصدن مراد تجلیات الهیدروقلبدن مراد بودنیاده اولان التونلردرکه
نفسنده خاکدرو تجلیٔ حقله مزین ومزوراولمشدر نظر ایله زری محکسز مجرد ظن وگمان
جهتندن بو که التوندر دیوب اختیار ایله ❊ مثنوی ❊ گرمحك داری گزین کن
ورنه رو * نزددانا خویشتن را کن گرو) اگرمحك طوترسك گزین وتمییز ایله واگرمحك
طوتمزسك یوری عالمك قتنده کندیکی رهن ایله تا کم اندن علم ومعرفت محکنی
خریدار اوله سن وآنکله قلبی نقددن ومزوری خالص اولان زردن فرق وتمییز
قیله سن ❊ مثنوی ❊ یامحك باید میان جان خویش * ورندانی ره مرو تنها
تو پیش) یا کندی جانك ایچنده محك گرك تا غیره محتاج اولمیوب طریقه عالم
اوله سن وا گر یول بیلمز ایسك سن یالکز ایلرو گتمه والا خطا ایدوب یولی ضایع
ایلرسن ❊ مثنوی ❊ بانك غولان هست بانك آشنا * آشنایی که کشد سوی
فنا) اگر جانك ایچنده محك علم ومعرفتی طوتمزسك سن ایلرو طریقه تنها گتمه
برشکل آشنا بیورمشلردی بو بیتی اکا علت گتوروب بیوردیلر زیرا که طریقده
غوللرك صداسی کبی اولدی برشکل اشنا که انسانی فنا وهلاك جانبنه چکر
(کما قال ابن الاثیر فی النهایة الغول احد الغیلان وهی جنس من الجن والشیاطین
وکانت العرب تزعم ان الغول فی الفلاة تترا ای للناس فتغول تغولا ای تتلون تلونا
فی صور شتی او تضلهم عن الطریق وتهلکهم) عرب زعم ایلر دیمسی غولك
وجودنی انکار ایتمز بلکه غولك صور مختلفه ده نمایان اولمسنی وناسی هلاك
قطه سنی انکار در والاغولك وجودنه احادیث شریفه دلالت ایلر لکن عربك
زعم ایتدیکی اوزره دکل (کما قال علیه السلام لاغول ولکن السعالی قال ابن الاثیر

السعالی سحرة الجن ای ولکن فی الجن سحرة تتلبس وتخیل لهم ❊ مثنوی ❊
بانك می دارد که هان ای کاروان * سوی من آیید نك راه ونشان) غول چاغرد
بویله دیو که اگاه اولك ای کاروان بنم جانبمه کلیلز ایشته یول ونشان ❊ مثنوی ❊
نام هریك می برد غول ای فلان * تا کندآن خواجه را ازآفلان) غول ای فلان
کیمسه دیو کاربانده هر برینك نامنی ایلتور یعنی اهل قافله نك هر برینه نام
ونشان ایله ندا ایلر تا کم اول خواجه بی آفلاردن ابلیه یعنی زائل وضایع اولنلر
زمره سندن قیله ❊ مثنوی ❊ چون رسد آنجا ببیند گرگ وشیر * عمر ضایع
راه دورروزدیر) چونکه اول کیمسه اورایه ایریشه انده قورد وارسلان وغیری
ینجیلر کورر عمر ضایع وراه دور وکون گیج اولمش کورر ظاهرده اولان غوللك
مکر وفسادی بویله در باطنده اولان غوللرك ضرر وفسادی بونلردن زیاده در
پس باطن غوللك صدا ونداسی نوجهله اولدیغنی بیان بیوروب دیرلر ❊ مثنوی ❊
چون بود آن بانك غول آخر بگو * مال خواهم جاه خواهم وآب رو) اول غول
آوازی نیجه اولور آخردی بیان ایله مال ایسترم ومنصب ایسترم وآب روایسترم
یعنی مال ومنصب وعزت وحرمت ایسترم دیمکدر ❊ مثنوی ❊ از درون
خویش این آوازها * منع کن تا کشف گردد رازها) کندی درونکدن بو آوازلری
یعنی بو گونه آرزو ومقتضاری منع ودفع ایله تارازلر اشکار اوله ❊ مثنوی ❊
ذکر حق کن بانك غولانرا بسوز * چشم نرگس را ازین کرکس بدوز) اللهی
ذکر ایله غوللرك بانکنی یاق وازاله ایله (کما قال علیه السلام اذا تغیلت الغیلان
فبادروا بالاذان قال ابن الاثیر ای ادفعوا شرها بذکر الله چشم نرگسکی یعنی دیدهٔ
دلی بو کرکسدن یعنی بو دنیا ومافیها ونفس وهوا وهوسدن وبونلره نظر ایتمکدن
دیك کرکسدن مراد بوذکر اولنانلر اولور ❊ مثنوی ❊ صبح صادق راز کاذب
واشناس * رنك می را بازدان ازرنك کاس * تا بود کزدیده کان هفت رنك * دیدهٔ
پیدا کند صبر ود رنك) سعادت اخرویه ونعمت ابدیه صبح صادق کبیدر
دولت صوریه وعزت دنیویه صبح کاذب کبیدر پس صبح صادقی صبح کاذبدن
گیرو آکله و بو صورتده اولان نعمت ولذت ولطافت وملاحت می کبیدر که ساقیٔ
حقیقینك تجلیسی واسطه سیله حاصل اولور ومحجوب صورت اولنلر اول رنك
وبوبی کاسهٔ صورتندن بیلورلر واکا اسیر اولورلر وناظر حقیقت اولان شاربان
بادهٔ تحقیق اول رنك وبو بی تجلیٔ الهیدن بیلوب کاسهٔ صورته فریفته اولمزلر
بو اجلدن حضرت خداوندکار محجوبان صورته تنبیه ایدوب بیوردیلر که رنك می
کاسنك رنکندن گرو بیل وآنی تمییز قیل تا اوله که دیده کان هفت رنکدن بردیدهٔ
دل پیدا ایلیه سن رنك و بودن مفارقته صبر ودرنك ایلمك لکك دیده کان هفت

رنكدن مراد كه بو كوزلرك هفت طبقه اوزره اولسيدر نته كم كحالت نامه ده طبقهٔ سبعه اوزره اولسی مشهور ومذكور دراو يله اولنجق معنی تا اوله كه بو ديده كان هفت طبقه دن ماعدا برچشم دل پيدا ايليه سن بورنك وبودن صبرو تحمل ايلك لكك اولور تا اول ديدهٔ حقيقت بين سكا حاصل اوله ديمكی اشعار قيلور ﴿ مثنوی ﴾ رنكها بينی بجزاين رنكها * كوهران بينی بجای سنكها) نيجه رنكلر كورر سن بو الوان ظاهردن ماعدا سنكلر يرينه ذی قيمت كوهرلر كورر سن يعنی بودنياده طاش وطپراق محلنه كوهرلر كوره سن وياخود بودنيانك كوهرلر ينی احجار منزله سنده كوره سن ديمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ كوهری چه بلكه دريايی شوی * افتاب چرخ پيمايی شوی) بر كوهر ندر يعنی كوهر كورمك ندر بلكه سن عين دريايه منسوب اولورسين فلكی دورو سير ايديجی بر آفتاب اولورسين ونيجه مرتبهٔ عاليه ودرجهٔ ساميه بولور سين ﴿ مثنوی ﴾ كاركن دركاركه باشد نهان * تو برود ركاركه بيش عيان * كارچون بركاركن پرده تنيد * خارج آن كار نتوانيش ديد) كاركن يعنی فاعل حقيقی كار كاهده يعنی محل كار وعملده نهان اولدی يعنی مرتبهٔ عماكه محل كار الهيدر جناب صانع اصل اول مرتبه ده اولديغيچون ابصار خلقدن نهان اولدی (كما سئل الاعرابی عن النبی صلی الله عليه وسلم قال اين ربنا قال عليه السلام فی العماء مافوقه هواء ولاتحته هواء شرحنا هذا الحديث فی شرح نقش الفصوص) فليطلب فيه سن يوری ای سالك انبيا اوزره اول حضرتی كار كاهده يعنی مرتبهٔ عما واعيانده مشاهده ايله اكرچه اول حضرت مكاندن منزهدر كه اعيان اكا مكان كبی دكلدر بلكه بو معنی مكانت حسبيله در وروٴيتدن مراد روٴيت علميدر ومعنیٔ بيت ثانی ايش ايشليجی اوزره پرده اوردی وطوقدی اول كاركنی كاردن خارج كورمكه قادر اولمزسن يعنی كار وافعال چونكم كاركن اولان فاعل حقيقی اوزره پرده طوقيدی يعنی بو افعال ظاهر ابصار ناسه حجاب اولدی ومشاهدهٔ فاعلدن كيرو قالدی اول كار وافعالك خارجنده يعنی برمكان معينده محسوسا آنی كورمكه قادر اولمزسن بلكه باطن كاره قلب كوزيله نظر ايله تا كوره سن كه جميع كار فی الحقيقه آنكدر ﴿ مثنوی ﴾ كاركه چون جای باش عاملست * آنكه بيرون است ازوی غافلست * پس درآدر كاركه يعنی عدم * تابينی صنع وصانع رابهم * كاركه چون جای روشن ديده كيست * پس برون كاركه پوشيده كيست) كاركه چونكه عمل ايديجينك محل ومكانيدر كاركه يعنی محل كاركه مراد اعيان ثابته دركه جای باش عاملدر يعنی فاعل حقيقينك مرتبه سيدر اول كيمسه كه كاركه دن خارجدر عمل ايديجيلردن غافل وبی خبردر يعنی اول كيمسه كه بيروندر بو مرتبه دن وخارجدر

بو كار كاهی ادراك ومشاهده دن اول كيمسه فاعلدن غافلدر فاذا كان كذلك بويله اولديسه پس ای سالك كاركاهك ايچنه كل يعنی عدمه كه مراد عدم اضافيدر كه اعيان ثابته دركه اعيان ثابته يه مشايخك عدم تعبيری وجود خارجی وعينی نسبتيله عدم اولديغيچون در وبو كه عدم اضافی ديرلر وعدم مطلق شريك باری كه ممتنع الوجود در پس اعيان ثابته نك وجودنه كل تاكم صنع وصانعی جمع كوره سن صنعله صانعی بر كورمك بو وجهله اولور كه صنع صور علم صانعدر وعلم مرتبهٔ احديتده عين عالمدر او يله اولديسه صنع علی ماهو عليه كان صانعك علمندن وكنديندن منفك ودور دكلدر بلكه صانعی صنعيله وصنعی دخی صانع ايله كورر سن واللهی اشيايله بلديكك كبی اشيايی دخی الله ايله بيلورسين كاركه كه مراد اعيان ثابته در چونكم ديده سی روشن اولنلرك ومشاهدهٔ حق قيلنلرك محل ومرتبه سيدر پس خارج كار كاهده مستوراق وقير يلك وغلط اندازلك عالميدر كه محجوب وغافل ايچون بر كيمسه دن بر فعلی كورسه انی فاعل حقيقينك ارادت وفعلندن غيری صنور اكر طبعنه موافق ايسه انك جذب وجلبنه سعی ايلر واكر مخالف ايسه اكا انكار واعتراض ايدوب دفع وردنه كوشش قيلرنته كم فرعون لعين اعيان ثابته دن غافل ووجود مجازی يه مائل اولديغی ايچون قضا وقدر دن كور اولوب حضرت موسايه معارضه ومقابله قيلوب دفعنه وعدم ظهورنه سعی ايلدی كما قال سلطان العارفين ﴿ مثنوی ﴾ روبهنستی داشت فرعون عنود * لاجرم ازكار كاهش كوربود * لاجرم می خواست تبديل قدر * تاقضا راباز كرداندز در * خود قضا برسبلت آن حيله مند * زير لب می كرد هردم ريش خند) يعنی كورمزمی سنكه زياده عناد ايديجی فرعون يوزنی وارلق جانبنه وانانيت سمتنه طوتدی لابد اول حقك كاركاهندن كور اولدی يعنی منبع قضا وقدر كه اعيان ثابته وكار كاه الهيه يی كورمكدن دور اولدی وقضا وقدرك بری برندن فرقی جلد اولده زاغك هدهده معارضه سی بيانده مرور ايتدی لاجرم يعنی لابد ولامحاله اول فرعون كور اولديغيچون قدر الهی يی تبديل ايتمك ايستدی تاحكم حق قپوسندن كيرو دوندره خود قضای الهی اول حيله مند اولان فرعونك سبلت غروری اوزره زيرلبندن يعنی خفية هردم ريش خند ايلدی يعنی استهزا وتمسخر ايلدی وكويا ديديكه ای ابله ظاهر اولان قوة وقدرته مغرور اولدك وباطن كار الهيدن بی خبر قالدك زهی حماقت وعجب بلاهتدر ﴿ مثنوی ﴾ صد هزاران طفل كشت او بی كناه * تابكردد حكم تقدير اله) اول فرعون كناهسز نيجه يوز بيك طفل قتل ايلدی تاكم حق تعالينك حكم وتقديری دونه وكندينك مرادی ظهوره كله ﴿ مثنوی ﴾ تاكه موسای نبی نايد برون * كردد ركردن

هزاران ظلم وخون) تا کم موسی پیغمبر طشره کلمیه وظهور قیلمه کندینك بو بدنده نیجه یوز بیك ظلم وخون ایلدی یعنی بغیرحق سفك دما ایلدی ونیجه یوز بیك مظالمی بو ینه آلدی ﴿ مثنوی ﴾ آن همه خون کرد وموسی زاده شد * وز برای قهر او آماده شد) اول دوکلی قانی ایلدی وموسی حضرتلری طوغمش اولدی وفرعونك قهر وهلاکندن اوتری حاضر ومهیا اولدی ﴿ مثنوی ﴾ کر بدیدی کارکاه لایزال * دست وپایش خشك کشتی زاحتیال) اکر فرعون کارکاه لایزالی کوریدی ومحل صنع حقه نظر ایدوب کوریدی حیله ایلمکدن فرعونك الی وآیاغی قوری اولوردی ﴿ مثنوی ﴾ اندرون خانه اش موسی معاف * وز برون می کشت طفلانرا کزاف) فرعونك خانه سی ایچنده حضرت موسی معاف وبی باك وطشره دن اول فرعون اطفالی عبث وبیهوده دپلدی پس حصه بیانه شروع ایدوب بیورر ﴿ مثنوی ﴾ همچو صاحب نفس کوتن پرورد * بر دکر کس ظن حقدی می برد) صاحب نفس کبیکه اول صاحب نفس تنی بسلر غیری کیمسه اوزره بر حقد ظنن ایلتور یعنی غیر کیمسه نك کندیسنه عدو وکین دار اولمسنی ظن ایلر بو یله دیو ﴿ مثنوی ﴾ کین عدو وآن حسود دودشمنست * خود حسود ودشمن او آن تن ست) که بو کیمسه عدو واول کیمسه بکا دشمندر انك حسودی ودشمنی خود اول تنیدر کما قال علیه السلام اعدی عدوك نفسك التی بین جنبیك ﴿ مثنوی ﴾ او چو موسی وتنش فرعون او * او بیرون می دود که کو عدو) صاحب نفس فرعون کبی انك تنی اکا عدو اولدیغی جهتدن موسی کبیدر تنی موسایه شبیه مجرد ضد وعدوانی اولدیغی جهتندر اول صاحب نفس طشره یه یلر بو یله که عدو قنی ﴿ مثنوی ﴾ نفسش اندر خانهٔ تن نازنین * بر دکر کس دست می خاید بکین) انك نفسی تن خانه سنده نازنیندر غیری کیمسه اوزره کین وغضبله النی چینز وطبعنك حظ ایلدیکی کیمسه لری دشمن عد ایلر اکر نفسنی اولدوریدی جمیع اعدادن خلاص اولوردی وخلق دشمن وضد کورمکدن نجات بولوردی نته کم بو حکایه ده ذکر اولنه جق کیمسه مادرن قتل ایدوب سائر اعدادن نجات بولدی واول حکایه بودر که تقریر بیوررلر

﴿ ملامت کردن مردم شخصی را که مادرش بکشت بتهمت ﴾

﴿ مثنوی ﴾ آن یکی از خشم مادر را بکشت * هم بزخم خنجر وهم زخم مشت) اول برکسه غضبندن مادرنی دپلدی هم خنجر زخمیله وهم مشت زخمیله ﴿ مثنوی ﴾ آن یکی کفتش که از بد کوهری * یاد ناوردی تو حق مادری) اول برکسه اکا ایتدیکی بد کوهر لکدن سن مادرك حقنی یاد که کتورمه دك ﴿ مثنوی ﴾ هی چرا کشتی ورا ای زشت رو * می نکوی کو چه کرد

آخر بتو) هی نیچون اولدردك آنی ای زشت رو وخبیث خود دیمزمی سنکه آخر اوسکا نه ایلدی بوهم وجه دردیمزسن که او آخر سکا نه ایلدی دیدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت کاری کرد کان عار ویست * کشتمش کان خاك ستار ویست) قاتل سائله ایتدی مادرم بر ایش ایلدیکه اول ایش اکا عار وعیبدر آنی قتل ایلمکه یعنی قتل ایلدم اول تراب انك ستاریدر که عیوب وذنوبی عیوب ناسدن ستر ایدر ﴿ مثنوی ﴾ کفت آنکس را بکش ای محتشم * کفت پس هر روز مردی را کشم) سائل قاتله ایتدی ای محتشم اول زانی اولان کیمسه یی قتل ایله قاتل سائله ایتدی پس هر کون بر کیمسه می قتل ایده یم زیرا اول بو کار قبیحدن فراغت ایلمز پس ضرر عامدن ضرر خاص اولیدر دیدی ﴿ مثنوی ﴾ کشتم اورا رستم از خونهای خلق * نای او برم بهست از نای خلق) آنی دپلدم خلقك قانلرندن قورتلدم وهر کون بر خون ایلمکدن نجات بولدم انك بوغازنی کسرم خلقك بوغازنی کسمکدن بویکدر پس قصه دن حصه یه شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ نفس تست آن مادر بد خاصیت * که فساد اوست در هر ناحیت) اول یرامز خاصیتلو مادر سنك نفسکدر که هر ناحیه ده انك فسادی واردر یعنی سنك نفسك اول ذکر اولنان مادر بد خاصیت وخبیث خصلت کبیدر که اول نفسکك فسادی وقبحی هر جانبه منتشردر ﴿ مثنوی ﴾ هین بکش اورا که بهر آن دنی * هر دمی قصد عزیزی می کنی) آکاه اول نفسك دپله زیرا اول دنیادن اوتری هر بر نفس بر عزیزه قصد ایلرسن وانك غیبت ومذمتن سویلرسن نفسی اولدرمکدن مراد هواسنی ومقتضاسنی ازاله ایلیوب امر حقه مطیع قیلمقدر ﴿ مثنوی ﴾ از وی این دنیای خوش بر تست تنك * از پی او با حق وبا خلق جنك) بو واسع دنیا اول نفس اوجندن سنك اوزریکه تنك وتار یکدر اندن اوتری حقله وخلقله جنك ایلرسن حقله جنك ایلمك قضاسنه راضی اولمق وامرنه اطاعت قلمقدن عبارت اولور خلقله جنك ایلمك نفسنه مخالف اولدقلریچون انلرله منازعه ومجادله ایلمکدن کنایت اولور ﴿ مثنوی ﴾ نفس کشتی باز رستی زاعتذار * کس ترا دشمن نماند در دیار) نفسکی دپلدك اعتذاردن کیرو قورتلدك زیرا سبب جمیع خطا واعتذار نفسدر سکا دیارده کیمسه دشمن قالمز وشهر وجود ایچره سنك بر کیمسه دشمنك اولمز پس بو راده بر شبهه وشکال لازم کلور اول شبهه وشکالی وانك جوابنی بعینها نظمه کتوروب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ کر شکال آرد کسی بر کفت ما * از برای انبیا واولیا) اکر بر کیمسه بزم سوزمز اوزره شکال کتوره انبیا واولیادن اوتری بویله دیو ﴿ مثنوی ﴾ کانبیا را نه که نفس کشته بود * پس چراشان دشمنان بود وحسود) که انبیانك نفسی کشته دکل می

ایدی یعنی مقرر درکه اولیا وانبیانك نفسلری کشته اولمش وانلر نفسلرینك شرندن
نجات بولمشلردی پس انلرك نیچون دشمنلری وحسودی وار ایدی انلرك دشمنلری
سائر ناسدن خود زیاده ایدی ﴿ مثنوی ﴾ کوش نه تو ای طلبکار صواب *
بشنو این اشکال وشبهت را جواب) ای طلبکار صواب اولان کیمسه سن سوزمه
قولاق قوو کلامی استماع ایله بو اشکال وشبهه کلك جوابنی ایشتکه جواب بودر
﴿ مثنوی ﴾ دشمن خود بوده اند آن منکران * زخم برخود می زدند ایشان
چنان) اول منکرلر فی الحقیقه کندیلره دشمن اولمشلردر انلر کندیلره زخم اوردیلر
انجاین یعنی اول قرآن عظیمده وکتب منزله ده مسطور ومذکور اولان کبی انبیایه
عداوت ایدوب زخمی کندی وجودلرینه اوردیلر ﴿ مثنوی ﴾ دشمن آن باشد که
قصد جان کند * دشمن آن نبود که خود جان میکشد) دشمن اولدر فی الحقیقه که
جانه قصد ایلیه دشمن اول دکلدر که کندیسی جان چکیشه یعنی دشمن اول
دکلدر که هردم حالت نزعده اوله واللهدن قهر وغضب بوله وآخر الامر سوء
خاتمه اوزره اوله وجهنمه داخل اوله کفار ومنافقین کبی ﴿ مثنوی ﴾ نیست
خفاشك عدو آفتاب * او عدو خویش آمد زاحتجاب) مثلا یره سه جك آفتابك
دشمنی دکلدر اول خفاش جك حجابدن کندینك دشمنی کلدی ﴿ مثنوی ﴾
تابش خورشید اورا می کشد * رنج او خورشید هرکزکی کشد) زیرا خورشیدك
نوری اول خفاش حقیری دیلر انك رنجنی آفتاب هرکز چکمز یعنی آفتاب شبیره نك
زخم ورنجنی چکمز بلکه شبیره آفتابك رنجنی چکر کذلك اعدای انبیا واولیا کندیلری
رنج والمده درلر بو خصوصده انبیا واولیایه انلردن فی الحقیقه رنج وضرر ایرشمز ﴿ مثنوی ﴾
دشمن آن باشد کز و آید عذاب * مانع آید لعل را از آفتاب) دشمن اولدر که اندن
عذاب کله آفتابدن لعله مانع کله یعنی فیض واستناره یه لعل کبی قابل اولان
کیمسه لره آفتاب حقیقتك نور وعطاسنه مانع کله وسبب عذاب اخروی وابدی
اوله ﴿ مثنوی ﴾ مانع خویشند جمله کافران * از شعاع جوهر پیغامبران)
کافرلك جمله سی کندیلرك مانعلریدر پیغمبرلرك جوهرینك شعاعندن پیغمبرلرك
جوهرندن مراد روحلری وحقیقتلریدر وانلرك شعاعندن مراد ایمان وعرفان
وایقاندر پس کافرلرك کندی نفسلری پیغمبرلرك روحلرندن کلان شعاعه
مانعلردر اویله اولنجق بنه انلرك دشمنی کندی نفسلری اولور ﴿ مثنوی ﴾
کی حجاب چشم آن فردند خلق * چشم خود را کور و کر کردند خلق) خلق اول
فرد ولا نظیر چشمك قچن حجابی اولورلر یعنی خلق انبیانك چشمنه مانع وحاجب
اولمغه قادر دکلدر لکن خلق کندیلرینك چشمنی کور وکر ایلدیلر که حقیقت کورمکه
قادر اولمیوب کور وکر قالدیلر بو وجهه دخی جائزدر که معنی بویله اوله خلق

عالم قچن اول فرد اولان پیغمبرك کوزنه حجاب اولور که هر پیغمبر فرد آمد در جهان
مضمونجه هر بری انلرك فریدیدر پس خلق عالم کندی کوزلرنی کور وقولقلرنی
صاغر ایلدیلر بو خصوصده خلق عالم انلرك هر برینك کوزینه حجاب اوله مزلر
﴿ مثنوی ﴾ چون غلام هندوی کو کین کشد * از مهتر خواجه خود را می
کشد) مثلا شول بر هندو غلام کبیکه اول هند وغلام کین چکر افندیسینك
عنادندن کندیسنی دیلر یعنی افندیسنه ضرر اصابت ایلکسن اوزری کندیسنی
هلاك ایلر ﴿ مثنوی ﴾ سرنکون می افتد از بام سرا * تا زیانی کرده باشد
خواجه را) سرای طامندن باشی آشاغه دوشرتا افندیسنه برزیان ایلمش اوله
پس نظر ایله ضرر قنغی جانبه اولور ﴿ مثنوی ﴾ کر شود بیمار دشمن با طبیب
* ور کند کودك عداوت با ادیب) مثال آخر اکر مریض طبیبه دشمن اوله واکر
طفل استادنه عداوت ایده ﴿ مثنوی ﴾ در حقیقت رهزن جان خودند * راه
عقل وجان خود را خود زدند) مریض وطفل حقیقتده کندی جانلرینك رهزنلریدر
کندیلرینك عقلی وجانی یولنی کندیلر اوردیلر پس معنی بنه کندی کندیلره
دشمن اولدیلر ﴿ مثنوی ﴾ کازری کر خشم کیرد ز آفتاب * ماهیی کر خشم می
کیرد ز آب) مثال آخر بر بویجی اکر فی المثل آفتابدن اوزری خشم طوتسه
بر ماهی اکر فی المثل آبدن خشم طوتسه وآبه عداوت ایدوب کندیسنی صودن
طشره آته ﴿ مثنوی ﴾ تو یکی بنکر کرا دارد زیان * عاقبت که بود سیاه
اختر ازان) سن بر نظر ایله کورکه کیمه زیان طوقنور عاقبت اندن سیاه اختر وبدبخت
کیم اولور مقرردر که آفتاب وآبه آندن ضرر کلیوب کازر وماهی خائب وخاسر اولورلر
(وقس علی هذا اعداء الانبیاء والاولیاء) ﴿ مثنوی ﴾ کر ترا حق آفریند زشت رو *
هان مشو هم زشت رو هم زشت خو * ور برد کفشت مرو در سنکلاخ * ور دو شاخست
مشو تو چارشاخ) اکر حق تبارك وتعالی سنی ای انسان زشت رو وکریه الصوره یرادرسه
آکاه اول هم زشت رو وهم زشت خو اولمه ظاهرا وباطنا خبیث وقبیح اولورسن که
علامت اهل جهنمدر اما اکر بر کیمسه بحسب الظاهر کریه الصوره ومن حیث
الباطن تنزیه الصفه ولطیف السریره اولسه اول صورت مکروهه اکا ضرر ویرمز
وبر کیمسه دخی لطیف الهیئت وقبیح السیرت اولسه اول هیئت حسنه اکا فائده
قیلمز پس (لا تبدیل لخلق الله) مضمونجه تغییر خلق ممکن دکلدر ولکن حسنوا
اخلاقکم مفهومنجه تهذیب اخلاق میسر وممکندر اکرچه بعضیلر (الخلق کالخلق
کما ان لا تبدیل لخلق الله کذلك لا تبدیل للخلق) دیمشلردر ولکن بو مبدل اولمین
خلقدن مراد شول صفت غریزیه درکه انسان انك اوزرینه مجبول اولمشدر
ومبدل اولان خلقدن مراد شول سیرت بهیمیه درکه انسان آنی آب وکلدن حاصل

قیلمشدر کفش آیاق قبنه دیرلر که زینت پادر و بوراده زینت صوریه وحسن بشریه دن استعاره تدروسنکلاخ طشلغه دیرلر بو محلده اخلاق ردیه واوصاف ذمیمه دن عبارتدر ودوشاخ زشت روی وبدخولقدن کنایتدر وچار شاخ قبیح صورت وقبیح سیرت وقبیح عمل وقبیح عقیده دن عبارتدر پس تقدیر معنی اولدر که اکر اول خدای متعال سنك کفشکی کیدررسه یعنی صورت جمیله هیئت ملیحه کی از اله ایدرسه سن سنکلاخ اخلاق ذمیمه جانبنه کتمه تا کم ایکی وجهله قبیح اولمیه سن واکر سکا من حیث الصورة والسیرة اولان قباحتدن ایکی شاخ وارایسه سن قبح صورت وقبح سیرتله وسوء اعمال وسوء عقیدتله چار شاخ اولمه که اقبح من کل قبح اولورسن وقباحت وخباثتده نهایت مرتبه سین بولورسین دیمك اولور وجه آخر عداوت وحسد ایتدکك کیمسه اکرسنك کفشکی ایلنه سن طاشلق ایچنه کتمه یعنی اول سکا ضررقصد ایلرسه سندخی اضرار اولان یره کتمه واکر ایکی پاره ایسك درت پاره اولمه یعنی عداوت وحسدله بعض معصیت وقباحتله دوپاره منزله سنده اولمش ایکن عداوت وحسدنی دخی اکاضم ایلیوب چار پاره اولمه وقباحتی زیاده بر زیاده قیلمه دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ توحسودی کزفلان من کترم * میفزاید کمتری دراخترم) سن حسد ایدیجیسن بویله دیوکه بن فلان کیمسه دن کمترمیم بنم اختر وطالعمده کمترلك زیاده ایلر یعنی فلان کیمسه یه تابع اولمق وانقیاد قیلمق بنم طالعمده کمترلك زیاده ایلیوب دولت وعزتمك نقصانه سببدر دیر سن بو معناده جائزدر که بنم اخترمده کمترلك اول فلاندن زیاده می اولور یعنی بنم طالعم کمترلکده اندن زیاده دکلدر پس بن اکانیچون التیام قیلورم دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ خود حسد نقصان وعیب دیکرست * بلکه ازجمله کیها بد ترست) حسد خود نقصان و بشقه بر عیبدر بلکه جمیع نقصانلردن قبیحرکدر ﴿ مثنوی ﴾ آن بلیس از ننك وعار کمتری * خویشتن افکند در صد ابتری) اول ابلیس کمترلکك ننك وعارندن کمترلك نقصان معناسنه در کندیسنی یوز ابترلکه براقدیکه درکاه حقدن مردود اولوب ابدی کمتر وبدتر قالدی ﴿ مثنوی ﴾ از حسد می خواست تا بالا بود * خود چه بالا بلکه خون پالا بود) حسدندن ایستدی تا بالا واعلا اوله خود نه بالا بلکه قان آغلیجی اولور یعنی نه بالایه کتمك بلکه اول خصوصده کوزلرندن قان سوزیجی اولور ﴿ مثنوی ﴾ آن ابوجهل از محمد ننك داشت * وز حسد خودرا ببالامی فراشت) اول ابو جهل حضرت رسولدن ننك وعار طوتدی وحسددن کندیسنی بالایه یوجلتدی یعنی تکبرلك ایدوب کندوبی افضل وعالیقدر طوتدی ﴿ مثنوی ﴾ بو الحکم نامش بد و بوجهل شد * ای بسا اهل از حسد نا اهل شد) انك نامی اول

بوالحکم ایدی وابوجهل اولدی ای چوق اهل که حسدندن نا اهل اولدی پس معلوم اولدیکه حسد سبب حرمان و باعث خسران وخذلاندر وترك حسد ایلمك موصل قرب رحماندر ﴿ مثنوی ﴾ من ندیدم درجهان جست وجو * هیچ اهلیت به از خوی نکو) بن جست وجو جهاننده یعنی بو سعی وطلب عالمنده خوی نکودن بهتر اهلیت کورمدم یعنی بو جهانده وطریق حضرت یزدانده اخلاق حمیده واوصاف پسندیده دن بهتر اهلیت وقابلیت اولمز طریق تصوف همان حسن خلقدن عبارتدر (حسن الخلق نصف الدین) ودخی (حسن الخلق خلق الله الاعظم) حدیثلری خلق نکونك فضائلنه دلالت وشهادت ایدر ﴿ مثنوی ﴾ در کذر ازفضل وکستاخی وفن * کار خدمت دارد وخلق حسن) فضلدن ومهارتدن وفندن کچ کار خدمت وخلق حسن طوتر یعنی بو یولده خدمت ایلمك وحسن خلق صاحبی اولمق کار طوتر فضل وهنر کاره کلمز ﴿ مثنوی ﴾ انبیارا واسطه زان کرد حق * تا پدید آید حسدها در قلق) حضرت حق انبیایی اول سببدن واسطه ایلدی کندیسیله خلق اورتاسنده تا قلق واضطرابده حسدلر ظاهره کله یعنی صدور انسانیده مستور اولان حسدلر اول حسد اهلنك قلق واضطرابه کلمسیله ظاهر اوله ﴿ مثنوی ﴾ زانکه کس را از خدا عاری نبود * حاسد حق هیچ دیاری نبود) زیرا کیمسه یه خدای تعالیدن عار وننك ایلمك اولمدی هیچ برفرد حضرت حقه حسد ایدیجی اولمدی ﴿ مثنوی ﴾ انکسی کش مثل خود پنداشتی * زان سبب با او حسد برداشتی) اول بر کیمسه که پیغمبرلری کندی کبی ظن ایلدی اول سببدن اکا حسد قالدیردی یعنی اول انبیا دن برینه حسد ایلیوب اول بشر بندخی آنك کبی بشرم دیو اکا عداوت قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ چون مقرر شد بزرکی رسول * پس حسد ناید کسی را از قبول * پس بهر دوری ولی قائمست * آزمایش تا قیامت دائمست) چونکم رسولك اولولغی مقرر اولدی تأیید سبحانی ودلائل حقانی ایله پس بر کیمسه یه حسد کلمز رسولی قبول ایلمکدن زیرا اکرچه بشریت اعتباریله مشابهت واردر لکن رسالت اعتباریله انسانه مشابهتلری یوقدر پس رسولك مرتبه سن کوروب تعقل ایلین کیمسه لر آنی قبول ایلدکلری جهتدن اکا حسدلری کلمز اما محسود اولان کفره انلر پیغمبرلرك آثار واسرارنی تعقل ایلمشلر ومرتبه علیه لرینه واقف اولمشلردر بو اجلدن کافر اولمشلردر بویله دینسه دخی جائزدر چونکم رسولك عظم شانی بعد الموت عند الخلائق مقرر اولدیسه پس حسد کلمز مؤمنیندن براحده آنی قبول ایلدیکندن اوتری پس هر بر دورده اول رسولك بر قائم مقامی ونائب منابی (الشیخ فی قومه کالنبی فی امته) فحواسنجه برولی کامل اول نبینك

مقامنه قائمدر و بو انبیا ومرسلین زماننده اولان امتحان بنه الآن قیامته دك باقی ودائمدر نته کم انبیایی بشر اعتقاد ایدوب وحسد یولنه کیدوب عاصی وفاسق اولدقلری کبی بعد الانبیا اولان اولیایی دخی کندیلری کبی بشر زعم ایدوب انلره حسد وبغض ایتمك واسطه سیله حقدن دور وحقیقتدن مهجور اولدیلر (اعاذنا الله وایاکم عن الحسد والعداوة للمشایخ فی الدین مثنوی

هرکرا خوی نکو باشد برست * هرکسی کوشیشه دل باشد شکست) هرشول

کیمسه نك که خوبی نکو اوله اولیایه عداوتدن وضلالت وشقاوتدن قورتلدی وسعادت ابدیه یه وصول بولدی هر بر کیمسه که نازك دل اوله وخوبی بد اوله صندی وانکار ومخالفتدن خلاص اولمیوب اصحاب ناردن اولدی مثنوی پس

امام حی مطلق آن ولیست * خواه ازنسل عمر خواه از علیست) پس امام حی

مطلق اول مذکور اولان ولیدر وولی اول کیمسه درکه حق آنك جمیع امورینه تولی ایدوب آنی معاصیدن حفظ ایلیه کما قال الله تعالی (وهو یتولی الصالحین) ودخی الولی هو الفانی فی الله والباقی بالله دیمکله ده تعریف ایتمشلردر پس بو صفتله متصف اولان ولی مطلقا امام حی در ومقتدا و پیشوا اولدر من حیث الحقیقه اول ولی کرکسه حضرت عمرك نسلندندر کرکسه حضرت علینك نسلندندر یعنی بو امام زنده خواه نسل حضرت عمردن اولسون وخواه نسل حضرت علیدن اولسون وخواه بونلردن غیرینك نسلندن اولسون مقصود مرتبهٔ کماله ومبلغ رجاله وصولدر من ای نسل کان خلافا للامامیة زیرا انلر قتنده امام اولاد علیدن اولمق لازمدر حتی اقتدا ایده لر لاسیما شیعه وروافض حضرت عمره وانسالنه بالکلیه منکرلردر اما مشایخ صوفیه ظاهرا پادشاه و باطنا خلیفهٔ الهیه ووارث حضرت نبی اولان ولی یه اقتدا واتباع ایدرلر مثنوی مهدی وهادی ویست ای

راه جو * هم نهان وهم نشسته پیش رو) مهدی اولوب طوغری یوله کیدیجی

وهدایت ایدیجی اول ولی خدا ووارث حضرت مصطفا درای طریق مستقیم طلب ایدیجی بعض نسخه ده ای نیك خو واقع اولمشدر معنی ای ایو خویلو مؤمن دیمکدر هم نهاندر وهم یوزك اوکنده در یعنی هم باطنده وهم ظاهرده پیش روی ناسده اوتورمشدر ومهدیٔ موعود عند الامامیه امام محمد تقیدر که هجرت نبوینك ایکی یوز اللی سکز سنه سنده متولد اولمشلردر وعند اهل السنة متولد اوله جقدر وآخرزمانده ظهور قیله جقدر نته کم شیخ اکبر حضرتلری فتوحاتك اوچیوز التمش التنجی بابنده بیوررلر (ان لله خلیفة یخرج من عترة رسول الله ولد فاطمة یواطئ اسمه اسم رسول الله علیه السلام جده الحسن علی ابن ابی طالب یبایع بین الرکن والمقام یشبه رسول الله صلی الله علیه وسلم فی الخلق والخلق کذا وکذ

الی آخره مثنوی اوچونورست وخرد جبریل اوست * اوولی کم ازو قندیل اوست * وانکه زین قندیل کم مشکات ماست * نوررا در مرتبه ترتیبها ست)

اول ولی نور کبیدر وعقلی آنك جبریلیدر یعنی اول انسان کامل وولی فاضل نورالهی وضیای محمدی کبیدر وبین الخلیفه والمستخلف مشابهت تامه اولدیغی اعتباریله در حضرت نبی یه چونکم جبریل امین پیك رب العالمین اولدی کذلك وارثی اولان حضرت ولی یه عقلی جبریل مثابه سنده اولدی که جناب حضرتدن انواع اسرار وعلومی آخذ اولور واول ولی کامله آنی ایصال قیلور بو مرتبه ده اولان کامله قطب الاقطاب وغوث الاکبر دینور که مثلا بو کامل مصباح کبیدر و بوندن مرتبه ده کم اولان ولی مثلا اماما ن وابدال سبعه کبی اول نور اعظمك قندیلیدر ومظهر ومشعر قیدر واول کیمسه که بو قندیل کبی اولمقدن من حیث المرتبه کم ودونتردر بزم مشکاتمزدر مشکات جدارده اولان شول کوهٔ غیرنافذه یه دیرلر که جوانبی مسدود وخانه دن جانبی مکشوف اوله وحضرت خداوندکارك مشکات ماست تعبیرنده کندیلرك قطبیتنه وغوثیتنه اشارت وسائرك تبعیت وفرعیتنه ایما واردر زیرا نورك مرتبه ده ترتیبلری واردرکه بعض مرتبه بعضیسندن جناب حقه اقرب اولدیغی جهتدن افضل واشرفدر مثلا شول بر آینه که بلا واسطه شمسه مقابلدر و بر آینه دخی که شمسه مقابل دکل لکن شمسه مقابل اولان آینه یه مقابل وبرآینه دخی کذلك بو آینهٔ ثانی یه مقابلدر هلم جرا پس آینه مفیض ومنیر اولدیغی جهتدن شریف ومفاض ومنار اولدیغی حیثیتدن دون وکثیفدر مثنوی زانکه هفتصد پرده دارد نور حق * پردهای نوردان

چندین طبق) نور الهینك مرتبه ده ترتیبلری واردر اندن اوتریکه برموجب حدیث شریف (ان لله سبعمائة حجاب من نور وظلمة) نوردن یدی یوز حجابی وکذلك ظلمتدن دخی یدی یوز حجابی واردر یعنی حقك نوری یدی یوز پرده طوتار حجبات نور الهی برموجب حدیث شریف بوقدر طبقه بیل مثنوی

ازپس هر پرده قومی را مقام * صف صفند این پرده هاشان امام) هر پرده نك اردندن بر طائفه یه مقام واردر انلرك بو پرده لری صف صفدر امامه دك بو هم وجهدر امامه دکین انلر صف صفدر بو پرده لرده یعنی هر پردهٔ نورانینك پسنده بر قوم ایچون مقام واردر صف صف دررلر من حیث المعنی انلرك بو پرده لری تا امام حقیقی یه دك و بو حجبات نورانیه نك اصولی یوزدر مثلا توبه و یقظه وانابت ومحاسبه وزهد وتقوی وعلم وحکمت وکرامت وولایت کبی تا الی مرتبهٔ فنا فی الله و بقا بالله زیرا بو مرتبهٔ فنا اندر فنا وبقا اندر بقا مرتبهٔ امام کامل و پیشوای فاضلدر که بو مرتبه نك وراسنده بر مرتبه دخی یوقدر وفروع حجبات نورانی یه

نهایت یوقدر نته کم (ان لله سبعین حجابا) ودخی ان لله سبعمائة حجاب ودخی ان لله
سبعین الف حجاب من نور وظلمة) حدیثلری کثرت فروع حجبات نورانیه یه دلالت ایلر
(وقس علی هذا حجبات الظلمانیة ﴿ مثنوی ﴾ اهل صف آخرین ار ضعف
خویش * چشمشان طاقت ندارد نور پیش) آخرکی صفك اهلی کندیلرك ضعفندن
انلرك چشمی اوك صفده اولان نوره طاقت طوتمز یعنی بصر بصیرتلری طاقت طوتمز
ایلر بکی صفك نورینه ﴿ مثنوی ﴾ وان صف پیش از ضعیفی بصر * تاب نارد روشنایی
بیشتر) وکذلك اول اوك صف بصرلرینك ضعفندن طاقت کتورمزلر بیشتر اولان
صفك روشنالغنه بیشتر باء عربیله اولورسه ده معنی زیاده رك روشنالقه دیمك
اولور محصل برخوای (وفوق کل ذی علم علیم (تاان الی ربك المنتهی) هر ذی
علم کندی فوقنده اولان علیمك علمندن واسرار وانوارندن غافل وجاهلدر
و برمقتضای (لایعرف ذا الفضل الاذووه) هر ذی فضلی بیلان کندی کبی
برفاضلدر و بو مفهوم مؤید اولمغیچون (یعرفنا من کان من جنسنا وسائر الناس لنا
منکرون) قولنی حضرت خداوندکار قائلدر ﴿ مثنوی ﴾ روشنیٔ کو حیات
اولست * رنج جان وفتنهٔ این احولست * احولیها اندك اندك کم شود * چو نکه
هفتصد بکذر دوایم شود) شول روشنالغکه اولکی صف اهلنك یعنی اصحاب
توحیدك حیاتیدر بواحول ودو بین اولنلرك رنج جانی وفتنه وامتحانیدرکه ماننده
خفاش اول روشنالغه طاقت طوتمز لکن احوللکلرکه آزجق آزجق بهدایت
ربانی وبتعلیم وتربیهٔ مرشد یزدانی کم اوله وهر مرتبه ومقامه اوغرادقجه اکا مقید
اولمیوب انلردن کذر قیله چونکم یدی یوز حجاب ومرتبه دن کچه اول عین بحر
وحدت اولور وکندی تعین موهومیسندن خلاص بولور ومرتبه ده کندو بی
وجمیع کثراتی امواج دریا کبی مشاهده قیلور ﴿ مثنوی ﴾ آتشی کاصلاح
آهن یازرست * کی صلاح آبی وسیب ترست) پس استعدادات اولیا وقابلیات
اصفیا متفاوت اولدیغنه اشارت ایدوب بیورررلر شول آتشکه آهنك و یازرك
اصلاحیدر فچن اول آتش تروتازه ایوانك والمانك اصلاحیدر ﴿ مثنوی ﴾
سیب وآبی خامیٔ دارد خفیف * نه چو آهن تابشی خواهد لطیف) زیرا سیب
وآبی برخفیف خاملق طوتر آهن کبی برلطیف تابش ایستمز ﴿ مثنوی ﴾ لکن
آهن را لطیف آن شعلها ست * کو جذوب تابش آن اژدهاست) لکن آهنه
اول شعله لر لطیفدر که اول آهن اژدرها کبی اولان آتشك تابش وحرارتنی جذب بدر
﴿ مثنوی ﴾ هست آن آهن فقیر سخت کش * زیر پتك وآتشست او سرخ وخوش)
آهن اول سختکش وریاضتکش فقیردر که پتك وچکج وآتشك آلتنده اوسرخ
وخوشدر پتك چکج معناسنه در ﴿ مثنوی ﴾ حاجب آتش بودبی واسطه *

در دل آتش رود بی رابطه) آهن کبی اولان فقیر آتشك حاجبی و پرده داری اولور
واسطه سز ووسیله سز آتشك ایچنه کیدر یعنی آهندن مراد شول ذاتنی
وانانیتنی فانی قیلان سختکش درکه زیر پتك بلای یزدانی وآتش تجلیٔ ربانیده
اول سرخ رو وخوشخوددر اول فقیر حاجب آتش تجلیٔ الهی اولور بلا واسطه
وقلب نار عشقه داخل اولور بلا رابطه اما سائر کسان بو مرتبه ده دکلدر دیمك
اولور ﴿ مثنوی ﴾ بی حجابی آب وفرزندان آب * پختکی زآتش نیابند
وخطاب * واسطه دیکی بود یا تابهٔ * همچو پارا در روش پاتابهٔ * یامکانی درمیان
تاآن هوا * می شود سوزان ومی آرد بما) بی حجاب وواسطه شراب وآبك فرزندلری
یعنی آبدن نشو ونما وحیات بولنلر آتشدن پختلك وخطاب بولمزلر زیرا عنصر
وفرزندان عنصر حجابسز وواسطه سز آتش تجلیٔ الهیدن پختلك بولمزلر وخطاب
طوتمزلر برخوای (وجعلنا من الماء کل شیٔ حی) آبدن مراد علی طریقة ذکر الجزء
وارادة الکل عناصر اربعه در وآب رکن اعظم اولدیغیچون آنی ذکر غیر یسنی
ذکر ایلمکدن مغنی اولدی وآبدن تولد ایلین اشیایه واسطه بردیك ویا تابه در یعنی
آبه وآبدن تولد ایلین اشیایه دیك ویا تابه واسطه لازم اولور تا آتشدن دیك وتابه
واسطه سیله پختلك بوله مثلا ایاغه یورمکده پاتابه یعنی آیاق باغی لازم اولدیغی
کبی آیاق پاتابه واسطه سیله مشیه قادر اوله ویاخود میاننده یعنی حرارت وهوا
میاننده شول برمکان کبی که تا اول حرارتدن سوزان اوله واول حرارتی بزه کتوره
ایصال قیله بو معنی بما بزه دیمك اوزره در اکر ما عربی اولوب آب معناسنده اولورسه
معنی بویله اولور که یاخود برمکان حرارت اوله که تا اول هوا اول مکان حرارتدن
سوزان اول واول حرارتی صویه کتوره وآنی کرم ایلیه مثلا یبانلرده بعض
آبکیرلرده اولان آبی هوا شمسك حرارتندن کرم اولدقده اکا تأثیر ایدوب کرم ایلر
بودخی وجهدر یا اورته ده برمکان کرك تا اول هوا آتشدن سوزان وکرم اوله
وآتشك حرارتنی جامده اولان آبه کتوره حاملرده قونه لر سردکاری محل کبیکه
هوا وآتشدن کرم اولوب اثواب وقونه لری قوری ایلر اکر اول اثوابی واسطه سز
آتش اوزره قویه سن یانوب محو ونابیدا اولور اما آهن واسطه سز آتشك ایچنه
قونور یانمز بلکه آتشله همرنك اولوب نورانیت تحصیل ایلر کذلك عناصر اربعه
وموالید ثلاثه بلا واسطة العقول والنفوس والافلاك آتش تجلیٔ الهیه دن پختهلك
آلمزلر وتربیه بولمزلر اما فقیر وفانی فی الله بویله دکلدر زیرا انك دیدهٔ شهودنده
بالکلیه اسباب ووسائط ووسائل محو اولمشدر ووحدت مطلقه ظهوره کلمشدر پس
تجلیٔ الهی وفیوضات ربانی اول حقدن بلا واسطه الورنته کم بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾
پس فقیر انست کو بی واسطست * شعلها را باوجودش رابطست * پس دل عالم

ویست ایراکه تن * می رسد ازواسطهٔ این دل بفن) فقیرکه برشیئ اولمیان
فانی فی اللهه دیرلر پس فقیر فی الحقیقه اول کیمسه یه دیرلر که اول فقیر واسطه
سزدر او ل فقیرك وجودنه شعله لرك رابطه سی واردر یعنی شعاعهای تجلیٔ الهیه
انك وجودنه رابطه ومتصلدر پس عند التحقیق دل عالم اول فانی فی الله اولان
فقیردر و عالم برجسد مسوای بلا روح کبیدر زیرا که تن عالم بودلك واسطه سیله
ذن وکاره واصل اولور وبو روح اعظمك فریله انتظام بولور (کما قال القیصری
فی شرح الفصوص ان الحق انما یتجلی لمرآة هذا الکامل فتنعکس الانوار من قلبه
الی العالم فیکون باقیا بوصول ذلك الفیض الیها فما دام هذا الانسان موجودا
فی العالم فالعالم یکون بوجوده محفوظا) ❊ مثنوی ❊ دل نباشد تن چه داند
کفت وکو * دل نجوید تن چه داند جست وجو) اکر دل اولمیه بدن کفت وکویی
نه بیلور اکر دل طالب اولمیه و برنسنه یی مراد ایلمیه تن جست وجویی نه بیلور
کذلك قلب عالم اولان فقیر کامل وقطب فاضل اولمسه اکر عالم واکر آدم حقه
متعلق اولان کفت وکویی نه بیلور وحقیقته منسوب اولان جست وجویی نیجه
قیلور دی والحاصل خلیفه سز رعایا قائم اولمز واحوال عالم انتظام بولمز جمله نك
وجودی خلیفهٔ خدا اولان کاملك باطنیله قائم اولدیغنه عرفانك شك وکمانی یوقدر
❊ مثنوی ❊ پس نظرکاه شعاع آن آهنست * پس نظرکاه خدا دل نی تنست)
پس شعاعك نظرکاهی اول آهندر که مراد فقیر حقیقی اولان ولی کاملدر پس
خدانك نظرکاهی دل در تن دکلدر دلدن مراد عالمك قلبی اولان ولی وتندن مراد
صور عالمدر حق تعالینك نظری اول مرکز دائرهٔ جهان اولان ولی کامله در بدن
مشابه سنده اولان عالمه آنك واسطه سیله تجلی ایلر ❊ مثنوی ❊ بازاین
دلهای جزوی چون تنست * بادل صاحب دلی کومعدنست) کیرو بوجزوی
دللرتن کبیدر شول برصاحبدلك دلنه نسبتله که او معدندر یعنی قلوب خلایق تن
حکمنده در شول صاحبدلك قلبنه نسبتله که اول صاحبدل معدن اسرار الهی
ومنبع انوار ربانیه در بوقدر قلوب انسانی انك فیض ونورانیتیله زنده ومنوردر
❊ مثنوی ❊ پس مثال وشرح خواهد این کلام * لیك ترسم تا نلغزد وهم
عام * تانکردد نیکویی برمابدی * این که کفتم هم نبد جز بیخودی * پای کژرا
کفش کژ بهتر بود * مر کدا راد ستکه بردر بود) بر موجب حدیث شریف
(نحن معاشر الانبیاء امرنا ان ننزل الناس منازلهم ونکلم الناس علی قدر عقولهم)
طریقت ورثای انبیادخی بودر که هرکسك عقلی یتدیکی یردن سویلرلر الا بیخودلق
حالنده دکلدرا کر برکیمسه نك معیار عقلندن ومقدار فهمندن زیاده سوز سویلسك
(المرء عدو لما جهل) مقتضاسنجه انکار ایلمکدن خالی اولمز (کما قال فی الاحیاء

ولذا قال بعض المشایخ کل لکل عبد بمعیار عقله وزن بمیزان علمه حتی یتسع
بقالك ولاینکرلك) بواجلدن حضرت خداوندکار بیوررلر که بو کلام چوق مثال
وشرح ایسترلکن قورقرم شرح ایلمکه تا عوامك وهم وفهمی طاینیه زیرا بو محل
مزالق افهام عوامدر تا کم بزم ایلو کزیدلك اولیه یعنی ارشاد انام وهدایت
عوام ایچون سویلدیکمز وشرح ایلدیکمز سبب ضلالت اولمیه ونیجه ضعیف
الذهن اولان کژ فهملری ملحد قیلمیه بو مقدار سوزکه دیدم هم بیخودلقدن
غیری دکل ایدی یعنی بو اسرار وحقایقیکه نقل ایلدم مجرد کندی اختیارمله
دیمدم بلکه بیخود وبی اختیار ارادت الهیه ایله سویلدم دیمك اولور پس پای
کژه کفش کژ بهتر اولور یعنی فهم کژه بحکم مرتبه کلام کژ سویلك تفهیماله
بهتر اولور زیرا تحقیقا کدا وبی نوانك دستکاهی یعنی قدرتی قپو اوزره اولور
اکا درون خانه دن وصدر سرادن سویلك لایق دکلدر زیرا جواهر کلماتی نامحل
یره اضاعه ایلمکدر

امتحان کردن پادشاه ان دوغلام راکه نو خریده بود

❊ مثنوی ❊ پادشاهی دو غلام ارزان خرید * بایکی زان دو سخن کفت
وشنید) بر پادشاه اوجوز ایکی غلام صاتون آلدی اول ایکی غلامدن برینه
پادشاه سوز سویلدی وآندن سوز ایشتدی ❊ مثنوی ❊ یافتش زیرك دل
وشیرین جواب * ازلب شکر چه زاید شکر آب) پادشاه اول غلامك برنی زیرك
دل وشیرین جواب بولدی شکرك لبندن نه طوغر شکر صویی طوغر یعنی
(کل شیئ من الملیح ملیح) فحواسنجه ملیح اولان شکرلبدن صدور ایلین کلام دخی
ملیح وشیرین اولور ❊ مثنوی ❊ آدمی مخفیست در زیر زبان * این زبان
پرده ست بردر کاه جان) آدمی لسان التنده مخفی در کما قال علیه السلام المرء مخفی
تحت لسانه) بوزبان جانك درکاهی اوزره پرده در نته کم پرده رفع اولمسه
ورای حجابده اولان اشیا واسرار عیان اولمز کذلك دهان ایچنده لسان
ترجمان اولمسه وکشف استار باطن قیلمسه جانك اسراری ظهوره کلمز
وخانه سنده نهان اولان کیمسه نك معلومی اولمز ❊ مثنوی ❊ چون که بادی پرده را
درهم کشید * سر صحن خانه شد برما پدید) مثلا چونکم بریل پرده یی بربره چکه
خانه نك صحننك سری بزه آشکاره اولدی کذلك نفس لسان پرده سنی نفس بادی
کشاده قیلسه وصاحب زبان اولان کیمسه متکلم اولسه آنك خانهٔ جانك
سری بزه ظاهر اولور وعارف اولان آنك کلامندن درونده اولان اسرار ینه
استدلال وانتقال قیلور ❊ مثنوی ❊ کاندران خانه کهر یا کندمست *
کنج زر یاجمله مار وکژ دمست) که اول خانه ده کهر می یا بغدای می وار در

التون کنجی میدر یاخود جمله یلان وعقرب میدر یعنی اخلاق طیبه وعقائد مقبوله‌سی واردر و یاخود اخلاق ذمیمه وعقائد فاسده‌سی واردر صاحب معرفت اوله‌نك معلومی اولور ﴿ مثنوی ﴾ یادر و کنجست وماری بر کران * زانکه نبود کنج زر بی پاسبان) یاخود اول خانهٔ دلده کنجی واردر که آنك کنارنده برمار اوله زیرا که التون کنجی پاسبانسز اولمز یعنی عارف وعاقل اولان متکلمك کلامندن درونده اولان احوالنه استدلال ایلر که اول متکلمك خانهٔ قلبنده خزینهٔ معارف واسرار اولوب آنك حفظی وحراستی ایچون نفس اماره صفتلرندن برماری اکا طلسم قلمشدر واول واسطه ایله خزینهٔ اسراری ساتر اولمشدر زیرا که التون کنجی پاسبانسز اولمز پس بنه حصه بیانندن قصه بیانه رجوع ایدوب بیوردر ﴿ مثنوی ﴾ بی تأمل او سخن کفتی چنان * کز پس پانصد تأمل دیکران) اول غلام فکرسز وتأملسز انجلین سوزسویلر دیکه غیریلر اول سوزی بشیوز تأملدنصکره سویلرلردی ﴿ مثنوی ﴾ کفتی در باطنش دریاستی * جمله دریا کوهر کویاستی) دیدیکه اول غلامك باطننده دریاوار ایدی جمله دریاسو یلیجی کوهر ایدی یعنی بجمیع درپاسر تاپاکو یاکوهر کو یاایدی ﴿ مثنوی ﴾ نور هر کوهر کزو تابان شدی * حق وباطل را ازو فرقان شدی) هر کوهرك نوریکه اول کوهردن تابان اولیدی حق و باطله اول کوهردن فرقان اولوردی کوهردن مراد جوهر کلام اولور یعنی هر جوهر کلامك نوریکه اول کلامدن تابان وظاهر اولیدی اندن حق و باطله عظیم فرق حاصل اولوردی بومعنی دخی جائزدرکه دینه هرجوهر کلامك نوریکه اول غلامدن ظاهر اولیدی حق و باطله اول غلامدن فرق وتمیز ایلك اولوردی ﴿ مثنوی ﴾ نور فرقان فرق کردی بهرما * ذره ذره حق وباطل راجدا) نته کم فرقانك نوری بزدن اوتری فرق ایلدی حق و باطلی بری برندن ذره ذره جدا ایلدی فرقان قرأن عظیمك اسمیدر (کما قال ابن الاثیر الفرقان من اسماء القرأن لانه یفرق بین الحق والباطل والحلال والحرام یقال فرقت بین الشیئین فرقا وفرقانا) ومنه الحدیث (قال علیه السلام انا محمد فرق بین الناس ای بین المؤمنین والکافرین بتصدیقه وتکذیبه) ومنه الحدیث (فی صفته علیه السلام قال ان اسمی فی الکتب السالفة الفار قلیطا ای یفرق بین الحق والباطل کذا فی النهایة ﴿ مثنوی ﴾ نور کوهر نور چشم ماشدی * هم جواب وهم سؤال ازما بدی) اول کوهرك نوری بزم کوزمزك نوری اولیدی هم سؤال وهم جواب بزدن اوروردی یعنی وحدت بین وحقیقت آیین اولان عقل کل کوهرینك نوری اکر بزم چشم قلبمزك نوری اولیدی هم سؤال وهم جواب بزم حقیقتمزدن اولوردی وسائل ومجیب نفس واحدحکمنن بولوردی

ووحدت ظهوره کلوب وتفرقه برطرف اولوب فرقان عین قرأن اولوردی ﴿ مثنوی ﴾ چشم کژکردی دودیدی قرص ماه * چون سؤالست این نظر در اشتباه * راست کرد آن چشم رادر ماهتاب * تا یکی بینی نومه رانك جواب) بیت اولده مصراع اول ماقبلنده اولان مصراع ثانیده حرف استدراك تقدیر اولنمغله مستدرك اولور مصراع ثانی مصراع اولده دودیدی لفظنه علت منزله سنده اولور تقدیر معنی بودرکه اکر نور جوهر حقیقت انسانی‌یه بزم چشم دلمزه نور اولیدی هم سؤال وهم جواب بزم حقیقتمزدن حاصل اولیدی لکن سن ای بی یقین چشم باطنك کژ ایلدك انکیچون ایکی کوردك قرص ماه حقیقی‌یی وقرص ماه حقیقت انسانیه‌یی که اول عقل کل وحقیقت محمدیه دیدکلریدر انکیچون ایکی کوردك ماه حقیقتی که سؤال کیبدر بو نظر حالت اشتباه وشکوکده زیرا سؤال شبهه‌دن حاصل اولور نته کم جواب یقین وراست بینلکدن حاصل اولور وبیت ثانی بومعنایه دلالت قیلور ماهتابده چشمك راست ایله تا بر کوره سن آیی اشته جواب یعنی راست ایله سن چشم باطنکی نور توحید ایله ای ناظر ماهتاب اولان حقیقت بینلك نظرده اولان اشتباهی دفع ایلر نته کم سؤالده اولان اشتباهی جواب دفع ایلر ﴿ مثنوی ﴾ فکرتت راراست کن نیکونکر * هست آن فکرت شعاع آن کهر * فکرتت که کژمبین نیکو نکر * هست هم نور وشعاع آن کهر) فکرکی راست ایله ایو نظر قیل سنك اول فکرنك اول کهرك شعاع وپرتو بدر سنك قوت فکریه‌ك که بعض امور مجهوله‌نك بیلنمسی ایچون برآلتدر اکری کورمه ایو نظر قیل هم اول کوهرك نور وشعاعی اولدی یعنی هم نور وشعاع اول برجوهر انسانیه وحقیقت محمدیه اولدیکه قوت فکریه‌نك حقیقتنه نظر اولنسه شعاع اول جوهر عقل کل اولدیغنه اشتباه یوقدر ﴿ مثنوی ﴾ هرجوابی کان زکوش آید بدل * چشم کفت ازمن شنوا نرا بهل) هربرجوابکه اول جواب کوشدن دله کلور یعنی هرمشکلکشا اولان جواب که قولاق جانبندن کوکله کلور وکوکل اول قولقدن کوکلـه کلان جوابله متسلی اولور اول جواب باصوابی فی الحقیقه بصر بصیرت دیدی بندن ایشت اول کوشی قو که اول چشم باطنه برآلتدر یعنی هرنقدر علوم یقینیه دافع مشکلات ورافع شبهاتدر آنی چشم باطن کوردی ولسان واسطه سیله کوش سائله ایرکوردی وکوشدن قلبه کلدی ومشکلان حل قیلدی پس من حیث الحقیقه اول جوابی چشم باطن قائل اولدی ﴿ مثنوی ﴾ کوش دلالست وچشم اهل وصال * چشم صاحب حال وکوش اصحاب قال) کوش دلالدر وچشم اهل وصالدر یعنی کوش دلال علوم یقینیه‌در وچشم باطن اهل وصالدر وبومعنی دخی جائزدرکه کوش

منزله سنده اولان علما دلال علوم یقینیه در وچشم منزله سنده اولان عرفا واولیا اهل
وصالدر یعنی چشم که ارباب مشاهده دن عبارتدر هر بری صاحب حالدر
وکوش که سمعله علوم استفاده ایلین کیمسه لره اشارتدر انلر اصحاب قیل
وقالدر پس بو کوش منزله سنده قالنلرك ودیده مرتبه سنه ایرنلرك مقاملرینك دخی
خاصه سن بزه اعلام ایدوب بیوررلر ❊ مثنوی ❊ در شنود کوش تبدیل
صفات * در عیان دیدها تبدیل ذات) کوشك استماعنده صفاتك تبدیلی واردر
چشملرك عیاننده تبدیل ذات واردر یعنی کوشك استماعی مرتبه سنده تبدیل
صفات واردر مثلا بر کیمسه غضبله وعدم عفوله وسائرله متصف ایدی (والکاظمین
الغیظ والعافین عن الناس والله یحب المحسنین) کلامن ایشتدی وانکله ایش
ایتدی کظم غیظ وعفو واحسانله متصف اولدی ودخی بر کیمسه بخیل ایدی
(ومن یوق شح نفسه فاولئك هم المفلحون) آیتن ایشتدی و بخیل وشحیح اولمقدن
حذر ایلدی متقی اولدی (ومثل الذین ینفقون اموالهم فی سبیل الله) قولنی
استماع ایلدی وموجبیله عمل قیلدی سخی ومنفق اولدی ما حصل هر بر آیت
وحدیثی وکلمات مشایخی کوش ایدوب وآنکله عمل قیلدقده اخلاق ذمیمه سی
اخلاق حمیده یه مبدل اولور پس بو جهتدن شنود کوش مرتبه سنده تبدیل ذات
واردیدکلرینه مثال اولدرکه بر کیمسه (لن یری احدکم ربه حتی یموت) حدیثنك
فحواسنجه اولمینجه ربینی کورمز وتبدیل ذات قیلمینجه مشاهدۀ وجود مطلق
قیلمز البته رؤیت ومعاینه تبدیل ذات بشریه یی مستلزمدر زیرا انشاء عنصریه نك
تجلیٔ ذاتنه ورؤیت جمال وجود مطلقه مع بقیة الوجود طاقتی یوقدر (فلما تجلی
ربه للجبل جعله دکا وخر موسی صعقا) آیتنك فحواسنجه کورکه حضرت موسی
علیه السلام اول تجلی وقتنده مغشی علیه دوشوب وجود بشریه سی فنایه وبیخودلکه
مبدل اولدی پس صحوه کلدکده جناب حق مع بقاء ذات البشریه معاینه قیلمقدن
(سبحانك تبت الیك) دیمکلکله تنزیه قیلدی و بلا تبدیل ذات بشریت اولان
رویتدن تائب اولدی پس ربلرین کورنلر اولاموت اختیاریله اولنلرو کندیلرینی
ذات حقده فانی قیلنلر وتبدیل ذات بشریت ایتمکله ابدال مرتبه سن بولنلردر پس
مع الغیریة وذات البشریتنه معاینۀ ذات الهیه محال اولدیغی ایچون عارفان حقیقت
(لا یری الله الا الله) دیدیلر ومشاهدۀ حقیقت ایدنلرینه رؤیتی حقله مشاهده
ایلدکلرینه اقرار وشهادت ایدوب (رأیت ربی فقال من انت قلت انت)
قولنی بو معنایه تصدیق ایچون ادا ایلدیلر پس اهل شهود دیده لری معاینۀ
حضرت ذات ربوبیت ایلدکده ذات موهومیت وانانیت عارضه لری فنایه مبدل
اولوب وحقیقت مطلقه ظهوره کلوب مع نور الوحدة المطلقة معاینۀ وحدت

الهیه ووجودربانیه قیلرلری اهله بغایت واضح ومعلوم ونااهله مجهول ونامفهومدر
انکیچون بو محلی چوق کیمسه فهم ایده میوب وعند المعاینه تبدیل ذات ایلمك
نه دیمکدر بیله میوب مشربنه مناسب معنایه ومذهبنه موافق فحوایه ذاهب اولمشدر
لکن مشرب تحقیقدن خارج وجادۀ توفیقدن بیرون اولدقلری ادنی مرتبه
عرفانی اولنلره عیان وبیاندر فافهم نته کم بو بیتك مصراع اولیله تبدیل صفاته
ومصراع ثانیسیله ذاته اشارت ایدوب بیوررلر ❊ مثنوی ❊ زآتش از علمت
یقین شد از سخن * پختکی جودر یقین منزل مکن) زآتش متعلقدر مصراع ثانیده
اولان پختکی جویه واز سخن یقین شددن تمیزدر ای من حیث الکلام دیمکدر
وزآتش قرینه سیله یقین شددنصکره برمفعول به تقدیر اولنور که اول یقین شد
بآتش دیمکدر وتقدیر معنای بیت بودرکه ای طالب حق اکرسنك علمك آتشه سخن
وکلام جهتندن یقین اولدیسه آتشدن پخته لك دیله علم الیقین منزل ایلمه بیلکل که
عند المشایخ یقین اوچ قسمدر علم الیقین وعین الیقین وحق الیقیندر وبو اوچ نوع یقینك
مثالی مثلا اولدرکه بر آتش طالبی اولان کیمسه برمنزلده اولسه که آنده آتش کورمسه
پس برمعتمد علیه مرشد صادق اول طالبه دیسه که ای طالب نار فلان مقامده نار
پرانوار در بن اندن اخبار ایلرم وصحیح سویلرم پس بو مرشد صادقك کلامی
جهتندن اول طالبك آتشه علمی یقین اولمسنه علم الیقین دیرلر بعده اول طالب اول
مقامه سفر ایدوب واروب انده رأی العین اول ناری کوزمسنه عین الیقین واول ناره
داخل اولوب کندی یی پخته وسوزان قیلمسنه حق الیقین دیرلر پس علم الیقین
مرتبه سنده تبدیل صفات واردر که اوجهلك علمه مبدل اولمسیدر وحق الیقین مرتبه سنده
تبدیل ذات بشریه واردرکه اول خاملق کیدوب آتش تجلیٔ الهیه دن پخته اولوب ونار
عشق ربانیه ایله کندینی سوزان قیلوب ذاتنی رنك تجلیٔ آتش الهیه وانوار ربانیه یه مبدل
قیلمقدر پس عین الیقین وحق الیقین مرتبه سنه اشارت ایدوب بیوررلر ❊ مثنوی ❊
تانسوزی نیست آن عین الیقین * این یقین خواهی در آتش در نشین) تاآتش
تجلی یه یانمیه سن ونار عشق ایچره پخته اولمیه سن اول عین الیقین دکلدر یعنی
نفس یقین اولان رؤیت ومشاهده دکلدر بو یقینی ایسترایسك عشق آتشنده
اوتور یعنی اکر بو مرتبه یقین استرایسك آتش عشق الهی ایچره اوتورو کندینی
حق الیقین مرتبه سنه یتوروب تامشاهدۀ حقیقت حاصل اوله (کما قال ابن الفارض
(بیت) اسافر من علم الیقین لعینه * الی حقه حیث الحقیقة رحلتی ❊ مثنوی ❊
کوش چون نافذ بود دیده شود * ورنه قل در کوش پیچیده شود) برموجب
حدیث شریف اساس کل خیر حسن الاستماع پس بر کوش حسن استماع قیله
وحقایق معنایه نافذ وواصل اوله دیده اولور ومشاهدۀ حقیقت قیلور و بصر

مرتبه‌سن بولور والا اکر حقایق معنایه نافذ اولمیه وحسن استماع ایله استماع
قیلیه قول کوشده پیچیده اولور ودرونه کرمیوب برونده قالور پس بصر بصیرت
کشاده اولمیوب مشاهده‌ٔ اسرار الهیه دن محروم اولور (قال الله تعالی ان فی ذلك
لذکری لمن کان له قلب اوالقی السمع وهو شهید) وقال الله تعالی فبشر عبادی
الذین یستمعون القول فیتبعون احسنه اولئك الذین هداهم الله واولئك هم اولوا الالباب
❊ مثنوی ❊ این سخن پایان ندارد باز کرد * تا که شه با آن غلامانش چه کرد)
بو سوز که مراد معارف الهیه در پایان ونهایت طوتمز حکایته رجوع ایله تا که
شاه کندینك اول غلاملرینه نه ایلدی وآنلره نه سویلدی

❊ راه کردن شاه یکی رازان دوغلام وپرسیدن ازین دیکر ❊

❊ مثنوی ❊ آن غلامك راچو دید اهل ذکا * آن دکررا کرد اشارت که بیا) پادشاه چون
اول غلام جکی ذکا وادراك اهلی کوردی اول بریسنه اشارت ایلدیکه کل ❊ مثنوی ❊
کاف رحمت کفتمش تصغیر نیست * جد کود فرزند کم تحقیر نیست) بو بیت سؤال
مقدره جوابدر کان برسائل دیر که اول عالم ودانا اولان غلامه غلامك دیو تصغیر
ایله ایراد ایلدیکز تصغیر وتحقیر عالم خود نوعا برکناهدر پس وجه ندر یوررلر که
کاف مرحمت دیدم اکا تصغیر دکلدر نته کم دده اوغلنه فرزندکم دیر یعنی اوغلجغم
دیو ترحم قیلوب تحقیر دکلدر نته کم صیغهٔ تصغیر ایچون یعنی تصغیر تحقیر ایچون
کاور ترحم معناسن دخی ادا قیلور (کما وقع فی القرآن یابنی لا تقصص رؤیاك
علی اخوتك) وقال ابراهیم لاسمعیل یابنی انی اری فی المنام انی اذبحك) بو صیغه‌لر
ترحم ایچوندر ❊ مثنوی ❊ چون بیامد آن دوم در پیش شاه * بود او کنده
دهان دندان سیاه) چونکه اول ایکنجی غلام شاهك قتنه کلدی اول غلام قوقش
آغزلو سیاه دیشلو ایدی ❊ مثنوی ❊ کرچه شه ناخوش شد از کفتار او *
جست وجویی کرد هم زاسرار او) اکرچه پادشاه انك کفتارندن ناخوش
وبیحضور اولدی اول غلامك اسرارندن هم بر نوع جست وجو ایلدی
❊ مثنوی ❊ کفت با این شکل واین کنده دهان * دور بنشین لیك زان سوتر
مران) پادشاه اول غلامه ایتدی بو شکل ایله وبو آغز قوقوسیله ایراق اوتور
لکن اول جانبرك سورمه یعنی اول مکاندن اوترك کتمه یعنی آغزك قوقوسی کلجك
مرتبه ده طوروب اندن اوته کتمه دیدی ❊ مثنوی ❊ که تو اهل نامه ورقعه
بدی * نی جلیس ویار وهم بقعه بدی) شیخی مرحوم بو بیته زیرا سن نامه
ورقعه نك اهلی اولدك یعنی سنکله ایراقدن سویلشمك کرکدر مصاحب ویار
وهمخانه اولمدك یعنی لایق دکلدر که سن بکا قرین ودوست وهم حجره اوله سن
دیمشدر لکن سباق وسیاقه مناسب دکلدر سباق وسیاقه مناسب اولان معنی

بودر که دینه اول جانبدن اوترك کتمه زیرا که اهل نامه ورقعه اولورسن بنکله
جلیس ویار وهم بقعه اولمزسن مصراع اول علتدر زان سوتر مران لفظنه
بونده تعریض واردر حضور شاه حقیقتدن دور اولنلرك اهل کتاب ورقعه اولمسنه
وانلر جناب حقله معامله ومکالمه بی کتب ورقاع واسطه‌سیله قیلمسنه ❊ مثنوی ❊
تا علاج آن دهان تو کنیم * تو حبیب وما طبیب پرفنیم) تا سنك اول دهانکه علاج
ایده‌لم سن حبیب وخوبسن وبز پرفن وحاذق طبیبز ❊ مثنوی ❊ بهر کیکی نو کلیمی
سوختن * نیست لایق از تو دیده دوختن) مثلا پره دن اوتری بر یکی کلیمی یاقق
لایق دکلدر همچنان سندن کوز دیکمك یعنی سندن اعراض ایدوب اغماض
عین ایلمك لایق ومناسب دکلدر پره دن اوتری بر یکی کلیمی یاقق لایق اولمدیغی
کبی ❊ مثنوی ❊ با همه بنشین دو سه دستان بکو * تا ببینم صورت عقلت نکو)
بو دو کلی عیبکله بیله اوتور ایکی اوچ حکایه سویله وماجرا واحوالکی نقل ایله
تاکم سنك عقلکك صورتنی نیکو کورم یعنی سنك عقلکك مرتبه‌سنی تمام
کما ینبغی بیلم دیدی ❊ مثنوی ❊ آن یکی را پس فرستاد او بکار * سوی
حمامی که رو خود را بخار) پس پادشاه اول ذکی غلامی ایشه کوندردی بر حمام
جانبنه بویله دیو که یوری کندیکی قاشی ودرن وسخدن کندیکی پاك ایله دیدی
ووجودنی تطهیر ایلمکه رمز واشارت ایلدی ❊ مثنوی ❊ وین دکررا کفت
خه تو زیرکی * صد غلامی در حقیقت نی یکی) بو بر غلامه پادشاه خطاب ایدوب
دیدی آفرین سن زیرکسن حقیقتده یوز غلامسن بر غلام دکلسن ❊ مثنوی ❊
آن نهٔ که خواجه تاش تو نمود * از تو ما را سرد می کرد آن حسود) اول دکلسن که
سنك خواجه تاشك کوستردی یعنی سنك حقکده قدح ومذمت ایدوب وافر عیوب
وذنوبکی سویلدی اول حسود بزی سندن او وجهله سرد ایلدی اول غلام
سنك حقکده ❊ مثنوی ❊ کفت او دزد و کژ ست و کژنشین * حیز ونامرد وچنین ست
وچنین) ایتدیکه او دزددر واکری اوتریجیدر حیز ونامرد وخبیث وخبیندر خبین
بونده دنی وابتر معناسنه در بعض نسخه ده نجس ونامرد وچنانست وچنین
واقعدر معنی نجس ونامرد در وانجلین وبونجلیندر دیمك اولور ❊ مثنوی ❊
کفت پیوسته بدست او راستکو * راستکویی من ندیدستم چو او) پادشاه
حضورنده مخاطب اولان غلام پادشاهه بو وجهله آغز آچوب کلام ایلیوب
دیدیکه پادشاهم اول غلام پیوسته راستکو اولمشدر یعنی علی الدوام طوغری
سویلیجی اولمشدر بن انجلین بر راستکوی کورمشم ❊ مثنوی ❊ راستکویی
در نهادش خلقتیست * هرچه کوید من نکویم آن تهیست) راستکویلك انك
طبعنده خلق وجبلیدر وهرنه دیرسه بن دیمزم که اول خالی وعبثدر ❊ مثنوی ❊

آزندانم آن نکواندیش را * متهم دارم وجود خویش را) اول ایو فکرلو یی
اکری بیلرم وکز اکلرم کندی وجودمی متهم طوترمکه اول غلامی متهم قیلرم
﴿ مثنوی ﴾ باشد اودر من ببیند عیبها * من نبینم در وجود خود شها)
اوله که اول غلام بنده عیبلر کوره یعنی احتمالدر که اول رفیق اولان غلام بنم
وجودمده نیجه قبایح مشاهده قیله ای پادشاه بن اول عیوب وقبایحی کندی
وجودمده کورمیم دیدی ﴿ مثنوی ﴾ هر کسی کرعیب خود دیدی زپیش *
کی بدی فارغ وی ازا صلاح خویش) هر بر کیمسه اکر کندی عیبنی اولدن
کوریدی عیوب ناسه نظر قیلمزدی یعنی مقدم کندی قباحتنه مطلع اولیدی
اول کیمسه کندینک اصلاحندن وعیوبندن نیچون فارغ اولوردی یعنی فارغ اولمزدی
﴿ مثنوی ﴾ غافلند این خلق از خودای پدر * لاجرم کویند عیب همدکر)
ای پدر بو خلق کند یلرندن غافلدر اول سببدن بری برینک عیبنی سویلرلر
﴿ مثنوی ﴾ من نبینم روی خودرا ای شمن * من ببینم روی توتو روی من)
ای شمن بن کندی یوزمی کورمزم یعنی ای عابد صنم بو جمله یه معلومدر که بن
کندی یوزمی کورمزم بن سنک یوزیکی کورورم سن بنم یوزمی کوررسن
﴿ مثنوی ﴾ آنکسی که او ببیندروی خویش * نوراوازنور خلقانست بیش)
اول برکیمسه که اوکندینک یوزنی کورر یعنی کندی ذاتنی کورر وجمیع احوال
واوصافنه نظر ایر کورر انک نوری خلایقک نورندن زیاده درکه اول ناظر بنورالله
اولان عارف واصلدر ﴿ مثنوی ﴾ کر بمیرد دیدا وباقی بود * زانکه دیدش
دیدخلاقی بود) اول کیمسه اکر اوله انک کورمسی باقی اولور زیرا که انک کورمسی
خلاقه منسوب اولان کورمکدر پس خدایه منسوب اولان اوصافه فنا کلمز
﴿ مثنوی ﴾ نور حسی نبود آن نوری که او * روی خود محسوس بیند پیش
رو) حسه منسوب اولان نور اولمز اول برنور که اوکندینک یوزنی محسوس
وآشکاره کوره یوزینک اوکنده یعنی نور حسی دکلدر شول برنور که انک صاحبی
کندی ذات وصفاتنی اول نورله آشکاره مشاهده قیله کندی قتنده وغیرینک
تعریف وتعلیمنه محتاج اولمیه ﴿ مثنوی ﴾ کفت اکنون عیبهای او بکو *
آنچنانکه او بکفت آن عیب تو) پادشاه اول غلامه ایتدی الآن اول غلامک
عیبلرینی سویله انجلین که اول غلام سنک عیبکدن سویلدی ﴿ مثنوی ﴾
تابدانم که توغمخوارمنی * کتخدای ملکت کارمنی) تابیلکه سن بنم یارو غمخوارمسن
بنم ملکت وکارمک کتخداسی ووکیلیسن ﴿ مثنوی ﴾ کفت ای شه من
بکویم عیبهاش * کرچه هست اوبزمراخوش خواجه تاش) بو غلام ایتدی
ای پادشاه بن اول غلامک عیبلرینی دیم اکرچه اول غلام بکاخوش ونافع خواجه

تاشدر ﴿ مثنوی ﴾ عیب اومهر ووفا ومردمی * عیب اوصدق وذکا
وهمدمی * کمترین عیبش جوانمردی وداد * آن جوانمردی که جانراهم بداد) اول
غلام کنده دهان وپاکیزه جنان اول غلام علیم اللسانه غائبانه مدح وثنا
قیلدقد نصکره پادشاه جهانه دیدیکه پادشاهم اول غلامک عیبی محبت ووفا
ومردملکدر اول غلامک عیبی صدق وزیرکلک وهمدملکدر آنک کمترین عیبی
جوانمردلک وعدلدر اول بر جوانمرددر که جاننی دخی ویردی یعنی اول مرتبه
جوانمردلک که جاننی دخی ویردی وبذل قیلدی بو ابیات شریفه ده محسنات
بدیعیه دن مدح بمایشبه الذم واردر کقول النابغة (بیت) فلا عیب فیهم غیر
ان سیوفهم * بهن فلول من قراع الکتائب * یعنی ممدوح اولان قومده هیچ عیب
یوقدر بونلرک تحقیقا سیوفی مضاربهٔ جیوشدن انلرده کسوردن غیری عیب
یوقدر دیمکدر یعنی مضاربهٔ جیوشدن سیفک فلولی اکر عیب ایسه سندخی اول
قومه عیب اثبات ایله من بوسیفک مضاربهٔ اعدادن کسوری عیب اولمق محالدر
زیرا کمال شجاعتدن کنایه‌در کذلک مهر ووفاوصدق وصفانک عیب اولمسی محالدر
پس کمترین عیبی جوانمردی وداد دیمکلرنده نکته بودرکه (حسنات الابرار سیئات
المقربین) فحواسنجه کویا بوخصال حمیده‌انک علوشاننه نسبت عیب منزله سنده در
وارقیاس ایله انک شان شریفی نه مرتبه در دیمکی اشعار ایلر ﴿ مثنوی ﴾
صد هزاران جان خدا کرده بدید * چه جوانمردی بودکانرا ندید * ور بدیدی
کی بجان بخلش بدی * بهر یک جان کی چنین غمکین شدی) بو ابیاتک ما قبلنه
مناسبتی اولدر که بیوز مشلردیکه اول مرتبه جوانمرد ایدیکه جاننی دخی ویردی
وخدای متعال انک مکافاتنده صد هزاران جان بدید وآشکاره ایتمشدر نیجه
جوانمردلک ممکن اولور بر کیمسه که اول برجان مقامنده صد هزار معوض اولان
جانی کورمیه واکر کوریدی نیچون جان ویرمکه بخیل اولوردی برجان ایچون نیچون
بویله غمکین اولوردی ﴿ مثنوی ﴾ برلب جوبخل آب آنرا بود * کوز جوی
آب نابینا بود) مثلا آب جوده بخل آب اول کیمسه یه اولور که اول کیمسه آب
جودن نابینا اوله محققدر که خلف وعوضه متیقن اولان کیمسه متاع وعرضی
بودنیاده جود ایلر (کما قال علیه السلام من تیقن بالخلف جاد فی السلف
﴿ مثنوی ﴾ کفت پیغامبر که از یقین * داند او پاداش خود در یوم دین *
حضرت پیغمبر علیه السلام ایتدی که هر کیم که یقیندن اول کیمسه یوم دینده
اولان کندینک جزا وعوضنی بیله یعنی دنیاده بذل ایلدیکی شیئه یوم قیامتده
اضعاف ومضاعف اجر اوله جغنه متیقن اوله ﴿ مثنوی ﴾ که یکی راده
عوض می آیدش * هرزمان جود دکر کون زایدش) که بر ایچون اکا اون

عوض کاور یعنی بر مبذول اولان شیٔ ایچون ادنی مرتبه اکا اون عوض
کلهجکن بیلسه ومتیقن اولسه هر زمان اکابر دراو جود طوغر وهر دمده مالك
اولدیغی شیئی فی سبیل الله بذل وانفاق ایلمکه سعی ایلردی ﴿ مثنوی ﴾ جود
جمله ازعو ضها دیدنست * پس عوض دیدن ضد ترسید نست) جمله اهل
سخانك جودی عوضلر کورمکدندر پس عوض کورمك خودك ضدیدر یعنی
بذل وانفاق ایلدیکی شیئك اضعاف ومضاعف عوضنی مشاهده قلمق آنك
زوالندن وتلف اولمسندن خوف ایلمك ضدیدر که اهل جودك قلبنده خوف تلف
قالما مشدر ﴿ مثنوی ﴾ بخل نادیدن بود اعواض را * شاد دارد دید در
خواض را) بخل عوضلری کورممکدر بر کیمسه بذل ایلدیکی ماله عوضلری
مشاهده ایلمسه بخیل وممسك اولور اکر آنك مقابله سنده نیجه اعواض مشاهده
ایلسه بذل واتفاق ایلمکده شاد ومسرور اولور نته کم خواضی دری کورمك
شاد طوتر خواض غواص معناسنه دریایه غوص ایلیوب در وجواهر اخراج ایلین
کیمسه یی اولادری کورمك شاد ومسرور ایلر اول ملاحظه ایله دریایه غوص ایلمك
اکا سهل کاور ﴿ مثنوی ﴾ پس بعالم هیچ کس نبود بخیل * زانکه کس
چیزی نبازد بی بدیل) پس عالمده هیچ کیمسه بخیل اولمز زیرا که کیمسه بذل
وعوضسز بر شیٔ بذل وفدا ایلمز بخیل اولدر که ماله زیاده محبت ایلدیکندن آنی امساك
ایلیه ومالی امساك ایلمسی اندن اعلا واولی بر شیٔ کورمدیکندن حاصل اولور اکر
ممسك اولان کیمسه مالنك اعواض وفوائدنی مشاهده ایلیدی بخیل وممسك اولیوب
باذل ومنفق اولوردی پس بو اعتبار اوزره عالمده هیچ بر بخیل اولمزدی زیرا جمع ماله
محبت ایلین اهل امساك ایسترکه مالنی ربح وسود وفوائد واعواض مقابله سنده
بذل ایلیه چونکه بذل وعوض مقابله سنده مال بذل ایلمك هر کسك شانندن اولدیسه
پس عالمده هیچ بر کیمسه بخلاه متصف اولمش اولوردی بلکه بخیل وممسك اولنلرك
بخللی عوض کورممکدن ناشی اولور اکر عوض وبذلی کوریدی بخل وامساك
خود قالمزدی زیرا مالدارلرك خود شانندندر که عوض کوزدکلری یره هزار
رغبت ومحبتله مالرینی ویروب اول پر فائده اولان شیئی اشترا ایدرلر بو بیتك
مفهوم ومآلی اولدر که هر انسانده من وجه بخل صفتی یوقدر اول کیمسه که بخل
وامساکله موصوف اولمشدر آنك عرض وبذل کورمدیکندندر پس آنك بخلی
علی ومشاهده سی اولمدیغندن اولور بو بیت دخی بو معنانی توضیح وتفسیر قیلور
﴿ مثنوی ﴾ پس سخا از چشم آمدنه زدست * دیددار دکار جز بینا نرست)
پس سخا چشمدن کلدی الدن کلمدی کاری کوز طوتر بینادن غیری قورتلدی
یعنی مالنی وجانی فی سبیل الله بذل وانفاق ایلمك آنك مقابله سنده اجر جزیل

وعوض جلیل مشاهده ایلمکدن ظهوره کاور و بصر بصیرتدن حاصل اولور مجرد
جوارح واعضادن دکل پس کار وشانی بو بولده اهل دیده طوتر و بو بولده
بینا دل اولنلردن غیریسی خلاص اولمدی وکور دل اولوب امساك قیلنلر فوائد
واعواض بولمدی وناجی اولمدی پس بند حصه دن قصه بیانه شروع ایدوب
بیورررلر ﴿ مثنوی ﴾ عیب دیکرانکه خود بین نیست او * هست او در هستیٔ
خود عیب جو) حضور شاهده اولان غلام اول جامه کیدن غلامك بته غائبانه
بو کونه مدحنه باشلیوب دیدی پادشاهم اول غلامك برغیری عیبی بو که اول غلام
خود بین ومنکبر دکلدر اول غلام کندینك ذاتنده اولان عیبی ایستیجیدر
﴿ مثنوی ﴾ عیب کوی وعیب جوی خود بدست * با همه نیکو وباخود بد بدست)
اول غلام کندینك عیبنی طالب ایلیجی وکندینك عیبنی سویلیجیدر جمیع خلقله ایو
وکندیسیله بد اولمش ونفسنی متهم قلمشدر ﴿ مثنوی ﴾ کفت شه جلدی
مکن در مدح یار * مدح خود در ضمن مدح او میار) پادشاه حضورنده اولان
غلامدن چونکم اول غائب اولان غلام حقنده بو قدر مدح وثنا ایلمك ایشتدی اکا
ایتدی یارکی مدح ایلمکلکده دلیرلك وبهادراق ایله کندی مدحکی انك مدحی
ضمننده کتورمه ﴿ مثنوی ﴾ زانکه من در امتحان آرم ورا * شرمساری
آیدت درماورا) زیرا که بن اول غلامی امتحانه کتوررم سکا حیا وشرمسارلق
کاور ماوراده یعنی اکر انك حقنده ایلدیکك مدحك خلافی واقع اولورسه شمدیکی
وقتك وراسنده اولان وقت وزمانده سکا صکره شرم وحیا کاور دیمك اولور

﴿ قسم غلام در صدق ووفای یار خود از طهارت ظن خود ﴾

﴿ مثنوی ﴾ کفت نی والله و بالله العظیم * مالك الملك و برحمان ورحیم)
چونکه پادشاه بو غلامه سن یارکك مدحی ضمننده کندی مدحك ایلرسن وآنی وقایه
ورو پوش ایدوب کندی حسب حالکی سویلرسن دیدی وکندوبی بو اسلوب اوزره
مدح ایلر توهم ایلدی لازم کلدیکه اول غلام کندینك صدق وخلوصنی واول
غلام واسطه سیله کندی نفسنی مدح ایلمك مراد قیلدیغی ذات وصفات حقه قسم
ایلمکله اعلام وافهام ایلیه پس بو کونه قسم ایلیوب دیدی والله وبالله العظیم اول
الله که جمله ملکك مالکیدر ودخی رحمان ورحیم حقیچون اول غلامی مدح ایلمکدن
مرادم کندی نفسمی مدح ایلمك دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ آن خدایی که فرستاد
انبیا * نه بحاجت بل بفضل و کبریا) قسم ایلدیکم خدا اول برخدادر که عبادینه
انبیا کوندردی حاجت سببیله کوندرمدی بلکه فضل وکبریاسیله کوندردی یعنی
حق تعالی خلقی ارشاد وهدایت ایلمکده عاجز اولوب پس انبیایه محتاج اولوب اول
احتیاج سببیله خلقه انلری ارسال ایلدی بلکه مطلقا فضل وکبریاسنك اقتضاسیله

ارسال ایلدیکه انبیا یی خلقه کوندرمسی مجرد انلره انعام واحسان ایچوندر
(مثنوی ❊ آن خداوندی که ازخاك ذلیل * آفرید او شهسواران جلیل)
اول الله برخداوندر که خوار وذلیل خاکدن اول خداوند شهسواران جلیل
یراتدی واولو پادشاهلر خلق ایتدی شهسوارلردن مراد انبیا ومرسلین واولیای
کزین اولنور (مثنوی ❊ پاکشان کرداز مزاج خاکیان * بکذرانید از تك
افلاکیان) اول خداوند آنلری مزاج خاکیاندن پاك ایلدی یعنی اول شهسواران
میدان حقیقت اولان انبیا واولیایی خاکه منسوب اولان مخلوقك مزاجندن پاك
قیلدی وافلاکیلرك تك وپویندن ایلرو کچوردی یعنی افلاکه منسوب اولان املاکك
مراتبندن آنلرك مرتبه لرینی عالی وبرتر قیلدی (مثنوی ❊ برکرفت ازنار
ونور صاف ساخت * وانکه او برجمله انوار تاخت * آن سنا برقیکه برارواح تافت *
تاکه آدم معرفت زان نور یافت * آن کزآدم رست ودست شیث چید * پس خلیفه‌ش
کرد آدم کان بدید) واول خداوند عظیم الشاندرکه اولا دخی آب وخاك ونارك
وجودی یوغیکن نار جلاله ذاتیه‌دن برشعله طوتدی واخذ ایلدی وآنی نور صافی
وجمال وافی دوزدی واندنصکره اول نور صاف جمیع انوارك اوزرینه چاپدی
یعنی نور صافینك وجودندن سائر انوارك وجودی ظهوره کلدکدنصکره اول جمله
انوار مجرده وارواح قدسیه اوزره چاپدی وتابان اولدیکه مراد بو نور صافیدن
عقل اول وحقیقت محمدیه درونار دن مراد نار عنصری دکلدر زیرا نار عنصری
بعد وجود الافلاکدر فکیف که اول وجوده کلن عقل اولك محل اقتباسی اوله اول
روشن برق حقیچونکه ارواح اوزره یلدرادی یعنی اول برق الهینك ضوئی ویاخود
عالیسی که جمیع ارواح اوزره تابان اولدی وطلوع قیلدی تاکه آدم علیه السلام
حضرتلری معرفت اسمایی اول نور صافدن وحقیقت احمدیدن بولدی اول نور
حقیچونکه اول نور حضرت آدمدن بتدی وشیث پیغمبر علیه السلامك الی
دیردی یعنی اول علم ومعرفت حقیچونکه آدم علیه السلامدن بتدی وحاصل
اولدی شیث نبی حضرتلری آنی دوشوردی ومحل علم الهی اولدی پس
حضرت آدم حضرت شیث پیغمبری کندینك یرینه خلیفه ایلدی زیرا اول
نور اعظمك اثرنی انده کوردی والحاصل اول نور اعظم هرنبی ومرسلده برکونه
شانله نمایان اولدی واولوا العزمده سیر قیلدی (مثنوی ❊ نوح ازان کوهر
چو برخوردار بود * در هوای بحر جان دربار بود) اول کوهردن که نوح
علیه السلام برخوردار ومتمتع اولدی جان دریاسی هواسنده دریاغدریجی اولدی
یعنی اول اسرار ومعارف درلرنی زماننده اولان خلقه نثار ایدیجی اولدی (مثنوی ❊
جان ابراهیم ازان انوار زفت * بی حذر در شعلهای نار رفت) حضرت ابراهیم

علیه السلامك جانی اول زفت اولان نوردن یعنی اول عظیم الشان اولان نور
الانواردن قوت بولوب آتشك شعله لری ایچنه خوف وحذرسز کتدی (مثنوی ❊
چون که اسماعیل در جویش فتاد * پیش دشنهٔ ابدارش سر نهاد) چونکم
حضرت اسمعیل علیه السلام اول نور انوارك ومنبع اسرارك جوینه دوشدی
حضرت ابراهیمك آبدار اولان دشنه‌سی اوکنده باش قودی وآنك تیغ برانه کندوبی
تسلیم قیلدی ولکن اول نورك یمن وبرکتیله بچاق آنك بوینی کسمیوب سلامت
بولدی (مثنوی ❊ جان داود از شعاعش کرم شد * آهن اندر دست بافش
نرم شد) داود پیغمبر علیه السلامك جانی اول نورك شعاع وشعله‌سندن کرم اولدی
آهن آنك دست بافنده نرم اولدی یعنی حدید بی آتش انك الی اوزتا سنده ملایم
وملاین اولدی (مثنوی ❊ چون سلیمان بد وصالش راز ضیع * دیو کشتش
بنده فرمان ومطیع) چونکه سلیمان نبی علیه السلام آنك وصالنه رضیع اولدی یعنی
چونکم حضرت سلیمان اول نورك وصالنه سوداییجی اولدی یعنی اول نوردن حظ
ونصیب بولدی دیو آنك حکم وفرمانه بنده ومطیع اولدی (مثنوی ❊ در قضا یعقوب
چون بنهاد سر * چشم روشن کرد از بوی پسر) چنکم یعقوب علیه السلام
حضرتلری قضایه باش قودی پسرك رایحه سندن چشمنی روشن ایلدی بو بیتده
کردك فاعلی نور اعظمدر تقدیر معنی چونکم یعقوب علیه السلام حضرتلری
فرزندی یوسف علیه السلامك فراقنده قضای حقه رضا ویردی وباش قویوب
تسلیم اولدی اول نور اعظم یعقوبك چشمنی پسرینك رایحه سندن روشن ایلدی
(مثنوی ❊ یوسف مهروجودیدان آفتاب * شد چنان بیدار در تعبیر خواب)
مهر اولان یوسف علیه السلام چونکم اول آفتابی کوردی آفتابدن مراد
نور الانواردر رؤیا تعبیرنده انجلین بیدار وعالم اولدی (مثنوی ❊ چون عصا
ازدست موسی آب خورد * ملکت فرعون رایك لقمه کرد) چونکم بو نور اعظمه
مظهر اولان موسی علیه السلامك الندن عصا آب ایچدی وغدا بولدی
ذوالاوتاد اولان فرعونك ملکتنی یك لقمه قیدی یعنی خراب ایلدی (مثنوی ❊
نردبانش عیسی مریم چو یافت * برفراز کنبد چارم شتافت) عیسی ابن مریم
علیهما السلام حضرتلری اول نورك نردبانی چونکم بولدی یعنی مرقات مراتب
علیا وسلم مقامات سما اولدیغنی مشاهده قیلدی فراز کنبد چارم اوزره
اول واسطه ایله رسان اولدی وآنك سببیله سمایه چیقوب فلك رابعده قرار قیلدی
(مثنوی ❊ چون محمد یافت آن ملك ونعیم * قرص مه را کرد دردم
اودونیم) چونکم حضرت محمد علیه السلام اول ملك ونعیمی بولدی قرص
ماهی بو قدرتله دردم اول رسول دونیم قیلدی پس اول نور اعظم بو سلطان

اكرمده بكماله ظهور ايلديكيچون اكا حقيقت محمديه ديديلر اما في الحقيقه جميع
انبيا واوليانك دخي حقيقتي بودر اول خازن مخزن نور اعظمدر وخبريلر
اكا نسبتله اكرموخر اكرمقدم وارث اكرمدر (كما قال ابن الفارض مترجما
عن مرتبته وحاكيا عن انسان حقيقته (بيت) واني وان كنت ابن آدم صورة * ولي فيه
معنى شاهد بابوة * ونحن الآخرون السابقون) دخي بومعنايي مؤيد اولور
محصل كلام اول نور خلفاء راشدينك هربرنده وائمهٔ مهديينك وجودنده دخي
بركونه حال و برنوع خصال ايله نمايان اولدي نته كيم بيان بيوررلر ❊ مثنوى ❊
چون ابو بكر آيت توفيق شد * باچنان شه صاحب وصديق شد) چونكيم ابو بكر
رضي الله عنه حضرتلري آيت توفيق اولدي يعني اول نور اعظمك مظهري اولمغه
توفيق الهينك علامت ونشاني اولدي انجلين نور اعظم مظهري اولان پادشاهه
مصاحب وصديق اولدي يعني اول نور واسطه سيله اول شاه نبوتك هرحالني
زياده تصديق ايديجي اولدي بو اجلدن اكا صديق ديندي ❊ مثنوى ❊
چون عمر شيداى آن معشوق شد * حق و باطل راچودل فاروق شد) چونكه
حضرت عمر رضي الله عنه اول معشوقك مجنون وشيداسي اولدي حق وباطلي
بريرندن دل كبي زياده فرق ايديجي اولدي بو اجلدن اول حضرته فاروق ديندي
❊ مثنوى ❊ چون كه عثمان آن عيان را عين گشت * نور فايض بود وذي النورين
گشت) چونكم حضرت عثمان رضي الله عنه اول عيان اولان نوره عين اولدي
عين بونده چشمه معناسنه در واول نوره عيان اطلاقي اصحاب بصيرته نسبتله عيان
اولديغنه كوره در تقدير كلام چونكم حضرت عثمان عند اهل الشهود اول اعيان
اولان نور اعظمه منبع اولدي اول سببدن نور فايض اولدي وذي النورين اولدي
يعني فيض ويريجي نور اولدي وايكي نور صاحبي اولدي اول حضرته ذي
النورين دينلسنده وجه تسميه اولدر كه حضرت رسول اكرم صلى الله عليه
وسلمك ايكي كريمه سني آلمشدر بري وفات ايلدكده اكا بركريمه لرين دخي ويرمشلر
درحتي روايت اولنور كه اول دخي وفات ايلدكده اگر بري دخي اوليدي آني دخي
اكا ويردم ديو بيورمشدر وظاهر وباطن نورينك دخي صاحبي اولديغيچون
اول حضرته ذي النورين ديندي ❊ مثنوى ❊ چون زرويش مرتضى شد
در فشان * گشت اوشير خدادر مرج جان) چونكم اول نور اعظمك روينَدن
وآنك جمالنك مشاهده سندن حضرت علي رضي الله عنه در فشان اولدي وعلوم
واسرار جوهرلرين نثار قيلدي اول علي مرتضا كرم الله وجهه مرج جانده
شيرخدا اولدي يعني مرعاي جانده اسد الله اولمق مرتبه سن بولدي واكا
بو اجلدن اسد الله الغالب ديندي چونكم خلفاء راشدينك زمان شريفي كندي

تابعين وتبع تابعين اولان كبارك وجودنده دخي بركونه شانله ظهور ايتدي انلرك
زمان شريفي مرور ايدوب مشايخ كزين وپيشوايان اهل دينه كلوب انلرده دخي
بر وجهله ظهور قيلدي مشاهير مشايخ كزيننَدن بريكه سيد الطائفه جنيد
بغداديدر اول نورك نه كونه فيض وعطاسنه مظهر اولديغني بيان ايدوب بيوررلر
❊ مثنوى ❊ چون جنيد از جند اوديد آن مدد * خود مقاماتش فزون شد
از عدد) چونكم جنيد قدس الله سره العزيز اول نورك جندندن مدد كوردي
خود آنك مقاماتي عددن فزون اولدي ❊ مثنوى ❊ بايزيد اندر مزيدش
راديد * نام قطب العارفين از حق شنيد) بايزيد قدس الله سره العزيز نورك
زياده لكندن راه كوردي قطب العارفين نامني حقدن استماع ايتدي آنك اسم
شريفي طيفور در بايزيد كنيه‌در قطب العارفين لقبيدر ❊ مثنوى ❊ چونكه
كرخي كرخ اوراشد حرس * شد خليفهٔ حق ورباني نفس) معروف كرخي قدس الله
سره العزيز چونكم اول نورك كرخنه حرس اولدي حاء مهمله ايله يعني حافظ
اولدي ياخود جرس اولدي يعني اول نور اعظمك مرتبه لرندن برمرتبه سنه
لسان اولدي عشقك خليفه سي ورباني نفس اولدي ❊ مثنوى ❊ پورادهم
مركب آن سوراند شاد * گشت او سلطان سلطانان داد) ابراهيم بن ادهم
قدس الله سره العزيز اول نور جانبنه مركب همتي سوردي اول ابراهيم عدالت
سلطانلرينك سلطاني اولدي ❊ مثنوى ❊ وآن شقيق ازشق آن راه شگرف *
گشت اوخورشيد راى وتيز طرف) واول شقيق بلخي قدس الله سره العزيز
اول شكرف وعظيم طريقك جانبندن يعني اول نورك راه شكرفنك مشقتندن
اول شقيق آفتاب رأى وتيز چشم اولدي بونلر مشاهير مشايخدرلر ❊ مثنوى ❊
صد هزاران پادشاهان نهان * سرفرازانند زان سوى جهان) بونلردن ماعدا
نيجه يوز بيك نهان پادشاهلر اول جهان جانبندن سرفرازلردر وعاليقدرلردر
يعني صد هزاران پادشاهان نهان اول ذكر اولان نور جهتندن سرفراز اندرلر
تا الى خاتم الولايه بو نورك مظهري اگر مشهور اگر مستور هركيم ايسه عند الله
معلوم ومقرردر ❊ مثنوى ❊ نامشان از رشك حق پنهان بماند * هر گدايي
نامشان را بر نخواند) انلرك نام شريفي حق تعالينك رشك وغيرتندن پنهان
قالدي هر بر گدا انلرك نامني اوقومدي بونلر شول مستوران قباب عزتدرلر كه
اوليائي تحت قبابي لا يعرفهم غيري) حديثيله شان شريفلري معنون اولمشدر
وحقدن غيرينك بصر بصيرتي بونلري ادراك ايلمكدن اعمى قالمشدر ❊ مثنوى ❊
حق آن نور وحق نوز انيان * كاندران بحرند همچون ماهيان) امدي بوصفتله
موصوف اولان نور اعظمك و بو نوره منسوب اولان انبياى كرام واولياى

ذوالفخامك حقيچونكه اول نور درياسی ايچنده بونلر ماهيلر كبيدر ❋ مثنوی ❋
بحر جان وجان بحرار كويمش * نيست لايق نام نوميجويمش) اول نور اعظمه
جان بحری وجله بحرلرك جانی اكر ديم لايق دكلدر زيرا بو كونه اسملر اكا بعض
اعتبار ايله اطلاق اولنور پس بر يكی نام ديلرم واول نام نوعر بجه لطيفهٔ ربانی
وحقيقت انسانيه‌در زيرا لطيفه عند المشايخ شول رقيقة المعنی اولان اشارته
ديرلر كه اندن برمعنی فهمه لايح اوله كه عبارته صيغميه (كما قال القاشانی فی اصطلاحه
هكذا اللطيفة كل اشارة رقيقة المعنی يلوح منها فی الفهم معنی لا تسعه العبارة)
پس عبارته صيغميان معنايه لسان عرب اوزره اولان اصطلاحده لطيفه ديرلر
ولسان فارسی اوزره اولان اصطلاحده اكا آن تعبير ايدرلر نته كم بو اصطلاح اوزره
اول نور اعظمه بنده قسم ايدوب بيوررلر ❋ مثنوی ❋ حق آن آنی كه اين
وآن ازوست * مغزها نسبت بد وباشند پوست) اول آنك حقيچونكه بو واول
آندندر مغزلر اكا نسبت پوستدر يعنی اول آنك وعبارته صيغميان لطيفه‌نك جانك
حقيچونكه بو بحر جان وجانلرك بحری و ياخود بو عالم ظاهر واول عالم باطن اندندر
وجميع الباب وارواح بی حساب آكا نسبتله قشور اولمشلردر ❋ مثنوی ❋
كه صفات خواجه تاش ويار من * هست صد چندانكه اين كفتار من) جواب
قسم بو يندر معنی بو صفات مذكور ايله موصوفه اولان نور الانوار وروح الارواح
وعقل اول وحقيقت سيد الانبيا والاوليا حقيچونكه بنم خواجه تاشمك ويارمك
صفات وخصالی يوز اولقدردر كه بو بنم كفتارمدر يعنی بو بنم كفتارمدن يوز
اولقدر زياده اولدی ديمك اولور ❋ مثنوی ❋ آنچه ميدانم زوصف آن
نديم * باورت نايدچه كويم ای كريم) اول نديمك وصفندن اول نسنه‌يی كه بيلورم
سكا اعتقاد كلمزای كريم نه ديم يعنی چونكه بنم سوزلريمه اعتقاد ايدوب بنی تصديق
ايلمزسن پس آنك وصفنده نه سويليم ❋ مثنوی ❋ شاه كفت اكنون ازان
خود بكو * چند كويی آن اين وآن او) پادشاه نيك بخت اول غلام نيك خصلته
ديديكه الآن كنديكك لايقنی وحسب حالنی سويله نيچه بر سويلرسن بونك وآنك
لطيفه سنی يعنی درياى روحانيه‌نك غورندن نه جوهر اخراج ايدوب نه معنی
حاصل ايلمش سن ❋ مثنوی ❋ روز مرك اين حس تو باطل شود * نور جان
داری كه يار دل شود) موت كونی بو حسك باطل ومعطل اولور جان نورنی
طوترميسن كه قلبكه يار اوله و بعد الموت سنكله موانست قيله ❋ مثنوی ❋ در لحد كين
چشم را خاك كند * هست آنچه كوررا روشن كند) مقبره‌ده بو چشمی طپراق
طولدرر و پرايلر وارميدر اول نسنه كه سنك قبريكی روشن ايلر يعنی قبريكی روشن
ايليجی نور جان وديدهٔ جنان وارميدر كه آنكله ظلمات قبری ازاله قيله‌سن وراحت

اوله سن ❋ مثنوی ❋ آن زمان كين دست و پايت بردرد * پر وبالت هست
تاجان بر پرد) اول زمانده كه سنك ال وآياغن پرتلور يعنی مقبره ايچره اعضا وجوارحك
چوريوب پاره پاره اولور سنك پر وبالك وارميدر تاجانك يوقارو اوچه وظلمات
قبردن بچه وعالم علويه پرواز ايده ❋ مثنوی ❋ آن زمان كين جان حيوانی
نماند * جان باقی بايدت برجانشاند) اول زمانكه بر روح حيوانی قالمدی روح حيوانينك
يرينه سكا جان باقی نصب ايلمك كرك تا انكله ابدی اوله سن وعالم حقيقتده عيش
ونوش قيله سن ❋ مثنوی ❋ شرط من جا بالحسن نی كرد نست * آن حسن
راسوای حضرت بردنست) الله تبارك وتعالی كلام مجيدنده (من جاء بالحسنة فله عشر
امثالها) بيوردی (من فعل الحسنة فله عشر امثالها) بيورمدی معلوم اولديكه
من جاء بالحسنة شرط حسنه‌يی ايشلمك دكلدر بلكه اول حسنه‌يی حضرت حق جانبنه
ايلتمكدر زيرا چوق كيمسه حسنه‌يی ايشلر لكن دركاه حقه ايصال ايده ميوب
هباء منثور اولور ❋ مثنوی ❋ جوهری داری زانسان ياخری * اين عرضها كه
فنا شد چون بری) اكرچه شاه اول غلام پرانتباهه بويله سويلر لكن شاهان
حقيقت سالكان طريقت الهيه‌يه بو كونه تعبير وتقرير ايلر كه ای سالك راه حق
برجوهر طوترسن انسانلكدن ياخرلكدن آنی ايلت بو عرضهای اقوال وافعال
واحوالی كه فنا اوله نيجه ايلتورسن اول حضرته جائزدر كه مصراع اول
استفهام اوله و ياخود شرط معناسن متضمن اوله تقدير كلام ای سالك راه
حق برجوهر طوترميسن انسانلكدن و ياخرلكدن ياخود معنی انسان كبی
برجوهر طوترميسن ياخود خرميسن و ياخود معنی اكر برجوهر طوترسك
انسانلكدن وياخرلكدن آنی ايلتورسن بو اعراض اعمال واقوالی كه فنا اولدی
حضور حقه نيجه ايلتورسن ❋ مثنوی ❋ اين عرضهای نماز وروزه را *
چونكه لايبقی زمانين انتفی) بو بيت مقدم اولان مصراع ثانی‌يی تفسير اولور بو نماز
وصومك عرضلری يعنی بو نماز وروزه وحج وزكات وانواع عبادات عرضلری
چونكم ايكی زمان باقی قالمز يوق اولدی يعنی چونكم ايكی زمان باقی اولمز پس
منتفی اولدی وفنا وزوال بولدی پس نيجه ممكن اولور كه فانی اولان اعراضی باقی
اولان اللهه ايلته سن ای قاریٔ كفتار حضرت مولوی وای طالب اسرار معنوی
بو محل اغمض ابحاث مثنويدر اولا بو محلك فهمی عرض وجوهرك معرفتنه
موقوفدر (قال صاحب التعريفات العرض الموجود الذی يحتاج وجوده الی موضع
ای محل يقوم به كاللون المحتاج الی جسم يقوم به والاعراض علی نوعين قار الذات
وهو الذی تجتمع اجزاؤه فی الوجود كالبياض والسواد وغير قارا الذات وهو الذی
لا تجتمع اجزاؤه كالحركة والسكون) يعنی عرض شول موجوددر كه آنك وجودی

بر محل مقومه محتاج اوله مثلا اونك جسمه محتاج اولوب آنكله قائم اولدیغی كبی
واعراض ایكی نوع اوزره در برنوعی ذاتی قرار كننده در كه اول اجزاسی وجودده
مجتمع اولاندر بیاض وسواد كبی وبرنوعی دخی ذاتی قرار قیلمیاندر كه اول اجزاسی
وجودده مجتمع اولمیاندر وقرار كننده دكلدر مثلا حركات وسكون كبی پس نماز
وروزه وسائر اعمال واقوال بوقبیلدندر كه قرار كننده دكلدر عرض مفارق
قبیلندندر وجوهر شول موجود دركه وجودنده موضعه مفتقر اولمیه نته كم عقل
وروح انسانی وماهیت حیوانی كبی بومحلده جوهردن مراد روح وماهیتدر
یعنی برجوهر طوترسین انسانیتدن ویاخود حیوانیتدن حضورحقه آنی ایلتورسین
بو اعراض نماز وروزه چونكم فنا اوله نیجه ایلتورسین نته كیم اشاعره تعریفی اوزره
اعراض ایكی زمان باقی قالمیندركه انلر (الاعراض لاتبقی زمانین) دیدیلر پس نماز
وروزه وغیر اعمال لا یبقی زمانین قبیلندندر اوله اولیجق منتفی وزائل اولور

﴿ مثنوی ﴾ نقل نتوان كرد مر اعراض را * لیك ازجوهر برند امراض را)
قال صاحب المواقف (ان العرض لاینتقل من محل الی محل لان الانتقال انمایتصور
فی المتحیز والعرض لیس بمتحیز) پس اتفاق علماء متكلمین بونك اوزرینه اولدیسه
اول شاه علم دخی بیوردیكه نقل ایتمكه قادر اولاز بركیسه برمحلدن برمحله تحقیقا
اعراضی لكن اولقدر وار كه جوهردن مرضلری ایلتورلر وكیدررلر مثلا مرض
عرضدر وجسم جوهر در جسمدن امراضی كیدررلر وازاله ایدرلر كذلك جان
جوهرندن اعمال قبیحه یی محووازاله ایدوب جان جوهرینی اصلاح ایلرلر جوهردن
مراد روحدر امراضدن مراد اعمال قبیحه در پس اعمال صالحه نك آثاری
صفای دل وروشنئ جاندر واعمال قبیحه نك آثاری قسوت قلب وكدورت
روحدر اما بوجوهر منتقل ومتبدل اولور نته كم بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر

﴿ مثنوی ﴾ تامبدل كشت جوهر زین عرض * چون ز پرهیزی كه زائل شد
مرض) تاكم جان جوهری بوعرضدن مبدل اولدی یعنی جان جوهری بوعرض
قبیحه دنكه مراد اندن صفت ذمیمه واخلاق ردیه در زائل اولدقده صحت وسلامته
متبدل اوله مثلا شول برپرهیز كیدنكه مرض زائل اولدی یاخود معنی تاكم
مبدل اولدی جوهر جسم سقامتدن صحته بوعرضدنكه مراد مرض اولور
شول برپرهیز كیدنكه مرض زائل اولدی یعنی چونكم برپرهیز جهتدن عرض
اولان مرض زائل اولدی جوهر جسم سقامتدن صحته دوندی پس عندالمحققین
من الصوفیة والاشاعرة عرضك تعریفی العرض لایبقی زمانین در وجوهرك تعریفی
مایبقی زمانین اوازمنة كثیرة در بونلرك تعریفی اوزره عرض جوهر اولمق وجوهر
عرض اولمق ممكن اولور نته كم بو بیت بو معنایی تأیید قیلور ﴿ مثنوی ﴾

كشت پرهیز عرض جوهر بجهد * شد دهان تلخ از پرهیز شهد) عرض كبی
اولان پرهیز جهد وسعیله جوهر اولدی آجی دهان پرهیزدن عسل اولدی یعنی
مثلا پرهیز عرض قسمندندر پس عرضدن اولان پرهیز جهدله جوهر صحت
وسلامت اولدی مثلا دهان تلخ اولمسی عرضدر كذلك پرهیز دخی آغز طتلو
اولمق بونلره نسبتله جوهر در زیرا تلخلك وپرهیز ایكی زمان باقی اولمیوب زائل
اولدی ودهان طتلو اولمق ازمان كثیره ده باقی قالدی بوتقدیر اوزره دهان تلخ
پرهیزدن شهد اولدی وعرض زائل اولوب جوهری حاصل اولدی پس عرضدن
مراد جوهری حاصل اولوب وعرض فانی وزائل اولدیغنه برنیجه امثال ایراد ایدرلر
تاكم فهمی آسان اوله ﴿ مثنوی ﴾ اززراعت خاكها شد سنبله * داروی
موكرد موراسلسله * آن نكاح زن عرض بدشد فنا * جوهر فرزند حاصل شدزما)
مثلا زراعتدن خاكلر سنبله اولدی مویه دارو وعلاج مویی متسلسل ایلدی
ودراز ومحكم قیلدی یعنی خاكی زراعت ایتمك عرض اولدیكه لایبقی زمانیندر
وسنبله اولمق جوهر در كه اول ازمنهٔ كثیره ده باقی قالور وزراعتدن مقصود
ونتیجه بو اولور كذلك دا روی موی انبات وتسلسل شعر ایچون عرضدر
وشعرك بتمسی ومتسلسل اولمسی جوهر در مثال آخر اول نكاح زن عرض ایدی
فنا اولدی جوهر مثابه سنده اولان فرزند ماه منیدن حاصل اولدی یاخود معنی
بزم وجودمزدن ظهوره كلدی ﴿ مثنوی ﴾ جفت كردن اسب واشتررا
عرض * جوهر كره بزاییدن غرض) مثال آخر اسب واشتری جفت ایلك
عرضدر جوهر كبی اولان كره نك طوغمسی غرضدر یعنی آتی ودوه یی كندی
جنسلریله جفت ایلك عرض اولدیكه لایبقی زمانین قبیلندندر وبو عرضدن
مقصود وغرض كره نك طوغمسیدر كه اول نتیجه وجوهردر ﴿ مثنوی ﴾
هست آن بستان نشاندن هم عرض * كشت جوهر كشت بستان نك غرض)
مثال آخر اول بستان دیكمكلك هم عرضدر كشت جوهر اولدی آل ایشته
غرض یعنی بستان دیكمنك محصولی نتیجه وجوهر اولدی بستان دیكمكدن غرض
ومقصود ایشته بودر بونی اخذ ایله وقبول قیل نك ایشته وبستان آل دیمك
معناسنه در ﴿ مثنوی ﴾ هم عرض دان كیمیا بردن بكار * جوهری زان
كیمیا كرشد بیار) مثال آخر هم كیمیایی كاره ایلتمكی وعمل ایتمكی عرض بیل
اكر اول كیمیادن برجوهر اولدیسه كتور كه عمل كیمیادن مقصود مس جوهر اولمقدر
﴿ مثنوی ﴾ صیقلی كردن عرض باشدشها * زین عرض جوهر همی زاید صفا * مثال
آخر صیقل آینه ویاخود صیقل سینه ایتمك عرض اولدی ای شاهم بوعرضدنكه
مراد صیقلدر جوهر صفا طوغر ﴿ مثنوی ﴾ پس مكو كه من عملها كرده ام *

دخل آن اعراض را بنما مرم * این صفت کردن عرض باشد خمش * سایهٔ بز را پی
قربان مکش) فاذا کان کذلك ای غلام بو مقدمات معلوم اولدیسه سن دیمه که
بن عملار ایلشم اول اعراضك دخل وحاصلنی کوستر اورکه زیرا اول عمل
عرضدر که لایبقی زمانینده در و بو عرضدن مقصود وغرض خلوص وحب الهی
وقرب ربانیـدر امدی بو اعراضك دخل وجوهرنی کوستر اورکه اول غلام
حقنـده بو وصفی ایلمك عرضدر خاموش اول یاخود بو جوهر و عرضی صـفت
ایتمك بلکه باری تعالی یی وجمیع اشیایی دخی توصیف وتعریف ایتمك عرضدر که
لایبقی زمانینده بو اجلدن (قال بعض الاشاعرة العرض ما کان صفة لغیره) امدی
خاموش اول کچینك سایه سنی قربا ندن اوتری اولدرمه که سایه قربان اولمز
بو مصراع کنایه در شو معنادنکه اول معنی برشیئك عرضنی جوهر وآثار واحوالنی
حقیقت ظن ایلمکدن نته کم سایهٔ بزی جوهر وحقیقت ظن ایلیوب قربان ایلمسك
جائز اولمز کذلك برحقیقتی برنیجه صفتله توصیف ایلسـك اول ایلدیکك صفته
عرض دینور جوهر وحقیقت دیمز ﴿ مثنوی ﴾ کفت شاهاپی قنوط عقل نیست *
کر تو فرمایی عرض را نقل نیست * پادشاها جز که یأس بنده نیست * هر عرض کان
رفت باز آینده نیست) اول غلام نیك خصلت پادشاه علم ومعرفته جواب باصواب ویروب
دیدیکه ای پادشاهم عقل قنوط سزدکلدر یعنی عقله قنوط و بر قنوط مصدردر
امیدسزلك معناسنه اکرسن بیوره سنکه عرضه نقل یوقدر ای پادشاه عبدك
یأسندن غیری دکلدر هر عرضکه اول عرض کتدی کیرو کلیجی ورجوع ایدیجی
دکلدر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ کر نبودی مر عرض را نقل وحشر * فعل
بودی باطل واقوال قشر) اکر عرضه نقل وحشر اولمیدی افعال عباد باطل
واقوال باسداد قشر وبی معنی اولیدی اکرچه بو افعال واقوال اعراض قبیلندندر
لکن باطل وبی معنی دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ این عرضها نقل شد لونی دکر *
حشر هر فانی بود کونی دکر) بو عرضلر هم نقل اولدی بر غیری وجهله هر فانینك
حشری بر غیر اونده در یعنی بو اعراضکه مراد اعمال واقوالدر بعینها جوهر کبی
منتقله اولمدی بلکه نقل اولدی برلون آخرله یعنی نماز وروزه وحج وغیر اعمال
بعینها نقل اولمدی بلکه بونلرك آثار واجزاسی منتقل اولدی (وصاحب المواقف
ان العرض لاینتقل من محل الی محل) قولنی سید شریف (علی قیاس انتقال
الجسم من مکان الی مکان) دیو شرح ایتمسی وقید قلمسی بو معنایه دلالت قیاو ریعنی نقل
اعراض ممکن دکلدر دیدکاری جواهر متحیزه کبی بعینها نقلی ممکن دکلدر دیمك
اولور بو خسه نه انك جوهریله معا ویاخود برآخر وجهله نقل اولمز دیمك دکلدر
پس عبـادت مقـابله سنده اجسام آنك جوهریله معـا ویا خود برآخر وجهله

نقل اجسام نورانیه یه ومعصیت مقـابله سنده اجسام ظلمانیـه یه مخلوقه اولوب
(فتأتون افواجا) حکمی اوزره هر برکس دنیـاده نه عمل و سیرت
اوزره اولدیسه قیـامتده اول عمل وسیرته مناسب صورتله کلور ﴿ مثنوی ﴾
نقل هر چیزی بود هم لایقش * لایق کله بود هم سایقش) هر نسنه نك نقلی هم
اکالایق اولور هم کله یه لایق اولور آنك سـایق وچوبانی یعنی عرض مقوله
سندن هر شیئك نقلی هم کندی یه لایق ومنـاسب اولور سورویه لایق اولور هم
راعیسی پس مؤمنلری ملائکهٔ رحمت جنت جانبنه ایلتورلر وکافرلری ملائکهٔ عذاب
دوزخ جانبنه سوررلر ﴿ مثنوی ﴾ وقت محشر هر عرض را صور تیست *
صورت هریك عرض را نوبتیست) محشر وقتنده هر بر عرضه بر صورت واردر
هر بر عرضك صورتنـه بر نوبت واردر یعنی هر عرضکه فانی اولدی محشر وقتنده
بر کونه صورتی وار در مثلا تسـابیح وتقـدیسك غراس جنت اولمسی (کما قال
علیه السلام اکثروا من غراس الجنة قالوا وما غراس الجنة یارسول الله قال التسبیح
والتهلیل) ودخی مجلس علمك ریاض جنت اولمسی کبی (کما قال علیه السلام
ارتعوا فی ریاض الجنة قالوا وما ریاض الجنة یارسول الله قال مجـالس العلم وکذا
قال علیه السلام لا حول ولا قوة الا بالله کنز من کنوز الجنة) محصل اعمـال
حسنه بسـاتین وریاحین وانهار واشجار واثمـار جنت صورتنده وافعـال سیئه
واخلاق ردیه غساق وغسلین و کژدم ومار ونار ودوزخ شکلنده ظهور ایلرلکن
هر بر عرضك صورت بولمسنه (الامور مرهونة باوقاتها) فحواسنجه (ولکل شیٔ
عند الله اجل مسمی) مقتضاسنجه بر نوبت واردر کیمی دنیاده و کیمی برزخده و کیمی حشر
ونشرده وبعضـی دخی موافقده و بعضی دخی جهنمده و یاجنتده ظهور ایلر
﴿ مثنوی ﴾ بنکر اندر خود نه تو بودی عرض * جنبش جفتی وجفتی یا عرض *
بنکر اندر خانه وکاشانهـا * در مهندس بود چون افسانها) کندیکه نظر ایله
سن عرض دکلمی ایدك یعنی نظر ایله کندیکه اول خود سن عرض دکلمید ککه
مادهٔ جسمك نطفهٔ ماء مهین ایدیکه عرضدر علقه صورتنه منتقله اولوب اولدخی
مضغه شکلنه کلوب بعده لحم وعظام کسوه سن کیوب انسان مرتبه سن بولدی
جفتك جنبش وحرکتندن یعنی برجفتك جنبشندن حاصل سنکه اول والدینکدر
ودخی جفت وقرین سن بر عرض ومقصوده که اول نتیجهٔ عملکدر نظر ایله خانه لره
وکاشانه لره که ابتدا معمارك ضمیرنده بونلر افسانه لر کبی ایدیکه اول تفکر وتصور
بنای خانه در که عرض قبیلندندر نته کم قصه خوانك قلبنده اولان قصص وحکایات
کبی ﴿ مثنوی ﴾ کان فلان خانه که ما دیدیم خوش * بود موزون صفه وسقف ودرش)
مثلا خانه لردن اول فلان او یکه بز لطیف وخوش کوردك که آنك موزون ایدی

سقف وصفه‌سی وقپوسی ﴿ مثنوی ﴾ از مهندس آن عرض واندیشها *
آلت آور دوستون از بیشها) مهندسدن اول عرض واندیشه بیشه لردن آلت
وستون کتوردی یعنی مهندسك ضمیرنده اولان تصور وتفکر که عرض قبیلندندر
صورته کلمك ایچون بیشه‌لردن الات واسباب وستونلر کتوردی پس بنای خانه یه
شروع قیلدی بو وجه دخی جائزدر که دینه اول عرض واندیشه‌لری مهندسدن صورته
بیشه‌لردن پیدا اولان آلت وستون کتوردی یعنی مهندسك تخمین ایتدیکی عرض
واندیشه‌لر خانه‌نك آلات واسبابی سببیله ظاهر وپیدا اولور ﴿ مثنوی ﴾ چیست
اصل ومایهٔ هر پیشهٔ * جز خیال وجز عرض واندیشهٔ) هر بر صنعتك اصل ومایه‌سی ندر
خیالدن وعرضدن وبر فکردن غیری یعنی هر پیشه‌نك اصلی خیال وعرض واندیشه‌دن
غیری دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ جمله اجزای جهان زان بی غرض * در نکر حاصل
نشد جز از عرض) جهانك جمیع اجزاسنه غرضسز وعلتسز نظر ایله که عرضدن
غیریدن حاصل اولمدی یعنی اکر نظر ایلرسك جمیع اجزای جهانك عرضدن
حاصل اولدی ﴿ مثنوی ﴾ اول فکر آخر آمد در عمل * بنیت عالم چنین دان
از ازل) اول فکر عملده آخر کلدی وصکره ظهور بولدی بنیت عالمی واصل
بنی آدمی انجلین بیل ازلده یعنی حق سبحانه وتعالی قبل ایجاد الخلق آدمك وجودنی
عالمه علت غائیه ایدوب بعده عالمی ظهوره کتوردی بنای عالم کامل بولدقدنصکره آدمی
وجوده کتوردیکه عالمدن مقصود آدم ایدیکی معلوم اوله پس باطنده ابتدا مراد اولان
عملدنصکره ظهوره کلمش اولور ﴿ مثنوی ﴾ میوها در فکر دل اول بود * در عمل
ظاهر باخر می‌شود) مثلا میوه‌لر کوکلك فکرنده اول اولورلکن عملده آخرده ظهوره
کلور ﴿ مثنوی ﴾ چون عمل کردی شجر بنشاندی * اندر آخر حرف اول خواندی)
چونکم عمل قیلدك شجر دیکدك آخر وقتده حرف اولی اوقودك که اول حرف
اولدن مراد دخی شجر دیکمزدن اول اولان میوه‌نك فکریدر که شجردن مقصود
ثمردر ﴿ مثنوی ﴾ کرچه شاخ وبیخ وبرکش اولست * آن همه از بهر میوه
مرسلست اکرچه شجرك بوداغی وکوکی وییراغی اولدر اول جمیع اجزا که اوشاخ
وبرك وبیخدر میوه دن اوتری کوندرلمشدر ﴿ مثنوی ﴾ پس سری که
مغز آن افلاك بود * اندر آخر خواجهٔ لولاك بود) فاذا کان کذلك بومقدمه
معلومك اولدیسه شول بر سر که اول افلاك تسعه‌نك لبی اولدی آخر زمانده لولاك
کلامنه مخصوص ومظهر اولان خواجهٔ عالم صلی الله علیه وسلم اولدیکه اکر اول
حضرت مع توابعه مراد اولمیدی افلاك ومافیها ظهوره کلمیدی ووجود بولمیدی
﴿ مثنوی ﴾ نقل اعراضست این بحث ومقال * نقل اعراضست این شیر وشکال)
بو بحث ومقال نقل اعراضدر بو شیر وشکال نقل اعراضدر یعنی بو جمله ذکر
اولنان بحث ومقال نقل اعراضدر بو شیر کبی اولان معنی وبو دام کبی اولان الفاظ

مکتوبه که (العلم صید والکتابة قید) بیورلمشدر وبو بحث صید اولان علوم
مابیننده شیر کبیدر وبو الفاظ مکتوبه اکا قید ودام کبیدر ﴿ مثنوی ﴾ جمله
عالم خود عرض بودند تا * اندرین معنی بیامد هل اتی) جمیع عالم خود اصلنده عرض
ایدیلر زیرا هر شیئك شاننده بسواء واجب الوجود لایبقی زمانین مفهومی ثابت
اولور (کما قال الشیخ الاکبر رضی الله عنه فی آخر فص شعیب واما الاشاعرة
فما علموا ان العالم کله مجموع اعراض فهو یتبدل فی کل زمان اذا لعرض لایبقی
زمانین) حتی جمله عالمك اعراض اولمسی معناسنده (هل اتی علی الانسان حین
من الدهر لم یکن شیئا مذکورا) آیتی کلدی وبو جمله عالمك عرض اولمسی معناسنده
آیت کریمهٔ هل اتی نك کلمسی وبو معنایه دلیل اولمسی بو وجهله ممکن اولور که حق سبحانه
وتعالی انسان حقنده بیوردی (هل اتی علی الانسان) تحقیقا انسان اوزره کلدی
(حین من الدهر) غیر محدود اولان زمان ممدوددن بر زمانکه (لم یکن شیئا مذکورا)
انسان اول حینده شیٔ مذکور اولمدی بلکه شیٔ منسی ایدی ونام ونشانی یوغیدی
پس وجود انسانه ارادة الله تعلق ایلدکده وجوده کلدی وظاهر اولدی وبعد انقضاء
الاجل اولدی وفانی اولدی پس لایبقی زمانین مفهومی جمیع عالمدن مقصود بالذات اولان
انسان حقنده صادق اولدی جمله عالم خود همان انساندن عبارتدر زیرا عند المشایخ
(ع) جهان انسان شد وانسان جهانی) نخواسنجه بو مرئی اولان عالم صورتا کبیر
ومعنی صغیردر وانسان صورتا صغیر ومعنی کبیردر پس (لم یکن شیئا مذکورا)
ده بو تقدیر اوزره انسان کبیر دخی داخل اولور یاخود انسان حقنده وارده اولان
آیتك جمله عالم حقنده دخی وارده اولمسی بو وجهله ممکن اولور که جمیع عالمدن مقصود
بالذات انساندر پس انسانك عرض اولمسی حقنده (هل اتی علی الانسان حین
من الدهر لم یکن شیئا مذکورا) آیتی وارده اولدیسه عالمه دخی شامل اولور زیرا
فرع اصله تابعدر پس مقصود بالذات اولان اصلك عرض اولمسی هل اتی ایله
ثابت اولیجق فرعك عرض اولمسیده بو حکمده داخل اولمش اولور لاسیما عالمك حادث
وعرض اولمسی ولایبقی زمانین قولنك ماصدقی اولمسی عقلا وشرعا ثابتدر نهایت
ما فی الباب جمله عالم خود عرض ایدیلر تا بو معنای هل اتی کلدی بیوردقلرنی توفیق
بو ایکی وجهله اولور والله اعلم ﴿ مثنوی ﴾ این عرضها از چه زاید از صور * وین صورهم
از چه زاید از فکر * این جهان یك فکرتست از عقل کل * عقل چون شاهست
وصورتها رسل) بو عرضلرنه دن طوغر صورتلردن طوغر یعنی بو اعمال واحوال واقوال
مثالنده اولان عرضلرنه دن طوغر صورتدن طوغر صورت بوکونه اعراضه
نسبتله جوهر کبیدر وبو صورتلرهم نه دن طوغر وحاصل اولور فکرلردن حاصل
اولور بو جهان عقل کلدن بر فکرتدر یعنی بو صور کون ومکان عقل کل جانبندن

برفكرتندر يعنى برتأمل وتدبرك اثريدر وعقل كل ابتدا وجوده كلان نور اعظمدر كه
جميع موجوداتده متصرف ومدبر در مثلا عقل شاه كبيدر وصور تلر رسوللر
كبيدر يعنى فى المثل بو عقل كل پادشاه كبيدر وصور جميع اشيا آنك ارسال ايلديكى
رسل كبيدر پس رسلنده اولان قدرت عجيبه وصفت غريبه يه نظر قيل
تا پادشاهك عقلك عظم شاننى اندن فهم ايليه سن ﴿ مثنوى ﴾ عالم
اول جهان امتحان * عالم ثانى جزاى اين وآن) عالم اولكه دنيادر امتحان جهانيدر
عالم ثانى كه مراد آخرتدر بونك وآنك جزاسيدر يعنى عقل كلك فكرت وعلمندن
حاصل اولان جهان ايكى قسمه منقسمدر برى عالم اولكه بو جهان امتحان يعنى
عالم شهادتدر وبرى دخى عالم ثانى يعنى عالم آخرتكه بونك وآنك جزاسى عالميدر
﴿ مثنوى ﴾ چاكرت شاها جنايت ميكند * آن عرض زنجير وزندان مى شود)
پس بو مقدمه معلوم اولديسه اعمال اكرچه اعراض قبيلندندر ولا يبقى زمانين
آنك شانندندر وبعينها انتقالى خالياً عن عالمها ممكن دكل واما جزاى عمل وآثار حيل
ودغل صورت بغلر وصاحبنى يا قوب داغلر مثلا سنك بنده وچاكرك اى شاهم جنايت
وخيانت ايلر اول عرضكه جرم وجنايتدر بنده يه زنجير وزندان اولور ﴿ وقس على
هذه الاعمال والجزاء فى الاخرة) ﴿ مثنوى ﴾ بنده ات چون خدمت شايسته
كرد * آن عرض نه خلعتى شد درنبرد) وكذلك عكسه سنك بنده وچاكرك چونكه
لايق ومقبول خدمت ايلدى بو عرضكه مراد خدمت شايسته در نبرد وجنكده
برخلعت اولمديمى يعنى بهادرلق ايد نه نيجه خلعت وبرلمديمى ﴿ مثنوى ﴾ اين
عرض با جوهران بيضه ست وطير * اين ازان وآن ازين زايد بسير) محصل كلام
بو عرض جوهرلركه بيضه وطير كبيدر ياخود معنى جوهرله بو عرض اول بيضه
وطير كبيدر يعنى عرض وجوهر يمورطه وقوش كبيدر سيرودورله بو آندن واو بوندن
طوغر يعنى بو قوش اول يمورطه دن واول يمورطه بو قوشدن طوغر سيرده بو عرض
وجوهر متكلمينك تعريف ايلديكى اوزره اولان جوهر وعرض دكلدر كه صاحب
تعريفاتك ديديكيدر اول كا ذكرنا بلكه اشاعره نك تعريفى اوزره دركه اول تعريف
العرض لا يبقى زمانيندر والجوهر ما يبقى زمانين اوزمانا كثيرادر پس بو تعريفك
ماصدقى اولان جوهر وعرض برى برندن تولد ايلر مثل الطير والبيضة فافهم
﴿ مثنوى ﴾ كفت شاهنشه چنين كير المراد * اين عرضهاى تو يك جوهر نزاد)
پادشاه عالمپناه اول غلام پر انتباهه ديديكه ولئن سلم بو سن ديديكك كبى طوت
مرادى يعنى تسليم ايده لم كه مراد ومقصود اودر كه سن ديدك سكا اندن نه
فائده كه سنك بو عرضلرك برجوهر طوغورمدى يعنى بو سنك اعراض اعمالك
برجوهر مقصود طوغورمديكه اول جوهر مقصود حاصل اوله ﴿ مثنوى ﴾
كفت مخفى داشتست ازرا خرد * تا بود غيب اين جهان نيك وبد) غلام پادشاهه

ابتدى عقل اول جوهرى مخفى وپنهان طوتمشدر تا بو نيك وبد جهانى غيب
ومستور اوله يعنى (الاخلاص سر من اسرارى استودعته قلب من احببته)
حديث قدسيسنك موجبنجه اول عملدن حاصل اولان سر اخلاص وجوهر
قرب نوافل وفرائضى مخفى طوتمشدر عقل تاكم غيب اوله بو نيك وبد جهانى كه
اول جهان آخرتدر وآخرته نيك وبد تميزى برخواى (يوم تبلى السرائر) انده
نيك وبد كما هو حقه ظهور ايليجكوندر ﴿ مثنوى ﴾ زانكه كر پيدا شدى
اشكال فكر * كافر ومؤمن نكفتى جز كه ذكر) زيرا كه اكر فكرك اشكال وآثارى
ظاهر اوليدى يعنى اول جهان نيك وبد اول جهتدن غائب اوله كه اكر فكر
واشكال وصورت نيت پيدا اوليدى كافر ومؤمن ذكر حقدن غيريسن ديمزدى
وعالمده كافر قالمزدى حقايق ظهوره كلوردى وجمله سى على السوا مؤمن اولوردى
﴿ مثنوى ﴾ پس عيان بودى نه غيب اى شاه اين * نقش دين وكفر
بودى بر جبين) عقل اكر آنى مخفى طوتميدى پس اى شاه بو كه مراد نيك
وبد جهانيدر عيان اولوردى غيب اولمزدى دين وكفرك نقشى جبين اوزره
عيان اولوردى يعنى عالم حقيقت عيان اولوردى غيب اولمزدى اى شاه بو ذكر
اولنان سرائر نقش دين ونقش فكر مؤمن وكافرك ناصيه وجودلرنده ظاهر
اولوردى يعنى نشان ايمان وعلامت كفر هر كسه حقيقة نمايان اولوردى اكرسن
دير سككه علامت ايمان كلمۀ شهادت واداى صلات وزكات وسائر واجباتدر
وعلامت كفر بونلرك تركيدر جواب بونلر علامت صوريدر كه اكثر منافقيندن دخى
ظاهر اولور بلكه (انما الاعمال بالخواتيم) ويوم تبلى السرائر) فحواسنجه
فى الحقيقه اصل نقش كفر ودين روز آخرنده عيان اولور اكر بو عالمده نمايان
اوليدى ﴿ مثنوى ﴾ كى درين عالم بت وبتكر بدى * چون كسى را زهرۀ
تسخر بدى) چون بو عالمده بت وبتپرست اولوردى يعنى اولمزدى ونيجه كيمسه
ايچون بر آخر كيمسه يه زهرۀ تسخر اولوردى بلكه و (لكل امرء يومئذ شأن يغنيه)
فحواسنجه هر كس كندى كارنه مشغول اولوردى ﴿ مثنوى ﴾ پس قيامت
بودى اين دنياى ما * در قيامت كى كند جرم وخطا) پس بو بزم دنيامز
قيامت اولوردى قيامتده كيم جرم وخطا ايلردى بو مقدمه معلوم اولديسه
اعراض واعمالدن حاصل اولان جواهر قرب نوافل وفرائض واسرار اخلاص
مستور ومخفى اولدى تا دار حقيقتده عيانه كله وبو عالمده ديدۀ ناسدن مستور
ومكتوم اوله ﴿ مثنوى ﴾ كفت شه پوشيد حق پاداش بد * ليك ازعامه نه
ازخاصان خود) پادشاه ابتدى حضرت حق اكرچه قبيح ونامشروع عملرك
جزاسنى وعوضنى اورتدى وپنهان ايلدى لكن عوامدن ستر ايلدى كنديسنك

خاصلرندن نهان ایلدی یعنی اول پادشاه غلام پرانتباهه دیدیکه ای غلام دیمه که
اعمالك اثری بودنیاده مشهود وعیان اولمز حق تعالی اکرچه ستر ایلدی پاداش
وجزای بدی لکن عوامدن ونامحرملردن کندینك خاص قوللرندن دکل
﴿ مثنوی ﴾ کر بدامی افکنم من یك امیر * از امیران خفیه دارم نه‌ازوزیر)
مثلا بنکه پادشاهم اکر برامیری بردام و بنده براغم یعنی آنك قید وحبسنی مقصود
ایدنم آنی میرلردن خفیه طوترم وزیردن دکل ﴿ مثنوی ﴾ حق بمن بنمود
پس پاداش کار * وزصور های عملها صد هزار) پس حق تعالی بکا ایشك
پاداشنی کوستردی بوهم وجهدر حق تعالی بکا کوستردی چوق کارك جزاسنی
وعملارك صورتلرندن بوز بیك اشکار ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ تونشانی ده که
من دانم تمام * ماه را برمن نمی پوشد غمام) ای غلام سن بکا عملکدن برنشان
و برکه بن بیلورم بالتمام اعمالك نتیجه سنی غمام ماهی بنم اوزریمه اورتمز یعنی ماه
حقیقتی ونتیجهٔ اعمال وافعال بنم اوزریمه سحاب شك وارتیاب اورتمز ﴿ مثنوی ﴾
کفت پس از کفت من مقصود چیست * چون تومی دانی که آنچه بودچیست)
پس اول غلام دیدیکه فاذا کان کذلك سنکه حقیقت اعمال ونتایج افعاله
بو دنیاده واقف اوله سن ومآل ومرجعی بیله سن بنم سوزمدن مقصودك
ندر چون سن بیلورسنکه اول نسنه اولدی ندر پس نه سیبدن سؤال ایلرسن
﴿ مثنوی ﴾ کفت شه حکمت در اظهار جهان * آنکه دانسته برون آید عیان *
آنچه می دانست ناپیدانکرد * بر جهان ننهاد رنج طلق ودرد) اول پادشاه علم
وحکمت دیدیکه ای غلام پراوهام وکان مجرد علم شهود وعیان غناسنی و برمز
کورمز میسن اظهار جهانده حکمت یعنی جهانك اظهارنده حکمت اولدر که علم
اللهده دانسته اولان طشره کله عیانه وخارج عالمده ظهور بوله بالمعاینه کورمز
میسن جناب ذی الجلال والکمال ازل آزالده مجاهدین وصابرینك احوال وافعالنه
عالم ایکن مجرد علمله اکتفا ایتمیوب انلری عیان ظهوره کتوروب (ولنبلونکم حتی
نعلم المجاهدین منکم والصابرین) بیور مغله انلری امتحان واختبار ایلدی اکرچه
عیان علمه موافقدر ووجود عینی وجود علمی یه اصلا مخالف اولمز بلکه هرشیئ
علی ماهو علیه کان فی العلم در لکن علمله عیانك ماییننده چوق تفاوت واردر مثلا
برخاتون اول نسنه یی که قارننده بیلدی وعالمه اولدی ناپیدا ایدوب طوغورمینجه
جهان اوزره طوغرمق رنجنی وولادت دردنی قومدی کذلك صابر مجاهد
فی سبیل الله باطن عالمده یعنی مرتبهٔ علمده ینه مجاهد فی سبیل الله ایدی کذلك
صابر علی طاعة الله صابر ایدی لکن مرتبهٔ علمده مجاهد مجاهده زحمتی طوتمدی
وصابر اولنلرك صبر مرارتنی ذوق ایتمدی حال بو که ینه علمده مجاهد وصابرلردر

پس معلوم اولدیکه مجرد علم عیان غناسنی ویرمز وعلم الیقین عین الیقین کبی
اولمز پس انکیچون ای غلام فعل وقوللکله بکا نشان ویردیم تا علم عینه کله
وعلمده ثابت اولان ظهور بوله یوخسه سنك فعلك وقولك بکا علم افاده ایلسون
ایچون نشان ویردیکم ﴿ مثنوی ﴾ یك زمان بی کار نتوانی نشست * تا بدی
یا نیکیٔ ازتو نجست * این تقاضاهای کار از بهر آن * شد موکل تاشود سرت
عیان) ای غلام نیك کردار عالك عین مرتبه سنه کلمسنك اقتضا سیدر که
برزمان ایشسز اوتورمغه قادر اولمز سن تا که سندن بر یرامز ایش یابر ایو ایش
صچرامدی وصادر اولمدی یاخود معنی حتی کلك ویاخود ایلك سندن صچرامیه
یعنی ظهوره کلمیه بو کار وکردارك تقاضالری اندن اوتری سنك اوزریکه موکل
اولدی که تا اعیان ثابته ده اولان سرك عیان اوله وعلم مرتبه سنده اولان عینه
کله ﴿ مثنوی ﴾ پس کلابهٔ تن کجا ساکن شود * چون سررشتهٔ ضمیرش
میکشد) پس تن کلابه سی قنده ساکن اولور چونکم انك سررشتهٔ ضمیرنی
دست قضا چکر کشدك فاعلی ضمیر اولسه ده جائزدر تقدیر کلام پس تن کلابه سی
قنده ساکن اولور چونکم آنك ضمیر وقلبی تن کلابه سنك رشته سی اوجنی
چکر یعنی کلابه ده اولان ایپلك اوجی کلابه یی نیجه دوندررسه ضمیر وقلب
دخی تنی اول اسلوب اوزره دوندوروب اندن اقوال وافعال ظهوره کتوررر
کلابه شول نسنه درکه انك اوزرینه ایپلك صاررلر ﴿ مثنوی ﴾ تاسهٔ
تو شد نشان آن کشش * بر تو بیکاری بود چون جان کنش) سنك تاسه
وغمك اول چکمکك نشانی اولدی ایشسزلك سنك اوزریکه جان چکشمك کبی
اولور یعنی بر کارك عدم حصولنده سنك تاسه لنمغك اولدی دست قضاء الهی
سنی اول کاره چکمه سنك نشانی اولدی حتی سنك اوزریکه بی کارلق و بطاللق
جان چکشمك کبی وسنی قلبنده اولان تاسه یولاری اول کاره جذب وکشیده
قیلور پس اول کارکه بحکم تقاضای قضای الهی ومراد ربانی هرنه ایسه
بو وجهله ظهور قیلور ﴿ مثنوی ﴾ این جهان وآن جهان زاید ابد * هر سبب
مادر اثر ازوی ولد * چون اثر زاید آن هم شد سبب * تا بزاید زو اثرهای عجب *
این سببها نسل برنسلست لیك * دیدهٔ باید منور نیك نیك) درین جهان ودران
جهان تقدیرنده در تقدیر معنی بو جهانده واول جهانده ابدی طوغرز هر سبب
مادر ومصدر درواثر اندن طوغر بوهم وجهدر بو جهان واوجهان ابدی طوغوردر
هر سبب مادر واثر اول سببدن ولد در یعنی سبب مادر واثر فرزند کبیدر چونکم
سببدن اثر طوغدی اول اثر دخی سبب اولدی یعنی چونکم برسببدن بر اثر طوغدی
اول اثردن دخی برکار آخره سبب اولدی تا اول اثردن عجب اثرلر طوغر یعنی

حتی اندن دخی آثار عجیبه واثمار غریبه طوغر مثلا ظهور وجود شجر ایچون
بردانه دکسك ویا اکسك سن اول دانه یه سبب اولور سن واول دانه وتخم اثر
اولور کذلك اول دانه شجره سبب وشجر ثمره سبب وثمر اجتنایه واغتدایه
واغتدا نشو ونمایه ونشو ونما قوت وقدرت بدنه وقوت بدن بو جهانده اولان کار
وکرداره وبو جهانده اولان کار وکردار رؤیت نتایج کردار ایچون حشر وانتشاره
واول جهانده حشر ونشر اولمق سؤال وحسابه وسؤال وحساب ثواب وعقابه
وثواب که نعم بی نهایه در ابد الآباد تنعم وجود عامل خیره سبب اولور وکذلك عقاب
وعذاب متنوعه الی ما لا نهایه ایلام وجود فاعل شره باعث اولور بو سببلر نسل
نسل اوزره در اما حددن زیاده منور بر دیده کرك که بونلری مشاهده ایتمکه قادر
اوله بو سببلر نسل بر نسلدر و بری برینه متسلسلدر الی ما لا نهایه اکرچه دار نعیم
ودار جحیمده منقطع اولور ظن اولنور اما منقطع دکلدر زیرا دائما اهل نعیم
تنعمده هر آنده بر شانله کذلك اهل جحیم عذابده بر حالله پس معلوم اولدیکه
بو جهانده واول جهانده ابدی سببلر طوغر وهر سبب مادر کبی وهر اثر اکا فرزند کبی
اولور بو اسباب متسلسله وآثار متوالده یی کورمکه بر دیده انور و بصر منور کرکدر
هر کسك بصر بصیرتی موالید ونتایج اعماله بصیر دکلدر ❊ مثنوی ❊ شاه
با او در سخن اینجا رسید ❊ یا بدید ازوی نشانی یا ندید) پادشاه سوزده اول
غلامله بو محله ایرشدی اول غلامدن پادشاه بر نشان کوردی یا کورمدی
یعنی آنك جوهرندن وحقیقتندن یا بر علامت کوردی یاخود کورمدی
❊ مثنوی ❊ کر بدید آن شاه جو یا دور نیست ❊ لیك ما را ذکر آن دستور نیست)
اول سر درونی طلب ایدیجی شاه اکر اول غلامدن بر نشان کوردی ایسه بعید
دکلدر لکن آنی بیان وعیان ایتمکه بزه دستور یوقدر زیرا هر سری نااهله افشا
ایلمکه اجازت اولمز ❊ مثنوی ❊ چون ز ذکر مابه پایه بیامد آن غلام ❊
سوی خویشش خواند آن شاه همام) چونکه اول غلام حمامدن کلدی
اول اولو پادشاه اول غلامی کندی جانبنه اوقود یعنی کندینك حضورینه
دعوت ایلدی ❊ مثنوی ❊ کفت صحالك نعیم دائم او ❊ پس لطیفی وظریف
وخوب رو) اول پادشاه کامکار حمامدن کلان غلام معرفت کرداری حضورینه
دعوت ایدوب اکا دیدیکه الله سکا صحت ویرسون وسنك ایچون نعیم دائم حاصل
اولسون زیرا زیاده لطیفسن وظریف وخوب روسن صحالك انتصابی فعل
محذوفله در سقیالك قبیلندندر که سما عیدر ای سقاك الله سقیا دیمك یحه ایسه
کذلك ای صحك الله صحا دیمك اولور که بو کونه کلام موقع دعاده استعمال اولنور
کذلك نعیم دائم دخی موقع دعاده در زیرا نعیم دائم علیك دیمکدر نعیم دائم
مبتدا علیك خبریدر اصلنده بودخی (انعم الله علیك نعیما دائما) ایدی مصدر

فعلنه دلالت قلدیغیچون فعل حذف اولنوب (نعیما دائما باقی قالدی پس دوام
وثباته دلالت ایتسون ایچون نصبدن رفعه عدول قیلنوب علیك نعیم دائم قالدی اکثر
محلده خبرك حذفی جائز اولدیغنه بناء خبر موقعنده اولان جار مع المجرور حذف
اولنوب دوامله موصوف اولان مبتداء نکره باقی قالدی پس تقدیر کلام (صحك الله
صحا وانعم الله علیك نعیما دائما) دیمك اولور ومصراع ثانی بود ما یه ملت
منزله سنده اولور ❊ مثنوی ❊ ای دریغا کر نبودی در توان ❊ کز برای تو همی
کوید فلان) ای دریغ اکر سنده اول اولمیدی که فلان سنك ایچون سویلر
یعنی شول اخلاق ذمیمه وافعال خبیثه اکر سنده اولمیدیکه سنك حقکده سنکله
رفیق اولان خواجه تاشك انلری سویلر ❊ مثنوی ❊ شاد کشتی هر که رویت
دیدنی ❊ دیدنت ملك جهان ارزیدنی) هر شول کسه که سنك یوزیکی کوردی
شاد اولوردی سنی کورمك جهانك ملکنه دکردی ❊ مثنوی ❊ کفت
رمزی زان بکوای پادشاه ❊ کز برای من بکفت آن دین تباه) بو غلام چونکم
پادشاهدن بو سوزلری ایشتدی پادشاهه ایتدی ای پادشاه اول غلامك بنم
حقمده سویلدیکندن بر رمز سویله که اول دینی خراب بندن اوتری نه سویلدی
❊ مثنوی ❊ کفت اول وصف دور ویت کرد ❊ کاشکار اتو دوایی خفیه درد)
پادشاه اکا ایتدی اول اول غلام سنك دورویلکنی یعنی ذوالوجهین اولمغی
وصف ایلدی که سن آشکاره دواسن نهانی درد بجسن نته کم ایکی یوزلی
منافقك خویدر که ظاهرا دوا وشفا کورینور مملقلر ایلر وباطنا غائبده زخم
ودرده سبب اوله جق غیبت ومذمتلر قیلور ❊ مثنوی ❊ خبث یارش را چو از شه
کوش کرد ❊ در زمان دریای خشمش جوش کرد) چونکم شاهدن کندی
یارینك خباثتنی استماع ایلدی فوری آنك غضبی دریاسی جوش ایلدی
❊ مثنوی ❊ کف بر آورد آن غلام وسرخ کشت ❊ تا که موج هجو او از حد
کذشت) اول غلام آغزی اوزره کوپك کتوردی و یوزی قزل اولدی تا کم
اول غلامك هجو وقدح ایلمك موجی حددن کچدی ❊ مثنوی ❊ کفت زاول
دم که با من یار بود ❊ همچوسك در قحط بس که خوار بود) دیدی اول دمدن که
او بکا یار اولدی قحطده کلب کبی چوق نجاست یبجی ایدی ❊ مثنوی ❊
چون دمادم کرد هجوش چون جرس ❊ دست بر لب زد شهنشا هش که بس)
بو غلام اول غلام نیکو خصالك هجونی چونکم دمبدم جرس کبی ایلدی وآنك
وافر قدح وذمنی سویلدی شهنشاه آنك لبی اوزره ال اوردی بویله دیو که بسدر
یعنی آنك آغزنه آل اوردی اول غلامك حقنده ذم وقدح ایلمه بو قدر کفایت ایلر دیدی
❊ مثنوی ❊ کفت دانستم ترا از وی بدان ❊ از تو جان کندست واز یارت دهان)

بادشاه اکا ابتدی سنی اول غلامدن اول امتحان اول واسطه‌سیله بیلدم وسنکله آنک
مابیننی فرق وتمیز قیلدم سندن جان قوقشدر وبار کدن آغز قوقشدر یعنی سنک
جانک خبث قوقر وسنک رفیقکک دهانی قوقر ❊ مثنوی ❊ پس نشین ای
کنده جان ازدور تو * تاامیر او باشد ومأمور تو) ای جانی قوقمش سن ایراقدن
کبروده اوتورتا اول اغزی قوقمش جانی پاک امیر اوله سن آنک تحت یدنده محکوم
ومأموری اوله‌سن بونده تنبیه بودر که اول کیمسه که آغزی پاک وجانی ناپاک اوله
ولسانی علم وفضله پر اولوب درونی اخلاق خبیثه واوصاف ردیه ایله طوله اول کیمسه
من حیث المرتبه عندالله اخلاق حیده صاحبی اولنلردن سفلی وپستدر زیرا
حق تعالی (ان الله لاینظر الی صورکم ولاالی اعمالکم بل ینظر الی قلوبکم ونیاتکم)
حدیثنک فحواسنجه قلوبه ناظردر صورته واقواله ناظر دکلدر ❊ مثنوی ❊
درحدیث آمد که تسبیح ازریا * همچوسبزه گولخن دان ای کیا) حدیث شریفده
کلدیکه ریادن وسمعه‌دن اولان تسبیحی ای اولو کلخن ومزبله‌ده بتن سبزه کبی
بیل که اعتباری وقدری یوقدر ❊ مثنوی ❊ پس بدان که صورت خوب
ونکو * باخصال بدنیرزدیک تسو) پس قصه‌دن حصه بودر که بیل که خوب
وزیبا صورت قبیح خویلرله برتسویه دکمز یعنی بیل که صورت خوب ونکوخصال
بدله برفلس اجره دکمز ودانهٔ خردل قدر قیمتی اولمز واهل حق اولان بر کیمسه‌نک
حسن خلقی اولمسه مجرد حسن خلقه رغبت قیلمز آنکیچون حضرت رسول
علیه السلام اکثریا بیوررلر دیکه (اللهم کما حسنت خلقی فحسن خلقی وعن جریر
ابن عبدالله رضی الله عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم یاجریر انک امرء
قدحسن الله خلقک فحسن خلقک وقال علیه السلام حسن الخلق خلق الله الاعظم
❊ مثنوی ❊ ور بود صورت حقیر وناپذیر * چون بود خلقش نکودرپاش میر)
واکر صورت حقیر ونامقبول اوله چونکه خویی خوب اوله آنک اباغنده اول
❊ مثنوی ❊ صورت ظاهر فنا کردد بدان * عالم معنا بماند جاودان) ظاهر
صورتی فنا اولور بیل معنی عالمی باقی قالور پس عالم صورتی قویوب باقی اولان
عالم معنانک طالبی اول ❊ مثنوی ❊ چند بازی عشق با نقش سبو * بکذر
ازنقش سبو وآب جو) سبو نقشنه نیجه برعشق اوینارسن ومحبت ایلرسن سبونک
نقشندن کچ یوری آب طلب ایله یعنی صورت جسمدن کذر ایدوب انده اولان
آب معنانک طالبی اول که مقصود اولدر ❊ مثنوی ❊ صورتش دیدی زمعنی
غافلی * ازصدف دری کزین کرعاقلی) اول سبونک صورتنی کوردک ولکن
معنادن غافل سن اکر عاقل ایسک صدفدن لؤلؤیی اختیار ایله زیرا صدفدن
مقصود لؤلؤدر کذلک صورت جسمدن مقصود معنی وخوی نیکودر ❊ مثنوی ❊

این صدفهای قوالب درجهان * کرچه جمله زنده انداز بحر جان) بو صدفلر
مثابه‌سنده اولان قالبلر جهانده اکرچه جمله‌سی جان دریاسندن زنده درلر
❊ مثنوی ❊ لیک اندر هرصدف نبود کهر * چشم بکشا در دل هریک نکر)
لکن هر صدفده کهر اولمز چشمکی آچ هر برصدفک ایچنه نظر ایله ❊ مثنوی ❊
کان چه دارد وین چه دارد واکزین * زانکه کمیابست آن درثمین) که اونه طوتر
وبونه طوتر اوزندیله یعنی هرکسله که مصاحبت ایلرسن صدف درونه نظر ایله
کور که نه کونه جوهر طوتر در معنادن خالیمیدر ویاخود پردرمیدر نظر ایله زیرا که
اول درثمین کمیابدر مراد ذی قیمت اولان در معنی هرکسده بولنمز ❊ مثنوی ❊
کربصورت می روی کوهی بشکل * در بزرکی هست صد چندانکه لعل) اکر
صورته کیده‌سن یعنی صورته نظر ایده‌سن برطاغ شکلده وبیوکلکده یوز اولقدر درکه
لعلدر یعنی صورت جسامتده برطاغ لعلدن اکرچه نیجه بیک مرتبه بیوکدر
ولکن لعل من حیث المعنی قیمت وشرف جهتندن کوهدن نیجه مرتبه اعظمدر
❊ مثنوی ❊ هم بصورت دست وپا و پشم تو * هست صد چندانکه نقش
چشم تو) هم صورتده سنک دست وپایک وصاچ وصقالک وسائر اعضاک یوز
اولقدر واردر که سنک چشمکک نقشیدر ❊ مثنوی ❊ لیک پوشیده نباشد
برتو این * کز همه اعضاد وچشم آمد کزین) لکن سنک اوزریکه بو پوشیده اولمز
وسائر بصیر اولنلره دخی بو معنی مستور دکلدر که جمیع اعضادن ایکی چشم کزین
ومختار کلدی ❊ مثنوی ❊ ازیک اندیشه که آید اندرون * صد جهان
کردد بیک دم سرنکون) برفکر دنکه اول فکر درونه کلور بردمده یوز جهان
باشی آشغه اولور یعنی براندیشه‌دن نیجه عالم خراب اولمق مقرر اولور
نته کم بو معنایی توضیح ایچون سلطانک وجودنی تمثیل طریقیله ایراد بیوررلر
❊ مثنوی ❊ جسم سلطان کر بصورت یک بود * صد هزاران لشکرش در پی
رود) مثلا پادشاهک جسم وذاتی اکرچه صورتده بردر آنک آردنجه نیجه یوز بیک
عسکر کیدر ❊ مثنوی ❊ باز شکل وصورت شاه صفی * هست محکوم یکی
فکر خفی) کیرو کزین وعالیقدر شاهک شکل وصورتی برخفی فکر واندیشه نک
محکوم ومغلوبیدر پس برفکر بادیٔ نظرده اکرچه حقیر کورینور لکن معناده
غایتله عظیم الشان ورفیع العنواندر ❊ مثنوی ❊ خلق بی پایان زیک اندیشه
بین * کشته چون سیلی روانه برزمین) بی پایان خلقی براندیشه‌دن کور یر اوزره
برسیل کبی روانه اولمش زیرا خلقک حرکات وسکناتی فکرلرینه تابعدر ❊ مثنوی ❊
هست آن اندیشه پیش خلق خرد * لیک چون سیلی جهانرا خورد وبرد) اول اندیشه
خلق قتنده اکرچه خرد ولاشیدر لکن برعظیم سیل کبی جهانی یدی والتدی

یعنی ازاله ایندی ﴿ مثنوی ﴾ پس چومی بینی که ازاندیشهٔ * قائمست اندر جهان هر پیشهٔ) پس بوابیات مقدمه ده ذکر اولنان مقدمه معلوم اولدیسه ومرئی اولمق مرتبه سن بولدیسه چونکم کوررسن که برفکردن قائم وثابتدر جهانده هر بر صنعت ﴿ مثنوی ﴾ خانها او قصرها وشهرها * کوهها ودشتها ونهرها) خانلر وقصرلر وشهرلر وطاغلر وصحرالر وایرماقلر ﴿ مثنوی ﴾ هم زمین و بحر وهم مهر وفلك * زنده ازوی همچو دریا ازسمك) هم زمین ودریا وهم آفتاب وفلك اول فکردن زنده درماهی درباده زنده اولدیغی کبی جواب شرط بو بیتدر ﴿ مثنوی ﴾ پس چرا ازابلهی پیش تو کور * تن سلیمانست واندیشه چومور) فاذا کان کذلك بویله اولدیسه نیچون سن کورك قتنده ابلهلکدن تن سلیماندر وفکر مور کبیدر یعنی تن عالمی سلیمان وعقل واندیشه عالمی مور کبیدر بومحلده اندیشه دن مراد عقل مدبردر که فکر واندیشه آنك تدبیرینك اثریدر پس ذکر مسبب وارادهٔ سبب قبیلندن اولور وجهانده هر پیشه نك عقل واندیشه ایله قائم اولمسی عقلانك معلومیدر مثلا جمیع بیوت وقصور عقلدن صدور ایلمشدر وتعمیر بلدان ومدائن عقل واندیشه ایله اولمش وقری وقصبات آنلرله قیام وانتظام بولمشدر وکذلك جمیع جبال راسخات وصحاری و بیابان واسعات وممدودات و بونلرده اولان انهار جاریات ونباتات وحیوانات جمیعا عقل فعال ایله قائم اولمش وانتظام بولمشدر زیرا جمیع عنصریاتده متصرف اولان عقل فعالدر هم زمین خاکسار وبر وقراده وجله بحارده دخی متصرف اولان بو عقلدر وکذلك شمس نوار وفلك دوار دخی تدبیر عقل ایله قائم ومنتظمدر که عقول عشره بو افلاك تسعه ده مدبر ومتصرفلردر پس هر شیئك ملکوتی اول شیئك وجودنده مدبر ومتصرفدر باراده الخالق که اول شیئك اول عقل واندیشه سیدر نته کم جناب حق بومعنایه اشارت ایدوب بیوررلر (فسبحان الذی بیده ملکوت کل شیءٍ والیه ترجعون ﴿ مثنوی ﴾ می نماید پیش چشمت که بزرك * هست اندیشه چوموش و کوه کرك) سنك چشمك قتنده طاغ عظیم کورینور اندیشه موش کبی وطاغ کرك کبیدر یعنی سنك دیدهٔ عقلك قتنده کوه بزرك کورینور وفکر حقیر کورینور مثلا طاغ قورد کبی عظیم وفکر موش کبی حقیر کورینور ﴿ مثنوی ﴾ عالم اندر چشم تو هول وعظیم * زابر و رعد وچرخ داری لرز وبیم) عالم سنك چشمکده مهیب وعظیمدر ابردن ورعددن وچرخدن لرزه وخوف طوترسن وبونلری بنفسها فاعل ظن ایلدیککدن بونلرك ظاهر اولان هیبتندن خشیت ایدرسن ﴿ مثنوی ﴾ ازجهان فکرتی ای کم زخر * ایمن وغافل چوسنکی بیخبر) ولکن فکر جهانندن ای خردن کمجر لایفهم کبی ایمن وغافلسن یعنی عالم صورتده قالوب جماد کبی

عالم معنادن بی خبر اولمشسن ﴿ مثنوی ﴾ زانکه نقشی وزخرد بی بهرهٔ * آدمی خو نیستی خر کرهٔ) زیرا که نقش وصورتسن وعقلدن بی بهره سن آدم خویلو دکلسن خر یاوروسیسن آدم خویلو اولمق اولدرکه معنادن غافل اولمیه وخر کبی اسیر لذت نفسانی قالمیه بلکه عبادات وطاعاته سعی ایدوب رضای حق الله کوره وکندوبی حیوانیت صفتلرندن خلاص ایدوب انسانیت مرتبه سنه یتوره ﴿ مثنوی ﴾ سایه را تو شخص می بینی زجهل * شخص ازان شد نزد تو بازی وسهل) جهلکدن سن سایه یی شخص کوررسن یعنی بوعالم صورتی که فی المثل سایه کبیدر بونی ذات وعین موجود کوررسن اول سببدن شخص سنك قتکده بازی وسهل اولدی شخصدن مراد بر شیئك عین ثابته سی ویاخود روحیدر پس صورتی کورن واکا فریفته اولان کیمسه نك چشمی قتنده صورت عالی و عظیم کورینوب شخص مثابه سنده اولان روح ویاخود عین ثابته سهل ویسیر کورینور ﴿ مثنوی ﴾ باش تاروزی که آن فکر وخیال * بی جابی برکشاید پروبال) صبر ایله شول برکونه دکن که اول فکر وخیال زیاده جابسز پروبال آچه یعنی فکر وخیال یوم قیامتده ظهوره کله و پرواز قیله اول زمان حقیر عد ایلدیکك فکر وخیالك عظم شاننی کوره سن ﴿ مثنوی ﴾ کوهها بینی شده چون پشم نرم * نیست کشته این زمین سرد وکرم) طاغلری پشم کبی ملایم ونرم کوررسین (کما قال الله تعالی وتکون الجبال کالعهن المنفوش) بو صووق واسی یری یوق اولمش کوررسن ﴿ مثنوی ﴾ نه سما بینی نه اختر نه وجود * جز خدای واحد حی وودود) نه آسمان نه کوکب نه وجود کوررسن حی وودود واحد خدادن غیری یعنی آسمان وکواکب وسائر موجوداتدن هیچ برشی کوره مزسین بلکه همان واحد وزنده ومحبوب اولان خدای تعالی یی کوررسین اول کون (لمن الملك الیوم) کندی دیه واکا برشی جواب ویره میوب ینه کندی (لله الواحد القهار) دیه ﴿ مثنوی ﴾ یك فسانه راست آمد یادروغ * تا دهد مر راستیها را فروغ) بر فسانه راست کلدی ویادروغ کلدی یعنی قصه نك صدقنه وکذبنه اعتبار یوقدر بلکه مقصوداندن همان حصه پذیر اولمقدر تاقصه راستلقلره فروغ ویره یعنی کرچکلره رونق ولطافت ویره اول قصه بودر

﴾ حسد کردن حشم بر غلام خاص ﴿

﴿ مثنوی ﴾ پادشاهی بندهٔ را از کرم * برکزیده بود بر جمله حشم) بر پادشاه بر بنده سنی مجرد کرمندن جمیع حشم اوزره کزیده واصطفا ایلمشدی ﴿ مثنوی ﴾ جامکیٔ او وظیفهٔ چل امیر * ده یکی قدرش ندیدی صد وزیر) آنك قفتانن بهاسی قرق امیرك وظیفه سی ایدی یوز وزیرانك قدرنك اونده برینی کورممشدی

ومرتبه سنك عشر وعاشر نه ابرمشدی ﴿ مثنوی ﴾ از کمال طالع واقبال وبخت * اوایازی بودوشه محمودوقت) طالعنك كمالندن واقبال و بختندن اول بنده برایاز ایدی وپاد شاه زمانك محمودی ایدی ﴿ مثنوی ﴾ روح اوباروح شه در اصل خویش * پیش ازین تن بوده هم پیوند خویش) اول خاص بنده نك روحی پاد شاهك روحی ایله كندی بنك اصلنده یعنی عالم ازلده بوتندن اول هم اتصال وقرابت واقع اولمشدی وتعارف وایتلاف روحانی سبقت قیلمشدی پس ازلی اولان كاروكر دارك اسرارنی بومناسبتله بیان ایلمكه شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ كار آن دارد كه پیش ازتن بدست * بگذراز اینها كه نوحادث شدست) كاری اول طوتر كه تندن مقدم اولمشدر یعنی تن عالمنه كلمزدن اول آكا كارقیلق وصالح اولمق سبقت قیلمشدر بونلردن كچ كه یكی حادث اولمشدر یعنی بوبدندن ظهوره كلان وصكره دن حادث اولان كاروكرداره اعتبار ایلمكه نظر اكر نیك واكر بد اول حادث اولان كاره دكلدر بلكه فاتحه یه دروياخود خاتمه یه دركه خاتمه فاتحه ده اولنه مخالفت ایلمز ﴿ مثنوی ﴾ كار عارف راست كونه احواست * چشم او بركشتهای اوست) كار عارف ایچوندر یعنی حضرت خدانك ایشلرینه نظر ایلمك عارفه مخصوصدر زیرا عارف احول دكلدر اول عارفك كوزی اولده اكلن تخملر اوزره دركه آخرده بتر الا كه همان ازلده اكلن ﴿ مثنوی ﴾ آنچه كندم كاشتندش وانچه جو * چشم اوانجاست روزوشب كرو) اول نسنه كه ازلده آنی بغدای اكدیلر وياخود اول نسنه یی كه ارپه اكدیلر روزوشب عارفك چشمی اورایه رهندر یعنی ازلی جانبنه مقید ومربوطدر هرنه كه عالمده حادثه اولورسه آنی سرقضانك اثری بیلور وشقی اولانی وسعادت بولانی ازلده اولان عین ثابته لرنك اقتضاسندن فهم قیلور ﴿ مثنوی ﴾ انچه آبستنست شب جزان نزاد * حیلها ومكرها باد دست باد) بیورمشلردیكه عارفك كوزی كشتهای اولدركه ازل ازالده بركیسه نك زمین وجودنه بربرمی اكلمشدر وياخود شعیرسعیری دكلمشدر كیجه كوندزعارفك كوزی فاتحه وسابقه ده اولان ماءمضایه در (ولهذا قال بعض العارفين قبل من قبل فى الازل بلا علة و رد من رد فى الازل بلا علة وقال على كرم الله وجهه الناس يخافون من الخاتمة بحكم انما الاعمال بالخواتم وانا اخاف من الفاتحة لان الخاتمة لاتكون الاعلى مقتضى الفاتحة) پس برخوای الليلة حبلى شب اول نسنه یكه یوكلودر اندن غیری طوغورمدی یعنی اول نسنه یكه شب ازل حامله اولدی روز دنیاده وروزعقباده اندن غیری برشی طوغمدی بوتقدیرجه حیله لر ومكرلر باد در باد در یعنی تقدیر الهی یه مكر وحیل باد وهوای بی محلدر زیرا (الحذر لايغنى عن القدر) دروازله على طريق الاستعارة

شب تعبیر ایلملری ابصار عقول وافكارك انی ابصاره قدرتی اولمیوب كیجه كبی عیون عقول ناسدن مستور اولدیغی ایچوندر والليلة حبلى حدیثنك سری بودر اماظاهر معناسنی شاعرك بو بیتی افاده ایدر (بیت) دور انكه حادثاتله هر كیجه بوكلیدر * كون طوغمدن نلر طوغه كم بیله ناكهان ﴿ مثنوی ﴾ كی شود دلخوش بحیلتها كش * انكه بیند حیلت حق برسرش) یعنی محبوب ودلپذیر اولان حیله لرله دل خوش اولور اول كیمسه كه خدای تعالینك حیله سنی انك حیله سی اوزره عالی وغالب كوره برسر بونده عالی وغالب معناسنه در ﴿ مثنوی ﴾ اودرون دام دامی مینهد * جان تونه آن جهدنی این جهد) اوحیله سنه وعقلنه اعتماد ایدن كیمسه دائم دام ایچره در وبر دام قورر سنك جان حقیچون نه دام قورتلور ونه دام قورن كیمسه قورتلور مصراع ثانی قسم در بجان تو تقدیرنده وتقدیر كلام بویله دیمك اولور كه اول حیله وتدبیرنه مغرور اولان واعتماد قیلان كیمسه دام قضا ایچره مقید ومحبوسدر حال بوكه كندی نیجه سنك صیدی ونیجه سنك دخی دفع وكیدی ایچون بردام قویوب حیله وتدبیر جانبنه ذاهب اولور سنك حیات وقتك حقیچون بوكونه كیمسنه قضای الهیدن خلاص اولورنه آنك دام مثابه سنده اولان حیله وتدبیری نجات بولور بلكه هر ایكیسی مغلوب ومقهور اولوب امر قضا هرنه ایسه ظهوره كلور دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ كربرويد وربريزد صد كیاه * عاقبت بررويد آن كشتهٔ اله) یوز كیاه وچن اكر بتر واكر دوكلور ویتر عاقبة الامر حضرت اللهك اول اكلمشی بتر یعنی انسانك زمین وجودندن اكر برفعل بتر واكر بتر عاقبت حضرت حق ازلده هرنه تخم اكدیسه آنك وجودنده اول بتر ﴿ مثنوی ﴾ كشت نوكارند بركشت نخست * این دوم فانیست وآن اول درست) مثلا اولدن اكلمش اكین اوزره ایكی كین اكرلر بو ایكنجی صكره دن اكلن اكین فانیدر واول اول درست وثابتدر زیرا اول اكلن تخم كوكاشمش ویرلشمشدر صكره دن اكلن تخمك ثبات واستقراری یوقدر ﴿ مثنوی ﴾ تخم اول كامل وبكزیده است * تخم ثانی فاسد وپوسیده است) اولكی تخم كامل وكزیده ومقبولدر تخم ثانی فاسد وچوركدر كه زمانسز اكلمشدر چونكم هرشی تقدیر الهینك مقتضاسی اوزره اولدیغنی بیان بیوردقدنصكره عبده لازم اولانیده بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ افكن این تدبیر خود رابیش دوست * كرچه تدبیرت هم ازتدبیر اوست) بو كندی تدبیرنی دوستك اوكنه براق اكرچه سنك تدبیرك دخی اول خدانك تدبیرندندر ﴿ مثنوی ﴾ كار آن دارد كه حق افراشتست * آخر آن رويد كه اول كاشتست) كار وتاثیری اول طوتر كه حضرت حق یوجلتمشدر آخر اول بتركه اول اكلمشدر هرنه كه بودنیا وآخرتده ظهوره كلورسه ازلده مقدر اولان كارلرك اثریدر ﴿ مثنوی ﴾ هرچه كاری از برای حق بكار *

چون اسیر دوستی ای دوستدار) هر نه اکرسك اول خدا ایچون اك چونكم
ای دوستدار بردوستك اسیریسین یعنی ای خدایی دوست طوتیجی چونكم سن
انك اسیرسن هرنه كار ایلرسك آنكیچون ایله تاآنك مقابله سنده نیجه اجر وجزا بوله سین
﴿ مثنوی ﴾ كرنفس دزد وكار او هیچ * هرچه آن نه كار حق هیچست
هیچ) دزد ودغل نفسك وآنك كار ومقصود ینك چوره سنه طولنمه زیرا
هرنسنه كه اول حضرت حق ایشی دكلدر هیچ در هیچدر ﴿ مثنوی ﴾ پیش ازانكه
روز دین پیدا شود * نزد مالك دزد شب رسوا شود) اندن اولكه روز دین پیدا اوله
ویوم قیامت ظهوره كله مالك الملك قتنده كیجه خرسزی رسوای اولور ﴿ مثنوی ﴾
رخت دزدیده بتدبیر وفنش * مانده روز داوری بر كردنش) اول دزدشبك فن وتدبیر له
مسروق اولان رختی عدل كونی آنك كردنی اوزره قالمش اولور رخت دزدیده دن
مراد حیله وخدعه ایله ایشلدیكی اعمال اولور كه روز جزاده آنك بوینده قالور ودزد شبدن
مراد روز آخرتدن غافل اولوب بو دنیا كیجه سنده مكر وحیله ایله جلب حظ
نفس ایلین كیمسه لر اولور ﴿ مثنوی ﴾ صدهزاران عقل باهم برجهند * تابغیر دام
اودامی نهند) نیجه یوز بیك عقل اتفاقله صچرارلر یعنی جمله سی اتفاق ایلیوب
دام قضادن خلاص ایچون تدبیر ایدرلر تااول خدانك دامندن غیری بردام قویه لر
وآنك مرادو مرامنی تغییر ایدوب مقتضای نفسلرینه اویه لر ﴿ مثنوی ﴾
دام خودرا سخت تریابند و بس * كی نماید قوتی باباد حس) كندی داملرینی
سخت تر بولورلر وانجق یعنی بر مرتبه حیله وتدبیر دامنی وضع ایدرلر كه آنلرك
عقلاری اول وضع ایلدكاری حیله وخدعه دامنه زیاده اعتماد ایلدیكندن آنی
محكمتر وقویتر كورورلر انجق اما قچن خار وخس باده برقوت كوستره یعنی تدبیر
وتدارك خلق عالم خس وخاشاك مثابه سنده وقضا وارادت الهی باد صرصر
منزله سنده درخس وخاشاك باد صرصره قوت كوستره میوب مقابله ایده مدیكی
كبی تدبیر وتدارك خلق دخی ارادت حقه مقابله قیله مز وقوت وقدرت كوسترمكه
قادر اوله مز ﴿ مثنوی ﴾ كرتو كویی فائدهٔ هستی چه بود * در سؤالت
فائده هست ای عنود) سائله بوسؤال ابیات متقدمه ده قضا وقدره متعلقه اولان
معانیٔ مذكوره دن ناشی اولور زیرا بیور مشلر دیكه كاری اول كیمسه طوتر كه
تندن اول موجود اولمشدر كنج اول كارلردن كه بو دنیاده نوحادث اولمشدر
شب ازل هرنه یكه حامله اولمشدر طوغه جق اولدر وآخر الامر بته جك تخم
اولدر صد هزاران عقل یری برینه متفق اولدقلری حالده صچررلر واقدام واهتمام
قیلورلر تا كم خدانك دامندن غیری بردام قویه لر یعنی انك مراد ومرامندن
ایرو مراد ومراملرین اجرا ایده لر حال بو كه كندی داملرینی وحیله ومراملرینی

سخت تر بولورلر بو زیاده عجب كه قچن قوت كوستره باد صرصره خس كه
اول بونلرك حیله وتدبیر یدر پس بوسوزلر سؤالدن ناشی اولور كه هر كس
بودنیاده ازلده اككنی بولیجق وبوعالمده ظهوره كلان عین اعیان ثابته ده
موجوده اولان احكام اولیجق بوهستیٔ خارجی حاصل تحصیل اولور و بو جهان
عبث وبی فائده حكمن بولور پس سؤال مقدره دن برسؤالی دفع ایدوب بیوررلر كه
اكرسن دیرسك ای سائل فائدهٔ هستیٔ خارجی تقدیر مذكور اوزره نه اولدی
ای عنود سنك سؤالكده فائده واردر یعنی سنك سؤالكده كه اول جمله وجود
خارجیه دن برشیدر فائده واردر ای عنود ولجوج ﴿ مثنوی ﴾ كرندارد این
سؤالت فائده * چه شنویم این را عبث بی عائده) اكرسنك بوسؤالك فائده
طوتمیه یعنی سنك سؤالك كه هستیٔ خارجیه دن بریدر فائده طوتمیه بوسؤالكی
عائده سز عبث نه استماع ایده لم ﴿ مثنوی ﴾ ورسؤالت رابسی فائدهاست *
پس جهان بی فائده آخر چراست) وكرسنك سؤالك چوق فائده لری وار ایسه
یعنی اكر سنك سؤالكده چوق فائده لر وار ایسه كه اول فوائد مستوره ومخفی
اولان علومك سؤالك واسطه سیله ظهوره كلمش ایسه پس جهان آخر نیچون
فائده سزدر یعنی پس جهان كه آثار علم خدا وصور قدر وقضادر نیچون بی
فائده در بومعنی من وجه حاصلی تحصیل اولان قبیلندن دكلدر اكرچه من وجه
بی فائده وحاصلی تحصیل قبیلندندر نته كم بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ ورجهان
ازیك جهت بی فائده ست * ازجهتهای دكر پرعائده ست) وكرجهان برجهتدن
فائده سز ایسه غیری جهتلردن پرعائده در یعنی اكرجهان برجهتدن بی فائده
وحاصلی تحصیلدر كه اول (فرغ ربكم من امر العباد) حدیثك مقتضاسنجه
امور عباد جمیعا بلا زیاده ولانقصان ازل آزالده مثبت ومقرر اولمشدر وماكان
ومایكون هرنقدر شی وار ایسه قضاوقدرده ثابت اولدیغی اوزره بعینه ظهوره
كلمه سیدر اما علمده اولان عینه وغیبده اولان شهادته ومعناده اولان شكل وصورته
كلدیكی جهتلردن وهرشیٔ اعیان ثابته لری مقتضاسنجه كندی خواص وآثارلرین
اظهار ایلدیكی حیثیتلردن پرعائده وفائده دز پس ظهور اشیا مطلقا پرفائده در
وباطل وعبث دكلدر باعائده در (بیت) فلا عبث والخلق لم یخلقوا سدی
* وان لم تكن افعالهم بالسدیدة * اكرچه افعال غیرسدیده یه نظر اولنسه و بعض
شیٔ بعض شیئه نسبت قیلنسه باطل وبی فائده كورینور لكن فی نفس الامر
وحقیقة الحال برخوای (وماخلقنا السماء والارض ومابینهما باطلا) هیچ برشی
باطل وبی فائده دكلدر نته كم بعض شیئك بعض شیئه نسبتله باطل وبی فائده
اولمسی كلك باطل وبی فائده اولمسنی مستلزم اولمدیغیچون بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾

فائدهٔ نوکرمرا فائده نیست * مرترا چون فائده ست ازوی میئست * حسن
یوسف عالمی را فائده * کرچه براخوان عبث بدزایده) ای فائدهٔ هستی ندر دیو
سؤال ایدن کیمسه وجود مطلقا خیر محضدر لکن بعض وجود بعض وجوده
نسبتله بی فائده وشرو بعضنه نسبتله خیردر مطلقا محض شر بوقدر الاعدم پس
سکا فائده اولان اکر بکا فائده دکل ایسه تحقیقا چونکم سکا فائده در اندن طورمه
یعنی فراغت ایتمه مثلا یوسفك حسنی عالم خلقنه فائده ایدی اکرچه برادرلری
اوزره عبث وزائده ایدی ﴿ مثنوی ﴾ لحن داودی چنان محبوب بود *
لیك بر محروم بانك چوب بود) داود علیه السلام حضرتلرینه منسوب اولان اوازی
لحن انجاین محبوب ایدی که مشهوردر لکن انکار ایدیجی محروم اوزره چوب
مشابه سنده ایدی ﴿ مثنوی ﴾ آب نیل ازآب حیوان بدفزون * لیك بر محروم
ومنکر بود خون) مثال آخر آب نیلکه آب حیواندن لذتده زیاده ایدی لکن
محروم ومنکر اوزره خون ایدیکه قبطیلر هر بار که آندن نوش ایتمك ایستسه لر
قان اولوردی ﴿ مثنوی ﴾ هست برمؤمن شهیدی زندکی برمنافق مردنست
وژندکی) مثال آخر مؤمن اوزره شهیدلك زنده لکدر امامنافق وکافر
اوزره موتدر واسکیلکدر ﴿ مثنوی ﴾ چیست درعالم بکویك نعمتی *
که نه محرومند ازوی امتی) عالمده سویله بر نعمت ندر که برامت آندن محروم دکلدر
یعنی عالمده هیچ بر نعمت یوقدر که اندن بر طائفه محروم اولمیه لر اکر بر طائفه اول
نعمتله متنعملر ایسه بر آخر طائفه اندن محروم اولمق مقرردر ﴿ مثنوی ﴾
کاو وخررا فائده چه در شکر * هست هر جانرا یکی قوت دکر) کاو وخره
شکردن فائده ندر یعنی اول طائفه یه شکردن محروملق واردر زیرا هر جانك
بر غیری قوتی واردر پس اهل سعادتك قوتی غدای روحانی ولذت عرفانیدر
واهل ضلالتك قوتی کاو وخر کبی همان غدای جسمانی وشهوات نفسانیدر
﴿ مثنوی ﴾ لیك اکر آن قوت بروی عارضست * پس نصیحت کردن اورا رایضست)
ولکن اول قوت اول کیمسه اوزره اکر عارض ایسه پس اکا نصیحت ایتمك رایضلقدر
یعنی بر کیمسه نك که معصیت وقباحتدن حظی عارضی اوله پس اکا بر ناصح
نصیحت ویرمك ریاضت ویریجیلکدر یعنی اتك تندلکنی وبدخویلغنی ازاله ایلیوب
آنی حکم حقه مطیع ومنقاد قیلق وخلق نیکو صاحبی ایلمکدر بویله کیمسه ناصحك
نصحی ایله صلا حپذیر اولوب طریق حقه منقاد ورام اولور ﴿ مثنوی ﴾
چون کسی کو از مرض کل داشت دوست * کرچه بنداردکه ان خودقوت اوست)
مثلا شول بر کیمسه کبی که مرضدن کل یمکی دوست طوتدی اکرچه اول کیمسه
ظن ایلر که اول خاك خود انك قوت وغداسیدر ﴿ مثنوی ﴾ قوت اصلی را
فراموش کرده است * روی در قوت مرض آورده است * اول کیمسه قوت اصلی بی

فراموش ایلمشدر اول جهتدن مرض قوتنه یوز کتورمشدر یعنی مورث مرض
اولان غدایه توجه ایلمشدر ﴿ مثنوی ﴾ نوش را بکذاشته سم خورده
است * قوت علت راچو چربش کرده است) اول کیمسه نوشی قومش زهر
قاتل یمشدر وکان اول کلی یمکله کندوبی قتل ایتمکه قصد ایلمشدر (کما قال
علیه السلام من اکل الطین فکانما اعان علی قتل نفسه) مرض وعلتك قوتنی
چربش کبی ایلمشلردر یعنی علت ومرضه متعلق اولان غدایی چرب وشیرین ظن
ایلمشدر اکر سن دیرسك که چونکم بوغدایی جسمانی قوت عارضیدر یا بشرك قوت
اصلیسی ندر جواب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ قوت اصلیٔ بشر نور خداست *
قوت حیوانی مرورانا سزاست) بشرك قوت اصلیسی خدانك نوریدر که غدای
روحانی وقوت عقل وجاندر تحقیقا اول بشره قوت حیوانی لایق دکلدر زیرا
قوت حیوانی انسانی حیوان صفت ایلمك وذوق روحانی یه مانع اولمق مقرردر
﴿ مثنوی ﴾ لیك ازعلت درین افتاد دل * که خورد اور وزوشب زین آب
وکل) ولکن کوکل علت ومرض جهتندن بوقوت حیوانی یه دوشدی وآنك
حظنه مقید ومشتغل اولدیکه بوقوت حیوانیه یه مشتغل اولان دلك صاحبی کیجه
وکوندز بوآب وکلدن یه واندن دائما حظ آله ﴿ مثنوی ﴾ روی زردو پای
سست ودل سبك * کوغدای والسماء ذات الحبك) شول کیمسه که کل یییجی اوله اول
کیمسه نك یوزی صاری وآیاغی سست وضعیف وقلبی سبك ولرزان اولور وخفقان
مرضنه کرفتار اولور حبك صاحبی یعنی طرایق صاحبی اولان سمانك غداسی قنی
یعنی آب وکلدن نشو ونما بولان وقوت حیوانیده قلان کیمسه یه قوت نورانی
وغدای آسمانی قنده میسر اولورحبك یوللر معناسنه در حبیکك جمعیدر (والسماء
ذات الحبك) آیتنه اشارت واردر تفسیری جلد اولده عرب بادیه نشین حکایه سنده
مرور ایتدی ﴿ مثنوی ﴾ آن غدای خاصکان دولتست * خوردن آن بی
کلو وآلتست) او که مراد نور خدادر دولت خاصکیلرینك غداسیدر اول غدایی
یمك که مراد نور خدا در بوغازسز وآلتسزدر ﴿ مثنوی ﴾ شد غدای
آفتاب ازنور عرش * مرحسود ودیورا ازدود فرش) آفتابك غدا وذوقی عرش
نورندندر حسود ودیوه غدا فرشك دودندندر یعنی انبیا واولیانك حسودینه
وشیاطینه غدا ارضك بخار ودخانندن حاصل اولان شیلردر ﴿ مثنوی ﴾
در شهیدان یرزقون فرمود حق * آن غدارانه دهان بد نه طبق) حضرت
حق شهیدلر حقنده یرزقون بیوردی اول غدایه که مراد نور خدادر نه دهان
نه طبق اولدی یعنی شهدا (عند ربهم یرزقون) آیتنك موجبجه ربلری
قتنده مرزوق اولورلر الله تعالی انلره فضلندن اعطا ایلدیکی نعمه فرحناك

اولدقلری حالده آنلر برلر وایچرلر لکن بو صورت ظاهرده اولان دهان وکلو ایله
دکل بو آیت کریمه نك تفسیری جلد اولك اواخرنه قریب حضرت علی رضی الله
عنه حکایه سنده مرور ایلدی ❁ مثنوی ❁ دل زهر یاری غدایی می خورد *
دل زهر علمی صفایی می برد) کوکل هر بر یاردن بر غدا یر کوکل هر بر علمدن بر صفا
ایلتور یعنی قلب هر بر مصاحب وآثردن بر کونه حظ آلور وشی مقارننك حکمنی
البته اخذ قیلور (کما قال بعض المشایخ) (بیت) اصحب اخا کرم تحظی بصحبته
* فالطبع مکتسب من کل مصحوب * کالریح آخذة مما تمر به * نتنا من النتن اوطیبا
من الطیب * وکذلك کوکل هر علمدن دخی بر نوع صفا کسب ایلر چشم مثلا
هر آدمینك صورتی بر کاسه کبیدر چشم اول صورتك معناسندن بر حساسه در
یعنی زیاده ادراك ایدیجیدر (کما قال الشاعر (بیت) وکل شخص بدا الی فهولی
قدح * وکل لحظاره فهولی ساقی * نته کم بو معنایه مشابه بیوررلر ❁ مثنوی ❁
ازلقای هر کسی چیزی خوری * وزقران هر قرین چیزی بری) هر بر کیمسه نك
لقاسندن بر شی برسن وهر قرینك قراننددن بر نسنه ایلتورسن یعنی هر کسك
ملاقاتندن بر کونه شی حاصل ایلرسن که الطبیعة سارقة دیمشلردر وهر قرینك
مقارنتندن بر کونه حالت اخذ ایلر که الصحبة مؤثرة دیو تحقیق المشلردر
❁ مثنوی ❁ چون ستاره باستاره شد قرین * لایق هردو اثر زاید یقین)
مثلا چونکم ستاره ستاره یه قرین اولدی یعنی اقتران واقع اولدی شکسز هر ایکیسنه
لایق بو ایکیسنك اقترانندن بر آخر اثر طوغر سعادت ونحوست واحتراق کبی
❁ مثنوی ❁ چون قران مرد وزن زاید بشر * وزقران سنك وآهن شد شرر)
مثلا بر مرد وزنك قرانی کبی که اندن بشر طوغر وسنك وآهنك قراننددن شرر
اولدی ❁ مثنوی ❁ وزقران خاك باباران انها * میوها وسبزه ور یحانها) وخاکك
باراننلرله قراننددن میوه لر وسبزه وریحانلر پیدا اولدی ❁ مثنوی ❁ وزقران
سبزها باآدمی * دلخوشی وبی غمی وخرمی) وسبزه لرك آدمی یه قراننددن دل
خوشلق وغمسزلق وخرملك ظهور قیلور زیرا بنی آدم سبزه وآبه نظر ایلسه
واکا مقارنت قیلسه دل خوشلق حاصل اولور ❁ مثنوی ❁ وزقران خرمی
باجان ما * می بزاید خوبی واحسان ما) وبزم جانمزه خرملکك قراننددن بزه
خوبلق واحسان طوغر ❁ مثنوی ❁ قابل خوردن شود اجسام ما * چون
برآید از تفرج کام ما) بزم اجسامز غدا یکه قابل اولور وقوت بولور سیر
وتفرجدن چونکم بزم مرادمز حاصل اوله ❁ مثنوی ❁ سرخ رویی ازقران
خون بود * خون زخورشید خوش کلکون بود) سرخرویلق قانك قراننددن
اولور یعنی انسانك یوزی قرمزی اولمق خونك اکا مقارنتندن پیدا اولور وخون

کل رنکوالطیف خورشیدن اولور یعنی خورشیدك حرارتندن حرکت وغلبه
قیلور وحرت وجهه سبب اولور ❁ مثنوی ❁ بهترین رنکها سرخی بود)
وآن زخورشید ست وازوی می رسد) رنکلرك ایورکی قرمزیلق اولور زیرا
وجهی نورانی ولطیف ایلر واول سرخ رنك آفتابدندر وآندن ایریشور چونکم
هر شی مقارننك حکمنی اخذ ایلر ومصاحبنك صحبتندن متأثر اولور پس محل
نحوسته مقارن اولان شی اندن نحوست کسب قیلور نته کم زحلی بو معنایه مثل
ایراد ایدوب بیوررلر ❁ مثنوی ❁ هر زمینی کو قرین شد بازحل * شوره
کشت وکشت را نبود محل) مثلا هر بر زمین که اول زحله قرین اولدی اول
زمین شوره اولدی وزراعته محل اولمدی ❁ مثنوی ❁ قوت اندر فعل آید
زاتفاق * چون قران دیو بااهل نفاق) بالقوه اولان شیئلر فعله کلور وظهور
قیلور بر شیئك بر شیئه اقتران واتفاقندن نته کم امثال مذکوره نك جمله سی
بو معنایی تمهید وتأکید ایچوندر مثلا مرد وزنك اقترانندن بشر وسنك وآهنك
اقترانندن بالقوه اولان شرر حاصل اولور بیور دیلر وکذلك خاکك باران یاکه
اقترانندن بالقوه اولان میوه وسبزه وریحانلر وسبزه وآبك انسانه قراننددن دل
خوشلق وبی غملك وشادان اولمقلر ظهوره کلوردیو تعبیر قیلدیلر الی هذا البیت
پس دخی بیوررلر که اتفاق واجتماعدن قوت فعله کلور نفاق اهلنه شیطانك
قرانی کبی یعنی شیطانك اهل نفاقه اقترانی کبی مثلا شرت وضلالت فعله کلور
وظهور بولور وصورت بغلر ❁ مثنوی ❁ این معانی راست ازچرخ نهم *
بی همه طاق وطرم طاق وطرم) پس بیوردقلری معارف لطیفه ومعانی
شریفه نك علوشانی مستمع اولنلره تعلیم وبی تفهیم قالنلره تفهیم ایدوب بیوررلر که
شو ذکر اولنان معانی جلیله ایچون واردر چرخ نهمدن یعنی عرش اعظمدن
دوکلی طاق وطرمسز طاق وطرم واردر یعنی دوکلی خلقك طاق وطرمندن
ماعدا بونك ایچون آخر طاق وطرم واردر معنوی که علی الدوام بو معانی
عظامه مکان ومقامدر طرم طارمك جمیدر قرا او که عامه تحریف ایدوب درم
اودرلر وهر نسنه که اکا بکزر بر سبیل تشبیه اطلاق ایدرلر طاق مصدره معناسنه
کلور وقات معناسنه کلور بك طاق ودوطاق وسه طاق دیرلر بونده طاق
وطرمدن مراد قات قات اولان اولر وجارادقلو وقصرلردر ❁ مثنوی ❁ خلق را
طاق وطرم عاریتست * امر را طاق وطرم ماهیتست) خلقدن مراد عالم
ملك امردن مراد عالم ملکوتدر (کما قال الله تعالی الا له الخلق والامر تبارك الله
رب العالمین) پس تقدیر معنی خلق عالم ایچون وعالم خلق ایچون مقام ومکان
عاریتدر وعالم امر وعالم ارواحك طاق وطرمی یعنی خرکاه وقرارکاهی ماهیتدر که

مراد عین ثابته در ﴿ مثنوی ﴾ از پی طاق وطرم خواری کشند * برامید
از در خواری خو شند * برامید عزده روزهٔ خدوك * کردن خود کرده انداز غم
چودوك) بو خلق عالم طاق وایوان وطرم ومکان ایچون خوراق چکرلر عزت دنیا امیدی
اوزره کندیلرینك بیونلری غمدن دوك کبی وحقارتده خو شلردر قلبنه تاسه وتشویش
اولان اون کون مقداری عزت امیدی اوزره کندیلرینك بیونلرینی دوك کبی ضعیف
ایلمشلردر خدوك غم وتاسهٔ دل وتشویش معناسنه در یعنی بو دنیانك عمریکه آخرت
ایامنه نسبتله ده روزه کبیدر پس ده روزه وناقص اولان عزتك امیدی اوزره
بو خلق کرد نلرینی غم والمدن ایك کبی زار ونحیف ایلدیلر و بو عزتك صاحبنه
مدح وثنالر سویلدیلر حال بوکه (الدنیا مال من لا مال له ودار من لا دار له
و بها یغتر من لا عقل له) حدیث شریفنك مظهریدر ﴿ مثنوی ﴾ چون نمی
اینداینجا که منم * کاندرین عز آفتاب روشنم * مشرق خورشید برج قیرکون *
آفتاب ماز مشرقها برون) بو ابیات شریفه جناب عزت لساندن علی الطریق
التعجب توبیخا لاهل العزة الفانیة وارده وواقعه اولمشدر کأن جناب عزت جلت
قدرته وعلت طالب عزت صوری وعاشق دولت سروری اولنلر حقنده بیوررلر که
تعجب ایلك ای علماء حقیقت وعرفای دولت بی علت اولنلر شول طالبان عزت بی
حقیقت اولان جهلادنکه بونلرنه حالله کلرلر وتوجه وتقرب قلمزلر شول مرتبه که
بنم وحقیقتده عزت بخشنده یم که بو عزنده روشن آفتابم یعنی بو عزت ایچره آفتاب
روشن وعالمتاب مبرهنم که (ان العزة لله ولرسوله) نصیله معنونم بو دنیا خورشیدنك
برجی مظلم وقیرکوندر یعنی زفت رنکلودر اما بزم آفتابمز مشرقلردن طشره در یعنی
بزم آفتاب عزت وعظمتمز مشارق ومغاربدن بروندر که جمیع مشارق ومغاربك
رب ومالکی بزز بعد انانیت المطلقه ادات جمله آفتاب افتاب مادیلری کمال عزت
وعظمت وجلالنی اشعار ایچوندر نته کم قران عظیمده بو اسلوب اوزره چوق واقع
اولمشدر (کما قال الله تعالی والسماء بنیناها بأید وانا لموسعون) وقاعدهٔ ملوك
وسلاطین دخی اظهار عظمت ایچون کلاملرین بو طرز اوزره ادا قیلورلر
﴿ مثنوی ﴾ مشرق اونسبت ذرات او * نی برآمدنی فروشد ذات او * ما که
واپس مانده ذرات ویم * در دو عالم آفتاب بی فیم) حضرت مولانا جناب
عزت لساندن ابیات سابقه یی ادا ایلدکدنصکره بو ابیاتی کندی لسانلرندن
مشرق آفتاب ذات الهیه یی تفسیر وتوضیح ایدوب بیوررلر که ای کروه مستمعان
بیلك وآکاه اولك که اول حضرتك مشرقی انك ذره لرینه نسبت مشر قدر
آفتاب ظاهر مشرقی کبیدر زیرا اول حضرتك ذاتی نه یوقاری کلدی ونه آشغه
اولدی ظاهر کونشی کبی بزکه آنك ذره لرینك زیاده آرده قالمشی بز یعنی بز که

کروه اولیایز ملائکهٔ مقربینه وانبیا ومرسلین صلوات الله علی نبینا وعلیهم
اجمعینه نسبت اولدیغمز جهتدن اول حضرتك واپس مانده اولان ذره لرندنز
مع هذا ایکی عالمده سایه سز آفتابمز یعنی دنیا وآخرتده وظاهر وباطنده ضیا
کسترلك وانوارلك ایلرز ﴿ مثنوی ﴾ باز کرد شمس می کردم عجب * هم ز فر
شمس باشد این سبب * شمس باشد بر سببها مطلع * هم از وحبل سببها منقطع)
عجبدر که کیروشمسك چوره سنی دور ایلرم یعنی آفتاب بی فی وماهتاب عالم طی
کبی ایکی عالمده ضیا کسترلك ومهر انورلك ایلرکن ینه شمس حقیقتدن مستغنی
وبی نیاز دکلز بو مرتبه حاصل اولمشکن کیروشمس حقیقتك اطرافنه طولنورم
ای عجب هم شمس حقیقتك فروجلالتندن اولدی بو سبب که مراد احتیاج وکمال
امید ورجادر بونده اشارت واردر که کماله ایرن انبیا واولیا بعد الکمال ینه جناب
حقدن مستغنی اولمزلر وبی نیازلق قیلمزلر ﴿ مثنوی ﴾ ای برادر بی نهایت
در کهیست * بر هر آنچه می رسی بالله مأیست) مضمونجه هر نه مقامه ایرسه لر
آنده قرار قیلمزلر شمس حقیقت سببلر اوزره مطلع وواقفدر یعنی ذرات وجود
عشاق احیانا بر وسیله و برکونه امید ورجا سببیله کندی یه مائل وعطایا والطافه
جانبنه طالب وراغب قیلور هم سببلرك حبلی او شمسدن منقطعدر یعنی هم ینه
اول حضرتدن حبل امید ورجا واسباب آرزو ومیل منقطع اولور که اسماء
متقابله نك تجلیسی بو نوع اوزره ظهوره کلور لکن بو شمس حقیقتدن من حیث
الحقیقه قطع امید ایلك دکلدر بلکه بعض ظهورات وفیوضاتندن قطع امید
ایلمکدر بو ایسه عین صنع وحکمتدر نته کم بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر
﴿ مثنوی ﴾ صد هزاران بار ببریدم امید * از که از شمس این شما باور کنید *
تو مرا باور مکن کز آفتاب * صبر دارم من ویا ماهی ز آب) نیجه یوز کره امیدم
کسدم کیمدن شمسدن بو که سز اعتقاد ایلر میسز یعنی صد هزاران بار امیدم
قطع ایلدم کیمدن دیسه کز شمس حقیقتدن دیسم بو کا سز اینانر میسز سن بکا
اعتماد ایلمه که آفتابدن بن صبر طوتم ویا ماهی آبدن صبر طوته ممکن دکلدر ماهی
آبدن صبر طوته کذلك ممتنعدر که عاشق حقدن من حیث الحقیقه بالکلیه قطع
امید ایلیه ماهی آبله زنده وقائم اولدیغی کبی جمیع اشیا دخی حقله حی وقائمدر
(الا کل شیء ما خلا الله باطل) نخواسنجه هر شی اکر حقدن خالی ومنقطع اعتبار
اولنسه باطل وعدم صرف اولور پس بو اجلدن حقدن انقطاع هیچ بر وجهله
ممکن دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ ورشوم نومید نومیدیٔ من * عین صنع
آفتابست ای حسن * عین صنع از نفس صانع چون نبرد * هیچ هست از غیر
هستی چون چرد) فرضا کر نومید اولم بنم نومید لکم یعنی اکر اول حضرتك بعض

فیوضات وعطیاتندن ناامید ومأیوس اولسم بنم ناامید اولمم بو تقدیر اوزره عین صنع
آفتاب حقیقتده رای حسن سیرت ونیکو طبیعت زیرا که حکمت بالغهٔ الهی کاه
منع وکاه عطا اقتضا ایدر وعبد دخی کاه خوف وکاه نور وکاه رجا وکاه دجا اوزره اولمق
اقتضا ایدر قطع امید دن مراد اولان بودر والا صنعك عین وذاتی صانعدن
نیجه کسلور یعنی عین صنع نفس صانعدن نه حالله منقطع اولور هیچ موجود
وجودك غیریسندن نیجه اوتلر یعنی هیچ هست اولان ممکن الوجود غیر هستیدن
وماعدای وجود حقیقیدن نیجه اوتلر یعنی نه وجهله فیض آلور ووجود بولور
﴿ مثنوی ﴾ جمله هستیها ازین روضه چرند * کر براق وتازیان ور خود خرند *
لیك اسب کور کورانه چرند * می نه بیند روضه را ازان ستردد) جمله موجودات وجمیع
کائنات بو روضهٔ الوهیتدن ومرعای ربوبیتدن اوتلرلر ونشو ونما وغدا یی قلبا
وقالبا هر بری بحسب الاستعداد بو مرتبه دن آلورلر اگر جنتده اولان براق در
واگر دنیاده اولان عربی آتلر در وکر خود حارلر در یعنی اگر براق واسب تازی کبی
نیکو سیرت ومقبول صفت اولنلر اولسون واگر خر کبی شهوت پرست وکاه
وجوله مست اولنلر اولسون محصل اگر صالح واگر طالح واگر موافق واگر
منافق ومؤمن وفاسق وکاذب وصادق جملهسی بو مرتبهدن حصه آلورلر
وذائق اولورلر لکن کور آت کورلر کبی اوتلر یعنی اسب کور کبی اولان جاهل وغافل
بی نور بو روضهٔ الوهیتدن جاهلانه وکورانه فیض الور وبو مرتبهدن فیض
وتربیه بولدیغنی بیلمز بلکه عمر وزیدك وجودندن بیلور روضهیی کورمز اول سببدن
مردوددر یعنی بو روضهٔ ربوبیتی کورمز اول جهتدن مردود ومطرود در
﴿ مثنوی ﴾ وانکه کردشها ازین دریا ندید * هردم آردرو بمحراب جدید * اوز بحر
عذب آب شور خورد * تا که آب شور اورا کور کرد) حضرت مولانا قدس الله
سره العزیز مرتبهٔ الوهیته روضه اطلاق ایلدکلرندنصکره دریا تعبیر ایدوب
بیوررلر که واول کیمسه که کردشلری یعنی جمیع ایشلری اول دریای وحدتدن
کور مدی هردم اول کیمسه که یوزنی محراب جدیده کتورر یعنی هربار که برمخلوق
یوزندن برکار ظهوره کله یا اول کاره طلبا ویاالدن هربا اول مخلوقه متوجه اولور
وآنی قبله قلوب دریای حقیقتك تصرفندن غافل وجاهل اولور عالم وعاقل اولنلر
بحر عذب وحدتدن آب حیات هدایت وسعادت ایچدیلر واول غافل وجاهل بحر
عذب حقیقتدن آب شور ضلالت وغوایت ایچدی تا که آب شور ضلالت آنی
مشاهدهٔ بحر حقیقت ایلمکدن کور ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ بحر می کوید بدست
راست خور * زآب من ای کور نابابی بصر * هست دست راست اینجا ظن راست *
کو بداند نیك وبد را اکر بجاست) دریا آب طلب ایدنه دیر بنم آبمدن صاغ الکله

ایچ ای کور نابصر بولهسن یعنی بحر حقیقت کوردل اولان عقلا وجهلایه دیر که
ای کور صاغ الکله ایچ بنم آب هدایتمدن تاکه بصر بصیرت بولهسن وحقایقه
عالم اولهسن بو مرتبهده دست راستدن ظن راستدن عبارت اوله یکه مراد علم الیقیندر که
اول علم الیقین بیلور نیك وبدی نرهده ندر وفرق قیلور حق وباطلی که نهشیدن حاصل
اولور ﴿ مثنوی ﴾ نیزه کردانیست ای نیزه که تو * راست می کردی کهی کاهی
دوتو) ای نیزه نیزه یی دوندریجی بر کیمسه واردر که سن کاهی طوغری کاهی ایکی قات
اولورسن یعنی ای فاعل حقیقیدن غافل اولان دست فاعل مطلقده سن نیزه
کبی سن نیزه کردان واردر که اول خدادر ای نیزه کژ اولورسن واکریلك قیلورسن
بو تصرف سنده اصبعین خداندر بیلکل که قلبکی تقلیب وعزیمتکی فسخ وتخریب
ایلین اولدر (کما قال علی کرم الله وجهه عرفت الله بفسخ العزائم) پس سندخی
سکا حاکم اولنه عارف وعالم اوله کور ﴿ مثنوی ﴾ ما زعشق شمس دین بی
ناخنیم * ورنه ما آن کور را بینا کنیم * هان ضیاء الحق حسام الدین تو زود * دارو ش کن
کوریٔ چشم حسود * توتیای کبریای تیز فعل * داروی ظلمت کش استیزه فعل)
انکه کر بر چشم اعمی برزند * ظلمت صد ساله رازو بر کند) مرشد اولنلرك شانندندر که
کور دل اولنلره کحل معرفتله جلا وبی نور قالنلره ضیا ویرهلر لکن بو معنی مرشد
کامله بقا وصحو حالنده میسر اولور فنا ومحو حالنده ممکن اولمز که مغلوب ومدهوشلك
حالیدر بو اجلدن حضرت خداوندکار بیوررلر که بز حضرت شمس الدینك عشقندن
طرنقسز ایز یعنی انك افراط محبتندن مغلوب وفانی یز بو حالتده ایسه ارشاده تقید
میسر دکلدر یوخسه بز اول کوردلی بینا ایلردك اکاه اول ای ضیاء الحق حسام الدین
سنکه مرتبهٔ صحوده سن علی الفور اول کوردله دار وایله حسود اولنلرك کورینك
کورلکنه ورغمنه ای حسام الدین اول سنك دارك توتیای کبریای تیز فعلدر که
درحال اثری نمایان اولور ستیزه وعناد فعلاو ظلمت ازاله ایدیجی دار ودر که ازالهٔ
ظلمت وعمی ایتمهیجه متسلی اولمز موصوف اولان دار وشول دار ودر که اگر بر اعمانك
کوزینه اول دار وطوقنسه ظلمت صد سالهیی آندن قوپردی وازاله ایدردی
﴿ مثنوی ﴾ جمله کور ازاد واکن جز حسود * کز حسودی بر تومی آرد جحود)
ای حسام الدین حسوددن غیری جمیع کورلره دوا وعلاج ایله اگر بر حسود سنك
اوزریکه انکار کتورر ایسه یعنی اگر حسدندن سکا انکار ایلرسه اکا دوا ایله دیمك
اولور جواب شرط محذوف اولور که مصراع اول آکا دلالت قیلور ﴿ مثنوی ﴾
مر حسودت را اکرچه کان منم * جان مده تا همچنین جان می کنم) ای
حسام الدین تحقیق سنك حسودك اگرچه اول حسودك بن ایسه مده جان ویرمه
تا بو نجلین جان چکم یعنی ای کحال معنوی وای طبیب الهی هر کوردل اولنلرك بصر

بصیرتنه تجلی معرفتی چکوب انور هدایتله بینا ایله الا سکا حسود اولنی دکل وهر مرده دل اولنی و بی حیات قلانی حیات طیبه ده ایله الاحسدندن سکا منکر اولنی دکل ﴿ مثنوی ﴾ آنکه او باشد حسود آفتاب * وانکه می رنجد ز بود آفتاب) اول کیمسه که او آفتابه حسد ایدیجی اوله واول کیمسه که آفتابك بود ووجودندن اینجنور و بحضور اولور ﴿ مثنوی ﴾ اینت دردبی دوا کوراست آه * اینت افتاده ابد در قعر چاه) آه اینشه سکا دواسز درد که اول حسود ایچوندر اینشه سکا ابدی قعر چاهه دوشمش یعنی حسدندن چاه حقد وحسده دوشوب قعر ظلمده قالمش ﴿ مثنوی ﴾ نفی خورشید ازل بایست او * کی بر آید این مراد او بکو) حسودك بایستی یعنی مطلوبی ومرادی خورشید ازلك نفیدر سویله آنك بو مرادی نچن حاصل اولور خورشید ازلدن مراد اول کاملدر که آنك نوری ازلیدر

﴿ کرفتا رشدن باز میان جغدان بو یرانه ﴾

﴿ مثنوی ﴾ باز آن باشد که باز آید بشاه * باز کورست انکه شد کم کرده راه) معناده باز اول کیمسه در که کیرو شاهه کله کور طوغاندر اول کیمسه که یولنی کم ایلمش اولدی باز کوردن مراد اهل غفلت واصحاب ضلالتدررلر که طریق مستقیمدن ضال وکمراه اولمشلردر و بازمعنی اولنلردن مراد شاه حقیقته وجناب الوهیته بو دنیادن رجوع قیلنلردر اما کاه اولور که قضاء الهی ایله اول بازان معنوی ویرانهٔ دنیایه دوشوب اهل دنیا مابیننه کرفتار اولورلر ﴿ مثنوی ﴾ راه را کم کرد و در ویران فتاد * بازدر ویران بر جغدان فتاد) اول بازالهی قضاء ربانیدن یولن یتوروب ویرانه یه دوشدی کیرو ویرانه ده جغدلر اوزره دوشدی و بیقوشلر ایچنه قرشدی ﴿ مثنوی ﴾ او همه نورست از نور رضا * لیك کورش کرد سرهنك قضا) اول بازالهی رضای ربانی نورندن دوکلی وصافی نوردر لکن قضای الهی سرهنکی آنی کور ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ خاك در چشمش زد واز راه برد * درمیان جغد وویر آنش سپرد) اول بازك چشم قلبنه خاك اوردی وآنی یولدن الندی یعنی قضا انك بصر بصیرتنه خاك بشریتی اوروب حقیقت حالی کورمکدن کیرو قویوب طریق صوابی ادراك ایلمکدن کم ایلدی اول بلند پرواز اولان بازی ویرانه نك جغدلری میانه تسلیم ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ برسری جغدانش برسر می زنند * پر وبال ناز نینش میکنند) بر بر سر اولکه جغدلر آنك باشی اوزره اوررلر اول بازك نازنین ولطیف پر وبالنی قوپررلر برسر یده یاوحدت ایچوندر و برسر فضله معناسنه در تقدیر کلام فراق شاهدن وویرانه یه دوشدیکندن برفضله دخی اولدر که ویرانه بیقوشلری اکا سرزنش ایدرلر ونازنین اولان پر وبالنی باشنه اوشوب قوپررلر مقصودنه ایدیکی عن قریب معلوم اولور ﴿ مثنوی ﴾ ولوله افتاد در جغدان که ها * باز آمد

تا بکیرد جای ما) جغدلر ایچنه ولوله دوشدی بری برینه بویله دیو که آکاه اولکز طوغان کلدی تا بزم بر یمزی طوتوب ومساکن ومرانجمزی المزدن آله ﴿ مثنوی ﴾ چون سکان کوی پر خشم ومهیب * اندر افتادند در دلق غریب) محله نك کلبلری کبی پرغضب و پرهیبت غریبك دلقنه دوشدیلر یعنی کلاب محله بر غریبك باشنه اوشوب دلقنه یاپشوب نه مرتبه تشویش ودغدغه ویررلر سه اهل دنیا واصحاب نفس وهوا دخی بازان الهی اولان انبیا واولیایه بو کونه اذا وجفا ایدرلر وانلره تحقیر واهانت ایلمك سمتنه کیدرلر ﴿ مثنوی ﴾ باز کوید من چه در خورد م بجغد * صد چنین ویران فدا کردم بجغد) باز جغدلره ایدر بن جغدلره نه لایقم یوز بو بجلین ویرانه یی جغده فدا ایلدم ﴿ مثنوی ﴾ من نخواهم بود اینجا می روم * سوی شاهنشاه راجع می شوم) باز الهی جغدان دنیایه ایدر ای جغدلر بن بونده اولمق ایستمزم کیدرم پادشاهلر پادشاهینك جانبنه راجع اولورم ﴿ مثنوی ﴾ خویشتن مکشید ای جغدان که من * نی مقیم می روم سوی وطن) ای دنیا جغدلری اضطراب وغمدن کندیکزی اولدرمکز زیرا که بن بو ویرانه ده مقیم دکلم وطن اصلی جانبنه کیدرم ﴿ مثنوی ﴾ این خراب آباد در چشم شماست * ورنه مارا ساعد شه ناز جاست) بو خراب دنیا ای جغدلر سزك کوزکزده آباددر بوخسه پادشاهك ساعدی بزه محل ناز در ﴿ مثنوی ﴾ جغد کفتا باز حیلت میکند * ناز خان ومان شمارا بر کند) جغد یولداشلرینه ایتدی طوغان حیله ایلر تاسزی یعنی اهل دنیانك رئیسی اولان سائر توابعنه ایدر بو بازالهی ام دیو دعوی قیلان حیله ایلر تاسزی خانمان وطنکزدن قوپره ﴿ مثنوی ﴾ خانهای ما بکیرد او بمکر * بر کند مارا بسالوسی زوکر) باز بزم خانه لریمزی مکر وحیله ایله طوتر خدعه وسالوسلق ایله بزی آشیانمزدن قوپره جغدان دنیا بازالهی اولنلرك حقنده بو کونه سوء ظن ایلیوب دیرلر ﴿ مثنوی ﴾ می نماید سیری این حیلت پرست * والله از جمله حریصان بدترست) بو حیله کار باز سیرلك واستغنا کوسترر والله جمیع حریصلردن برامزرکدر ﴿ مثنوی ﴾ او خورد از حرص طین را همچو دبس * دنبه مسپار ای یاران بخرس) اول باز حرص وطمعندن بالچغی بکمز کبی یر ای یاران ایو یه قویرق تسلیم ایلمکز یعنی جغدان دنیا دیرلر که بو بازالهی بزدیو دعوی ایلینلر فی المثل خرسلر کبیدر خرسه قویروغی وچرب اولان شیء تسلیم ایلسك اندن نیجه اثر بواه مز سك بونلره دخی دنیا متاعن تسلیم ایلسك فوری اکل وبلع ایدوب غائب ایدرلر امدی بونلره اعتماد واعتقاد ایدوب چرب اولان دنیامتاعندن برشی ویرمکز دیرلر ﴿ مثنوی ﴾ لاف از شه می زند وز دست شه * تا برد او ما سلیمانرا ز ره) شاهدن وشاهك الندن لاف اوررتا اول باز بز سلیملری

بو لدن ایلته وطریقمزدن اخراج ایده ﴿ مثنوی ﴾ خود چه جنس شاه
باشد مرغکی * مشنوش کر عقل داری اندکی) برقوش جغز خود شاهك نه
جنسیدر آنك سوزنی استماع ایله اکر برآزجق عقل طورر ایسك ﴿ مثنوی ﴾
جنس شاهست اوویاجنس وزیر * هیچ باشد لایق اوزینه سیر) اول که مراد
باز الهیدر شاهك جنسی ویاخود وزیرك جنسی میدر سیر هیچ اوزینه یه لایق
اولور می یعنی بادامی حلوایه صرمساق لایق اولمدیغی کبی بونلردخی شاه حقیقته
مصاحب وآشنا اولمغه لایق دکللردر ﴿ مثنوی ﴾ انچه می کوزید فعل ومکر
وفن * هست سلطان باحشم جویای من) اول نسنه بی که باز مکر دن وفعل
وفندن سویلر سلطان عسکریله بنم طالبمدر دیر ﴿ مثنوی ﴾ اینت خود ما
خولیای ناپذیر * اینت لاف خام ودام کول کیر) اینشه سکا نامقبول وغیر معقول
ماخولیا ماخولیا خیالات سوداویه در اینشه سکا لاف خام وابله طوتیجی دام
دیرلر ﴿ مثنوی ﴾ هرکه این باور کند از ابلهیست * مرغکی لاغرچه
درخورد شهیست) هر کیمکه بوکا تصدیق ایلر ابلهلکندندر برآرق قوش جغز
شاهه نه لایقدر ﴿ مثنوی ﴾ کمترین جغدارزند بر مغزاو * مرورا یاری کری
ازشاه کو) براحقر جغد اکرآنك سر ومغزنه اوره تحقیقا شاهدن اکا بر یاری
کرفنی یعنی اکا خدادن معاونت ایتمکلك نجن اولور ﴿ مثنوی ﴾ کفت بازاربك
پر من بشکند * بیخ جغدستان شهنشه بر کند) باز جغدلره ایتدی برحقیر جغد
اکر بنم قنادمی صیه پادشاه بیقوشلغك کوکن قوپر یعنی جغدلرك قرار ایلدیکی
محلی استیصال ایدوب انلری هلاك ایلر ﴿ مثنوی ﴾ جغد که بود خود اکربازی
مرا * دل برنجاند کندبامن جفا) جغد خودکم اوله اکر باز بنم کوکلمی رنجیده ایده
بکاجفا ایلیه ﴿ مثنوی ﴾ شه کند توده بهر شیب وفراز * صدهزاران خرمن
ازسرهای باز) هر شیب وفرازده پادشاه یغن ایلر بازك باشلرندن نیجه یوز بیك
خرمن بازدن مراد بونده دنیا شاهبازلری اولور اکر شاهبازان خدا اولان
انبیا علیهم السلام واولیای عظامدن بریتك قلبنی اینجتسه‌لر حق تعالی انلری
هلاك ایلیوب کشته‌لردن هر برده پشته‌لر قیلر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ پاسبان
من عنایات ویست * هرکجا که من روم شه در پیست) بازدن مراد شاهبازان
عالم راز اولان انبیا واولیادر وجغداندن مراد ویرانه پرستان اهل جهاندر نجن
جغدان دنیا شاهبازان خدایی قتل وضربله تخویف وهلاك وحربله توهیم وتنذیر
اینسه‌لردی بونلردن بری آنلره دیرلر بنم پاسبانم وحافظم اول پادشاهك عنایتلریدر
هرقنده که بن کیدم شاه آردمده در یعنی هرنه یره که کیدرم (وهو معکم اینما
کنتم) خواسنجه وموسی وهارون علیهما السلام حقنده (لاتخافا اننی معکما اسمع
واری) بیوردیغی آیت کریمه مقتضا سنجه اول شاهك حفظ وصیانتی در پیدر

بنله پس بوم شوم توجهله قتل وهلاکه هجوم ایده بیلور ﴿ مثنوی ﴾ دردل
سلطان خیال من مقیم * بی خیال من دل سلطان سقیم) باز الهی وشاهباز
ربانی اولنلر دیرلرکه ای نفوس ضایعه وارواح سفلیه بزشول مقصود اصلی
ومراد کلی اولان کسه‌لرزکه سلطان حقیقتك دلنده یعنی باطن هویتنده ومرتبهٔ
علمنده بزم خیالمز مقیمدر یعنی مراد اصلی ومقصود کلی اولمز ثابت وراسخدر
وبنم خیالمسز سلطانك قلبی سقیمدر یعنی بزکه مرتبهٔ علمده مقصود اصلی اولان
شاهبازلرز اکر بز مراد الست فرضی مرتبهٔ علم سلطان حقیقت سقیم وشکسته
اولوردی (ولهذا قال الله تعالی فی حق نبینا ولاك لولاك لما خلقت الافلاك) نته کم
برشاهك قلبنده برکیمسه‌نك خیالی مقصود اصلی علت غائیه وغیریلر بالتبع مقصود
فرعی اولسه بی خیال مقصود اصلی دل سلطان سقیم اولمق مقرردر ﴿ مثنوی ﴾
چون بپراند مرا شه درروش * می پرم دراوج دل چون پرتوش * همچو ماه
وآفتابی می پرم * پرده‌ای آسمانها بردرم * روشنی عقلها ازفکرتم * انفطار
آسمان ازفطرتم) شکار کنندهٔ اسرار الهی اولان بازربانی جغدان دنیوی یه
دیرکه ای ویرانه پرست وشب ظلمانیه ده مست اولان بیقوشلر بن شول عالی مطار
وسامی مدارمکه چونکه شاه بنی روشنده اوچورر یعنی چونکم بنی شاه یورعکلکده
وپرواز ایلمکلکده اوچورر روشده کی شین علامت اسم مصدردر که نجن امرك
مجردك آخرینه بوکونه شین لاحق اولسه مصدر معناسی ویریلور مثلا بینش
ودانش وپرورش کبی دیرکه چونکم پادشاه حقیقت بنی پروازه کتوره سیر وسلوکده
اوچرم وعقل وروح قنادلرین آچرم اوج دلده اول پادشاهك پرتوی ونوری کبی
پرتوشده کی شین ضمیر غائبدر لکن وزن ایچون ماقبلنك کسری ایله قرائت
اولنور وبو بیتله اول شاه حقیقتك نور وپرتوین تفسیر وتوضیح ایدوب بیوررلر
ماه وآفتاب کبی اوچارم آسمانك پرده‌لرینی یرتارم وعرش وکرسی جانبنه کچرم
بن شول نور الهی وضیاء ربانی‌یم که عقول ونفوسك روشنلغی بنم فکرت
وتدبیرمدندر آسمانك انفطاری بنم خلقتمدندر یعنی ابتداع واختراع اولنمسی
بنم خلقتم ایچوندر (کما قال الله تعالی فی حق نبینا لولاك لولاك لما خلقت الافلاك
وکما قال ابن الفارض (بیت) ولافلاك الا ومن نور باطنی * به ملك یهدی الهدی
بمشیئتی * ومطلعی نور البسیط کلمعة * ومن مشرعی بحر المحیط کقطرة * ﴿ مثنوی ﴾
بازم وحیران شود درمن هما * جغد که بود تابداند سرما) هر نبی ووارث
نبی اولان هرولی بویله دیرکه بازم وهما بنده حیران اولور یعنی اکرچه صورت
ظاهره ده بشرم ولکن هما مثابه‌سنده اولان ملائکه بنم وجودمده حیران
قالورلر جغد کیمدرکه بزم سرمزی بیله یعنی ویرانه پرست اولان اهل دنیا

نه‌کسه لردرکه تاکم بزم حقیقتمزه عالم اوله ﴿ مثنوی ﴾ شه برای من ززندان
یادکرد * صدهزاران بسته را آزاد کرد) پادشاه بندن اوتری زنداندن یاد ایلدی
نیجه یوز بیك بسته ومقیدی آزاد ایلدی یعنی حضرت باری بوزندان دنیا یی بندن
اوتری یاد ایدوب آنده قیود بشریتله مقید اولان اصحاب معصیتی بنم شفاعت
وهدایتم واسطه سیله سجن طبیعتدن خلاص ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ یکدمم
باجغد ها دمسازکرد * ازدم من جغدها را بازکرد) شاه بنی برنفس
جغدلره دمساز ومقارن ایلدی بنم نفسمدن جغده لری باز ایلدی یعنی
بنم کلام هدایت انجامدن جغد مثابه سنده اولان اهل دنیایی شهباز عالم
راز قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ ای خنك جغدی که در پرواز من * فهم کرداز
نیکبختی رازمن) ای سعادتلوشول برجغد که بنم پروازمده نیك بختلغندن بنم رازمی
فهم ایلدی یعنی سعادتلوشول اهل نفس واهل صورتکه او بنم عالم حقیقت
جانبنه اولان پرواز وطیرانمدن بنم رازمی واسرارمی نیك بختلغندن فهم
قیلدی وبکامطیع ومنقاد اولدی ﴿ مثنوی ﴾ درمن آویزید تابازان شوید *
کرچه جغدانید شهبازان شوید) ای جغدلر بکا تعلق ایلیکزتابازلر اوله سز
اکرچه جغدلر سزشهبازلراوله‌سز یعنی ای اهل دنیا واهل هوابکا بیعت ومتابعت
ایلیك تاکم عالم معناده بازلر کبی اوله سز اکرچه ظاهرا جغدلر کبی حقیر وبی قدر
سز لکن شهبازان طریقت مرتبه سن بوله‌سز ﴿ مثنوی ﴾ انکه باشد
باچنان شاهی حبیب * هرکجا افتد چرباشد غریب) اول کیمسه کم آنجلین برشاهه
حبیب اوله هرقنده که دوشه نیچون غریب اولور ﴿ مثنوی ﴾ هرکه باشد
شاه دردش رادوا * کرچونی نالدنباشدبی نوا) هرشول کیمسه‌نك که پادشاه
حقیقت آنك دردنه درمان اوله اکرچه نی کبی ناله ایلرسه نواسز اولمزیعنی بحسب
الظاهر اکرنی کبی انین وحنین قیلرسه حظ ونصیب سزدکلدر بلکه ابلدیکی
ناله دن عظیم حظ ونصیبی واردر ﴿ مثنوی ﴾ مالك ملکم نیم من طبل
خوار * طبل بازم می زند شه ازکنار * طبل بازمن ندای ارجعی * حق کواه
من برغم مدعی) انبیای عظام علیهم السلام واولیای کرامدن هربری جغدان
نافرجامه دیرلر که ای کوته نظران وویرانه نشینان خلیفه مستخلفك عینی اولدیغی
حیثیتدن مالك ملکم مفت خوارد کلم بلکه بن شول شکار کننده اولان بازبالا
پروازمکه شاه حقیقت بنی شکار ایتمك ایچون طبل بازم چلار عالم شهادتك
کنارندن که اول عالم ربوبیتدر بنم طبل بازم ارجعی نداسیدر یعنی بنم طبل بازم
نفس مطمئنه اولان ارجعی نداسیدر (کما قال الله تعالی یاایتها النفس المطمئنة ارجعی
الی ربك راضیة مرضیة) حق تعالی بنم شاهدمدر بوخصوصده هرداعینك

زعمنه وهرمدعینك کورلکنه ﴿ مثنوی ﴾ من نیم جنس شهنشه دورازو *
لیك دارم درتجلی نورازو) (انما انا بشر مثلکم) خواسنجه بنده سزك کبی
بشرم شهنشاه حقیقت جنسی دکلم اندن بعیددر یعنی تبعیدایده‌رم اول حضرتی
بشرله جنس اولمقدن وبشرانکله جنسیت قیلمقدن لکن تجلیده اندن نوروفیض طوترم
یعنی تجلی ایلك وبنده اسماوصفاتیله ظهورقیلمق حیثیتندن اندن نورطوترم ﴿ مثنوی ﴾
نیست جنسیت زروی شکل وذات * آب جنس خاك آمد درنبات) پس جنسیت شکل
وذات جهتندن اولمازبلکه معنی جهتندن اولور وآنك صفات واسماسی ایله متصف
ومتخلق اولمق حیثیتندن اولور مثلا آب خاکه نباتده جنس کلدی شکل وصورت
جهتندن دکل بلکه معنی جهتندن که آب ده احیا وانبات صفتی واردر وکذلك
خاکده دخی احیا وانبات صفتی واردرپس بوایکیسی نباتی تربیه ایلمکده بری برینه
جنس کلمشدر زیرا آبده وخاکده تربیه وانبات ایلمك صفتلری موجوده‌در
بومصراعی وبونك مابعدنده اولان ابیاتی استفهام طوتان شارح خطاایلمشدر
اصلا محله مناسب اولان معنی دکلدر اعتماد اولنمیه ﴿ مثنوی ﴾ بادجنس
آتش آمددر قوام * طبع را جنس آمدست آخرمدام) وکذلك باد آتشك جنسی
کلدی قوامده یعنی آتشه قوت وقوام ویردیکی جهتدن باد آتشله جنسدر لکن
لا من حیث الطبیعة بل من حیث المعنی شراب آخرطبعك جنسی کلمشدر
اول جهتدنکه طبعه قوت ونشاط ویرر وطبیعت دخی اندن حظ آلور برشی خلاف
جنسندن حظ المق وقوت بولمق علمه وعقله مخالفدر اکربو ذکر اولنان شیلر
بری برینه من حیث المعنی جنس اولمیدی باد آتشه قوام ویرمیدی وطبیعت
مدامدن حظ آلورمیدی پس معلوم اولدیکه بونلر من حیث المعنی بری برینه
جنسلردر عجبدر شعید نکه بومحلده عقل سلیم وطبع مستقیمه بونلر استفهام انکار
معناسنده اولمق روشندر دیمش حال بوکه بومعنالری طبع سقیم اولاندن غیریسی
اختیار ایلمز وکلام اکابره ادنی عرفانی اولان بوکونه سوزی سویلمز
﴿ مثنوی ﴾ جنس ماچون نیست جنس شاه ما * مای ماشد بهرمای اوفنا)
بزم جنسمز چونکه بزم شاهمزك جنسی دکلدر یعنی بزم جنسمز انسان چونکم بزم
شاهمز جنسی اولمق ممکن اولمدی پس بزم بزلکمز یعنی وجودیمز اول حضرتك
بزلکندن اوتری یعنی انانیت عظمت شعارندن اوتری فنا اولدی ﴿ مثنوی ﴾
چون فناشد مای ما اوماند فرد * پیش پای اسب اوکردم چوکرد) چونکم
بزم بزلکیمز فنا اولدیغی اول شاه حقیقت فرد وباقی قالدی انك اسبنك آیاغی قتنده
غبار کبی اولورم یعنی اول حضرتك اسب ارادتنك اوکنده دورم بی وجود
وبی اختیار کبی ویاخود کرد کبی محو اولورم دیمك اولور پس هرمظهر حق

اولان نبی وولی لسان حالله اصحاب صورت اولنلره وحجاب بشریتده قالنلره بوابیات شریفه نك معناسینی تالی اولوب دیرلر ﴿ مثنوی ﴾ خاك شد جان ونشانیهای او * هست بر خاکش نشان پای او * خاك پایش شو برای این نشان * تاشوی تاج سر کردن کشان) ای کرفتاران وجود انسانی خاك اولدی وفنا مرتبه سن بولدی روح حیوانی ودخی آنك اوصاف واخلاقی که اکا نشان وعلایم منزله سنده در پس اول جانك خاکی اوزره یعنی جسد پاکی اوزره اولدی اول حضرتك قدمنك نشانلری قدمدن مراد بو راده قدرت وارادتدن عبارت اوله که جمیع ممکنات آنك تحتنده مقهور واکا نسبتله پست وکوفته وخواردر بوتقدیرجه آنك خاکی اوزره اول حضرتك ارادت وقدرتنك نشانلری ثابت وجایکیر اولدی دیمك اولور اما پادن مراد جمیع مخلوقاتك آخرنده مخلوق اولدیغی اعتبارله انسان کامل اولسه دخی جائزدر نته کم بعض صوفیه انسان کامله اصطلاحلرنده قدم جبار تعبیر ایدرلر نته کم جلد اولده تفسیر رجعنا من جهاد الاصغر بیاننده (حق قدم بروی نهد ازلامکان) بیتنك شرحنده حتی یضع الجبار قدمه) حدیثنك توضیحنده بومحله مناسب شرح ایلدك پس بو تقدیر اوزره معنی اول جانك خاکی اوزره اول حضرتك جمله نك آخرنده خلق ایلدیکی انسان کاملك نشان وعنوانی ثابت ومحقق اولدی دیمك اولور امدی اول حضرتك قدمی مثابه سنده اولان ارادت وقدرت صفتلرینك خاکپایی اول یعنی کندینی اکا پست وتسلیم قیل شو ذکر اولنان ارادت وقدرت نشانك حصولندن اوتری ویاخود معنی اول حضرتك قدمی منزله سنده اولان عبد فاضل وانسان کاملك خاکپایی اول شو نشان وعنوانك حصولی ایچون تاکم جمیع کردن کشان وسروران جهانك فوقنده تاج کبی عالی اوله سن دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ تاکه نفریبد شمارا شکل من * نقل من نوشید پیش از نقل من) ای اسیران صورت وای جغدان بی معرفت تاکم سزی آلدهمیه بنم شکل بشریتم وصورت جسمانیتم پس بوعالم صورتدن نقل ایلمزدن اول بنم نقل معرفتمدن نوش ایلیك وشراب حکمت وهدایتله جوش وخروش ایلك تاکم ابشر یهدوننا دیلردن اولیه سز (ان انتم الا بشر مثلنا) قولن اداقیلنلر مرتبه سنده قالمیه سز ﴿ مثنوی ﴾ ای بساکس راکه صورت راه زد * قصد صورت کرد وبرالله زد) ای چوق کیسه نك که صورت یولنی اوردی یعنی ای چوق کیمسه لر انبیا واولیانك صورتنه اهانت قصد ایلدیلر والله اوردیلر یعنی خطا هرده صورته قصد ایلدی ومعناده کندیسنی خدای تعالی یه اوردی زیرا انبیا واولیا مرتبهٔ قرب فرائض ونوافله واصللردر پس بونلره اولان رعایت واطاعت اللههدر کذلك اسائت واهانت ینه اللههدر

(کما قال النبی صلی الله علیه وسلم حاکیا عن ربه قال الله تعالی من اهان لی ولیا فقد بارزنی بالمحاربة) وبومضمونده احادیث شریفه چوقدر ﴿ مثنوی ﴾ آخر این جان بابدن پیوسته است * هیچ این جان با بدن مانند هست) بو کلام بازان خدالساندن مرسل ایله مرسل مابیننده جنسیت لازمدر پس بازکیمدر که شاه حقیقتله جنس اوله ودعوای رسالت قیله دین جغدان دنیایه نتیجهٔ جوابدر آخر بوجان بدنه متصل اولمشدر بوجان بدنه هیچ مانند ومشابه میدر یعنی ای بی انجاملر آخر کلام بودر که بوجان الهی بدن انسانی یه پیوسته درمع هذا بوجان هیچ بروجهله بدنه مانند دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ تاب نور چشم باپیه هست جفت * نور دل در قطرهٔ خونی نهفت) مثال آخر چشم نورنك شعله سی پیه ایله جفت وممتزجدر یعنی ایچ یاغنه متصل ومقارندر یعنی ضیای نور چشم پیه ولحمه جفتدر ونور دل سویدای دلده نهفته در ﴿ مثنوی ﴾ شادی اندر کرده وغم در جکر * عقل چون شمعی درون مغز سر) شادیلك جکرك قزلنده وغم جکرك قره سنده در عقل برشمع کبی باشك بینیسی ایچنده در ﴿ مثنوی ﴾ این تعلقها نه بی کیفست وچون * عقلها در دانش چونی زبون) بو ذکر اولنان تعلقلر بی کیف وچون دکلمیدر مقرردر که بی کیف وبی چوندر عقللر بونك نیجه لکنی ونه حالده ایدیکنی بیلمکده زبوندر یعنی سرورك کرده ده وغمك جکرده وعقل مغز سرده اولمسنك ونه وجهله اولدیغنك حکمتنی عقللر ادراك ایتمکه قادر دکلدر لاجرم جان کلك جان جزؤه تعلق بوقبیلدندر که جزؤ اولان جان جان کلدن مستفیض اولور لکن عقل آنی ادراك ایتمکدن حیران وسر کرداندر نته کم بیوردیلر ﴿ مثنوی ﴾ جان کل باجان جزؤ آسیب کرد * جان ازو دری ستد درجیب کرد) همچو مریم جان ازان اسیب جیب * حامله شد از مسیح دل فریب) جان کل جان جزؤی ایله آسیب ایلدی جان کلدن بردر آلدی جیبه ایلدی یعنی روح اعظم وجان اکرم اولان حقیقت محمدی جان جزؤی انسانی یه طوقندی وپرتو صالدی جان جزؤی آندن بر نوعدر اسرار وانواری آلدی وجیب وجوده قودی حضرت مریم نفخ روح القدسدن حامله اولدیغی کبی جان دخی اونورك جیبه طوقمسندن حامله اولدی روح الله دلفریبدن که تجلی ذاتیه ایله مسیحدر یعنی ممسوحدر ﴿ مثنوی ﴾ آن مسیحی نه که برخشك وترست * آن مسیحی که مساحت برترست) اول بر مسیح دکلدر که خشك وتر اوزره در یعنی بوندن مراد اول مسیح ظاهری دکلدر که خشك وتر اوزره سیاحت ایدوب ارضی مساحت ایده بلکه مراد اول ممسوح بالنور اولان روح الهیدر که مساحتدن برتر وعالیتر ﴿ مثنوی ﴾ پس زجان جان چو حامل کشت جان * ازچنین جانی شود حامل جهان) پس

جان جزوی چونکه جاننك جانندن حامل اولدی یعنی جاندن جان وجناب
زداندن چونکم جان انسانی حامله اولدی یعنی بلاواسطه ابستفاضه وابستناره
قیلدی واندن علوم وحکم آلدی بونك کبی برجاندن جمیع اهل جهان حامل اولور
یعنی جمله کون ومکان فیض وحیاتی آنك حقیقتندن بولور زیرا جهان اکا نسبت
قالب اول جهانه نسبت قلب کبی اولور نته کم ابن فارض حضرتلرینك (ولافلاك
الا ومن نور باطني به * ملاك یهدی الهدی بمشیئتی * قولی بومعنایی اشعار قیلور
مثنوی پس جهان زاید جهان دیکری * این حشررا وانماید محشری *
تاقیامت کر بکویم بشمرم * من زشرح این قیامت قاصرم) وقتاکم بوجهان
صوری اول جاندن حامله اولان واستفاضه قیلان انساندنکه حامله اوله
برجهان آخر وعالم معنایه پرانوار طوغورر که اول جهان حقیقت وعالم
آخرندر که هرشیئك حقیقتنك ظهوری عالمیدر بوحشر صوریه برحشر کوسترر
یعنی مجموع اهل جهانه اظهار ایلر محشر حقانی ومجمع ربانی یی که اول جمیع
موجوداتك حقایقی جمع اولدیغی مرتبه‌درکه مراد مرتبهٔ الوهیتدر برفحوای
(کل لدینا محضرون) جمیع اشیا بومرتبه ده حشر وجمع اولمشلردر حضرت
خداوندکار بومحشر معنی وقیامت صغرانك شرحنده عجز اظهار ایدوب بیوررلر
قیامته دکین بوحشری دیم وصایم بن بوقیامتك شرحنده قاصرم یعنی تاالی یوم
قیام الساعة وساعة القیام بوقیامت معنوینك شرحنی سویلسهم واسرار معانیسین
تعبیر وتقریر ایلسهم بوقیامت معنوینك شرحنده بن قاصرم قیامت بعد الموت
حیات ابدیه ایچون منبعث اولمغه دیرلر وعند اهل الله اوچ قسمه منقسمدر اولی بعد الموت
الطبیعی احد برازخ علویه ده ویاخود سفلیه ده میتك حیات دنیویه سنده اولان حالنه
مناسب منبعث اولمسیدر (کما تعیشون تموتون وکما تموتون تبعثون) حدیثیله مشار الیها
اولان قیامت صغری بودرکه (من مات فقد قامت قیامته) حدیث شریفی
دخی بومعنایه اشارت قیلور وثانیسی بعد الموت الارادی حیات قلبیه ایچون بعث
اولمقدر عالم قدسیده (کما قیل مت بالارادة تحیی بالسعادة (اومن کان میتا فاحییناه
وجعلناله نورا یمشی به فی الناس) آیت کریمه سیله مشار الیها اولان قیامت وسطی
بودر واوچنجیسی بعد الفناء فی الله عند البقاء بالله اولان حیات حقیقیه ایچون بعث
اولمقدر بوقیامت عند المشایخ (فاذا جاءت الطامة الکبری) آیت کریمه سیله مشار
الیها اولان طامهٔ کبرادر (هکذا قال القاشانی فی اصطلاحه) بومحلده اولان
قیامتدن دخی مراد اولان بوقیامتدر فافهم مثنوی این سخنها خود
بمعنی یاربیست * حرفهاء دام شیرین لبیست * چون کند تقصیر پس چون تن
زند چونکه لبیکش بیارب می رسد * هست لبیکه نتوانی شنید * لیك سرتاپای

بتوانی چشید) بوابیاتك ماقبلنه مناسبتی سؤال مقدره جواب اولمغله حاصل اولور
تقدیر کلام بویله اولور که پس بوذکر اولنان قیامتکه فنا فی الله وبقا بالله حالندن
عبارتدر آنك شرحنده کمال عجز وقصوره معترف اولندیسه بوندنصکره بومضمونده
اولان حروف کلماتنه افاده ایلر بوسؤال مقدره جواب طریقیله بیوررلر که بوسوزلر
خود معناده یاربیدر یعنی بوسوزلر که بزسویلرز معناده یاربی دیمك وجناب حضرته
سیدی ومولایی دیو تضرع ودعا ایلمك منزله سنده در زیرا حرفلر بر شیرین لبك
نفسنك طوزاغیدر زیرا بوحروف وکلمات برشیرین دهان وفصیح اللسان کیمسه نك
نفسنك دامیدر که انکله شکار معانی وصید رضای الهی ایلر بوجمله دن بری
حضرت پروردکاردن لبیك معناسنی شکار ایلمسیدر پس بر کیمسه مناجات ایدوب یاربی
دیمکده نیچون تقصیر واهمال ایلر نیچون ساکت وخاموش اولور چونکه خدانك
لبیکی بنده نك یاربنه ایریشور یعنی فاذا کان کذلك بر کیمسه نیچه بوکونه
سوزلری سویلمکده تقصیر قیلور وایسم اولور چونکم اول ربك لبیك دیمسی عبدك
ربی دیمسنه یتشه وواصل اوله (کما قال علیه السلام اذا قال العبد یارب یقول الله
تعالی لبیك عبدی سل تعط وکما روی فی الخبر الصحیح ان موسی علیه السلام
قال فی بعض مناجاته قال الله تعالی لبیك یاموسی فقال موسی علیه السلام انت انت یاربی
فمن اناحتی اجبت بالتلبیة فقال الله تعالی یاموسی انی کتبت علی نفسی اذا دعانی عبد
من عبادی بالربوبیة اجیبه بالتلبیة فقال موسی علیه السلام یارب هذا لکل عبد طایع
قال تعالی بل لکل عبد مذنب قال موسی علیه السلام اما الطایع فبطاعته فما بال المذنب
فقال الله تعالی یاموسی انی اذا جازیت المحسن باحسانه ومنعت المسیء باساءته
فاین جودی وکرمی) ولبیكنك معناسی اکر عبد ربیسنه دیرسه (اقمت علی
طاعتك وخدمتك اقامة بعد اقامة) دیمك اولور وربك عبده تلبیه سی (اجبك
اجابة بعد اجابة) دیمك اولور وجناب حقك عبده لبیك دیمسی حرف وصوتله
اولان لبیك دکلدر که عبد آنی قوت سامعه ایله استماع ایلیه بو برلبیكدرکه سن
بونی کوش ظاهرله استماعه قادر اولمزسن لکن باشدن آیاغه آنی طاتمغه قادر
اولورسن یعنی سرتاپا جمیع جوارحله تلذذ ایتمکه وحظ آلمغه قادر اولورسن
زیرا کلام خدا حرف وصوت اولمز وکلام مخلوق کبی انجق برجهتدن کلمز بلکه
متکلم اسمینك برتجلیسیدرکه جمیع جهاتدن کلور وعبد عارف آنی جمله اعضا
وقواسیله فهم قیلور لازم کلسه اول ذوقی هرنه معنایه مناسب ایسه اول معنایه
مناسب برلفظله تعبیر قیلور والله اعلم

حکایت تشنه برسر دیوار وکلوخ انداختن در آب

مثنوی برلب جو بود دیواری بلند * برسر دیوار تشنهٔ دردمند) ایراق

كنا رنده بر حالى دیوار وار ایدی دیوارك باشى اوزره بر تشنه دردمند وار ایدی
﴿ مثنوى ﴾ مانعش از آب آن دیوار بود * از پى آب او چو ماهى زار بود)
اول تشنه یه آبدن مانع اول دیوار ایدی اول تشنه آبدن اوترى ماهى كبى زار و بى قرار
ایدی ﴿ مثنوى ﴾ ناكهان انداخت او خشتى در آب * بانك آب آمد بكوشش
چون خطاب) ناكهـان اول تشنه آب ایچنه بر كریج آندى آبك آوازى آنك قولغنه
خطـاب كبى كلدى ﴿ مثنوى ﴾ چون خطـاب یار شیرین لذیذ * مسـت
كرد آن بانك آبش چون نبیذ) مثلا لذیذ و شیرین اولان یارك خطابى كبى یعنى شیرین
سخن اولان محبوبك جواب و خطـابندن عاشق نیجه مسـت اولورسه اول آبك
بانكى نبیذ كبى اول تشنه یى مست ایلدى نبیذ خرمادن واوزمدن و شعیردن اولان
شرابك آدیدر بوراده شراب معناسنه‌در ﴿ مثنوى ﴾ از صفاى بانك آب آن
ممتحن * كشت خشت انداز آنجا خشت كن) بانك آبك ذوق وصفاسندن اول ممتحن
اوراده دیواردن خشت قوپریجى و خشت آتیجى اولدى ﴿ مثنوى ﴾ آب مى
زد بانك یعنى هى ترا * فائده چه زین زدن خشتى مرا) آب بانك اوردى یعنى
ایتدیكه هى فلان سكا بكا بو بر خشت اورمقدن فائده‌ندر ﴿ مثنوى ﴾ تشـنه
كفت آبا مراد و فائده ست * من ازین صنعت ندارم هیچ دست) تشـنه ایتدى
اى آب بكا بونده ایكى فائده واردر بو صنعتدن بن هیچ الى طوتمزم ﴿ مثنوى ﴾
فائدهٔ اول سماع بانك آب * كو بود مر تشنكانرا چون رباب) اولكى فائده آبك
بانكنى استماع ایلمك كه او بانك آب تشنه‌لره رباب كبیدر ﴿ مثنوى ﴾ بانك او چون بانك
اسرافیل شد * مرده را زین زندكى تحویل شد) آنك بانكى اسرافیلك بانكى كبى
اولدى مرده یه بوندن یعنى آبك بانكندن زنده‌لك تحویل اولدى یعنى مرده‌لك
كیدوب زنده لكه تبدیل اولدى ﴿ مثنوى ﴾ یا چو بانك رعد ایام بهـار *
باغ مى یابد از و چندین نكار) یاخود ایام بهارك رعدنك صداسى كبى باغ اندن
بو قدر نقش و نكار بولور ﴿ مثنوى ﴾ یا چو بر درویش ایام زكات * یا چو
بر محبوس پیغام نجـات) یا درویش اوزره فى المثل زكات ایامى كبى یا محبوس اوزره
حبسدن نجات و خلاص خبرى كبى كه سرور و حیات بخشدر ﴿ مثنوى ﴾ چون
دم رحمان بود كان از یمن * مى رسد سوى محمد بى دهن) تشنه یه بانك آب دم
رحمانى كبى اولور كه او یمن جانبندن دهنسز حضرت رسول جانبنه ایریشوردى
(كما قال علیه السلام انى لاجد نفس الرحمن من قبل الیمن ﴿ مثنوى ﴾ یا چو
بوى احمد مرسل بود * كان بعاصى در شفاعت مى رسد) یاخود احمد مرسلك
رایحه‌سى كبى اولور كه اول مرسل اولان احمد حضرتلرینك رایحه‌سى عاصى اولنلره
شفـاعت ایلمكده یتشـور ﴿ مثنوى ﴾ یا چو بوى یوسف خوب و لطیف *

مى زند بر جان یعقوب نحیف) یاخود لطیف و خوب اولان یوسفك رایحه‌سى كبى
نحیف و ضعیف اولان یعقوبك جانى اوزره اورر ﴿ مثنوى ﴾ فائدهٔ دیكر كه
هر خشتى كزین * بر كنم آیم سوى ماء معین) بر غیرى فائده بوكه هر بر خشت كه
بو دیواردن قوپرم ماء معین جانبنه كلورم ﴿ مثنوى ﴾ كز كمىٔ خشـت
دیوار بلند * پست تر كردد بهر دفعه اى هوشمند) زیرا خشتك كم لكندن بلند اولان
دیوار الچقلرك اولور شبهه‌سز اى عقلى هر دفعه‌ده كه كریج قوپردى پس بو بیاندن
مقصود نه اولدیغنى بو بیتله تعبیر و تقریره شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوى ﴾
پستىٔ دیوار قربى میشود * فصل او درمان وصلى مى بود * سجده آمد كندن خشت
لزب * موجب قربى كه واسجد واقترب) بو محلده آبدن مراد آب حیات حقیقى
و تاب تجلىٔ ذاتیدر و دیواردن مراد اوصاف بشریه و اخلاق نفسانیه اوزره
مبنى اولان وجود انسانیدر هر باركه بر سالك و طالب صفات بشریه‌دن بر صفتى
قلع و قمع ایلیه بر درجه جناب حقه قریب اولور پس دیوارك آلچقلغى بر یقینلق
اولور دیوارك فصل و رفعى تمام وصله درمان اولور كذلك پستىٔ دیوار وجود
انسانى مستلزم قرب الهى اولور و بو دیوارى بالكلیه قلع و فصل ایدن وصلت
آب ربانى بولور دیوار نفس انسانیكه اوصاف بشریه كرپچلرى ایله مرصوصه
اولمشدر جناب حقه سجده ایلیوب باش اكمك خشت لازب وملاصق قوپرمقلق
وقتنده یعنى اوصاف مرصوصهٔ نفسانیه‌یى ازاله ایلمك حالنده موجب قرب الهى
كلدیكه (واسجد واقترب سجده‌نك موجب قرب اولدیغنـه دلیلدر (كما قال
علیه السلام اقرب ما یكون العبد الى ربه وهو ساجد وكما روى عن ثوبان رضى الله عنه
قال النبى صلى الله علیه وسلم علیك بكثرة السجود لله فانك ان تسجد لله سجدة الا رفعك الله
بها درجة وحط عنك بها خطیئة) بو حدیث شریفده رفعت درجه جناب حقه
قریب اولمغله معتبر اولور و پستىٔ درجهٔ حقدن دور و بعید اولمغله بولنور یعنى
سنك اوزریكه اللهه سجودى چوق ایلمك واجب اولسون زیرا تحقیقا سن اللهه
باش اكرسن الا الله اول سجده سببیله سنى كندى‌یه بر درجه قریب قیلور و سندن
موجب بعد اولان بر خطایى دوشورر پس هر باركه خشت خطا منحط اوله تقرب
آب وصـال الهى حاصل اولور و بیت آخرده كندن خشـت لزب قولى ظرفیت
و حالیت معناسن متضمن اولور و تقدیر كلام بو اولور كه سجده خشت لازبى قوپرمق
وقتنده و حالنده موجب قرب كلدیكه (واسجد واقترب) بو معنى اوزره‌در بو خصوصه
مطلقا باش اكمك بلا قلع لبنات اوصاف ردیهٔ وجودیه موجب قرب الهى اولمز
دیمك اولور مثلا (مع لبنة الكبر والنخوة والجهل والغفلة بلا نیة خضوع ولا ذلة)
بر كیمسه جدار نفسى بو اوصافله عالى ایكن حقه باش اكسه موجب قرب الهى اولمز

بلكه بو صفتلرك قلع وقمعى حالنده سجده ايلمك موجب قرب اولور بو اجلدن شيخ
اكبر حضرتلرى بو كونه سجده يه فتوحاتده سجدۀ قرب تعبير ايتمشلردر ﴿ مثنوى ﴾
تاكه اين ديوار عالى كردنست * مانع اين سرفرو آوردنست) مادامكه بو ديوار
عالى كردندر يعنى بو ديوار بدن مادامكه اوصاف رديه كرچلريله عالى اوله بو باشى
آشغه كتورمكه مانعدر حضرت حقه سجده قيلمغى دافعدر ﴿ مثنوى ﴾
سجده نتوان كرد بر آب حيات * تا نيابم زين تن خاكى نجات) آب حياتاوزره سجده
ايلمك ممكن اولمز مادامكه بو خاكى تندن نجات وخلاص بولميم ﴿ مثنوى ﴾
بر سر ديوار هر كه تشنه تر * زود تر بر ميكند خشت ومدر) ديوار باشى اوزره
هر كم كه او تشنه تر كدر يعنى ديوار بدن اوزره هر شول كمسه كه ماء الحيات حقيقته زياده
عطشاندر خشت ومدرى تيز ركقو پرر يعنى اوصاف بشريه سن على الفور ازاله قيلور
﴿ مثنوى ﴾ هر كه عاشقتر بود بر بانك آب * او كلوخ زفت تر كند از حجاب) هر كمكه آبك
بانكى اوزره عاشقرك اوله اول كمسه حجابدن بيوكرك اولان كلوخى قو پرر يعنى آبه
حجاب اولان بدندن كلوخ اولان صفت نفسانيه نك اعظمنى قلع ايلر ﴿ مثنوى ﴾
او ز بانك آب پرمى تا عنق * نشنود بيكانه جز بانك بلق) يعنى هر شول كمسه كه عاشقتردر
آب تجلىٔ الهيه نك صداسنه اول كمسه كلوخ صفت بشريه نك زفت ترين قو پرر
حجاب اولديغى جهتدن هر باركه بر صفتى ازاله ايدوب القا ايليه آب تجلىٔ الهيه دن
آكا صدا كبى بر ذوق حاصل اولور اول كمسه آبك بانكندن بو بنه دكين پرمى در
بيكانه آبدن بلق بانكندن غيرى ايشتمز يعنى اول عاشق ذوق آب تجليدن پرمى
اولور ومست ومستغرق اولور بوغازينه دكين لكن نامحرم و بيكانه بو بانك معنوى
وذوق حقانى بى ايشتمز لا لفظ ظاهرى كه صولك بلق ديمسى كبيدر ﴿ مثنوى ﴾
اى خنك آنرا كه او ايام پيش * مغتنم دارد كزارد وام خويش) اى سعادت حبذا
شول كمسه كه او مقدم اولان ايامى يعنى تازه لك زمانى مغتنم طوته وكنديك
بورجنى ادا ايده ﴿ مثنوى ﴾ اندران ايام كش قدرت بود * صحت وزور دل
وقوت بود) اول ايامده كه اكا قدرت اولور صحت وزور دل وقوت اولور يعنى اول
ايام شبابده اول كمسه يه كه قدرت بدن وصحت وسلامت وزور قلب وقوت اعضا اوله
كركدر كه بو ايامى غنيمت بيله وكندى اوزرينه فرض وواجب اولنى ادا قيله كه
پيرلك زماننده اول مرتبه عباداته واداى واجباته قادر اولمز ﴿ مثنوى ﴾
وان جوانى همچو باغ سبز و تر * مى رساند بى دريغى بار و بر) واول جوانلق سبزه
وتازه باغ كبى بردريغ سبز بار و بر يتشدرر يعنى سبزه وتازه اولان باغ بيدريغ
نيجه فواكه وثمار يتوردبكى كبى تازه لك ايامى دخى البته اعمال وطاعاتدن نيجه ثمار
معنوى يتشدرر قوجه آغاجلر كبى ميوه سى فاسد اولمز ﴿ مثنوى ﴾ چشمهاى

قوت وشهوت روان * سبز مى كردد زمين تن بدان) زيرا انك وجودنده قوت
وشهوت چشمه لرى رواندر تن زمينى اول چشمه لر سببيله سبزه وتازه اولور چونكم
تنده بو مرتبه لطافت اوله آنك ميوۀ طاعات وثمرۀ عباداتنده دخى لذت وحلاوت
اولمق مقرردر ﴿ مثنوى ﴾ خانۀ معمور وسقفش بس بلند * معتدل اركان
وبى تخليط وبند) جوانلق ايامى فى المثل بر معمور خانه وانك سقفى زياده عاليدر
اركانى معتدل وتخليطسز وبندسزدر خانه ده چار اركان چار ديواردن عبارتدر
وتخلط مرمات اولنوب صكره دن بعض بنا مخلوط اولمقدن كنايتدر وبند متزلزل
اولوب خرابه مشرف اولدقدنصكره بعض قيدلر و پايوندلر اورمقدن استعارتدر
پس جوانلق زماننده اولان بدن خانه سى بو عارضه لردن بريدر زيرا انك چار اركانى
يعنى چار عنصرى وياخود اخلاط اربعه سى معتدلدر واكا بعض علاج ودوا يله
مرمات اولنمامش ومزاجنه بعض عارضه تخليط قيلنمامشدر وبعض معاجين وادويه
ايله بند وقيد دخى اورلمامشدر ولكن پيرلك خانۀ وجودنده بو ذكر اولنانلر وجود اولمشدر
وانك وجودى خانه سى خراب اولمغه توجه قيلمشدر ﴿ مثنوى ﴾ پيش از آن كايام پيرى
در رسد * كردنت بندد بحبل من مسد) اندن اول كه پيرلك ايامى ايريشه پيرلك سنك
كردنكى ليفدن اورلمش ايپ ايله بغليه يعنى حبل مسد ايله مقيد اولان كمسه كبى پيرلك
سنك بو ينكى بغليوب عاجز وفرومانده قويه ﴿ مثنوى ﴾ خاك شوره
كردد و ويران وسست * هر كز از شوره نبات خوش نرست) بدن خاك شوره و ويران
وسست اوله يعنى چورقلو يركبى ودو كاوبجى طپراق كبى وسست وضعيف اولمش
شى كبى قاله هر كز طوزلو يردن خوش نبات بتمدى ﴿ مثنوى ﴾ آب زور وآب
شهوت منقطع * او ز خويش وديكران نا منتفع) پيرك وجودندن آب زور وآب
شهوت منقطع اولور اول پير كنديدن وغيريلردن نا منتفع اولور يعنى كندى
وجودندن وغيريلرك دخى وجودندن منتفع اولمز ﴿ مثنوى ﴾ ابروان چون
پالدم زير آمده * چشم را نم آمده تارى شده) ابرولرى پالدم كبى آشغه كلمش
چشمه نم كلمش وتاريك اولمش ﴿ مثنوى ﴾ از تشنج رو چو پشت سوسمار *
رفته نطق وطعم ودندانها ز كار) تشنجدن يوزى سوسمارك ارقه سى كبى
اولدى يعنى قوجه لقدن يوزى كلردر يسنك صرتى كبى اولمش نطق وطعم وديشلرى
كاردن كتمش يعنى نطق ايلمسى وطعامدن لذت آلمسى وديشلرى ايله كار ايدوب
طعام چكنمه سى زائل اولوب بو لذتلردن بى بهره قالمش ﴿ مثنوى ﴾ روز بيكه
لاشه لنك وره دراز * كاركه ويران عمل رفته ز ساز) روز وقتسز لاشه اولان
جسدى لنك و يول اوزون كارخانه ويران عمل دوزندن كتمش يعنى پيرلك وقتى
روز بيكاه اولمقدر وجسد لاشه سى سقط قالمقدر وطريق الهى لا يتناهيدر

انك اكرندارکی پیرلك زمانـنـده اولورسه کارکاهی ویراندر وعمل ایسه دوزنسز بی زنبیدر پس بویله موسمده محصول حاصل اولمز وپیرلك زماننده عبادته شروع ایلین کیمسه لرك چوغی مقصوده وصول بولمز ﴿ مثنوی ﴾ بیخهای خوی بد محکم شـده * قوت برکندن آن کم شـده) قبیح خوییك کوکلری محکم اولمش اول خوی بدك کوکلرینی قلع وقمع ایلمکه قوت ناقص اولمش نته کم بوحکایه دن اکرعاقل ایسـك حصه آلورسن ونصیحت پذیر اولورسـن وهوا وهوسی ترك ایدوب تازه لك ایامنده خاربن کبی اولان اخلاق ذمیمه نك کوکلرینی زمین وجودندن قلع ایدوب ازاله قیلورسـن

﴿ فرمودن والی مرد را که این خاربن را که نشانده ازسرراه برکن ﴾

﴿ مثنوی ﴾ همچوآن شخص درشت خوش سخن * درمیان ره نشاندا وخاربن) مثلا اول خوش سخن اولان درشت شخص کبی یعنی اول برشخص که حدذاتنده غلیظ وخشن وظاهرا خوش سخن ایدی اول شخص یول اورتاسنده خاربن دیکدی ﴿ مثنوی ﴾ رهکذریانش ملامت کرشدند * پس بکفتندش بکن این رانکند) اول شخصی یولدن کچنلر ملامت ایدیجی اولدیلر اکا چوق کره قوپر دیدیلر اول خاربنی قوپرمدی ﴿ مثنوی ﴾ هردمی آن خاربن افزون شـدی * پای خلق از زخم آن پرخون شدی) هر بردم اول خاربن افزون اولوردی اول خاربنك زخمندن خلقك آیاغی پرخون اولوردی ﴿ مثنوی ﴾ جامهای خلق بدریدی زخار * پای درویشان بخستی زار زار) خاردن خلقك جامه لری یرتلوردی درویشلرك آیاغی اول خاردن زار زار مجروح اولوردی ﴿ مثنوی ﴾ چون بجـد حا کم بدو کفت این بکن * کفت آری برکنم روزیش من) چونکه حا کم جدواقدامله اکا ایتدی بو خاربنی قوپر اول شخص حاکه ایتدی نوله برکون بن آنی قوپره یم ﴿ مثنوی ﴾ مدتی فردا وفردا وعده داد * شـد درخت خاراومحکم نهاد) برزمان فردا وفردا دیوب وعده ویردی اول شخصـك خاربنـك درختی محکم نهاد اولدی وکندبچه قوت بولدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت روزی حاکمش ای وعده کژ * پیش آدر کارما واپس مغژ) برکون حاکم اول شخصه ایتـدی ای وعده سی اکری ایلروکل بزم ایشمزده کیرویه سـورتمه یعنی امره امتثال ایدوب وعده بی یرینـه کتور ومدبر اولمه وتخلف قیلمه ﴿ مثنوی ﴾ کفت الایام یاعم بیننـا * کفت عجل لاتماطل دیننـا) کفت یعنی اول خاربن صاحبی والئ ولایته دیدیکه الایام یاعمی بیننا بزم مابینمزده یاعمی کونلروار در بوکون اولمزسه برآخر کونده آنی قلع ایده رم کفت اول والئ شهر دخی دیدیکم عجل تعجیل ایله لاتماطل مماطله ایتمه یعنی تاخیر ایتمه مطل لغتـده حق منـع ایدوب تأخیر ایتمکه دیرلر دیننـا

بزم دینمزی یعنی بزه قیلدیغك عهد ووعده یی خاربندن مراد هوای نفس واخلاق ذمیمه در والیدن مراد مرشـد کاملدر پس مبتدی ومسترشـده دائما نصیحت ایدرکه تسویف وتأخیر ایتمه که (الوقت سیف قاطع) درنفسـکی تزکیه وقلبکی هوادن تصفیه قیـل اکر اهمال ایدرسـك بوما فیومانفسـك اخلاق ذمیمه سی مستحکم اولمقده در اول در دمنـد وغافل ایسه الایام بیننـا دیوب ایام آتیـه یه اعتماد ایدر ﴿ مثنوی ﴾ توکه میکویی که فردا این بدان * که بهرروزی که می آیدزمان) سن دیرسـك که یارین قوپرایم بونی بیل که هر برکونده * که زمان کلور یعنی هر بر کونده که زمان کله سن آنی قوپردم دیرسن بو حالنله زمان کلور کچر ﴿ مثنوی ﴾ آن درخت بدجوانترمی شود * وین کننده پیر ومضطرمی شود) اول بد درخت جوانتر اولور یعنی اول خاربن کبی اولان اخلاق ذمیمه کند کچه قوت بولور بو قوپریجی پیر ومضطر اولور (کما قال علیه السلام یهرم ابن آدم ویشب فیه خصلتان الحرص وطول الامل) ﴿ مثنوی ﴾ خاربن در قوت وبرخاستن * خارکن در پیری ودر کاستن) خاربن قوتده وبوقارو قالقوب عالی اولمقده خارکن پیرلکده واکسلمکده در ﴿ مثنوی ﴾ خاربن هرروز وهردم سبزوتر * خارکن هرروز زار وخشك تر) خاربن هرکون وهردم سـبزوتر اولور خارکن هرکون ضعیفرك وخشکرك اولور ﴿ مثنوی ﴾ اوجوانترمیشود تو پیرتر * زود باش وروزکار خود مبر) اویعنی خاربن جوانرك وقویرك اولورسین پیررك وضعیفرك اولورسین تیز اول وکندی روزکارکی ایلتمه وضایع ایتمه پس خاربندن مقصود نه ایدوکنی بیانه شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ خاربن دان هریکی خوی بدت * بارها در پای خار آخر زدت) هر بر خوی بدی خاربن بیل نیجه کره سنك آیاغکه خار آخر اوردی یعنی خار کبی اولان اخلاق ذمیمه نك زخملری سنك پای جانکه نیجه کره زخم وضرر ایرکوردی ﴿ مثنوی ﴾ بارها ازخوی خودخسته شدی * حس نداری سخت بی حس آمدی) نیجه کره کندی قبیح خویکدن خسته اولدك واندن ضرر والم کوردك حس وادراك طوتمزسین زیاده بی حس کلدك وقتی ادراکسز اولدك ﴿ مثنوی ﴾ کرز خسته کشتن دیکر کسـان * که زخلق زشت تو هست آن رسان) اکر غیری کیمسه لرك خسته وشکسته اولمه سندن که سنك خلق زشتکدن اول خسته اولمقلق انلره ایرشیجیدر ﴿ مثنوی ﴾ غافلی باری ززخم خودنهٔ * توعذاب خویش وهر بیکانهٔ) غافل ایسك باری کندی زخمکدن دکلسن یعنی اکر غیری کیمسه لرك سنـك خویکدن خسته دل اولمه سنـدن غافل ایسك باری اول بدخویك کندی وجودیکه اولان زخمندن غافل دکلسن سن کندیکه وهر بیکانه یه عذابسن یاخود معنی سن اقرباکه وهر بیکانه یه

عذاب سنكه خوى بد بار كران ديد كارى بو معنايه شاهد اولور ﴿ مثنوى ﴾ ياتبر بركير ومردانه بزن * تو على وار اين در خيبر بكن) ياخود تبر طوت ومردانه اول خار بن كبى اولان خوى بده اورسن على كبى بو خيبر قپوسنى قوپر يعنى كركدركه رياضت ومجاهده تبرين آلهسين وخار بن كبى اولان اخلاق ذميمهيه اوروب آنى زمين وجودكدن اخراج قيلهسين تا مسلمانلر سنك خوى بدك خارندن آزرده اولميهلر كه ايمانك اعلا مرتبهسى طريق مسلميندن اماطهٔ ايذا ايلمكدر (كما قال عليه السلام الايمان بضع وسبعون شعبة اعلاها كلمة لا اله الا الله وادناها اماطة الاذاء عن طريق المسلمين) سن على كبى در خيبرى قوپرديغلرنده نكته بودركه اخلاق ذميمهيى يرندن قوپرمق خيبر قپوسن قوپرمق كبيدركه قوت ولايتله ميسر اولور والا هركسه ميسر دكلدر ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ يا بكلبن وصل كن اين خاررا * وصل كن بانار نور ياررا) يا اول خارى كلبنه وصل ايله يعنى كل فدانئه آشـله يارك نورى ناركه واصل ايله ﴿ مثنوى ﴾ تاكه نور او كشد نار ترا * وصل او كلشن كند خار ترا) تاكه مرشدك نورى سنك نارى سونيدره انك وصلى سنك خارى كلشن ايليه وصل بونده آشلمق معناسنهدر مراد مرشدك اخلاقنى وانوارنى كندى وجوديكه كتوروب كندى وجودنده اولان اخلاق ظلمانيهيى ازاله ايله ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ تو مثال دوزخى او مؤمنست * كشتن آتش بمؤمن ممكنست) سن دوزخ كبى سن مرشد مؤمندر آتش دوزخى سونيدرمك مؤمنله ممكندر كه بيان اولنور حضرت رسول عليه السلام دوزخك سوزندن بيورديلركه دوزخ مؤمنه خوفندن تضرع ايديجى اولور (كما قال عليه السلام تقول النار يوم القيامة جز يا مؤمن فان نورك اطفأ نارى ﴿ مثنوى ﴾ كويدش بكذر زمن اى شاه زود * هين كه نورت سوز نارم را ربود) دوزخ مؤمنه دير اى شاه دين بندن تيز كذر ايله آكاه اول كه سنك نورك بنم نارمك حرارتنى قاپدى ﴿ مثنوى ﴾ پس هلاك نار نور مؤمنست * زانكه بى ضد دفع ضد لايمكنست) پس ظاهر اولديكه نارك هلاكنه سبب مؤمنك نوريدر زيرا كه ضدك دفعى ضدسز ممكن دكلدر ﴿ مثنوى ﴾ كان ز قهر انكيخته شد اين ز فضل * نار ضد نور باشد روز عدل) عدل كونيكه مراد روز قيامتدر نار نورك ضدى اولور زيرا كه اول نار قهر الهيدن قوپرلش اولدى وظهوره كلدى بو كه مراد نوردر فضل ربانيدن حاصل اولدى ﴿ مثنوى ﴾ كرهمى خواهى تو دفع شر نار * آب رحمت بر دل آتش كار) اكرسن نارك شرنى دفع ايتمك ايسترسك رحمت آبنى آتشك ايچنه حواله ايله پس آنى آب رحمتك منبعى كيم ايدوكنى بيان ايدوب بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ چشمهٔ آن آب رحمت مؤمنست * آب حيوان روح پاك محسنست) اول آب رحمتك چشمهسى

مؤمندر آب حيات محسنك پاك روحيدر محسندن مراد حق تعالى يه على طريق المشاهدة عبادت ايلين كيمسهدركه (الاحسان ان تعبد الله كانك تراه فان لم تكن تراه فانه يراك) حديثى بو معنايى مؤيد اولور ﴿ مثنوى ﴾ پس كريزانست نفس تو ازو * زانكه تو از آتشى او آب جو) چونكه بويله در پس سنك نفسك مؤمن كاملدن يعنى شيخ فاضلدن قاچيجيدر زيرا كه سن آتشدن سن او كه مراد شيخ فاضلدر ايرماق صوييدر ﴿ مثنوى ﴾ ز آب آتش زان كريزان مى شود * كآتشش از آب ويران مى شود) آبدن آتش اول سببدن فرار ايديجى اولور زيرا آتك آتشلكى وحرارتى آبدن ويران وخراب اولور ﴿ مثنوى ﴾ حس تو وفكر تو از آتشست * حس شيخ وفكر او نور خوشست) سنك حس وفكرك جميعا آتشدندر يعنى دوزخ صفتلو اولان نفسدندر شيخك حسى وآنك فكرى اطيف نوردر ﴿ مثنوى ﴾ آب نور او چو بر آتش چكد * چك چك از آتش بر آيد بر جهد) شيخك نورى آبى چونكه آتش اوزره طملايه آتشدن چك چك يوقارى كلور يوقارى صيچرر يعنى شيخك آب كبى اولان نور باطنى چونكم سنك آتش نفسكك اوزرينه ترشح ايليه آتش نفسك اندن مضطرب اولوب حركت ايلر وفرياد قيلور چك چك نارك صو قيوادقده صدا ايلسيدر ﴿ مثنوى ﴾ چون كند چك چك تو كويش مرك ودرد * تا شود اين دوزخ نفس تو سرد) سنك نفسك آتشى چونكم چك چك ديه سن اكا مرك ودردى تا سنك دوزخ كبى اولان نفسك سرد اوله يعنى آتش شهوت وغضب نفسكدن زائل اوله ﴿ مثنوى ﴾ تا نسوزد او كلستان ترا * تا نسوزد عدل واحسان ترا) تا نفسك سنك آتش كلستانكى ياقميه تا سنك عدل واحسانكى ياقميه وقلبك باغنى ودين وايمانك بستاننى خراب ايدوب ياقميه ﴿ مثنوى ﴾ بعد از آن چيزى كه كارى بر دهد * لاله ونسرين وسيسنبر بر دهد) اندن صكره تن زميننده هرنه اكرسك حاصل ويرر لاله ونسرين وسيسنبر ويرر نسرين آق كل وبرنوع آق چيچك معناسنهدر سيسنبر مارسمه ديدكارى خوشبوى يشيل ييراقدر بونده مراد انوار توحيد واسرار تسبيح وحالات روحانيدر ﴿ مثنوى ﴾ باز پهنا مى رويم از راه راست * باز كرد اى خواجه راه ما كجاست * اندران تقرير بوديم اى حسود * كه خرت لنكست ومنزل دور زود) كيرو راه راستدن واسعتر وعريضتر كيده رز وبر خواى (الكلام يجر الكلام) صدد ومناسبتدن تجاوز ايده رز كبر وما نحن فيهه رجوع ايله اى خواجه بزم يولمز وصددمز قنده در اول تقريرده ايدك بز اى حسد ايديجى كه خر نفسك لنك درو منازل سلوك دور تيزدربى درنك اول تدارك مافات ايله تسويف قطع كه هلك المسوفون بيورلمشدر ﴿ مثنوى ﴾ سال بيكه كشت وقت كشتنى * جز سيه رويى وفعل زشت نى)

بیل بی وقت اواش تخم وزراعت وقتی دکل سبهر و یلکدن وقبیح فعلدن غیری
یوق ﴿ مثنوی ﴾ کرم در بیخ درخت تن فتاد * بایدش بر کنده در آتش
نهاد) تن درختنك كوكنه قورد دوشدی اول درختی قوپرمق وآتش اوزره
قومق کرك یعنی اول تن درختنی آتش ریاضت اوزره قومق لازمدر که انك
دروننده افکار فاسده قوردجغزلری یانوب محو وزائل اوله ﴿ مثنوی ﴾ هین وهین
ای راهرو بیگاه شد * آفتاب عمر سوی چاه شد) آگاه اول آگاه اول ای یوله
کیدیجی وقت طار اولدی عمرك آفتابی چاه جانبنه کیتدی وغروبه قریب اولدی
﴿ مثنوی ﴾ این دو روزك را كه زورت هست زود * پیرافشانی بکن از راه جود)
بو ایکی کوچکجك کون که سنك قدرتك واردر جود وسخا یولندن فوری پیر
افشانلق ایله یعنی پیرلکدکی حق یولنده بذل ونثار ایدوب بو ایکی کونلك
عمرده عبادته مشغول اولوب عمر باقی وحیات سرمدی اله کتوری کور
﴿ مثنوی ﴾ این قدر تخمی که ماندستت بباز * تا بروید زین دو دم عمر دراز)
سنك بو قدر تخمك که قالمشدر اك و بذل ایله تا بو ایکی دمدن عمر دراز بتسه
﴿ مثنوی ﴾ تا نمردست این چراغ باگهر * هین فتیلش ساز وروغن زودتر)
مادامکه بو کهرله اولان چراغ عمر سوینمامشدر آگاه اول تیز اکا فتیل وروغن دوز
یعنی طاعت وعبادتله قوت باطن حاصل ایلیوب چراغ روحکی منور ایله

﴿ بیان آفت تأخیر خیرات بفردا ﴾

﴿ مثنوی ﴾ هین مگو فردا که فرداها گذشت * تا بکلی نگذرد ایام کشت)
آگاه اول فردا دیمه زیرا فردالر کچدی تا ایام زراعت بالکلیه کچمیه زیرا
(من ضیع ایام حراثته ندم فی وقت حصاده) بیورلمشدر ﴿ مثنوی ﴾ پند من
بشنو که تن بند قویست * کهنه بیرون کن گرت میل نویست) بنم پندمی
استماع ایله که تن بندقویدر که راه حقده بوندن اقوی برحجاب ومانع یوقدر
کهنه یی طشره ایله اگر سکا جدیدلك میلی وارایسه یعنی لذت روحانی و وجود
حقانی بولمغه اگر میلك وارایسه بو کهنه اولان بدنك مقتضاسنجه قیودی قلبکدن
برون ایله ﴿ مثنوی ﴾ لب ببند وکف پر زر بر گشا * بخل تن بگذار و پیش
آور سخا * نامعقول کلماتدن لبکی بغله والتونله پر اولمش کفکی آچ (کما قال علیه السلام
طوبی لمن شغله عیبه عن عیوب الناس وامسك فضل قوله وانفق فضل ماله)
تن بخلنی قو سخاتی ایلرو کتور وبدنکی حق یولنه بذل ایله ﴿ مثنوی ﴾
ترك شهوتها ولذتها سخاست * هر که در شهوت فروشد بر نخاست) شهوتلری
ولذتلری ترك ایلمك سخادر هر شول کیمسه که شهوته اشاغی کندی یعنی شهوت چقورینه
طالوب باتدی یوقاری وقالقمدی یعنی شهوت قیودندن خلاص اولمدی ﴿ مثنوی ﴾
این سخا شاخیست از سرو بهشت * وای او کز کف چنین شاخی بهشت) بو سخا که

بیان اولندی جنتك سروندن بر دالدر اکا وبل وواویکه الندن بو نجلین شاخی
قودی یعنی شول کیمسه که بذل وسخا شاخنه تمسك ایلیه دولت ابدیه دن محروم
قالوب خائب وخاسر اولور اگر بخل شاخنه تمسك ایلرسه انی جهنمه چکوب
ادخال قیلور ﴿ مثنوی ﴾ عروة الوثقاست این ترك هوا * بر کشد این شاخ
جان را بر سما) سورهٔ بقره ده اولان آیته اشارتدر لا اکراه فی الدین) دینده هیچ
اکراه واجبار یوقدر زیرا اکراه بر کسه یی برفعله ابرام ایده سنکه انده خیر اولمیه
(قد تبین الرشد من الغی) تحقیقا متمیز ومتبین اولدی رشد ضلالتدن وغوایتدن
وایمان کفردن وحق باطلدن دلائل واضحه وبراهین قاطعه ایله (فمن یکفر
بالطاغوت) پس هر شول کسه که کافر اوله طاغوته یعنی شیطانه ویا اصنامه و
یاخود نفسه اهل تحقیق بیوردیلر که طاغوت عوام نفسدر وطاغوت خواص ما سوی
الله در ودخی هرنه که وصلت حقه مانعدر اول سالکه طاغوتدر لفظ طاغوت
مصدر در ملکوت ورهبوت کبی واحده وجمعه اطلاق اولنور (ویؤمن بالله)
یعنی شول کسه که طاغوته نفسه منکر وکافر اولدی والهه موحد ومؤمن اولدی
(فقد استمسك) تحقیق اول کسه تشبث واستمساك ایلدی (بالعروة الوثقی) حبل
وثیقه وسبب متینه (لا انفصام لها) اوله عروهٔ وثقی که اکا انقطاع یوقدر
فصمت الشی فانفصم دیرلر اول شی منقطع اولوب پاره پاره اولسه وعروهٔ وثقادن
مراد استعاره در علی سبیل التمثیل بعضیلر شرع بعضیلر دیمشلر و بعضیلر ایمان و بعضیلر
قرآن و بعضیلر توفیق وهدایت رحمان و بعضیلر محبت وجذبهٔ خالق کون ومکاندر
بیورمشلر اما حضرت مولانا بیوردیلر که عروهٔ وثقی در بو ترك هوا زیرا (الهوی عندالله
ابغض من جمیع الهیئات) در پس هوانك ترکی قرب حقه مستلزمدر نته کم دخی بیوردیلر که
بو هوانك ترکی قیلق جانك شاخنی سمای حقیقته و یاخود شاخدن مراد ترك هوا اوله
تقدیر معنی بویله دیمکدر که چکر بو ترك هوا قیلق شاخ جانی سمایه یعنی بو شاخ
جانی آسمان معنایه چکر (والله سمیع علیم) الله تعالی سمیعدر هر کسك اقوالنی
وعلیمدر هر شیئك احوالنه ﴿ مثنوی ﴾ تا برد شاخ سخا ای خوب کیش *
مر ترا بالا کشان تا اصل خویش) ای ایو مذهبلو تا سخا بوداغی ایلتسنی یوقاری
چکه رك کندینك اصلنه دکین یعنی بهشته ایرشدره (کما قال علیه السلام السخاء
شجرة من اشجار الجنة اغصانها متدلیات فی الدنیا فمن اخذ بغصن منها قاده ذلك
الغصن الی الجنة) رواه علی وابو هریرة کذا فی الجامع الصغیر ﴿ مثنوی ﴾ یوسف
حسنی واین عالم چو چاه * وین رسن صبرست بر امر اله) حسنك یوسفی سن و بو عالم
چاه کبیدر و بو رسن که آنك سببی ایله چاه عالمده خلاص میسر اولور خدای تعالینك
امرینه صبردر ﴿ مثنوی ﴾ یوسفا آمد رسن در زن دو دست * از رسن غافل

مثنو بیکه شدست) ای یوسف رسن کلدی رسته ایکی الکی اور یعنی حبل الله
متینه تمسك ایت رسندن غافل اولمه که وقت بی کاه اولمشدر یعنی امر خدایه تمسك
ایلمکدن غفلت قیلمه که وقت کار طار اولمشدر ❊ مثنوی ❊ حمد لله کین
رسن آو یختند * فضل ورحمت رابهم آمیختند) الحمد لله که بورسنی صارقندیلر
یعنی بو عالم چاهنه ایندردیلر فضل ورحمتی کویا بری برینه آمیخته ایلدیلر ❊ مثنوی ❊
تابیینی عالم جان جدید * عالمی بس اشکارا ناپدید) ای یوسف معنوی امر حق
حبلنه ال اورو چاه طبیعتدن خروج قیل تا یکی جان عالمنی کوره سن زیاده آشکارا
وناپدید اولان عالمی یعنی بحسب الظاهر مخفی وناپدید و بحسب المعنی زیاده آشکارا
وروشن اولان عالمی کوروب اکا واصل اوله سن ❊ مثنوی ❊ این جهان
نیست چون هستان شده * وان جهان هست بس پنهان شده) بو نیست وفانی
جهان وارلر کبی اولمشدر وظهور و بروز قیلمشدر اول وار جهان زیاده پنهان
اولمشدر وعیون ناسدن تستر قیلمشدر ❊ مثنوی ❊ خاك بر بادست وبازی
میکند * کژ نما بی پرده سازی میکند) مثلا بو جهان ایله اول جهان اکا بکزر که
ظاهرده خاك باد اوزره درو باد ایله بازی ایلر خاك اکری کوستریجیلك پرده دوزیجیلك
ایلر اول جهان معنی باد کبی و بو جهان صورت غبار کبیدر بو عالم صورت عالم
معنا ایله دائما حرکت ایلر ولکن عالم معنایه پرده سازلق ایلرو خلقه کژنمالق ایدوب
کندی بی موجود وقائم بالذات کوسترر حال بو که بو یله دکلدر بلکه کندی
منعدم وفانیدر و بو عالمده متصرف اولان عالم معنادر مثنوی ❊ این که
بر کارست بی کارست و پوست * وانکه پنهانست مغز واصل اوست) بو که ظاهرده
کار اوزره در معناده کارسزدر و پوستدر واولکه پنهان ومخفیدر لب واصل بودر
❊ مثنوی ❊ خاك همچون آلتی در دست باد * باد را دان عالی وعالی نژاد) خاك
بادك انده بر آلت کبیدر عالم صورت عالم معنایه نسبتله معنانك النده هم بو یله در بادی
بلند و بلند اصل بیل خاك اکا نسبتله پست وسفلیدر کذلك عالم صورت عالم معنایه
نسبتله پست وسفلی وعالم معنی بلند وعالیدر ❊ مثنوی ❊ چشم خاکی
را بخاك افتد نظر * باد بین چشمی بود نوعی دکر) خاکه منسوب اولان چشمك
نظری خاکه دوشر یعنی بو ظاهره منسوب اولان کوزك نظری عالم صورته واقع
اولور باد کور یجی چشم بر غیری نوع اولور یعنی عالم معنایی کورن
چشم بو چشم ظاهردن غیری اولور ❊ مثنوی ❊ اسب داند اسب را کوهست
یار * هم سواری داند احوال سوار) اسبی اسب بیلور زیرا که اسب اسبه یاردر ویرا
بری بر یله جنسدر سوارك احوالنی هم سوار بیلور (کما قیل لا یعرف ذا الفضل
الا ذووه ❊ مثنوی ❊ چشم حس اسبست ونور حق سوار * بی سواره اسب
خود ناید بکار) حس کوزی فی المثل اسبدر ونور حق اکا سواردر سوارسز خود

اسب ایشه کلز یعنی راکب وفارسك وجودیسز اسب بر کار ایلز ❊ مثنوی ❊
پس ادب کن اسب را از خوی بد * ورنه پیش شاه باشد اسب رد) پس آنی خوی
بددن تأدیب ایله یعنی حواس ظاهرنی اوصاف قبیحه دن پاك ایدوب مؤدب قیل واکر
اسب مؤدب اولمزسه اول اسب پادشاه قتنده مردود اولور یعنی مؤدب اولمین
حسلر الله قتنده مطرود اولور ❊ مثنوی ❊ چشم اسب از چشم شه رهبر بود * چشم
او بی چشم شه مضطر بود) اسبك کوزی شاهك کوزندن یول ایلدیجی اولور اسبك
کوزی شاهك کوزیسز مضطر وحیران اولور یعنی بو حس ظاهر کوزی پادشاه
حقیقینك بصر ونوریندن یول ایلدیجی اولور بو ظاهر کوزك ادراکی پادشاه حقیقینك
نوریسز وتدبیریسز مضطر اولور ومقصود بالذاته واصل اولمیوب حیران قالور
❊ مثنوی ❊ چشم اسبان جز کیاه وجز چرا * هر کجا خوانی بکو یدنی چرا)
فرسلرك چشمی کیاهدن غیری وچرادن غیری کورمز هر نه یره که قویه سین
ودعوت ایلیه سن سویلر یوق نیچون یعنی نیچون ورایم وارمزم دیر ❊ مثنوی ❊ نور حق
بر نور حس راکب شود * انکهی جان سوی حق راغب شود) حق تعالینك
نور حس کوزی اوزره راکب اولور یعنی آنده تجلی قیلور اندنصکره جان حق جانبنه
مائل وراغب اولور ❊ مثنوی ❊ اسب بی راکب چه داند رسم راه * شاه باید
تا بداند شاه راه) مثلا اسب راکبسز طریقك رسم وعادتنی نه بیلور اسبك
اوزرنده شاه کرك تا اسب آنك معاونتی ایله شاهراهی بیله ❊ مثنوی ❊ سوی
حسی روکه نورش راکبست * حس را آن نور نیکو صاحبست) شول بر حس
جانبنه کیت که اول حقك نوری اکا راکبدر یعنی نور حق اول حسده ظهور ایلمشدر
مثلا مرشد و پیشوا اولنلرك حسی کبی اول نور الهی ایو مصاحبدر ❊ مثنوی ❊
نور حس را نور حق تزیین بود * معنی نور علی نور این بود) حس نورینه
حق نوری تزیین اولور یعنی آنی مزین قیلور (نور علی نور) آیتنك معناسی
بو اولور که حق نوری حس نوری اوزره ظهور ایلمك بو معنایی افاده قیلور ❊ مثنوی ❊
نور حسی می کشد سوی ثرا * نور حقش می بردسوی علا) حسه منسوب اولان
نور انسانی ثرا جانبنه یعنی نمناك اولان خاك طرفنه چکر نور حق چشمنی علا وسما
جانبنه ایلتور یا خود معنی نور حق انسانی عالم اعلا جانبنه چکر وایلتور دیمك اوله
❊ مثنوی ❊ زانکه محسوسات دونتر عالمیست * نور حق دریا وحس چون
شبنمیست) زیرا که عالم محسوسات دونتر بر عالمدر حضرت حقك نوری فی المثل
دریادر وحس بر شبنم کبیدر پس کرکدر که ادنایی قویوب اوفر واعلایه طالب
اوله سن ❊ مثنوی ❊ لیك پیدا نیست آن راکب برو * جز باثار وبکفتار نکو)
ولکن اول راکب اول حس اوزره ظاهر دکلدر ایو اثرلردن غیری ایله

وایو سوزدن غیری ایله یعنی نور الهی چون بر کسه نك حواس ظاهره سی اوزره
راکب اولسه وتجلی قیلسه اول نور ظاهر و پیدا اولز مکر که ایو سوزلر وایو ارله
چون بر کسه نك حواس ظاهره سی مؤدبه کورسك واندن ایو اثرلر وایو سوزلر
ظهور ایدر مشاهده قیلسك بیلو رسك که انك حواسی اوزره نور حق راکب
اولمشدر وانك حواسندن ظهور قیلشدر ❊ مثنوی ❊ نور حسی کو غلیظست
وکران ❊ هست پنهان در سواد دیده کان) شول حسه منسوب اولان نور که
اوغلیظ وثقیلدر یعنی کثیف وجسمانیدر دیده لرك سوادنده پنهاندر یعنی مع
هذا کوزلرك قاره سنده مخفی وپنهان اولمشدر ❊ مثنوی ❊ چونکه نور حس
نمی بینی زچشم ❊ چون بینی نوران دینی زچشم) چونکه حس نورنی مع غلظته وکثافته
کوزندن کوره مزسن اول دینه منسوب نوری یعنی نور الهی چشمندن نیجه کورر
سن ❊ مثنوی ❊ نور حس با این غلیظی مختفیست ❊ چون خفی نبود ضیائی
کان صفیست ❊ نور حس بو غلظتله وثقلتله مختفی وپنهاندر نیچون خفی وپنهان
اولمیه شول بر ضیا که اول صافی ولطیفدر ❊ مثنوی ❊ این جهان چون
خس بدست باد غیب ❊ عاجزی پیشه کرفت وداد غیب) بو جهان خاك وخس
کبیدر باد غیبك النده عاجزلغی پیشه طوتدی وداد غیب لفظی بو تقدیر اوزره
مابعدنده اولان بیته مرهون ومصروف اولور اما بعض نسخه ده پیشه یرینه
پیش واقع اولوب کرفت لفظنه مضاف اولمشدر بو تقدیر اوزره وداد غیب کرفت
اوزره عطف اولوب معنی بویله اولور بو جهان باد غیبك النده خس کبی بر عاجزدر
دادغیبك وکرفت غیبك اوکنده دیمك اولوب وداد غیب عالم غیبك تصرفندن عبارت
اولور اما پیشه واقع اولوب وداد غیب مابعدنه مصروف اولورسه بو بیتك معناسی
بویله اولور ❊ مثنوی ❊ که بلندش میکند کاهیش پست ❊ که درستش میکند
کاهی شکست) وغیبك داد وتصرفی بو جهانی کاهی بلند ایلر وکاهی پست ایلر
وکاهی آنی درست ایلر وکاهی شکست ایلر یعنی کاهی اصلاح ایلر وکاهی محنت قیلر
❊ مثنوی ❊ که یمینش میبرد کاهی یسار ❊ که کلستانش کند کاهیش خار) کاهی
بو جهانی یمین وکاهی یسار ایلر یعنی کاه مسعود ایلر وکاهی منحوس ایلر یاخود معنی
بو جهانك اهلنی کاه اهل یمین وکاهی اهل شمال ایلر کاهی بو جهانی کلستان ایلر
کاهی خار ایلر یعنی کاهی نعم والطافله کلستان کبی لطیف ایلر وکاهی محنت وقهرله
خار کبی زشت وقبیح ایلر ❊ مثنوی ❊ دست پنهان وقلم بین خط کزار ❊ اسب در
جولان وناپیدا سوار) ال پنهاندر وقلمی خط یازیجی کور اسب جولانده در
وسوار ناپیدادر یعنی بو جهان اسب کبی حرکات وسکناتده ظاهر وآشکاره در
ولکن بونده متصرف اولان مخفی وپنهاندر ❊ مثنوی ❊ تیر پران بین و ناپیدا

کمان ❊ جانها پیدا و پنهان جان جان ❊ تیررا مشکن که این تیر شهیست ❊ نیست پرتابی
زشست آکهیست ❊ ما رمیت اذ رمیت کفت حق ❊ کار حق بر کارها دارد سبق) ای
طالب مشاهدهٔ حقیقی ده اول رامئ غیبك تیر قضا وامرنی خلق جانبنه مرمی
ونافذ کور وکمان ورامی نی کور که ناپیدا جانلر تنلری حیثیتندن وجسدلرده صفتلری
وخاصیتلری ظهور ایلدیکی جهتدن پیدادر وجان جان من حیث ذاته وهویته مخفی
وپنهاندر قضای ربانی وامر الهی تیرن صیمه که بو پادشاه حقیقینك تیریدر
پرتابه منسوب تیر دکلدر بر آکاه وخبردار شستندندر یعنی مجردجی علم وحکمت آتلمش
تیر دکلدر بلکه آکاه اولان شست قدرتندن آتلمشدر کلورسه ده رامئ حقیقی اولان
فاعل مطلقه نظر ایله که حق تعالی کلامنده (ما رمیت اذ رمیت) بیوردی بو آیتك
تفسیری جلد اولده وزیر حکایه سنده سبقت ایلدی اکرچه بو آیتك نزولی حضرت
محمد علیه السلام حقنده واقع اولدی لکن بحسب الحقیقه معناسی جمیع اشیایه علی
الانفراد (ما فعلت اذ فعلت ولکن الله خلق فعلك) دیمك قابل اولدی زیرا کار حق جمله
کارلرك اوزره سبق وتقدم طوتر یعنی ابتدا خلق الهی اولمینجه وفعل ربانی ظهوره
کلمینجه فعل خلق ظهوره کلمز پس کار حق جمله کارلرك اوزرینه سابق اولور
❊ مثنوی ❊ خشم خود بشکن تو مشکن تیررا ❊ چشم خشمت خون شمارد شیررا ❊ بوسه ده
بر تیر و پیش شاه بر ❊ تیر خون آلود از خون جکر) چون تیر کلسه وسنی آزرده قیلسه
کندی خشمکی وغضبکی صی اول تیر امر الهی یی عدم صبر وانقیاد واسطه سیله
صیمه سنك غضبك چشمی سودی قان صیار یعنی حد ذاتنده اول تیر قضا وقدر
شیر شیرین منزله سنده در عند اهل الیقین لکن سنك چشم خشم آلودك آنی خون
وکاردون عد ایلر بلکه سنی مجروح ایدن اوقی او پوب وادبله شاهك قتنه ایلت یعنی
خون جکردن آلوده اولان تیر تقدیری مع التبجیل والتقبیل تقبل ایله و بلا الم
ولا اضطراب اول سکا مولم وموجع اولان وایذا وجفا قیلان امر الهی وتیری باقی
فرضا اکر جکر که کچدیسه وقانك ایچدیسه حضور حقه آنی مع التسلیم والرضا
امر اولندیغك اوزره ایصال ایله که عبد عاجزه لازم اولان قضایه رضا و یرمك
وشکایت محلنده شکر قیلوب (الحمد لله علی کل حال دیمکدر ❊ مثنوی ❊
انچه پیدا عاجز و بسته وزبون ❊ وآنچه ناپیدا چنان تند وحرون) اول نسنه که
آشکاره در که مقصود بو عالم جسددر عاجز ومقید وزبوندر واول نسنه که آشکاره
دکلدر که مراد عالم الهیدر آنجلین تند وحروندر یعنی زیاده قوی وغالبدر
❊ مثنوی ❊ ما شکاریم اینچنین دامی کراست ❊ کوی چوکانیم چوکانی
بجاست) ای عبد عاجز بز شکارز بونجلین بر طوزاق کیمك واردر بو هم وجهدر
بز شکارز بونجلین بر طوزاق کیمك ایچوندر یعنی بز شکارز بر صیادك دامنه بویله

بردام بیلورمیسن کیمك ایچوندر استفهام تعظیم ایچوندر یعنی اول خدای متعال
ایچوندر که انك دام قضا وقدری حد ادراك عقلدن برون وعقول انك درکنده
زبوندر بزمیدان جهانده قضای الهیه سیبله کوی چوکانز یعنی چوکانك طوپی کبی یز
بنه چوکان قنده یعنی ظاهرده بزه چوکان بوقدر چوکانیده یاتسبی اولوب معنی
بوبله اولسه‌ده جائزدر بزچوکان قضانك طوپی بزچوکانه منسوب اولان فاعل
حقیقی قنده دریعنی عالم لامکانده درکه تأثیری وتصرفی معنی جهتندن ایلر
﴿ مثنوی ﴾ می دردمی دوزداین خیاط کو * می دمدمی سوزداین نفاط کو)
(هو الذی یحییکم ثم یمیتکم) خواسنجه لباس وجود ناسی یرترود کر بوخیاط
حقیقی قنی بونفاط که اوفورر آتش یقار قنی یعنی نیران فراق وهجرانك اشتعال
وازدیادی ایچون نفخ ایلر یعنی امر ایلر آنکله سوزان ایلر بونفاط یعنی مع النفط آتش
اوریجی واحراق قیلیجی قنی (لاتدرکه الابصار وهو یدرك الابصار) خواسنجه
آنی بوکوزلر ادراك ایدمز برفعال لما یریددرکه ﴿ مثنوی ﴾ ساعتی کافر
کند صدیق را * ساعتی زاهد کند زندیق را) برساعتده ایسترسه صدیق کافر ایلر
برساعتده ایسترسه زندیقی زاهدا ایلرمراد (یضل من یشاء ویهدی من یشاء
الی صراط مستقیم) خواسنجه دیلدیکنی مهتدی ایلر ودیلدیکنی دخی شقی قیلر
دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ زانکه مخلص درخطر باشد زدام * تاز خود
خالص نکردد اوتمام) اول سببدندر که مخلص دام الهیدن خطر عظیمده اولور
مادامکه مخلص کندیسندن تمام خالص اولمیه یعنی اول خدانك کیف مایشاء
(فعال لما یرید) اولدیغی جهتندرکه مخلص اولنلره (عملی خالصا لوجه الله)
قیلنلر خطر عظیمده اولدیلر دام قضادن قورقدقلری اجلدن تاکه کندیلکدن
خالص اولیه ووجود موهوملرندن بالتمام رها وفنا بولمیه‌لر بوخطر وخوفدن
قورتلرلر (کما قال علیه السلام الناس موتی الا العالمون والعالمون سکری الا العاملون
والعاملون مغرورون الا المخلصون والمخلصون علی خطر عظیم) ومخلصك
خطر عظیم اوزره اولمسی اول جهتندرکه بیورلر ﴿ مثنوی ﴾ زانکه
درراهست ورهزن بی حدست * آن رهد کودرامان ایزدست) زیرا که
مخلص هنوز بولده‌در ورهزن حدسز دربی حد رهزندن اول کیمسه قورتلورکه
اول کیمسه الله تعالینك حفظ وامانده دریعنی مخلص اولنلرك خطر عظیم
اوزره اولمسی اول جهتندرکه دخی یولده در وقطاع طریق چوقدر ورهزنه نهایت
یوقدر اول کیمسه خلاص اولورکه امان الهیده وحفظ ربانیده محفوظ ومعصوم
اوله که (المعصوم من عصمه الله) دروبومحلده خطردن خلاص اولان وعصمت وعنایت
حق بولان طائفه به بفتح اللام مخلص دیرلر که رهزنان وشیاطینك بونلره اغوا

واضلالی یتشمز وخلجان ویرمز (کما قال تعالی حاکیا عن الشیطان قال فبعزتك
لاغوینهم اجمعین الا عبادك منهم المخلصین ﴿ مثنوی ﴾ آینه خالص
نکشت اومخلصست * مرغ رانکرفته است اومقتصست) اوآینه خالص اولمدی
مخلصدر مرغی طوتمامشدر اومقتصدر یعنی اوکیمسه‌نك که هنوز دخی زنکار
ماسوادن قلبی آینه کبی صاف اولمشدر وکندوبی کورمکدن مرآت قلبنی پاك
قیلمامشدر اول کیمسه مخلصدر وحدت حقیقی مرغنی طوتمامش هنوز دخی صید
ایدیجیسیدر مقتص صیاد معناسنه‌در ﴿ مثنوی ﴾ چونکه مخلص کشت
مخلص بازرست * درمقام امن رفت وبرد دست) چونکه مخلص مخلص اولدی
کیرو قورتلدی یعنی عملده مع بقیة الوجود اخلاص ایلین کیمسه بفتح اللام اولان
مخلص مرتبه‌سن بولدی قید وجودن خلاص اولدی امن مقامنه کندی وال
ایلدی یعنی (لاخوف علیهم ولاهم یحزنون) مقامنی بولدی وصدره ایردی
﴿ مثنوی ﴾ هیچ انکوری دکر غوره نکشت * هیچ میوهٔ پخته باکوره نکشت)
مثلا هیچ برانکور دخی غوره اولمدی هیچ پخته اولمش میوه ترفنده اولمدی وهنوز
یتشمش میوه منزله‌سنه رجوع قیلمدی ﴿ مثنوی ﴾ پخته کرد وازتغیر دورشو *
روچو برهان محقق نورشو * چون زخودرستی همه برهان شدی * چونکه بنده
نیست شد سلطان شدی) عشق وریاضتله پخته وکامل اول وتغیر ونقصاندن
دوروپاك اول نوری برهان محقق قدس الله سره العزیز کبی نوراول یعنی پخته وکامل
اول وتغیر وتبدلدن دوراول حضرت شیخ محقق ترمذی کبی نوری نور الهی وضیای
ربانی اول چونکه دوکلی کندندن قورتلدك برهان اولدك بوتقدیراوزره همه
لفظی خود لفظنه مصروفدر برهانه مصروف اولسه دخی جائزدر یعنی چونکه کندی
وجود موهومیه کدن قورتلدك دوکلی برهان اولدك وقورتلدك یعنی جملهٔ برهان الحق
والدین اولورسن چونکه بنده یوق اولدی سلطان اولدی یعنی چونکه بنده‌نك
وجودی نور وحدت مطلقه‌ده مضمحل اوله وفنا فی الله مرتبه‌سن بوله بنده سلطان
اولور وخلافت الهیه مرتبه‌سن بولور وحضرت برهان الدین محقق ترمذی که الآن
قیصریه‌ده مدفون اولان شیخ سردان حضرتلریدرکه سلطان العلماء قدس الله سره
العزیز حضرتلرینك خلیفهٔ بزرکواریدر اول زمانده که سلطان العلماء حضرتلری رومه
متوجه اولدیلر ارشاد انام ایچون مقاملرینه نصب قیلدیلر وکندیلری بعد الحج وسیر المنهج
رومه کلوب قونیه دیارنده ساکن اولوب ارشاد ناسه شروع قیلدیلر بعد زمان اجل
یتشوب برجمعه کونی وفات ایلدکلرنده برهان الدین کرسیده بولنوب برنعره اوروب
دیدیکه اخوان صفا شیخم سلطان العلماء دار دنیادن دار عقبایه سفر ایلدیلر بزه
دخی عالم معنادن دیار رومه کیتمك ومخدوم مکرم پیرزاده‌می تربیه ایتمك ایچون اشارت

اولندی الوداع سیزه دیوب قونیه دیارنه کلوب حضرت مولانابی قبل الشمس
التبریزی تربیه قیلدیلر سائر منقبه لری مناقبده مسطور ومشهوردر وحضرت
شیخ محقق ترمذی ظاهرا علماء مدققین ومشایخ محققین مشربنده و باطنا فقر
وفنای حقیقی مرتبه سنده ایدیلر شراب ذوق وحالار ن کاسهٔ قاله قویوب مرید
ومحب اولنلره تفسیر وحدیث وتحقیق کلام نفیس واسطه سیله آنی اشراب ایدرلردی
محصل ظاهرلری علوم وحکمله آراسته و باطنلری فقر وفنا ایله پیراسته بر بی وجود
کامل ایدیلر بونلرده سر فقر وفنا عیان دکل ایدی اما شیخ صلاح الدین زرکوب
قونویده سر فقر وفنا زیاده عیان ایدی نته کم بو حضرتك دخی مشربلرینك تعریفنه
شروع بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ کرعیان خواهی صلاح الدین نمود * چشمهارا
کرد بیناو کشود) اکر سر فقر وفنایی عیان کورمك ایسترسك صلاح الدین
زرکوب قنوی قدس الله سره العزیز حضرتلری بو سری عیان کوستردی باطن
کوزلرنی اول حضرت کحل ذوق وحال الله کوریجی ایلدی وآچدی ﴿ مثنوی ﴾
فقر را از چشم واز سیمای او * دید هر چشمی که دارد نور هو) فقر وفنایی شیخ
صلاح الدین حضرتلرینك چشمندن وانك صورت سیماسندن کوردی هر بر چشم که
هو نورنی طوتر یعنی فقر که بی وجود اولق وفنا فی الله مرتبه سنی بولمقدن عبارتدر
بو سری اول حضرتك عیندن وسیماسندن کوردی ومشاهده قیلدی هر شول
چشم دل که نور هویت الهیه طوتر ودیدهٔ حق بینله نظر ایدر ﴿ مثنوی ﴾
شیخ فعالست و بی آلت چو حق * بر مریدان داده بی کفتی سبق) الشیخ عند القوم
هو الانسان الکامل فی علوم الشریعة والحقیقة البالغ الی حد التکمیل فیهما لعلمه
بآفات النفوس وامراضها ومعرفته بدوائها وقدرته علی شفائها کذا قال القاشانی
فی اصطلاحه) پس حضرت شیخ صلاح الدینه علوم شریعت وطریقت سواد
خوان اولمغله وتتبع کتب ورسائل قیلمغله حاصل اولمامشدی بلکه کشف الهی
والهام ربانی واسطه سیله اکا نائل وواصل اولمشدی پس اول صاحب کمال حق کبی
آلتسز کار وتصرف ایدیجیدر یعنی بر شیخ متصرف وفعال لدر که حق کبی آلته
احتیاجی یوقدر مریدلره بی قیل وقال لسان حال الله سبق و برمشدر وکماله ایرکورمشدر
پس اول حضرتك کمال تصرف ولایتنه اشارت ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾
دل بدست او چو موم نرم رام * مهر او که ننك ساز دکاه نام) دل مریدان بلکه
قلب اهل جهان آنك دست باطننه موم نرم کبی مطیع ورامدر واول حضرتك
مهر قلبی ونقش دلی مریدلرك موم اولان قلبنده کاه ننك وعیب نقشن دوزر
وکاه نام شکلن یازار زیرا شیخ فعال اولدر که کیف مایشاء قلوب انامده تصرف ایلیه
و بلا مقابل انلره سر سویلیه بو مرتبه غوث الاکبر وقطب الاقطاب اولنلرك

مرتبه سیدر ﴿ مثنوی ﴾ مهر موم حاکیٔ انکشتریست * بازان نقش نکین
حاکیٔ کیست * حاکیٔ اندیشهٔ آن زرکراست * سلسلهٔ هر حلقه اندر دیکر است)
مومدن مراد کامل بدوتابع اولنلرك قلبیدر ومهر یعنی مهوردن مراد انلرك موم قلبنده
منتقش ومنطبع اولان نقش اندیشه در وانکشتردن مراد علی طریق الاستعاره
دائرهٔ عالمدر ونکیندن مراد فص قلب شیخ صلاح الدیندر که محل نقش تجلیٔ
الهیدر وموضع اشکال اسما وصفات ربانیدر پس تقدیر معنای بیتین شر یفین بودر که
اول کاملك مومنك مهری انکشترك حکایت ایدیجیدر یعنی آنك نقش قلبنه محل اولان
قلوبك نقوش منعکسه ومنطبعه سی حکایت کنندهٔ اسرار انکشتر عالمدر کیرو اول
نکینك نقشی کیمی حکایت و بیان ایدیجیدر یعنی کیرو اول نقش نکینکه نقش
انده بالذات مرکوز اولوب یازلشدر و باعث نقش موم اولمشدر کیمك حاکیسیدر
جواب و یروب بیوررلر که اول زرکرك اندیشه وفکرنی حکایت وروشن ایدیجیدر
یعنی اول زرکر قنوینك اندیشهٔ قلبنی حکایت کننده در که انك اندیشه سنك
هر بر حلقه سنك سلسله سی بر آخرنده داخل ومتصل اولمشدر واسرار وافکار
قلبی زنجیر وار لاینقطع بری برینه متسلسل قیلمشدر که اول اندیشه واسرار
نامتناهی عکس وآثار اسما وصفات الهیدر (فکما ان الصفات الالهیة لاتتناهی
متصلة بعضها الی بعض من حیث المعنی والاقتضاء مسلسلة کذلك افکار قلب
الانسان الکامل واسراره لانها آثار الاسماء الالهیة ومقتضیاتها) و بو بیتلرله
حضرت مولانا زرکوب قنوینك قطب الاقطاب اولملرینه ومریدلرینك
اقطاب واوتاد مرتبه سنی بولملرینه اشارت بیوررلر زیرا قلوبه تصرف قیلق
وقلوب آکا رام اولمق وکیف مایشاء کاه ننك وکاه نام دوزمك وبی آلت همچو حق
مریدلره بی کفت وکوی سبق و یرمك وآنك مریدلرینك نقوش وعلوم قلبی
حاکیٔ حقایق انکشتر عالم اولمق قطب الاقطاب اولنلره وخلافت الهیه مرتبه سن
بولنلره مخصوصدر ﴿ مثنوی ﴾ این صدا در کوه دلها بانك کیست *
که پرست از بانك این که که تهیست * هر کجا هست او حکیمست اوستاد * بانك
او زین کوه دل خالی مباد) کوکلر طاغنده بو صدا کیمك بانکیدر یعنی بو جبال
قلوب عبادده اولان صدای رشاد وسداد کیمك صداسی ونه کیمسنك قلبنك
نداسیدر بیلورمیسن ای طالب خلیفهٔ الهی بو طاغ کاهی بانکدن پردر کاهی
تهیدر یعنی کاه پردر بو کوه دل بو بانك هدایت وروحانیتدن وکاه تهیدر معلوم
اولدیکه بو دلده منعکس اولان هدایت وروحانیت وکشف وکرامت وعلم
وحکمت صدالری اصالة بزم ملکمز دکلدر اکر بزم ملکمز اولسه حقیقتك ملکیدر
باذن الله ایستدیکی کیمسه نك قلبنه القا وارسال ایلیوب آنی پر ایلر واکر بر مقتضای

حكمت آنى اول قلبدن آلمق مراد ايلرسه اول قلبى اندن تهى وخالى قيلور اعطاسى
ملى حكمة بالغة در منعى وسلبى دخى كذلك پس اول خليفهٔ الهى وقائم مقام
نبوى اولان زركوب قنوى حضرتلريكه وقتنك قطب الاقطابى ايدى هرقنغى
مرتبه ده اولديسه وهرنه كونه صدا ونداقيلديسه اوستاد حكيمدركه هرايشى
محلنده ايلر وهرسوزى مقتضاى حكمت او زره سويلر پس بو كوكل طاغندن
آنك بانكى خالى اولمسون يعنى بو كوكللردن اول حضرتنك بانك ارشاد وهدايتى
هركز خالى اولمسون و بوقلوب عباد آنك صداى ارشاد وتربيه سندن تهى
قالمسون ❊ مثنوى ❊ هست كه كاواز مثنامى كند * هست كه كاواز صد
تامى كند) پس بعد تعريف مرتبة الشيخ الكامل تعريف استعدادات قلوب
مريدينه شروع قيلوب بيوررلر برطاغ واردركه آوازى ايكى قات ايلر يعنى
انجق مصوتك صداسى كبى سويلر بوندن مراد اول كوكلدركه انجق مرشدك
كلامنى قبول قيلوب واندن تعليم اولنانك عينى ظهوره كلور بعض طاغ واردركه
آواز وصدايى يوز قات ايلر يعنى برطاغ دخى واردركه اوديهٔ كثيره سى اولديغى
جهتدن آوازى صد تو ايلر بوندن مراد شول بركوكلدركه مرشدك تربيه
وتعليمندن اندن اضعاف مضاعف معانى وعلوم حاصل اوله واكا برنظرندن نيجه
معارف وفهوم ظهوره كله ❊ مثنوى ❊ مى زهاند كوه ازان آواز وقال *
صد هزاران چشمهٔ آب زلال * چون زكه آن لطف بيرون مى شود * آبهادر چشمها
خون مى شود) كوه اول آوازدن واول قالدن صزديرر وروان ايلر نيجه يوز بيك
آب زلال چشمه سنى يعنى اول مرشد كامل وولى فاضلك آواز وقالندن احجار وجبال
تقطير وترشيح ايلردى صد هزاران آب زلالى كوهدن چونكه اول لطف ولطافت
طشره اولور يعنى چونكم كوهدن بومرتبه لطافت خروج ايلر وظهوره كلور
مع غلظته وصلابته اكر اول آواز وقالى آبلره سويلسه آبلر چشملرده خون اولوردى
نته كم حضرت داود عليه السلام حنين ايلسيدى طاغلردن عينلر جاريه اولوردى ومتأثر
اولدقلرندن مثل الدموع صولر ظهوره كلوردى بو بيتلرى فرض تقدير ايتمك ومجازه حمل
ايتمك محله مناسب دكلدر زيرا جميع اشيا اللهه وانبيا واوليا سنه عارفلردر جمادات ونباتات
اللهك وانبيا واوليانك كلماتنى كوش ايدوب منفعل ومتأثر اولدقلرى نصوص كثيره
وكشف وشهودله ثابتدر نته كم جلد اولده استن حنانه حكايه سنده مستوفى ذكر ايلدك
❊ مثنوى ❊ زان شهنشاه همايون نعل بود * كه سراسر طور سينا لعل بود * جان
پذيرفت وخرد اجزاى كوه * ماكم از سنكيم آخراى كروه) بو بيتلر جبال واحجارك حقيقة
متأثر ومنفعل اولديغنه استشهاد طريقيله ايراد اولندى وشهنشاهدن مراد
حضرت موسى عليه السلامدر تقدير معنى اول مبارك نعللو لطايف روشلو

شهنشاهدن اولدى كه طور سينا باشدن باشه لعل اولدى يعنى اول همايون
نعل اولان شهنشاهدن وحضرت كليم الله عليه السلامدن ايديكه سرتاسر طور
سينا آتش تجلىٔ الهيه دن لعل اولدى يعنى لعل سهيلدن حمرت پذير اولديغى كبى
جبل طور دخى نور الهيدن حياتپذير اولدى ورقص قيلدى نته كم بيوررلر طور
طاغنك جزؤلرى روح وعقل قبول ايلدى كوه طورك اجزا وپاره لرى خرد قبول
ايلمسى تجلىٔ الهيه يى فهم ايتمسندن عبارتدر وجان قبول ايلمسى پاره پاره اولوب
ويرندن قالقوب غيرى محلده قرار قيلمسنه اشارتدر نته كم اول جلدك ديباجه سنه
قريب كوه در رقص آمد وچالاك شد بيتنده روايت صحيحه ايله بيان اولندى
وتوضيح قيلندى اكر دينورسه كه شهنشاه همايون نعلدن مراد حضرت
موسى عليه السلام اولدى وكوه طور ايسه حضرت خدادن تجلى وتأثير بولدى
پس محله نيجه مناسب اولور الجواب بو تجلىٔ نوره واندكاك وعبور طوره حضرت
موسى عليه السلامك وجود شريفلرى علت مستقله در پس عند العقلا ذكر سبب
وارادهٔ مسبب قبيلندن اولور وعند اهل الله ذكر مظهر وارادهٔ ظاهر وياخود
ذكر خليفه وارادهٔ مستخلف نوعندن اولور و خليفه مستخلفك من وجه عينى
اولديغنى اشعار قيلور پس نتيجهٔ كلام ومقصود مرام اولدركه بر حجر وشجردن
كم وبى فهمز آخراى كروه ناس زيرا بونلر انبيا واوليانك كلامنى ادراك
واحساس ايدرلر ومتأثر ومنفعل اولورلر لكن اكثر انسان كلام خدادن وآواز
وقال انبيا عليهم السلام واولياى عظامدن بسبب قسوة قلوبهم متأثر اولميوب وبر
معنى فهم قيلميوب محروم ومخذول قالورلر (كما قال الله تعالى فى حق بنى اسرائيل
تعريضا لاهل القسوة (ثم قست قلوبكم من بعد ذلك فهى كالحجارة اواشد
قسوة وان من الحجارة لما يتفجر منه الانهار وان منها لما يشقق فيخرج منه الماء وان منها
لما يهبط من خشية الله وما الله بغافل عما تعملون) بو آيت كريمه نك تفسيرى
جلد خامسده قصهٔ ضروانده كلور وتحقيق جلد اولده استن حنانه بيانده مرور
ايتدى ❊ مثنوى ❊ نى زجان يك چشمه جوشان مى شود * نى بدن ازسبز
پوشان مى شود * نى صداى بانك مشتاقى درو * نى صفاى جرعهٔ ساقى درو * كو حميت
تاز تيشه وزكاند * اينچنين كه رابكلى بركند * بو كه براجزاى او تابد مهى * بو كه
در وى تاب مه يابد رهى) بز سنكدن كمز ديد كاربنه وجه علت بودركه
(وان من الحجارة لما يتفجر منه الانهار وان منها لما يشقق فيخرج منه الماء) كلامنك
فحواسى اوزره احجاردن چوق حجر واردركه كلام خدا وكفتار انبيا واوليا اكا
تأثير ايدوب اندن صولر روان اولور اما اكثر انسان اصلا متأثر اولميوب نه جاندن
بر چشمهٔ ايمان وعرفان جوشان اولورنه بدنى سبز پوشاندن اولور يعنى صلحا
وابراردن اولمز كه اكثر انلرك لباسى سبز دردمك اوله ياخود مادن نشو ونما بولان

واخضر اولان اشجار ونبات مثلندن اولمز دیمك اوله ونه اول جانده جناب حقه
مشتاق اولمق صداسی واردر نته کم بعض بجبالده حین تصویت المصوت صدا
پیدا اولور اما قلب پرقسوتده اولمز ونه انده ساقیٔ حقیقتك بجرعهٔ محبتك صفاسی
واردر پس شجر وحجر وممدر بو کونه حجرلردن افضل اولمسی و بونلر حجردن دونتر
قالمسی مقرر در محبت فنی تا کمعر دن وجهه دن بو نجلین طاساغی بالکلیه قوپره
یعنی بو یله اهل قسوتده غیرت ومحبت دینیه فنی که تیشهٔ ریاضت وعبادتدن بو یله
برکوه نفسانیتی وحجر قسوت وغلظتی اورته لقدن بالکلیه قلع وقمع ایلیه اوله که انك
اجزاسی اوزره برآی بلدرایه اوله که ماهك تاب و پرتوی اول کوهه یول بوله یعنی بولایکه
آنك اجزا واعضا سندن ماه حقیقت تابان اولیدی و بولایکه انك هر جزؤینه
انوارمه یول بولیدی وداخل اولیدی ❁ مثنوی ❁ چون قیامت کوهها را
برکند * برسرما سایه کی می افکند) اذا رجت الارض رجا و بست الجبال بسا
فکانت هباء منبثا) آیتنك فحواسنجه ودخی (وسیرت الجبال فکانت سرابا)
نصنك مفزاسنجه ودخی (و یسئلونك عن الجبال فقل ینسفها ربی نسفا فیذرها قاعا
صفصفا لاتری فیها عوجا ولاامتا) آیتنك مصداقنجه چونکم قیامت طاغلرینی
یرندن قوپره وبی نشان ایلیه بزم باشمز اوزره اول قیامت نچون سایه سن القا ایلرو بزم تعینز
طاغلرینی نسف وفنا ایدوب حتی ارض حقیقته برابر ومستوی قیلدقده نور آفتاب
احدیته نچون مشرق قلوب (واشرقت الارض بنور ربها) مسری پیدا وظاهر اولور
اکراین وقت ایسك بو قیامت موعوده وآتیه یی قوونقد اولان قیامت معنوی وحالی یه
نظر قیل و بو قیامت معنو یه دن مرادفنا فی الله اولان عارفك دیدهٔ شهودنده جبال
تعینات کونیه محو وفنا ومتلاشی وهبا اولمسیدر واحدیت مطلقه ظهوره کلمسیدر
(لمن الملك الیوم لله الواحد القهار) کلا من کندی دیوب کندی اشیدوب محصل
کثرات وتعینات اعتباری برطرف اولوب حقیقت عیان اولمسیدر بعض نسخه ده مصراع
ثانی بو یله واقع اولمشدر (پس قیامت آن کرم را کی کند) پس قیامت اول
کرمی نچون ایلر یعنی اول ذکر اولنان قیامت موعوده زخمدر که اول قیامتك اهلی
اولان اصحاب غفلت وجهالت انده حسرت وخیبتدن وندامت وخسارتدن
خالی اولمزلر وبو ذکر اولنان قیامت معنوی وحالی مرهمدر که بونك اصحاب
واهالیسی وصلت الهی وقرب ربانیده پرنور ومشاهدهٔ الوهیتده ومعاینه
ربو بیتده مأجور و پرسرورلر در هر کیمکه بو مرهمی کوردی زخمدن ایمندر
یعنی هر کیم بو قیامت معنو یه یی و غلبهٔ وحدت الهیه یی مشاهده قیلدی
زخم قیامت موعوده دن ایمندر که (لاخوف علیهم ولاهم یحزنون)
بو کونه اولیانك حقنده در که هر بر یارمز که بو حسن والطافنی کوردی

زخمدن ایمندر یعنی هر شول بدوز شت که بو حسن وجمالی بونشئهٔ عنصریه ده
وعالم دنیویه ده کوردی اول کیمسه ذوحسن وجمالدر وکمالات الهیه ایله پرکمالدر که
شی قرینك حکمن آخذ اولور انکیچون بو قیامتی کورنه دخی بو قیامت دینور نته کم
حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بو معنایه اشارت قیلوب ومبارك پرمقلرندن
سبابه ایله وسطایی برابر ایدوب بیوردیلر که انا والساعة کهاتین بو قیامت معنویه یی
مشاهده قیلدقلری اجلدن بن ساعتله بیله یم وآنکله معابعث اولندم بیوردیلر
❁ مثنوی ❁ ای خنك زشتی که خوبش شد حریف * وای کل رویی که جفتش
شد خریف) ای سعادتلو شول برزشت که خوب آنك حریف ومصاحبی اولدی
وای شول برکلروی که آنك جفتی خریف اولدی خریف کوز آینه وخزان
زمانه دیرلر یعنی ای سعادتلو شول برقبیح ووقیح که برذاتی خوب وفعال محبوب
صالح آکابار اوله وای اول جمیل الشکل ولطیف الهیه اولا کیمسه یه که آنك یار
ومصاحبی کوز آیی کبی برفاسق وطالح اوله که صحبت مؤثره وطبیعت سارقه در
البته ابو کیمسه کمره یار اولسه انلرك سوء حالی اکا تأثیر ایدر وکوتو کیمسه ابو لره
یار اولسه انلرك نیکو خصالی اکا تأثیر ایدر ❁ مثنوی ❁ نان مرده چون حریف
جان شود * زنده کردد نان وعین آن شود) مثلا مرده وبی روح نان چونکه
جانه حریف وقرین اوله نان دیری اولور وجانك عینی اولور زیرا اندن جانه
قوت حاصل اولوب جان اندن حیاتپذیر اولور ❁ مثنوی ❁ هیزم تیره حریف
نارشد * تیرکی رفت وهمه انوار شد) مثال آخر تیره وبی نور هیزم چون آتشه
قرین ومصاحب اولدی لاجرم آتش سببله هیزمدن تیره لك کیتدی وصافی انوار
اولدی ❁ مثنوی ❁ در نمکدان چون خرمرده فتاد * آن خری ومردکی
یکسو نهاد) ومثال آخر چونکه نمکدانه براولمش اشك دوشدی اول خرخرلغی
ومرده لکی برجانبه قودی یعنی برمملحه یه برمرده خری براقسه لر اول خرك خرلغی
ومرده لکی کیدوب بالکلیه ملح ملیح اولور وذاتندن نجاست کیدوب طهارت
بولور ویمسی حلال اولور کذلك نچون برمرده مشابه سنده اولان وقلب وروحی
پژمرده فلان کیمسه برولینك نمکدان صحبتنه دوشسه واختیارینی ایلیوب
کندوبی انده محوایتسه اول ولینك صحبتك تأثیری آنی تبدیل ایلر وآنك افعال
خبیثه وظلمت بشریه سی کیدوب واول کاملك صحبتندن نورانیت وافعال طیبه
کسب ایدوب نجاست معنو یه دن قورتلور طاهر اولور وحیات طیبه بولوب ابدی
زنده قالور ومرتبهٔ هویت حقه واصل اولوب انوار هو یله منصبغ اولور
❁ مثنوی ❁ صبغة الله هست خم رنك هو * پیسها یك رنك کردد اندرو)
سورهٔ بقره ده اولان آیت کریمه یه اشارتدر که بیوردیلر (صبغة الله) صبغه مصدر
در مؤکد در منصوبدر (قولوا آمنا) قولندن تقدیر کلام (قولوا آمنا بالله)

وصبغنا صبغته اوهد اناهد ايته اوطهر قلو بنا بالايمـان لطهره) بو آيتك سبب
ورودی بودر كه نصاری اولادنی برماء اصفر كه آكا معموديه ديرلردی
آكاغمس ايدوب طالدردقدنصكره ديرلر ديكه (الان كا ن نصر نيا حقا) پس
حق تعالی مسلمانلره امر ايلديكه ديكز ای مؤمنلر (آمنابالله (وصبغنا الله بالايمان وايمان
وهدايتـه صبغه تسميه اولنمسی هدايتك مهتدی يه وايمـانك مؤمنينه تأثيرندن
كنايه درتـه كم صبغه نك مصبوغ عليـهه تداخل وتأثيری اولديغی كبی
(ومن احسن من الله صبغة) يعنی لاصبغة احسن من صبغته يعنی صبغه يونندن
اللهـدن احسن كيمدر (ونحن له عابدون) معطوفدر (آمنـا بالله) او زره
و بوعطف دلالت ايدركه (صبغةالله) قولوا آمنا نك) مفعولی اوله يعنی (قولوا
آمنابالله) وصبغناصبغةونحن له) يعنی بزاول اللهه (عابدون) عابدلرز ديمك معنای
بيت هرشی مقارنك حكمنی اخذ ايلديكی بوامثله دن معلوم اولديسه الله بوياسی
اولمشدر هوكوينك رنكی يعنی هويت ذات الهيه مرتبـه سنك نوريكه جميع
افعـال مختلفه واعمال متنوعه يك رنك اولور اول مرتبـه ده صبـاغ حقيقينك
نور وحدتيله جمله تعينات منصبغ اولور بوراده غير واختلاف قالمز ﴿ مثنوی ﴾
چون دران خم افتد و كويش قم * از طرب كويد منم خم لاتلم) چونكم برسالك
اول خمه دوشـه واكا سن قالق ديسك يعنی چونكم برسالك اول مرتبـهٔ وحدته
ايرشـه وسن آكا بومرتبهٔ هويتدن ايروسن قالق بشريته چيق ديسك شوقندن
خم بنم بنی ملامت ايله دير يعنی اول رنك وحدته منصبغ اولان سالك طرب
وصفاسندن دير كه بن خم وحدتم ونور هويتم سن بكا غيری سن ديوب ملامت ايله
ودير كه (بيت) انامن اهوی ومن اهوی انا * ليس فی الموجود شیٔ غيرنا *
لانادیه ولاذكره * انذكری و ندائی يانا ﴿ مثنوی ﴾ آن منم خم خودانا الحق
كفتنست * رنك آتش دارد الاآهنست * رنك آهن محورنك آتشست * زآتشی می
لافد وخامش وشست) اول منم خم ديمك خود انا الحق ديمكلكدر نهايت
مافی الباب رنك آتش طور الاآهندر يعنی انوار الهيه ايله جيعا منور وصفات
ربانيـه ايله بالكليه مستر اولمشدر الابته بشر در (بيت) ولی خدا خدا نباشد *
ليك ازخدا جدا نبـاشد * ماهيت مبدل اولمز بو سوزدن بشرك خدا اولمسی
لازم كلمز قلب حقـايق ممكن دكلدر الحقائق لاتنقلب در وحلول واتحاد دخی
بولنمز اكرچه تمثيل اولنان مثالدن حلول واتحـاد معنـاسی منفهم اولور لكن
بوتوهمی (آتش چه آهن چه لب ببند) بيتيله دفع بيوررلركاسيأتی آهنك رنكی آتشك
رنكنك محو يدر آتشلكدن لاف اورر وخامش كيدر يعنی بومرتبه ده رنك بشريت
وحكم انسـانيت محو يدر آتش تجلیٔ الهيدر بشريت مغلوب و متلاشی ونور

وحدت آكا غالب وحاكمدر پس آتشلكدن لاف اورر يعنی لسان حقيقتله انا الحق
دعواسن قيلور لكن من حيث البشر بة خامش وشدر ﴿ مثنوی ﴾
چون بسرخی كشت همچون زر كان * پس انا النارست لافش بی زبان) چونكه
آهن سرخلقده معدنده اولان آلتون كبی اولدی پس مقرر زبانسز آنك لاف
انا النار در يعنی سالك چونكم نور خدا ايله منور اولسه زر كان آتشله محمر اولديغی
كبی لسان حالله آنك لافی انا الحق ديمكدر بی زبان (كمان الذهب والحديد اذا دخلا
فی النار حتی احمرا فيقولان بلسان الحال انا النار صح قولهما من حيث الاتصاف بها
﴿ مثنوی ﴾ شد زرنك وطبع آتش محتشم * كويد اومن آتشم من آتشم) آهن
آتشك رنك وطبعندن محتشم ومنور اولدی اول آهن دير كه بن آتشم بن آتشم ﴿ مثنوی ﴾
آتشم من كرترا شكست وظن * آزمون كن دست را برمن بزن) آهن لسان حالله
دير كه بن آتشم اكرسنك شك وظنك وارايسه امتحان ايله الكی بكا اور كوركه الك
نيجه ينار مقصود شول آهن مشابه سنده اولان انسان كاملك ذاتيدركه چن
آتش تاب تجليدن حرارتپذير اولسه وآنك ذاتی انوار واوصـاف الهيه يه بالكليه
متبدل اولسه اول زمانده انا الحق صداسنی اورر ومظهر حقم ديو دعوی قيلور
وحين امتحانده ايلديكی دعوانك حكمن ويرر وكندوينی صادق قيلور نته كم بايزيد
قدس الله سره العزيز (سبحـانی ما اعظم شانی وليس فی جبتی سوی الله (لااله
الا انا فا عبدونی) دعواسن قيلوب ومريدلر اكا انكار ايلدكلرنده امتحان ايلك ديوب
امتحان ايلدكلرنده شيخه قصد ايلديكلری فعـلی كندی وجودلرينـه ايشليوب
حضرت بايزيده اندن برضرر مرتب اولمدی قصة مشهورة فی المثنوی ﴿ مثنوی ﴾
آتشم من برتو كرشد مشتبه * روی خود برروی من يكدم بنه) بن آتشم اكر بنم
آتش ايديكم سكا مشتبه اولديسه بر نفس كندی يوزيكی بنم يوزم اوزره قو يعنی
ولی كامل دير كه بن مظهر حق وخليفهٔ وجود مطلقم بنم وجودمده نمـايان
اولان انوار الهيدر اكر سكا اشتباه والتبـاس واقع اولورسه امتحـان ايچون
كندی ذاتكی ذاتمه مقـابل ومقارن ايله تاسكا كوركه نه حالت ونه حرارت ظهور
ايلر ﴿ مثنوی ﴾ آدمی چون نور كيردا زخدا * هست مسجود ملائك زاجتبا)
آدمی چونكه حضرت خدادن نور طوته كزيدهٔ حق اولمسندن ملائكه نك
مسجودی اولدی ﴿ مثنوی ﴾ نيز مسجود كسی كوچون ملك * رسته باشد
جانش از طغيان وشك) نور الهی طوتان كيمسه مسجود ملائكه اولديغی كبی
دخی شول كيمسه نك مسجودی اولديكه اول كيمسه كبی انك جانی طغيان وشكدن
قورتلمش اوله يعنی جميع ابرار واخيـار وصلحا مؤمنين خليفة الله اولان انسـان
كامل ملائكه كبی تعظيم وخدمت واطاعت وعبوديتده دركه (من يطع الرسول

فقد اطاع الله) معناسی اوزره اكا اطاعت وتعظیم بنه حقه در ❊ مثنوی ❊
آتش چه آهن چه لب بند ٭ ریش تشبیه مشبه را مخند) مقدم على طریق
الاستعاره عبدك سالكی آهنه وجناب حق ناره وعبدك اوصاف الهیه ایله
اتصافك آهنك آتشله محمی ومجمر اولمسنه وآهنك انا النار دیمسن سالكك انا الحق
دیمه سنه تشبیه بیورمشلردی الآن بو تشبیهك حقیقت معنایه نسبتله قصوری محقق
اولدیغی اجلدن پسند ایتمیوب بیوررلر كه نه آتش نه آهن لبكی بغله تشبیه
ایدیجینك تشبیهنك صقالنه كولمه یعنی آتشندر آهندر آغزك بغله وطعن
قیله مشبهك تشبیهنك ریشنه كولمه وبو تشبیه وتمثیله استهزا قیله وظاهرا بكنوب
باطنا مستحقر اولمه كه بو حقیقت معنایه نسبتله طابق النعل بالنعل اولان مثل دكلدر بلكه
(تفهیما للطالبین) برمثال بی كما اندر كه ایراد اولندی پس بونجه مثال كامل
اولور حقیقت معنایه كوره اولا من وجه اثنینیت ومغایرت معناسنی مشعر اولور
ثانیا اتحاد وحلول تخواسنی مقتضی اولور پس ازلا وابدا بر شیئله مقید اولمین
وحدت مطلقه یه نسبتله بونه وجهله مثال اولور كه كان الله ولم یكن معه شیء
غیره) انك حقنده بیورلمشدر وحقیقته ناظر اولنلر الآن كما كان دیمشلردر فاذا
كان كذلك بو معنایه كوره دریا مثال اولمق واشیا واكوانی وانسانی امواج دریایه
تشبیه قیلق وظاهر عالمی وآدمی ساحل بحر واب دریایه بكزتمك انسبدر
كما شبه الجنید هكذا افقال (بیت) البحر بحر على ماكان فی قدم ٭ ان الحوادث
امواج وانهار ٭ لا تحجبنك اشكال تشاكلها ٭ عمن تشكل فیها وهی استار)
پس حضرت خداوندكار دخی تكرار حقیقت مطلقه یی دریایه وظاهر عالمی لب
دریایه تشبیه ایدوب بیوررلر ❊ مثنوی ❊ پای در دریامنه كم كوی ازان ٭
برلب دریا خمش كن لب كزان ٭ كرچه صد چون من ندارد تاب بحر ٭ لیك می
نشكیبم ازغرقاب بحر) دریایه آیاق قومه اندن سویله دریانك كنارنده خاموش
اول لبكی ایصریجی اولدیغك حالده یعنی ای ساحل بشریتده ساكن اولوب
وحدته مثال استین محجوب سن دریای وحدته آیاق قومه و بحر حقیقت جانبنه
وضع قدم ایلمه واندن سوز سویله كه سنك شانك دكلدر سن لب دریاده
یعنی عالم ظاهرده ساكت وابسم اول لب كزان ومتحیر اولدیغك حالده اكرچه
یوز بنجلین بلكه بنجه یوز بیك كیمسه لر بحر حقیقته طاقت طوتمز وغرق اولمغه
تحمل ایتمزلكن بن بحر وحدته غرق آب اولمقدن صبر ایلمزم وكندیمی اول بحره
مستغرق ایدوب انده فانی اولمقدن كیرو قومزم ❊ مثنوی ❊ جان وعقل
من فدای بحر باد ٭ خونبهای جان وعقل این بحر داد) بنم عقل وجانم بحره فدا
اولسون زیرا بو بحر بكا عقل وجانك خونبهاسنی ویردی ❊ مثنوی ❊ تاكه
پایم می رود رانم درو ٭ چون نماند پاچو بطانم درو) مادامكه آیاغم كیدر اول

بحرك ایچنه سوررم چونكم آیاغم قالمیه اول بحرده بطلر كبی ام یعنی مادامكه وجودمده
سلوك ایلرم وبحر حقیقت جانبنه سیر وسفر ایلرم چونكم روشه وسلوكه قوت وقدرتم
قالمیه بطلر كبی اول بحر حقیقتده غواص اولورم وآشنالقلر قیلورم ❊ مثنوی ❊
بی ادب حاضر زغائب خوشترست ٭ حلقه كرچه كژ بودنی بردرست) حاضر
اولان بی ادب غائب اولان باادبدن خوشتردر مثلا حلقه اكرچه اكریدر قپو اوزره
دكلیدر یعنی مقرردر كه قپو اوزره در پس شول عاشق كه قرب الهیده اوله حضور
محبوبده تك وبو قیله مع هذا غلبهٔ عشقدن بی ادب اوله حضور یاره واصل اولمین
ومشاهده مرتبه سنی بولمین باادبلردن خوشتر ولطیفدر مقصودا كر كژ واكر راست
باب یارده اولمقدیاب یارده كژ اولمق باب یاردن غیری یرده راست ومستقیم اولمقدن مقبول
واولیدر نته كم حلقه كرچه كژدر لكن درباره متعلقدر چونكم یارك قپوسنه ملازم
اوله واكا تعلق قیله باب یاردن دور اولان راستلردن عاشقلر قتنده او هزار بار الیق
واحرادر ❊ مثنوی ❊ ای تن آلوده بكرد حوض كرد ٭ پاك كی كردد برون
حوض مرد ٭ ای دریای وحدته كیرمكدن و بحر حقیقی كورمكدن كیرو)
قالان ووجود لوثیله ونفسانیت وبشریت نجسیله تنی آلوده وملوث اولان
كیمسه دریای حقیقته متصل اولان حوض قلبك اطرافنی طولن یعنی قلب مرشد
كامله خدمت قیل قچن پاك اولور حوضك خارجنده مرد طهارت در تدر طهارت
ظاهره دن ماعدا اولان طهارت ثلثه ده انسان برمرشدك حوض قلبنه
محتاجدر كه اندن اولا نفسنی جمیع معاصی ومناهی لوثندن تطهیر ایلیه وثانیا
اخلاقنی اوصاف ردیه واخلاق ذمیمه نجاستندن تطهیر ایلیه وثالثا سرینی
اغیار وماسوی نجسندن پاك ایلیه تاكم آنك حوض قلبنده اولان ماء علم ایله اغتسال
ایلیه طهارت كامله بولمز ❊ مثنوی ❊ پاك كو از حوض مهجور اوفتاد ٭
اوز پاكی خویش هم دور اوفتاد) پاككه او حوضدن مهجور وجدا دوشدی اول
پاك كندی پاكلكندن هم ایراق دوشدی یعنی شول طبعنده طهارت عارضیه ایله
طاهر اولان كیمسه اكر بر حوض حقیقی اولان وتطهیر نفوس وقلوب قیلان ولی
كاملدن جدا اولسه واكا خدمت قیلمقدن استغنا قیلسه عاقبت كندی طاهرلكندن
دور اولور وقلب وروحی ملوث قالور ❊ مثنوی ❊ پاكی این حوض بی پایان بود ٭ پاكی
اجسام كم میزان بود) بو حوض پاكلكی غایتسزدر زیرا اولی كاملك باطنی حوض دریای
حقیقته متصلدر جسملرك پاكلكی كم میزان وقلیل المقدار اولور یعنی اجسام واجسامك
مرتبه سنده اولان وصورته تعلق قیلان عقول وارواحك طهارتلری قلیل المقدار در زیرا
محدود ومعیندر مادامكه دریای حقیقته واصل اولمیه كم مقدار اولمقدن قورتلمز وطهارت
بی پایانه وصول بولمز پس لازمدر كه كوكل دریای حقیقته واصل اوله كم مقدار

اولمقدن قورتله وطهارت دریای حقیقته واصل اوله تاکم عقل وروح وجسد طهارت بی پایانی بوله ﴿ مثنوی ﴾ زانکه دل حوضیست لکن در کمین * سوی دریاراه پنهان دارد این) زیرا کوکل فی المثل برحوضدر لکن کیزده وباطنده دریا جانبنه بوکوکل پنهان بر یول طوتر یعنی حضرت جناب الوهیته ولینک قلبی خلقك ادراکندن مخفی بر یول طوتر که اول یولدن دائما اول حوض قلبه فیوضات الهی وامدادربانی کلیجی ومنصب اولیجی اولور ﴿ مثنوی ﴾ پاکی محدود تو خواهد مدد * ورنه اندرخرج کم کردد عدد) ای دریای حقیقته واصل اولمین کیمسه سنك محدود ومعدود اولان پاکلکك حوض جانبندن مدد ایستر یوخسه خرج ایلمکده عددناقص اولور یعنی معین ومحدود اولان طهارت قلبك برولینك حوض قلبندن وياخود دریای حقیقیدن امداد ومعاونته محتاجدر واکر امداد الهی ومعاونت مربی اولمزسه اول معدود ومعین اولان طهارت خرج اولمقده اکسلوب نقصان بولورنته کم معدود اولان دراهمه برجانبدن امداد اولمسه وروز بروز خرج اولسه البته هر کون ناقص اولور وعاقبت نهایت بولور ﴿ مثنوی ﴾ آب کفت آلوده رادر من شتاب * کفت آلوده که دارم شرم ازآب) آب آلوده یه دیدی بکا سرعت ایله آلوده ایتدیکه آبدن شرم طوترم یعنی آب صافی منزله سنده اولان مرشد ومربی آلودهٔ معصیت وملوث طبیعت اولنلره لسان حالله دیرکه ای قلبی وروحی ناپاك کل بنم جانبمه سرعت ایله آلودهٔ معصیت اولنلردخی لسان حالله آب صافی کبی اولان شیخدن استحیا ایلرمکه بنم کناهمی کوررو بنم ملوثلکم آنك قتنده ظهوره کلوب ﴿ مثنوی ﴾ کفت آب این شرم بی من کی رود * بی من این آلوده زائل کی شود) آب آلوده یه ایتدی بوشرم بنسز نیجون کیدر بنسز بوآلوده لك نیجون زائل اولور یعنی آب صافی منزله سنده اولان شیخ کامل دیرکه بنسزو بنم تربیه وتطهیرم سز بوآلوده لك نیجون کیدر ومانع طهارت اولان شرم وحیایی طالب نیجه ترك ایدر ﴿ مثنوی ﴾ زآب هرآلوده کو پنهان شود * الحیاء یمنع الایمان بود) صودن هر آلوده که اول آلوده پنهان اوله واختفا قیله اول حیا ایمانی منع ایدیجی اولورا کثر محلده حیا ایلمك ایمانی منع ایلرشول جهتدنکه تحصیل علمدن وخدمت مرشددن برکیمسه استحیا ایلیه بوکونه حیا ایمان واسلامك زیاده لکنی منع ایلیجی اولور واکثر محلده (الحیاء من الایمان) حدیثنك موجبنجه ودخی (الحیاء والایمان اخوان لایفارق احدهما الآخر) حدیثنك مصداقنجه حیا ایماندن اولور ومستحیی اولان کیمسه مؤمن کامل مرتبه سن بولور ولکن بوکونه حیا معاصی وقبایحدن استحیا ایلمکدر ﴿ مثنوی ﴾ دل ز پایهٔ حوض تن کلناك شد * تن زآب حوض دلها پاك شد) کوکل حوض تنك پایه سندن کلناك اولدی اما کوکللر

حوضنك آبندن تن پاك اولدی یعنی کوکل حوض مثابه سنده اولان تنك واهل تنك مرتبه سندن ومقارنتندن پاچلق اولدی وکدورت وکثافت بولدی اما تن واهل تن حوض الهی اولان قلوبك حیات علمندن پاك اولدی ولوث معصیتدن طهارت بولدی ﴿ مثنوی ﴾ کرد پایهٔ حوض دل کرد ای پسر * هان ز پایهٔ حوض تن می کن حذر) ای پسر کوکل حوضنك پایه سی چوره سنه طولان تاکم کمال طهارت حاصل اوله آکاه اول تن حوضنك پایه سندن حذر ایله یعنی حوض مثابه سنده اولان تنه واهل تنك مرتبه سنه مقارنتندن حذر قیل تاکم کل آلوده اولمیه سین وناپاك قالمیه سین زیرا صحبت مؤثره وطبیعت سارقه در اکر بدن مرتبه سنده قالورسك واهل تنك پایه لرینه وزینت وپیرایه لرینه فریفته اولورسك ملوث اولمق مقرروعقل وروحك آلوده قالمق محققدر ﴿ مثنوی ﴾ بحرتن بربحردل برهم زنان * در میان شان برزخ لایبغیان) بحرتن دل بحری اوزره بری برینه اور یجیدر انلرك اورته سنده بر برزخ واردر که انلر بری برینه معنی قریشمزلر یعنی تن واهل تن فی المثل بر بحر کیدردل واهل دل کذلك بر بحرلطیف کیدر اکرچه بحسب الظاهر بونلر کوکل بحرینه متصل اولورلر واختلاط قیلورلر ولکن بونلرك ما بیننده بر پردهٔ معنوی واردرکه بونلری حقیقة بری برینه مخلوط اولمغه قومز وبونلر مرتبه لرندن تجاوز ایدوب نفس واحد اولمغه واتحاد مرتبه سین بولمغه قادر اولمز بوآیتك تفسیری جلد اولده تفسیر (مرج البحرین) شرحنده مرور ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ کر تو باشی راست وریاشی تو کژ * پیشتری غژید ووا پس مغژ) اکرسن راست اوله سین واکرسن اکری اوله سین اکا ایلرودك سورتن کرورك سوورتمه یعنی اکرسقیم اول واکر مستقیم اول علی ای حال کان اول جانبه سیر ایله دنیا ونفس وهواجانبنه میل ایتمه تاراست اوله سین وصحبت حقیقی مرتبه سین بوله سین کماقال ابن الفارض (بیت) وسر زمنا وانهض کسیرا فخطك ال * بطالة ما اخرت عزما الصحة ﴿ مثنوی ﴾ پیش شاهان کرخطر باشد بجان * لیك نشکیبد از وباهمتان) شاهلرك حضورنده اکرچه جانه خطر اولور وطالبك روح حیوانیسی انلرك حضورنده اریوب نقصان بولور ولکن اصحاب همت اولنلر وعشق ومحبت مرتبه سین بولنلر او شاه حقیقتدن جانلرین قاچروب پرهیز قیلمزلر وانك قرب حضورندن صابر اولمزلر ﴿ مثنوی ﴾ شاه چون شیرین تراز شکربود * جان بشیرینی رود خوشتر بود) پادشاه چونکم شکردن شیرینتر اوله جان شیرینلکه کیده خوشتر اولور یعنی پادشاه حقیقیکه فی المثل شکردن احلی والذدر برجان که انك شیرینلکنه وجمال باکمالنك لذتنه فدا اوله خوشتر والطیفتر اولور وعین لذت ومحض حلاوت اولمق مرتبه سین بولور

﴿ مثنوی ﴾ ای ملامتکر سلامت مر ترا * ای سلامجو رها کن تو مرا) ای عاشقلری ملامت ایدیجی سلامت سکا ای سلامت طالبی سن بنی ترك ایله بعض نسخه‌ده مصراع ثانی ای سلامجو توی واهی العری واقع اولمشدر عری ایپه دیرلر واهی ضعیف معناسنه‌در یعنی ای سلامت طلب ایدیجی سن ضعیف الحبل سن که یاپشدیغك رسن قتی سست وضعیفدر اما سلامتی ترك ایلین عاشقلر عروهٔ وثقایه تمسك ایلمشلردر که ابدی انلرك تمسك ایلدیکی حبل منفصم اولمق احتمالی یوقدر ﴿ مثنوی ﴾ جان من کوره ست با آتش خوشست * کوره را این بس که خانهٔ آتشست) بنم جانم کوره در آتشله خوشدر کوره‌یه بو شرف کفایت ایلر که آتشك خانه‌سی ومحلیدر کوره کاف عربی ایله اوجاق معناسنه‌در ﴿ مثنوی ﴾ همچو کوره عشق را سوزید نیست * هر که او زین کور باشد کوره نیست) کوره کبی عشق آتشنه یانمقلق واردر هر شول کمسه که بوندن کور اوله اوجاق دکلدر یعنی اوجاق کیجه کوندز نیجه آتشه محل اولوب یانارسه عاشق دخی انك کبی نار عشقه یانمقلق وکو یمکلك لازمدر هر شول کمسه که بو آتش عشقدن کور اولسه ومحروم قالسه عشق آتشنه محل دکلدر واکا کورهٔ آتش عشق دینمك لایق اولمز ﴿ مثنوی ﴾ برك بی برکی ترا چون برك شد * جان باقی یافتی ومرك شد) ازقسزلق ازقی چونکم سکا آزق اولدی باقی جان بولدك وسندن موت کندی یعنی چونکم سکا ازقسزلق وقدر تسزلك قوت وغدا اولدی وجانك که بوقلقدن صفا بوله وفقر وفنادن لذت آله جان باقی بولورسین وحیات طیبه‌یه وسعادت سرمدیه‌یه واصل اولورسن موت وفنای معنوی سندن کیدر وسنك جانك عالم بقاده همیشه سبز ایدر ﴿ مثنوی ﴾ چون ترا غم شادیٔ افزون کرفت * روضهٔ جانت کل وسوسن کرفت) چونکم سکا غم زیاده شادیلك طوندی یعنی غم والم سکا شادیلك ویرمکه باشلدی سنك جانك روضه‌سنی کل وسوسن طوندی یعنی جانکی حالات روحانی واسرار ربانی احاطه ایتدی سنك جانك کل وسوسن ایله مزین اولمش روضه کبی مزین اولور ورونق بولور ﴿ مثنوی ﴾ آنچه خوف دیکران آن امن تست * بط قوی از بحر ومرغ خانه سست) اول نسنه که غیریلره خوف ویجیدر اول نسنه سنك امن وامانکدر مثلا بط دریادن قوی ومرغ خانه سست وضعیفدر یعنی انواع بلا وریاضت که خلقك خوف ایلدیکی شیلردر نیچن خلق بلا دریاسنه دوشسه‌لر سست اولورلر بلکه غم والملرندن اولورلر ولکن مرغابی کبی اولان عاشقلر قوی اولور وروحلری وقلبلری آندن قوت وقدرت بولور ﴿ مثنوی ﴾ باز دیوانه شدم من ای طبیب * باز سودایی شدم من ای حبیب) بو بیتك ماقبلنه مناسبتی اولدر که

بیورمشلر دیکه اول نسنه که طریق حقده غیریلره خوفدر اول سکا امندر زیرا بط کبی اولان عاشق قوی اولور بحر عشق ومحبتدن مرغ خانه کبی اولان اهل نفس عقل واردر اکم کیده ومجنون اولمدیو خوفندن بحر عشقه مستغرق اولمقدن سستدر بو مناسبتله کندیلرك عشق خدا ایله سلب عقل جزوی ایدوب مجنون عشق اولدقلرینه اشارت ایدوب طبیب حقیقی‌یه التفات وخطاب ایدوب بیوررلر ای طبیب کیرو بن دیوانه اولدم ای حبیب کیرو بن سودایی اولدم یعنی نیجه کره غلبهٔ محبت واسطه‌سیله عقل جزویدن دیوانه اولوب مستغرق عشق اولمشدم تکرار بنه دیوانهٔ عشق ومستانهٔ شوق اولدم ای طبیب ماکبر وسودای عشقه منسوب اولدم بن ای محبوب حقیقی ﴿ مثنوی ﴾ حلقهای سلسلهٔ تو ذو فنون * هر یکی حلقه دهد دیکر جنون * داد هر حلقه فنونی دیکرست * پس مرا هر دم جنونی دیکرست) سنك سلسله‌کك حلقه‌لری ذو فنوندر هر بر حلقه غیری جنون ویرر سلسله‌دن مراد صفات الهیه‌در که هر صفت بر آخرینی مستلزم ومقتضی اولدیغی جهتدن سلسله تعبیر اولنور فنون فنك جمعیدر انواعه دیرلر تقدیر کلام ای انواع صفات عالیه وصنایع بدیعه صاحبی سنك صفات متسلسله‌کك حلقه‌سندن یعنی صفاتلرندن هر بر صفت ویرر بر آخر جنون یعنی سنك صفات غیر متناهیه‌کدن هر بر صفت عقل وادراکه بر آخر ستر وشمول ویرر هر بر حلقه‌نك داد واثری بر غیری فنوندر پس هر دم بکا بر غیری جنون واردر یعنی هر بر صفاتکك داد وعطاسی بر غیری فنوندر مثلا معز انواع عزتی ومذل انواع ذلتی ورزاق انواع رزقی اعطا ایلر وقس علی هذا سائر الصفات فاذا کان کذلك بکا هر دم جنون دیکر واردر یعنی ای معشوق حقیقی بن عاشق دیوانه‌یه البته هر دمده وهر آنده بر شان وبر صفتله متجلی اولمقدن وبنی اول صفاته محکوم ومقید قیلمقدن خالی دکلسن پس بکا دخی هر آنده اول صفاتدن بر نوع ستر عقل واردر که عقلی اول صفتك نشوه‌سی بورویوب انك مجنونی اولور ﴿ مثنوی ﴾ پس فنون آمد جنون این شد مثل * خاصه در زنجیر این میر اجل * آنچنان دیوانکی بکسست بند * که همه دیوانکان پندم دهند) پس جنون فنون کلدیکه الجنون فنون بین الناس ضرب مثل اولدی وبین العشاق مستور العشق ومغلوب شوق اولمقدن عبارت اولدی پس مجنون عشق ومحبت اولمق فنون علوم وانواع فهومی جامع کلدی علی الخصوص بو میر اعظم حاکم اجلك زنجیر عشقنده اولان جنونکه عین فنوندر ومحضا علم بطوندر بنم دیوانه‌لکم عقل بندنی آنچلین قردیکه جمیع دیوانه‌لر بکا نصیحت ویررلر یعنی آنچلین عشق ومحبت دیوانه‌لکی عقل جزوی عقالنی وهوش معاش بندنی قطع ایلدیکه عقل معاددن دیوانه اولنلر وهوش حقیقی وکلیدن بی بهره قلان دیوانه‌لرك جمله‌سی

بکا بند ونصیحت ویررلر وبن بونلرک جمیعسنه (انتم اعلم منی بامور دنیاکم) دیرم والحال
انهم عارون عن العقل والذکاء ومتصفون بالجنون والسفاهة) منقولدرکه اول حضرت
شمس تبریزی قدس الله سره العزیز حضرتلری ایله صحبت طوتوب ترک رسم وصورت
ایدوب وعشق یولنه کیدوب جذبهٔ حقله مغلوب عشق اولدقده عقول قاصره
صاحبلرندن مقدما کندیلرله صورتا دوستلق ایدن کیمسه لر مولانا دیوانه شد دیوب اول
حضرته بند ونصیحت سمتنده اولدیلر بند نقطهٔ واحده ایله دخی جائز اولور
بوتقدیرجه دوکلی دیوانه لر بکا بند ویررلر ویاخود بند قورلر دیمک اولور

آمدن دوستان بیمارستان جهت عیادت ذوالنون مصری رحمة الله علیه

(مثنوی) این چنین ذا النون مصری را فتاد * کاندرو شور وجنونی نو بزاد) بو بجلین
جنون حضرت ذوالنونه واقع اولدی که اول ذوالنونک وجودنده یکی شور وجنون
طوغدی (مثنوی) شور چندان شد که تا فوق فلک * می رسید ازوی جگرها
را نمک) شور اولقدر اولدیکه تا فلک اوزره ایرشدی اول ذوالنوندن جکرلره نمک یعنی
فوق فلکده اولان آسمان اهلنه آنک شور وجنونی ایرشدی اول ذوالنوندن زمینده اولان
احبا واصدقاسنک جکرلرینه نمک ایرشدی وانلرک جکرنی پرزخم ومجروح ایلدی می رسید
لفظی مصراع اوله مصروف اولوب مصراع ثانینک آخرنه برآخرمی رسید لفظی
مقدر اولور ومحل بونی اقتضا قیلور (مثنوی) هین منه تو شور خود ای شوره خاک *
پهلوی شور خداوندان پاک) بو بیت بعض اهل توهمک وهمنی دفعدن اوتری دینلمشدر
زیرا اوائل سلوکده چوق کیمسه واردرکه بعض حالات اکا عارض اولمق واسطه سیله
جنون یوان طوتر وکندوبی سلفده یکن وشراب عشقله وکال عقلله مست ودیوانه
اولان اولیانک مست ومجنون اولدیغی کبی زعم ایدر وبنم دخی شور وجنونم
بوقبیلدندر دیو سفاهت یولنه کیدر پس بوکونه کیمسه لره حضرت خداوندکار
تنبیه ایدوب بیوررلر آکاه اول ای شوره خاکسن کندی شور وجنونکی پاک خداوندلرک
شوری یاننه قومه وانلرک شورنی کندی شورکه قیاس ایله زیرا انلرک جنونی کمال
عقل وعلمدن حاصل اولور واول مرتبه ده اولیانلرک جنونی سفاهتدن ظهوره
کلور (مثنوی) خلق را تاب جنون او نبود * آتش او ریشهاشان می ربود)
خلقه آنک جنوننک طاقتی اولمدی آنک آتشی انلرک صقاللرینی قاپدی یعنی محاسن
ظاهره ورسوم باهره لرنی یاقدی وبنای عقول قاصره لرنی صدمهٔ عشقله یاقدی
(مثنوی) چونکه درویش عوام آتش فتاد * بند کردندش بزندانی نهاد)
چونکه عوامک صقاللرینه آتش دوشدی یعنی عوامک محاسن روی شرعی وزینت
وجه اعتقاد مرعیلرنی آنک آتش درونی یاقوب وسطوت وصدمهٔ باطنی بونلرک
مراسم دینیه لرنی یاقوب ازاله ایلدی دیمکدن کنایه در چونکم بویله اولدیسه اول

ذوالنونی قید وبند ایلدیلر بر زندانه قومقلقدن اوتری برای زندانی نهادن
تقدیرنده اولور اکر دیرسک که حضرت ذوالنون قدس سره العزیز لکام اختیاری
چکمکه وکندوبی عقال عقلله ضبط ایتمکه امکان یوقیدی تاکم خلق وعوام آنک
بوحالندن مضطرب اولمیه وانلره طریق متابعت تنک کلمیه جواب بیوررلر (مثنوی)
نیست امکان واکشیدن این لکام * کرچه زین ره تنک می ایند عام) لکامی
کیرو چکمکه امکان یوقدر یعنی لکام عقل واختیاری چکوب واسب عشقی ضبط
ایلمکه قوت وقدرت یوقدر اکرچه عوام بو یولدن تنک کلورلر وعاشقک اسرارنی
فهم ایتمیوب منقبض اولورلر (مثنوی) دیده این شاهان زعامه خوف جان *
کین کره کورند وشاهان بی نشان) وشاهان طریقت عوامدن جان خوفنی کورمشلردر
زیرا بو کروه کورلردر وبو شاهلر بی نشانلردر اکر کور اولمسه لردی بیله بو شاهان
بی نشانی کورمکه قادر اولمیه لردی چونکم آنلر کور وبونلر بی نشان ومستور اوله
نه وجهله بو ملوک اهل سلوکی کورمکه قادر اولورلر یعنی اصلا اهل ظاهر بونلرک
حقیقت حالنی بیلمکه وکورمکه قادر دکللردر (مثنوی) چونکه حکم
اندر کف رندان بود * لاجرم ذوالنون در زندان بود) چونکه حکم رندلر کفنده
اوله لاجرم ذوالنون حضرتلری حبس وزندانده اولور یعنی حکومت وقضا برآلای
رندان وسفها النده اوله وانلر اهل حق اولمیوب واحکام شرعیتی حقیقتله بیلمیوب
غرض نفسانیه ایله حکومت قیله ونیک وبدی تمییز ایلمیوب اجرای احکام ایلمیه
لا محالة حضرت ذوالنون کبی نیجه ذوفنون زندانده اولور وانلرک ستم وظلمنده قالور
حضرت ذوالنونک زندانه کیرمکه استحقاقی اولدیغندن دکلدر بلکه حاکم رندان
اولان بی تمییز اولدیغندن وغرضله حکومت قیلدیغندندر (مثنوی)
یک سواره می رود شاه عظیم * در کف طفلان چنین در یتیم) بو بیت محل تعجبده
وذوالنون کبی کاملارک بین العوام اولان احوالنی مریدین ومستمعینه تنبیه موقعنده
واقع اولمشدر بیوررلر چونکم حکومت وقضا رندان النده وبی دینان تصرفنده
اوله لا محالة ذوالنون زندانده اولور اکر حکم رندان النده اولمیوب اهل حق واهل
ایقان النده اولسه ایدی هیچ ذوالنون مصری حضرتلری کبی کامل ومکمل
زندانده اولورمیدی عجبدر که بویله بر شاه عظیم یک سواره کیدر وبویله بر دریتیم
کف طفلانده دیمکدر یعنی صبیان شریعت وطفلان طریقت اول دریتیمک قدرنی
بیله مدیلر وعوام کالهوام اول شاه ذوالفخامه معین وعسکر اولوب متابعت قیله مدیلر
(مثنوی) درچه دریا نهان در قطرهٔ * آفتابی مخفی اندر ذرهٔ) اکا در تعبیر
ایلدم درندر که ذوالنونه بکزر یه ذوالنون بر قطره ده نهان دریادر ویاخود بر ذره ده
مخفی بر آفتابدر (مثنوی) آفتابی خویش را ذره نمود * واندک اندک روی

خودرا بر کشود بر آفتاب) بر آفتاب کندوبی ذره کوستردی وآزآز کندی یوزنی آچدی یعنی آفتاب وحدت وشمس احدیت کندویی ذره‌ده کوستردی وآزآزندر بجمله کندی وجه باقیسنی آچدی وذوالنون بو رمزدن اسرار غیبیه‌سنی خلق وعوامه نثار ایدوب صاچدی ﴿ مثنوی ﴾ جمله ذرات دروی محو شد * عالم ازوی مست کشت وصحو شد) جمله ذرات اول آفتابدن محو اولدی عالم اندن مست وصحو اولدی یعنی جمیع ذرات کائنات اول مطلع آفتاب حقیقت اولان ولینك ذره وجودنده محو اولدی وجمله عالم آنك بخشانه حقیقتنده مست اولدی وینه صحو وعقله کلدی ﴿ مثنوی ﴾ چون قلم دردست غداری بود * بیکمان منصور برداری بود) چون قلم حکم بر غدار وجاهل کارك النده اوله لاجرم منصور بردار اولور مراد چونکم حکومت صوری وتصرف ظاهری اسرار الهیدن وشان اولیای ربانیدن غافل وجاهل اولان مکار وغدارلرك النده اوله لاجرم حضرت منصور کبی عاشق خدا دار او زره اولور و بو کونه جیله کارلر آنك کبی عزیزی سن انا الحق دیدك دیو مصلوب قیلورلر ﴿ مثنوی ﴾ چون سفیها نراست این کار وکیا * لازم آمد یقتلون الانبیا) چونکم بو حکم وتصرف وقدرت سفیهلر ایچوندر لازم کلدیکه سفها انبیایی قتل ایلیه‌لر کار وکیا بونده ایش کوج معناسنه‌در که مراد حکم وتصرف وقدرتدر سورهٔ آل عمرانده اولان آیته اشارتدر (ان الذین یکفرون بآیات الله) تحقیقا شول کیمسه‌لرکه اللهك آیاتنه کافر اولدیلر (ویقتلون النبیین بغیر حق) وقتل ایدرلر نبیلری بغیر حق مراد اهل کتابدرکه نبیلری قتل ایلدیلر (ویقتلون الذین یأمرون بالقسط من الناس) ودخی قتل ایدرلر شول کیمسه‌لریکه امر معروف ایدرلر دی عدالله ناسدن (فبشرهم بعذاب الیم) پس بونلره تبشیر ایله ومژده‌له عذاب الیمی ونار جحیمی (اولئك) بونلر (الذین حبطت اعمالهم) اول کیمسه‌لردرکه بونلرك طاعات وحسناتی واعمال وخیراتی بالکلیه باطل اولدی (فی الدنیا والآخرة) دنیا وآخرتده (ومالهم من ناصرین) و بونلر ایچون بو قدر عذاب الیمدن خلاصه بر ناصر پس فی زماننا اولان سفهای روزکار دخی نیجه عرفایی نفی بلد ونیجه فقرایی حبس ابد ونیجه صلحا واولیایه جفای بلا عدد ایدوب نیجه‌سنی هلاك وکیمی بلالرده وغمناك قیلمشلردر حتی بو فقیر کثیر التقصیری کندی دیارمزده ارشاد وتذکیر قیدیله مقید ایکن اصحاب غرضدن بر نیجه اهل حسد که فی جیدها حبل من مسد) شانلرنده دریعنی افترای کاذبه واحوال فاسده ایله متهم قیلوب نفی بلد اولمزه سبب اولدیلر بلکه قتلمزه کرارا قصد ایلدیلر (لکن عصمنی الله من مکایدهم وخلصنی من شدائدهم ورفع قدری وشرح صدری بنصری علی عداوتهم وملامتهم وهم (الذین یریدون لیطفؤا نور الله

بافواههم والله متم نوره ولو کره الکافرون) پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیز تسلیة للعرفاء والفقراء ذوالنون مصری حضرتلری بنك وحلاج منصور حضرتلرینك حکایه‌لرین ایراد وقرآنله استشهاد بیوردیلر که سفهای دنیادن علی کل حال اجتناب واحتما اولنه وبو آیتله بو مضمونی دخی تحقیق بیوردیلر ودیدیلر که ﴿ مثنوی ﴾ انبیارا کفته قوم راه کم * از سفه انا تطیرنا بکم) ضلالت طریقنك قومیکه مقصود کافرلردر انبیا علیهم السلامه دیمشلردر سفاهت وجهالتلرندن (انا تطیرنا بکم) سورهٔ یس‌ده اولان آیته اشارتدر (قالوا انا تطیرنا بکم) ای تشأمنا لحبس المطر عنا بسببکم) یعنی کفار انطاکیه انبیا علیهم السلامه دیدیلر که تحقیقا بز سزی تطیر ایلدك یعنی طیرت وشأمت اخذ ایلدك سیزك سببکزله بودیاردن امطار وبرك وبار اشجار منقطع اولوب قحط وغلا آشکار اولدی دیدیلر (لئن لم تنتهوا لنرجمنکم) ای لئن لم ترجعوا عن مقالتکم هذه لنقتلنکم بالحجارة) یعنی اکر مقالکزدن رجوع ایتمزسکز سزی سنکسار ایدرز دیدیلر (ولیمسنکم منا عذاب الیم) ودخی سزه البته بزدن عذاب الیم وبلای عظیم سرایت ایدر دیدیلر (قالوا طائرکم معکم) انبیا علیهم السلام دخی بونلره دیدیلر ای قوم پر نکبت طیرت وشأمت سزکله‌درکه اول انبیا علیهم السلامه اذالکزدر ودخی اسوء حال واقبح اعمالکزدر (ائن ذکرتم) همزهٔ استفهام وان حرف شرط وجواب شرط محذوفدر ما قبلنك دلالتی سببیله تقدیر کلام (ائن وعظتم بما فیه سعادتکم تطیرتم وتشأمتم وتوعدتم بالرجم والتعذیب) یعنی اکر سزه تذکیر وتوعیظ اولنیدکز شول کلامیمزله که سعادتکز آنده‌در بزی تطیر وتشأم می ایدردیکز ورجم وتعذیبله وعده‌می قیلوردیکز (بل انتم قوم مسرفون) ای بل انتم قوم عادتکم الاسراف فی العصیان) بلکه سز بر قومسزکه عادتکز خطا وعصیانده تجاوز واسرافدر والهذا تعظیم وتکریمی واجب ولازم اولان کیمسه‌لری تحقیر ایدوب تشأم ایدرسز نته‌کم الآن بعض متکبر وفخور اولنلر فقرا وعرفایی صحبتلرندن دور ومقارنتلرندن مهجور قیلورلر شول قوم کمراه کبی که سفاهتلرندن انبیا علیهم السلامه (انا تطیرنا بکم) دیرلردی ﴿ مثنوی ﴾ جهل ترسا این امان انکیخته * زان خداوندیکه کشت آویخته * چون بقول اوست مصلوب جهود * پس مر اورا امن کی تاند نمود) بو سفهای زماندن انبیا علیهم السلامه امان یو قدر قنده قالدیکه اولیای کرامه نیجه بیك انبیایی قتل ایلدیلر ونیجه سنه دخی یوزلرینه قرشو بز سزی تطیر وتشأم ایلدك دیو سویلدیلر که بونلر حضرت عیسی صلوات الله علی نبینا وعلیهك انطاکیه‌یه کوندردکی نبیلردر حتی اول روح الله الاعظم عیسی ابن مریم علیهما السلامه دخی بزم کتابمزك حکمی اوزره یهود طائفه سندن خوفه دوشوب (الفرار

مما لایطاق من سنن المرسلین) قولنك مضد اقنجه انلردن فرار ایدوب والحاصل
نتیجهٔ کلام آخر الامر براوه قاچوب اکا تحصن ایلدکده احبار یهوددن طیطانوس
نام بر کیمسه اول حضرتی طوتمغه کیروب (انی متوفیك و رافعك الی) آیت
کریمه سنك مقتضا سنجه اول حضرتی حق تعالی سمایه رفع ایدوب طیطانوسی
انك شکلنه بکزه دوب یهودی طائفه سی آنی عیسادرد یواخذ ایدوب صلب
ایلدیلر (وماقتلوه وماصلبوه ولکن شبه لهم) آیتی بومعنایه دلالت ایدر ولکن
طائفه یهود علی الخصوص ترسا یان اول حضرتی مصلوب اولدی زعم ایلدیلر
نته کم حضرت خداوند کار بومعنا یه اشارت ایدوب بیوررلر که ترسانك جهلنی
کور که امان قو یرمش شول بر خداوندنکه اول خداوند مصلوب اولدی یعنی
ترساطائفه سنك جهلنی کور که امانی قویردی و کیدردی اول بر خداوند عظیم
الشان اولان عیسی علیه السلامدنکه اول آو یخته اولدی چونکه عیسی علیه السلام
ترسانك قولی ایله جهودك مطاو بیدر یعنی چونکم عیسی علیه السلام ترسانك قولنده
ومذ هبنده مصلوب جهود در اول حضرت پس او ل حضرته دخی تحقیقا
امن نچین قادر اولور که بر کیمسه کوستره ❊ مثنوی ❊ چون دل آن شاه
زیشان خون بود ❊ عصمت وانت فیهم چون بود) سوره انفالده اول آیت
کریمه یه اشارتدر (وما کان الله لیعذبهم وانت فیهم) ابتدای آیت بودر که
(واذ قالوا اللهم) شول وقتده کافرلر دیدیلر که ای بزم ربمز (ان کان هذاهو
الحق من عندك) اکر بو قرآن حق ایسه سنك قتندن نازل اولدیسه (فامطر
علینا حجارة من السماء) پس بزم اوزرمزه سمادن طاش یاغدر (اوائتنا بعذاب
الیم) یاخود بزه عذاب الیم کتور (وما کان الله لیعذبهم) الله تعالی آنلره البته
عذاب ایلمز (وانت فیهم) حال بوکه یا محمد سن بونلرك ایچنده اوله سن وعادت
الهی بوکونه جاریدر که برقومك ایچنده که نبیسی اوله الله تعالی انلره عذاب ایتمز
باخصوص صکه سنك کبی پیغمبر اوله (وماکان الله معذبهم وهم یستغفرون) دخی
الله تعالی بونلره معذب اولمز بونلر مستغفر اولدقلری حالده بونلردن استغفاری
نفیدر یعنی اکر بونلر مستغفر یندن اوله لردی الله تعالی بونلره عذاب ایتمزلردی معنای
بیت چونکم اول شاهك قلبی بونلردن خون اوله وانت فیهمك عصمتی نیجه اولور
یعنی چونکم اول شاه رسل وهادئ سبل ومطلع عقل کل صلی الله علیه وسلم
حضرتلرینك دخی د ل مبارکلری اول یهود و کفاردن خون اولدی وانت فیهم
قولنك نیجه عصمتی اولور یعنی الله تعالی بونلره عذاب ایلمزسن بونلرك ایچنده
اولدیغك حالده بیورلدی اول حضرت انلرك ایچنده اولدیغی حالك ووقتك
عصمتی اولور یعنی انلر ایچنده اولدیغی حالده اذاو بلاوانکار کفاردن اولدخی معصوم

اولمدیکه حتی ما اوذی النبی مثل ما اوذیت بیوردی امابوندن ادق واحق برمعنی
دخی اولدرکه مصراع ثانیده اولان استفهام (وانت فیهم) قولندن مستفاد
اولان عصمتك دوامنی دلالت استلزامیه طریقی اوزره بونلردن نفی قیله بوتقدیر
اوزره معنی بویله اولور که چونکم اول شاه رسلك دل مبارکی بو کفار و یهوددن
رنجیده وخون اوله انلر مابیندن مهـا جرت ایلمسی لازم کلور وبونلرك ایچندن
چیقملرینی مستلزم اولور پس اول حضرتك قلبی بونلردن خون اولمسی بونلرك ایچندن
مهاجرت قیلمسنی مستلزم اولیجق کفارویهودده (وانت فیهم) عصمتی ونعمتی نیجه
میسر اولور و برقرار قیلور یعنی انلره عذاب خدادن عصمت دائمه میسر اولمز زیرا
عصمت حضرت نبی علیه السلامك انلر ایچنده اولمسنه متوقفدر کما قال صاحب المدارك
وفی الایة دلالة علی انهم مرصدون بالعذاب اذاها جرعنهم) وقاضی عیاض شفاده
درکه (وما کان الله لیعذبهم وانت فیهم) ای ما کنت بمکة (فلما خرج النبی علیه السلام
من مکة وبقی فیها من بقی من المؤمنین نزل (وما کان الله معذبهم وهم یستغفرون) فلما
خلت مکة منهم بتسلیط المؤمنین علیهم وغلبتهم ایاهم نزل (واورثکم ارضهم ودیارهم
واموالهم) بو مصراع محیر عقول مثنوی خوانان بلکه مثنوی داناندر که عصمت
ما بعد نه مضا فدر پس معنایی لفظدن استفاده قیلمق خیلی مشکلدر ممکن اولان
مرتبه بو در فافهم ❊ مثنوی ❊ زر خالص را وزر کر را خطر ❊ باشد از قلاب
خائن بیشتر) صافی التونه وزر کره خائن قلابدن خوف وخطر زیاده اولور که بوندن
مراد صور تا شیخ ومرید اولان اهل طریقت وباطنا شیخ بایزید اولان اصحاب عزت
ووصلتدر که ظاهرا اخوان وباطنا خواندرلر (بیت) ومن یفتش عن الاخوان قل
لهم ❊ نجل اخوان هذا العصر خوان ❊ مثنوی ❊ یوسفان ازرشك زشتان
مخفیند ❊ کز عدو خوبان در آتش می زیند) یوسفلر زشتلرك رشکندن
مخفیلر در زیرا خوبلر دشمن خوفندن آتشده دیریلورلر یعنی یوسفان معنوی
اولان اولیا اهل تزویر واصحاب ریا اولان زشتلرك غیرتندن مختفیلر در نته کم خوبلر
عدولر شرندن آتش خوف والمده زندکانلك ایدرلر کذلك خوبان حقیقی دخی
اعدا واضداد شرندن تستر ایدوب آتش بلا وریاضت ایچره دیریلورلر وآنلرك حسد
غدرندن خوف ایدوب عالم کونده زندکانلك ایدرلر ❊ مثنوی ❊ یوسفان از مکر
اخوان در چهند ❊ کز حسود یوسف بکرکان میدهند) اخوانك مکرندن یوسفلر چاه
وزندانده درلر که حسددن یوسفی قوردله ویررلر نته کم حضرت یوسف علیه السلامی
چاهه اتدقلری ودخی (فاکله الذئب) دیو ذئابه بهتان ایتدکلری مشهور وسورهٔ
یوسفده حکایه سی مسطوردر ❊ مثنوی ❊ از حسد بر یوسف مصری چه رفت
❊ این حسد اندر کمین کر کیست زفت) ظاهر معلومدر که حسد دن یوسف مصری

اوزره نه کندی بوحسد کنده قوی وعظیم برقورد در نته کم بر کیسه واقعه
سنده قورد کورسه حسودله تعبیر اولنور وحسود اولان کیسه حشر کوننده کرك
صورتنده حشر اولور دیدکلری بومعنایه شهادت قیلور ﴿ مثنوی ﴾ لاجرم
زین کرك یعقوب حلیم * داشت بریوسف همیشه خوف وبیم) لاجرم بو کرکدن
یعقوب حلیم علیه السلام یوسف علیه السلام حضرتلرینك اوزرینه همیشه خوف
وبیم طوتردی یعنی بوانسان صورتنده اولان حسودلردن که معنی کرکلردر
حضرت یعقوب علیه السلام همیشه یوسف علیه السلام حضرتلرینك اوزرینه
خوف وبیم طوتردی یوخسه ظاهرده اولان کرکلردن دکل ﴿مثنوی﴾ کرك ظاهر
کرد یوسف خود نکشت * این حسدر فعل ازکرکان کذشت) ظاهرده اولان
قورد خود حضرت یوسف علیه السلامك اطرافنه طولنمدی بوحسد فعلده
قوردلردن کچدی یعنی حسدك ضرری نیجه قوردلرك ضررندن زیاده در
﴿ مثنوی ﴾ زخم کرد این کرك وزغدر لبق * آمده کانا ذهبنا نستبق)
سورهٔ یوسفده اولان آیت کریمه یه اشارتدر قصه سی بودرکه حضرت یوسفك
قرنداشلری هزار حیله وخدعه ایله یوسنی یعقوب علیهما السلامدن جدا ایدوب
صحرا اسیرنه دیو آلوب کیدوب غیابهٔ جبه القا ایلدکلرندنصکره (وجاؤا اباهم
وبابالرینه کلدیلر (عشاء یبکون) بکا وکریه ایلدکلری حالده یتسووقتنده حضرت
یعقوب علیه السلام بونلرك فریاد وبکاسن کوش ایدوب دیدیکم ای نور دیده لرم
سزه نولدیکه فریاد ایدرسز (قالوا یا ابانا) دیدیلرکه ای بزم بابامز (اناذهبنا
نستبق) تحقیقا بزذاهب اولدق عدوده ورمیده بری برمزه تسابق ایلدیکمز حالده
افتعال بابیله تفاعل بابی که اولورکه بر بری معناسنه استعمال اولنور (وترکنا
یوسف عند متاعنا) وبزیوسنی قودق اسباب ومتاعمزك قتنده وکتدك (فاکله
الذئب) پس آنی قورد اکل ایلدی (وماانت بمؤمن لنا) حال بوکه سن بزه مصدق
دکلسن بیلورز (ولو کنا صادقین) اکرچه بز صادق ایسه کده پس حضرت
مولانا اهل حسدی اخوان یوسفه تشبیه بیوروب دیرلرکه بواخوان شکلنده اولان
سرحان حیوان شکلنده اولان کرکاندن زیاده خواندر زیرا بوکرکك زخمی
وغدری لبقدن یعنی طتلوسوز ایله اعتذار ایتمك جهتندن کلمش بویله دیوکه
(اناذهبنا نستبق) یعنی ای بزم پدریمز تحقیقا بزذاهب اولدق بری برمزه متسابق
اولدیغمز حالده ویوسنی متاعمز قتنده قودق وآنی قورد یدی حال بوکه یوسفه
زخمی کندیلر ایدوب بیچاره کرکه آنی اسناد ایلدیلر لبق شیرین سوزه دیرلر
﴿ مثنوی ﴾ صدهزاران کرکرا این مکر نیست * عاقبت رسوا شود این کرك
بیست) نیجه یوز بیك قوردك بومکری توقدر توقف ایله عاقبت بوکرك رسوای

اولور بیست بونده صبر وتوقف ایله معناسنه در ﴿ مثنوی ﴾ زانکه حشر
حاسدان روز کزند * بیکمان برصورت کرکان کنند) زیراکه حسودلرك حشرنی
قیامت کونی شکسز قوردلر صورتی اوزره ایلرلر ﴿مثنوی ﴾ حشر پرحرص
خس مردارخوار * صورت خوکی بود روز شمار) مرداروحرام ییجی حریصك
حشری روز حسابده خنزیر صورتنده اولور ﴿ مثنوی ﴾ زانیانرا کنده
اندام نهان * خمر خوارانرا بود کنده دهان) زانیلرك اندام نهانی کنده اوله اندام
نهاندن حرام ستری لازم اولان عورت یریدر شراب ایچنلرك اغزی قوقش اوله
﴿ مثنوی ﴾ کند مخفی کان بدلها می رسید * کشت اندر حشر محسوس
وبدید) قبیح اولان مخفی رایحه که الان بودنیاده کوکلره یتشوردی یوم حشرده
محسوس وآشکاره اولدیکه (یوم تبلی السرائر) بومعنایه شهادت قیلدی
﴿مثنوی﴾ بیشهٔ آمد وجود آدمی * برحذر شوزین وجوداززان دمی) آدمینك
وجودی بربیشه کلدی بووجوددن حذر اوزره اول اکراول دمدن ایسه ك یعنی
آدمینك وجودی بربیشه کلدی بیشه ستانده هرشی بولندیغی کبی وجود آدمیده دخی
هرشیئدن نمونه وانموذج بولنور (بیت) وتزعم انك جرم صغیر * وفیك انطوی
العالم الاکبر * اویله اولیجق بووجود بشریه دن حذر اوزره اول اکراول دم رحمانی
ونفخهٔ الهیدن ایسه ك ﴿ مثنوی ﴾ در وجود ماهزاران کرك وخوك * صالح
وناصالح وخوب وخشوك) بزم وجودمزده نیجه بیك قورد وخنزیر واردر صالح
وناصالح وخوب وزشت یعنی بزم وجودمزده انواع حیواناتك صفتلری واردر
وصالح خویلر وناصالح وفاسد وصفلر ودخی خوب وزشت عملر واردر خشوك
زشت معناسنه در ﴿ مثنوی ﴾ حکم آن خویست کان غالبترست * چونکه
زربیش ازمس آمد آن زرست) حکم اول خویلرایچوندرکه اوغالبرکدر چونکم
التون باقردن زیاده کلدی اول التوندر یعنی وجود انسانده هرقنغی صفت غالب
ایسه حکم غالبکدر مثلا التون غالب اولسه التون اعتبار اولنور باقر غالب اولسه
باقر اعتبار اولنور ﴿ مثنوی ﴾ سیرتی کان در وجودت غالبست * هم بران
تصویر حشرت واجبست) شول برسیرت که اول سنك وجودکده غالبدر سنك حشرك
اول تصویر اوزره واجبدر یعنی قیامتده اول صورتله ظاهر اولورسن ﴿مثنوی﴾ ساعتی
کرکی در آید در بشر * ساعتی یوسف رخی همچون قمر) برساعتده بشره
قوردلق کلور برساعت آی کبی یوسف رخلق کلور یعنی برساعت اولورکه انده
برامز خویلر وقبیح وصفلر ظاهر اولور وبرساعت اولورکه آنك وجودنده مانند
یوسف لطیف وجمیل وصفلر ظهوره کلور ﴿ مثنوی ﴾ می رود از سینهادر
سینها * از ره پنهان صلاح وکینها) سینه لردن سینه لره کیدر پنهان یولدن

صلاح وكينه‌لر يعنى برسينه‌دن برسينه‌يه كيدر وسرايت ايدر راه پنهاندن صلاح
وكينها وساٸر اخلاق دخى بو بيت ومابعدنده اولان ابيات شريفه تبديل اخلاق
ايلمكه دلالت عقليه در تبديل خلق قابل دكلدر دين طاٸفه‌يه اعتراض ايتمكلكنه كم
بعض متكلميندن ديديلر كه (الخلق صورة الخلق الباطن كما ان الخلق صورة
الظاهر فالانسان لايقدر ان يبدل صورته الظاهرة (كما قال الله تعالى لاتبديل
لخلق الله) كذلك لايقدر ان يبدل صورته الباطنة) بوتبديل اولمين خلقدن
مراد اكر طبيعى اولورسه بوسوز يرنده در واكر اوصاف نفسانيه مراد اولورسه
بواستدلال غايت ضعيفدر زيرا نقلا وعقلا ثابتدر كه اخلاق تبديل اولور نقلا اولديغنه
مثال (حسنوا اخلاقكم) حديثى (وبعثت لاتمم مكارم الاخلاق) حديثى كبى
حديثلردر (والاحاديث من هذا النوع كثيرة ولهذا كررت الاحاديث فى مدح
حسن الخلق وكذلك كررت فى ذم سوء الخلق) وتبديل اخلاقه انسان قادر
اولديغيچون اخلاق سيئه صاحبى معذب اولور وعقلا اولنه مثال آدمينك آدمى‌يه
تعليم بلكه كاود خره علم وهنرى سرايت ايلمسيدرنته كم بيورر ﴿ مثنوى ﴾
بلكه خوداز آدمى دركاووخر * مى‌رود دانايى وعلم وهنر) بلكه آدميدن كاووخره
خوى دانالق وعلم وهنر كيدر يعنى آدمينك تعليمى ايله حيوانات صاحب هنر اولورلر
﴿ مثنوى ﴾ اسب سكسك مى‌شو درهوار ورام * خرس بازى ميكند بزهم
سلام) مثلا سركش وناهموار اسب آدمينك تعليم وتأديبيله رهوار ورام اولور
خرس بازى وبز دخى سلام ايلر ﴿ مثنوى ﴾ رفت اندر سك زآدميان
هوس * باشبان شد باشكارى ياحرس) آدميلردن سكه هوس كتدى يعنى
آدميلرك هوسى كلبه تأثير ايتدى ياچوبان اولدى ياشكاره منسوب اولدى ياحرس
اولدى يعنى آدميلرك قيونلرنى قوردلردن حفظ ايديجى چوبان اولدى ويا خود
صيد وشكار ايديجى كلب اولدى وياخود اوى حفظ وحراست ايديجى پاسبان
اولدى ﴿ مثنوى ﴾ در سك اصحاب خوبى زان وفود * رفت تاجوياى الله
كشته بود) اول جماعتدن اصحاب كهفك كلبنه برخصلت كتدى تا الله تعالى‌يى طلب
ايديجى اولمش اولدى وفودوفدك جمعيدر بونده جماعت اصحاب كهف مراد اولور
﴿ مثنوى ﴾ هرزمان درسينه نوعى سركند * كاه ديو وكه ملك كه دام ودد)
هرزمان سينه‌ده برنوع سرايلر وظهوره كلور كاهى شيطان وكاهى فرشته وكاهى
دام ودد يعنى يرتيجى جانور صفتى ودخى صياد اق خوبى ﴿ مثنوى ﴾ زان
عجب بيشه كه هرشير آكهست * تابدام سينها پنهان رهست) بيشه‌دن مراد بوراده
مرتبهٔ الوهيتدر كه منبت اشجار مكوناتدر وهركسك قلبنه بومرتبه‌دن بريول
واردر وجميع موجودات بحسب استعداداتهم نشو ونماىى وقبض وصفاىى

بومرتبه‌دن آلور بوملابسه ايله بومرتبه‌يه بيشه تعبير ايدوب بيوررلر اول عجب
بيشه‌دن كه شيرآكهدر يعنى اول عجب اولان بيشه زار ازدن كه هرشيرخدا اولان
نبى وولى آكاهدر ياخود هرشير جان اندن آكاه وعالمدر اول عجب بيشه‌دن تاسينه‌لر
دامنه پنهان يول واردر يعنى تا جمله سينه‌لر دامنه مخفى ومعنوى بريول واردر
كوكللر بو پنهان ومعنوى اولان يولدن حظ ونصيب آلور ونشو ونما بولور
﴿ مثنوى ﴾ دزدئ كن ازدرون مرجان جان * اى كم ازسك ازدرون عارفان*
چونكه دزدى بارى آن در لطيف * چونكه حامل ميشوى بارى شريف)
اى جاهل بى معرفت وسكدن كم اولان بى دولت اكر بو بيشه زار اولان مرتبهٔ
الوهيتدن على طريق المشاهدة والمعاينه حظ واذت بولمق ايسترسك درون
دلدن استراقه ايله تحقيقا جانك جانى كه اول علم وعرفاندر ياخود جان
مرجانى اى سكدن كم بردزدلك ايله مرجاندن مرادينه علم وعرفاندر عارف بالله
اولان سلطانلرك در وتنندنكه اول خزانهٔ رحمان وكنوز حضرت يزدانندر
چونكم اوغورلرسن بارى اول لطيف درى اوغورله چونكه يوك كوتريجى اولورسن
بارى شريف نسنه‌يى حامل اول يعنى الطبيعة سارقة فحوا سنجه چونكم طبيعتك
سرقه ايلر خزينهٔ دلدن بارى اول در لطيق استراقه قيل چونكم بر بارى مرتكب
وحامل اولورسن بارى شريفى حامل اول (بيت) دل اكر بار كشد بار نكارى
بارى* وزكسى بار كزنيد چوتو بارى بارى

﴿ فهم كردن مريدان كه شيخ ذوالنون ديوانه نشده قاصد كرده است ﴾

﴿ مثنوى ﴾ دوستان در قصهٔ ذوالنون شدند * سوى زندان ودران رايى
زدند) دوستلر ذوالنونك قصه سنده زندان جانبنه كتديلر واوراده بررأى اورديلر
ومشاوره قيلديلر بويله ديو ﴿ مثنوى ﴾ كين مكر قاصد كنديا حكمتيست*
اودرين دين قبلهٔ وآيتيست) كه بونى وارايسه قصديله ايلريا برسر وبر حكمت
واردر زيرا اوذوالنون بودين اسلامده برقبله وبرآيتدر يعنى دينك توجه اولنه جق
مقتداسى واستشهاد قبلنه جق برهانيدر ﴿ مثنوى ﴾ دور دوراز عقل چون
درياى او * تاجنون باشد سفه فرماى او) چونكه بويله درپس انك دريا كبى عقلندن
زياده بعيد درتا جنون اكا سفاهت بيوريجى اوله يعنى جنون آكا غلبه قيله وسفاهت
ويريجى اوله جنوندن آكا سفاهت ايرشمز ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ حاش لله
ازكمال جاه او * كا ربيمارى بپوشد ماه او) حاشالله آنك علوشانندن وكمال منصبندن كه
بيمارلك سحابى آنك ماهنى اورته يعنى آنك ماه عقلنه جنون وسفاهت غالب اوله
وآنك انوار علمى ستر قيله بوخود محالدر ديديلر ﴿ مثنوى ﴾ اوز شرعامه
اندر خانه شد* اوزننك عاقلان ديوانه شد) اوذو النون عوام ناسك شرندن خانه
ايچره اولدى او عاقلارك عارونتكدن ديوانه اولدى يعنى بو عقل معاشله افتخار

ایابین عقلانك عقلنی كوروب بو كونه عقلدن دیوانه اولق یكدر دیوانه‌لرك عقلك
خبرتندن نجین ایلدی ودیوانه وارسوزلر سویلدی ❊ مثنوی ❊ اوزعار عقل
كندوتن پرست ❊ قاصدا رفتست ودیوانه شدست) اوذوالنون كندوتن
پرست اولان عقلك عارندن قصدله كتمشدر ودیوانه اولمشدر عقل كند ضعیف
العقل معناسنه‌در ❊ مثنوی ❊ كه ببندیدم قوی وزسازكاو ❊ برسر و پشتم
بزن وبن را مكاو ❊ تاز زخم لخت یابم من حیات ❊ چون قتیل از كاو موسی ای ثقات)
مریدلر دخی بری برینه دیدیلركه اول ذوالنون عقل كندوتن پرسندن عار ایدوب
بو كونه عاقلانك عقلندن دیوانه‌لك یكدر دیمكی نعلله ارشاد ایچون قاصدا كندی
ودیوانه اولدی وكان دیدیكه بنی بغلك محكم و كاوك دوزنندن یعنی كاوك قویروغندن
باشمه وارقمه اور وبونی قازمه یعنی بو دیوانه لكك اصلندن بحث ایلمه وتفحص
قیلمه تا كم اول لختك زخمندن یعنی او كوز قویروغنك داندن وسوطك زخم
وضربندن بن حیات علم وعقل بولم كاو موسادن مقتولك حیات بولدیغی كبی
ای ثقات یعنی ای اولولر موسی علیه السلامك بقره‌سنك پرلختندن مقتول اولان كیمسه‌یه
ضرب اولندقده حیات بولدیغی كبی بندخی سوطك ضربندن حیات بولم وحقیقت
حالدن خبر ویرم دیمك اولور نته‌كم بنی اسرائیل زماننده مقتول اولان كیمسه
كاو موسانك بر پاره‌سندن ضرب اولنمغله حیات بولدی وقائم اولدی (كما اخبرالله
تعالی فی كلامه المجید فی سورة البقرة (واذ قتلتم نفسا) منصوبدر اذكر فعلیله
خطاب جماعت یهوده‌در كه پیغمبرله معاصر لردر بونلره قتل اسنادی اكرچه
اسلافدن صادر اولدی اما بوجماعتده بولندیغندن اوتریدر یعنی اذكروا وقت
قتلكم نفسا (فادارأتم فیها) ای اختصمتم فی شانها یعنی اول نفسك شانندن
سز اختلاف واختصام ایلدیكز زیرا تخاصمان بعضی بعضنی دفع ایلر یاخود تدافع
ایلدیكز آنك قتلنی هر بریكز نفسكزدن آخره طرح ایتمكله وادارأتم اصلنده تدارأتم
ایدی بمعنی التدافع تاداله قلب اولوب ادغام اولنوب بعده سكونله ابتدا متعذر
اولدیغندن همزه ایراد اولندی (والله مخرج ما كنتم تكتمون) والله تعالی اخراج
واظهار ایدیجیدر اول شیئی كه سز آنی كتم وستر ایدیجی اولدیكز اول مقتولی ناحق
یره قتلدنصكره وقصه‌سی بودركه بر پیر كیمسه وار ایدی بنی اسرائیلده آكا عامیل
ابن شراحیل دیرلردی مالدار ایدی وارثی عم زاده‌لرندن غیری یوغدی پس مالنه
طمع ایدوب حیله ایله بر صحرایه چیقاروب قتل ایلدیلر بعده ایكی كویك جانبنه
براغوب دیت طلب ایلدیلر پس حضرت موسی علیه السلامه كلوب شكایت
ایدوب اول قریه اهالیسنی جمع ایلدیلر اهل قریه یمین ایلدیلر كه بزم خبرمز یوقدر
پس حضرت موسی بونلره دیت حكم ایلدكده التماس ایلدیلر كه یا موسی دیتی ادا

ایده لم اما لطف ایله حقدن رجا ایله كه بونك قاتلی معلوم اوله حضرت موسایه
احوال بالكلیه معلوم اولدی بونلره دیدیكه ای قوم الله تعالی سزه امر ایلر كه سز
بر بقره ذبح ایده‌سز بونلر دیدیلركم بزی استهزامی ایلرسن یا موسی حضرت موسی
دیدیكم اللهه صغنورم جاهل اولمقدن واستهزاء ایتمكدن پس دیدیلركم یا موسی
ربكدن بزم ایچون استدعا ایله كه اول بقره‌نك وصفنی بزه بیان ایلسون حضرت
موسی علیه السلام دیدیكم حق تعالی بیورر كه اول بقره نه یاشلودر ونه تازه‌در
بلكه بو ایكیسی ماییننده سنی معتدلدر پس دیدیلر كه آنك لونی نه رنكده‌در پس
موسی علیه السلام دیدیكم حق تعالی دیر كه اول او كوز صارودر القصه موسی
وصف ایلدیكی اوزره اول بقره‌یی بر صالح یكتده بولوب دریسی طولسی آلتونه
اشترا ایدوب آنی ذبح ایلدیلر (فقلنا اضربوه) پس بز دیدككه اول مقتوله اورك
(ببعضها) اول بقره‌نك بر پاره‌سی ایله بعضیلردلیله بعضیلر قولیله وقویروغیله
وبعضیلر قولغیله دیمشلر علی ای وجه كان اول بقره‌نك بر عضویله اول مقتوله ضرب
ایلدكده حیات بولوب بونلره اول قاتلدن علی التفصیل خبر و یروب ینه اولدی
(ویریكم) ودخی سزه كوستررای منكران حشر خطاب منكران حشره‌در (كذلك)
بو مقتولی حی ایلدیكی كبی (یحیی الله الموتی) الله تعالی سائر موتایی دخی احیا ایدر
(ویریكم) ودخی سزه كوستررای منكران حشر خطاب یا اول زمانده اولان
قومه اوله ویاخود حضرت پیغمبر زماننده اولان اهل انكاره اوله ویابنی اسرائیله
اوله (آیاته) الله تعالی آیات وعلامات كمال قدرتنی اوزره (لعلكم تعقلون)
تا اوله كه سز تعقل ایده‌سز اول خالق بیچونی كه نفس مرده‌یی احیا ایتمكه قادر
اولیجق سائر نفوسك احیاسی اكا مشكل اولمز اهل تحقیق بو معنایی وجوده
آلوب دیرلر كه انسانك قلبی اول مرده كبیدر ونفسی بقره كبیدر پس هر كم
قلبی احیا ایتمك ایسترسه بقرهٔ نفسن تیغ مجاهده ایله ذبح ایتمینجه قلبن حی ایده‌مز
(اذبحوا نفوسكم بسیوف المخالفات بو معنایه شاهددر وحضرتك بیوردقلری
بیت بو مضمونه مطابقدر ❊ مثنوی ❊ تاز زخم لخت كاوی خوش شوم ❊
همچو كشته كاو موسی كش شوم) تا كاوه منسوب اولان پاره‌نك زخمندن خوش
اولم حضرت موسانك كاوینك مقتولی كبی یعنی آنك كاوندن حیات بولان مقتول
كبی محبوب ومقبول اولم ❊ مثنوی ❊ زنده شد كشته ززخم دم كاو ❊ همچو
مس از كیمیا شد زرساو) اول مقتول كاوك قویروغی زخمندن زنده اولدی وقرآنله
ثابتدر كه حیات بولدی باقر كبی كیمیادن صافی زر اولدی یعنی باقر كیمیادن نیجه
خالص آلتون اولورسه مقتول اولان كیمسه دخی بقره‌دن حیات بولدی وآنك
كاری آلتون كبی صافی اولدی ❊ مثنوی ❊ كشته برجست و بكفت اسرار را ❊

وانمود آن زمرهٔ خونخوار را) مقتول حیات بولدی بر ندن صیحره دی
واسراری دیدی واول قان ایدیجی زمرهٔ بی آشکاره کوستردی ﴿ مثنوی ﴾
کفت روشن کین جماعت کشته اند * کین زمان در خصمیم آشفته اند) روشن
وآشکاره دیدیکه بنی بوجماعت اولدر مشلردر که بوزمان بنم خصومتمده پریشان
وآشفته لردر یعنی بنم خصوصمده خلقله خصومت ایلیوب ظاهرا غمکین وپریشانلردر
پس قصه دن حصه بیاننه شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ چونکه
کشته کردد این جسم کران * زنده کرد دهستیٔ اسرار دان) چونکه بو ثقیل جسم
کاوکبی مقتول اوله وسیوف مخالفتله مذبوح اولوب مرده حکمن بوله اسراردانك
وجودی دیردی اولور اسرار داندن مراد روحدر چونکم بر کیمسه ریاضتله نفسنی
اولدوره حیات حقیقیه ایله آنك اسرار بایجی روحی زنده اولور وعالم غیبك اسرارنی
لازم کاورسه اهلنه بیان قیاور ﴿ مثنوی ﴾ جان اوبیند بهشت ونار را * بازداند
جملهٔ اسرار را) هنوز بودنیاده ایکن انك روحی بهشت ودوزخی کورر جمیع اسراری
آشکاره بیاور ﴿ مثنوی ﴾ وانماید خونیان دیو را * وانمایددام خدعه وریو را)
شیطان خونیلرنی آشکاره کوستر مکر وخدعه نك دامنی کیرو کوستر یعنی شیاطین
که انسانك حیات معنویه‌سی اولان ایمان واسلامنی ازاله ایلدیکی جهتدن انسانك
خونیلری کبی واقع اولمشدر شول کیمسه که بقرهٔ نفسنی اولدوره وحیات طیبه ایله
روحنی دیری کوره اول کیمسه مرشد کامل اولور پس بصر بصیرتی اولنلره خونی
اولان شیاطینی کوستر ر که انلر روحی نه جهتدن اولدررلر وینه مکر وخدعه
ایلیوب خلقله اول خصوصده مخاصمت ایدرلر پس مرشد بومکر وحیله نك دخی دامنی
کوستر وبصیری اولنلره آنك مکروخدعه سنی آشکاره ایلر وانمایدبونده آشکاره
کوستر معناسنه درومقصود بصر بصیرته آشکاره کوستر دیمك اولور اکرچه
اشکاره کور بنور معناسی ویرلسه دخی جائز اولوررولکن اولکی معنی اولیدر ﴿ مثنوی ﴾
کاوکشتن هست از شرط طریق * تاشود از زخم دمش جان مفیق) کاوی اولدیرمك
طریقك شرطندندر تا آنك دمی زخمندن جان مفیق اوله یعنی اقاقت بوله کاودن
مراد نه ایدوکنی بوبیتله تفسیر بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ کاونفس خویش راز وز
بکش * تاشود روح خفی زنده بهش) کندی نفسك کاونی تیز رك دپله تا خفی روح
هوشله دیری اوله یعنی نفسك کاونی ریاضت ومخالفتله اولمزدن اول اولدور تاکم
دروننده باطن اولان روح عقل وعلمله زنده اوله وحیات طیبه بوله

﴿ رجوع بحکایت ذوالنون قدس سره ﴾

﴿ مثنوی ﴾ چون رسیدند آن نفر نزدیك او * بانك برزدهی کیانید
اتقوا) چونکم اول نفر ذوالنون حضرتلرینك حضورنه ایرشدیلر
چاغردی هی کمکر سز صاقنك ﴿ مثنوی ﴾ با ادب کفتند ما از دوستان *

بهر پرسش آمدیم اینجا بجان) اول کروه ادبله ایتدیلر بز دوستلر دنز جان
ودل ایله بورایه پرسشدن اوتری کلدك یعنی صدق واخلاصله بو بیمارخانه یه
صورمق ایچون کلدك وسنك خاطرکی الله اللهه توجه قیلدق ﴿ مثنوی ﴾ چونی
ای دریای عقل ذوفنون این چه بهتانست بر عقلت جنون) ای ذوفنون اولان عقل دریاسی
نیجه سن سنك عقلك اوزره جنون اسنادی بونه بهتاندر یعنی سنك عقل کاملکه
جنون اسنادی بهتان عظیمدر ﴿ مثنوی ﴾ دود کلخن کی رسد بر آفتاب
* چون شود عنقا شکسته از غراب) زیرا کلخنك توتونی آفتابه نجن ایریشور که
آفتاب اندن مکدر اوله عنقا غرابدن نجن صنمش وزبون اولور ﴿ مثنوی ﴾
وامکیر ازما بیان کن این سخن * ما محبانیم باما این مکن) بزدن کیرو طوتمه
بوسوزی بیان ایله بز محبلرز بزه بونی ایلمه ﴿ مثنوی ﴾ مر محبانرا نشاید
دور کرد * یارو بپوش ودغل مهجور کرد) محبلری حضور کدن دور ایلمك لایق دکلدر
یاخود ستر وحیله ایله انلری مهجور ایلمك یعنی محب اولنلره بوکونه صفت اظهار ایلمك
لایق دکلدر دیدیلر ﴿ مثنوی ﴾ رازرا اندر میان آور شها * رومکن در
ابر پنهانی مها) ای شاه رازی اورتایه کتور ای ماه یوزیکی سحابده زیاده
پنهان ایلمه ﴿ مثنوی ﴾ ما محب وصادق ودلخسته ایم * درد و عالم دل
بتودر بسته ایم) بز محب وصادقز ودلخسته یز ایکی عالمده کوکلمزی سکا بغله مشز
چونکم بونلر بودعوایی ایلدیلر وسنك محب صادقك ومریدعاشقکزد بوسو یلدیلر
انلری امتحاندن اوتری کورنیلدی ﴿ مثنوی ﴾ فحش آغازید ودشنام از کزاف
* کفت اودیوانکانه زی وقاف) اول ذوالنون بونلره فحشه باشلدی وکزاف
شتم ایلدی اول ذوالنون دیوانه لر کبی الفاظ مهمله دیدی وخلط کلام ایلدی
﴿ مثنوی ﴾ برجهید وسنك پران کرد وچوب * جملکی بکریختند از بیم کوب)
ذوالنون درحال یرندن صیحرادی وطاشی وآغاجی محبلر جانبنه پران ایلدی چوب وکوب
خوفندن جمعیسی اوکندن قاچدیلر ﴿ مثنوی ﴾ قهقهه خندید وجنبانید سر * کفت
بادریش این یاران نکر) قهقهه ایله کولدی وباشنی اوینتدی ایتدی بو یارانك صقالنك
بلنه باق یعنی بونلرك صورت ظاهره لرینك هواسنه نظر ایله که دعوای محبت
ایلدکدنصکره بوقدر جفادن فرار ایدرلر محب صادق اولان خود هرنقدر جفا
کلسه یاردن روکردان اولمدیغی مقرردر ﴿ مثنوی ﴾ دوستان بین کونشان
دوستان * دوستانرا رنج باشد همچو جان) دوستلری کورقنی دوستلرك نشانی
دوستلره دوستك رنج وبلاسی جان کبیدر یعنی دوست اولنلریارك جفاسندن
روکردان اولمزلر بلکه جان کبی آنی قبول قیلورلر ﴿ مثنوی ﴾ کی کران
کیرد ز رنج دوست دوست * رنج مغز ودوستی ازاچو پوست) دوست دوستك رنجندن
نجن کران طوترونه وجهله اجتناب ایدر رنج مغزدر ودوستلق آکا پوست کبیدر

يعنى ياردن كلان رنج وبلا مغز نغز كيدر ومحبك دوستلغى قشر كيدر اكر
جفادن صفا ايلرسه دوستلغى در سندر اكر رنج وجفادن حظ ايلرسه دوستلغى
قشر كبى بى مغز در ﴿ مثنوى ﴾ در نشان دوستى شد سر خوشى *
دربلا وآفت ومحنت كشى) دوستلغك نشانى بلاده وآفتده ومحنتكش لكده
باشى خوش اولمق اولمديمى يعنى دوستلغك نشانى اولدر كه ياردن كلان بلاده
وآفتده ومحنتكش لكده باشى خوش اوله وعاشق اول رنج وبلاده صفا بوله
﴿ مثنوى ﴾ دوست همچون زربلا چون آتشست * زرخالص در دل آتش
خوشست) مثلا دوستلق آلتون كبى وبلا آتش كبيدر خالص اولان آلتون
آتش ايچنده خوشدر اما خالص اولمين آتش بلا ايجره ناخوشدر

﴿ امتحان كردن خواجهٔ لقمان زيركى لقمانرا ﴾

﴿ مثنوى ﴾ نى كه لقمانرا كه بندهٔ پاك بود * روز وشب در بندكى چالاك بود)
بويله دكلميدر لقمانكه اول بر بندهٔ پاك ايدى كيجه وكوندز خواجه سنك خدمتنده
چست وچالاك ايدى ﴿ مثنوى ﴾ خواجه اورا داشتى دركار پيش * بهترش
ديدى زفرزندان خويش) خواجه سى آنى كارده زياده طوتردى وياخود
ايلرو طوتردى كنديك فرزندلرندن لقمانى ايورك كورردى بيت اولده اولان
لقمانرا خواجه اش مى داشتى دركار پيش تقديرنده اولوب بيت ثانى به مرهون اولور
﴿ مثنوى ﴾ زانچه لقمان كرچه بنده زاده بود * خواجه بود وازهوا
آزاده بود) زيراكه لقمان اكرچه بنده زاده ايدى خواجه ايدى وهوادن آزاده
ايدى يعنى اكرچه صورتا بنده ايدى لكن معنى حر وآزاده ايدى وبونك عكسى
نيجه كيمسه واردركه اكرچه صورتا خواجه وآزاده در لكن بنده ومقيددر
نته كم بو حكايه دن معلوم اولور ﴿ مثنوى ﴾ كفت شاهى شيخ را اندر سخن *
چيزى از بخشش زمن در خواست كن) برپادشاه برشيخه سوزده يعنى اثناء
مصاحبتده ايتدى بندن بخشش واحسان قسمندن برشى طلب ايله ﴿ مثنوى ﴾
كفت اى شه شرم نايد مر ترا * كه چنين كويى مرا زين برترا) شيخ عالى همت
پادشاهه ديديكه اى شاه سكا شرم كلزمى كه بكا بويله ديرسين بوندن يوقارورق كل
﴿ مثنوى ﴾ من دو بنده دارم وايشان حقير * وآن دو برتوحا كانند وامير)
زيرا بن ايكى بنده طوترم وآنلر حقيردر واول ايكى حقير بنده سنك اوزرينه حاكم
واميرلردر ﴿ مثنوى ﴾ كفت شه آن دوچه اند اين ذلتست * كفت آن يك
خشم وديكر شهوتست) پادشاه شيخه ايتدى اول ايكى نه لردر بو سوز ذلتدر
يعنى خطادر شيخ پادشاهه ايتدى اول برى غضب وبرى دخى شهوتدر
﴿ مثنوى ﴾ شاه آن دان كوز شاهى فارغست * بى مه وخورشيد نورش

بازغست) شاه آنى بيل كه اول شاهلقدن فارغدر خورشيد وماهسز آنك نورى
طالع وتاباندر ﴿ مثنوى ﴾ مخزن آن دارد كه مخزن ذات اوست * هستى
او دارد كه باهستى عدوست) مخزنى اول طوتركه مخزن آنك ذاتيدر وجودى
اوطوتركه وجوده عدودر يعنى مخزن حقيقتى اول كيمسه طوتركه انك ذاتى جواهر
اسرار علومه خزينه اوله ودخى حقيقتده وارلق اول كيمسه نكدر كه كندى
وجود مجازيسنه عدو اوله ﴿ مثنوى ﴾ خواجهٔ لقمان بظاهر خواجه
وش * درحقيقت بنده لقمان خواجه اش) لقمانك خواجه سى ظاهرده خواجه
وش ايدى حقيقتده بنده ولقمان آنك خواجه سى ايدى يعنى اكرچه لقمانك
خواجه سى بحسب الظاهر خواجه كبى ايدى لكن بحسب المعنى بنده ايدى اول
جهتدنكه لقمانك اختيار يسنز برايشى اختيار ايتمز وآنك تدبيرسنز برجانبه
كتمزدى پس لقمان معنى آقا خواجه اولمش اولور ﴿ مثنوى ﴾ درجهان
بازكونه زين بسيست * در نظر شان كوهرى كم از خسيست) بازكونه اولان
جهانده بوقبيلدن چوقدر بركوهر انلرك نظرنده برخسدن كمدر يعنى بو معكوس
جهانده لقمان وخواجه سى قبيلندن چوق كسه لر واردر كه آنلر دخى بعضيسى
بحسب الظاهر خواجه وصاحب دولتدر وانلرك الى آلتندن نيجه كسه لر واردر
علم وحكمتله معنى خواجه در لكن اهل ظاهر بونى فرق وتميز ايلمزلر زيرا
بوجهان خلقنك نظرنده بركوهر خسدن كمدر وخس كبى اولان اهل دنيا
مانند جوهر اولان اهل حكمتدن اعلا وبرتردر ﴿ مثنوى ﴾ مر بيابانرا
مفازه نام شد * نام ورنكى عقلشانرا دام شد) بوجهان بازكونه ده بوذكر
اولنان قبيلدن چوق معكوس شى واردر كه مثلا بيابانه مفازه نام اولدى برنام
ورنك انلرك عقلنه طوزاق اولدى يعنى بو اهل جهانك عقولنه اسم ورسم دام
اولدى جوهرى ديركه مفازه مفاوزك واحديدر ابن اعرابى ديركه بيابانه مفازه
تسميه اولندى مهلكه اولديغندن اوترى من فوزاى هلك يقال فاز يفوز
فوزا اى مات واصمعى ديدى بيابانه مفازه تسميه اولندى تفاؤلا بالسلامة
والفوز پس بوجهان بازكونه ده برشيئه ضديله تسميه قيلمق وياخود
نفسنده برشى موجود اولمشكن تفاؤل طريقيله وجوده كلمش شى كبى
نام قومق چوق واقع اولمشدر مثلا محل هلاك اولان بيابانه مفازه ديمك
وسياه عربه كافور نام ايلمك وحاجى اولميان صبى يه حاجى تسميه ايلمك كبى
كذلك بركيمسه اسير جهان ايكن امير جهان وزندانى وبنده ايكن افندى ديمك
بوقبيلدندر لكن اكثرناسه اسم ورسم دام اولوب بوصورت ظاهره ده نه اسمله
مسمى ايسه اكا فريفته اولوب حقيقت كاردن بى خبروبى بهره قالديلر وعبدالدرهم
وعبدالدينار وعبدالبطن وعبدالفرج اولان وادنى شيئه عبوديت قيلان كيمسه لره

سيد ومولا صاندیلر ﴿ مثنوی ﴾ یك كره را خود معرف جامه است * در قبا كوینـد كواز عامه است * یك كره را ظاهر سالوس زهد * نور باید تابود جاسوس زهد) ناسدن بر كروهك معرفی خود لباسدر بعض نسخه‌ده بومصراع بو یله واقع اولمشدر كه یك كروهی را معرف جامه است بر طـائفه‌یه معرف ومبین جامه در قفتانده‌كورولر كه اوعامه دندر دیرلر یعـنی قچن برعوام كالهـوامی كورسه‌لر لباس خواص وهمامده اكا خواص وشیخ وهمامدر دیرلر وقچن خواصدن برعارف وزاهدی قباده كورسه‌لر دیرلر كه اول عامه دندر بر كروه ایچون زهد وترك دنیانك سالوسلكنك ظاهری وار در نور كرك تاز هدك جاسوسی اوله یعنی نور معرفت كر كدر كه تاجاسوس زهد وتقوی اوله والا اكر نور تز و یرصورت ظاهرده شكلا وفعلا وقولا قبول وناس ایچون مكمل ومعمور كور ینـور حال بوكه دین وتقوادن عوردر واكثر اولیا واصفیا صورتا حقیر و پرقصور كورینورلر لكن باطنا مكمل ومعمور در محصل كلام سالكه برنور كر كدر كه اول نوری برآخر كیمسه‌یه تقلید ایتمكله اولمیـه ﴿ مثنوی ﴾ نور باید پاك از تقلید وغول * تاشناسد مردرابی فعل وقول) تقلید وغولدن پاك نور كرك نامردی فعل وقولسز بیله یعنی بر كیمسه آنی اكسز ین اكاهلغی بوغیكن اخذ ایتمش اولمیه تاكم براری بلا قول ولا فعل آكلیه وبیله غول ناكاه بر كیمسه دن برشی اخذ ایتمكه دیرلر ﴿ مثنوی ﴾ دررود در قلب اوازراه عقل * نقد اوبیند نبـاشد بنـد نقل) عقل یولندن آنك قلبنك ایچنه كیدر آنك نقدنی كورر نقلك بندی اولمز چونكم نورفراستله آنك حسب حالنه عالم اوله قیل وقالنده اولان رونق ودعوابه نظر قیلز ﴿ مثنوی ﴾ بند كان خاص علام الغیوب * در جهـان جان جواسیس القلوب) علام الغیوبك خاص بنده لری جان جهـانـنـده قلوبك جاسوسلر یدر یعنی علام الغیوب اولان اللهك خاص اولان بنـده لری جان جهـانـنـده قلوبك جاسو سلر یدر (كما قال علیـه السلام ان لله عباد ایعر فون الناس بالتوسم) ودخی بیوردی (اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنورالله قال ابو یعقوب السوسی انهم جواسیس القلوب یدخلون فی قلوبكم و یخرجون من اسراركم فاذا جالستمو هم فجالسوهم بالصدق ﴿ مثنوی ﴾ دردرون دل در ایدچون خیـال * پیش اومكشوف باشد سر حال) بنـد كان خاص فكر وخیال كبی قلبك ایچنه كلور جمیع حالك سری انك قتنده مكشوف وروشن اولور ﴿ مثنوی ﴾ درتن كنجشك چیست ازبرك وسـاز * كه شود بو شیده آن برعقل باز) سرچه نك جسمنده قدرت وقوت وترتیب ودوزن نه در كه اول برك وسـازطوغانك عقلی اوزره پوشیـده ومستـور اوله یعنی بونلره خلقك ضمـایرین بیلمك مشكل دكلدر زیرا حق بونلره نسبت عصفور كبی حقیر

وصغیر درپس كنجشكك تننده برك وسـاز دن نه اوله كه اول بازالهی اولان صاحب مشـاهده‌نك عقلنه پوشیده اوله ﴿ مثنوی ﴾ آنكه واقف كشت براسرار هو * سر مخلوقات چه بود پیش او) اول كیمسه كه مراد اهل الله در هونك اسرار ینـه واقف اولدی انك قتنده مخلوقاتك سری نه‌در یعنی اول كیمسه كه اسرار هویت الهیه‌یه عارف وواقف اوله آنك او كنه اسرار ضمیر مخلوقی بیلمك آسان ویسیر در ﴿ مثنوی ﴾ انكه برافلاك رفتـارش بود * برزمین رفتن چه دشوارش بود) مثلا اول كیمسه كه انك افلاك اوزره رفتـار وسیری اوله یراوزره كتمك وسیر وحركت ایتمك اكانه دشوار اولور یعنی اكا دشوار ومشكل اولماز ﴿ مثنوی ﴾ در كف داود كاهن كشت موم * موم چه بود در كف اوای ظلوم) مثال آخرداود پیغمبر علیه السلامك كف ودستنده كه آهن موم اولدی ای ظلوم انك كف ودستنده موم ندر مراد بر كیمسه نك كه الندن مشكل ایشلركله آسـان اولان ایشلرلرندن حاصل اولمق بطریق الاولی اولور پس بنـده حصه بیـانندن قصه بیانـنـه شروع ایدوب بیوردیلر ﴿ مثنوی ﴾ بود لقمان بنده شكل وخواجهٔ * بندكی برظاهرش دیباجهٔ) حضرت لقمان بر بنده شكللو خواجه ایدی حضرت لقمانك ظاهرنده بنده لك بر دیباجه ایدی یعنی برنشان وعلامت ایدی ﴿ مثنوی ﴾ چون رودخواجه بجـای ناشناس * در غلام خویش بوشاند لباس) مثلا چونكه خواجه كندیسنی بیلمد كلری یره كیده لباسنی كندی غلامنه كیدرر ﴿ مثنوی ﴾ اوبپوشد جامهـای آن غلام * مرغلام خویش راسازد امام) خواجه اول غلامك جامه لرنی كیر كندی غلامنی امام ومقتدا دوزر ﴿ مثنوی ﴾ درپیش چون بندكان درره شود * تانباید زوكسی آكه شود) خواجه بنده لر كبی بنده سنك آردنجه كیدر خواجه بوصفتی آنكیچون ایلر تااولمیه كه بر كیمسه اندن آكاه اوله ﴿ مثنوی ﴾ كوید ای بنـده تور ودر صدرشین * من بكیرم كفش چون بنده كهین) خواجه بنـده سنه ایدر سن یوری ای بنـده صدر اوزره اوتور كهین وحقیربنده كبی بن بشمغكی طوترم ﴿ مثنوی ﴾ تو درشتی كن مرادشنام ده * مرمراتوهیچ توقیری منه) سن حدت وخشونت ایله بكا دشنام ویر تحقیقـا بكا سن هیچ برتوقیر قومه وتعظیم ایلمه ﴿ مثنوی ﴾ ترك خدمت خدمت تود اشتم * تابغربت تخم حیلت كاشتم) خدمت تركنی سنك خدمتك طوترم یعنی شمدی سنك خدمتك بنم سوزم طوتوب صدر نشین اولوب سائرخدمتمی ترك ایلكدر غربتده حیله تخمنی اكمتا خلق بنی خواجه بیلیوب انلرك بعض سرارینه واقف اولم وآنلربنی قول قیاس ایلیه ﴿ مثنوی ﴾ خواجكان این بندكیها كرده اند * تاكمان آید كه ایشان برده اند) خواجه‌لر بو بنده لكلری

ایتمشلردر تا کورنلره ظن کاذب که انلر بندهلردر یعنی کبر وعجبی ترك ایدوب بندهلك اختیار قیلمشلر وخدمت وسعادت بوله سالك او ایشلردر ﴿ مثنوی ﴾ چشم پر بودند وسیر از خواجکی * کارها را کرده اند آمادکی) خواجه لقدن مستغنی وطوق ایدیلر چشم پر مستغنی معناسنه در ایشلرنی حاضر وآماده ایتمشلردر یعنی اوزرلرینه واجب اولان کاری مهیا ایتمشلردر ﴿ مثنوی ﴾ وین غلامان هوا برعکس آن * خویشتن بنموده خواجهٔ عقل وجان) بو هوا قوللری آنك عکسی اوزره کندیلرینی عقل وجان خواجه‌سی کوسترمشلردر یعنی اسیر هوا وهوس اولان کیمسه‌لر اکرچه کندیلرینی عقل وجان خواجه‌سی کوسترمشلردر لکن بو آنلردن خلاف واقعدر ﴿ مثنوی ﴾ آید از خواجه ره افکندکی * ناید از بنده بغیر بندکی) خواجه‌دن تواضع بولی کاور یعنی خواجهٔ عقل وجان اولانلردن متواضع ومتذلل اولق خویلری حاصل اولور زیرا بنده‌دن بنده لکدن غیری کلمز ﴿ مثنوی ﴾ پس از آن عالم بدین عالم چنان * تعبیتها هست برعکس این بدان) پس اول عالمدن بو عالمه آنجلاین عکس اوزره تعبیه‌لر واردر یعنی بازکونه قرشمش ومخلوط اولمش شیلر واردر که بر کیمسه‌یی ظاهرا خواجه صنورسن معنی بنده در وبر کیمسه‌یی بنده صنورسن لکن معنی خواجه در بونی بیل ﴿ مثنوی ﴾ خواجهٔ لقمان ازین حال نهان * بود واقف دیده بود از وی نشان) حضرت لقمانك خواجه‌سی بو نهان حالدن واقف ایدی زیرا حضرت لقماندن علامت ونشان کورمش ایدی ﴿ مثنوی ﴾ رازمی دانست وخوش می راند خر * از برای مصلحت آن راهبر) حضرت لقمانك سرینی بیلدی وحمارنی لطیف سوردی اول راهبر حکمت ومصلحت ایچون ﴿ مثنوی ﴾ مر ورا آزاد کردی از نخست * لیك خشنودیٔ لقمان را بجست) تحقیقا آنی خواجه‌سی اولدن آزاد ایلردی لکن حضرت لقمانك رضا وخشنودلغنی ایستدی یعنی حضرت لقمانك آزاد اولمغه رضاسی اولمدیغیچون خواجه دخی آنك رضاسنی کوزه‌دردی ﴿ مثنوی ﴾ زانکه لقمان را مراد این بود تا * کس نداند سر آن شیر وفتا) زیرا که لقمانك مرادی بو ایدی تا کیمسه اول شیر وفتانك سرینی بیلمیه ﴿ مثنوی ﴾ چه عجب گر سر ز بد پنهان کنی * این عجب که سر ز خود پنهان کنی * کار پنهان کن تو از چشمان خود * تا بود کارت سلیم از نیك وبد) نه عجب اکر سرینی بر امردن پنهان ایلیه‌سن بو عجب سرنی کندی کندن پنهان ایلرسن یعنی عجب دکلدر که سرنی بد وناپسندیده اولان کیمسه‌لردن پنهان ایلیه‌سن عجب بودر که کندی کندن پنهان ایلیه‌سن کار وکردارنی اخفا ایله کندی کوزلرندن تا کم کارك سلیم اوله وامین قاله نیك وبددن بعض نسخه‌ده بو مصراع بویله واقع اولمشدر (تا بود کارت سلیم از چشم بد) بو تقدیر اوزره معنی تا سنك کار وعملك بر امردن

چشمدن سالم اوله ونیك وبددن امان بوله زیرا که کمال اخلاص عمل اولدر که نیك اولانی ملائکه طویوب دفتر اعمالکه یازمیه‌لر وبد اولان شیطان ونفس آنی بیلوب وبولوب بوزمیه‌لر (کما قال ابو یعقوب السوسی الاخلاص فی الاعمال مالم یعلم به ملك فیکتبه ولا عدو فیفسده لا نعجب به قلوب الاحرار قبور الاسرار) انکیچون دیدیلر که نمایش وخود فروشلك قیدندن آزاد اولان عاشقلرك قلوبی مقابر اسرار وانوار درکه انلردن اسرار ظهوره کلمز وآشکاره اولمز الا روز حشرده (ع) مهر ویرمك اولور سری عیان ایلمك اولمز) دیدیلر بونی ملاحظه ایدوب دیمشلر وخمول ذوقن طویانلر وشهرت آفت ایدیکن بیلنلر عیوب خلقدن بلکه عین دهردن بیله تستر قیلمشلر (کما قال الشیخ الاکبر قدس الله سره العزیز (بیت) تسترت عن دهری بظل جناحه * فعینی تری دهری ولیس یرانی * فلو تسأل الایام ما اسمی مادرت * واین مکانی مادرین مکانی ﴿ مثنوی ﴾ خویش را تسلیم کن بر دام مزد * وآنکه از خود بی ز خود چیزی بدزد * می دهند افیون بمرد زخم مند * تا که پیکان از تنش بیرون کشند * وقت مرگ از رنج اورا می درند * او بدان مشغول شد جان می برند) ای سالك راه خدا سرنی اخفا ایله کندکندن وغیریدن وکندینی تسلیم ایله دام مزده یعنی امر الهیه که اول اجرت وثوابك قید ودامی کبیدر واندن صکره کندکندن کندکسنز بر نسنه اوغورله یعنی امر بعد تسلیم وجودك الی الامر الالهی کندکندن کندیلکك اولمقسزین یعنی بلا وجود ولا انانیت کندی حقیقتکدن بر شی استراقه واخذ ایله که اول شی سنی مست ایتمکله وکندوبی مشغول قیلمغله وجود موهومی زخمندن نجات بوله‌سن وانانیت مجازیه‌لك پیکانندن خلاص اوله‌سن کورکه زخملو کیمسه‌یه افیون ویررلر تا که آنك تنندن پیکانی طشره ایلیه‌لر یعنی زخمی اولان مرده جراحلر افیون ویررلر تا کم آنك کیفنه مشغول اولمغله پیکانی آنك تنندن اخراج ایدرلر مثال آخر مرك وقتنده اول مرد زخممندی ملائکه رنج ودرددن یرترلر والم ویررلر اول مرد زخممند اول رنج والمه مشغول اوادی اول بو طرفه مشغول ایکن ملائکه آنك جانی آلوب ایلتورلر ﴿ مثنوی ﴾ چون بهر فکری که دل خواهی سپرد * از تو چیزی در نهان خواهند برد) چون بو مقدمه معلوم اولدیسه هر بر فکره که قلبی اصمرلمق ایستیه‌سن پس اول فکره مشغول ایکن سندن بر شی نهانده ایسترلر که کیده‌رلر مثلا بر شیئه مشغول اولسك اوقات عزیزه وعمر کرانمایه‌کی سندن کیده‌ررلر (وقس علی هذا غیرا الاحوال) ﴿ مثنوی ﴾ هرچه تحصیل کنی ای معتنی * می در آید دزد از آن سو کایمنی) ای معتنی هر نه‌ئی که تحصیل ایلرسن معتنی عین مهمله ایله عناددر من باب الافتعال معناسی ای کارده زحمت چکیجی دیمك اولور بعض نسخه‌ده غین معجمه ایله مغتنی واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره غنادن افتعال بابندن اولور معناسی ای غنا

تحصیل ایدیجی دیمك اولور یعنی ای غنا وثروت تحصیل ایدیجی کسـه هرنه که
تحصیل ایده سن دزد اول جانبدن کلور که اعنسن بعض نسخه‌ده مصراع اول
هرچه اندیشی وتحصـیلی کنی واقع اولمشـدر معناسی روشندر ﴿ مثنوی ﴾
پس بدان مشغول شوکان بهترست * تاز توچیزی بردکان کهترسـت) چونکه
کار بوبله در پس اول شیئه مشغول اول که اول بهتر در یعنی دین یولنده هرنه که
ایورك ایسه آکا مقید اول تا دزد سندن برنسنه ایلته که اول نسنه کهتر واحقر در
﴿ مثنوی ﴾ بار با زرکان چو در آب اوفتـد * دسـت اندر کالهٔ بهتر زند)
مثلا بازرکانك یوکی چونکه صـو ایچنه دوشه الی ایورك متاعه اورر ومتـاعنك
هر قنغیسی بهتر ایسه انك خلاصنه سعی قیلور ﴿ مثنوی ﴾ چونکه چیزی
فوت خواهد شـد دراب * ترك کمتر کو و بهتر را بیاب) چونکه آبده سـندن
برنسنه فوت وهلاك اولیسردر کمتری واحقری ترك ایله وبهتراولان متاعی بول وآنك
خلاصنه توجه قیل

﴿ ظاهرشدن فضل لقمان پیش امتحان کنندکان ﴾

﴿ مثنوی ﴾ هرطعامی کاوریدندی بوی * کس سوی لقمـان فرسـتادی زپی)
هر برطعامی که حضرت لقمانك خواجه‌سنه کتوره‌لردی انك خواجه‌سی بعض کسه‌یی
لقمان جانبنه دعوتدن اوتری کوندرردی یعنی خواجه‌سنك عادتی بوایدیکه مأکولات
قسمندن برکسه برطعام کتورسه لقمان جانبنه آنی دعوتدن اوتری برکسه کوندرردی
زپی بونده زبی دعوت تقدیرنده اولور ودعوته سبب اول اولدیکه ﴿ مثنوی ﴾
تاکه لقمان دست سوی آن برد * قاصدا تاخواجه پس خوردش خورد) تاکیم لقمان
اول طعام جانبنه عن قصد ال ایلته وآنك چاشنیسنی ونفع وضررنی امتحان ایده تاکم
خواجه‌سی آنك آرتغنی یه قاصد انك معناسن مصراع اوله قید اولندی
سهولت معنی ایچون ﴿ مثنوی ﴾ سؤرا وخوردی وشورا نکبختی * هرطعامی
کونخوردی ریختی) خواجه اول لقمـانك سؤرن یردی وشوق وذوق قوپردی
(سؤر المؤمن شفاء) حدیث شریفنك مفهومی ایله عمل ایلردی هربر طعامیکه
لقمان یمیدی خواجه آنی دوکردی ﴿ مثنوی ﴾ ور بخوردی بی دل وبی اشتها*
این بود پیوندیٔ بی انتها) اکر طعامی آنك خواجه‌سی ییدی کوکلسز واشتهاسز
یردی یعنی واکر لقمان یمدیکی طعامی خواجه‌سی ییدی کوکلسز واشتهاسز یردی
نهایتسز اتصال واتحاد بودر بخوردینك فاعلی خواجه اولور پیوندی اتصال معناسنه‌در
اکا متصل اولان یا مصدریه اولور ﴿ مثنوی ﴾ خربزه آورده بودند ارمغان * کفت
روفرزند لقمان را بخوان) برکون خواجه‌یه خربزه ارمغان کتورمش ایدیلر خواجه
بربنده‌سنه ایتدی یوری فرزندم لقمانی اوقی خربزه قاوونه قاربوزه اطلاق اولنور
﴿ مثنوی ﴾ چون بریدو داد اورا یك برین * همچو شکر خوردش وچون انکبین)

خواجه چونکه خربزه‌یی کسدی وبردیلمنی لقمانه وردی لقمان اول دیلمی شکرکبی
وعسـل کبی یدی ﴿ مثنوی ﴾ ازخوشی که خورد دادا ورادوم * تارسـید
آن کرجها در هفـده هم) اول دیلمی خوش یدیکندن اوتری آکا ایکنجی
دیلمی وردی تا اول دیلملر اون یدنجی‌یه ایرشدی کرج کاف فارسینك کسریله
دیلمه و هرنسنه‌نك پاره‌سنه درلر ﴿ مثنوی ﴾ ماند کرجی کفت این را
من خورم * تاچه شیرین خربزه ست این بنکرم) خواجه‌نك النده بردلم قالدی
ایتدی بونی بن ییم تاکورم که بونه شیرین خربزه در ﴿ مثنوی ﴾
اوچنین خوش میخورد کزذوق او * طبعها شد مشتهی ولقمه جو)
اول لقمان بوخربزه‌یی انجلین خوش یرکه انك ذوقندن طبعلر اشتها ایدیجی
ولقمه طلب ایدیجی اولدی ﴿ مثنوی ﴾ جون بخورداز تلخیش آتش فروخت*
هم زبان کرد آبله هم خلق سوخت) خواجه چونکه اول دیلمی یدی اول دیلمك
آجیلغندن آتش شعله‌لندی هم دیلنی قبارتدی هم بوغازنی یاقدی ﴿ مثنوی ﴾
ساعتی بیخود شداز تلخیٔ آن * بعدازان کفتش که ای جان جهان) آنك آجیلغندن
برساعت بی‌خود اولدی اندنصکره عقلی باشنه کلوب لقمانه ایتدی ای جهانك جانی
﴿ مثنوی ﴾ نوش چون کردی توچندین زهررا * چون لطف انکاشتی این
قهررا) سن بوقدر زهری نیچون نوش ایلدك بوقهری نیچه لطف صاندك
﴿ مثنوی ﴾ این چه صبرست این صبوری ازچه روست * یامکر پیش تواین جانت
عدوست) بونه عجب صبردر بوصبورلق نه‌یوزندندر یامکر سنك قتکده بوسنك
روحك عدودر که اکا رحم ایتمیوب بوزهری یدك ﴿ مثنوی ﴾ چون نیاوردی
بعلت حجتی * که مرا عذریست بس کن ساعتی) علت و بهانه ایله نیچون برحجت
کتورمدك بویله دیوکه بنم برعذرم واردر برساعت فراغت ایله ﴿ مثنوی ﴾
کفت من ازدست نعمت بخش تو * خورده ام چندان که از شرمم دوتو)
حضرت لقمـان خواجه‌سندن چونکه بونی اشتدی جواب وروب ایتدی
بن سنك نعمت بغشلیجی الکدن اولقدر یمشمکه شرممدن ایکی قات یعنی زیاده
شرمسارم ﴿ مثنوی ﴾ شرمم آمد که یکی تلخ از کفت * نا کهان دیدم کنم زان
واقفت) بکا شرم کلدیکه برآجی‌یی سنك دستکدن وکفکدن نا کهان کوردم
سنی اندن واقف ایلیم ﴿ مثنوی ﴾ چون همه اجزام ازانعام تو * رسته اند
وغرق دانه ودام تو) چونکه بنم جمیع اجزام سنك انعامندن بتمشلر وحاصل
اولمشلردر وسنك دانه ودامکه غرقلردر ﴿ مثنوی ﴾ کرزیك تلخی کنم فریاد
وداد * خاك صدره برسر اجزام باد) اکر برآجی نسنه‌دن فریاد وشکایت
ایدم بنم اجزامك باشی اوزره یوز کره خاك اولسون داد بونده شکایت معناسنه‌در
﴿ مثنوی ﴾ لذت دست شکر بخشت بداشت * اندرین بطیخ تلخی کی کذاشت)

حضرت لقمان خواجه سنه دیدیکه ای بنم سیدم وخواجه‌م سنك شکر بخش اولان الکك لذتی تلخلکی طوتدی وقبض ایتدی بو بطیخ ایچره قچن تلخلك کچدی وسرایت ایتدی بداشتك مفعولی قرینهٔ کلامدن منفهم اولان تلخلکدر مقدما خربزه دوب بورادهٔ بطیخ ذکر ایدیلر عرب قار بوزه وقاونه بطیخ دیرلر کذلك عجم دخی قاونه وقارپوزه خربزه درلر یاخود معنی سنك شکر بخش دستکك لذتی طوتمغله بو بطیخده قچن آجیلق قودی یعنی سنك دست شریفك بو بطیخه یاپشمغله بو بطیخده هیچ آجیلق قالمدی ﴿ مثنوی ﴾ از محبت تلخها شیرین شود * از محبت مسها زرین شود) محبتدن اجیلر شیرین ولذیذ اولور محبتدن مسلر زرین اولور ﴿ مثنوی ﴾ از محبت دردها صافی شود * از محبت دردها شافی شود) محبتدن دردلر صافی وروشن اولور محبتدن دردلر شفا و رنجی اولور ﴿ مثنوی ﴾ از محبت مرده زنده میکنند * از محبت شاه بنده می کنند * این محبت هم نتیجهٔ دانشست * کی گزافه برچنین تختی نشست * دانش ناقص کجا این عشق زاد * عشق زاید ناقص اما بر جماد) حضرت لقمان خواجه سنه کمال محبتدن خربزه نك تلخلکی طویمدی محققدر که محبتدن مرده‌یی زنده ایدرلر بو مصراع حقیقته ومجازه حمل اولنسه قابلدر حقیقته حمل اولندیغنه مثال حضرت عیسی علیه السلامك کندی صدیقی اولان عازری بعد الموت احیا ایلدیکی کبی نته کم بعض اهل تفسیر (وابرئ الاکمه والابرص واحی الموتی) آیت کریمه سنده یازمشلردر ومحشی بیضاوی اولان شیخ زاده نك عبارتی دخی بو معنایه دلالت ایدر احیی عیسی علیه السلام اربعة انفس العازر وکان صدیقا له وهو بحبه الی آخره) قصه سی مشهوردر ومجازه حمل اولندیغنه مثال بر فحوای (اومن کان میتا فاحییناه) جهل وغفلتده مرده اولنه بر عیسی نفس محبت ایدوب علم ومعرفتله آنی احیا ایلکدر محبتدن شاهی بنده ایدرلر محبتدن شاهی بنده ایلدکلرینه مثال حضرت ابراهیم بن ادهم قدس الله سره العزیز کبی و زلیخانك یوسفه وشاه محمودك آیازه اولان بنده لکی کیدر بو محلده ذکر اولنان واشارت قیلنان محبت که مراد محبت خدا ومحبت انبیا واولیادر محبت طبعیه دکلدر که نتیجهٔ شهوت وهوادر بو محبت هم عقلاك نتیجه سیدر یعنی بو محبت هم نتیجهٔ علم ومعرفتدر نته کم خشیت دخی نتیجهٔ علمدر (کما قال الله تعالی انما یخشی الله من عباده العلماء) وقال علیه السلام انا اعلمکم بالله واخشیکم لله) برکسه برکسه‌یی بیلسه واوصاف کامله سنه عالم اولمسه آنی سومك ممکن اولمز پس هرکم اللهه اعلمدر (اشد حبا لله) (وکذلك اخشی الله) اول کسه در بویله اولیجق گزافه و بیهوده بو تختلین بر تخت اوزره قچن اوتوردی یعنی گزافه وبیهوده اولان بی دانش بو تختلین محبت

تختنك اوزرینه اوتوردی وجلیس وانیس شاه حقیقت اولدیکه حق تعالی جاهلی کندی‌یه محب وقریب اتخاذ ایلمز (کما قال علیه السلام ان یتخذ الله ولیا جاهلا ولئن اتخذه لعلمه) ناقص علم قنده بو عشق طوغردی یعنی دانش ناقص قچن خدای متعاله اولان بو عشق و یا آنك خلفاسنه اولان بو افراطحبی طوغردی وظهوره کتوردی که بو عشق مطلقا جناب حقه عالم اولمقدن واوصاف واخلاقنه واقف اولمقدن حاصل اولور نعم دانش ناقص عشق طوغورر اما جماد اوزره زیراحی مطلقه علم وعرفانی اولمدیغندن کندی استعدادنه وطبعنه مناسب وملایم اولان غیره که جماد وانداد منزله سنده در اللهه محبت ایدرکبی محبت ایلر (کما قال الله تعالی فی حق المشرکین والمؤمنین ومن الناس من یتخذ من دون الله اندادا یحبونهم کحب الله والذین آمنوا اشد حبا لله) شرك ایکی قسمدر جلی وخفی ومشرك دخی ایکی قسمدر بری مشرك جلی که جمادات اولان انداد واصنامی محبوب ومعبود اتخاذ ایلدیلر و برقسمی دخی مشرك خفیدر که خدادن غیری سودیلر ومعنی اکا خادم وعابد اولدیلر وهوالرینی اله اتخاذ قیلدیلر پس اللهه ایمان کتوروب ذات وصفاتنه کمالیله عالم اولان مؤمنلر اللهه محبت یونلردن اشددر بو مشرکلرك اللهه ومعبودلرینه اولان محبتلرندن زیرا بو مشرکلرك دانشی کامل اولوب اللهی بیلدکاری وقتده معبودلرینه محبتلری زائل اولور اما اللهه اولان محبت کتسد کیچه واکا عالم اولدقچه زائل اولوب نقصانپذیر اولمز ﴿ مثنوی ﴾ بر جمادی رنك مطلوبی چودید * از صفیری بانك محبوبی شنید * دانش ناقص نداند فرق را * لاجرم خورشید داند برق را) ناقص العقل والعلم بر جماد اوزره بر مطلوبك رنکنی چونکه کوردی یاخود مطلوبیده یا مصدریه اولوب معنی بویله اوله بر جماد اوزره مطلوب ومحبوبلك رنکنی چونکم کوردی بر صفیردن بر محبوبك آوازنی اشتدی یعنی عاریتی اولان آواز وصدادن بر محبوبك صداسنی اشتدی مثلا بی دانش اولان ابتر بشرده وسیم وزرده محبوب ومطلوبلك رنکنی کوروب اول محبوب اولان بشری ومطلوب اولان سیم وزری کندیلری محبوبی زعم ایلر حال آنکه پرتو اسم جمیل واسم عزیزدر که بشری وخاکی بویله ملیح ومعزز ایلدی (کما قال ابن الفارض رضی الله عنه (بیت) وکل ملیح حسنه من جمالها * معار له بل حسن کل ملیحه * اما دانش ناقص فرقی بیلمز لاجرم برقی آفتاب بیلور یعنی دانش ناقص مستعیری معیردن ومستنیری منیردن فرق ایتمك بیلمز انکچون مجاز باطلی حقیقت زعم ایلر لامحالة خورشید عقل ونور کامل صاحبی اولان بیلور برق آفلی که علی الفور زائل اولور که مراد بو برق آفلدن محابیب مجازی ومطالب صوریه‌در زیرا بونلر برق کبی آفل و بی وفادر ﴿ مثنوی ﴾ چونکه

ملعون خواند ناقص رار سول * بودرتأو یل نقصان عقول) حضرت رسول علیه السلام چونکه ناقصه ملعون اوقودی (کما قال علیه السلام الناقص ملعون) بوحدیث شریفده واقع اولان نقصان تأ ویلده نقصان عقل مراد اولدی تنی ناقص اولنلر حقنده اولمدی ❊ مثنوی ❊ زانکه ناقص تن بود مرحوم رحم * نیست برمرحوم لایق لعن وزخم) زیرا که تنی ناقص اولنلر حضرت حقك رحمنك مرحومیدر (کما قیل فی الحدیث ذهاب البصر مغفرة الذنوب وذهاب السمع مغفرة ومانقص من الجسد علی قدر ذلك مغفرة) مرحوم اوزره لعن وزخم لایق دکلدر یعنی طرد وعذاب مناسب دکلدر ❊ مثنوی ❊ نقص عقلست انکه بدر نجور یست * موجب لعنت سزای دور یست) نقصان عقلدر اولکه بدر نجور لکدر یعنی زشت وقبیح اولان رنجورلك اصل عقل نقصانیدر اول نقصان عقل موجب لعنت وسزای دوریدر یعنی عقلك نقصانی حق جانبندن لعنتی موجب اولور وحقدن بعید اولمغه مستحق اولور ❊ مثنوی ❊ زانکه تکمیل خردها دورنیست * لیك تکمیل بدن مقدورنیست) زیراکه عقللری کامل ایلمك بعید دکلدر لکن تکمیل بدن مقدور وممکن دکلدر زیرا انسان عقلنك استکمالی ایچون مکلف ومأموردر و برعالم وعاقلدن عقلنی کامل قیلسه ممکن وقابلدر ولکن بدننده اولان نقصانی تکمیل ایلمکه قادر دکلدر بواجلدن نقصان بدننده مقدور ونقصان عقلده معذور دکلدر ❊ مثنوی ❊ کفر وفرعونی هرکبر بعید * جمله از نقصان عقل آمد بدید) هرکبر بعیدك فرعونلغی وکفری یعنی درکاه الهیدن بعید اولان هر کافرك طغیانی وکفری جمله عقلك نقصانندن ظاهر کلدی اکر کامل العقل اولهلردی کافر اولمزلردی وفرعونیت یولن اختیار قیلمزلردی اکر سن دیرسك که کفرده اولقدر عقل صاحبی وار که اهل اسلامدن چوق کیمسه انلرك عقلنك نصفنه مالك دکلدر زیرا آنلر عقللریله عجائب وغرائب صنعتلر پیدا ایدرلر وعلم نجومده وهیئتده وهندسهده وطبده وبونلره مانند اولان علومده ماهرلردر پس نه وجهله بونلر ناقص العقل اولورلر الجواب بوکونه عقله عقل معاش دیرلر وعقل جزوی دخی تعبیر ایدرلر برکیمسه بوکونه عقلده هرنقدر کامل اولسه اکا اعتبار بوقدر دین حقده مقبول اولان عقل معاددر اکر برکیمسهنك عقل معادی کامل اولورسه ایمانی واسلامی دخی کامل اولور واکر برکسهنك عقل معادی کامل اولمزسه ایمانی واسلامی دخی کامل اولمیوب ناقص قالور ❊ مثنوی ❊ بهر نقصان بدن آمد فرج * درنبی که ماعلی الاعمی حرج) سورهٔ فتحده وبعض سورده بو آیت کریمه ذکر اولنمشدر (لیس علی الاعمی حرج) اعمی اوزره تکلیف وزحمت یوقدر اکر غزودن

تخلف ایدرسه (ولاعلی الاعرج حرج) دخی سقطه حرج یوقدر (ولاعلی المریض حرج) دخی مریضهده حرج یوقدر زیرا بوجملهسی معذورلردر معنای بیت بدننك نقصانندن اوزری فرج وسرور کلدی قرآن عظیمده که حضرت حق (ماعلی الاعمی حرج) بیوردی دیمك اولور مقدما بیورمشلر دیکه لاجرم خورشید داند برق راخورشیددن مراد و برقدن مراد نهایدیکی شرح اولنمشدر پس بنه برقك تعریفی وتوصیفنه شروع ایدوب آنك بی وفالغنی بو بیتله بیان بیورلر ❊ مثنوی ❊ برق آفل باشد وبس بی وفا * آفل ازباقی ندانی بی صفا) برق آفل وزیاده بی وفادر صفاسز آفلی باقیدن بیلمزسن یعنی صفای دلسز ونور کاملسز فانی یی باقیدن تمییز قیلمزسن حرف ندا محذوف اولور معنی ای بی صفا آفلی باقیدن بیلمزسن دیمك دخی جائز اولور ❊ مثنوی ❊ برق می خنددبکو برکسی کودل نهد برنوراو) برق کولردی کیمك او زرینه کولر شول کیمسه اوزرینه خنده ایلر که اول کمسه برقك نورینه کوکل قوریعنی بولمعات صوریه ومحبوبات مجازیهیی استهزایی متضمنه خنده ایلر سویله شول کمسهیه که آنك نورینه کوکل قور وانبساط وجالنه آلدا نور ولسان حالله دیر که زهی بی عقل که بنم کبی سریع الزواله کوکل و یرر ونور باقیدن محروم قالور ❊ مثنوی ❊ نورها چرخ بریده پیست * انکه لاشرقی ولاغربی کیست) سورهٔ نورده اولان آیت نوره اشارت ایدرلر که (الله نور السموات) اهل تفسیر بیوررلر که نورلغنده شمس وقمر ونجوم وآتشدن وبونلر امثالی ذوات مضیئهدن ارضه واقع اولان کیفیته دیرلر و بوکیفیت ایسه الله اولمق محالدر وصانع پرکمال بی کیف و بی مثالدر پس تقدیر وتأویله محتاج اولدی اکثر اهل تفسیر مضاف تقدیر ایدوب دیرلر که (الله خالق نور السموات) دیمك اوله ویاخود زید کرم وجود دیرلر ای ذو کرم وذوجود دیمك تقدیرنده اولدیغی کبی (الله ذو نور السموات) دیمك اوله ویاخود علی طریق التجوز نور بمعنی منورا وله ای منور السموات دیمك اوله وضحاك منور السموات والارض دخی قرأندر دیرلر اما ارباب تحقیق بیوررلر که اصل نور حقیق ذات حقدر وغیریسی ظلمت محض وعدم مطلقدر زیرا نور اسماء ذاتیهدندر پس غیری یه نور اطلاقی علی طریق المجازدر اکر دیدهٔ شهودله نظر اولنسه (کل ماسوی الله) ظلمت محضدر زیرا ماسوی من حیث هوهو عدم محضدر نتکم رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بیوررلر (ان الله خلق الخلق فی ظلمة ای فی عدم ثم رش علیهم من نوره) و برحدیثده دخی حضرت پیغمبردن سؤال ایلدی براعرابی دیدیکه یارسول الله بم عرفت الله بیوردیلر عرفت الاشیاء بالله ای بنور الله پس بوندن معلوم اولور که حقیقتده نور او در وجمیع اشیا آنکله

مظهر ومبصردر (قطعه) شمع عالم بنور اوست پیدا * کجا او گردد از عالم هویدا *
زهی نادانکه او خورشید تابان * بنور شمع جوید در بیابان) اکر دخی زیاده استفاده
مراد اولنورسه بو آیت پرانواره مستقلا مصباح الاسرار نام رساله‌مز واردر انده
طلب اولنه (مثل نوره) اول الهك نورنك صفت عجیب الشانی (کمشکوة) شول
دیوارده اولان کوه‌وزن کبیدرکه اول دوزنك خارجه منفذی اولیه (فیها مصباح)
اول مشکوتك ایچنده برچراغ ضخم ثاقب اوله (المصباح فی زجاجة) اول مصباح
پرانوار زجاجه‌دن صافی وازهر برقندیلده اوله (الزجاجة کانها کوکب دری)
اول زجاجه کانها کوکب دری زهره ومشتری کبی متلالی وضی اوله کمال صفوت
وغایت لطافت وزهرتندن وکواکب دراری نجومك دخی عظام مشهوره سیدر
(توقد من شجرة) ایقاد مصباح ابتدا اولنه شول شجره دنکه (مبارکة) کثیرة المنافع اوله
(زیتونة) شجره‌دن بدلدر (لاشرقیة ولا غربیة) اول شجرهٔ مبارکه نه شرقه
منسوب یرده ونه غربه منسوب جانبنده اوله مفسرین بو محلده اقاویل کثیره ایراد
ایتمشلردر یعنی اول شجره مشرق ومغربك اورته سنده اوله که اول شامدر
بعضیلر (لاشرقیة) یعنی شمس اول شجره‌نك اوزرینه مطلق شرقدن طالع اولمز
(ولا غربیة) وهمان غربدن دخی اکا مضی اولمز بلکه شرقی وغربی اولوب
(وقت الشروق والغروب) ضیای شمس آندن خالی اولمیه پس بو مشبه به در
اما مشبه یا نور الهی اوله ویا علم ربانی ویا اعیان ثابته ویا حقیقت محمدیه اوله
(یکاد زیتها) قریب اولدیکه اول شجره‌نك زیتی (یضیء ولو لم تمسسه نار) اول
زیتك صفا وانارهسی اول مرتبه ده اوله که بنفسه اضاءه وانارهایلیه اکرچه اکا نار مس
ایتمدیسه ده اصلا یعنی کمال ضیاسی اول مرتبه ده در بغیر مساس نار رخشان
ود رخشاندر (نور) خبر بدر مبتدا محذوفك (علی نور) متعلقدر محذوفه
صفتیدر نورك تقدیر کلام ذلك نور عظیم کائن علی نور یعنی اول معبر عنه ومشبه به
اولان الحق برنوردرکه فی حد ذاته نور واحددر پس نور مشکوة ونور مصباح
ونور زجاجه ونور زیت اکا منضم اولوب متناصر اولسه متضاعف اولوب
(نور علی نور) اولور زبدهٔ کلام بودرکه چون مصباح مکان متضایقده اولسه
مشکوتده اولدیغی کبی نوری مجموع اولور پراکنده اولمز اما مکان واسعده اولسه
نوری منتشر وپراکنده اولور وقندیل صافی مصباحك ناره واضاءه سندن اعون
وانصردر وکذلك زیتك سائر دهندن صفا ولطافتی زیاده‌در پس بری برینه منضم
ومقارن اولدقده (نور علی نور) اولاسی مقرردر (یهدی الله لنوره من یشاء)
الله تعالی هدایت ایلر نورینه عبادندن هدایتی مراد ایلدیکنی (ویضرب الله الامثال)
الله تعالی ضرب امثال ایلر (للناس) انسانه تقریبا للفهم زیرا معقولاتی هیئت

محسوسه ده ایراد ایلك اولور معانی بی ماوس قیلر وغوامض وخفیاتی
روشن ومحسوس قیلر (والله بکل شیء علیم) الله تعالی حقایق موجودات
ومعقولات ودقایق مستورات ومحسوساتدن جمیع اشیایه عالمدر جمله‌یی
محیطدر معنای بیت بو بیت سائلك مقدر اولان سؤالنی ووهمنی دفع ایچون
وقتاکه مجایب صوری ومطالب مجازی‌یی برق خاطفه تشبیه ایدوب
سریع الزوال اولور یعنی اعلام بیوردیلرسه کویا بعض کسه توهم ایلدیلرکه
بو چرخك انواری قدیمدر وبوکا کرکلی قویان منجمین وفلاسفه وپرستش قلان
کفره وزنادقه نور باقی‌یه وکامله کرکلی قیلدیلر پس بو وهمی دفع ایچون
بیوردیلر بو چرخك نورلری بربدیر یعنی ناقص وابتردر اول چرخك
نواری چون لاشرقی ولاغربی اولان نور باقی ودائم کبیدرکه اول نه شرقه منسوب
ونه غربه منسوبدر ❊ مثنوی ❊ برق را خو یخطف الابصار دان * نور باقی را
همه انصار دان) سورهٔ بقره‌نك ابتداسنده اولان آیت کریمه‌یه
اشارتدر جناب عزت منافقینك احوالنی علی طریق التمثیل تقریر بیوررلر
(یکاد البرق) قریب اولور که روشنایی برق (یخطف ابصارهم) بونلرك
کوزلرینك نورنی اخذ ایلیه الخطف الاخذ بسرعة (کلما اضاء لهم) کل ظرفدر
وما نکرهٔ موصوفه‌در معنی کل وقت یعنی هر وقتده که بونلره برق اضاءه وانارة
ایلسه وبو جمله دخی مستأنفه وسؤال مقدره جوابدر کأن دیمك اولدیکه کیف
یصنعون فی وقت ظهور مثل هذا البرق (مشوا فیه) بونلر اول روشنلکده ویا مطرح
نورده یوررلر خطوات یسیره ایله اضاء متعدی اولورسه مفعولی محذوف اولور
تقدیری (کلما نور البرق لهم ممشی ومسلکا اخذوه) واکر لازم معناسی
ویریلورسه لمع معناسی ویریلور (واذا اظلم علیهم) ای خفی البرق واستتر
عنهم) اظلم متعدی دکل بو تقدیرجه لازم معناسنه اولور (قاموا) واقف
وثابت اولدیلر مکانلرنده متحیرین اولدقلری حالده (ولو شاء الله) اکر الله تعالی
دیلرسه (لذهب بسمعهم) کیده‌رر بونلرك اشتمه‌سن اواز رعدله (وابصارهم)
وبونلرك کوره‌ملرین لمعان برقله ومفعول شاء محذوفدر تقدیری (ولو شاء الله ان یذهب
لذهب بهما) (ان الله علی کل شیء قدیر) تحقیقا الله تعالی جمیع اشیا اوزره
قادردر جناب عزت تشبیه ایدر منافقلری شول کروهه که شب ظلمانیده میان
بیابانده سحاب متراکم وامطار عظیمه وصاعقهٔ رعد ولمعان برق بونلری
سراسیمه قیلوب صدای صاعقه‌دن انکشت بر کوش ایدوب ظلمتده حیران ومدهوش
قاله‌لر هربارکه بونلره برق لمعان اولوب طریق عیان اولدقده برنیجه خطوه
بسره سیر ایدوب برق زائل اولدقده ینه بونلر متوقف اولوب سرکردان اوله‌لر پس

مطردن مراد اسلامدر كه سبب حيات قلوبدر وظلماتدن مراد ارباب نفاق اوزره صعب وشاق اولان تكاليف شرعيه دروترك مال وجاه وریاست وادیان قديمه‌لريدر پس بونلره بومذكورات ظلمات مثابه‌سنده ايدی برقدن مراد مال وغنايم ونصرت وظفرو بونلرامثالی مرادات نفسانيه‌هربار بونلره ظهور ايتسه ايدی طريق اسلامده برنجه قدم يورييوب اسلامدن حظ كوستررلر وهربار كه امر مجاهده وتكاليف شرعيه وامورشاقه نازل اولسه ايدی ظلماتده قالور كبی طريق اسلامده متوقف اولوب قالورلردی حاصل كلام اميد نعمتله دوست ومدح كوی وخوف ومحنتدن دشمن وعيبجوی ايديلر پس حضرت مولانا قدس سره العزيز بيوررلر كه برقك خوبی يخطف الابصار يل يعنی بو دكلی مجازی اولان لمعانی سن برق كبی سريع الزوال بيل و بصرلری خطف وسلب ايلر بيل كه بولمعات صوری وانوار مجازی كنديلره باقان بصر بصيرتك رؤيت وادراكنی اخذايدوب نورباقی مشاهده‌سنه طاقت وقوت قومز نور باقی بی بوبله بتاه نورباقی دوكلی انصار يل اكاناظر اولنلرك ومشاهده قيلنلرك انوار بصيرتی اضعاف مضاعف وعلی الدوام مشاهده قيلدقجه زياده اولمقده در ﴿مثنوی﴾ بركف دريافرس راراندن * نامهٔ درنور برقی خواندن * ازحريصی عاقبت ناديدنست * بردل وبرعقل خودخنديدنست) دريادن مراد دريای حقيقت وكفدن مراد عالم صورت وفرسدن مراد اسب همتدر بيت اول مبتدا بيت ثانی خبردر تقدير كلام آتی دريانك كپوكی اوزره سور مكلك بربرقك نورندن برنامه‌يی اوقق ياخود معنی برقه منسوب اولان نورده نامه اوقملق يعنی دريانك كفنی غايت برقرار ظن ايلك وفرس همتی انك اوزرنه سورمك وبرقك نورنده كاغدی اوقمغه قصد ايلك حريصلكدن عاقبت كاری كورممكدر كنديك كوكلی وعقلی اوزره كلمكدر يعنی كفه ونور برقه حريصلقدن عاقبت وخاتمتی كورممكلكدر وكندی كوكلی وعقلی اوزره استهزا ايدوب كولمكدر ﴿مثنوی﴾ عاقبت بينست عقل از خاصيت * نفس باشد كونبيند عاقبت * خاصيتدن عقل عاقبت بيندر يعنی عقلك خاصيتندر وعاقبت بين اولمق اول عقل كه عاقبت كورميه نفس اولور ﴿مثنوی﴾ عقل كومغلوب نفس اونفس شد * مشتری مات زحل شد نحس شد) زيرا عقل كه اونفسك مغلوبيلدر اوعقل نفس اولدی يعنی شول عقل كه مغلوب نفس اوله بحكم المغلوب كالمعدوم اول عقل نفس اولدی مثلا مشتريكه سعد اكبر درزحل كه نحس اكبر در زحله كه مات ومغلوب اولدی نحس اولدی يعنی مشتريكه سعادت اوزره در فقط مغلوب زحل اولسه نحس اولور كه حكم غالبكدر ومع هذا اينسه نااميد اولمه وكنديكی سعادت ابديه دن مأيوس قيله ﴿مثنوی﴾ هم ودرين نحسی بكردان اين نظر * در كسی كه نحس كردت در نكر) هم بونحوست ونكبت ايچره نظرنی دوندر شول بركسه كه سنی

منحوس ايلدی آكا نظر ايله ﴿مثنوی﴾ آن نظر كه بنكرد اين جرو مد * اوزنحسی سوی سعدی نقب زد) اول نظر كه بو جرو مده نظر ايلر يعنی اول صاحب نظر كه بوقبض وبسط وهدايت وضلالتكه كنديه كلور بونك اصلنه وموجودنه نظر ايليه اول كيمسه نحوستدن سعادت جانبنه دلك دلدی ويول ايلدی اكبر نكبت ونحوست شركدر واكبر سعادت توحيد ومعرفتدر پس بركيمسه كنديده اولان احوال مختلفه نك اصلنه نظر ايلسه محول الاحوال والافكار ومقلب القلوب الابصار حضرت پروردكارايدوكنه عارف اولور (الله خالق كل شیء) ديسه (كل شیء من عند الله) معناسنه معترف اولسه اكر ضلالتده ايسه ده اول كسه سعادت وهدايت طرفنه يول بولمش اولور كه افضل طاعت توحيد باريدر ﴿مثنوی﴾ زان همی كرداندت حالی بحال * ضد بضد پيدا كنان در انتقال * تاكه خوفت زايد از ذات الشمال * لذت ذات اليمين يرجی الرجال) اول محول الاحوال سنی اندن اوتری برحالدن برحاله دوندرركه ضد ضدی پيدا ايديجيدر انتقالده كه شیء ضديله منكشف اولور مثلا قبض اولمسه بسط بيلنمز وسقامت اولمسه صحت بذير فهم اولنمزدی كذا وكذا قس علی هذا سائر الاضداد وكذلك بوتبدلات وتغيرات مستلزم معرفة الله اولور (كما قال علی كرم الله وجهه ورضی عنه عرفت الله بفسخ العزائم) انكيچون سنی تحويل وتقليب ايلر كه تا كه ذات الشمالدن سكا خوف طوغه يعنی تاكم سنك خوفك طوغه اصحاب شمالدن واهل ضلالدن اولمقدن خالی اولميه سن (يا مقلب القلوب والابصار ثبت قلوبنا علی دينك ديو تضرع قيلمقدن وعجز وقصوری بيلمكدن مصراع ثانی محير عقول مثنوی دانان ومعجز اصحاب علم وعرفاندر شعرا بوكونه ابياته سهل الممتنع ديرلر خاطر فاطره لايح اولان اولدركه لذت فعل محذوفك مفعولی اوله كه يرجی الرجال آنی تفسير ايلديكيچون ورعايت نظم ايچون مفسر حذف اولنمشدر تقديری وترجی لذت ذات اليمين مثل رجا الرجال ديمك اولور الرجال يرجينك فاعليدر يرجی مصدر حكمنده وصيغهٔ مستقبلده ايراد اولنمسی تجدد افاده‌سيچوندر وافعال صيغه‌سی باضرورت ايچوندر وياخود ثلاثی حكمنده در ومضاف مقدر درو تقدير الكلام (يقلبك الحق من حال الی حال حتی يتولد منك الخوف ان تكون من اصحاب الشمال) وترجی لذت ذات اليمين كما يرجی الرجال ديمك اولور والله اعلم شمعی مرحوم بو بيتی بويله معنی ويرمشدركه تاكه ذات الشمالدن سكا خوف طوغه يعنی اول حالنی مشاهده ايدوب اندن احترازو حضرت خدادن خوف ايليه سن ذات اليمينك لذت وشيرينلكی رجاله اميدورجاوير لكن بوتقدير اوزره لذتكه مؤنثدر يرجينك فاعلی ضميردخی مؤنث اولوب علامت تأنيث ايله ترجی اولمق لازم ايدی تاكم قاعدهٔ نحوه

مطابق اولیدی اماجمیع نسخه‌لرده برجی واقع اولمشدر پس لذت برجینك برجینك
فاعلی اولمق قابل اولمز مكر كه ذوق معناسنه و یاخود خط معناسنه مؤول اوله پس اكر
لذتی ذوق معناسنه تأویل ایلیوب برجینك ضمیرنی اكا ارجاع ایلیوب لذت آنك بو تقدیر
اوزره فاعلی اولورسه بو وجه‌ده دخی جائزدر ﴿ مثنوی ﴾ نادو پر باشی كه مرغ بك پره *
عاجز ایداز پریدن ای سره) خوف ورجانی جمع ایله تاكم ایكی قنادلو اوله سن كه
بر پرلو قوش اوچمقلقدن عاجز كلور ودرمانده اولور ای نیك مرد كما قال علیه
السلام اذا وزن خوف العبدور جاؤه واعتدلا سیما جناحی القاب ﴿ مثنوی ﴾
یار هـا كن تا نیابم در كلام * باید دستور تا كویم تمام) وقتاكم مقلب القلوبك
بعض تصرفاتنی دام نفس وهواده كرفتار اولنلره بیان ییوروب عبده لازم اولان
خوف ورجانی جمع ایلمك ایدیكن دخی تعلیم ایلدكـده نصكره اول مقلب القلوبه التفات
ایدوب وتعبیرمافی الضمیر دخی آنك ارادتیله اولدیغنه اشارت قیلوب بیوررلر كه
الهی یا بنی قوتاكم كلامه كلیم واسرار تصرفاتنی مظهر ومفشی اولیم یا خود بكا
دستور و یرتاكم اسرار تقلبـاتنی تمام سویلیم وآنی طالبانه توضیح وتبیین ایلیم
﴿ مثنوی ﴾ ورنه این خواهی نه آن فرمان تراست * كس چه داند مر ترا
مقصد كجـاست) واكرنه بونی استرایسك ونه آنی ایسترایسك فرمان وحكم سنكدر
یعنی اكرنه بالكلیه خاموش اولمغی ونه تمام مرتبـه افشاقیلمغی ایسترایسك فرمان
وحكم سنكدر كیمسه‌نه بلور كه تحقیقـا سنك قصد وارادتك قنده در كه لایعلم
الغیب الا الله) بیوردك وكما قال الله تعالی (وما كان الله لیطلعكم علی الغیب
ولكن الله یجتبی من رسله من یشاء) وقال الله تعالی و لایظهر علی غیبه احدا
الا من ارتضی من رسول) بو آیتلر اولیـا نك بعض زمانده بواسطهٔ كشف الهی
والهـام ربانی غیبه ومراد اللهه عالم اولمسنه مانع اولمز ﴿ مثنوی ﴾ جان
ابراهیم بایدتا بنور * بیند اندر نار فردوس وقصور) هر ولی بر نبینك قدمنده
اولدیغی جهتدن ومشربی وسلوكی اول نبی‌یه مناسب ومشابه اولدیغی حیثیتدن
اول ولینك جاننه اونبینك اسمیله تسمیه ایدرلر وهر قنغی پیغمبره مشابهتی زیاده
ایسه آنی دخی وقتده اول اسمله معنون قیلوب مثلا دیرلر موسی وقت خودست
وابراهیم زمان خودست پس حضرت ابراهیمك سلوكی ابتدا اثردن مؤثره استدلال
ایتمكله ربیسنی طلب ایدوب آخر الامر اثردن كچوب (فاطر السموات والارض)
اولان مؤثرك مشاهده سنده مستغرق اولمق وملكوت وسموات واراضی‌یی
كوروب ایقان قیلمقدر پس معنی ابراهیم علیه السلامك جانی كبی بر جان كركدر كه
تا نور معرفتله نار ایچره فردوس وقصور كوره و باطن كاره ناظر اوله
﴿ مثنوی ﴾ پایه پایه بردو بر ماه وخور * تا نماند همچو حلقه بند در)

اولا پایه پایه تدریجله ماه وآفتاب اوزره كیده تا حلقه كبی قپونك بندی قالمیه یعنی
حلقه كبی قپوده مقید قالمیـه ﴿ مثنوی ﴾ چون خلیل از آسمـان هفتمین *
بكذرد كه لا احب الآفلین) حضرت خلیل علیه السلام كبی آسمان هفتمیندن كچه
بویله دیو كه غروب اوایجیلری وزائل اولیجیلری سومزم یعنی خلیل وار فلك سابعدن
لا احب الآفلین دیوب كچه وابواب حقایق واعیانی دست حقیقتله آچه تا بیله كه
مقصد الهی نه‌در ومراد ربانی نه‌شیدر ﴿ مثنوی ﴾ این جهـان تن غلط
اندازشد * جز مر انرا كوز شهوت بازشد) زیرا بو جهـان تن غلط انداز اولدی
یعنی بوتن جهـانی خلق غلط ایدیجی اولـدی اول كمسه‌دن غیریی كه شهوت
نفسانیه‌دن كیرو اولدی وخلاص بولدی

﴿ تتمهٔ حسد ان حشم بران غلام خاص سلطـان ﴾

﴿ مثنوی ﴾ قصهٔ شاه وامیران حسد * بر غلام خاص سلطـان خرد) شاهك
وامیرانك وعقل سلطانی اولان بندهٔ خاصك اوزرینه اولان حسدلرینك قصه‌سی
مرهو ندر بو بیته ﴿ مثنوی ﴾ دور ماند از جر جرار كـلام * باز باید كشت
وكرد ان اتمام) كلامك جراربنك جرندن ایراق قالدی جرار كلام كلامی مبالغه ایله
چكیجیدر یعـنی كلامی زیاده چكیجی كمسه‌نك چكمه‌سندن بو قصه دور قالوب
ونهایت بولمیوب بعض معارف واسرارك مناسبتله تقریر وتعبیر اولندیغی اجلدن
ناتمام قالشدی كیرو دونمك وآنی تمام ایتمك كرك ﴿ مثنوی ﴾ باغبان ملك با اقبال
وبخت * چون درختی را انداز درخت) اقبـال و بختله اولان ملكك باغبانی
بو وجه دخی جائزدر كه با اقبال و بخت ملكك صفتی اولمیوب باغبانك صفتی اولوب
بویله دینه ملكك اقبـال و بختله اولان باغبـانی بر درختی درختدن نیجون بیلیه
و بر شجری بر آخر شجردن نه وجهله تمییز قلمیه باغبـان ملكدن مراد اگرچه ملك
عالك سلطانی اولان كمسه اولور لكن انبیا علیهم السلام واولیـادن هر مربی كامله
باغبـان ملك دیمك جائز اولور پس بونده مراد مربی كاملدر وتقدیر معنی اولدر كه
بخت وسعادتله اولان مربیٔ كامل ملك عالمده بر كسه‌نك وجودنی بر آخر كمسه‌دن
نیجون بیلیه باغبان اشجاری نیجه فرق وتمییز ایلرسه مربیٔ كامل دخی انسانی اویله فرق
وتمییز ایلر ﴿ مثنوی ﴾ آن درختی را كه تلخ ورد بود * وآن درختی كه هفصد بود)
اول بر آغاجیكه تلخ اوله ومردود اوله واول بر درختكه انك بریدی یوز مرتبه سنده اوله
یعنی آنك میوه‌سی هم احلی والذ وهم اكثر واوفر اوله بو ایكی ذكر اولان درختی
﴿ مثنوی ﴾ كی برابر دارد اندر تربیت * چون بیندشان بچشم عاقبت) تربیتده باغبان
قیچن برابر طوتر چونكه باغبان انلری چشم عاقبتله كوره وانلرك آخرنه ونتیجه‌سنه
نظر ایر كوره ﴿ مثنوی ﴾ كان درختانرا نهایت چیست بر * كرچه یكسانند
این دم در نظر) كه اول درختلرك نهایتده میوه‌سی ندر اگرچه بو دم نظرده یكسانلردر

يعنى آغاجلرك ميوه‌سى ظهور ايلزدن اول نظرده اكرچه برابر ايسه‌ده ميوه‌لرى
ظهور ايتدكدنصكره هر برينك ما بيننده فرق عظيم حاصل اولور چونكم بر مربئ
كامل نور فراستله بر كيمه‌نك عاقبت كارده ميوه‌دار اوله‌جغنى بيلسه اكا سائر
درختلردن نظر وتربيتى زياده قيلور ❊ مثنوى ❊ شيخ كو ينظر بنور الله شد ❊
ازنهايت وزنخست آكاه شد) شيخ كه او نور الهى ايله نظر ايدر اولدى انتهادن
وابتدادن آكاه اولدى و بر مريدك اوائله وآخرنه شعور بولدى ❊ مثنوى ❊
چشم آخر بين ببست از بهر حق ❊ چشم آخر بين كشا دامدر سبق) اول شيخ
كامل حقدن اورى آخور بين اولان كوزنى باغلدى سبقده آخر بين اولان كوزنى
آجدى مصراع اولده اولان آخرخانك ضمه‌سيله وفتحه‌سيله دخى اوقمق جائز اولور
اكر خانك ضمه‌سيله اوقورسه آخور معناسنه اولوب مراد بودنيا اولور كه آخوره
مشابهدر ومعنى بو دنيا كوريجى كوزنى حق رضاسيچون باغليوب آخرته
متعلق اولان كوزنى آچشدر ديمك اولور اكر فتح خاله قرائت اولنورسه غير
كوريجى وماسوى كوريجى ديمك اولور و بو تقدير اوزره معنى اول شيخ كامل
غير كورن وماسوايه نظر قيلان كوزنى حقدن اورى باغليوب حقيقت بين اولان
كوزنى مقدم آچشدر وياخود معنى آخرت بين اولان كوزنى درس وتعلم ايلكده فتح
قيلشدر ديمك اولور ❊ مثنوى ❊ آن حسودان بد درختان بوده‌اند ❊ تلخ كوهر شور
بختان بوده‌اند) اول حسودلر قبيح ونامقبول درختلر اولمشلردر تلخ كوهرلر شور بختلر
اولمشلردر يعنى ذاتلرى وصفاتلرى آجى و بدبخت و بر نكبت اولمشلردر ❊ مثنوى ❊
از حسد جوشان وكف مى ريختند ❊ در نهانى مكرمى انكيختند) حسدلرندن
جوشان وخروشان اولديلر وكبوك دوكديلر نهانيده وجاى مخفيده مكرمى قوپرديلر
❊ مثنوى ❊ تا غلام خاص را كردن زنند ❊ بيخ اورا از زمانه بر كنند) تا كه
خاص غلامك بوينى اوره‌لر وزمانه‌دن انك كوكنى قوپره‌لر ❊ مثنوى ❊
چون شود فانى چو جانش شاه بود ❊ بيخ او در عصمت الله بود)
اول غلام خاص نيجه فانى اولور چونكم آنك جانى ازلده شاه ايدى آنك اصلى
وحقيقتى حق تعالينك حفظ وعصمتنده ايدى بنده خاصدن مراد هر عصرده
حق تعالينك خاص بنده‌سى اولان كيمسه‌لر اولور وحسودلردن مراد اول عصرده
اكا حسد قيلن كيمسه‌لر اولور ❊ مثنوى ❊ شاه ازان اسرار واقف آمده ❊ همچو
بو بكر ربابى تن زده) ابو بكر ربابى مشايخدن طعن طاعنان ولوم لائمانى ايشتمز
وحالا يعنى به قولاق طوتمز صمت وسكوتله معروف بر كيمسه ايدى بو خصلتله كمال
شهرتى اولديغنه بناء شاه نچن بر كيمسه موجب قهر وغضب اولان بر سوزى استماع
ايدوب تحمل برله سكوت قيلمسه اول عزيزه تشبيه ايدوب همچو ابو بكر ربابى تن زد

وخاموش شد ديرلر نته كم شاه دخى اول اسراردن واقف كلمشدى واول حسودلرك
احوالنه عارف اولمشدى لكن ابو بكر ربابى ايسم اولدى وسكوت قيلدى
❊ مثنوى ❊ در تماشاى دل بد كوهران ❊ مى زدى خنبك بران كوزه كران)
شاه بد اصللولرك كوكلى تماشاسنده اول كوزه كرلر اوزره خنبك اوردى خنبك
اصلق چالمغه ديرلر بوراده انلرى استهزا وتحقير ايلردى ديمكدن كنايه اولور
❊ مثنوى ❊ مكرمى سازند قوم حيله مند ❊ تاكه شه را در فقاعى در كنند)
بر حيله مند قوم مكر دوزرلر وحيله وخدعه ايلرلر تاكم شاهى بر فقاعك ايچنه ايليه‌لر
فقاع شربت ستيلنه ديرلر ❊ مثنوى ❊ پادشاهى بس عظيم وبى كران
❊ در فقاعى چون بكنجد اى خران) زياده عظيم ونهايتسز بر پادشاه اى خرلر
بر فقاعه نيجه صيغار يعنى حسود اولنلر فى المثل حق تعالى حضرتلرينى بر شربت
قابنه قويمق استين كسه‌لر كبيدرلر حق تعالينك امرينه وقضاسنه راضى
دكللردر بلكه ايسترلر كه حق تعالى كندى مرادلرى اوزره حكم ايليه ومحسود
اولندن نعمتى زائل قيلوب كنديلره ويره پس بو كونه مراد شاهى بر فقاعه
قويمغى مراد ايلمك كبيدر بوايسه محالدر شاهدن اوترى ❊ مثنوى ❊
از براى شاه دامى دوختند ❊ آخر اين تدبيراز وآموختند) شاه ايچون بر دام
دكديلر آخر آنلر بو تدبيرى اندن اوكرنديلر يعنى اول تدبير ومكرى انلرك وجودنده
حق تعالى خلق ايلدى پس معنى حقدن اوكرنمش اولورلر مع هذا ينه اكا وانك
رسولنه خدعه ومكر ايدرلر (كما قال الله تعالى ان المنافقين يخادعون الله وهو
خادعهم) بركسه كه بر علمى بر عليمدن تعلم ايليه ودونوب ينه آنكله همسرلك
دعوا قيله منحوس ومنكوب اولمق محقق ومقرردر نته كم بيورر لر ❊ مثنوى ❊
نحس شاكردى كه با استاد خويش ❊ همسرى آغازد وايد بپيش) نحس وبدبختدر
اول بر شاكرد كه كنديسنك استادى ايله برابرلكه باشليه وايلروكله وبى ادبانه
وصفلر وعمللر قيله ❊ مثنوى ❊ با كدام استاد استاد جهان ❊ پيش او يكسان
هويد اونهان) قنغى استاد ايله جهانك استادى ايله يعنى اندنصكره قنغى استادله
مقابله ومخادعه ايلمكه قصد ايلر جهانك استادى ايله مقابله ايلمكه قصد ايلركه
انك قتنده پيدا ونهان برابر ومخفى وعيان يكساندر ❊ مثنوى ❊ چشم
او ينظر بنور الله شده ❊ پرده‌هاى جهل را خارق بده) اول استاد جهان اولان
كاملك چشم باطنى الله نوريله نظر ايدر اولمشدر جهلك پرده‌لرنى خارق اولمشدر
بعض نسخه‌ده مصراع ثانى) پرده‌هاى جهل را برهم زده واقع اولمشدر جهلك
پرده‌لرنى برى برينه اورمش وازاله قيلمشدر ❊ مثنوى ❊ ازدل سوراخ
چون كهنه كليم ❊ پرده بندد بپيش آن حكيم ❊ پرده ميخندد برو با صد دهان ❊

هردهانی کشته اشکافی بران) اسکی کابم کبی سوراخ اولش کوکلندن اول شاکرد اوزره یوز دهنله کولر هر بردهان آنك اوزرینه شکاف وسوراخ اولمشدر یعنی شاکردك باش قلبنه وضع ایلدیکی خیال وافکار پرده‌لری نیجه یوز دهانله اول شاکرد اوزره خنده ایلر وهر بردهانی اول پرده نك شیخ باطن بینی اوزره برشکاف اولمشدر که اول شیخ اول شکاف وسوراخدن مافی الضمیره مطلع اولور ❊ مثنوی ❊ کفت آن استادمر شاکردرا * ای کم ازسك نیستت بامن وفا) اول استادینه شاکردنه دیرکه ای کابدن کم سنك بکا وفاك بوقدر کرك ایدیکه بکا وفادار اولیدك استفهام اوراق دخی جائزدر یعنی ای سکدن کم بکا سنك وفاك بوقمیدر کلبده وفا اوله سنده نیچون اولیه ❊ مثنوی ❊ خود مرا استا مکیر آهن کسل * همچو خود شاکرد کیرو کوردل) خود بنی آهن کسل استا طوتمه یعنی زیاده قوتلو مشکللر فتح ایدیجی براستاد صاحب هنر فرض ایتمه کندك کبی شاکرد وکوردل طوت وسنك امثال واقرانکدن برکیمسه فرض ایت ❊ مثنوی ❊ نه ازمنت یاریست درجان وروان * بی منت آبی نمی کرددروان) سنك جان وروانکده اولان یاریلك بندن کلمیدر یعنی سنك جان وروانکه اولان معاونت وتقویت بنم جانبمدن دکلمیدر حال بوکه بنسز سکا برآب جاری اولمز یعنی بنم همت ونربیتمسز سنك وجودك باغنه آب معرفت وماء علم وحکمتدن برقطره دخول قیلمز پس نیچون بنم قدرمی بیلیه سن وشکرمی قیلیه سن دیر ❊ مثنوی ❊ پس دل من کارکاه بخت تست * چه شکنی این کارکاه ای نادرست) پس بنم کوکلم سنك بخت ودولتك کارکاهیدر ای نادرست بوکارکاهی نه صورسن حالا که بونك انکساری سنك انعدام وانهدامکه سبب در ❊ مثنوی ❊ کویی پنهان می زنم آتش زنه * نی بقاب ازقاب باشد روزنه) اکا معنی دیرسن چیقماغی پنهان اورورمکه استادم خبردار اولمیه و بنم حالمه شعور بولمیه قلبدن قلبه روزنه یوقمیدر (من القلب الی القلب روزنة) نخواسنجه قلبدن قلبه محقق برروزنه واردر پس اول معنوی اولان روزنه‌دن سنك اسرار قلبکی کورمك اساندر دیر ❊ مثنوی ❊ آخراز روزن ببیند فکرتو * دل کواهی میدهد زین ذکرتو) آخر قلب روزنه سندن سنك فکرنی کوکل کورر بو ذکر وقولکدن شهادت ویرر یعنی کوکل روزنه‌دن سنك فکرنی کورر وقلبنده اولان ذکرنه شهادت ویرر لکن تجاهل وتغافل قیلور ❊ مثنوی ❊ کیرد رروئیت نمالداز کرم * هرچه کویی خنددو کویدنعم) طوتکه کرمندن سنك یوزینه سورمز واول قبایح قلبیه کی ظهوره کتوروب یوزکه اورمز هرنه دیرایسك خنده ایلر ونعم دیر ❊ مثنوی ❊ اونمی خندد زذوق مالشت * اوهمی خندد بران اسکالشت) اول استاد سنك مالشك

ذوقندن کولمز یعنی اول سنك اوغلقك واکا ظاهرا رعایت قیلملغك ذوقندن کولمز اول سنك نابجا وضعك اوزره کولر وباطل فکردن وخبث اولان خاطره لرندن اوتری خنده ایلر ❊ مثنوی ❊ پس خداعی را خداعی شد جزا * کاسه زن کوزه بخورا ینك سزا) شاه طریقت وماء حقیقت اولان استادکه باطنا سوء ادب اوزره اولسك ومعنی تعظیم ورعایتده قصور قیلسك واول دخی کمال کرمندن سنك یوزیکه کولسك وهرنه دیرسك نعم دیسه چونکم سن اکا ظاهرا رعایت وباطنا اهانت اوزره اولدك پس خدعه‌یه منسوب کمسه‌یه جزا خدعه‌یه منسوب اولدی (وجزاء سیئة سیئة مثلها) درو بو محلده بومثل قتی زیبادرکه ناس بری برینه کاسه اورور بردق آل ایشته سکا بوسزادر دیرلر ❊ مثنوی ❊ کربدی باتو وراخندهٔ رضا * صدهزاران کل شکفتی مرترا) اکر استادك اولان شیخك خنده‌سی سکا خندهٔ رضا اولیدی سکا نیجه یوز بیك کل آچیلوردی یعنی نیجه یوز بیك معانی کللری سنك روضهٔ قلبکده سکا آچیلوردی ❊ مثنوی ❊ چون دل اودر رضا آرد عمل * آفتابی دان که آید در حمل) چونکم اول استادك کوکلی سکا رضا ایله عمل کتوره وراضی اولدقده کار ایلیه آنك رضاسنی برآفتاب بیل که حمل برجنه کلدی پس آفتاب حمل برجنه کلدکده اثری ندر دیرایسك ❊ مثنوی ❊ زوبخندد هم نهار وهم بهار * درهم آمیزد شکوفه وسبزه‌زار) اندن هم بهار وهم نهار کولر وشکوفه وسبزه زار بری برینه قریشور یعنی حمل برجنه کلان آفتابدن هم بهار وهم نهار کولر وشکوفه وسبزه زار بری برینه اختلاط ایلر کذلك شیخك رضا ایله اولان خنده سندن طالبك قلبی بهارونهار کبی خندان اولور ومعانی ولطایف سبزه‌لری بری بریله اختلاط وامتزاج قیلور پس اول سالك فرخنده دل اولوب راه حقده سعادت وکرامت بولور ❊ مثنوی ❊ صدهزاران بلبل وقمری نوا * افکند اندرجهان بی نوا) صدهزاران بلبل وقمری نغمه ونوانی جهان بی نوا ایچره القا ایدرلر ❊ مثنوی ❊ چونکه برك روح خودزردوسیاه * می ببینی چون ندانی خشم شاه) چونکم ای شاکرد روحك برکنی زرد وسیاه کوره سین شاه طریقتك خشمنی نیچون بیلیه سین یعنی قلب وروحکده پژمرده‌لك وافسرده‌لك علامتی مشاهده قیله سین سکا غضبلی اولدیغی نیچون فهم قیلیه سین ❊ مثنوی ❊ آفتاب شاه دربرج عتاب * می کند روها سیه همچون کباب) شاه طریقت اولان شیخ کاملك آفتاب روحی عتاب برجنده یوزلری سیاه ایلر کباب کبی یعنی اول شاه معنوینك روحی اکر عتاب برجندن طلوع ایلرسه معاتب اولان وعتاب وعقابه استحقاق حاصل قیلان کمسه‌لرك وجوه باطنلرنی سیاه قیلر وبرك خزان کبی پژمرده

واقسرده ایلر ﴿مثنوی﴾ آن عطارد ر اور قها جان ماست * آن سپیدی وان سیه میزان ماست * باز منشوری نویسد سرخ وسبز * تا رهند ارواح از سودا وعجز) عطارد بر یلدزدر که اکا کاتب فلك دیرلر بوظاهر آسمانك عطارد بدر جان آسمانك عطاردی نجم هدایت وماه ولایت اولان استاد پر حکمتدر پس اول کاتب فلك الهی اولان عطاردك ورقلری ای مرید وشاکرد اولنلر بزم جانمزدر پس کاتبك سپید وسیاه یازمق شانندن اولدیسه بزم جانلرمز اوراقنده قلوبمز صحایفنده مکتوب اولان سپیدیٔ اعمال وسیاهیٔ افعال سیئه و یاخود سپیدیٔ صفوت وسیاهیٔ کدورت و یاخود سپیدیٔ بسط وسیاهیٔ قبض و یاخود سپیدهیٔ ترقی وسیاهیٔ تنزل بزم میزانمزدر که صحیفهٔ دلده اولان بوکونه نقوش بزم تحریر وتقریر مزله دکلدر بلکه اول کاتب الهینك قلم قلبنك رقمیدر پس صحیفهٔ دله نظر قیل اکرانده اعمال حسنه وافعال مرضیه مکتوبه اولورسه ونقوش علوم ومعارف سنیه ظهوره کلورسه بلکه اول کاتب الهی وعطارد فلك روحانی سندن راضیدر واکر بونك عکسی ظهوره کلورسه بلکه سکا باطنا خشم وغضبی وار در محصل صحیفهٔ دلده مثبت ومکتوب اولان سپیدلك وسیاهلك میزانلردر انك سکا نقدر رضا وخشمی واردر ودرننده اولان نورانیت وظلمانیتی وزن ایدوب قیاس ایله واول کاتب الهی وخلیفهٔ ربانینك قهر ولطف شانندندر لکن شفقتی ومرحمتی غالبدر کیرو سرخ وسبز برمنشور یازر یعنی کبیر و بر برات یازر تخلیص ارواح ایچون سبز وسرخ تاکم ارواح قورتلور سودا وعجزدن احسن الوان حمرت وخضرتدر نتهکم عرب بغایت نعیم وطری اولان شیئی اخضره تشبیه ایلرلر (کما قال علیه السلام الدنیا حلوة خضرة ای ناعمة طریة) وحمرة دخی لون مقبوله در (کما قال علیه السلام الحمرة خضاب المؤمن والسواد خضاب الکافر) بومحلده سرخ وسبزدن مراد رنك ایمان وایقاندر وسواددن مراد لون کفر وعصیاندر عطارد آسمان روحانی اولان خلیفهٔ ربانی کیرو بر برات یازر ایمان وایقان رنکیله ملون وعلوم وعرفانله معنون حتی ارواح خلاص اولورلر سودای کفر وعصیاندن وعجز وکسلاندن و بوشان الهی یه لایق اولان تصرفاتی عطار دفلك روحانی اولان استاده اسناد انبت الربیع البقل قبیلندندر بونکته یی اشعار ایچون سرخ وسبز مناسبتیله نوبهاری بو بیته ارداف ایدوب بیوررلر ﴿مثنوی﴾ سرخ وسبز افتاد نسخ نوبهار * چون خط قوس قزح در اعتبار) سرخ وسبز واقع اولدی نسخ نوبهار یعنی نوبهار که مظهر لطف اجمال الهیدر اوراق اشجار وازهار اوزره سرخ وسبز رنکنی کتابت ایدیجی اولدی و یاخود تحویل وتبدیل ایدیجی اولدی دیمك اولور نسخت الکتاب دیرلر بن کتابی یازدم دیمك

معناسنی و یررلر (ونسخت الثمرة دیرلر اذا تحولت من حال الی حال قوس قزح الکم صاغمه دیدکاریدر سمی به (لان القزح هو الطریق والالوان التی فی القوس) پس تقدیرمعنی سرخ وسبزه واقع اولدی نوبهارك یازمسی و یاخود تحویل ایدوب بوزمسی مثلا قوس قزحك قرمزی ویشل اولان خطی کبی اعتبارده سرعت انتقال وکذارده یعنی نته کم قوس قزحك خطوطی اعتبار وانتقالده نیجه ایسه کذلك نوبهارك دخی سرخ وسبزی بویله در وکذلك جناب خداوند کارك دخی تبدل وتحویلی سرخ وسبز نوبهار کبی حالدن حاله انتقالده درفافهم

﴿عکس تعظیم سلیمان علیه السلام در دل بلقیس از صورت حقیر هدهد﴾

﴿مثنوی﴾ رحمت صد تو بر آن بلقیس باد * که خدایش عقل صدمرده بداد) اول بلقیس اوزره یوز قات رحمت اولسون که حضرت حق اکا یوز مرد قدر عقل و یردی پس اکرچه صورتده بر زن ایدی لکن معناده بوز ارد نا ایوایدی زیرا بوقدر سلطنت ومملکتی ترك ایلیوب حضرت سلیمان علیه السلامه متابعت قیلدی وخداپرست اولدی وابتدا اسلامنه وایمانه سبب اول اولدیکه بو بیتلرله بیان بیوررلر ﴿مثنوی﴾ هدهدی نامه بیاورد ونشان * از سلیمان چند حرفی بابیان * چون بخواند آن نکتهای باشمول * با حقارت ننکرید اندر رسول) بر هدهد بلقیسه نامه ونشان کتوردی حضرت سلیمان علیه السلامدن بیانله برقاچ حرف چونکه بلقیس اول باشمول اولان نکته لری اوقودی بلقیس کمال عقلندن رسوله حقارتله نظر ایلمدی اول چند حرف اولان مکتوبك صورتیدرکه اهل تفسیر آنی بویله یازمشلردر حضرت سلیمان یازدیکه من عبدالله سلیمان بن داود الی بلقیس ملكة سبا (بسم الله الرحمن الرحیم السلام علی من اتبع الهدی امابعد فلاتعلوا علی وأتونی مسلمین) بومکتوبی هدهده و یروب دیدیکه (اذهب بکتابی هذا فالقه الیهم ثم تول عنهم فانظر ماذا یرجعون) پس هدهد درعقب سمعا وطاعة دیوب ومکتوبی منقارنه آلوب کلوب بلقیسك سراینه برکوه دن داخل اولوب ندماسیله صحبت ایلرکن اول مکتوبی انك اوکنه القا ایلدی وبرکوه یه متواری اولدی وبلقیسك احوالنی تجسس قیلدی پس بلقیس اطرافنده اولنلره متوجه اولوب دیدیکه (یاایها الملأ انی القی الی کتاب کریم) اطرافنده اولنلر اکا دیدیلرکه اول مکتوب کمندندر دیدی اول دخی (انه من سلیمان وانه بسم الله الرحمن الرحیم ان لاتعلوا علی وأتونی مسلمین) اکرچه ایجاز واختصار اوزره برقاچ حرفدر لکن نکات کثیره یه شمولی واردر (کما قال البیضاوی وهذا الکلام فی غایة الوجازة مع کمال الدلالة علی المقصود لاشتماله علی البسملة الدالة علی ذات الصانع وصفاته صریحا والنهی عن الترفع الذی هوام الرذائل والامر بالاسلام الجامع لامهات الفضائل) پس

بونکتهای باشمولی بلقیس مکتوب سلیماندن فهم ایلدکده سلیمان پیغمبر علیه السلام
عظم شانی بیلوب آنك رسولنه حقارتله نظر ایلمدی واهانتی مشعر سوز سویلمدی
بلکه رسولنه تعظیم وکتابنه تکریم ایدوب (انی القی الی کتاب کریم) دیو اول
مکتوبی کریم کلمه‌سیله توصیف ایلدی پس مرید وشاکرد اولدرکه دین واسلامه
دعوت وارشاد قیلان استاد وشیخنه حقارتله نظر ایلیه که اول رسول رسولدر
(کما ان الهدهد رسول الرسول ومن اهان رسول الرسول فقد اهان الرسول ولذا
قال علیه السلام من اهان عالما فقد اهانی بل اهان الله ولهذا قال الله تعالی من
اهان لی ولیا فقد بارزنی بالمحاربة ﴿ مثنوی ﴾ جسم هدهد دید وجان عنقاش
دید * حس چوکف دید ودل دریاش دید) بلقیس رسولك لی جسم وظاهرنی
هدهد کوردی وآنك جانی عنقا کوردی جسم مضاف دکلدر هدهدك حس
وصورتنی برکوپوك کبی کوردی وهدهدك کوکلنی دریا کوردی ﴿ مثنوی ﴾ عقل
باحس زین طلسمات دورنك * چون محمد با ابوجهلان بجنك) عقل حس ظاهر ایله
بو ایکی رنکلی طلسمادن یعنی بو ایکی رنکلی اولان جسملردنکه بررنکی روحانیت وبررنکی
دخی صورتدر حضرت محمد صلی الله تعالی علیه وسلم ابوجهلاره جنکده اولدیغی
کبی عقل دخی حواس ظاهره ایله اویله جنکده‌در یعنی حضرت رسول اکرم صلی الله
علیه وسلم ابوجهل ایله مع توابعه جنکده اولدیغی کبی عقل دخی حواس ظاهره ایله
بویله جنك وجدلده در ﴿ مثنوی ﴾ کافران دیدند احمد را بشر * چون ندیدند
ازوی انشق القمر) بواجلدن اسیر حس اولان کافرلر حضرت احمد علیه السلامی
بشر کوردیلر نیچون کورمدیلر حضرت رسولدن انشقاق قمری اسیر حس
اولدقلری ایچون کورمدیلر بودخی وجهدر کافرلر حضرت رسول علیه السلامی بشر
کوردیلر چونکه حضرت رسولدن انشقاق قمری کورمدیلر یعنی کفره مرتبهٔ حسدده
قالوب حضرت نبینك انشقاق قمرایلین معناسندن غافل وجاهل اولدقلرندن اوتری
اول حضرتی بشر کوروب سندخی بزم کبی برکسه سن سن دیدیلر ﴿ مثنوی ﴾
حاك زن در دیدهٔ حس بین خویش * دیدهٔ حس دشمن عقلست وکیش) کندی حس
بین اولان کوزیکه طپراق اور زیرا حس کوزی عقلك ومذهب ودینك دشمنیدر
﴿ مثنوی ﴾ دیدهٔ حس راخدا اعماش خواند * بت پرستش کفت وضد ماش
خواند) خدای متعال دیدهٔ حس ایچون اعمی دیدی (کما قال الله تعالی (صم بکم
عمی فهم لایعقلون) وقال الله تعالی بعد اثبات الاعین (ولهم اعین لایبصرون بها)
حضرت حق اکا بت پرست دیدی وآنی مانك ضدی او قودی یعنی تراب دیدی
مادن مراد آبدر آنك ضدی ترابدر پس آب عالم معنادن وتراب عالم صوردن
عبارت اولور یاخود معنی حضرت خدا ظاهر چشمنه اعمی دیدی ودخی اکا بت

پرست دیدی وبزم ضدیمز دیدی ذکر حال اراده محل قیلندن و یاخود ذکر
مسبب ارادهٔ سبب قبیلندن دیسك دخی جائزدر زیرابت پرست وضد اولان اصل
اول حسك صاحبلریدر نته‌کم حق تعالی اسیر حس اولان کفره حقنده (یعبدون
الاصنام فظلوا لها عاکفین) دیدی و بونلره اعداء الله دیو تسمیه ایلدی خدای
متعال دیدهٔ حسه اول جهتدن اعمی دیدی که ظاهربین چشم کفی کوردی
ودریایی کورمدی یعنی کف وحس کبی اولان صوری کوردی ودریای حقیقتی
کورمدی وانکیچون دیدیکه حال ونقدی کوردی وفردایی کورمدی ﴿ مثنوی ﴾
خواجهٔ حالی وفردا پیش او * اونمی یابد زکنجی جز تسو) حال بوکه خواجهٔ
فردا وحالی اولان نبی و یاخود ولی اول حسك اوکنده‌در اما چشم حس بوافر
کنجدن تسودن غیری کورمز یعنی اول صاحب حس کنج الهیدن بر منقوردن
غیری کورمزکه اول بشریت انبیا واولیادر ﴿ مثنوی ﴾ ذرهٔ زان آفتاب
آرد پیام * آفتاب آن ذرهٔ کردد غلام) برذره اول آفتابدن پیام وخبر کتورر آفتاب
اول ذره‌یه غلام اولور یعنی برذره که اول آفتاب حقیقتدن خبر کتوره آفتاب عالم
صورت وماهتاب عالم شهادت اونبینك و یاخود ولینك ذرهٔ وجودنه غلام ومطیع
ورام اولور ﴿ مثنوی ﴾ قطرهٔ کز بحر وحدت شد سفیر * هفت بحر آن
قطره راباشد اسیر) برقطره که اول بحر وحدتدن سفیر اولدی وعالم انسانیه یی
سیر قیلدی یدی بحر اول قطره‌یه اسیر اولور وانك لسان حالی بو بیتك مفهومنی ذکر
قیلور (بیت) ومن مطالعی نور البسیط کلمعة * ومن مشرعی بحر المحیط کقطرة)
﴿ مثنوی ﴾ کر کف خاکی شود چالاك او * پیش خاکش سر نهد افلاك او)
اکر بر آوج خاك اول خدانك چالاکی اوله یعنی اکرخاکك بر آوجیکه مراد قالب
انساندر اول اللهك چالاکی وخدمتنده جست وچابوکی اولسه اول کیسه‌نك خاکینك
اوکنه یعنی جسدینك حضورنه اول اللهك افلاکی باش قور ومطیع اولور
﴿ مثنوی ﴾ خاك آدم چونکه شد چالاك حق * پیش خاکش سر نهد
املاك حق) کورمزمیسین مثلا آدم حضرتلرینك خاکی یعنی وجود پاکی چونکه
حق تعالینك چالاکی اولدی انك خاکی اوکنه وقالبی حضورنه سر قودی
حقك ملکلری ﴿ مثنوی ﴾ السماء انشقت آخر از چه بود * از یکی چشمی که
خاکی کشود * خاك ازدری نشیندز برآب * خاك بین کز عرش بکذشت از شتاب)
السماء انشقت آخرنه‌دن اولور برچشمدن اوتری اولدیکه خاکیلکی آچدی یعنی
معهود اولان اسماء صوری منشق اولدی آخرندن اولدی شول برانسان العین
وعین انسان اولان سلطان انبیادنکه خاکیلکی آچدی واقفال ومشکلاتی فتح
ایلدی السماء انشقت سوره‌یه اشارت دکلدر بلکه مجرد لغت معناسی مراد اولور زیرا

سورهٔ انشقاقك بو محله مناسبتی بو قدر خاك درد لكندن وثقلتندن آبك التنه كيدر وز یر آبده اوتورر پس هرشی طبیعتك مقتضاسنجه اكر مركزی اعلا ایسه اعلایه میل واكر مركزی سفلی ایسه اسفله میل ایدر مكر كه حركتی حركت قسریه اوله اما ارادت الهیه برشیئك مقتضای طبعنه مخالف حركت ایلمسنه تعلق ایلرسه مقتضای طبیعتك ترك ایدوب اكا كوره حركت ایلر مثلا خاكك میلی وسیری سفلی ایكن خاكی كور كه شتابدن عرشدن كچدی یعنی خاكی كور كه عرش اعلادن كچدی حق جانبنه شتاب ایلدیكی جهتدنكه مراد حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلمك خاكی اولان جسدلریدر (مثنوی آن لطافت پس بدان كزآب نیست * جز عطای مبدع وهاب نیست) آبدن مراد بوراده روحدر مظهر حیات اولدیغی ملابسه ایله علی طریق الاستعاره روحه آب تعبیر ایلدیلر وفلاسفه مذهبنده اولنلر دیرلر كه جسد خاكینك آسمانه عروجی روح وعقلك كمال لطافتندندر كه بدن كثیفی كمال قوتندن عالم بالایه ومرتبهٔ اعلایه جذب ایلر پس ارتقای اشباح اقتضای عقول وارواحدر دیرلر كه بو مذهب عند المحققین من اهل السنة باطلدر پس حضرت مولانا بو مذهبی ابطال ایدوب بیوررلر كه اول لطافتی پس بیل كه آب روحدن دكلدر وآنك مقتضاسی دخی دكلدر بلكه جمیع وجوده احسان ایدیجی مبدع وصانعك عطا واحسانندن غیری دكلدر یعنی مبدع ووهاب اولان اللهك عطاسیدر وآنك اقتضاسیدر نه آنكه هرشی كندی عالمنه ومركزنه حركت ومیل ایتمكله اوله وانبیانك جسملرینك افلاكه صعودی منفوخ اولمش ور بحله طولمش طولمق قعرمادن روی آبه صعود وعروجی كبی اوله كه بو مذهب طبیعیه در (مثنوی كر كند سفلی هوا ونار را * ورز كل او بكذراند خار را) بو بیتلر فلاسفه دن طبیعونی رد درز یرا انلرك اعتقادی بودر كه هیچ برشی مقتضای طبیعتدن تجاوز ایتمز وكندی مركزندن غیری مركزه كتمز مثلا نار محرق بالطبع در عدم احراقی محالدر وكذلك ما مغرق بالطبع در كذا وكذا بو مذهب باطلدر زیرا جناب حقك وجود مقید وموجب بالذات اولمسنی مقتضی ومرید ومختار اولمسنی وكیف مایشاء تصرف قطعسنی نافی اولورسن پس حضرت خداوندكار مذهب اهل سنت اوزره بیوررلر كه حق تعالی هوا ونار علوی ایكن اكر هوا آتشی سفلی ایده وكرخاری كلدن كچوره یعنی هوا ونار علوی طبیعتلردر اكر اول الله انلری سفلی ایلسه ومرتبهٔ كل عالی ومرتبهٔ خار سفلیدر اكر خاری كل مرتبه سندن كچورسه وكلدن زیاده مرغوب ومحبوب ایلسه (مثنوی حاكمست او یفعل الله مایشا * اوز عین درد انكیزد دوا) اول الله حاكمدر الله تعالی ایشلر شول نسنه یی كه ایستر اول خدا دردو مرضك كندیسندن دوا وشفا پیدا ایلر یعنی حاكمدر اول الله دیلدیكن ایشلر ومراد ایلدیكی شیئی حكم ایلر كه

اول الله عین درددن دوا ومحض درددن صفا خلق ایلمسنه قادردر (مثنوی كو هوا ونار را سفلی كند * تیركی ودردی وثقلی كند) حضرت حق اكر هوا وناری سفلی ایده مكدر وكثیف وثقیل ایلر (مثنوی ورزمین وآب را علوی كند * راه كردون را بپا مطوی كند) واكر حضرت حق زمین وآبی علوی ایده فلكك یولنی آیاغیله مطوی وطی ایلر یعنی خاك وآب كه اسفلی طبیعتلردر اكر انلری ویا انلردن مركب اولان اجسامی علوی ایلیه وكردون وآسمان یولنی آیقله طی اولنمش وجمیع اجسامی مطلقا سما طرفنه پای ظاهرله كیدیجی ایلیه (مثنوی پس یقین شد كه تعز من تشا * خاكی را كفت پرها بر كشا) پس محقق اولدیكه حضرت باری احقری عزیز ایتمكه قادردر پس جمله مؤمنینه یقین اولدی وكلام مجیدنده نبی سنه ویاخود علی الانفراد هرمؤمنه امر قیلوب دیدیكه (قل اللهم مالك الملك تؤتی الملك من تشاء وتنزع الملك ممن تشاء وتعز من تشاء وتذل من تشاء بیدك الخیر انك علی كل شیء قدیر) ولهذا بر خاكه منسوب اولان بشره دیدیكه عقلك پرلرنی آچ ومرتبهٔ اعلایه اوج ومسجود ملائكه اولوب جنت شرابلرین ایچ (مثنوی آتشی را كفت رو ابلیس شو * زیر هفتم خاك باتلبیس شو) ومرید ومختار اولدیغنه بناء بر آتشدن خلق اولنمشه ایتدی یوری ابلیس اول یدنجی قات یرك التنده مكر وتلبیس ایله اول یاخود معنی آتشه منسوب اولان ابلیسه ود عوای علو طبیعت قیلان پر تلبیسه دیدیكه وارای ابلیس یدی قات یرك التنده با تلبیس اول (مثنوی آدم خاكی برو تو بر سها * ای بلیس آتشی رو تا ثرا) وای آدم خاكی یوری سن سها اوزره وای آتشی اولان ابلیس تا ثرایه یوری یعنی ای خاكی اولان آدم وارسن سهایه ومرتبهٔ اعلایه وای آتشی اولان ابلیس وارسن تحت الثرایه پس معلوم اولدیكه مذهب طبیعیه مذهب شیطانیه در زیرا كورمزمیسین ابتدا شیطان بو مذهبه ذاهب اولوب وهرشیئك علوی وسفلی اولمسنی وخیرلو وخیرسز قالمسنی كندی طبعنك مقتضاسی اوزره در صنوب (انا خیر منه) دیدیكه حجتی (خلقتنی من نار وخلقته من طین) دیمك اولدی یعنی بنی ناردن خلق ایلدك كه نار علویدر وآنی طیندن خلق ایلدك كه طین سفلیدر پس عالینك اسفله اطاعت وانقیادی خارج العقل والقیاس دردیوب ارادت الهیه وتصرفات ربانیه دن غافل اولوب تمرد قیلدی ومذهب طبیعیه ده قالدی حال بو كه جناب حق مریدو مختاردر وكار وكرداری بر مقتضای طبایع اشیا وبر حكم علت اولی دكلدر نته كم بیوررلر (مثنوی چار طبع وعلت اولی نیم * در تصرف دائما من باقیم * كار من بی علتست ومستقیم * هست تقدیرم نه علت ای سقیم) طبایع عنصریه دردر حرارت وبرودت ویبوست

ورطوبتدر وعلماء طبیعیه دیرلر که عالم عنصرباندہ مؤثر حقیقی بونلردر بونقدیرجه بو چار طبیعت اله اواش اولور پس بو مذهبی حضرت مولانا حضرت حق اساسندن حکمایه اینکله ابطال ایدرلر حضرت حق بیوررلر که بن چار طبع وعلت اولی دکلم یعنی چار طبع دکلم ومؤثر حقیقی بنم نار هردم وهر بار بنم امریله یاقر وماد اثمادئمله آقر وباد ابد الآباد بنم مرادم اوزره اسوب صفو چاریه بی منزلته بتورر وتراب بو قدر بی حساب اولان ازهار واشجار واثماری بنم صنعمله بتورر پس چار طبع بنم امریله تأثیر ایدیجك بن چار طبع دکلم وکذلك علت اولی دخی دکلم بو مذهب حکمایی ابطالدر زیرا مذهب حکماء علت اولی اوزره مبتنیدر وعلت اولی دیدکاری عقل اولدر حکما دیرلر که ابتدا ذات الهیه ظهور مراد ایلدکده کندی ذاتندن بر نور اظهار ایلدیکه (لا یصدر من الواحد الا الواحد) دراکا عقل اول وعلت اولی دخی دیرلر که جمیع موجوداتك وجودنه اول سبب وعلت اولدر وبو عقل اولك انلرك قتنده ایکی وجهی واردر بر وجهی ربیله قائم اولدیغی وجوبی جانبی وبر وجهی دخی حدوث وامکانی بوزیدر آنك شریف اولان وجوبی جانبندن عقل ثانی یی اظهار ایدوب ودون اولان امکانی بوزندن فلك اطلسك نفسنی وجرمنی اظهار ایلدی وکذلك عقل ثانینك شریف اولان جانبندن عقل ثالثی ودنی اولان جانبندن فلك کرسینك نفسنی وجرمنی اظهار ایلدی تابو اسلوب اوزره عقول عشره ونفوس واجرام افلاك تسعه ظهوره کلوب وافلاك تسعه نك دوراندن عناصر اربعه وعناصر اربعه نك ترکیبندن موالید ثلاثه ظهوره کلدی پس بونلر (لابد لکل حادث من مادة ومدة) دیرلر وجمیع اشیایی البته برسببه اسناد ایدوب سببسز برشی اولمز وخدا عقلك حکمندن خارج برکار قیلمز دیرلر زیرا دیرلر که حوادث طبایعك حکمنده طبایع افلاکك افلاك نفوسك نفوس عقولك عقول عقل اولك حکمنده وعقل اول خدانك تصرف وحکمنده در پس جناب حق بو وسائطله جمیع اشیاده تصرف ایلر بو مذهب باطل وسقیمدر زیرا بوندن وجود الهی وجود مقید وموجب بالذات اولمق وکیف مایشاء فاعل مختار اولمق لازم کلور وخرق عادهٔ انبیا علیهم السلام واولیای عظامی نفی قیلور ودخی عین مصنوعات نفس صانعدن آیرو اولمغی وخدای متعال نفوس مصنوعاتده بلاواسطه بنفسه تصرف قیلمامغی مستلزم اولور وبو علت اولی مذهبنك بوفقیر بو عالم محسوسانده برکره مثالنی کوردم تفهیم ایچون بو محلده ایراد اولنسدی براستاد کیمسه یی کوردم که برچار کوشه دولاب دوزمش وانك ایچنه جمیع اهل صنایعی مرتبه بمرتبه کروه بکروه دیزمش وبونلرك هربرنی صنعتله بر چرخه بغلیوب وبو وجهله هرچرخك ایلرنی کتوروب برچرخه باغلمش چقن بو اشخاصی حرکاته کتورمك مراد

ایلسه کندوسی خارج دولابده اول برچرخی ایله دوندررد حال بو جمله اشخاص حرکات متنوعه ایله هربری کندی یه مناسب حرکاته کلور واکر دوندرمسه جمله ساکن اولور پس حکما مذهبنده تصرف خدا اشیاده بو کونه در انکیچون جناب حقه علة العلل دیرلر پس بونلرك علت اولی مذهبنه ذاهب اولملری کار خدانك باعلل وباسباب اولمسنی وتصرف اشیاده مع الوسائط باقی قیلسنی ووسائل واسبابله تصرف قیلسنی وافعالی دائما عقل وعادت اوزره اولمسنی مستلزم اولدیغنه بناء حضرت مولانا بونلرك مذهبنی خدای متعال اساسندن ابطال ایدوب بیوردیکه جناب حق دیر که چار طبع وعلت اولی دکلم حکیم وتصرفده بن دائم وباقی وثابتم یعنی تصرف اشیاده هم مع الوسائط وهم بنفسه بلا واسطه همان بن باقیم بنم کارم بی علتدر علل واسباب اوزره مبتنی دکلدر ومستقیمدر سقیم ومعوج دکلدر محصل تقدیرم وار در علت بو قدر ای سقیم اولان حکیم اکر کار حق برعلت اولسیدی کندی عادتن تحویل قیلمزدی وفاعل مختار اولمزدی پس اکا جدایلك لازم کلمزدی زیرا جد وثنا فاعل مختاره در موجب بالذاته دکل ❊ مثنوی ❊ (عادت خودرا بکردانم بوقت ❊ این غبار از پیش بنشانم بوقت) ای حکیم مشرب وسقیم مذهب اولان کیمسه کوربن نیجه فاعل مختارم (وفعال لمایریدمکه کندی عادتمی وقتنده دوندررم وقتنده بوغباری یعنی عادت غباری صنع وقدرتمك او کندن دیکدررم وازاله ایلرم تاظاهر اوله که اسبابك هیچ تأثیری ومدخلی یوقدر بوهم وجهدر وقتنده کندی عادتمی دوندررم وبوغبار شکوك وشبهاتی اهل شك وارتیابك کوزلری او کندن ازاله ایدرم وقتنده وعادت الهیه نك وقتنده دونمسنه شروع ایدوب بیوررلر که ❊ مثنوی ❊ (بحر را کویم که هین پرنار شو ❊ کویم آتش را بروکلزار شو) قیامته قریب وقتنده بحاره دیرمکه آکاه اول پرنار اول پس پرنار اولور (کما اخبرالله فی کلامه (واذا البحار سجرت) وقال (والبحر المسجور) وناره دخی دیرم که یوری کلزار اول پس کلزار اولور (کما کانت (بردا وسلاما علی ابراهیم ❊ مثنوی ❊ (کوه را کویم سبك شو همچو پشم ❊ چرخ را کویم فرود رپیش چشم) وقرب ساعتده جباله دیرمکه سبك اول ومنفوش اول پشم کبی کما قال الله تعالی (یوم یکون الناس کالفراش المبثوث وتکون الجبال کالعهن المنفوش) وقال ایضا (وبست الجبال بسا فکانت هباء منبثا) فلکه دیرم چشم او کنده اشکاره پاره پاره اولوب اشغه دوکل یعنی افلاکه دخی دیرم اول وقتده منشق ومنفطر اول پس بونلرك کوزی او کنده منشق ومنفطر اولور (کما اخبرالله فی کلامه (اذا السماء انشقت (وقال الله تعالی (اذا السماء انفطرت ❊ مثنوی ❊ (کویم ای خورشید مقرون شو بماه ❊ هردورا سازیم چون ابر سیاه) وبن شول فاعل

مختارمكه يوم قيامته قريب ديرم كه اى خورشيد ماهه مقرون اول پس خورشيد
ماهه مقرون اولوروجمعيت قيلور هرايكيسنى ايكى ابرسياه كبى بى نور دوزه رز نته كم
يوم قيامته قريب بويله اولسه كرك كما اخبرالله تعالى فى كلامه (يسأل ايان يوم القيمة فاذا
برق البصر وخسف القمروجمع الشمس والقمر) منكر قيامت اولان انسان سؤال ايلركه
قيامت نه زماندر شول وقتده دركه بصر مدهوش اوله (وخسف القمر) اى ذهب
ضوؤه (وجمع الشمس والقمر) اى جمع بينهما فى ذهاب ضوئهما بالخسوف
﴿مثنوى﴾ چشمهٔ خورشيدراسازيم خشك * چشمهٔ خون را بفن سازيم مشك) چشمهٔ
خورشيدى چشمهٔ ماه كبى خشك دوزه رز ونورنى ازاله ايده رزحتى ايكيسى بيله ذهاب
نورده برابروجمع اولورخون چشمه سنى فن وقدرتله مشك دوزه زر يعنى براول فاعل
مختارزكه مجارئ عروق آهوانده جارى اولان چشمهٔ خونى مشك دوزه زر ﴿مثنوى﴾
آفتاب ومه چو دوكاوسياه * يوغ بر كردن ببندد شان اله) اول زمانده آفتاب وماهتاب
ايكى قاره اوكوز كبى برى برينه جفت اولد قلرى حالده طلوع ايده لرومشرق طرفنه
كيده لر كوياكه بونلرك كردننه بيوندرق بغلدى اله مفسرين بو آيت كريمه نك تفسيرنده
د يديلركه (الجمع اما فى حكم وصفة كذهاب ضوئهما واما فى طلوعهما من المغرب
كالبقرين الاسودين القرينين) پس بو بيت طلوعده جمع اولديغى اوزره اولور
ومقدم اولان چون ابرسياه بيتى ذهاب ضوءده جمع اولديغى معنى اوزره اولور

﴿انكار فلسفى برقرائت ان اصبح ماؤكم غورا﴾

﴿مثنوى﴾ مقرئى مى خواند ازروى كتاب * ماؤكم غوراز چشمه بندم
آب) سورهٔ ملكده اولان آيت كريمه يه اشارتدر (قال الله تعالى قل ارأيتم)
دى بو منكر تقدير اولان كافرلره يا محمد سن اخبرونى ايها المنكرون يعنى بكا خبر ويرك
اى تعديره منكر اولنلر (ارأيتم اخبرونى معناسنه اولمسى بو وجهله اولوركه رؤيت
سببدر اخباره مرئى اولان شيئدن پس رؤيتدن استفهام رؤيتك متعلقندن استخبار
مجراسنه جارى اولدى تقدير معنى (اخبرونى ايها المنكرون لتقديرى) ان اصبح
ماؤكم غورا) اى غايرا ذاهبا فى الارض بحيث لا ينـاله الدلاء وهو وصف
بالمصدر كعدل بمعنى عادل) يعنى اكرسزك صوبوكزار ضده غاير اولورسه يعنى
غورنه ودبينه كيديجى اولورسه (فمن يأتيكم بمـاء معين) اى جار يصل اليه
الدلاء ويخرج من ارادة) يعنى سزه كيم كتورر ماء جارى يعنى ماء طاهرى كه
هركس آنى كورر واكا داولر واصل اولور وآنى استين قيولردن اخراج ايدر
تفسير زاهديده وتفسير مداركده ديرلركه (تلوت هذه الاية عند المنطقى
من الفلاسفة وقيل عند محمد بن زكريا المتطبب فقال نأتى بالمعول فذهب الله
بماء عينه فى تلك الليلة وعمى فقيل له ان كنت صادقا فليأت بنور عينك بالمعول
(معناى بيت) برمقرى روى كتابدن يعنى مصحف شريفك يوزندن (ماؤكم

غورا) آيتنى اوقودى مفهومى ومضمونى اولدركه حق تعالى بيورر چشمه دن
آبى بغلرم ﴿مثنوى﴾ آب رادر غورها پنهان كنم * چشمهـا را خشك
وخشكستان كنم) آبلرى يرك آلتلرندن پنهان ايلرم چشمه لرى خشك وخشكستان
ايلرم ﴿مثنوى﴾ آب رادر چشمه كى آرد دكر * جزمن بى مثل بافضل وخطر)
آبى چشمه يه غيرى كيم كتورر بن فضل وخطرله اولان بى مثلدن غيرى خطر
عظمت معناسنه در يعنى بن عظمتلو وفضيلتلو بى نظير اولان پادشاهدن
غيرى صوبى پيكارلره كتورمكه كيم قادر اولور يعنى كيمسه قادراولمز
(فمن يأتيكم بماء معين) آيتنك تفسيريدر ﴿مثنوى﴾ فلسفئ منطقئ
مستهان * مى كذشت ازسوى مكتب آن زمان) برمنطق علمنه منسوب خور
وحقير فلسفى اول زمان مكتب جانبندن كچدى اول حينده كه مقرى بو آيت
كريمه يى تلاوت ايلردى ﴿مثنوى﴾ چونكه بشنيد آيت اوازنا پسند * كفت
آريم آب راما باكلند) چونكه فلسفى بو آيت كريمه يى اشتدى اكا ناپسند
اولديغندن ديدى بز صوبى كلندايله يرالتندن يوقارو كتوررز ﴿مثنوى﴾
مابزخم بيل وتيزئ تبر * آب را آريم ازپستى زبر) بز زخم بيل وبالتهنك
حدت وتيزلكى ايله آبى آلچقدن يوقارو كتوررز يعنى قيولر قازوب يرك آلتندن
صوبى بولوب روى زمينه آنى حبل ودلو واسطه سيله اخراج ايلرز ديدى
﴿مثنوى﴾ شب بخفت وديد اويك شيرمرد * زد طبانچه هردوچشمش
كوركرد) فلسفى او كيجه ياتدى واويودى ودوشنده اول فلسفى برشيرمرد
كوردى فلسفى يه رطبانجه اوردى انك هرايكى كوزنى بيله كور ايلدى
﴿مثنوى﴾ كفت زين دوچشمهٔ چشم اى شقى * باتبرنورى برار ارصادقى)
اول شيرمرد فلسفى يه ايتدى بو ايكى چشمك چشمه لرندن اى شقى تبرله آب نورى
يوقارو كتور اكرسوزنده صادق ايسك يعنى چشملرك چشمه لرندن آب نورى اخراج
ايليوب اكرسوزنده صادق ايسك كندونى بيناايله ديدى ﴿مثنوى﴾ روز
برجست ودوچشمش كورديد * نورفايض ازدوچشمش ناپديد) فلسفى صباح
خوابدن صيچره دى وايكى كوزنى كوركوردى فايض وجارى اولان نورآنك ايكى
چشمندن ناپديد ومنعدم اولمش پس حضرت مولانا بومناسبتله نياز ودعانك
كاركيرا ولمسنه وقضا وبلايه فائده قيلمسنه شروع ايدوب بيوررلركه ﴿مثنوى﴾
كربناليدى ومستغفر شدى * نوررفته ازكرم ظاهر شدى) اكرفلسفى مشرب
ومنطق مذهب ناله قيليدى ومستغفر اوليدى كتمش نوركرم الهيدن ظاهر
اولوردى ويرينه كلوردى ﴿مثنوى﴾ ليك استغفارهم دردست نيست *
ذوق توبه نقل هرسرمست نيست) لكن استغفار دخى الده دكلدر توفيق

الهی به موقوفدر انکچون ذوق توبه هر سر مستك نقلی دکلدر ❊ مثنوی ❊
تحسنی اعمال وشومی جحود * راه توبه بر دل او بسته بود) محصل اعمالك قباحتی
وانکارينك شامتی فلسفینك قلبی اوزره توبه یولنی باغلمش ایدی ❊ مثنوی ❊ دل بسختی
همچو روی سنك کشت * چون شکافد توبه اترا بهر کشت) کوکل سختلقده
طاشك یوزی کبی اولدی توبه آنی زراعتدن اوتری نیجه یارر ❊ مثنوی ❊
چون شعیبی کوکه تا او از دعا * بهر کشتن خاك سازد کوه را) قنی برشعیب کبی که
تا او دعادن زراعتدن اوتری کوهی خاك دوزه یعنی حضرت شعیب پیغمبر علیه
السلام کبی برکسه قنی که او دعا وتضرع ایلمکدن اکمك وزراعت ایتمك ایچون
خاك دوزه کوهی حضرت شعیب پیغمبر علیه السلامك معجزاتندن بری دخی
بودرکه ساکن اولدقلری دیارك اطرافی سنکستان ایدی ایستدیلرکه کندی
مکانلرینه قریب یرده کشت وزراعت اوله پس برسنکستان طاغ
وار ایدی جناب حقه دعا ایلدیکه الهی بوسنکستانی خاکستان ایله تا زراعته
صالح اوله وقوللرك اندن انتفاع قیله دعاری مستجاب اولوب کوهی جناب حق
آکا خاك ایلدی ❊ مثنوی ❊ ازنیاز واعتقاد آن خلیل * کشت ممکن امر صعب
ومستحیل) خلیل علیه السلامك نیاز واعتقادندن مشکل ومحال امر ممکن وآسان
اولدی یعنی اول خلیل علیه السلامك نیازندن وتصرف خدایه کمال اعتقادندن
امر صعب ومستحیل که آتش نمرود در ممکن ویسیر کلزار بی نظیر اولدی وبیابانك
قومنی حق تعالی آکا اون قیلدی ❊ مثنوی ❊ یا بدریوزهٔ مقوقس از رسول *
سنکلاخی مزرعی شد با اصول) یاخود حضرت رسول علیه السلامدن مقوقسك
دریوزه وسؤالی ایله برطاشلق اصول ونظام ایله برمزرعه اولدی مقوقس بعضیلر
قولنده اسکندریه پادشاهی ایدیکه حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم
آنك استدعاسیله دعا ایلیوب برسنکستان براطیف خاك اولوب زراعته قابل اولدی
وبعضیلر قولنده مقوقس اصحاب رسولدن برکسه نك اسمیدرکه فقیر الحال
وصاحب عیال برکسه ایدی برکوچك مزرعه سی وار ایدیکه اطرافی سنکلاخ
ایدی برکون حضرت رسول علیه السلام اول جانبدن کذر قیلدقده مقوقس
اول حضرتی کوروب اندن رجا وتمنا ایلدیکه مزرعه سنك اطرافنده اولان
سنکستان خاك اولوب زراعته صالح اوله پس حضرت مولانا بو آنا قده
خاك اولان سنکلاخی انفسه آلوب بیورمشلردیکه برکوکل که سختلقده سنك
کبی اوله توبه آنی زراعت اخرویه ایچون نیجه یارر واصلاح ایلر اکا برشعیب
پیغمبر کبی مستجاب الدعوه برکسه کرکدر اول کوه کبی اولان قلبی دعا ایله
تخمه صالح ایلیه ویا خود مقوقس وار برمحمدی مشرب وارث حضرت

رسولدن دریوزه والتماس ایلیه که سنکلاخ قلبی خاك پاك زراعت معنویه یه قابل
اوله تا کم زمین وجودنده زراعت معنویه قیله واندن محصول اخروی آله
دیمك اولور ❊ مثنوی ❊ همچنین برعکس آن انکار مرد * مس کند زر را وصلحی
را نبرد) بونکبلین عکس اوزره اول مردك انکاری التونی باقر وتمام صلحی جنك ایلر
یعنی منکرك عناد وانکارندن لطیف وحاصل اولمش مصالح منعکس وخراب اولور
❊ مثنوی ❊ کهربای مسخ آمد این دغا * خاك قابل را کند سنك وحصا)
بو دغا مسخك کهرباسی کلدی زراعت وشکوفه ومیوه حاصل اولمغه قابل خاکی سنك
وحصا ایلر یعنی برعکس انبیا واولیا کهربای مسخ وکیمیای فسخ کلدی بوازغون
وبرامز که خاك قابلی جروسنك ریزه ایلر ❊ مثنوی ❊ هر دلی را سجده هم دستور نیست *
مزد رحمت قسم هر مزدور نیست) هر برکوکله سجده ونیاز ایتمکه هم اجازت یوقدر
رحمت مزدی هر مزدورك نصیبی دکلدر یعنی هر اجیر اولان وعبادتی برسبیل
اجرت قیلان کمسه نك رحمت الهی مزدی نصیبی اولمز بلکه خدمتنده خالص
اولنلرك وعبادتی برسبیل تضرع ونیاز قیلانلرك نصیبی اولور ❊ مثنوی ❊
هین بپشت آن مکن جرم وکناه * که کنم توبه در آیم در پناه) اکاه اول اکا
اعتماد له ودایمقله جرم وکناه ایله که کناهدن توبه ایلرم پناهه کلورم یعنی
کناهی ایشلدکدنصکره توبه قیلورم حضرتحقه صغنوب تائب اولورم دیمك
خاطره سنه اعتماد واستناد ایلیوب کناهه شروع قیله ❊ مثنوی ❊ می
ببایدتاب وآبی توبه را * شرط شد برق وسحابی توبه را) توبه یه برآب وتاب
کرکدر یعنی کوز یاشی ودرون آتشی لازمدرکه حتی روضهٔ درون منبت ازهار
اسراری چون اوله بربرق وسحاب توبه یه شرط اولدی تتمهٔ فصل بهارده
کلستانك تازه اولمسنه برق وسحاب شرط اولدی برقدن مقصود آه آتشبار
وسحابدن مقصود کثرت بکادر ❊ مثنوی ❊ آتش وآبی بباید میوه را *
واجب آید ابر وبرق این شیوه را) میوه یه برآتش وآب کرك تا پخته وشیرین اوله
بوشیوه یه سحاب وبرق واجب کلور ❊ مثنوی ❊ تا نباشد برق دل وابر
دوچشم * کی نشیند آتش تهدید وخشم * مادامکه کوکل برقی وایکی کوز بلوطی
اولمیه یعنی سوزش سینه وسرشك دیده اولمه حضرت خدانك تهدید وغضبی
آتشی نچون ساکن اولور ❊ مثنوی ❊ کی بروید سبزهٔ ذوق وصال * کی
بجوشد چشمها زاب زلال) قلبده وصال الهی ذوقنك سبزه سی نچون بیتر آب
زلالدن چشمه لر قچن قاینار یعنی قچن بیتر دل روضه سنده وصال ذوقنك سبزه سی
نچون جوشه کلور آب زلالدن حکم ومعارف چشمه لری ❊ مثنوی ❊
کی کلستان راز کوید با چمن * کی بنفشه عهد بندد باسمن) کلستان چمنه قچن
راز دیر بنفشه سمنله قچن عهد بغلر یعنی اکر آفاقده برق وباران اولمسه قچن

کلستان چنه راز سو یلردی یعنی باطننده مضمر ومستتر اولان لطافت وطراوتی
چنه اظهار وابرازمی ایلردی کذلك انفسده دخی اکر سرشك دیده وآتش سینه
اولمسه چمن کلستان دل رازسو یلر واظهار اسرار ایلر انده حاصل اولان چمن
اندیشه وافکاره وآفاقده چمن بنفشه عهد بغلردی سمنله یعنی چمن باغلرده سمنله
ارتباط واجتماع ایلردی و باغ دلده بنفشهٔ افکار سمن انوار الهی ایله عهدو پیوند
ایلردی ﴿ مثنوی ﴾ کی چناری کف کشاید در دعا * کی درختی سر فشاند
درهوا) برچنار چمن دعایه ال آچاردی بردرخت هواده چمن باش سلکردی یعنی اکر
برق تابان اولمسه آفاقده چنار کفن دعایه‌می آچاردی واکر باران اشك وآه سوزان
اولمسه برکیمسه چمن ذوق وشوق الن دعایه آچاردی وآفاقده چمن بردرخت هوایه
سرافشان اولوردی وانفسده چمن درخت عقل وقلب هوای یاره سر افشان
اولوردی ﴿ مثنوی ﴾ کی شکوفه آستین پرنثار * برفشاندن کبرد ایام بهار)
شکوفه نثارله پربکنی بهار ایامی قچن صاچمق طوتار یعنی آفاقده چمن شکوفه آستین
پرنثارین صاچمقلغه طوتاردی ایام بهارده انفسده دخی شکوفه‌های روضهٔ دل
یعنی معانی ومعارف آستین لسان پرنثاری صاچمقلق اوزره طوتاردی بهار روحانیت
ایامنده ﴿ مثنوی ﴾ کی فروزد لاله راز خ همچو خون * کی کل از کیسه درارد زر برون)
لاله‌نك رخی چمن خون کبی شعله لنور کل کیسه‌دن زرنی قچن طشره کتورر یعنی
آفاقده قچن لاله‌نك یوزی خون کبی فروزنده اولوردی وقچن کل دروننده اولان
زردن برون قیلوردی وکشاده اولوردی وانفسده دخی قچن لالهٔ قلب صنوبری
نورالهیله ونار شوق ربانیله فروزنده رخ اولوردی خون کبی وقچن عقل کل روح
منتشر ومنفتح اولوب کیسهٔ تندن دروننده مستور اولان زر معانی برون ایلردی
﴿ مثنوی ﴾ کی بیاید بلبل وکل بو کند * کی چو طالب فاخته کوکو کند)
بلبل چمن کلور وکل قوقلردی وچمن او کیك طالب کبی کو کو دیردی وانفسده
دخی اکر باران اشك وآه سوزان اولمسه چمن بلبل روح کل مقصودی استشمام
ایلر وفاختهٔ عقل مطلوبی چمن بوقلر وقنی قنی دیو سو یلردی ﴿ مثنوی ﴾
کی بکوید لك لك آن لك لك بجان * لك چه باشد ملك تست ای مستعان) اول لك لك
جانله چمن لك لك دیر یعنی اون سکز بیك عالم سنك ملککدر وسکا مخصوصدر ای
مستعان لك چه باشد سؤالدر ملك تست ای مستعان آنك جوابیدر یعنی چمن لك لك
اول لك لك دیمکی جانله سو یلردی لك نه دیمك اولدی (لك الملك لك الحمد)
لك العز لك العلیا * لك المنه لك القدره) لك اللطف لك الاعطا) نته‌کم حضرت
مولانا برغزللرنده بیوررلر شیخ مرغانست لك لك لك لکش دانی که چیست *
حمدلك والامر لك والملك لك یا مستعان * ولکن کاملان طریقت ومشایخ عالی رتبت دخی

روضهٔ دلده لطافت بولدقده واشیانهٔ مرتبهٔ توحیدی کندیلره مقام اتخاذ
قیلدقده (لك الملك لك الاملاك) لك الفلاك لك الافلاك) دیو جمیع اشیایی
واکوانی اکا تخصیص ایدرلر ﴿ مثنوی ﴾ کی نماید خاك اسرار ضمیر * کی شود
چون آسمان بستان منیر) مستور اولان اسراری خاك بدن قچن کوستررب بستان
کوناکون انوار وازهار واثمارله آسمان کبی چمن روشن اولور یعنی قچن خاك بدن
اسرار ضمیرنی کوستررو بستان جنان آسمان کبی قچن نجوم علوم وفهومله
منور ومزین اولوردی ﴿ مثنوی ﴾ از کجا آورده اندان حلها * من کریم
من رحیم کلها) اول حله لریکه بوستان وکلستان کیمشدر قندن کتورمشلردر
حله لرك جمیعسی کریمدن ورحیمدن کتورمشلردر وانفسده اولان اشیادن
کتوردیلر بو حلل ولطافتی کلیسنی کریم ورحیم اولان الله دن کتوردیلر پس
(فانظر الی آثار رحمة الله کیف یحیی الارض بعد موتها) نحواسنجه نظر ایله
رحمت الهیه که اول آفاق وانفسده اولان بهار وازهار در آفاقده نه حالله ارض
یابسی احیا ایلدی وانفسده نه کیفیتله قلب مرده یی زنده ایلدی (ان ذلك لمحیی
الموتی) تحقیقا اول الله صورتا ومعنا موتایی احیا ایلرکه اول هرشی اوزره قادر
مطلقدر ﴿ مثنوی ﴾ آن شود شاد از نشان کو دید شاه * چون ندید
اورا نباشد انتباه) اول کیمسه شاد اولور نشاندنکه اول کمسه شاهی کوردی
یعنی اول کمسه بودنیاده نشان الهی کورمکدن وآثار شاهی مشاهده قیلمقدن شاد
اولورکه اول روز الستده (الست بربکم) دیدکده شاه حقیقتی کوروب بلی دیدی
چونکم اول کونده شاه حقیقتی کورمدی بونده اکا انتباه واکاهلق اولمز
﴿ مثنوی ﴾ روح انکس کو بهنکام الست * دیدرب خویش وشد بیخویش
ومست) اول کیمسه نك روحیکه (الست بربکم) وقتنده کندینك ربیسنی کوردی
وبیخویش ومست اولدی یعنی اول کمسه نك روحیکه هنکام الستده کندی ربیسن
کوردی وآشنا اولدی اول کیمسه درکه بو کون کوردی و بیلدی واقرار قیلدی
وبیخویش ومست اولدی (بیت او کون کورن درر بو کون کورنلر یاربنی ای دل *
بو کون یاربنی کورمزسه اولور یارین ایشی مشکل ﴿ مثنوی ﴾ اوشناسد
بوی می کومی بخورد * چون نه خورد او می چه داند بوی کرد) مثلا شرابك
رایحه سنی اول کیمسه آکلرکه اول کیمسه شراب ایچدی اول کیمسه چونکه
شراب ایچمدی بوی ایلمکی نه بیلور ﴿ مثنوی ﴾ زانکه حکمت همچو
نافهٔ ضاله است * همچو دلاله شهان را داله است) زیرا که حکمت نافهٔ ضاله
کبیدر دلاله کبی شاهلره دلالت ایدیجیدر یعنی دلاله بعض کیمسه نك پادشاهله
ملاقی اولمسنه سبب ورهبر اولدیغی کبی حکمت دخی قرب ووصال الهیه سبب

اولور یعنی (الحکمة ضالة لحیث وجدها فهو احق بها) حدیثك مقتضاسنجه
حکمت وعلوم ومعرفت ناقهٔ ضاله کبیدر ازالده مالك اولوب وبوبدن عالمنه کلوب
واسطه سیله انی بوقلیوب بعده جست وجو ایله انی بولدقده کندینك ضاله سی
ایدوکنه موقن اولور واول حکمت شول دلاله کبیدرکه اسرار نهانه وعالم کن
مکانه دلاله وصل شد در روز السنده خدا ایله آشنا اولوب واندن علم وحکمت
آلوب بعده بو عالمه کلك ایله آنی بوقلیوب صکره آنی بولمك مثالی اولدرکه
﴿ مثنوی ﴾ تو ببینی خواب در یك خوشلقا * کو دهد وعده نشانی مرترا)
مثلا عالم رؤیاده خوش لقا وخوب دیدار بر کیمسه کورمك درخواب
نقدینده در که اول خوش لقا سکا بر نشان وعده سی و برمه بو یله دیو ﴿ مثنوی ﴾
که مراد تو شود اینك نشان * که به پیش آید ترا فردا فلان) که سنك مرادك حاصل اولور
وایشته نشانکه یارن فلان کیمسه سنك اوکنکه کلور ﴿ مثنوی ﴾ یك نشانی آنکه
او باشد سوار * یك نشانی که ترا کیرد کنار) بر نشان دخی اولدرکه بو ادم سکا
ملاقات ایدن سوار اوله پیاده اولمیه وبر نشان دخی اولدرکه سنی کنارنده طوته
﴿ مثنوی ﴾ یك نشانی که بخندد پیش تو * یك نشان که دست بندد پیش
تو) بر نشان دخی بوکه اول سوار سنك اوکنده کوله بر نشان دخی بوکه اوکنده
ال باغله ﴿ مثنوی ﴾ یك نشانی آنکه این خواب ازهوس * چون شود
فردا نکوئی پیش کس) بر نشان دخی اولدرکه بو خوابی هوسدن چونکیم یارن اوله
کیمسه نك قتنده سویلیه سن یعنی بر نشان آخر دخی اولدرکه اول خوابی کمال
هوسندن چونکیم فردا اوله کیمسه نك اوکنده آنی سویلیکه قادر اولمیه سن
﴿ مثنوی ﴾ زان نشان باوالد یحیی بکفت * که نیابی تا سه روز اصلا بکفت *
تا سه شب خامش کن از نیك وبدت * این نشان باشد که یحیی آیدت) اول نشاندن
الله تبارك وتعالی والد یحیی پیغمبره یعنی حضرت زکریا علیهما السلام دیدیکه
یا زکریا اوچ کونه دکین اصلا کفت وکویه کلیه سن اوچ کیجه یه دکین کندیکی
نیك وبدن خاموش ایله بو نشاندنکه سکا یحیی کلور یعنی مع قدرتك علی التکلم
تا اوچ کیجه خاموش اوله سن نیك وبدن بو نشان اولدیکه سکا یحیی کله ودنیایه
طوغه بو کلامك اصل ومأخذی اولدرکه حضرت زکریا علیه السلام جناب
خدایه دعا ایدوب دیدیکه (رب هب لی من لدنك ذریة طیبة انك سمیع الدعاء)
پس ملائکه اکا ندا ایلدیلر اول زکریا محرابده نماز قیلردی قائم اولدیغی حالده
دیدیلرکه یا زکریا الله تعالی سکا یحیی پیغمبری تبشیر ایلر اول یحیی عیسایی مصدق
اولدیغی حالده وسید وحصور وصالحین زمره سندن نبی اولدیغی حالده پس
علی طریق الاستبعاد دیدیکه الهی بنم نه حالده غلامم اولور که بکا قوجه لق یتشدی

وخاتونم عاقر در پس ملکلر دیدیلر الله تعالی دیلدیکنی ایشلر وقادردر (قال رب
اجعل لی آیة) حضرت زکریا دیدیکه ای ربم بنم ایچون بر علامت قیل تا اول
علامتله انك رحمه دوشدیکنه وحملنه عارف اولم وادای شکره مشغول اولوب
نزع مشقت انتظار قیلم (قال آیتك ان لا تکلم الناس ثلثة ایام الا رمزا) حضرت
خدا اکا بیوردیکه سکا آیت ونشان اولدرکه اوچ کون سویلمکه قادر اولمیه سن
لکن رمز ایله سویلیه سین یعنی باش ایله یا قاش ایله اشارت ایلیه سین اصحاب توحیده
دخی ولد معنوینك ظهوری ایام سنه علامت نامه اندن تکلم ایلمکه قادر اولمیه لر
مکر که رمز واشارتله امابعده ایام وزمان اندن تعبیر وتکلم ایلمکه اجازت اوله وتعبیر
مافی الضمیره سالك قدرت بوله لساندن عقده حل اولور ولساندن طلب اولنلر
آنی تقریر وتبشیر قیلور ﴿ مثنوی ﴾ دم مزن تا سه روز اندر کفت وکو * کین
سکوتست آیت مقصود تو) کفت وکوده اوچ کون دم اورمه زیرا سنك مقصودك
آیت وعلامت بو سکوتدر یعنی اول واقعه ده کوردیکك خوشلقا سکا دیسه که
سندخی والد یحیی کبی کفت وکویه اوچ کون دم اورمه بو سکوت سنك علامت
حصول مقصودکدر ﴿ مثنوی ﴾ هین میاور این نشانی را بکفت * وین
سخن را دار اندر دل نهفت) اکاه اول بو نشانی سن کفته کتورمه وبو سوزی
قلبکده مستور وپنهان طوت یعنی آکاه اول بو سکا دیدیکم نشانی کفته کتورمه
بو سوزلری قلبکده کزلو طوت دیسه ﴿ مثنوی ﴾ این نشانها کویدش
همچون شکر * این چه باشد صد نشانی دکر) بو نشانلری اول خوشلقا خوابده
اول کیمسه یه شکر کبی سویلسه بو قدر ندر بلکه صد بونك کبی نشانلر
دیسه ﴿ مثنوی ﴾ این نشان آن بود کان ملك وجاه * که همی جوئی
بیابی از اله) بو نشان اول اولورکه ملك وجاهی که بیابی خدای تعالیدن
طلب ایلرسن بیابی بافا رسیله اولمیوب با عربیله اولسه دخی جائزدر
بو تقدیر اوزره معنی بو اول نشان اولورکه ملك وجاهك آن وحصولنی خدای
تعالیدن دائم دیلرسن وبولورسن مصراع اولده نشانك نونی ساکن انك نونی
مکسور اولوب ملك وجاهده آن ساکن اوقنقده جائزدر وبرعکس نشانك نونی ساکن
انك نونی مکسور اولوب ملکه مضاف اولمقدخی جائزدر زیرا معنی ملك وجاهك
آن وحصولنی خدادن دیلرسن بولورسن دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ آنکه
می کریی زشبهای دراز * وانکه می سوزی سحر که در نیاز) اولکه اوزون
کیجه لرکه اغلرسن یعنی اول نشاندرکه اغلرسن اوزون کیجه لرده ودخی اولکه
سحر وقتی نیاز وتضرعده یانارسن ﴿ مثنوی ﴾ وانکه بی آن روز تو تاریك
شد * همچو دوکی کردنت باریك شد) واول نشانکه اول نشانسز سنك
کوندزك تاریك ومظلم اولدی بردوك کبی سنك بوینك اینجه اولدی ﴿ مثنوی ﴾

وآنچه دادی هرچه داری در زکات * چون زکات پاکبازان رختهسات) واول
نشاندر که و یردك هرنه که طوترسك زکات وقتده پاکبازان طریقت ومجردان
حقیقتك زکاتی وقتده رختلر ینی یعنی جمیع مالك اولدقلری شیلرینی فی سبیل الله
نیجه بذل ایدرلرسه سندخی آنلر کبی زکات وقتده هرنه طوترسك بذل ایلرسن
﴿ مثنوی ﴾ رختهسا دادی وخواب ورنك رو * سر فدا کردی و کشتی
همچومو) اسبابی وخوابی وبوزکك رنکنی و یردك باشکی فدا ایلدك وموی کبی
ضعیف ونحیف اولدك ﴿ مثنوی ﴾ چند در آتش نشستی همچون عود *
چند پیش تیغ رفتی همچو خود) نیجه کره عود کبی آتش هجرانده اوتوردك ونیجه
کره توغلغه کبی تیغ بلانك اوکنده کتدك ﴿ مثنوی ﴾ زینچنین بیچار کیها
صدهزار * خوی عشاقست و نایدر شمار) بوزیك بو نجاین بیچاره لکلردن
عشاقك خو یدر که حساب وشماره کلز ﴿ مثنوی ﴾ چونکم شب این خواب
دیدی روزشد * ازامیدش روزتو پیروزشد) نتیجهٔ مقدمات مذکوره ومحصل کلمات
مزبوره بو بیتدر مع مابعده یعنی چونکم کیجه بو کونه خوابی کوردك کوندز اولدی
اول وعده ورؤیانك امیدندن سنك روزك پیروز ومظفر اولدی ﴿ مثنوی ﴾
چشم کردان کرده‌ٔ بر چپ وراست * کان نشان وآن علامتها کجاست) چپ
وراسته چشمکی کردان ایلش سن بو امید ایله که اول نشان واول علامتلر قنده در
نشاندن مراد سوار وعلامتلردن مراد سواردن ظاهر اوله جق حالاتدر
﴿ مثنوی ﴾ برمثال برك میلرزی که وای * کررود روز ونشان ناید بجای)
یپراق کبی دترسن زیاده اضطراب وغمکدن بویله دیو که وای اکر روز کیده
ونشان برنه کلیه یعنی سوار ظاهر اولمیوب شب ایرشه بنم حالم نیجه اولور
﴿ مثنوی ﴾ می دوی در کوی و بازار وسرا * چون کسی کوکم کند کوساله را)
محله و بازارده وسرایده یلرسین شول کمسه کبی که اول کمسه یتوره کوساله سنی
یعنی بوزاغوسن یتورن کمسه کبی بونشانك ظهورنی جست وجو یه باشلرسین
حتی سنك جدله طلبك کورن کمسه لر سکا دیرلر که ﴿ مثنوی ﴾ خواجه خیرست
این دوادو چیست * کم شده اینجا که داری کیست) ای خواجه خبر میدر سکا
بوتك و پوندر بوهم وجه درای خواجه خبر اوله سکا بو یابك ندر بو محلده کم شده بی
طوترسین او کیمدر ﴿ مثنوی ﴾ کوییش خیرست لکن خیرمن * کس نشاید
که بداند غیرمن) سن افشای راز ایتیوب اکادیرسنکه خیردر لکن بکا خیردر
لایق دکلدر که بونی بندن غیریسی بیله ﴿ مثنوی ﴾ کربکویم یك نشانم فوت
شد * چون نشان شد فوت وقت موت شد * بنکری درروی هرمی دسوار *
کو بدت منکر مراد یوانه وار) سنسك حالکدن سؤال ایدن ومطلوبك ندر دین

کمسه یه دیرسنکه اکر سکا برنشان سویلیم وکندیمی نشان سویلکه مشغول ایلیم
برنشان وعلامتم فوت اولدی وقت موت اولدی زیرا بومقصودك حصولك
نشانندن بری سویلمکدر چونکم نشان فوت اولدی وموت وقتی اولدی یعنی
چونکم نشانم فوت اوله وقت موت معنوی وقلبی اولدی زیرا علامت حصول
مقصود عاشقه حیات منزله سنده وفوت علامت حصول مراد موت مثابه سنده در
هرسوار مردك یوزینه نظر ایلرسن اول سوار سکا دیرکه بکا دیوانه کبی
نظر ایتمه یعنی سن هرمرد سوارك یوزینه جد ودقتله نظر قیلورسن عالم خوابده
مبشر اولان سوار بلکه بو اوله دیو اول دخی سنك کمال دقت وغایت امعانکدن
جنون شائبه سی توهم ایدوب بکا دیوانه‌لر کبی نظر ایتمه دریعنی سکا عالم السنده
تبشیر اولنان سوار اسب همتی وفارس میدان حکمت ومعرفتی تفحص وتجسسه
شروع ایلدکده سوار میدان طریقت اولان کمسه‌لر شکلنده بعض کمسه‌یی کوروب
آنی سکا عالم السنده مبشر اولان کمسه بومی اوله دیو بغایت جست وجو قیلدقده
مشرب عشاقدن بی خبر واحوال مشتاقدن بی علم و بی هنر اولان علما ومشایخ
عاشقك شدتله اولان طلبنی ودقتله ایلدیکی نظرنی جنونه حمل ایدوب بو یله
دیوانه‌وار نظر ایتمه و بو جنون بولنه کتمه دیو سوزسویلرلر ﴿ مثنوی ﴾ کو بیش
من صاحبی کم کرده ام * رو بجست وجوی اوآورده ام) سندخی ای عاشق بو کونه
کمسه‌یه لسان حالله و یالسان قالله دیرسن ای سوار نیك کردار بر مصاحب یار کم ایلدم
یوزمی آنك جست وجو یته کتورمشم ﴿ مثنوی ﴾ دولتت پاینده بادا ای سوار *
رحم کن برعاشقان معذور دار) ای سوار سنك دولتك پاینده وباقی اولسون
عاشقلر اوزره رحم ایله انلری معذور طوت یعنی ای سوار اسب شریعت سنك
دخی دولتك پاینده اولسون عاشقلره رحم ایله وانلری معذور طوت ﴿ مثنوی ﴾
چون طلب کردی بجد آمد نظر * جد خطا نکند چنین آمد خبر) والحاصل
چونکم طلب ایلدك شول مرتبه که نظرك جده کلدی ونظاره قیلماك سعی
وکوشش مرتبه سنه یتشدی بجد آمده متعلق اولور جد وسعی خطا ایلز
خبررسول علیه السلام بو یله کلدی (کما قال النبی صلی الله علیه وسلم من طلب
وجدوجد ومن قرع الباب ولج ولج ﴿ مثنوی ﴾ ناکهان آمد سواری نیك بخت *
پس کرفت اندر کنارت سخت سخت) وحاصل کلام اول متاعده موعود اولان
برنیکبخت سوار ناکهان کلدی پس اول سوار سنی کنارنده محکم طوتدی یعنی
سنی محکم در اغوش ایدوب تمام اشتیالق ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ توشدی
بیهوش وافتادی بطاق * بی خبر کفت اینت سالوس ونفاق) سن اول موعود
اولان شخصك مشهود اولمسی وظهوره کلمسنك ذوقندن بیهوش اولدك واخوان

وبار اندن تك دوشدك بوهم وجهدر انك ملاقاتی شوقندن بیهوش اولدك وبی طاقت اولوب ارقه‌ك اوزره دوشدك طاق بونده بوتقدیرجه ارقه اوزره دوشمك معناسنه استعمال اولنور سنك بوحالكدن بی خبر اولان غافل سنك حقكده اتسدی ایشنه سكاریاونفاق یعنی سنك بوحالی ریاونفاق وحیله به حمل ایلر ﴿ مثنوی ﴾ اوچه می بیندر واین شورچیست * اونداند كان نشان وصل كیست) اول بی خبرنه بیلور كه اول بیهوش دوشن كیمسه ده بوشور وبیهوشلق ندر اول بی خبربیلز كه اول مشاهده اولنان حالات كیمك وصلنك نشانیدر بوهم وجهدر اول بی خبردیر كه اول فلان كیمسه یه مرید اولان نه كورر وآنده بوشور وشغب ندر اول بی خبر بیلزكه بونه كیمسه‌نك وصلنك نشانیدر ﴿ مثنوی ﴾ این نشان درحق او باشد كه دید * آن دكرراكی نشان آید بدید) بونشان اول كیمسه‌نك حقنده اولور كه اول كیمسه كوردی اول غیرینه نشان نجون ظاهر كلور یعنی بونشان وعلایم اول مریدك حقنده‌در كه مرادنی خواب السنده كوردی (فما تعارف منها ائتلف) فحواسنجه بوعالمده الفت ومحبت ایلدی پس اول عالمده تناكر ایلین كیمسه یه بو عالمده قچن نشان بدید اولور ﴿ مثنوی ﴾ هرزمان ازوی نشانی می رسد * شخص راجانی بجانی می رسد * ماهی بیچاره را پیش آمد آب * این نشانها تلك آیات الكتاب) هرزمان اول عالمده آشنا اولدیغی وبلی دیوب اقرار ایتدیكی ربیسندن آكا برنوع نشان یتشور شخص معهودك كویا جانه برجان یتشور وبرحیات آخری جانه منضم اولوب یتشور بیچاره ماهینك اوكنه آب كلدی یعنی طالب آواره بی آب قالمش برماهی بی چاره كبی ایكن ماهی بیچاره‌نك كویا اوكنه صوكلدی بونشانلر كه آفاق وانفسده نمایان وعیان اولور اول كتاب معهودك آیاتیدر كه مراد لوح محفوظدر ﴿ مثنوی ﴾ پس نشانیها كه اندر انبیاست * خاص آن جان را بود كو آشناست) پس شول نشانلر كه انبیا علیهم السلامده‌در اول جانه مخصوصدر كه اول جان حضرت خدانك آشناسیدر كه عالم العهده واقع اولمشدر پس سموات وارضده وانفسده هرنقدر آیات وار ایسه اللهله آشنا اولان جان ایچوندر غیریلر بو آیاتدن خبردار اولمیوب اعراض ایدرلر (كما قال الله تعالی (وكأين من آية) ای من علامة ودلالة علی الله وصفاته وتوحيده (فی السموات والارض يمرون عليها) ای علی الارض او علی الآيات ويشاهدونها (وهم عنها معرضون) ای لايعتبرون بها (بودنیاده آیات خدایی بیلان عالم السنده خدایله آشنا اولاندر واندن اعراض قیلان خدادن بی خبرقالاندر پس باء عریله اولسه دخی جائزدر بوتقدیر اوزره معنی چوق ایات ونشانلر كه انبیای عظام علیهم السلامده واردر اول جانلره مخصوصدر كه عالم ارواحده انبیا ایله

آشنا در دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ این سخن ناقص بماند وبی قرار * دل ندارم بی دلم معذوردار) بوسوزناقص وبی قرار قالدی كوكل طوتمزم عاشق بی دلم معذور طوت یعنی بوآیات وعلامات سوزی ناقص قالدی وقرارسز اولدی كوكل المده دكلدر بی دل وبی اختیارم معذور طوت فرضا بوآیات ونشانلر سوزی ناقص قالمسون وتمام اولسون دینلسه وتقریر وتفسیره شروع قیلنسه بندن ممكن دكلدر ﴿ مثنوی ﴾ ذرهای ریك راتوان شمرد * خاصه انكو عشق ازوی عقل برد) زیرا بركیمسه قومك ذره‌لرنی صایمغه قادر دكلدر خصوصا اول كیمسه كه عشق الهی اول كیمسه‌دن عقل ایلندی وآنی دیوانه ایلدی بعض نسخه‌ده مصراع اول بویله‌در (ذرها راكی تواند كس شمرد) بركیمسه ذره‌لری صایمغه نجون قادر اولور یعنی هر برذره كه آیات اللهدن برآیتدر (فی كل شیء له آية) فحواسنجه ذره‌لری نجون بركیمسه صایمغه قادر اولور علی الخصوص اول كیمسه كه عشق اندن عقلی كیدردی اول بی عقل اولان عاشق بوقدر ذراتی نیجه احصا ایدر ﴿ مثنوی ﴾ می شمارم برگهای باغرا * می شمارم بانگ كبك وزاغرا) بوبیت استفهامدر یعنی صایرمیم وصایمغه قادر اولورمیم باغك یپراقلرینك هر بورقی معرفت كردكاره بردفتردر كبك وزاغك بانكنی صایرمیم یعنی بانك زاغ وكبكك كه هر بری آیات خدادن برآیت اكبردر یعنی شماره كلمز وآنی احصایه كیمسه قادر اولمز ﴿ مثنوی ﴾ درشمار اندر نیاید لیك من * می شمارم بهر رشد ممتحن) بومذكورات شمار وحسابه كلمز لكن بن ممتحنك رشدندن اوتری صایرم یعنی (مالايدرك كله لايترك كله) كلامنك مقتضاسنجه ممتحن اولان كسه‌لرك ارشادی ایچون ممكن اولدیغی مرتبه صایرم وتعبیر وتقریر ایلرم ﴿ مثنوی ﴾ نحس كیوان یاكه سعد مشتری * ناید اندر حصر كرچه بشمری) مثلا كیوانك نحسی یاكه مشترینك سعدی یعنی زحل یلدزینك نحوستی ومشتری یلدزینك سعادتی كیواندن مراد زحلدركه زیاده نحوست اوزره در حصر وحسابه كلمز اگرچه صایه‌سن یعنی زحلك نحوستنه ومشترینك سعادتنه غایت ونهایت یوقدر ﴿ مثنوی ﴾ لیك هم بعضی ازین هر دواثر * شرح باید كرد یعنی نفع وضر) لكن بوهرایكی اثردن مقدارنی شرح ایلمك كرك یعنی اول ایكی كوكبك بریكه نفع وبری ضرر وریجیدر انلرك نفع وضررنی بیان ایلمك كركدر ﴿ مثنوی ﴾ تاشود معلوم آثار قضا * شمهٔ مر اهل سعد ونحس را) تاآثار قضانك برشمه‌سی سعادت اهلنه ونحوست اهلنه معلوم اوله بوهم وجهدر تاكم معلوم اوله آثار قضادن برشمه اهل نحس وسعد اولان كسه‌لره ذوات نجومده موضع آثار قضادن برشمه اولدركه اول كسه كه لوح قضاده اهل سعادت اوله انك طالعی مشتری اولور ﴿ مثنوی ﴾ طالع انكس كه باشد مشتری * شاد كرداز نشاط وسروری) اول كسه‌نك

طالعیکه مشتری اوله سرور وسرورلکدن شاد ومسرور اولور ﴿ مثنوی ﴾
وان کرا طالع زحل ازهرشرور * احتیاطش لازم آیددر امور) واول کسه نك که
طالعی زحل اوله جمیع شرلردن امورو احوالده اکا احتیاط لازم کلور ﴿ مثنوی ﴾
کر بکویم آن زحل استاره را * زآتشش سوزدمر ان بیچاره را) اکر اول زحل استاره
اولان کسه یه سویله سم اول زحلك آتش نحوستندن یقاردی تحقیقا اول بیچاره یی
لکن انك آتش قهر ونحوستندن سویله مزم ولسان وجنانمی اللهك ذکرندن
غیری یه صرف ایلمزم بعض نسخه ده کر بکویم محلنه کرنکویم واقع اولمشدر بو تقدیر
اوزره معنی دیمك اولورکه اکر اول زحل استاره لو یه زحلك نحوستنی دیمیم اول
بیچاره یی زحل نحوست ونکبت آتشندن یقار پس لازمدرکه اکا تنبیه ایدیم تاکه اول
بیچاره متنبه اولوب ذکر اللهه مشغول اوله ﴿ مثنوی ﴾ اذکروا الله شاه
مادستورداد * اندر آتش دید مارا نورداد) الله تبارك وتعالی کلام مجیدنده امر
ایدوب بیوردیکه (یا ایها الذین آمنوا اذکروا الله ذکرا کثیرا وسبحوه بکرة واصیلا
هو الذی یصلی علیکم وملائکته لیخرجکم من الظلمات الی النور وکان بالمؤمنین
رحیما) پس ای زحل استاره لو اولان مؤمنلر وای آتش طبیعتده وظلمت بشریتده
قلان مسلملر هر حالده اللهی ذکر ایلك بزم شاهمز کندوبی ذکر ایلمکه دستور
ویردی آنك ذکری نور وغیرك ذکری ظلمتدر وانك ذکری ضیای درون افروز
وزحل ومشتریتك ذکری آنك ذکری قتنده آتش عالمسوزدر پس بزی اول خدا
آتشده کوردی بزه نورو یردی یعنی بزه اول خدا آتش ذکر ما سوا ونار جهل
وعناده کوردی لطف وکرمندن بزه نورو یردی و بزی ظلمات جهل وغفلتدن اخراج
ایدوب مرتبهٔ نورانیته وعالم وحدانیته ایرکوردی ﴿ مثنوی ﴾ کفت اکرچه
پاکم از ذکر شما * نیست لایق مرمرا تصویرها) بزم شاهمز اکرچه بن سزك
ذکریکزدن پاکم دیدی تحقیقا بکا تصویرلر لایق دکلدر یعنی جناب حق جل شانه
بیوردیکه قوللرم اکرچه بن پاك ومنزه هم سزك ذکریکزدن لکن کندیکزه نفع
وتطهیر ایچون بنی بلا تصور ذکر ایلمکدن خالی اولمك تحقیقا بنم جناب مقدسمه
تصویرلر لایق دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ لیك هرکز مست تصویر وخیال * درنیابد
ذات مارا بی مثال) لکن تصویر وخیاله مست ومفتون اولان کسه هرکز بزم
ذاتمزی مثال وتمثیلسز اکلمز یعنی مست تصویر وخیال اولان کسه لر هرکز بزم
ذاتمزی مثالسز اکلمز وادراك ایلمز انلره تفهیم ایچون تصویر وتمثیل جائزدر
﴿ مثنوی ﴾ ذکر جسمانه خیال ناقصست * وصف شاهانه ازانها خالصست)
محصل جسمانه ذکر ناقصك خیالیدر فهم وادراکده قاصر اولان کسه لر جسمانه
تمثیل وتصویر طریقیله فهم ایلرلر پادشاهانه وصف بو جسمانی حالاتدن خالص

و پاکدر بوهم وجهدر ذکر جسمانی یعنی جسمه مناسب صفتلرله ذکر قیلمق خیال
ناقصدر وصف شاهانه اوصاف جسمانیه دن خالصدر ﴿ مثنوی ﴾ شاهرا
کوید کسی جولاه نیست * این چه مدحست این مکر آکاه نیست) پادشاهه
مدح قصد ایتدکده برکیمسه سویلر جولاه دکلدر بوهم وجهدر برکسه نته کم
موسی علیه السلام زماننده اولان شبان کبی اوصاف جسمانیه ایله جناب حقدن
اکا برکسه پادشاهه جلاح وحجام دکلدر دیر بونه مدحدر بو کسنه مکر پادشاهدن
آکاه دکلدر آکاه دکل ایکن کندی اعتقادی واستعدادنه مناسب حضرت خدایی
توصیف ایدوب ذکر ایلدی اکر بوراده برسؤال لازم کلورسه که اوصاف جسمانیه
ایله حضرت حق لسان شارع خود توصیف ایلدی مثلا دست وپا وعرش استوا
اوزره کبی پس نه وجهله اوصاف جسمانیه اکا نالایق اولور جواب اولدرکه اولا
توصیف خدا توقیفیدر یعنی شارعك توصیف ایلمسنه موقوفدر ثانیا لسان
شرعده واقع اولان اوصاف جسمانیه متشابهاتدندر پس بوکونه توصیف
وتعریفدن موصوفك ذاتی صفات جسمانیه ایله متصف اولمق لازم کلمز زیرا
حضرت حقك جل شانه یدی واردر لکن کندی ذاتنه مناسب انسانده اولان
یدکبی دکلدر وکذلك سمع وبصری وسائر صفات علیه سی واردر پس بو توصیف
مجسمه ومشبهه نك توصیف وتعریفدن واعتقادندن دوردر بو محلده مذموم
اولان انلرك اوصاف جسمانیه ایله توصیف قیلدقلریدر نته کم حضرت موسی
شبانك بوکونه توصیف وذکرنی رد ایدوب ذم ایلدی

﴿ انکار کردن موسی علیه السلام بر مناجات شبان ﴾

﴿ مثنوی ﴾ دید موسی یك شبانی را براه * کوهمی کفت ای خدا وای اله)
حضرت موسی علیه السلام یولده برشبانی کوردی یعنی طورطاغنه کیدرکن
یولده برچوبان کوردیکه اول چوبان ایدردی ای کریم وای اله بعض نسخه ده
کوهمی کفت ای کزیندهٔ اله واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی اول چوبان
دیردی ای بنده لرنی کزیده واصطفا ایلیجی اله ﴿ مثنوی ﴾ توکجایی تاشوم
من چاکرت * چارقت دوزم کنم شانه سرت) سن قنده سن تا بن سنك چاکر
وخدمتکارك اولم سنك چارقکی دیکم سنك باشکی طارایم ﴿ مثنوی ﴾ جامه
ات شویم شپشهات کشم * شیر پیشت آورم ای محتشم) سنك قفتانکی یویم
سنك بتلریکی اولدورم ای محتشم سنك اوککه سود کتورم ﴿ مثنوی ﴾
دستکت بوسم بمالم پایکت * رفت خواب آید بروبم جایکت) سنك الجکزی
اوپیم سنك اباجغکی اووم خواب وقتی که کله سنك جای وخوابکاهکی سوپرم
وپاك ایدم ﴿ مثنوی ﴾ ای فدای تو همه بزهای من * ای بیادت هی هی

وهیهی من) ای بنم دوکای کچیلرم سکافدا اولسون ای خدای سنك یادکاهدر بنم
هی هیم وهیهایم یعنی های وهو ایلیوب فغان ایلدیکم سنك شوق و یادك
واسطه سیله‌در ﴿ مثنوی ﴾ این نمط بیهوده می کفت آن شبان * کفت موسی باکیست
این ای فلان) اول چوبان بو اسلوب اوزره بیهوده وعبث سویلدی حضرت
موسی علیه السلام اکا ایتدی ای فلان چوبان بو سوزلر کیمه‌در ﴿ مثنوی ﴾
کفت با آن کس که مارا آفرید * این زمین و چرخ ازو آمد پدید) شبان حضرت
موسایه ایتدی اول کیمسه‌یه‌درکه بزی یاراتدی بو زمین وآسمان اندن ظهوره
کلدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت موسی های خیره سر شدی * خود مسلمان
ناشده کافر شدی) حضرت موسی علیه السلام ایتدی هی ای شبان خیره
سر ومجنون اولدك بعض نسخه‌ده بو مصراع کفت موسی های بس مدبر شدی
واقع اولمشدر یعنی موسی علیه السلام آکا ایتدی های زیاده مدبر اولدك خود
مسلمان اولمامش ایکن کافر اولدك ﴿ مثنوی ﴾ این چه ژاژست این چه
کفرست وفشار * پنبهٔ اندر دهان خود فشار) بو نه هرزه‌در بو نه کفردر و نه باطل
هذیان سوزدر کندی دهانکه بر پنبه صوق تا اغزك بو کونه سوزی سویلیه
﴿ مثنوی ﴾ کند کفر تو جهانرا کنده کرد * کفر تو دیبای دین را ژنده
کرد) سنك کفرکك قبیح رایحه‌سی جهانی قوقمش ایلدی سنك کفرك دینك
دیباسنی اسکی و پاره پاره ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ چارق و پاتابه لایق مر تراست *
آفتابی را چنینها کی رواست * چارق و پاتابه سکا لایقدر پاتابه شول صارغیدرکه
آیاقدن دیزه‌دك صارارلر بر آفتاب عظیم الشانه بونلرك کبیلر قچن روا وسزادر
﴿ مثنوی ﴾ کر نبندی زین سخن تو خلق را * آتشی آید بسوزد خلق را)
بو سوزدن اکر سن کاوود هانکی بغلیه‌سن آسماندن بر آتش کلور وخلقی یقار
﴿ مثنوی ﴾ آتشی کر نامدست این دود چیست * جان سیه کشته روان
مردود چیست) اکر سکا قهر الهی آتشی معنی کلمدیسه بو دهانکدن ظهور ایلین دخان
کفر وعصیان ندر جانك سیاه اولمش روانك مردود ندر یعنی بو ظاهرده اولان
کفر وعصیان وبیهوده هذیان باطنده اولان نار قهرك علامت ودخانی وجانك
سیاه اولمه‌سنك وروانك مردود قالمه‌سنك آثار ونشانیدر ﴿ مثنوی ﴾ کر همی
دانی که یزدان داوراست * ژاژ وکستاخی ترا چون باورست) اکر بیلور ایسك که
یزدان عادل حاکمدر هرزه وکستاخلق سکا نیجه لایقدر یعنی حضرت حقك اکر سن
داور اولدیغن بلیدك آنك حقنده بو کونه کلمات سویلمکدن محکم حذر قیلیدك
﴿ مثنوی ﴾ دوستی بی خرد خود دشمنیست * حق تعالی زینچنین خدمت
غنیست) عقلسزك دوستلغی خود دشمنلکدر حق تعالی حضرتلری

بو نچه این خدمتدن غنیدر ﴿ مثنوی ﴾ با کهمی کویی تو این با عم وخال * جسم
وحاجت در صفات ذوالجلال) بو سوزلری ای چوبان سن کیمه دیرسن عم وخالکه
می دیرسن جلال صاحبی اولان خدانك صفاتنده جسم وحاجت می دیرسن
حضرت ذوالجلال والاکرام اولان خدا خود احتیاج وجسمانیتدن منزهدر
﴿ مثنوی ﴾ شیر او نوشد که در نشو ونماست * چارق او پوشد که او محتاج
پاست) سودی اول کیمسه ایچر که نشو ونماده‌در چارقی اول کیمسه کیرکه او پایه
محتاجدر حضرت حق خود بونلردن مستغنیدر ﴿ مثنوی ﴾ ور برای
بنده است این کفت تو * آنکه حق کفت او منست ومن خود او * آنکه کفت انی
مرضت لم تعد * من شدم رنجور او تنها نشد * آنکه بی یسمع و بی یبصر شده
ست * در حق آن بنده این هم بیهده ست) حضرت موسی صلوات الله علی
نبینا وعلیه شبانه دیدیکه ای شبان بو سنك سوزك فرضا وکر بنده ایچون ایسه
اول بنده خاصکه حضرت حق انك حقنده ایتدی اول بن درو بن خود اویم
دیدی خلیفه مستخلفك عینی اولدیغنه اشارتدر بو معنایه آیات واحادیثده دلائل
فتی چوق واقع اولمش (کما قال الله تعالی فی حق نبیه ان الذین یبایعونك انما یبایعون الله
(وقال ایضا من یطع الرسول فقد اطاع الله (ولهذا قال الله تعالی ومارمیت
اذ رمیت ولکن الله رمی وقال علیه السلام اشارة الی هذا المعنی من رأنی فقد
رأی الحق واول بنده درسکا دیدیکم که حق تعالی آنك شانده (انی مرضت
لم تعدنی دیدی یعنی اول الله دیدیکه بن خسته اولدم بنی عیادت ایتمدك بن رنجور
اولدم او مریض تنها خسته اولمدی (کما قال الله تعالی فی حدیثه القدسی یا ابن
آدم مرضت) ای آدم اوغلی بن خسته اولدم فلم تعدنی بنی عیادت ایتمدك
(واستطعمتك فلم تطعمنی واستسقیتك فلم تسقنی) بن طعام ایستدیم اطعام ایتمدك
بن صو ایستدیم اسقا ایتمدك (قال یارب وکیف اعودك وانت رب العالمین قال الله تعالی
اما علمت ان عبدی فلانا مرض فلم تعده اما علمت لو عدته لوجدتنی عنده الی آخره)
مشارقده مفصل حدیثدر و بو بنده‌دن مقصود اولدر که بی یسمع و بی یبصر
مرتبه‌سنك صاحبی اولمشدر انك حقنده بیله بو کونه مقالات بیهوده درقنده قالدیکه
حضرت حقك شان شریفنده اوله مشایخ صوفیه بو مرتبه‌یه قرب نوافل دیرلر که قچن
عبد بر موجب حدیث قدسی (لا یزال العبد یتقرب الی بالنوافل حتی احببته
فاذا احببته کنت سمعه الذی یسمع به وبصره الذی یبصر به ویده التی یبطش بها)
بو حدیث شریفك تفسیری بشنجی جلدده عارف واصل سرخنده کلور قول
خدمت نافله‌یه مداومت ایلسه بر مرتبه‌یه واصل اولور که جناب حق اکا محبت ایدر
اول وقتده که جناب حق عبدنه محبت ایلیه عبد حقه بر مرتبه تقرب ایلرکه بلا
حلول ولا اتحاد جناب حق آکا آلت مشابه‌سنده اولوب سمع حقله سامع و بصر

حقله ناظر وقدرت حقله باطش وقوت حقله ماشی اولور وولایت وکرامت مرتبه
سن بولور پس بو مرتبه یه واصل اولان عبده برکسه اهانت ایلسه و بی ادبانه
سوز سویلسه ظلمت جنانه ونزع ایمانه سبب اولور (کما قال الله تعالی من اهان
لی ولیا فقد بارزنی بالمحاربة وکما قال الشیخ الاکبر قدس الله سره العزیز من جالس
الصوفیة وخالف ما یتحققون به نزع الله الایمان من قلبه ﴿ مثنوی ﴾ بی ادب
کفتن سخن باخاص حق * دل بمیراند سیه دارد ورق) حق تعالینك خاص
بنده سنه بی ادب وبی باك سوز سویلمك قلبی اولدرر وورقی قاره ایلر یعنی دفتر عملی سیاه ایلر
﴿ مثنوی ﴾ کر تو مردی را بخوانی فاطمه * کرچه یك جنسند مرد وزن
همه) اکر سن بر مرده فاطمه اوقویه سن اکرچه مرد وزن جمیعا بر جنسدر زیرا
جمله سی انساندر ومرد وزن حیوان ناطقلق تعریفنك تحتنده داخلدر
﴿ مثنوی ﴾ قصد خون تو کند تا ممکنست * کرچه خوش خو وحلیم وساکنست) اول
فاطمه دیدککك کسه سنك خون وهلاککه قصد ایلر مادامکه ممکندر اکرچه
اول کسه خوش خو وحلیم وساکندر مع هذا اینه بو نامله تسمیه اولنمقدن اکا عار
کلوب سکا خشم ایلر ﴿ مثنوی ﴾ فاطمه مدحست در حق زنان * مرد را
کو بی بود زخم سنان) حال بوکه فاطمه زنلر حقنده مدحدر زیرا حضرت
پیغمبر علیه السلامك دخترلرینك اسم شریفیدر اما مرده فاطمه دیه سن اکا زخم
سنان اولور وبو سوز آنك قلبنی مجروح قیلور ﴿ مثنوی ﴾ دست و پا در حق
ما استایشست * در حق پاکی حق آلایشست) پس ای چوبان دست و پا بزم
حقمزه مدح وستایشدر زیرا بی دست وپا اولمق عیب ونقصاندر اما حضرت
خدانك پاکلکی حقنده آلایش وعیبدر اکر جارحه مراد اولورسه اما اکر جارحه
مراد اولمزسه عیب ونقصان دکل بلکه کمالدر زیرا حق تعالی حضرتلری
کندو بی ید وقدمله توصیف ایلمشدر که کتاب وسنتله ثابتدر ﴿ مثنوی ﴾
لم یلد لم یولد اور الایقست * والد ومولودرا وخالقست) سورهء اخلاصه اشارتدر
(قل هو الله احد) بو سورهنك سبب نزولی بودر که برکون قریش حضرت
پیغمبر علیه السلامه دیدیلر (یا محمد صف لنا ربك) یعنی ربکی بزه وصف قیل که
نه ییر ونه ایجر و کیمدن میراث الدی و کیمدن طوغدی پس جناب باری بیوررکه (قل)
دی یا محمد بونلره (هو) شان بودر که (الله احد) الله بردر متوحد بالذات و متفرد
بالصفاتدر (الله الصمد) ای السید المصمود الیه فی الحوائج المستغنی بذاته وکل
ما عداه محتاج الیه بو تقدیرجه صمد قصد معناسنه اولوب مفعول معناسی
ویریلور یعنی الله مقصود الیهدر ومحتاج الیهدر جمیع حوائجه وغنی بالذات ومستغن
عن المخلوقاتدر ودائم و باقی معناسنه ده اولور (لم یلد) کسه یی طوغورمدی

اول الله یهودیلر که عزیر ابن الله ونصاری مسیح ابن الله دیرلر و بعض قوم الملائکة
بنات الله دیرلر بویله دینلری دفعدر (ولم یولد) وکسه دن طوغمدی زیرا هر مولود
محدثدر وجسمدر اول الله قدیمدر وجسمدن منزهدر (ولم یکن له کفوا احد) وهیچ
براحد اکا مکافی ومماثل ومشاکل دکلدر جمال الدین ساوجی بیوررلر که معطله دیرلر که
بو عالمك صانعی یوقدر وفلاسفه صانعی واردر اما صفاتدن منزهدر دیرلر
وثنویان حقك شریکی واردر دیرلر ومشبه خلقه بکزر جوارح واعضاسی واردر
دیرلر ویهودی ونصاری زن وفرزند اثبات ایدرلر پس برمؤمن دیه که هو تعطیل
وزندقهدن بری اولور زیرا ضمیر ذاته راجعدر والله دیه فلاسفه اعتقادندن بری
اولور زیرا لفظة الله اسم ذات ومستجمع جمیع صفاتدر واحد دیه اعتقاد ثنویهدن
بری اولور (والله الصمد) دیه اعتقاد مشبههدن بری اولور (ولم یلد ولم یولد)
دیه ملت یهود ونصاری دن بری اولور (ولم یکن له کفوا احد) دیه اعتقاد
مجوس ومشرکاندن بری اولور حضرت مولانا بو بیتی حضرت موسی علیه السلام
لساندن تقریر بیوررلر که (لم یلد ولم یولد) دیمکله توصیف ایلمك اول حضرته
لایقدر والد ومولودی اول خالقدر امدی حقك توصیفی توقیفیدر پس صاحب
شریعت حضرتلری نیجه بیوردیلرسه اکا کوره وصف قیلمق کرك وجناب حقه
اویله تضرع ایتمك کرك والا جناب حقی هر کس دیلدیکی اسمله توصیف ایتمك
جائز دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ هرچه جسم آمدی ولادت وصف اوست * هرچه
مولودست اوزین سوی جوست) هر نه کم جسم کلدی ولادت انك وصفیدر
هر نه که مولود در اول نهرك بو طرفندندر کویا کم روح انسانی بر جوی کبیدر
بر جانبی ربوبیت بر جانبی عبودیتدر هر نه کم مولود اولدی اول نهر روحك
بو جانبندندر اول ربوبیت طرفندن دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ زانکه از کون وفسادست
ومهین * حادثست ومحدثی خواهد یقین) اول اجلدنکه اول جسم عالم
کون وفسادندر خوار وحقیردر وحادثدر ویقین بودرکه (لا بد لکل حادث
من محدث) فحواسنجه بر محدث قدیم ایستر که اول احد وصمد (ولم یلد ولم یولد
ولم یکن له کفوا احد) اوصافیله متصف اولان واجب الوجوددر ﴿ مثنوی ﴾
کفت ای موسی دهانم دوختی * وز پشیمانی تو جانم سوختی) شبان چونکم
حضرت موسی علیه السلامدن بو کلماتی ایشتدی اکا ایتدی ای موسی بنم
دهانم دیکدن وپشیمان اولمقدن سن بنم جانمی یاقدك ﴿ مثنوی ﴾ جامه
را بدرید وآهی کرد تفت * سر نهاد اندر بیابانی ورفت) شبان درحال جامهسین
یرتدی وحرارتله بر آه ایتدی و بیابانه باش قودی وکتدی

﴿ عتاب کردن حق تعالی باموسی علیه السلام بهر شبان ﴾

﴿ مثنوی ﴾ وحی آمد سوی موسی ازخدا * بندهء ماراز ما کردی جدا)

خدای تعالیدن موسی علیه السلامه وحی کلدی بو یله دیو که ای موسی بزم بنده مزی بزدن جدا ایلدك ﴿ مثنوی ﴾ تو برای وصل کردن آمدی * یا برای فصل کردن آمدی) سن بنده لریمی بکا واصل ایلمکدن اوتریمی کلدك یاخود فصل وجدادن اوتریمی کلدك بعض نسخه ده مصراع ثانی تا برای فصل کردن نامدی واقع اولمشدر یعنی بنده لریمی بندن فصل وجدا ایلمك ایچون کلدك ﴿ مثنوی ﴾ تا توانی پا منه اندر فراق * ابغض الاشیاء عندی الطلاق) بو بیت جناب عزت لسانندن موسی علیه السلامه خطابدر بیوررلر که یاموسی مادامکه قادر سن فراقده آیاق قومه اشیانك ابغض واقبحی بنم قتمده طلاقدر یعنی یاموسی قادر اولد قجه آیاق قومه فراقه وشروع ایتمه افتراقه زیرا ابغض اشیا بنم قتمده طلاق وفراقدر (کما قال علیه السلام ما خلق الله مباحا احب الیه من العتاق وما خلق الله مباحا ابغض الیه من الطلاق (وکما روی مسلم عن ابی هریرة قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان ابلیس یضع عرشه علی الماء ثم یبعث سرایاه یفتنون الناس فادناهم الیه منزلة اعظمهم فتنة یجیء احدهم فیقول فعلت کذا وکذا فیقول ما صنعت شیئا ثم یجیء احدهم فیقول ما ترکت حتی فرقت بین امرء و بین امرأته فیدنیه منه فیقول نعم انت) پس نعم معلوم اولدیکه برنسنه که شیطان قتنده زیاده مقبول اوله الله قتنده بغایت مبغوض اولمق مقرردر ﴿ مثنوی ﴾ هر کسی را سیرتی بنهاده‌ام * هر کسی را اصطلاحی داده‌ام) هر برکسه یه برسیرت قومشم هم برکسه یه براصطلاح ویرمشم یعنی حضرت موسایه عتاب حضرت عزتدن بویله واقع اولدیکه یاموسی هر برکسه یه سیرت خاص وضع ایلدم وهر برکسه یه برنوع اصطلاح ویردمکه بو اختلاف السنه واصطلاح دخی آیات عظیمه دن برآیت وارض وسمواتك خلقی ماننده قدرت باهره دن برقدرتدر (کما قال الله تعالی فی کلامه ومن آیاته خلق السموات والارض واختلاف السنتکم) ای اختلاف لغاتکم بان علم کل صنف لغة اواجناس اصطلاحکم بان علم کل قوم اصطلاحهم فما من طائفة من العلماء والادباء والحکماء وغیرهم الا ولهم اصطلاح لا یعلمه الدخیل فیهم الا بتعریف من اهله ولا مشاحة فی الاصطلاح ﴿ مثنوی ﴾ در حق او مدح ودر حق تو ذم * در حق او شهد ودر حق تو سم) ودخی حضرت خدا اساندن حضرت موسایه خطابا و اصطلاحده منازعت ایلینلره ارشادا بیوررلر که آنك حقکده واستعداده اول سوز مدحدر وسنك حقکده واستعدادکه نسبت ذمدر آنك حقنده شهد وسنك حقکده سمدر ﴿ مثنوی ﴾ ما بری از پاك وناپاکی همه * از گرانجانی وچالاکی همه) بز جمیع پاك وناپاکلکدن بری بز وجمیع گرانجانلولقدن وچالاکلکدن بری بز یعنی بن شول باری ام که بربنم پاکلکدن وخلق بنی تنزیه وتقدیس ایلمکدن ودخی ناپاك وملوث اولمقدن وگران جانلرك جان گرانلغندن وچست

وچالاك اولنلرك چالاکلکندن دوکلی وکلی یاموسی ﴿ مثنوی ﴾ من نکردم امر تا سودی کنم * بلکه تا بر بندگان جودی کنم) بن بنده لریمه طاعت وعبادته امر ایلدم تا برفائده ایدم بلکه بنده لریمه طاعت وعبادته امر ایلدم تا کم اول واسطه ایله بنده لرم اوزره برجود واحسان ایدم یعنی بن قوللریمه امر وتکلیف ایلدم تا کم انلردن سود وفائده ایدم امر وتکلیفی بنده لریمه جود ایلیم انکیچون ایلدم (وما خلقت الجن والانس الا لیعبدون) ده کی لام علت وغرض حق ایچون دکلدر بلکه تقدیر کلام (لآمرهم بالعبادة اولیکونوا عبادا لی وینتفعوا بعبادتهم لی) دیمکدر پس حق تعالینك جن وانسی کندی یه عبادت ایلمك ایچون خلق ایتمسی کندوی استکمال ایچون دکل بلکه بنده لرینك اول عبادتله استکمال وانتفاعی ایچوندر اگر عبادت ایلرسه کندی یه فائده واگر ایتمزسه کندی یه ضرر ﴿ مثنوی ﴾ هندوانرا اصطلاح هند مدح * سندیانرا اصطلاح سند مدح) هندیلرك هند اصطلاحی خدانك مدحی خصوصنده مدحدر سندیلرك سند اصطلاحی خدانك مدحی خصوصنده مدحدر (یعنی ان لکل قوم اصطلاحا لا یعلمه الا اهله) قولینك مصداقیجه هندیلره اصطلاح هند مدحدر سندیلره اصطلاح سند مدحدر پس هندیلر زبان هند اوزره اللهه تضرع وعبادت ایلسه‌لر وسندیلر لسان سند ایله شکر وثنا ومدحت قیلسه‌لر محصل بای لغات کانت برلغتله آنی مادح وآکا ثنا خوان اولسه‌لر شرعا وعقلا ممنوع دکلدر اگرچه افضل کل لغات لغت عربیه در لکن برکسه غیر لغاتله دخی تکلم ایلسه آثم اولمز (کما قال ابو اللیث فی بستان العارفین ولو تکلم بغیر العربیة فانه یجوز ولا اثم علیه وعن النبی علیه السلام تکلم بالفارسیة) بو تکلم ضرورت اولمدیغی وقتده در اما ضرورتده کندی بلدیکی اوزره تکلم ایلمك بطریق الاولی دربو اجلدندر که امام ابو حنیفه فارسیله نماز قیلمغی جائز کورمشدر ﴿ مثنوی ﴾ من نگردم پاك از تسبیحشان * پاك هم ایشان شوند ودر فشان) (قال صاحب النهایة معنی التسبیح التنزیه ومعنی سبحان الله انی انزه الله عن السوء تنزیها واصل التنزیه التبعید وتنزیه الله تبعیده عما لا یلیق بشأنه من النقایص) پس (سبح اسم ربك الاعلی وسبحوه بکرة واصیلا) آیتلرینك مقتضاسنجه الله تبارك وتعالی یی تقدیس وتنزیه ایلمك عبده واجب لکن بونی بویله بیلمك شرطدر که حق تعالی بزم تقدیس وتنزیهمزله منزه ومقدس دکلدر بلکه ازلا وابدا سبوح وقدوس اولدر نهایة ما فی الباب بزآنی نقایص وسوءدن تنزیه ایلمز کندی عقائدمزی تنزیه وتطهیر در بوخسه حاشا که بز الهی تنزیه وتطهیر ایده وز واول مقدس اولمسی بزم تقدیسمزله اوله پس بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر که یاموسی بن عابدمك تسبیح وتقدیسندن مقدس وپاك اولمم هم بو تسبیحدن انلر پاك ومقدس اولورلر ودر تسبیحات

وتهليلات نثار قيلورلر ﴿ مثنوى ﴾ ما زبانرا ننكريم وقال را * ماروانرا بنكريم وحال را) برلسانه باقمزز وقاله نظر قيلمزز بزروانه وحاله نظر قيلورز ﴿ مثنوى ﴾ ناظر قلبيم وكرخاشع بود * كرچه كفت لفظ ناخاضع بود) قلبه نظر ايديجى بز اكر اول قلب خاشع وخائف اوله اكرچه تلفظ ايتدبكى سوز ناخاضع اوله يعنى ناظر قلبز اكر بر قلب خاشع اوله بزم نظر يمز اول خشوعه در فرضا اكرچه كفت لفظى بى خضوع ايسه ده (كما اخبر رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الله قال ان الله لا ينظر الى صوركم ولا الى اعمالكم وفى رواية ولا الى اقوالكم بل ينظر الى قلوبكم ونياتكم) خشوع وخضوع تواضعه ديرلر لكن خشوع اكثر صوتده وبصرده اولان تواضعده استعمال اولنور وخضوع بدنده وقلبده استعمال اولنور ﴿ مثنوى ﴾ زانكه دل جوهر بود كفتن عرض * پس طفيل آمد عرض جوهر غرض) زيراكه قلب جوهر سوز عرضدر پس عرض طفيل وتابع وجوهر غرض ومقصود كلدى يعنى اول اجلدن ناظر قلبز كه قلب جوهردر ومقصوداولدر وسو يلمك عرضدر پس عرض طفيل وتابع كلدى وجوهر ومقصود اولدى (بيت) لفظ اكر راست بود باكژك * هيچ قابرمز نه معنى كژك * ديد بكى روشنى ده نك بومعنايه كوره در ﴿ مثنوى ﴾ چنداز ين الفاظ واضمار ومجاز * سوز خواهم سوز با آن سوز ساز) نيجه بربو الفاظ واضمار ومجازدن سويلمك وعبارات واستعاراته نظر ايلمك سوز ايسترم سوز ايسترم اول سوزله دوزل وآنكله الفت قيل كه مطلقا الفاظ وعبارتده تكلف ايلمك وبى سوز تصنعله سوز سويلمك شرعا منهيدر (كما قال عليه السلام ابغضكم لى يوم القيمة وابعدكم منى الثرثارون المتشدقون المتفيهقون الثرثار المكثر من الكلام المتشدق المتكلف فيه المتفيهق المتوسع فى الكلام) يعنى آغزين طولدروب سويلمك ﴿ مثنوى ﴾ آتشى ازعشق درجان برفروز * سر بسر فكر وعبارت رابسوز) اى سخره قيل وقال عشق الهيدن جان وبالكده برآتش اوزره اشتغال ايله سر بسر فكر وعباراتى ياق ودواعى قيل وقاله عداوت قيل زيرا نفسك بواظهار بلاغت وفصاحتدن غرضى ريا وسمعه در (كما قال ابن الفارض (بيت) وعاد دواعى القيل والقال وانج من * عوادى دعاوصد قها قصد سمعة) وعن ابن مسعود رضى الله عنه قال عليه السلام دع قيل وقال وكثرة السؤال) پس حضرت حق بنه موسى عليه السلامه خطاب ايدوب بيورديكه ﴿ مثنوى ﴾ موسيا اداب دانادیكرند * سوخته جان وروانان ديكرند) ى موسى بنم قوللرمدن آداب بيلجلر غير كروهدر سوخته جان وروان بر آخر كروهدر ﴿ مثنوى ﴾ عاشقانرا هر نفس سوزيدنيست * برده ويران خراج وعشر نيست) عاشقلره هر نفس يانمقلق واردر عشق آتشنده ويران كوى اوزره خراج وعشر

بوقدر يعنى خراب اولمش عاشقدن مراعات آداب مراد اولمزكه (اذا تمت المحبة سقطت شروط الاداب) ديلمشدر ﴿ مثنوى ﴾ كرخطا كويد ورا خاطى مكو * كر بود پرخون شهيد اورا مشو) اكر بحسب الظاهر خطا سو يلرسه اكا خطا ايديجى ديمه كه بحسب المعنى اول اطوع خلق اللهدر اكر پرخون اوله شهيدلرى يومه يعنى عاشق اولان كسه بى برشى كه معيب وملوث قيلسه اول معيب وملوث اولان شيلرله عاشق پر اولسه اول شهيد تيغ محبتدر آنى اول عقلايه كراهت وخباثت ويرن عيو بدن يومه زيرا عقلايه نسبتله اول عيب ونا پاكلكدر ولكن عشاقه نسبتله عين پاكلكدر ﴿ مثنوى ﴾ خون شهيدانرا زآب اوليترست * اين خطا ازصد صواب اوليترست) شهيدلره خون آبدن اولى ركدن بوخطا كه عشاقدن صادر اولور يوز صوابدن اولى ركدر (كما قال عليه السلام اذا احب الله عبدا لم يضر ذنبه ﴿ مثنوى ﴾ در درون كعبه رسم قبله نيست * چه غم ازغواص راپاچيله نيست) كعبه نك ايچنده قبله نك رسم واعتبارى يوقدر هر نه جانبه بركسه انده توجه ايلسه جائزدر اما خارج كعبه ده اولنلر اكا متوجه اولمق واجبدر پس عشاق الهى كعبهٔ حقيقته واصل اولنلردر بر مقتضاى (فاينما تولوا فثم وجه الله) هر نه حاله كه توجه ايده لر انده وجه خدايى مشاهده قيلنلردر بونلرك قتنده رسم وعادت قيدى يوقدر بلكه ملامت وفضاحت اوزره اولمق شانلرندندر كما قال ابن الفارض (بيت) وخلعى عذارى فيك فرضى وان ابى * اقترابى قومى والخلاعة سنتى * وليسوا بقومى مااستعابوا تهتكى * فابدوا قلا واستحسنوا فيك جفوتى * واهلى فى دين الهوا اهله وقد * رضوا بعشارى واستطابوا فضيحتى) رسوم وعادت وآداب واركان ورعايت عشاقه نسبتله آياق باغى وبالدر طولاغى كيبدر غواص اولنلره پاچيله اولمزسه نه غم واردر كه انلره لازم اولان آلت دكلدر بلكه خشكستانده نك و پوايدنلر ايچون لازم ولابد در پاچيله چنبر چبوغيدر كه قار وقتنده آياق قاره باتمسون ديو آياغه كيرلر ﴿ مثنوى ﴾ توز سرمستان قلاوزى مجو * جامه چاكانرا چه فرمايى رفو) سن سرمستلردن قلاووزلق ايستمه زيرا آنلر كنديلرنى تدارك ايتمكه قادر دكللردر قلاووزلق خود صاحب عقل اولنلردن اولور جامه چاكلره يامه نه بيورورسن يعنى سن سرمستان اولنلردن وبوادئ محبتده حيران وواله قالنلردن پيشوالق ديلمه ومقتدالق طلب ايلمه كه ادب واركان كوزتمك وفضاحت وملامتدن حذر ايتمك عقلايه لايقدر عاشقلر كه جامهٔ عقل وادراكى چاك ايدنلردر جامه چاك ايدنلره نيچون پاره دوزلك و يامهٔ دككلك بيورورسن عشق الهى ديوانه لرى خود جامه دوزلغه قادر دكللردر زيرا جامه لرنى دكل بلكه كنديلرنى چاك

ایدیجیلردر تدبیر وتدارك هوشمندلرك حالیدر دیوانه لر تدبیر وتدارك دن بریلردر

﴿ مثنوی ﴾ ملت عشق از همه دینها جداست * عاشقان را مذهب وملت خداست * لعل را کر مهر نبود باك نیست * عشق در دریای غم غمناك نیست) عشق كه افراط محبتدر لره عشقك ملتی یعنی دینی دوكلی ادیاندن جدادر انكچون كه تكالیف دینیه بالكلیه عقل اوزره مبنی اولمشدر وعاشق محكوم عقل دكلدر بلكه محكوم عشق واسیر افراط محبتدر پس عاشقك دینی جمیع دینلردن جدا اولدی وجه آخر عاشق معشوقدن غیری بیلمز ومحبوبندن آخر برمحبوب مشاهده قیلمز بلكه كندونی دخی كورمز عاشقلغی ومعشوقلغی بر مر اعتباری و بوایكیسنی مظاهر یار یاری كورر بونقدیرجه دخی ملت عشق جمیع دینلردن جدا اولور كه دوكلی ادیان كثرت ومغایرت اهلی ایچون وضع الهیدر عاشقلرك مذهب وملتی خدادر یعنی عاشقلرك محل ذهاب وسلوكی وملتی خدادر عاشقلر كاه سیر فی الله ایدرلر وكاهی سیر مع الله ایدوب (وهو معكم اینما كنتم) فحواسنجه هر نه حاله كه كنسه لر آنكله كیدرلر پس خدادن غیری كورمزلر وخدادن غیری بیلمزلر مذهبده وذهابده وذاهبده آنی كوررلر ماتنده ودینده ومطلوب وطالبده انی مشاهده قیلورلر پس غیر قالمجق عاشقلرك مذهب وملتی خدا اولور و بونلر غیر وسوی زحمتندن نجات بولورلر لعله اكر مهر ونشان اولمیه باك دكلدر بو هم وجهدر لعلك اكر مهر ونشانی اولمیه باك وخوف یوقدر یعنی عشق الهی تبدیل وجود بشریه ایتمكله لعل كبی اولمشدر لعلك اوزرنده شكل مهر اولمق وار واولمق وار اكر لعلك اوزرنده شكل مهر اولورسه كه مراد اول مهردن رسوم شرعیه وآداب مرعیه در (نور على نور) اولور واكر لعلك اوزرنده مهر اولمزسه یعنی عاشق رسوم شرعیه وآداب مرعیه ایله متسم ومرتسم اولمزسه باك یوقدر زیرا عشق غم والم دریاسندن غمناك والمناك دكلدر یعنی عاشق اولدركه آنك قتنده لطف وقهر وجمال وجلال برابراوله فرضی معشوق آنی دریای غمه صالسه غمناك اولمز زیرا عاشقك شانی بوغم وشادی مرتبه سندن برتر وعالیتردر عقل بونلرك اسرارنی ادراكدن الكده كور وكردر

﴿ وحی آمدن بموسی علیه السلام در عذر آن شبان ﴾

﴿ مثنوی ﴾ بعد ازان در سر موسی حق نهفت * رازهایی كفت كان ناید بكفت * بردل موسی سخنها ریختند * دیدن وكفتن بهم آمیختند) اندنصكره حضرت حق موسانك سرنده نهانی شول رازلری سویلدیكه اول رازلر كفت وبیانه كلمز یعنی عشاقك حالنی ومرتبه سنی حضرت موسایه اعلامدنصكره حق تعالى حضرت موسانك سرنه خفیه رازلر وسرلر سویلدیكه اول لسانه كلمز وعلم لدن بوعقله صیغمز حضرت موسانك قلبی اوزره سوزلر دوكدیلر كورمكی

وسویلمكی بری برینه قارشدیردیلر یعنی حضرت موسانك قلبنه خفیة سوزلر دوكدیلر ومشاهده ایله مكالمه یی بربرینه جمع قیلدیلر مراد بو اسرارك حقیقتنی هم وحی اله بیلدیردیلر وهم آنی مشاهده قیلدیلر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ چند بیخود كشد وچند آمد بخود * چند پرید ازازل سوی ابد) نیجه دفعه بیخود اولدی ونیجه دفعه كندیسنه كلدی نیجه كره ازلدن ابد جانبنه اوچدی یعنی نیجه كره محو اولدی ونیجه كره صحوه كلدی ونیجه كره ازلدن ابد جانبنه پران قیلدی یعنی بدایت ونهایتی اولیان جناب حق جانبنه طائر اولدی وعرشینك اول وآخرنی مرجع ومصیرنی بیلدی واسراره اعیانه عالم اولدی وظهورات الهیه یی مشاهده قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ بعدازین كر شرح كویم ابلهیست * زانكه شرح این ورای اكهیست) بوندنصكره اكر شرح سویلیم ابلهلكدر زیرا بو رازلرك شرحی آكاهلقك وراسیدر یعنی بونك شرحی آكاهلقك فوقندهدر (كما قال ابن الفارض (بیت) فثم وراء العقل علم یدق عن * مدارك غایات العقول السلیمة ﴿ مثنوی ﴾ وربكویم عقلها رابركند * ورنویسم بس قلمها بشكند) واكر اول رازلری سویلیم عقللری قوپرد یعنی عقل آنی استماع ایتدیكندن دیوانه اولور واكر یازم چوق قلملری صر ﴿ مثنوی ﴾ چونكه موسی این عتاب از حق شنید * در بیابان در پی چوپان دوید * بر نشان پای آن سركشته راند * كرد از راه بیابان برفشاند * كام پای مردم شوریده خود * هم زكام دیكران پیدا بود) چونكه حضرت موسی جناب حقدن شبان حقنده بوعتابی ایشتدی بیابانده چوبانك اردنجه یلدی اول شراب عشقله مست وسركشته اولمش چوبانك آیاغنك نشانی اوزره سوردی راه بیاباندن توزلر سلكدی یعنی جست وجوده زیاده سرعت ایلدی بعض نسخه ده بو مصراع كرد از ره بیابان برفشاند واقع اولمشدر یعنی بیابانك یرندن غبار سلكدی یعنی زیاده استعجال ایتدیكندن سراسیمه وار یره طوقنوب كیدردی یره درخت كبی برذراع مقداری اوزون براوتك اسمیدر دیوانه مردك آیاغنك آدیمی خودهم غیریلرك آدیمندن ظاهر وپیدا اولور یعنی مردم شوریده نك آیاغنك ایزی واثری خودهم غیریلرك آیاغنك ایزندن پیدا تراولور پس اول شوریده نك روشی بساط شط اوزره اولان فرزك میمنه ومیسره لعب و بازیسنه تشبیه ایدوب وشطار طریقت وشوریدكان عشق ومحبتك معنی اولان سیر وسلوكنه على سبیل الكنایه اشارت قیلوب بیوردلر ﴿ مثنوی ﴾ یك قدم چون رخ زبالا تا نشیب * یك قدم چون پیل رفته بوریب) اول شوریده نك روشی مثلا بساط شطرنجده فرز روشی كبی ایدی برقدم رخ كبی مرتبه اعلادن اسفله كتمش و برقدم فیل كبی وریب واكری كتمش روندكان طریق الهی الات شطرنج كبی مختلفة الحركاتدر عباد وزهاد ماتند بیدق حركته

اذن اولدقده یمینه و یساره و یا امامه انجق بر مرتبه قطع ایدرلر یا ابرار واخیار که
طریق مستطیله صاحبلریدر رخ کبی و یا فیل کبی یمینه وشماله نیجه مراتب ومقامات
سیر ایدر واما فرزانهٔ عشق اولان اصحاب شوق فرزین کیدر کاه بالادن نشیب
وکاه اسفلدن اعلایه وکاه یمینه وکاه یساره وکاهی برعکس وکاه مطرد وکاه
مختلف وکاه راست وکاه وریب اوزره کیدرلر وفاعل حقیقی هرنه کونه اقتضا
ایدرسه اویله ایدرلر نته کم شبانك احوال مختلفه سی کبی جملهٔ احوال مختلفه سندن
بری دخی بو ایدیکه ﴿ مثنوی ﴾ کاه چون موجی بر افرازان علم * کاه چون
ماهی روانه بر شکم) کاه دریادن قالقمش بر موج کبی علم تعین بلند ایدیجی اولدیغی
حالده کتمش یعنی بو قشه چیقوب کتمش کاهی ماهی کبی قارنی اوزره یوریجی اولمش
ایدی نته کم مستغرق بحر وحدت اولان عشاق روشی بو کونه درکاه اولورلر که
دریای وحدتدن حاصل اولان تعینلری موجی بلند وعالی اولدیغی حالده کیدرلر
وکاهی ماند ماهی بحر عشق الهی ایچره (مشیا علی الهام لامشیا علی الاقدام)
سباحت وغواصلق ایدرلر ﴿ مثنوی ﴾ کاه برخاکی نوشته حال خود *
همچو رمالیکه رملی برزند) کاهی کندینك حالنی برخاك اوزره یازمش ایدی
شول رمال کبی که بر رمل اورر یعنی کاه اولدیکه خاك اوزره یازدی کندی حالنی
شول رمال بر کبی که رمل اوزره نقش اورر نته کم عشاق الهی کندی حاللرینی
بو عالم خاکه یازوب کتدیلر واثرلرینه کیدنلر وآثارلرینی تتبع ایدنلر آثارلرندن اسرارلرینه
وکفتارلرندن مشار محبت کردارلرینه مطلع اولورلر واثردن مؤثره استدلال قیلورلر
مثلا حضرت مثنوی یی وغزلیات ورباعیات مولوی یی تتبع ایلین عاشق اول
حضرتك مشرب سعادتنی ومذهب با دولتنی معلوم ایدینور کذلك غیریلرك دخی
بو که کوره ﴿ مثنوی ﴾ عاقبت دریافت اورا و بدید * کفت مژده ده که
دستوری رسید) والحاصل حضرت موسی صلوات الله علی نبینا وعلیه (من طلب
وجد وجد) فحواسنجه عاقبت چوبانی بولدی وکوردی وآکا دیدیکه مژده ویر
ای شبان که حقدن سکا دستور یتشدی ﴿ مثنوی ﴾ هیچ ادابی وترتیبی مجو *
هرچه می خواهد دل تنکت بکو) هیچ آداب وترتیب ایستمه سنك تنك کوکلك هرنه
ایسترسه آنی سویله ﴿ مثنوی ﴾ کفر تو دینست ودینت نور جان * ایمنی
وزتو جهانی در امان) زیرا سنك کفرك دیندر وسنك دینك جانك نوریدر یعنی
سنك کفرك دین ودینك نور جاندر ایمن سن عذاب خدادن وسندن جهانه منسوب
اولنلر امانده درلر یعنی سنك حرمتك ایچون اهل جهان دخی عذاب خدادن
امانده درلر ﴿ مثنوی ﴾ ای معاف یفعل الله مایشا * روز باز ابی محابا بر کشا)
ای یفعل الله مایشاء مفهومنك معاف ومسلمی وار لسانکی لا ابالی وارقا بر مقسز

قبح ایله وهرنه دیلرسك سویله اکثر اهل سنت یفعل الله ما یشاء معناسنه مقر ایکن
برکیمسه بو بله عقلدن وشرعدن خارج وضع ایلسه مع هذا ینه مقبول حق اولسه
وجناب حق آنی عفو قیلسه قصور معرفتلری اولدیغندن انکار ایدرلر وسمت اعتزاله
کیدرلر قیاس ایدرلر که کار حق بر مقتضای عقل اوله حال بو که لازم دکلدر مقتضای
عقل اوزره اوله بلکه (فعال لما یرید) درودخی (لا یسئل عما یفعل) در (والله اعلم
﴿ مثنوی ﴾ کفت ای موسی ازان بکذشته ام * من کنون در خون دل
آغشته ام * من ز سدرهٔ منتهی بکذشته ام * صد هزاران ساله زان سو رفته ام)
شبان موسی علیه السلام جواب ویروب دیدیکه ای موسی اول عالم جذبه دن
ومرتبهٔ سکردن کچمشم اول سوزلر جذبه حالنده ایدی بن شمدی کوکل قاننه
قارشمشم و بولاشمشم مراد مرتبهٔ فنا واضمحلاله ایرشدم دیمك اولور بن جذبهٔ
الهی سبیله سدرة المنتهی دن کچمشم یعنی بن شمدی سدرة المنتهی دن اوته کیجدم
سدره نبق دیدکلری یمشك آغاجیدر وسدرة المنتهی فوق سماء سابعه ده بر مرتبه درکه
جنت المأوی آنك قتنده در ومقام حضرت جبریلدر علوم واعمال خلایق
انجق اکا دك واصل اولوب وانده نهایت بولدیغیچون سدرة المنتهی دینلدی
وعقول ونفوس خلایق انك تحتنده اولدیغیچون الله اعلم سدره یه تشبیه اولندی
وواصل حق اولان عشاق الهی مرتبه بوندن سدرة المنتهی دن ایلرو
کیجمشلردر و بلاواسطه دست حقدن شراب عشق ومحبتی ایچمشلردر انکیچون
چوبان لساننده ن بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر شبان دیدیکه ای موسی علوم
خلایقك وعقول ناسك نهایت بولدیغی سدرة المنتهی مرتبه سندن کچدم
واول جانبدن نیجه یوز بیك بیل کتمشم یعنی صد هزاران سال تقدیرا اندن
ایلرو کتدم ووصلت حضرت محبوبه یتدمکه انك وصلتی مرتبه سی عقول ادراکدن
برتردر ﴿ مثنوی ﴾ تا زیانه برزدی اسبم بجست * کنبدی کردوز کردون
بر کذشت) ای موسی تازیانه اوردك بنم اسبم دوندی برکره قالقدی وفلکدن
کچدی یعنی یا موسی تازیانهٔ ارشاد ونصیحتی اسب روحه اوردك تأدیب ایلدك
وروحم اسبی درحال دوندی صیچره مق ایتدی و کردوندن اوته کتدی ﴿ مثنوی ﴾
محرم ناسوت ما لاهوت باد * آفرین بردست و بر بازوت باد) بزم ناسوتمز محرمی
لاهوت اولدی سنك دستك اوزره وسنك بازوك اوزره تحسین اولسون که سنك
برزبانك سبیله بو مرتبه یه ایرشدم ناسوت عالم انسانیته ولاهوت عالم الهیته
دیرلر یعنی جناب الوهیت انسانیتمزه محرم اولدی وانده اسما وصفاتیله ظهور
قیلدی دیمك اولور و بو وصلت سنك همت وقوتکله حاصل اولدی دیمکی
اشعار قیلور اودخی دیدیکه یا موسی ﴿ مثنوی ﴾ حال من اکنون برون

از كفتنست * اين چه مى كويم نه احوال منست) بنم حالم الان سويلمكدن خارجدر بونى كه ديرم بنم احوالم دكلدر ﴿ مثنوى ﴾ نقش مى بينى كه در آيينه ايست * نقش تست آن نقش آن آيينه نيست * دم كه مرد نايى اندر ناى كرد * درخور نايست نى درخورد مرد) پس كند وبى آيينه يه وكنديه، ظهور ايلين اوصاف واسرارى آيينه ده مرئى اولان صورته تشبيه ايدوب ونبى وولينك معنى ٔ لى مع الله وقتده اتحادلرينه اشارت قيلوب بيوررلر كه اى موسى مثلا برنقش كوررسن كه آيينه ده درياخود آيينه ايچره طوردى اول آيينه ده كوردبكك نقش سنك نقشكدر كه آيينه ده منعكس اولمشدر اول نقش آيينه نك نقشى دكلدر بعض نسخه ده درآيينه نيست واقع اولمشدر بوتقدير اوزره معنى سنك نقشكدر اول نقش آيينه ده دكل وآيينه نك دخى دكلدر ديمك اولور يعنى بالكليه وجود ژنكارندن آيينه كبى صاف اولدم وفانى فى الله اولمغله ولايت مرتبه سن بولدم پس هر نقش وصور تكه بندن ولايت وكرامتدن وحكمت ومعرفتدن وبونلردن غيرى اولان سيرت وخصلتدن كوررسن اول نقشكدر كه سن رسول حضرت حق وخليفهٔ وجود مطلقسن واول نقش وصورت بنم آيينهٔ وجودمده دكلدر بن فانيم وصور فيوضاتكه مرآت صافيم مثلا بنكه نى كبى ام وسن نايى كبى سن شول دم كه مرد نايى ناى ايچره ايلدى وناى خالى درون اولدم واسطه سيله سوزه كلوب سويلدى نايك درخور ديمدر اول مردك درخوردى دكل ميدر هرنه مرتبه ناى خاليدر اندن نغمات والحان صدور وظهور ايلسه اول مرد نايينك درناى آكار آلت ملاحظه درپس بندن هرنه كونه كلام وپيام صدور ايلرسه اى موسى سنكدر وآيينهٔ وجودمده مرئى اولان نقوش معنوى جنابككدر كذلك هرولى كند ونبى سنه بويله دركه اول ولى قنغى نبينك قدمنده ايسه اول واينك آيينهٔ وجودنده كورينن نقوش كرامات وولايات اول پيغمبر كدر وآنك ناى جسدندن ظهوره كلان اصوات ونغمات متبوع ومقتداسى اولان رسولكدر پس اولياى محمديه بى بويله بيل وانلردن ظهور ايدنى اول حضرتدن مشاهده قيل (والله اعلم) بومصراع استفهام اولمق اوزره شرح اولنديكه محله اسب اولان بودر اكر استفهام معناسى ويرليوب اول نفس نايك لايقيدر نايى مردك لايقى دكلدر دينورسه محله مناسب اولميوب معنايه خلل كلور وسياق وسباقه مخالف اولور فليتأمل ﴿ مثنوى ﴾ هان وهان كر حمد كويى كرسپاس * همچو نافرجام آن چوبان شناس) آكاه اول آكاه اول اى حامد اولان وثنا وسپاس قيلان كسنه اكر اللهه حمد سويلمه سن مع هذا اينه اول شبانك نافرجامى وناسزا شناسى كبى اكله وبيل ﴿ مثنوى ﴾ حمد تونسبت بدان كربهترست * ليك ان نسبت

بحق هم ابترمبتر) اول شبانه نسبت سنك حمدوثناك اكرچه ايور كدر يعنى اكرچه سنك حمدوثناك اول چوبانه نسبت اولنسه اكانسبت بهتردر لكن حضرت حقه نسبتله اول هم ابتر وبى فردر (ولهذا قال عليه السلام لا احصى ثناء عليك انت كما اثنيت على نفسك سبحانك ماذكرناك حق ذكرك يامذكور ﴿ مثنوى ﴾ چند كويى چون غطا برداشتند * كين نه بودست انكه مى پنداشتند) نيجه برحامد وذاكرم وثنا خوان وشاكرم ديرسن چونكيم يوم قيامتده پرده يى اورته لقدن قالديره لر ورفع حجاب ايدهلر كه بواولمشدر اول نسنه كه خلق ظن ايلديلر (كما قال الله تعالى وبدا لهم من الله مالم يكونوا يحتسبون) مثلا چوق كمسه كنديلرينى جناب حقه حامد وذاكر ونيجه سى دخى ثناخوان وشاكر ظن ايدرلردى ونيجه سى دخى كنديلرى عابد وزاهد وعارف مشاهده زعم ايدرلردى روز قيامتده (يوم تبلى السرائر) وقتده بونلره الاهدن ظاهر اوله اول شى كه آنى ظن ايلمزدى ﴿ مثنوى ﴾ اين قبول ذكر تو از رحمتست * چون صلوة مستحاضه رخصتست بوسنك ذكركك قبولى حضرت خدانك رحمتندندر يعنى اى ذاكر بوسنك ذكركك مقبول اولمسى قبول مستحق اولديغندن اوترى دكلدر بلكه بوسنك ذكركك قبولى رحمت الهيه دندر مستحاضه اولان خاتونك صلاتى كبى محضا رخصتدر قال صاحب النهاية (الاستحاضة ان يستمر بالمرأة خروج الدم بعد ايام حيضها المعتاد) مستحاضه شول خاتونه ديرلر كه معتاد اولان حيضنك ايامندنصكره دمنك خروجى مستمر اوله بوحالتده صلاتى ترك ايلمز وبودم مانع صلات اولمز پس مع عدم طهارتها مستحاضه نك صلاتى جائزدر وحقنده رخصت واردر آنك صلاتينك جائزه اولمسى كندينك طاهر اولمسى اعتباريله دكلدر بلكه رخصت شرعيه در ﴿ مثنوى ﴾ در نماز او بيالودست خون * ذكر تو آلودهٔ تشبيه وچون) اول مستحاضه نك نمازنده قان بولاشمشدر سنك ذكرك تشبيه وظن وچون وچرايه بولشمشدر يعنى اول مستحاضه اولان خاتونك نمازنه خون آلوده در مراد مذكور اولان اللهى كمال تنزيهه قادر اوله ميوب عقلكله اعتقاد كده آنى برشيئه تشبيه ايدرك ذكر ايدرسن وآكا معرفتك اولمديغندن نيجه در ديمكله ذكرنى آلوده ايدرسن ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ خون پليدست وبابى مى رود * ليك باطن را نجاستها بود) خون پليددر اما برصويله كيدر يعنى خون اكرچه پليد وناپا كدر وجزء صويله كيدر لكن باطنك نجاستلرى واردر وساوس شيطانيه واخلاق ذميمه كبى كه اول آبله كتمز اللهك اطفى آبندن غيريله نته كم بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ كان بغير لطف آب كردكار * كم نكردد از درون مرد كار) كه اول درونى نجاستلر حضرت كردكارك لطفى آبندن غيرى ايله عمل ايديجى

مردك دروننده نناقص اولمز اكركم كاف فارسينك ضمه سيله اولورسه معنى
مرد كارك دروننده اول نجاستلر محو ونابيدا اولمز وطهارت بولمز ديمك اولور
(النجاسة على اربعة انواع كما ان الطهارة على اربعة انواع نجاسة الظاهر
طهارتها بالماء ونجاسة النفس بالخطايا والمعاصى وطهارتها بالتوبة والانابة
ونجاسة الاخلاق بالاوصاف الردية وطهارتها بالاخلاق الفاضلة والاوصاف
المرضية ونجاسة السر وهى الشرك والجهالة وقلة المعرفة طهارتها بالتوحيد
والعلم وكثرة المعرفة) پس حق تعالينك بر بنده يه لطفى اولمجق انواع طهارتى
اكا ميسر ايدوب انواع نجاستدن آنى پاك ايلر ﴿ مثنوى ﴾ درسجودت كاش
رو كردانئ * معنئ سبحان رب دانئ) اى مصلى كاشكى سجودنده يوزونى
دونديدك وسبحان ربى الاعلانك معناسنى بلبدك بومعناده جائزدر كه كاشكى يوزك
دونديدك سجودكده اولان سبحان ربى الاعلانك معناسنى بلبدك سبحان ربى
الاعلانك مضامى (اسبح ربى الاعلى تسبيحا عما لايليق بشأنه) ديمكدر يعنى
بن اعلى وشانى جمله دن ارفع اولان مالك وسيديمى تنزيه ايتمكله تنزيه ايدرم شانته
لايق اولمين شيلردن پس وجودله اولان سجودك وتشبيه وچونله اولان ذكر
وصلاتك دخى انك شاننه لايق اولمين شيلردندر لازم كلديكه آنى صلوة
وسجود كمدن تنزيه ايليه سين بلكه تنزيه ايتمكدن بيله تنزيه ايليه سين وسجود
وجودنى اكا لايق كورميوب بونى سويليه سين ﴿ مثنوى ﴾ كاى سجودم
چون وجودم ناسزا * مر بدى را تونكوبى ده جزا) كه اى بنم ربم هم سجودم
بنم وجودم كبى ناسزادر يعنى سكا لايق دكلدر تحقيقا كملكه سن ايلكى جزا وير كلك
مقابله سنده ايلكى جزا ويرمك حضرت حقك شاننده عجب دكلدر بلكه بوصفت
آنك مخلوقاتنده بيله بولنور ﴿ مثنوى ﴾ اين زمين از حلم حق دارد اثر * تانجاست
بردوكلها دادبر) جمله دن برى بوزمينى كوركه حلم حقدن اثر طوتر تاكم نجاستى
كيدردى وانك مقابله سنده كللر بر ويردى يعنى زمين نجاستى ابلتدى وكللر حاصل
ويردى ﴿ مثنوى ﴾ تاببوشد اوپليديهاى ما * در عوض بررويد ازوى
غنچها) تااول زمين اورتر بزم پليدلكار يمزى ونجسلر يمزى اول قباحتلر عوضنده
اندن پرملاحت غنچه لر بتركذلك صوفئ خاكى طبيعتى دخى مشايخ زمينه تشبيه
ايدوب ديمشلردركه (الصوفى كالارض يطرح عليها كل قبيح ولا يخرج منها
الامليح ﴿ مثنوى ﴾ پس چو كافر ديد كودر دادوجود * كمتر وبى مايه تر ازخاك
بود) پس كافرلر حقيقت حاله واقف اولدقلرنده كوره لركه اول كافرداد
وجودده يعنى عدل وسخاده وياخود عطا وبخششده خاكدن ناقصرك ومايه
سزرك اولدى ﴿ مثنوى ﴾ از وجود اوكل وميوه نرست * جز فساد جمله

پاكيها نجست) انك وجودندن كل وميوه بتمدى جميع پاكلكلرك فسادندن غيرى
ايستمدى يعنى اول كافرك وجودنده كل ايمان وميوهٔ عرفان وايقان بتمدى جمله
پاكلكلرك فسادندن غيرى شى ديلمدى ﴿ مثنوى ﴾ كفت واپس رفته ام من در
ذهاب * حسرتا ياليتنى كنت تراب) اول حينده ديه كه من حيث المعنى بن ذهاب
وروشده كيرواردم كتمشم حسرتا نه اوليدى بن خاك اوليدم يعنى اى حسرت
وندامت كل كه سنك وقتكدر نوايدى بن دنياده تراب اوليدم كه ترابك مرتبه سى
بنم مرتبه مدن عاليتردر كه اول خبيثلرى پاك ايلدى وبن پاك اولان عقل وفكر
وروحى كفر ومعصيتله ناپاك ايلدم ديه وتراب اولمغى تمنى ايدوب حسرت يه
﴿ مثنوى ﴾ كاش ازخاكى سفر نكزيده مى * همچوخاكى دانهٔ مى چيده مى)
كافر بوكونه تمنى ايدوب ديه كه كاشكى خاكه منسوب اولان منزله ومرتبه دن سفر اختيار
ايلميدم خاكيلك كبى دانه يى دوشوربدم وآنى تربيه قيلوب بندن ظهوره كلميدى
ودخى بكانافع برعمل اوليدى ﴿ مثنوى ﴾ چون سفر كردم مراراه آزمود *
زين سفر كردن ره اوردم چه بود) چونكم سفر ايلدم يول بنى امتحان ايلدى بوسفر
ايلمكدن بنم يول ارمغانم نه اولدى يعنى چونكم مرتبهٔ خاكيدن سفر ايلدم مرتبهٔ
نباته كلدم وانده نيجه نشو ونما بولدم بعده مرتبهٔ حيوانه كلوب انده دخى جسم
حساس ومتحرك بالارادة اولدم بعده مرتبهٔ انسانيته كلوب حيوان ناطق اولدم
وبنى يول بوكونه صنه دى وامتحان ايلدى بوسفر ايتمكلكدن بنم ره آوردم يعنى
ازغم وزادم نه اولدى كرك ايديكم بومرتبه ده مكلف اولديغم اوزره زاد آخرت
قيليدم وماخلق لهمك حكمن ويريدم وبوقيامت كوننده سائر اهل ايمان كبى
متنفع اوليدم ديه ﴿ مثنوى ﴾ زآن همه ميلش سوى خاكست كو * درسفر
سودى نبيند پيش رو * روى واپس كردنش آن حرص وآز * روى درره كردنش
صدق ونياز) اول جهتدن كافرك ميلى دوكلى خاك جانبنه درزيرا كافر سفر
ايتدكده يوزى اوكنده برفائده كورمز بلكه مضرت كورر ومرتبهٔ خاكيده
كندى يه نسبت منفعت كورر بواجلدن خاك اولمغى تمنى قيلور انك اردنه يوز
ايلسى اول حرص وآزدر انك يوله يوز ايلسى صدق ونيازدر يعنى اول كافر
وفاجرك يوزى كيرو ايلسى دنيايه وحظ نفسه حرص وآزندن عبارتدر ويوزنى يوله
ايتمكلك وحق جانبنه كتمكلك صدق ونياز اوزره اولمسى وطاعت ونياز قلمسيدر
پيش رو ديمك حق جانبنه اولان وجهى اوكنده سود كورمدى ديمك اولور بوتقديرجه
حق جانبنه عليا ودنيا ونفس جانبنه سفلى دخى تعبير ايدرلر بر انسانك كه وجه باطنى
علايه اوله اول كمسه تزايد روحانى ونشو ونماى حقانى بولمقده در وچون وجه
باطنى اسفله دونه يعنى دنيا ونفسانى يه ميل قيله ايمان وعرفاننه نقصان كلمكده

وروحانیت وحقانیتی زائل اولمقده‌در پس بو معنایی فهم ایچون زمینده بتن نباتی
تمثیل ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ هر گیارا آش بود میل علا * در مزید ست
وحیات ودرنما) مثلا هر گیاهك كه انك علایه میلی اوله مزید وحیاتده ونشو
ونماده‌در یعنی هر بر گیاهك كه میلی اعلایه اوله انك شاننده‌ندر كه زیاده‌لكده
وحیاتده ونشو ونماده در ﴿ مثنوی ﴾ چونكه گرداند سرسوی زمین *
در كمی وخشكی ونقص وغبین) چونكه گیاه باشنی زمین جانبنه دوندردی
اكسكلكده وقور یلقده ونقصان وغبینده در یعنی هردم پایمال اولوب خشك
وناقص اولور ﴿ مثنوی ﴾ میل روحت چون سوی بالا بود * در تزاید
مرجعت آنجا بود) كذلك سنك روحكك میلی چونكه بالایه اوله تزاید
وترقیده سنك مرجع ورجوعك اول یر اولور یعنی كذلك ای سالك چونكم سنك دخی
میل روحك عالم بالایه ومرتبهٔ اعلایه اوله كمالیله زیاده‌لكده سنك رجوعك یامحل
رجوعك اول یره اولور یعنی اعلاده اولور ﴿ مثنوی ﴾ ورنگون ساری سرت
سوی زمین * آفلی حق لایحب الآفلین) واگر سنك باشك یعنی سر قلبك
آشغه اوله زمین جانبنه یعنی دنیا و بدن طرفنه آفلسن یعنی زائل وضایعسن حق
تعالی آفل ومتغیر اولنلری سومز مرتفسیره مرارا

﴿ پرسیدن موسی علیه السلام ازحق تعالی سرغلبهٔ ظالمانرا ﴾

﴿ مثنوی ﴾ گفت موسی ای كریم كارساز * ای كه یكدم ذكر تو عمر دراز)
حضرت موسی علیه السلام حق تعالی یه دیدیكم ای كریم كارساز ای خداسنك
بر نفس ذكرك دراز عمر در ﴿ مثنوی ﴾ نقش كژمژ دیدم اندر آب وگل *
چون ملائك اعتراضی كرد دل) آب وگلده اكری بوكری نقش كوردم یعنی
بو آب وگل عالمنده چوق اهل فساد كوردم ملائكه كبی كوكل براعتراض ایلدی
یعنی ملائكه كبی اعتراض شكلنده استكشاف واستخبار ایلدی كوكل كندی‌یه خفی
اولان اسراردن اول مخفی اولان مشكل بودر كه بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ كه چه
مقصود ست نقشی ساختن * واندرو تخم فساد انداختن) كه مقصودندر
بر نقش دوزمك وانده فساد تخمنی اكمك یعنی نه مقصود دندر نقش وصورتی
دوزمك وآنك درونده تخم فساد وظلمی القا ایتمك كه اول فساد وظلمك خالقی
وموجدی خودفی الحقیقه سنسن واول ظاهرا آنك كاسبیدر بو محلده حضرت
حقدن حضرت موسایه ایلدیكی سؤاله كوره جواب یازلمشدر انكچونكه سؤال
ضمننده بنه جواب مندرجدر وهر بر بیتده مصراع اول سؤال ومصراع ثانی
جواب منزله‌سنده اولور نته‌كم بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ آتش ظلم وفساد افروختن
* مسجد وسجده كنان راسوختن * مایهٔ خونابه وزردابه را * جوش دادن

از برای لابه را * من یقین دانم كه عین حكمتست * لیك مقصودم عیان
ورؤیتست) ظلم وفساد آتشنی شعله اندرمك مسجدی وسجده ایدیجیلری یاقق
یعنی آتش ظلم وفسادی یالكاندرمق وانكله مسجدی وسجده كنان اولنلری یاقمقدن
مقصودندر آتش ظلم وفسادی مشتعل ایلمكدن مقصود گویا مسجدی واهل
مسجدی بو دنیاده یاقمقدر و بونلره مظلوم اولدقلری مقابله‌سنده حسن جزا
وظالملره عذاب وعقاب و یرمك دیمك اولور و بو بیتده دخی ایكی وجه قابلدر مایهٔ
خونابه وزردابه یه لابه وتضرعدن اوری جوش و یرمك وتحریك ایتمك ندندر
یعنی بدن انسانیده قانلو صویك واریكك مایه ومادهسنه حركت وغلبه و یرمك
ندندر ضمنا جواب تضرع وزاری ایلمك ایچوندر و یاخود حین بكاده چشملره
كلان قانلو صویك وصاروصویك مایه‌سی كه یوركده اولان قاندرالم واضطراب
غایته ایررسه خون دموعله آلوده اولوب صار وصورنكنده منصب اولور واكرالم
واضطراب یوركی جوشه كتورر واول جوشك بخاری كوزلره چیقوب منصب
اولور اكر الم زیاده اولورسه خون دروندن سرشك دیده‌یه مخلوط اولوب صارو
رنكنده منصب اولور واكر الم واضطراب غایته ایررسه خون دموعله آلوده
اولوب خونابه شكلنده دیده‌لردن جریان ایلر مایهٔ زردآبه وخونابه‌دن مراد ظالم
اولسه دخی جائزدر شول اعتبارله كه خونابه وزردآبه‌نك مظلوملردن ظهور ایلمسنه
باعث و بادیدر پس بو وجه اوزره معنی خونابه وزردابه‌نك مایه‌سی اولان ظالمه
لابه وتضرعدن اوری جوش و یرمك نیچوندردیمك اولور پس موسی علیه السلام
حضرتلری دیدیكه بن یقین بیلورم كه بو عبث و بیهوده دكل عین حكمتدر
لكن بو سؤالدن مقصودم قلبم مطمئن اولسون ایچون عیان ومشاهده‌در نته‌كم
ابراهیم علیه السلام جناب حقدن احیای موتی‌ده اطمینان قلب ایچون (مع
ایمانه وعلمه علی احیاء الموتی) مشاهده ورؤیت طلب ایلدی (كما قال الله تعالی
حاكیا عنه (واذ قال ابراهیم رب ارنی كیف تحیی الموتی قال اولم تؤمن قال بلی ولكن
لیطمئن قلبی) پس حكمتدن وحقیقتدن سؤال ایلمك انبیاء عظام علیهم السلامك
شاننده‌ندر ﴿ مثنوی ﴾ آن یقین می گویدم خاموش كن * حرص رؤیت
گویدم نی جوش كن) كاهی اول علم الیقین بكا دیر كه خاموش اول كاهی رؤیت
وعین الیقینك حرصی بكا دیر كه خاموش اولمه جوش وطلب ایله ﴿ مثنوی ﴾
مر ملائك را نمودی سر خویش * كین چنین نوشی همی ارزد بنیش) الهی
آدم حقنده (اتجعل فیها من یفسد فیها) دیو طاعن اولان وخلافتدن استكشاف
واستخبار قیلان ملائكه‌یه كوستردك كندی سركی كه بونك كبی بر نوش نیشه دكر
بو مصراعده ایكی وجه جائزدر وجه اول بو مصراع آدم حقنده‌دركه یعنی نوش علم

آدمدن عبارت ونیش مطعن ملائکه اولان جسد ترابیه وصفت حیوانیه سندن
کنایه اوله پس نظر ملائکه آدم علیه السلام ارضده مجهول اولدیغی جهتندن
نیشله تعبیر اولنان طینت ظاهره سنه واقع اولوب ونوش علم وحکمتدن آنی خالی
صانوب (اتجعل فیها من یفسد فیها) دیمکله طعنه اوردیلر الهی تحقیقا اول طاعن
اولان ملائکه آدمده اولان سرنی کوستردك که بونك کبی برنوش یعنی علم وکمال
نیشه لایق اولور یاخود ملائکه معترف اولدیلر و بونك کبی برنوش حقا که نیشه
یعنی کثافت وظلمت جسد نیشه معادل اولور دیدیلر دیمك اولور وجه ثانی
اولدر که بو مصراع ملائکه حقنده دینله بو تقدیر اوزره معنی الهی اول وقتده که
ملائکه اعتراض شکلنده استخبار ایلدیلر انلره (انی اعلم مالاتعلمون) دیو عتاب
ایلمکله و (انبؤنی باسماء هؤلاء ان کنتم صادقین) دیو حین امتحانده شرمسار
قیلمقله وسرزنش ایتمکلکله تحقیقا اول ملائکه یه کوستردك آدمده اولان سرنی که
بو یله برنوش که انلره سر کوسترمکلکدر اول عتاب وسرزنش نیشه دکر اکرچه
بونلر نیش عتاب وسرزنشله اولدیلر ولکن نوش کشف سرله حالات والطافت
بولدیلر و بونك کبی برنوش بوقدر نیشه دکر دیدیلر ❊ مثنوی ❊ عرضه کردی
نور آدم را عیان ❊ برملائك کشت مشکلها بیان) الهی حضرت آدمك نورنی
عیان وآشکاره ملائکه اوزره عرض ایلدك مشکللر بیان وروشن اولدی بو هم
وجهدر خدایا حضرت آدمك نورنی معاینه واشکاره عرض ایلدك ملائکه اوزره
مشکللری اشکاره اولدی پس بکا دخی بو سری فاش ایله دیدی ❊ مثنوی ❊
حشر تو کوید که سر مرك چیست ❊ میوها کویند سر برك چیست ❊ سر خون
ونطفه حس آدمیست ❊ سابق هر بیشی آخر کیست) سنك حشرك دیر که
موتك سری ندر یعنی الهی سن انسانی بعد الموت حشر وجمع ایلمك سویلر که
سر موت ندر میوه لر دیرلر برکك سری ندر یعنی شتا زماننده مرده وافسرده کبی
اولان حبوبات مدفونه نك سرنی بهار سویلدیکی وعیان ایلدیکی کبی اجساد
مرده ومدفونه نك سرنی دخی سنك حشر ایلمك سویلر و (یوم تبلی السرائر)
فحواسنجه اول کونده هرکسك سرائر وضمائرن عیان ایلرسنه کم میوه لر سویلر
برکك سرنی که ندر هر آغاجك و یپراقلرك سری میوه سیدر مادامکه ظهوره
کلیه کسه بیلزنه کونه میوه در پس ظهوره کلدکده لسان حالله برك ودرختدن
خبر و یرر غدانك سری خون وخونك سری نطفه وخون ونطفه نك سری حس
آدمیدر بعض نسخه ده حس یرینه حسن واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی خون
ونطفه نك سری آدمینك حسنیدر دیمك اولور یعنی انسانك غداسیکه تدریجله
خون ومنی اولور عاقبت اندن حسن آدمی والطافت پیدا اولور نطفه دن مقصود

بونده منیدر هر زیاده لکك سابقی یعنی اولی آخر اکسکلکدر که کندکجه ترقی قیلمش
و زیاده اولمشدر ❊ مثنوی ❊ لوح را اول بشوید بی وقوف ❊ انکهی
بروی نویسد او حروف ❊ خون کند دل را واشك مستهان ❊ بر نویسد بروی
اسرار انکهان) هر زیاده لکك سابقی آخر کملکدر بیورمشلردی بو معنانی ایضاح
ایچون بو ابیاتی مثل موقعنده ایراد ایدوب بیوررلر مثلا کاتب اول لوحی توقفسز
بوروناکه کتابته قابل اوله اندنصکره کاتب لوح اوزره حروف وکلمات یازر یعنی
مثلا لوح دلی بی وقوف وبی تأخیر بورو اولا خطوط حظوظ نفسانیه ونقوش
نفوس انسانیه دن آنی صافی وساده قیلورکه بو کم اولمق مرتبه سیدر
اندنصکره اول کوکل لوحینك اوزرینه یازر اول خدا حروف علوم حکمی که
بو زیاده لك حالیدر حضرت باری عاشقك قلبنی وحقیر وبی قدر کوز یاشنی
خون ایلر اندنصکره اول کوکل لوحنك اوزرینه یازر اول خدا حروف علوم
وحکمی اندنصکره عاشقك قلبی اوزره اسرار یازر یعنی خون ایلر قلبی ضربت
مجاهده وصدمت مکابده ایله ومستهان وخوار اولان اشکی دخی خون ایلر یازر
اول قلبك اوزرینه اندنصکره اسرار نهانی معنای آخراشك مستهان دلرا اوزره
معطوف اولیوب ما بعدنه مرهون اولمق و برنویسدك مجازا دخی فاعلی اولمق
جائزدر که علم معانیده بوکا اسناد مجازی دیرلر بو فعلی سببنه اسناد ایلمك قبیلندن
وانبت الربیع البقل قبیلندن اولور زیرا سرشك دیده اسرار نهانك صفحهٔ
سینه اوزره یازلمسنه سببدر معنی بو یله دیمك اولور که خون ایلر حضرت بیچون
انواع بلیاتله قلبی واشك مستهان اندنصکره اسراری انك اوزرینه یازر بعض
نسخه ده خون کند دل را ز اشك مستهان واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره دیمك
اولور که حضرت حق عاشقك کوکلنی حقیر اولان کوز یاشندن یعنی بکادن
خون ایلر اندنصکره قلب عاشق اوزره اسرار نهانی یعنی حضرت خدانك شوق
وخوفندن عاشق که کریهٔ فراوان سببیله خونین دل اوله انك قلبی اسرار الهیدن
انکا سبب پذیر اولور ❊ مثنوی ❊ وقت شستن لوح رابابد شناخت ❊ که مر انرا
دفتری خواهند ساخت) لوحی یومق وقتنی اکلمق کرك که اول لوحی بر دفتر دوزمك
ایسترلر یعنی یومقلق وقتنده لوحی اکلمق وفهم قیلمق کرکدر که تحقیقا اول لوحی بر دفتر
دوزمك ایسترلر که هرشیئك بوزلمسی دخی اعلا دوزلمسنه وویران اولمسی دخی اولی
معمور اولمسنه دلالت ایدر ❊ مثنوی ❊ چون اساس خانهٔ می افکنند ❊
اولین بنیاد را برمی کنند) مثلا کورمزمیسن چونکم برخانه نك اساسنی براقه لر
یعنی بکیدن یاپمق استیه لر اولکی بنیادنی قوپاررلر یعنی اسکی تملنی قازوب اورادن
رفع ایلرلر ❊ مثنوی ❊ کل برآرند اول ازقعر زمین ❊ تا باخر برکشی ماء معین)

مثال آخر اول برك دبندن كل وخاك چیقاررلر یعنی اول قمر زمیندن یالكز چیقاررلر
وقازوب خراب قیلورلر تا آخرنده ماه معین چكه‌سن وچیقاره سن ﴿ مثنوی ﴾
از جامت كودكان كریند زار * كه نمیدانند ایشان سركار) مثال آخر اطفال
جامندن بسیار وزار اغلرلر زیرا انلر اشك سرنی بیلزلر ﴿ مثنوی ﴾ مرد خون
زری دهد جام را * می نوازدنیش خون آشام را) سركاره عارف اولان مرد خون
التون ویرر جامه ونوازش ورعایت قیلور نیش خون آشامه پس قصه دن حصه
ظلمه جام وظلم نیش خون آشامه بكزر كود كان دنیا انلردن كریان وعارف اسرار
دانان حكمته واقف ونهایت كاره عارف اولوب شادان وخندان اولورلر زیرا
(اجركم بقدر تعبكم) حدیثنك لحواسنجه هر كسك اجری تعب ومشقته صبر وتحمل
ایلدیكی قدر اولور (والمشاهدة بقدر المجاهدة) قولنك مصداقنجه مجاهده سی
مقداری مشاهده مرتبه‌سن بولور مثلا ﴿ مثنوی ﴾ می دود حمال زی بار كران *
می رباید بار را ازدیكران) مثلا حمال باركرانك آلنه یلر وآنی غیریلردن قپار
زی زیر معناسنه اولیوب بونده طرف معناسنه اولورسه معنی حمال ثقیل یوك طرفنه یلر
اول ثقیل یوكی غیری حماللردن قپار دیمك اولور پس كاردینی دخی بویله بیل بیت)
بقدر الكد تكتسب المعالی * ومن طلب العلی سهر اللیالی * ﴿ مثنوی ﴾ جنك
حمالان برای بار بین * اینچنین اسب اجتهاد كار بین) پس یوك ایچون حماللرك
جنك وخصومتنی كور كارك اجتهادی بویله در كور ﴿ مثنوی ﴾ چون
كرانیها اساس راحتست * تلخها هم پیشوای نعمتست) چونكم زحمت وثقلتلر
راحت ورحتك سبب واساسیدر آجیلرهم نعمت وذوقنك مقتدا وواسطه سیدر
﴿ مثنوی ﴾ حفت الجنة بمكروها تنا * حفت النیران من شهوا تنا) جنت
احاطه اولندی بزم مكروهاتمزله دوزخ بزم شهواتمزدن احاطه اولندی یعنی جنت
بزه مكروه اولنلرله محفوفه اولدی وجهنم بزم مشتهیاتمزله احاطه قیلندی بو حدیثه
اشارت بیورررلر كه حفت الجنة جنت احاطه اولندی بالمكاره كراهت ومشقتلرله وحفت
النیران جهنم احاطه اولندی بالشهوات لذایذ مشتهیات نفسانیتله ﴿ مثنوی ﴾
تخم مایهٔ آتشت شاخ ترست * سوختهٔ آتش قرین كوثرست) مثلا سنك اتشكك
مایه‌سنك تخمی تر وتازه بوداقدر یعنی آتشك مایه‌سی یكه اوطوندر واوطوننك
تخمی یعنی اصلی شاخ تردر كذلك جهنمده او لان آتشكك دخی مایه سنك اصلی
شاخ تر كبی اولان شهوات نفسانیه در وسوختهٔ آتش مجاهده قرین مشاهده در
ویاخود سوختهٔ آتش عسر برخوای (ان مع العسر یسرا) قرین كوثر یسردر
(ولهذا یقول النبی صلی الله علیه وسلم اشتدی ازمة تنفرجی) وحدیث شر یفده
وارد اولمشدر كه امت محمددن برقوم جهنمده كناهلری قدر یانه‌لر بعده انلری قاره

كومر كبی اولدیغی حالده جهنمدن چیقاره‌لر وكتوروب آب كوثرله یویه‌لر
بونلرك جسملری اهل جنت جسملری كبی پاك ومنور اوله وبونلره جهنمیون دیه‌لر
وبونلره جنته كیردكده بونام ایله تسمیه ایده‌لر پس بونلر بونامدن محزون اولوب
حضرت حقه تضرع قیله‌لر جناب حق بونلردن بونامی كیدروب اهل جنتله
برابر اوله‌لر ﴿ مثنوی ﴾ هر كه دردر زندان قرین محنتیست * آن جزای
لقمهٔ وشهوتیست) وهر كیمكه زندانده رنج ومحنت وبلایه قریندر اول محنت برلقمه‌نك
وشهوت وذوقك جزاسیدر كه لقمه وشهوت سببدر آنك زندانه كیرمسنه ومحنتكش
اولمسنه ﴿ مثنوی ﴾ هركه در قصری قرین دولتیست * آن جزای كارزار
ومحنتیست) هركم برقصرده بردولته قریندر اول ولی بررنجك ومحنتك جزاسیدر كه
اول دولتك حصولنه بونلر سببدر ﴿ مثنوی ﴾ هركرا دیدی بزر وسیم فرد *
دان كه اندر كسب كردن صبر كرد) هر كیكه زر وسیمله فرد كوردك یاخود
كوره‌سن بیل كه كسب ایلمكلكده صبر ایلدی كه اول كسب سیم وزرك حصولنه
سببدر بركسه‌نك كه كوزی عالم اسبابدن وعالم حسدن ایلرو واوله عالم حقیقت جانبنه
نافذ اوله وحقایقه نظر قیله اول كسه بونلری سبسز كورر نته كم بیورررلر
﴿ مثنوی ﴾ بی سبب بیند چو دیده شد كذار * تو كه در حسی سبب را
كوش دار) سببسز كورر چونكه آنك چشمنك عالم الهی جانبنه كذار وعبوری
اوله یعنی نور الهی ایله چشم دلی روشن اولان كسه بونلری سببسز كورر (لاحول
عن معصیة الله الا بعصمة الله ولا طاقة علی طاعة الله الا بتوفیق الله) دیوب حول
وقوتی اللهدن بیلور وخالق خیر وشر ومرید نفع وضر آنی مشاهده قیلور
واسبابی اورته‌لقدن آلت ملاحظه وامر اعتباری بیلور سنكه عالم حسده‌سن سببی
حفظ طوت یاخود معنی ای اسیر طبایع سنكه عالم حسده‌سن سببه كوش طوت
وواسطه‌بی ترك ایتمه كه خرق اسباب وعلل سنك منصبك دكلدر ﴿ مثنوی ﴾
انكه بیرون از طبایع جان اوست * منصب خرق سببها آن اوست) اول كسه كه
انك جانی طبایع وعناصردن بیروندر خرق سببلر منصبی انك ملكیدر یعنی اول كسه
طبایع ار بعه‌دن انك جانی بیروندر وعناصر واجسام مرتبه‌سندن شانی بر تردر
منصب خرق اسباب وعلل آنك لایقیدر ﴿ مثنوی ﴾ بی سبب بیندنه از آب
وكیا * چشم چشمهٔ معجزات انبیا) سببسز كورر اوتدن وصودن كورمز یعنی
اوتدن وصودن حاصل اولان بدندن وانك قوتندن بیلز چشم دل انسان كامل
انبیای عظام علیهم السلامك معجزه‌لری چشمه‌سنی كه خلق عالم اوزره حق جانبندن
روان اولور یعنی نقدر معجزات انبیا علیهم السلام وار ایسه وآیات وخرق عادات
ظهوره كلدی ایسه جمله‌سی علل واسباب واسطه‌سیله دكلدر بلكه ارادت

مسبب ایله در معجزاتله سحرك مابیننده فرق بی سبب و باسبب اولمقدر ایکیسی بیله
خرق عاده‌در لکن معجزه اولدرکه اسبابه محتاج اولمز بلکه ارادت الهیه واقتضای
نبوبه ایله ظهوره کلور اما سحر اقتضای ساحریه ووسایط واسباب معاونتیله ظهوره
کلور پس چشم منزله‌سنده اولان ورثای انبیادن صدور ایلین معجزاتی اسبابه
احتیاج ومراجعتسز حق جانبندن روان اولمش کورر اویله اولیجق انبیا علیهم
السلامه اقتدا قیلوب علل واسباب حجابنی اورتلقدن رفع قیلور ودائما مسبب
الاسبابه ناظر اولور ❊ مثنوی ❊ این سبب همچون طبیبست وعلیل ❊ این سبب همچون
چراغست وفتیل) بوسبب مثلا طبیب ومریض کبیدر طبیب شفا وصحته سبب
وعلل ملاقات طبیبه وصنعت طبیبه سببدر و بوسبب دخی چراغ وفتیل کبیدر چراغ
تنویر خانه‌یه سبب وفتیل وجود چراغه سببدر ❊ مثنوی ❊ شب چراغت
رافتیلی نو بتاب ❊ پاك دان زینها چراغ آفتاب) کیجه چراغکه بر یکی فتیل
بوك که فتیل وجود چراغه سببدر یعنی بودنیا کیجه‌سنده چراغ روح حیوانیه که
اکل وشرب بدن فتیل نودوزکه بدل مایتحلل اولوب دوام وقیامته ومنور خانهٔ بدن
اولمسنه سبب اوله آفتابك چراغنی بونلردن پاك بیل یعنی چراغ آفتاب الهیه‌یی
ونفخهٔ ربانیه‌یی بونلردن پاك بیل زیرا بوفتیل کبی اولان اکل وشربه محتاج دکلدر
آنك قیامی زیرا اول چراغی حقدن بقار انکچون دائما انوار حقه بقار
❊ مثنوی ❊ روتو کهگل سازبهر سقف خوان ❊ سقف کردون از کهگل
پاك دان) ای اسیر روح حیوانی یوروسن کهگل دوزخوان ونان سقفنك عمارتی
ایچون کهکلدن مراد اطعمهٔ نفیسه دیدکلریدر سقف کردون صمانلو بالچغه محتاج
دکلدر که قیامی آنکله اوله پس سقف کردونکه مراد روح الهیدر کهکلدن
پاك وطاهر بیل که آنك قیامی حضرت حق ایله وغداسی انوار وجود مطلق
ایله‌در اکثر نسخه‌ده واوسز خان واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره دخی خوان
معناسنه اولمق کورینور زیرا خان خانه معناسنه بلاهاء کلمشدر اکر ضرورت
شعریه‌دن اوتری لاجل القافیه ها حذف اولندی دینورسه تکلفدن خالی اولمز
اکر خانه معناسی مراد اولورسه مقصود اندن جسد خانه‌سی اولوب معنی یوری‌سن
خانهٔ جسد کلك سقفندن اوتری صمانلو بالچق دوزد یمك اولور و کهکلدن مرادینه
طعام وغدا اولور ❊ مثنوی ❊ آه که چون دلدار ما غمسوز شد ❊ خلوت
شب در کذشت وروزشد ❊ جز بشب جلوه نباشد ماه را ❊ جز بدرد دل
مجو دلخواه را) بو بیتده آه لفظی بیت اولده اولان کهگل سازه یعنی اسیر حرص
وآزه قید اولمقده جائزدر و بیت ثالثده ترك عیسیٔ روح قیلان وخرنفسنی بسلین
کسه‌یه کوره اولسه ده جائزدر پس اوایکی وجه اوزره معنی بو یله اولور که ای کهگل

ساز وای اسیر حرص وآز سکا آه اولسونکه بزم دلدارمز چونکه غمسوز اولدی
وظلمت بشریتی والام جسمانیتی ازاله قیلدی خلوت شب تن کچدی وروز حقیقت
ظاهر اولدی بونده دلداردن مراد روح الهیدر که کندیلزك یاری ودلدار یدر
وخلوت شبدن مراد شب جسمانیتك خلوتیدر وروزدن مراد روز وصلت ونهار
حقیقتدر و بیت ثانیده اولان ماهدن مراد دخی ینه روح الهیدر پس
تقدیر معنای بیتین شریفین بو یله دیمك اولور که ای اسیر روح حیوانی
ومبتلای غدای جسمانی سکا آه وآه اولسو نکه بزم دلدارمز که نفخهٔ الهی اولان
روحمز دربزم غمزی یاقیجی والممزی ازاله ایدیجی اولدی خلوت شب تن بزدن
کچدی وروز وصلت اولدی وصبح حقیقت ظهوره کلدی زیرا ماه روح الهیه‌یه
شب تندن غیریده جلوه اولمز وعالم بدندن غیری مرتبه‌ده آکا کسه آشنالق
والفت وانسیت قیلمز اکر آکا واصل وآشنا اولمق ایسترسك خلوت شب تنده
آشنا اول وآنك وصلتنی بجان ودل طلب قیل درددلسز اول دلخواهی بیهوده
یره طلب قیلمه آنك طالبی اولنه‌درد درون شرطدر دیمك اولور اما آه لفظی اکر بیت
ثالثده اولان عیسای روحن ترك ایدوب خرنفسن پرورده قیلان کسه‌یه کوره اولورسه
معنی ای عیسای روحن ترك ایدوب خرنفسن پرورده قیلان کسه سکا آه اولسون
چونکم بزم دلدارمز یعنی روح عالی کردارمز غمسوز اولدی وخلوت شب تن
مرور قیلدی وصبح وصال ظهوره کلدی ماه رو حمز تن کیجه‌سندن جلوه ایلمکده
نجات بولدی زیرا ماه ایچون شبدن غیریده جلوه اولمز وآنك آشنالغنه طالب اولان
شب تندن غیری محلده طلب قیلمز اکر آنی ایسترسك کوکل دردنسز اول دلخواهی
ایستمه بلکه اول دلخواه اولان روحی درددرونله وشوق ومحبت وقلب محزونله
طلب ایله تا آکا واصل اوله سن وآنك وصالندن تمتع قیله سن ❊ مثنوی ❊
ترك عیسی کرده خرپروردهٔ ❊ لاجرم چون خر برون پردهٔ) سن ایسك عیسایی
ترك ایلمشسن خر بسلمشسن بوسببدن خر کبی پرده دن طشره‌سن یعنی ای اسیر روح
حیوانی سن عیسیٔ روحی ترك ایلدك وخرنفسی بسلدك لاجرم خرلر کبی خارج پرده‌ده
قالدك واسیر هوا وهوس اولدك ❊ مثنوی ❊ طالع عیسیست علم ومعرفت ❊
طالع خر نیست ای تو خر صفت) علم ومعرفت عیسانك طالعیدر خرطالعی دکلدر
ای کسه سن خر صفتسن یعنی علم ومعرفت عیسی مشرب اولان وروح الهی
مرتبه‌سن بولان کسه‌نك قسمت وغداسیدر خر سیرت اولان وروح حیوانی
مرتبه‌سنده قلان کسه‌نك نصیبی دکلدر ای اسیر نفس اولان سن خر صفتسن
انکچون علم ومعرفتدن بهره وچاشنی طوتمزسن ❊ مثنوی ❊ ناله خر بشنوی
رحم آیدت ❊ پس ندانی خرخری فرمایدت) خرك ناله‌سنی ایشیدرسن سکا رحم

کاور پس بیلورسنکه خرسکا خراق یورر یعنی خر نفسک اکل وشربه حریص اولدقده ومشتهیات بدنه محبت قیلدقده آنی منع ایلسک دروندن ناله وفریاد ایلر پس اول خرک ناله وفریادنی استماع ایلیوب اکا مرحمت قیلوب ایستدیکنی مهیا ایلرسن پس بونی بیلورسنکه خرنفسک سکا خرلك یورر یعنی حیوان صفت اولوب سنی خرسیرت قیلمغه ترغیب وتحریض قیلور اکر طالب روح الهی ایسک نفسک خرینک ناله سن ایشتمه واکا مرحمت قیلوب آنك مرادی اوزره ایش ایتمه ❊ مثنوی ❊

رحم بر عیسی کن و بر خر مکن ❊ طبع را بر عقل خود سرور مکن) عیسی اوزره رحم ایله وخر اوزره ایله طبعکی کندی عقلك اوزره سرور وغالب ایلمه یعنی اسیر لذت جسمانی اولوب مقتضای طبعکی عقلك اوزره غالب قیلمه ومغلوب طبیعت اولمه

❊ مثنوی ❊ طبع را هل تا بکرید زار زار ❊ تو از و بستان ووام جان کزار) طبعی قو تا زار زار اغلیه سن اول طبعدن ال وجانك بورجنی ادا ایله یعنی طبیعته معین اولمیوب آنی ترك ایله تا زاری زاری اغلیه وآنك مرادندن ومشتهاسندن وآنك مقتضاسیچون اولان کار وخدمتکدن نیجه حصه لر آلوب جانك اوزره واجب وفرض اولنی ادا ایله تاکم جانك قوت بوله ووامدارلقدن خلاص اوله دیمك اولور ❊ مثنوی ❊ سالها خر بنده بودی بس بود ❊ زانکه خر بنده ز خر واپس بود) نیجه ییللر خر بنده اولدك یتر یعنی خرنفسکه خدمتلر و بنده لکلر قیلدك کفایت ایدر زیرا خر بنده خردن آرده اولور وخادم مخدومدن من حیث المرتبه دونتر قالور اکرسن انسان ایسك خرنفسکه خدمت ایلمکدن خلاص اولوب آنی کندیکه خدمتکار ایله تا شرفیت مرتبه سن بوله سن وعالیقدر اوله سن

❊ مثنوی ❊ زاخروهن مرادش نفس تست ❊ کو باخر باید وعقلت نخست) بو حدیثه اشارت بیوررلر که حضرت پیغمبر علیه السلام بیوردیلر نسا حقنده که (اخروهن حیث اخرهن الله) یعنی ای رجال عورتلری صفوف صلوتده کیرو قیلك شول حیثیتدن کم اخرهن الله الله تعالی بونلری کیرو قیلدی اکرمیراثده واکر عقلده معنای بیت حضرت مولانا بیوررلر پیغمبر علیه السلامك اخروهن بیورمسندن مراد سنك نفسکدر که اول نفسك مؤخر کرك وعقلك کارده مقدم کرك

❊ مثنوی ❊ هم مزاج خرشدست این عقل پست ❊ فکرش این که چون علف آرد بدست) بو پست ودنی عقل خرله هم مزاج وهم مشرب اولمشدر اول پست مقامنده منزل طوتدی یعنی اول مرکب عیسی مزاج دل روح الهی طوتدی ونور اولدی اول پست عقلك فکری بو که نیجه علف اله کتوره یعنی عقل معاشك فکری مانند خر غدای نفسانیه بی اله کتورمکی فکر ایدر ودائما اکل وشرب وتن پرورلك جانبنه کیدر ❊ مثنوی ❊ آن خر عیسی مزاج دل

کرفت ❊ در مقام عاقلان منزل کرفت) اول عیسانك خری قلبك مزاجنی طوتدی عاقللر مقامنده منزل طوتدی یعنی اول مرکب عیسی مزاج دل روح الهی طوتدی ونوردل عیسی آکا سرایت ایتدی انکیچون عقلا مقامنده یعنی جنت اعلاده منزل طوتدی که حیوانادن اون نفر حیوان جنته کیروب انده انسان کبی مقام طوتسه کرکدر نته کم حدیثده واقع اولمشدر مثلا ناقهٔ حضرت رسول علیه السلام واشتر صالح علیه السلام وکبش اسمعیل علیه السلام وحوت یونس علیه السلام وکاو موسی علیه السلام وهدهد بلقیس ونملهٔ سلیمان علیه السلام وکلب اصحاب کهف وحمار عزیر ومرکب عیسی علیه السلام کبی ❊ مثنوی ❊ زانکه غالب

عقل بود وخر ضعیف ❊ از سوار زفت کرد دخر نحیف) خر عیسی اول جهتدن مقام عاقلانی منزل طوتدی که عقل آنك اوزرینه غالب ایدی وخر ضعیف سوار قودن خر نحیف اولور ومغلوب ومعدوم حکمنده اولوب حکم غالبك اولور

❊ مثنوی ❊ وز ضعیفی عقل تو ای خر بها ❊ این خر پژمرده کشتست اژدها) سنك عقلکك ضعفندن ای خربها اولان اهل نفس بوسنك پژمرده خرك اژدرها اولمشدر یعنی بو خر پژمرده نفسك اژدرها اولمشدر پس روح مناسبتیله اهل نفس مابینده عیسی نفس اولان وروح منزله سن بولان عزیزلرك حالنه شروع ایدوب مخاطبا لاهل النفس والهوی بیوررلر که ❊ مثنوی ❊ کرز

عیسی کشتهٔ رنجور دل ❊ هم از و صحت رسد اور امهل ❊ ای مسیح خوش نفس چونی زرنج ❊ که نبود اندر جهان بی مار کنج) اکر عیسادن رنجور دل اولمش ایسك هم صحت اول عیسادن ایرشور آنی ترك ایلمه یعنی اکر مرده دللری زنده ایلین عیسی دم ومسیح توام اولان شیخ مکرمدن رنجور دل اولدك ایسه ای بی حاصل هم آندن سکا صحت دل یتشور آنك دامن پاکنی الدن قومه پس عیسی وقت اولانلره وتعلیم وارشاد ناس قیلانلره وآنلردن جفا واذیت کورنلره تسلیه ایدوب وخاطر نوازلق سمتنه کیدوب بیوررلر که ای عیسی نفسلو رنج ومشقتدن نیجه سن زیرا جهانده مارسز کنج اولمدی یعنی نیجه سن ونه حالده سن ای عیسی وقت وعیسی دم اهل دنیانك رنجندنکه بو جهانده مارسز کنج و بلاسز بال اولمدی

❊ مثنوی ❊ چونی ای عیسی ز دیدار جهود ❊ چونی ای یوسف ز مکار وحسود) ای عیسی یهودك دیدارندن نیجه سن ای یوسف مکار وحسوددن نیجه سن یعنی ای وقتك عیساسی اهل انکاردن حالك ندر وای زمانه سنك یوسفی حسود ومکاردن احوالك نیجه در چونکم سلفده اولان انبیا علیهم السلام کندی قوملرندن بو اذیت ومشقتی چکمشلردر وانلرك جفاسنه صبر ایتمشلردر کرکدر که سن دخی کندی زمانك منکرلرینك جفاسنه صبر ایده سن وانبیا علیهم السلام

مسلکنه کیده سن ﴿ مثنوی ﴾ تو شب وروز از پی این قوم غمر * چون
شب وروزی مدد بخشای عمر) سن روز وشب بوضال وکمراه قومدن اوتری عمر
بونده ضال معناسنه در شب وروز کبی عمره مدد بغشلیجیسن یاخود معنی چون شب
وروز یعنی علی الدوام عمره مدد بغشلیجیسن ﴿ مثنوی ﴾ چونی از صفرایبان بی
هنر * چه هنر زاید ز صفرا درد سر) ای طبیب جان هنرسز صفرا ییلردن نیجه سن
صفرا دن نه هنر طوغر باش آغریسی طوغر یعنی بو بی هنر اولان صفرا یلردن
ای طبیب الهی نیجه سن صفرادن نه طوغر درد سردن غیری صفرا صداع ویروب
وصفرایی مزاج حلو اولان طعامی معده سی آلمدیغی کبی بو صفرای زره منسوب
اولان بی هنزلر دخی سنك حلاوت پند ونصیحتکی قبول ایتمزلر وصدا عدن غیری
بونلردن نسنه حاصل اولمز ﴿ مثنوی ﴾ تو همان کن که کند خورشید شرق *
ما نفاق وحیله ودزدی وزرق) ای زمانه سنك پیغمبری وای آسمان شرعك
خورشید انوری سن همان آنی ایله که خورشید شرق ایلر که جمله نیك وبدك
وپاك ونجسك اوزرینه طوغوب نورین دریغ ایلمز بز که زمرهٔ اهل دنیا واهل
هوا یز نفاق وحیله وسرقه وزرق ومکری ایلیلم ﴿ مثنوی ﴾ تو عسل ما سرکه در
دنیا ودین * دفع این صفرا بود سرکنکبین) دنیا ودینده سن عسلسن وبز سرکه یز
بو صفرانك دفعی سرکنکبین در یعنی سن عسل ارشادی بز سرکهٔ خطا وفسادی
دین ودنیاده ظهوره کتوره لم زیرا بو حب دنیا صفراسنك دفعی لطف
وقهرله آمیخته اولان سرکنکبین ارشادله در ﴿ مثنوی ﴾ سرکه افزودیم
ما قوم زحیر * تو عسل بفزا کرم را وامکیر) بز زحیر مرضنه مبتلا اولمش
قوم سرکه زیاده ایلدك حالا سرکه بزه ضررلودر سن عسل زیاده ایله که کرمکی
دریغ طوتمه یعنی بز قوم زحیر سرکهٔ سوء اخلاقی زیاده ایلدك سن عسل اخلاق
حسنه یی زیاده ایله کرمك بزدن دریغ ایلمه بوکا اسلوب حکیم دیرلر که حضرت
مولانا انلرك مرتبه سنك حکمتی وحالنی تقریر بیوررلر (ومالی لا اعبد الذی فطرنی
والیه ترجعون) قبیلندن اولور (الله اعلم ﴿ مثنوی ﴾ این سزید از ما چنان
آمد زما * ریك اندر چشم چه افزاید عما) بزدن بو لایق اولدی بزدن بو نجلین کلدی
(کل اناء یترشح بما فیه) خواسنجه درونمزده اولان هرنه ایسه ظهور قیلدی چشمده
قوم نه زیاده ایلر کورلك زیاده ایلر یعنی بزم مثالمز کوزه طوقنان ریك وغبار کبیدر
﴿ مثنوی ﴾ آن سزد از تو ایا کحل عزیز * که یابد از تو هرنا چیز چیز) ای کحل
عزیز سکا بو لایق اولور که هر ناچیز وحقیر اولان شی سندن چیز بوله یعنی ای دیده لر
روشن ایدیجی کحل عزیز سنك جنابکه لایق وسزا اولان بودر که هر شی حقیر سندن
برخاصیت بوله وسنك جوهریتکدن صلاحپذیر اوله ونیکولك مرتبه سنی بوله

﴿ مثنوی ﴾ ز آتش این ظالمان دل کباب * از تو جمله اهد قومی بد خطاب)
بو ظالملرك آتشندن سنك کوکلك کباب در سندن جمله خطاب وکلام اهد قومی
اولدی نته کم حضرت رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم احد غزاسنده مبارك
دیشلرنی کفره طاشله اوروب منکسر اولدقده اصحابدن بعضیسی مضطرب اولوب
یا رسول الله بونلره بددعا ایله دیدکده (اللهم اهد قومی فانهم لا یعلمون) دیو دعا
ایلدی یعنی یا ربی بنم قومه هدایت ایله بونلر بنی کندیلره نه مرتبه مفید ونافع
بیلمزلر دیو سویلدی پس سندخی ای محمدی مشرب اولان مرشد کندی زمانك
قومندن اکرچه دل سوخته سن لکن کمال لطف وکرمندن انلره بددعا ایلیوب
(اللهم اهد قومی) دیو خطاب ایلیه سن ﴿ مثنوی ﴾ کان عودی در تو کر
آتش زنند * این جهان از عطر وریحان پر کنند) عودك کانیسن اکر سکا
آتش اورهلر بو جهانی لطیف رایحه وریحاندن پر ایلرلر یعنی هر بار که خلق عالمدن
سکا ضرر کلسه سندن انلره لطیف رایحه لر وخوش خو بلر ظهور ایلر ﴿ مثنوی ﴾
تو نه آن عودی کز آتش کم شود * تو نه آن روحی که اسیر غم شود) سن اول
عود دکل سنکه آتشدن ناقص اوله سن اول روح دکل سنکه غمك اسیری اوله سن
بلکه سن اول عودسنکه هر بار که آتش محنتی کوره سن روایح طیبه یی زیاده
قیلورسن وسن اول روحسن که هرکاه غم کوره سن شاد اولورسن ﴿ مثنوی ﴾
عود سوزد کان عود از سوز دور * بادکی حمله برد بر اصل نور) عود آتشدن
یانر لکن عودك کان واصلی یانمقدن بریدر باد نورك اصلی اوزره قچن حمله ایلنور
یعنی رایحهٔ طیبه دن عود کبی حصه دار اولان کمسه آتش غمدن یانوب اکسلسه
قابل اولور ولکن معدن اولان روایح طیبه نك اصلی ومنبعی مرتبه سن بولان
کمسه آتش غمدن والمدن ناقص اولمز باددم خلایق نور حقی اطفا قیلمز ونورك
اصلی مرتبه سنده اولان آفتاب کامله ضرر ویرمز ﴿ مثنوی ﴾ ای ز تو مر
آسمانها را صفا * ای جفای تو نکوتر از وفا) ای درکاه الهینك کزیده سی
اولان مرشد کامل سندن آسمانلره صفا واردر ای سنك جفاك وفادن نکوتردر
یعنی آسمان وآسمان اهلی سنك صفتکدن صفا بولورلر وخلقه سنك جفا ایلمك سایر
خلقك انلره وفا ایلمسندن نیکوتردر ﴿ مثنوی ﴾ زانکه از عاقل جفایی کررود
* از وفای جاهل آن بهتر بود) زیراکه عاقلدن اکر بر جفا صادر اوله اول جفا
جاهللرك وفاسندن یك اولور ﴿ مثنوی ﴾ کفت پیغمبر عداوت از خرد *
بهتر از مهری که از جاهل بود) حضرت پیغمبر علیه السلام ایتدی عاقلدن
عداوت خوبرك ونافعرکدر شول محبتدنکه جاهلدن اوله (کما قال علیه السلام
عداوة العاقل خیر من صداقة الجاهل) عاقلك عداوتی جاهلك صداقتندن

انكیچون یكر كدركه عاقل بركسه‌یه عداوت ایلسه لحكمة ولمصلحة ایدر واول
كسه‌یه مجرد نفعدن اوتری عداوت ایدر اما جاهل بركسه‌یه محبت ایلسه اكا نفع
اولدیغن بیلیوب بلكه محبوبنه برمضر فسنه‌یی القا ایلیوب ظاهرا محبت وباطنا
ضرر وعداوت اولور بواجلدن عاقلك عداوتی جاهلك صداقتندن یك اولور

﴿ رنجانیدن امیری خفتهٔ راكه ماردر دهانش رفته بود ﴾

﴿ مثنوی ﴾ عاقلی براسب می آمد سوار * در دهان خفتهٔ می رفت مار)
برعاقل آت اوزره سوار كلدی كوردی براو یومش كسه‌نك اغزنه یلان كندی
﴿ مثنوی ﴾ آن سوارا زابدید ومی‌شتافت * تار ماندماررا فرصت نیافت)
اول سوار آنی كوردی وایو دی تایلانی اور كوده اما فرصت بولمدی مار آنك
آغزندن ایچرو كندی ﴿ مثنوی ﴾ چونكه ازعقلش فراوان بدمدد *
چند دبوسی قوی برخفته زد) چونكم عقلدن اكا مدد ومعاونت فراوان ایدی
او یومش كسه اوزره برقاچ قوی دبوس اوردی ﴿ مثنوی ﴾ برداورازخم
آن دبوس سخت * زوكر یزان تا زیر یك درخت) اول محكم دبوسك زخمی
اول خفته یی بعد الیقظه اول سواردن كریزان اولدیغی حالده برآغاجك آلتنه
ایلتدی بردكلمه‌سنك فاعلی زخم اولوب معناسی مصراع ثانی‌یه مصروف اولور
﴿ مثنوی ﴾ سیب پوسیده بسی بدر یخته * كفت ازین خورای بدردآویخته)
اول درختك آلتنده چوق چوروموش الما دوكلشدی ای درد ورنجه تعلق ایلمش
كسه بو سیب پوسیده‌دن یی دیدی ﴿ مثنوی ﴾ سیب چندان مر درادر خورد
داد * كز دهانش باز بیرون می فتاد) سوار اول كسه‌یه اول قدر سیب ییك
وردی كه كیرو آنك آغزندن طشره دوشدی ﴿ مثنوی ﴾ بانك می زدكای امیر
آخر چرا * قصد من كردی چه كردم من ترا) اول كسه زیاده المندن
چاغردی كه ای امیر آخر نیچون بكا قصد ایلدك بن سكا نه ایلدم بعض نسخه‌ده
بو مصراع بویله واقع اولمشدركه قصد من كردی تو نادیده جفا معناسی بودر
سن بندن جفا والم كورمش سن بكا قصد ایلدك ﴿ مثنوی ﴾ كرتراز اصلست
باجانم ستیز * تیغ زن یكباره خونم رابریز) اكر سنك اصل واز لدن بنم جانمه
ستیز وعداوتك وارایسه تیغ اور براوغوردن بنم قانمی دوك ﴿ مثنوی ﴾
شوم ساعت كه بدم برتو بدید * ای خنك اوراكه روی تو ندید) شوم ونحس
ساعت ایدیكه سكا ظاهر اولدم ای سعادت اول كسه‌یه كه سنك یوزیكی كورمدی
﴿ مثنوی ﴾ بی جنایت بی كنه بی بیش وكم * ملحدان جایز ندارند این ستم)
جنایتسز كناهسز زیاده ونقصانسز یعنی بو كونه جرایمدن برسابقه اولمقسزین
ملحدلر بو ظلمی جایز وروا طوتمزلر ﴿ مثنوی ﴾ می جهد خون ازدهانم باسخن

* ای خدا آخر مكافاتش تو كن) سوز ایله بنم اغزمدن قان صچرار یعنی
نه مرتبه ظلمدر كه آغزمی مجروح ایلیوب سوز سویلك استسم آغزمدن قانلر سوزله
صچرار ای خدا بكا ایلدیكی جورك مكافاتنی آخر اكاسن ایله ﴿ مثنوی ﴾
هر زمان می كفت اونفرین نو * اوش میزد كه درین صحرا بدو) هر زمان
اول كسه اول سواره یكی نفرین دیردی و بددعا ایلیوب شتم وذم ایلردی اول
سوار اول كسه‌یه اورردیكه بو صحراده یل ﴿ مثنوی ﴾ زخم دبوس وسوار
همچو باد * می دوید وبازدر رومی فتاد) دبوسك زخمی وباد كبی چابك
برسواردن بیچاره یلردی وكیرو یوزی اوزره دوشردی اززخم دبوس واز سواری
همچون باد تقدیرنده اولور یعنی بو اجلدن دیمك افاده قیلور ﴿ مثنوی ﴾
ممتلی وخوابناك وسست بد * پای ورویش صدهزاران زخم شد) ممتلی وخوابلو
وسست ایدی یعنی چورك المادن معده‌سی طولمش واویقودن قالقوب بدنی سست
اولمش ایدی آنك آیاغی و یوزی نیجه یوزبیك زخم اولدی یعنی یلمكدن آیاغی
وكوتكدن یوزی چوق یره‌ده مجروح اولدی ﴿ مثنوی ﴾ تاشبانكه‌می كشیدومی
كشاد * تاز صفراقی شدن بروی فتاد) اخشام وقتنه دكین سوار اول كسه‌یی
چكدی واچدی حتی صفرادن انك اوزرینه قی ایلمك دوشدی ﴿ مثنوی ﴾
زوبر آمد خورد هازشت ونكو * مار با آن خورده بیرون جست ازو) اندن
ایو وكوتو یكلر یوقاروكلدی اول ینمش طعامله مار اول كسه‌دن طشره صچره‌دی
﴿ مثنوی ﴾ چون بدید ازخود برون آن ماررا * سجده‌اورد آن نكوكرداررا)
اول مار خورده چونكم كندیدن اول ماری طشره كوردی پس اول ایوعمللو
سواره سجده كتوردی وتعظیم وتكریم قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ سهم آن مارسیاه
زشت وزفت * چون بدید آن دردها ازوی برفت) اول بیوك قبیح وسیاه یلانك
سهم وهیبتنی چونكه كوردی اول دردلر اندن كتدی پس اول سوارك عداوت
وبغضندن كندی‌یه فائده ومنفعت اولدیغنی مشاهده ایلدكده بودفعه مدح وثنایه
آغاز قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ كفت خود تو جبرئیل رحمتی * یاخدایی كه ولی
نعمتی) ایتدی ای امیرسن خود رحمت جبرائیلی سن یاخدا سن كه ولی نعمت سن
بو كونه كلام آنك كمال سرور و بشاشتندن سبقت لساندر نته كم (ان الله یفرح
بتوبة عبده المؤمن) حدیثنده حضرت نبی علیه السلام حق تعالینك فرحنی
شول كسه‌یه تشبیه بیوررلر كه بربریه‌ده قافله‌دن منقطع اوله وكندوزاد وزواده
اولان راحله سنی دخی یتوره نیجه آلام وشداید ومحنت و بلا چكدكدنصكره
اول قافله یی بولسه وزاد وزواده اولان راحله سنه ملاقی اولسه اول حینده
اول كسه شول مرتبه مسرور وفرحناك اولور كه حق تعالی‌یه دعا وتضرع دیسه

(اللهم انت ربی وانا عبدك) آه بو سوز سبقت لساندر كمال سروردندن پس
بو كسه‌نك دخی بو كونه سوزنه كمال سروردندن سبقت لسان دینور و بو نقل اولنان
حدیث شریف مشارق ومصابیحده بتمامه مسطوردر ❊ مثنوی ❊ ای مبارك
ساعتی كه دیده ام ❊ مرده بودم جان نو بخشیده ام ❊ تو مرا جویان
مثال مادران ❊ من كریزان از تو مانند خران) ای بر مبارك ساعت كه بنی كوردك
اولمش ایدم بكا یكی حیات وجان بغشلدك و بوندن مقصود شول نفس اماره مارنه
مبتلا اولان كسه‌در كه سوار میدان طریقت اولان انك حالن كوروب و اكا ریاضت
وخدمت دیوسلرن ضرب ایلدكده اكا نفرین ودشناملر ایلیوب بعده آنك همت
وارشادیله اول صفت قبیحه‌دن آزاد اولدیغنی ومار سیرت اولان نفس اماره‌دن
نجات بولدیغنی مشاهده ایده انك مدح وثناسنه وخیر دعاسنه باشلیوب بو كونه
سوزلر دیر یعنی ای مرشد كامل وسوار عاقل بر مبارك ساعت ایمش كه سن بنی
كوردك بن نفس اماره صفتلریله مرده اولمش ایدم بكا جان نو بغشلیوب قلب
وروحم دیر كوردك سن بنی دلیجسن مادرلر كبی بن سندن فرار ایدیجی یم خرلر كبی
❊ مثنوی ❊ خر كریزد از خداوند از خری ❊ صاحبش در پی ز نیكو كوهری)
خر خرلكندن صاحبندن فرار صاحبی نیكو كوهرلكندن اول خرك آردنجه‌در
❊ مثنوی ❊ نه از پی سود وزیان می جویدش ❊ لیك تا كرگش ندرد یا ندش)
خر صاحبی خرنی سود وزیاندن اوتری ایستمز لكن تا آنی قوردیا آنی یرتجی یرتعیه
نته‌كم انبیا علیهم السلام واولیای كرام خرسیرت اولان اهل نفسی كمال مرحمتلرندن
هلاك و بواردن حمایت وصیانت ایتمك ایسترلر لكن اول ایسترلر انلرك لطفن و كرمن
بیلیوب انلرك قید وضبطنه كندیلری تسلیم قیلمقدن فرار ایدرلر وهلاك و بوار
جانبنه كیدرلر ❊ مثنوی ❊ ای خنك انرا كه بیند روی تو ❊ یا در افتد نا كهان
در كوی تو) ای سعادت اول كسه‌یه كه سنك یوزیكی كوره یا ناكهان سنك محله كه
دوشه ❊ مثنوی ❊ ای روان پاك بستوده ترا ❊ چند كفتم ژاژ و بیهوده ترا)
ای امیر سن شول كسه سنكه روان پاك‌سنی اوكشدر یعنی ارواح مقدسه سكا مدح
وستایش قیلمش نیجه كره سكا هرزه و بیهوده سوز دیدم وجهل وغفلتمدن سنك قدریكی
بیلیوب عبث بیره ژاژلر یدم ❊ مثنوی ❊ ای خداوند وشهنشاه وامیر ❊
من نكفتم جهل من كفت آن مكیر) ای خداوند وای شاهلر شاهی وای امیر بو
نامعقول كلماتی بن دیمدم بنم جهلم دیدی بنی مؤاخذه ایلمه ❊ مثنوی ❊ شمه‌ٔ زین
حال اكر دانستمی ❊ كفتن بیهوده نتوا نستمی) بو حالدن اكر بر شمه بیلیدم
وسنك بكا عداوت شكلنده اولان مرحمت وصدا قتكدن آكاه اولیدم عبث
سویلمكده قادر اولمزدم ❊ مثنوی ❊ پس ثنایت كفتمی ای خوش خصال ❊

كر مرا یك رمزمی كفتی زحال) ای خوش خصال سكا چوق ثنا ایدردم اكر حالدن
بكا بر رمز دیدك ❊ مثنوی ❊ لیك خامش كردمی آشوفتی ❊ خامشانه بر سرم
می كوفتی) لكن خاموش اولمش غضب ایدوب جوش ایلدك خاموشانه باشم اوزره
دبوسلر اوردك ❊ مثنوی ❊ شد سرم كالیوه عقل از سر بجست ❊ خاصه
این سررا كه مغزش كمترست) بنم باشم سراسیمه اولدی عقلم باشمدن صچره دی
خصوصا بو باشكه آنك مغز وعقلی ناقصر كدر پس بو جمله مقدما ایلدیكی
كستا خلغك عذرك دیلمك ایچون تمهید مقدمه اولور و بو اسلوب اوزره اعتذار
ایدوب عفو ایتمكی رجا قیلور ❊ مثنوی ❊ عفو كن ای خوب روی وخوب كار ❊
آنچه كفتم از جنون اندر كذار) ای خوب یوزلو اولان خوب كار عفو ایله نامعقول
سوزلری جنون وسفاهتدن دیدم ترك ایله ❊ مثنوی ❊ كفت اكر من كفتمی
رمزی ازان ❊ زهره‌ٔ تو آب كشتی آن زمان) امیر اول كسه‌یه ایتدی اكر بن اول
حالدن سكا بر رمز دیدم وخاموش اولمیوب حقیقت حالی سو بلیدم اول زمان سنك
اودك آب اولیدی یعنی كمال خوفكدن اودك چاتلیوب صو اولیدی وسن اولیدك
❊ مثنوی ❊ كر ترا من كفتمی اوصاف مار ❊ ترس از جانت بر آوردی دمار)
اكر بن سكا مارك اوصافنی دیدم خوف سنك جانكدن دمار وهلاك كتورردی
یعنی خوفكدن هلاك اولیدك ❊ مثنوی ❊ مصطفی فرمود كر كویم براست ❊
شرح آن دشمن كه بر جان شماست ❊ زهرهای پردلان هم بردرد ❊ نی رود ره نی
غم كاری خورد) الله اعلم) بو حدیث شریفه اشارت بیوررلر كه (قال علیه السلام
لو تعلمون ما اعلم لبكیتم كثیرا ولضحكتم قلیلا وما اكلتم طعاما علی شهوة ابدا ولا شربتم
شرابا علی شهوة ابدا ولا دخلتم بیتا تستظلون فیه ولمررتم علی الصعدات تلدمون
صدوركم وتبكون علی انفسكم (وعن ابی ذر قال قال علیه السلام لو تعلمون ما اعلم
لضحكتم قلیلا ولبكیتم كثیرا ولما ساغ لكم الطعام والشراب) معنای شریفی
اكر سز بیلدیكز امنم بنم بیلدیكم شیٔ كه اول بو نشئه‌ٔ عنصریه‌ده اولان نفس اماره
بالسوء ونشئه‌ٔ عنصریه‌ده آنك افعال سیئه‌سی مقابله‌سنده اولان عذابدر آز كولیدكز
وچوق اغلیدكز واشتها اوزره ابدی بر طعام یمیدكز وكذلك اشتهایله بر ایچم
صو ایچمیدكز و براوه كرمیدكز انده كولكه لنمكیچون وطاغلره وصحرالره
كیدیدكز كوكسلریكزی دوكدیككز حالده ونفسلریكز اوزره كریان اولدیغكز حالده
وسزه طعام وشراب سكمه یدی دیمك اولور حدیث ثانینك معناسی پس معنای
بیتین شریفین اولدر كه حضرت مصطفی علیه السلام بیوردی اكر راست و بالتمام
سو یلرسم اول دشمنك حقیقت سرنی كه سزك جانكزده‌در بهادرلرك زهره‌لری هم
یرتلور قنده قالدیكه جبان القلب اوله نه یوله كیدرنه بر ایشك غمنی یر بلكه معطل ومبهوت

قالوب بیخود اولیدی ﴿ مثنوی ﴾ نی داش راتاب ماندر نیاز * نی تاش راقوت
روزه ونماز) نه انك کوکلنده طاقت وحرارت قاله ونه نیاز وتضرع قاله نه انك تننه
صوم ونماز قوتی قالور بلکه کال خشیت ودهشتندن بی قدرت و بی طاقت قالوب
عبادت ایلمکه بیله قادر اولمیدی ﴿ مثنوی ﴾ همچو موشی پیش گربه لاشود
* همچو بره پیش گرك ازجاشود) مثلا بر موش کبی گربه نك اوکنده لا اولیدی
قورد اوکنده قوزی کبی یرندن کیدردی یعنی موش گربه اوکنده نیجه لاو بره
کرك پنجه سنده نه وجهله بی جان وفنا اولورسه اول دروننده دشمن اولان کسه
اکر کندی دشمنندن خبردار اولیدی بالکلیه لاوفنا اولیدی وخوفندن جانن تسلیم
قیلیدی ﴿ مثنوی ﴾ اندرونی حیله ماندی روش * پس کنم کفته تان
من پرورش) اول کسه ده نه حیله ونه روش قالوردی . پس بن سزه سویلمشله
روش وتربیت ایلرم یعنی حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلم دیرکه سزك
وجود کزده اولان نفس اماره نك حقیقت حالنی سزه بیان ایلك سوزین وانك
عداوتندن سوز سویلك سوزین سزه تربیت وارشاد ایلرم تاکه بجمله آنك شرندن
خلاص اوله سز بعده بصر بصیرتکز کشاده اولدقده واول دشمنی دیدهٔ حقیقت ایله
مشاهده قیلدقده کوره سز که اول نیجه دشمن قویدرونه کونه شیطان غویدر
پس رولی کامل دخی بویله دیر ﴿ مثنوی ﴾ همچو بوبکر ربابی تن زنم *
دست چون داود بر آهن زنم) ابو بکر ربابی صمت وسکوتده بین المشایخ علم
اولمشدی کاذکرنا پس اول سوار بنك کردار مارسیاهی قیایدن کسه یه دیدیکه
علم وحکمت بونی اقتضا ایلدیکه دروننده اولان دشمن پنهانك آصلان سکا دیمه یم
بلکه ابو بکر ربابی کبی ابسم اولم وسکوت قیلم حضرت داود کبی المی آهن اوزره
اورم آهنك ملایم اولمسی خلقه محال وصبر وانبیا واولیایه آسان ویسیردر پس
اصلاح نفس اماره دستله تلین آهن سرداتمك کیدر ناسه محال واولیایه آسان
وحالدر نته کم سوار بنك کردار اغزینه مار کیدن کسه یه دیدی ﴿ مثنوی ﴾
تامحال ازدست من حالی شود * مرغ پر بر کنده را بالی شود) تاکم بنم دست
حیات انکیز مدن محال باذن الله برحال اوله و پر و بالی قویمش مرغه پر و بال
حاصل اوله یعنی فرومانده اولان و پر و بال صحت وعافیت حقیقیه دن مرغ روحه
بال صحت ابدی حاصل اوله دیدی ﴿ مثنوی ﴾ چون یدالله فوق ایدیهم
بود * دست مارادست خود فرمود احد) چونکم یدالله ناسك اللرینك اوزرنده
اولدی بزم اللرزی کندی الی بیوردی حضرت احد (کما قال الله تعالی فی حق
نبیه) ان الذین یبایعونك انما یبایعون الله یدالله فوق ایدیهم) تفسیری جلد اولده
علی کرم الله وجهه بیاننده وبعض محلده مرور ایتدی پس بوراده برسؤال لازم

کاورکه اول سؤال بودر اصحابك بیعت ایلدیکی وقمری شق قیلان وکردون اوزره
هنر کوسترن دست حضرت محمدیدر سواردن مراد حضرت مظهر سداد
اولان اصحاب رشاددر پس بو آیتلراه آنلر کندیلری حقنده نیجه استشهاد قیلورلر
جواب اولدرکه اولیاده ظهور ایلین قوت وقدرت حقیقت محمدیه نك قوت وقدرتیدر
وبونلر اول حقیقته مظهر شامل ووارث کامل اولدقلرنده اول حضرت حقنده
واقع اولنی کندیلره اطلاق ایلسه لر صحیح اولور زیرا بونلر معنی مترجم مرتبهٔ
محمدیدرلر واهذا اول سوار بو معنایی اشعار ایچون دیر ﴿ مثنوی ﴾ پس
مرادست دراز آمد یقین * برگذشته ز آسمان هفتمین) پس مقرر که بکا درازال
کلدی یدنجی آسماندن ایلرو کچمشدر ﴿ مشوی ﴾ دست من بنمود بر کردون
هنر * مقریا برخوان که انشق القمر) بنم دستم فلك اوزره هنر کوستردیکه اول
هنر انشقاق قمردر که اشارت دست شریف حضرت محمدله آسمانده شق اولدی
وتفسیری وقصه سی جلد اولده وجلد ثالثك اولنه قریب بعض محلده
مرور ایتمشدی ای قرآن عظیمی قرائت ایدیجی اوقو که حق تعالی بیوردی
(اقتربت الساعة وانشق القمر وان یروا آیة یعرضوا ویقولوا سحر مستمر)
﴿ مثنوی ﴾ این صفت هم بهر ضعف عقلهاست * باضعیفان شرح قدرت کی
رواست) بو صفت هم عقلارك ضعفندن اوتریدر ضعیفلره انبیا واولیانك قدرتنی شرح
ایلك نیجون روادر یعنی بو انبیا واولیاده ظهور ایلین اللهك قدرتنی یدایله صفتلق
ودست دیمك ایله تعبیر قیلق عقول ناسك ضعفندن اوتریدر ضعفایه اللهك قدرتنی
شرح ایتمك نیجون روا اولور ﴿ مثنوی ﴾ خود بدانی چون برآری سر ز خواب
* ختم شد والله اعلم بالصواب) چونکم باشکی خواب غفلتدن یوقارو کتوره سن
تحقیق بیلورسن یعنی بیدار اوله سن و باطن کوزینی کشاده قیله سن بوذکر اولنان
اسراری تحقیقا بیلورو یقینا مشاهده قیلورسن بو کونه اسرار و کفتار ختم اولدی
والله صوابنه اعلمدر وآنك خاص بنده لری بو معنایی فهمیدر ﴿ مثنوی ﴾
مر ترانه قوت خوردن بدی * نی ره پروای قی کردن بدی) اکر سن دروننکده
اولان ماری بیلدك تحقیقا سکا نه کلکه قدرت اولمیدی نه یول ونه قی ایلك قیوسی
اولوردی ﴿ مثنوی ﴾ می شنیدم فحش وخرمی راندم * رب یسر زیر لب
می خواندم) سندن فحش ونامعقول کلمات ایشتدم وخرمی سوردم لب التنده
(رب یسر ولا تعسر) اوقوردم تا سکا بوندن خلاصی اولدربی الاعلی اسان ایلیه
﴿ مثنوی ﴾ ازسبب گفتن مرا دستور نی * ترك تو گفتن مرا مقدور نی)
سیدن سویلمکه بکا اجازت یوقدر سنی ترك ایلمکه بکا مقدور یوقدر یعنی سنك دروننکده
اولان دشمنك سببندن سویلمکه بکا دستور الهی یوقدر وسنی اول حالده

کورد کدنصکره ترك ایلکه دخی قدرت وامکان بوقدر ❊ مثنوی ❊ هرزمان می کفتم ازدرد درون ❊ اهد قومی انهم لایعلمون) هرزمان درد درونمدن دیردم یعنی بن سنی دشمندن خلاص ایلدکده وسن بکا فحش و بیهوده سویلدکده درد درونمدن دیردم یارب بنم قومـمه هدایت ایله تحقیقا بونلر بنی بیلمزلر و بنم کندیلرینه مرتبه نافع ومفید ایدیکمی ادراك قیلمزلر ❊ مثنوی ❊ سجدهامی کرد آن رستـه زرنج ❊ که ای سعادت وی مرا اقبال و کنج) چونکه سواردن بوسوزلری ایشندی اول رنج ماردن قورتلمش کمسه سجدلر ایتدی بویله دیوکه ای سعادت وای بکا اقبال و کنج ❊ مثنوی ❊ از خدایابی جزاها ای شریف ❊ قوت شکرت ندارد این ضعیف) ای شریف خدادن جزالر واجرلر بوله سن بوضعیف سنك شکرکك قوتنی طوتمز ❊ مثنوی ❊ شکرحق کوید ترا ای پیشوا ❊ آن لب وچانه ندارم وآن نوا) ای مقتدا شکری سکا حق دیه اولبی وچکه‌یی واول قدرتی طوتمزم چانه بوند‌ه چکه معناسنه در یعنی ای مقتدا و پیشوا بن سنك بو احسانکه لایق شکر ایلمکه اول لب دهانی وقدرتی طوتمزم که سنـك شکریکی ادا ایلیم سکا شکری حق ایلسون ❊ مثنوی ❊ دشمنیٔ عاقلان زین سان بود ❊ زهرایشان ابتهاج جان بود) عاقللرك عداوتی بواسلوبدن اولور انلرك زهری جانك ابتهاج ومسرتی اولور ❊ مثنوی ❊ دوستیٔ ابله بود رنج وضلال ❊ وین حکایت بشنواز بهر مثال) ابلهك دوستلغی رنج وضلال اولور مثالدن اوتری بوحکایتی ایشت وقصه دن حصه آلوب بونکله ایش ایت تاجاهل ونادان اولنلرك مضرتنه عالم اوله سین وانلرك صحبتی ومجالستی زهر قاتل ایدوکنی بیله سین

❊ اعتماد کردن آن شخص بر تملق ووفای خرس ❊

❊ مثنوی ❊ اژدهایی خرس رادرمی کشید ❊ شیرمردی رفت وفریادش رسید) براژدها برخرسی کندیسنه چکدی برشیرمرد کندی اول آیونك فریادینه یتشدی پس بومناسبتله مظلوملرك فریادنه یتشن شیرمردلرك وصفنك بیانینه شروع ایدوب بیوررلر ❊ مثنوی ❊ شیرمردانند در عالم مدد ❊ آن زمان کافغان مظلومان رسد) عالمده مدد شیرمردلردر یعنی محضا مدد وعین معاونت اول بهادر ودلیرلردر اول زمان که مظلوملرك فغانی آنلرك قولاغنه ایریشه ❊ مثنوی ❊ بانك مظلومان زهرجا بشنوند ❊ آن طرف چون رحمت حق می دوند) هر یردن مظلوملرك بانکنی اشیدیرلر اول طرفه حضرت حقـك رحمتی کبی ایورلر ویلرلر ❊ مثنوی ❊ آن ستونهای خللهای جهان ❊ آن طبیبان مرضهای نهـان ❊ محض مهر وداوری ورحمتند ❊ همچو حق بی علت و بی رشوتند ❊ این چه یاری میکنی یکباره کیش ❊ کوید از بهر غم و بیچاره کیش ❊

مهربانی شـد شکار شیرمرد ❊ درجهان نداری بجوید غیردرد) شیرمردان وستونهای خللهای جهاندن وطبیبان مرضهای نهاندن مراد شول اوتادارض اولان ابداللردر که فریادرسان خلق عالم ومغیثـان ومـدد کننان ابناء آدمدرلر بونلرك شاننده احادیث شریفه چوق واقع اولمشدر جمله دن بری حکیم ترمذی حضرتلری نوادر الاصولده ابودرداءرضی الله عنهما حضرتلرندن بویله روایت بیوررلرکه (قال علیـه السـلام ان الانبیاء کانوا اوتاد الارض فلماانقطعت النبوة ابدل الله مکانهم قوما من امتی یقال لهم الابدال لم یفضلوا علی الناس بکثرة صوم ولا صلوة ولکن بحسن الخلق وصـدق النیـة وسلامـة القلوب لجمیع المسلمین والنصیحة لهم ابتغاء مرضات الله اولئك خلفاء الانبیاء قوم اصطفاهم الله لنفسه واستخلصهم بعلمه لنفسه وهم اربعون صدیقا منهم ثلثون رجلا قلوبهم علـی قلب ابراهـیم خلیل الرحمن بهم تقوم الارض وبهم یدفع الله المکاره عن اهـل الارض وبهم یمطرون وبهم یرزقون وینصرون علی الاعداء) پس معنـای ابیات شریفه اول جهان خللرینك ستونلری اول نهان مرضلرینك طبیبلری یعنی بوجهانك خللرینك اوتاد وعمادی وبوامراض نهانینك طبیبان واستادی اولان رجال محبت وحکومت ورحمتك محضلریدر خلقه جناب حق کبی بی علت وبی رشوتدرلر تابیت ثالثك مصراع اولنك ترکیبی معناسی بویله در بونه معاونتدرکه اول مظلومه بالکلیه ایلرسن بومحلده یکبارکی براوغوردن وبالکلیه معناسنه در ولکن جان ودلدن معناسنه استعاره اولنوب معنی بویله ویریلور یعنی اکر بونلردن برینه سؤال ایدوب دیسـك که مظلومه جان ودلدن بومعـاونتی نه ایلرسن دیرکه انك غمندن اوتری وبیچاره لکندن اوتری یاریلك ایلرم اندن دنیوی واخروی برغرضم بوقدر بلکه محضا بونلره مرحمت وشفقتدر مرادم دیر شـیرمردك شکاری مهربانلق اولدی جهانده درددن غیری داروایستمز یعنی ضعفایه مهربان اولمق وخلق عالمه شفقت قیلمق شیرمرد اولان رجال اللهه شکار اولدی وبونلر دخی بوخصال حمیده‌یی شکار قیلدی بوشیرمردلرك هربری جهانده درددن غیری دوا ایستمزلرکه دردمند ومستمندلکی عین دوا بیلشلر دردیك اولور ❊ مثنوی ❊ هرکجادردی دوا انجارود ❊ هرکجاپستیست آب آنجارود) هرقنده که بردرد اوله دوا اول یره کیدر هرقنده که الچقلقـدر صوآنده کیدر ❊ مثنوی ❊ آب رحمت بایدت رو پست شو ❊ وانکهـان خورخمر رحمت مست شو) سکا آب رحمت کرکسه یوری الچق اول واندنصکره رحمت شرابنی ایچ مست اول ❊ مثنوی ❊ رحمت اندر رحمت آمد تابسر ❊ بریکی رحمت فروممای ای پسر) رحمت ایچره رحمت کلدی یعنی رحمت الهیه بحـد اولدی باشکه‌دك بررحمته آشغه طالمه ای اوغول

بلكه دريای رحمته مستغرق اول ورحمت اندر رحمتی طلب ايدوب رحمت كليه
مرتبه سنه واصل اول بو معنی تابسر لفظی مصراع اوله مصراع ثانی يه مصروف
اولوب اكا غايت اولديغی اعتباريله در اما مصراع ثانی يه مصروف اولميوب مصراع
اوله غايت اولوب مصراع ثانی مستقل بر كلام اولورسه معنی بويله اولور رحمت
ايچره رحمت كلدی باشه دك بر رحمته آشغی كله يعنی تنزل وقناعت قيلمه اوغول
تا رحمت اندر رحمته باشكه دك مستغرق اوله سن ديمك اولور فرومای فرومه ای
تقدير نده در يعنی آشغه طالمه وآشغه كله معناسنه در ﴿ مثنوی ﴾ چرخ رادر
زير پا آرای شجاع * بشنواز فوق فلك بانك سماع) سعی وهمت ايله ای شجاع
فلكی آيغك آلتنه كتور فوق فلكدن سماعك صداسن ايشت يعنی سماعه متعلق
اولان آواز لطيفی كوش ايت پس بوكونه آوازك استماعنه انسان باطنی قولغنده
اولان مانعلری دفع ايلمينجه قادر اولهمز ولهذا جان قولغنك پرده لرينك ازاله سنه
اشارت ايليوب بيان بيوررلر ﴿ مثنوی ﴾ پنبهٔ وسواس بيرون كن زكوش *
تابكوشت آيد از كردون خروش) كوش جانكدن وسواس پنبه سنی طشره ايله
تافلكدن سنك قولغكه خروش كله يعنی كركدر كه كوش هوشندن وسوسه وغفلت
پنبه سنی اخراج ايليه سن تاباطنك قولغی آچيلوب كردون جانبندن آواز خروش
ايشتمكه قادر اوله سن وملائكه نك وعالم معنی اهلنك كلماتنی استماع ايتمكه مستعد اوله سن
﴿ مثنوی ﴾ پاك كن دوچشم را ازموی عيب * تابينی باغ وسروستان
غيب) ايكی چشمكی موی عيبدن پاك ايله تاعالم غيبك باغ وسروستانني كوره سن
ايكی كوزدن مراد عقل وروح كوزيدر سالك مادام كه عقل كوزنی وروح كوزنی
عيوب باطنه دن پاك ايتميه عالم غيبك باغ وسروستانني مشاهده قيلمغه قادر اولهمز
وجمال اسرار غيبيه ناظر اولهمز ﴿ مثنوی ﴾ دفع كن ازمغز واز بينی زكام
* تاكه ريح الله آيد درمشام) مغزندن و بورنندن زكامی دفع ايله تاكم سنك دماغكه
بوی الهی كله مغزدن و بينی دن مراد بونده مغز عقل و بينی جاندر وجان بينی
سنك زكامكدن مراد برودت هوای نفسله حاصل اولان مرض معنويدر كه
مشام جانی استشمام روايح رحمانی ايلمكدن كيرو قور پس سالكه لازم اولان
اولدر كه اولا مشام جانندن معنوی اولان زكامی دفع ايليه تاكم انك جانی
مشامنه الله رايحه سی كله وانك دماغ جانی نفحات الهيه يی استشمام قيله
(كما قال عليه السلام ان لربكم فی ايام دهركم نفحات الا فتعرضوا لها ﴿ مثنوی ﴾
هيچ مكذار ازتب وصفرا اثر * تايابی ازجهان طعم شكر) ذاتنده هيچ سته دن
وصفرادن اثر قومه تاكه جهانده شكرك لذتنی بوله سن مادامكه بربدنده حمانك
وصفرانك بقيه سی واثری اوله اول شكرك لذتنی وطعمنی بولمز كذلك بر وجده كه
صفرا وبت كبی معنوی مرضلر اوله اول بوجهانده سكر معرفتك وشهد حكمتك

طعم ولذتن ادراك قيلمز ﴿ مثنوی ﴾ دا روی مردی كن وعنين مپوی *
تابرون آيند صد كون خوبروی) مردلك علاجن ايله وعنين يله تاكم يوزكونه
خوب روی طشره كله لر وسنك طالبك اوله لر عنين جماعه قادر اولمين يوك كمسه يه
ديرلر بونده مراد رجال مرتبه سنه بالغ اولمين كيمسه در معنی رجوليته دوا وعلاج ايله
وعنين يله تاقوت رجوليت سكا حاصل اولوب بالغ اوله سن ورجال الله مرتبه سن
بوله سن حتی صد كونه ابكار معانی وعرايس روحانی ظهوره كله لر وسكا عرض
جمال قيله لر ﴿ مثنوی ﴾ كندهٔ تن راز پای جان بكن * تاكند جولان بكرد ان
چمن) جانك اياغندن تن كنده سنی قوپر تا اول چمنك اطرافنده جولان ايليه
اول چمندن مراد عالم معنی اولور بعض نسخه ده انجمن واقع اولمشدر بوتقدير
اوزره معنی تن قيدنی جان اياغندن ازاله ايله تاكم انجمن اطرافنده جولان ايليه
يعنی مرتبهٔ جمعك حوا لسنده پرواز قيله انجمندن مراد مرتبهٔ جمع اولور
﴿ مثنوی ﴾ غل بخل ازدست وكردن دوركن * بخت نودرياب درچرخ كهن)
بخل غلنی دست وكردنكدن دور ورفع ايله اسكی فلكده يكی بخت بول يعنی بخل
وامساك صفتی كه انسانك جانی بوبنده بردور زنجير كيدر كركدر كه آنی كردن
جانكدن ازاله قله سن تاكم بوكهنه جهانده برطالع نور وسعادت ابدی بوله سن
﴿ مثنوی ﴾ درنمی تانی بكعبهٔ لطف پر * عرضه كن بيچاره كی برچاره كر) اكر
لطف كعبه سنه پرواز ايلمكه قادر اولهمزسك چاره كر اولان خدای تعالی يه
بيچاره لكك عرض ايله يعنی ای قادر وچاره كر اولان خدا لطفك كعبه سی جانبنه
بن ضعيف وبيچاره پرواز ايلمكه قادر دكلم بكا سن قوت و يروبنی اول كعبهٔ
لطفه ايركور ديوسويله ﴿ مثنوی ﴾ زاری وكريه قوی سرمايه ايست *
رحمت كلی قوی تردايه ايست) حضرت حقك جنابنه زاری وكريه ايلمك قوی
سرمايه در حضرت حقك رحمت كلبه سی يعنی رحمانيتی صفتی قويتر دايه دركه
بنده لرنی تربيت ايدبجی وكاله ايركوريجيدر ﴿ مثنوی ﴾ دايه ومادر بهانه جوبود *
تاكه كی آن طفل اوكريان شود) دايه ومادر بهانه استجيدر تاكه آنك اول طفلی نچون
كريه ايدبجی اوله ﴿ مثنوی ﴾ طفل حاجات شمارا آفريد * تابناليد وشود
شيرش بديد) حضرت حق سزلك حاجتلريكز طفلنی خلق ايلدی تاايكليه سز
واول خدانك رحمتی سودی ظاهر اوله وسزلك مرادكزی اداقيله ﴿ مثنوی ﴾
كفت ادعوا الله بی زاری مباش * تابجوشد شيرهای مهرهاش) سورهٔ
مؤمن حم ده اولان آيت كريمه يه اشارتدر (وقال ربكم) سزلر بكز سزه ديديكم (ادعونی
استجب لكم) قوللرم بكا دعا ايلك بن اجابت ايدم سزكچون (ان الذين يستكبرون
عن عبادتی) تحقيقا شول كمسه لر كه استكبار ايليه لر بكا عبادت ايتمكدن مفسرلر

بو محلده عبادتی دعا معناسنه آلمشلردر زیرا الدعا مخ العبادةدر یعنی بکا دعادن
استکبار ایلسهلر (سیدخلون جهنم داخرین) عن قریب جهنمه خور وحقیر
اولدقلری حالده داخل اولورلر (وقال ایضا ادعوا ربکم تضرعا وخفیة)
وفی آیة اخری (ادعوا الله او ادعوا الرحمن) پس معنای بیت اولدر که جناب
حق کلام مجیدنده (ادعوا الله) دیدی بی زاری اولمه تا اول خدانك محبتلری
سودلری جوش ایلیه ﴿ مثنوی ﴾ های هوی باد وشیر افشان ابر * درغم
ماندیکساعت توصبر) بادلك های هوی یعنی صدایله اسمسی وسحابك شیر صاچمسی
یعنی سبب شیر اولان بارانی نثار ایتمسی بزم غمزده دررلرسن بر ساعت صبر ایله
یعنی بونلر بزم خدمتمزده در ورزقڭ حصولنه سیلردرسن رزق ایچون حریص
اولیوب صبر ایله تاسکا رزقك واصل اوله ﴿ مثنوی ﴾ فی السماء رزقکم آنشنیدهٔ
* اندرین پستی چه برچفسیدهٔ) سورهٔ ذاریاتده اولان آیت کریمه‌یه اشارتدر
(وفی السماء رزقکم) یعنی سماده‌در سزك اسباب رزقکز (وماتوعدون) دخی
وعده اولندیغکز ثواب جنت معنای بیت پس حقك سماده‌در رزقکز دیدیکندن
کوش ایتمدکمی اگر ایتدك کسه بو پستی واسفل دنیایه نیچون یاپشورسن
﴿ مثنوی ﴾ ترس ونومیدیت دان آواز غول * می کشد کوش تورا قعر
سفول) سنك فقر وفاقه‌دن خوفکی وقلت معرفت سبیله حضرت حقك فیض
واحساننده ناامید اولمکی آواز غول بیل سنك کوشکی ناسفولك غور وقعرنه چکر
یعنی اغوال وشیاطین انسانی یولدن چیقاروب آخر الامر هلاك ایلدکلری کبی
فقردن قورقمق وحقدن ناامید اولمق دخی سنك قولغك طوتوب یولدن
چیقاروب اسفل السافلینه ایلتور سنی انده هلاك ایلر ﴿ مثنوی ﴾
هر ندایی کوترا بالا کشید * آن ندایی دان که از بالا رسید) هر برندا که سنی
بالایه چکدی اول ندایی بیل که بالادن ایرشدی ﴿ مثنوی ﴾ هر ندایی که
تراحرص آورد * بانك کرکی دان که آن مردم درد) هر برندا که سکا حرص
کتورر اول ندایی شول قوردك آوازی بیل که اول قورد آدمی یرتر ﴿ مثنوی ﴾
این بلندی نیست ازروی مکان * آن بلندیهاست سوی عقل وجان)
بو بلندلك که یزذکر ایلدك مکان جهتندن دکلدر بو بلندلکلر عقل وجان
جانبیدر یعنی معنویدر صوری دکلدر پس معنوی اولان مراتبك بری برندن
ازارفع اولمسنه بومثللری بسط ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ هر سبب بالاتر آمد
اثر * سنك وآهن فایق آمد بر شرر) مثلا هر سبب اثردن یوقارورق کلدی
نته‌کم سنك وآهن شرر اوزره فایق کلدی زیرا شرر اثردر سنك وآهن سبیدر پس
من حیث المرتبه اولان رفعتی ایکی قسمه تقسیم ایدرلر برقسمی برشیئی برشیئه سبب

اولدیغی جهتندن اولان شیء مسبب اولان شیئدن من وجه رفیع اولمش اولور
بو وجهدن هر سبب اثردن بالاتردر بو صورتا شریف معنی دون وصورتا دون
ومعنی شریفلر اولانلره مثل طریقیله بو بیتلری بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ آن فلانی
فوق آن سرکش نشست * کرچه در صورت به پهلو بش نشست * فوقی
انجاست ازروی شرف * جای دور از صدر باشد مستخف) مثلا اول فلان
کسه حقیقتده اول سرکش اوزره اوتوردی اگرچه صورتده وظاهرده اول فلان
کسه اول سرکشك یاننده اوتوردی اول یرده فوقیت وبلندلك شرف جهتندندر
زیرا صدردن دور اولان یر مستخف ومحقر اولور اگر صدر صوریدن دور ایسه
صورتا مستخف اولور واگر صدر معنویدن دور ایسه معنی استخفاف اولنور
﴿ مثنوی ﴾ سنك وآهن زین جهت که سابقست * درعمل فوقی این
دولابقست) سنك وآهن بو جهتدن که عملده سابقدر بو ایکیسنك شرر اوزره
فوقیتی ورفعتی لایقدر اما اول سالف الذکر اولان رفعتك برقسمی دخی مقصود
اصلی وغرض کلی اولدیغی جهتندندر مثلا شرردر که ﴿ مثنوی ﴾
وان شرر ازروی مقصودیٔ خویش * زآهن وسنکست زین رو پیش پیش)
واول شرر کندینك مقصودی اولدیغی جهتدن آهن وسنکدن بو یوزدن زیاده‌در
زیاده‌در یاخود ایلرو دردیمك اولور (وقس علی هذا العالم والآدم ولهذا قال
علیه السلام نحن الاخرون السابقون وقال ابن الفارض مترجما عن مرتبته (بیت)
وانی وان کنت ابن آدم صورتا * فلی فیه معنی شاهد بابوتی ﴿ مثنوی ﴾
سنك وآهن اول وپایان شرر * لیك این هر دو تنند وجان شرر) اگرچه وجود
خارجی اعتباریله سنك وآهن اول ومقدمدر وشرر پایان ومؤخردر لکن بو ایکیسی
بیله جسملردر وشرر جاندر زیرا مقصود انلردن شرردر ﴿ مثنوی ﴾ کان
شرر کاندر زمان واپس ترست * درصفت ازسنك وآهن برترست) زیرا که
اول شرر اگرچه زمانده انلردن صکره‌رکدر لکن صفتده واعتبارده سنك وآهندن برتر
وعالیتردر نته‌کم زمانده شاخ ثمردن سابقدر اما هنرده اول میوه شاخدن
فایقدر ﴿ مثنوی ﴾ چون که مقصود ازشجر آمد ثمر * پس ثمر اول بود آخر شجر)
چونکه شجردن مقصود ثمر کلدی پس ثمر من حیث المعنی اولدر شجر آخردر
یعنی بو اعتبار ایله ثمر مقدمدر شجر مؤخردر پس مناسبتیله بو معارفی بیان
ایلدکدن صکره ینه خرسك حکایتنه رجوع بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ خرس چون
فریاد کرد ازاژدها * شیرمردی کرد از چنکش رها) خرس چونکه اژدرهادن
فریاد ایلدی بر شیرمرد دلاور کسه اژدرهانك پنجه سندن اول خرسی خلاص
ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ حیله ومردی بهم دادند پشت * اژدهارا او بدین قوت

بكشت) حيلت ومردلك ايكيسي برى برينه آرقه طوترلر و برى برينه معاونت
ايدرلر اول مرد اژدرهايى بو حيله ايله دپله دى يعنى مجرد مردانه لكى وقوتى
جهتندن اژدرهايه غالب اولمدى بلكه علم وحيله له مردانه لكى بر يره جمع ايدوب
بو صفتله اژدرهايه غالب اولوب آنى قتل قيلدى ❊ مثنوى ❊ اژدها را هست
قوت حيله نيست * نيز فوق حيله اوحيله انست) اژدرهانك قوتى واردر حيله
وتدبيرى يوقدر پس اكر حيله وصنعتله اژدرهايه غالب ايسه كده صقين مغرور
اولمه زيرا سنك حيله كك اوزرنده دخى بر حيله واردر ❊ مثنوى ❊ حيله
خود را چو ديدى بازرو * كزكجا آمد سوى آغاز رو) چونكه كنديكك حيله
وتدبيرينى كوردك كيرو يورى كه اول حيله سكا قندن كلدى آغاز وابتدا جانبنه
كيت يعنى خداى متعال جانبنه توجه ايت ❊ مثنوى ❊ هرچه در پستيست
آمد ازعلا * چشم راسوى بلندى نه هلا) هر نسنه كه الحقلقده در علادن
كلدى هلا چشمنى بلندلك جانبنه قو يعنى عالم معنايه نظر قيل ❊ مثنوى ❊
روشنى بخشد نظر اندر علی * كرچه اول خيركى آرد بلى) كوزنى بلندلك جانبنه
قوديكمه سبب بودر كه علايه نظر ايتمك وهرشيئك حقيقتى جانبنه كتمك نظره
روشنالق بغشلر اكرچه علايه نظر ايتمك اول حالده نظره ضعف وفتور كتورر بلى
مقرردر بو حال مبتدى اوللرك نظر نه كه انلرك نظرنده سطوت شعشعهٔ انوار علايه
طاقت اولمديغنه بناء حقيقته نظر ايتسه لر ادراكده عاجز وفاتر اولورلر وحسير
وكايل قالورلر اما اسباب وصورته نظر ايتسه لر قوت بولورلر پس بو ضعف
بصيرت صاحبلرى ايكى نوعدر برى خفاش طبيعتدر انده اولان ضعف نظر خلقى
وجبليدر (لا يزول مابالذات لامابالعرض) خواجه اول خيره لك تدريج ايله
روشنالغه اعتياد ايلسه قابلدر و بعد الاعتياد آكا قوت نظر حاصلدر پس
بو نوعه خطاب بيوررلر ❊ مثنوى ❊ چشم را در روشنايى خوى كن * كر نه
خفاشى نظر آن سوى كن * عاقبت بينى نشان نور تست * شهوت حالى
حقيقت كور تست) چشمى روشنالغه خوى وعادت ايله اكر خفاش دكل ايسك
اول جانبنه نظر ايله يعنى اى نظرنده ضعف اولان كمسه چشم باطنكى روشنايى
عالم اعلايه معتاد ايله اكر خفاش طبيعت دكل ايسك نظركى اول جانب اعلايه ايله عاقبت
بينلك سنك نور كك نشانيدر يعنى عاقبت وحقيقت كورمك سنك نور چشمك
نشانيدر كما قال عليه السلام (اذا دخل النور انشرح وانفسح قالوا وما علامة ذلك
يارسول الله قال عليه السلام التجافى عن دار الغرور والانابة الى دار السرور
والتأهب للموت قبل نزوله) نشان نور بونلردر وحالا مشتهيات نفسانيه يى كورسك كه
سنك حقيقة كور اولمكدر وياخود معنى شهوت حالى حقيقتده سنك مقبر كمدر كه

حال حياتنده قبر شهوتده مدفون اولوب ظلمتده قالدك ديمك اولور ❊ مثنوى ❊
عاقبت بينى كه صد بازى بديد * مثل آن نبود كه يك بازى شنيد) بر عاقبت بين كه
يوز بازى كوردى اول كمسه كبى اولمزكه بر بازى ايشتدى يعنى شول عاقبت بين كه
چوق امور واحوال تجربه ايليوب هرشيئك نتيجه وخاتمه سن كوردى بو اول
كمسه كبى اولمزكه انجق بركار كوره وآنك دخى عاقبتنى بيليه بيلان كمسه لره بيلين
كمسه لر برابر دكلدر (كما قال الله تعالى هل يستوى الذين يعلمون والذين لا يعلمون)
❊ مثنوى ❊ زآن يكى بازى چنان مغرور شد * كز تكبر ز اوستادان دور شد)
اول بر صنعت وبازيدن انجلاين مغرور اولديكه تكبرلكندن استادلردن دور اولدى
يعنى بن بو يله بر صنعته مالكم سائر استادلره نه احتياجم واردر ديو انلره خدمت
ايلمكدن اعراض قيلدى ❊ مثنوى ❊ سامرى وار آن هنر در خود چو ديد *
اوز موسى از تكبر سر كشيد) سامرى كبى اول هنرى كنديسندن كوردى اول
سامرى كه كبرندن موسى عليه السلامدن باش چكدى ❊ مثنوى ❊ او
ز موسى آن هنر آموخته * وز معلم چشم را بر دوخته) او سامرى اول هنرى
موسى عليه السلامدن اوكرنمش ومعلمدن كوزنى ديكمش يعنى كنديده اولان هنرى
سامرى حضرت موسادن اوكرنمش ايكن كنديسنك معلمندن تعامى ايدوب
واعراض قيلوب استادلق سمتنه ذاهب اولدى وخلقى كنديسنه اتباع ايلمكه
دعوت قيلدى قصه سى مشهور و بو كتابده برقاچ محلده دخى مسطور اولمشدر
❊ مثنوى ❊ لاجرم موسى دكر بازى نمود * تا كه آن بازى وجانش را ربود)
لاجرم موسى عليه السلام بر غيرى بازى وهنر كوستردى تاكم سامرينك جاننى واول
بازيسنى قاپدى وعاقبة الامر اول سامرى يى تك وتنها بيابانلره دوشوروب
بر يرده اول مخذول لا مساس ديو كزيجى اولدى ❊ مثنوى ❊ اى
بسا دانش كه اندر سر دود * تا شود سرور بدان خود سر رود * سر نخواهى كه
رود تو پاى باش * در پناه قطب صاحب رأى باش) اى چوق هنر ودانش كه
انسانك باشنه يلر تاكم اول رئيس وسرور اوله اول هنر وعلم سببيله خود باشى كيدر
وسامرى وار ترك دين وسر ايدر ايسترمسك باشك كيده سن آياق اول علم
وتواضعده خاك مرتبه سن يول وصاحب رأى اولان قطب زمانك پناهنده وخدمتنده
اول اكرچه قطب الاقطاب بردر ولكن قطب چوقدر پس مبتديان سلوك دين
وطريقنده باذن الله ارشاده مأمور اولان مرشدك دائرهٔ امر وارادتى اوزره اولمق
لازم وواجبدر و بعد الاتباع شرط طريقت بودر كه ❊ مثنوى ❊ كرچه
شاهى خويش فوق او مبين * كرچه شهدى جز نبات او مچين) اكرچه دولت
وعزتده شاه ايسكده كنديكى آنك فوقنده كورمه واكر علم وهنرده شهد وعسل

ایسکده انك نباتدن غیریسن دوشورمه وکندی ذکر وفراستك ترك ایله
﴿ مثنوی ﴾ فکر تونقشست وفکر اوست جان * نقد تو قلبست ونقد اوست
کان) زیرا سنك فکرك نقش وقشردر وانك فکری جان منزله‌سنده در سنك
نقدك قلبدر وانك نقدی کان مرتبه‌سنده‌در ﴿ مثنوی ﴾ اوتویی خودرا
بجودراوی او * کوو کو کوفاخته شو سوی او) اوسنسن کندویکی انك وجودنده
ایسه یعنی اول قطب صاحب رأی اولان استاد من حیث الحقیقه سنسن پس
حقیقت اولان کندی کوکوکی اول استادك اونلکنده‌وارلغنده طلب ایله آنی سنده
طلب ایله آنی سنده طلب ایلك آنی کندی نفسکك مرادنده طلب ایلمکدروسنی اونك
اونلکنده طلب ایلك کندی ارادتکدن بالکلیه چیقوب واکا مرید اولوب وکندیکی
کالمیت بین یدی الغسال قیلوب اکا تسلیم اولمقدر وکندیکی استادك حقیقتنده طلب
قیلق نابالکلیه وجود مجازی یی فنا ایدوب وجود حقانیکی بولنجیه دك جست
وجو ایلمکه محتاجدر ولهذا قال کووکودی انك جانبنه فاخته آسا اول
کووکو کاف عربیه ایله در کوکاف عجمیه در یعنی دائما طلب ایله قنی قنی دی
فاخته اول آنك حقیقی جانبنه سك آنك حقیقتن بوله سن کندی حقیقتك
بولور سن و محبوب ومطلوبك بنه کندك ایدوکن بیلوب بو بیتك مفهومن
تذکار قیلور سن (بیت) انا من اهوی ومن اهوی انا * نحن روحان حللنا
بدنا * فاذا ابصرتنا ابصرته * فاذا ابصرته ابصرتنا) ﴿ مثنوی ﴾ ورنخواهی
صحبت ابنای جنس * دردهان اژدرهایی همچو خرس) واکر ابنای جنسك
صحبتنی ایستمیه سن خرس کبی اژدرهانك آغزنده سن یعنی اکر ابنای جنسکه
خدمت ایتمك ایستمز سك (وان انتم الا بشر مثلنا) دیو جنس انساندن اولان
خلفای یزدانه متابعت قیلمز سن نفس اماره اژدرهاسنك آغزنده اولور سن مذکور
اولان خرس کبی ﴿ مثنوی ﴾ بوکه استا دی رهاند مر ترا * وزخطر بیرون
کشاند مر ترا) اوله که بر استادسنی قورتاره وسنی خطر دن طشره چکه
﴿ مثنوی ﴾ زاری می کن چوزورت نیست هین * چونکه کوری سرمکش
ازراه بین) چونکم سنك زور وقوتك یوقدر اکاه اول بر زار یلك ایله چونکم کورسن
راه بین دن باش چکمه یعنی یول کوریجی مرشد دن اعراض ایتمه زیرا یا بر قوت
صاحبی مرشد کرکسن ویاخود بر صاحب قوت مرشده تابع کرکسن تاکم اژدرهای
نفسك پنجه سندن خلاص میسر اوله ﴿ مثنوی ﴾ توکم از خرسی نمینالی
زدرد * خرس رست ازدرد چون فریاد کرد) سن خرسدن کم ودنی سن که درددن
ناله ایلمز سن خرس چونکم اژدرك آغزنده فریاد ایلدی درددن قورتلدی
﴿ مثنوی ﴾ ای خدا این سنك دل را موم کن * ناله اش را تو خوش ومرحوم کن)

ای خدابزم سنکین دلمزی موم ایله بزم ناله‌مزی لطیف ومرحوم ایله یعنی ناله‌مزی
قبول ایدوب بزه رحمت اولمغه آنی وسیله ایله نته کم بعض کسه نك ناله وفریادی
مبغوض ومنفور اولدیغنه بو حکایه یی مثال ایراد ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾
بود کوری کو همی کفت الامان * من دو کوری دارم ای اهل زمان) بر کور وار ایدیکه
الامان دیر دی ای زمانك خلقی بن ایکی کورلك طوترم ﴿ مثنوی ﴾ پس
دو باره رحمتم آرید هان * چون دو کوری دارم و من درمیان) پس ای اهل
جهان آکاه اولکز بکا ایکی کره رحمت کتور یکز چونکه ایکی کورلك طوترم
و بن او ایکی کورلك اورته سنده یم ﴿ مثنوی ﴾ کفت یك کوریت
می بینیم ما * آن دکر کوری چه باشد وانما) خلق جهان ایتدی بزسنك بر کورلککی
کوروروز واول غیری کورلکك ندر کیرو کوستر تاکم بزه دخی ظاهر وروشن اوله
﴿ مثنوی ﴾ کفت زشت آوازم وناخوش نوا * زشت آوازی و کوری شد دوتا) اول کور
ایتدی قبیح آوازلو یم وناخوش نوا یم یعنی ناخوش صدالو یم زشت آوازلولق وکورلك
ایکی قات اولدی ﴿ مثنوی ﴾ بانك زشتم مایهٔ غم می شود * مهر خلق از بانك
من کم می شود) بنم زشت اوازم غمك مایه سی والمك سرمایه سی اولور بنم
زشت بانکمدن خلقك بکا محبت ومرحمتی ناقص اولور ﴿ مثنوی ﴾ زشت
آوازم بهر جا که رود * مایهٔ خشم وغم وکین می شود) بنم زشت آوازم هر یره که
کیده غمك وخشم وکینك مایه سی اولور ﴿ مثنوی ﴾ بردو کوری رحم را دوتا کنید *
اینچنین نا کنج را کنجا کنید) اول ایکی کورلك طوترم دین فقیر اهل زمانیه دیدیکه
بو ایکی قات کورلك اوزره مرحمتی سز دخی دوتا ایلك یعنی بنم ایکی کورلکلم
اوزره رحمی ایکی قات ایلیکز زیرا سائر کورلره بر ترحم لازم اولان یرده بکا ایکی ترحم
لازمدر که آنلرده کورلك بردر ای اهل جهان بونجلین ناکنجه کنجا ایلیکز
یعنی بونجلین بر یره صیغمیان وهیچ برلده مقبول اولمین کیمسه یی صیغمجی ولایق
اولیجی ایلك کنج کاف فارسینك ضمه سیله صیغمق معناسنه در پس ناکنج شول
کیمسه در که اکا هیچ بر محلده جای واعتبار اولمیه کنجا کنید صیغدر یکز یعنی
اعتبار وقبول ایلیکز دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ زشتئ اوازکم شد زین کله *
خلق شد بروی برحمت یکدله) بوشکایتدن اول سائلدن آوازینك زشتلکی کم
وناقص اولدی واکر کم کاف فارسینك ضمه سیله اوقنورسه محو وناپیدا اولدی
معناسنه اولور خلق اول سائل اوزره رحمتده یکدله اولدی یعنی اول سائله مرحمت
وشفقت ایلمکده اتفاق واتحاد قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ کرد نیکو چون بکفت
اوراز را * لطف آواز دلش آواز را) چونکم اول سائل رازنی دیدی آنك قلبنك
آوازنك لطفی انك آوازنی نیکو ایلدی یعنی اول فقیر چونکم راز درونی سویلدی

وقبحنه وخبثنه اعتراف ايلدى بومعنى آنك قلبنك خوب ولطيف اولمسنه دلالت
ايلرپس آنك قلبنك الطافتيكه كنديسنك قبا حتنى بيلمكدر آنك آواز زشتى خوب
ونيكو ايلدى يعنى خلق نيكوسى آنك آوازنده اولان زشتلكه غالب اولوب خلق
اول درونك لطافتندن اوترى آكا مرحمت وشفقت ايلديلرديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾
وانكه آواز دلش هم بدبود * آن سه كورى دورى سرمدبود) واول كيمسه كه
انك كوكلنك آوازى هم زشت اوله اول اوچ كورلك ابدى ايراقلق اولور يعنى
بركمسه نك كه قلبنك كفتارى وافكار واخلاقى بد اولسه وهم ظاهر كوزى كور
وظاهر سوزى وصوتى قبيح اولسه بو اوچ كورلك دورى سرمدو دركاه حقدن
ملعون ابد اولور زيرا ظاهرى كور اولان كور دكلدر بلكه كور اصل باطن
كور يدر (كما قال عليه السلام ليس الاعمى من يعمى بصره انما الاعمى من يعمى قلبه
(وقال الله تعالى فانها لاتعمى الابصار ولكن تعمى القلوب التى فى الصدور
﴿ مثنوى ﴾ ليك وهابان كه بى علت دهند * بو كه دستى برسرزشتش نهند)
لكن وهابلر كه علتسز ويررلر اوله كه آنك زشت اولان باشى اوزره برال قويه لر
وهابلردن مراد شول بى غرض و بى علت اولان وليلردر كه خلقك كوردلكنى
باذن الله ازاله ايدر فمن بونلرك زشت وقبيح اولان باشلرى اوزره مرحمت الن قوسلر
وجودلرنده اولان مرضلرين ازاله ايدرلر ﴿ مثنوى ﴾ چون كه آوازش
خوش ومظلوم شد * زودل سنكين دلان چوق موم شد) چونكم اول كدانك
آوازى خوش ومظلوم اولدى سنكين دللرك كوكلى كدانك آوازندن موم كبى
نرم اولدى ﴿ مثنوى ﴾ نالهٔ كافر چوزشتست وشهيق * زآن نمى كردد
اجابت را رفيق) كافرك ناله سى چونكه زشت وشهيق در اول سببدن اجابته
رفيق اولمز يعنى آنك ناله سى قبول حقه اول جهتدن قرين اولمز شهيق زشت
آوازه ديرلر ﴿ مثنوى ﴾ اخسئوا برزشت آواز آمدست * كوز خون خلق
چون سك بود مست) سورهٔ قد افلح ده اولان آيته اشارتدر اولى بودر (قالوا)
اهل جهنم ديه لر (ربنا) اى بزم پروردكارمز (غلبت علينا شقوتنا) بزم اوزرمزه
شقاوتمز غلبه ايلديكه لوح محفوظده مقدر اولمشدى و ياخود شقاوته سبب اولان
كناهلريمز غالب اولدى ديه لر (وكنا قوما ضالين) و بز طريق مستقيمدن ضال
اولمش قوم اولدق ديوب اعتراف ايليه لر (ربنا اخرجنا منها) اى بزم ربمز بزى دوزخدن
اخراج ايله تاتلافى مهمات وتدارك مافات ايده لم (فان عدنا) پس بو حالدنصكره
اكر بر كفر وعصيانه عودت ايلرسك (فانا ظالمون) تحقيقا بز ظالملر زنفسمز اوزره
(قال) جناب عزت بيوروب ديه كه (اخسئوا فيها) خاموش اولك اى اهل جهنم
(ولاتكلمون) بكا سويلك رفع عذاب ودفع عقاب خصوصنده اصلنده ولاتكلمونى

ايدى كسر له اكتفا اوالندى معنىٔ بيت اخسئوا خطابى زشت آواز اوزره كلمشدر
زيرا اول زشت آوازلو اولان كسه خلقك قاننـدن كاب كبى مست اولدى يعنى
خلقك مالنى يمكـدن وآنلرك ذم وغيبتى ديمكدن كاب كبى مسـت اولوب خبيث
آواز اولمشدر پس هركيم اكل حرام وفاعل آثام اولورسه انك اوازى قبيح اولور
اكر دعا ايدرسه حقدن اخسئوا خطابنه لايق اولور ﴿ مثنوى ﴾ چون كه
نالهٔ خرس رحمت كش بود * نالهٔ تو نبود اين ناخوش بود) چونكم خرسك ناله
وفريادى رحمت جذب ايديجى اوله سنك ناله وفريادك بونك كبى رحمت جذب
ايديجى اولميه ناخوش اولور ﴿ مثنوى ﴾ دان كه بايوسف تو كركى كردهٔ *
باز خون بيكناهى خوردهٔ) بيلكه سن يوسفه قورتلق ايلمش سن يعنى يوسف معنوى
اولان صديقه وعزيزه حسد قيلمش سن ياخود بر بيكناهك قانى ايچمش سن قاندن
مراد (عرض المؤمن كدمه) فحوا سنجه عرضيدر ياماليدر وياخود آنى غيبت
ايتمك انى يمك وقانى ايچمك كبيدر ﴿ مثنوى ﴾ توبه كن وزخورده استفراغ كن *
ورجراحت كهنه شدروداغ كن) بوقباحتلردن توبه ايله ويمش اولان شيدن
استفراغ ايله يعنى هرنه يى كه ظلما اكل و بلع ايلدكسه آنى اخراج ايدوب صاحبنه
ادا ايله واندن استحلال قيل واكر جراحت كهنه اولديسه يورى طاغ ايله يعنى
درون مرض كهنه اولديسه واستحكام بولديسه آتش رياضتله انك اوزرينه
طاغ ايله كه (آخر الدواء الكى) فحواسنجه بر مرض معنويكه سهواتله كتميه اكا چاره
آخر رياضت طاغنى اورمقدر

﴿ تتمهٔ حكايت خرس وآن ابله اه ﴾

﴿ مثنوى ﴾ خرس هم از اژدها چون وارهيد * وآن كرم زآن مرد مردانه بديد)
خرس دخى چونكه اژدرهادن كيروقورتلدى واول كرمى مردمردانه دن
كوردى يعنى اول مردانه وبهادر اولان مردن اول كرم واحسانى كندى
حقنده چونكم مشاهده قيلدى ﴿ مثنوى ﴾ چون سك اصحاب كهف آن
خرس زار * شد ملازم در پى آن بردبار) اول زار اولان خرس اصحاب كهفك
كلبى كبى اول بلالره صبور وحمول مردك عقبنده ملازم اولدى ﴿ مثنوى ﴾
آن مسلمان سر نهاد از خستكى * خرس حارس كشت ازدلبستكى) اول مسلمان
خسته لكندن يصديغه باش قودى خرس دل بسته لكندن آكا حارس اولدى
يعنى كوكلى آكا مقيد اولوب محبت قيلديغندن آنى حراست قيلدى ﴿ مثنوى ﴾
آن يكى بكذشت وكفتش حال چيست * اى برادر مر ترا اين خرس كيست) اول
برعاقل كسه اورادن كچدى واكا ديدى حال ندر اى برادر بو خرس سكا كيمدر
﴿ مثنوى ﴾ قصه واكفت وحديث اژدها * كفت بر خرسى منه دل ابلها)

اژدرهانك سوزندن قصه بى ديدى وآكا ماجرايى نقل ايلدى عاقل اول كسه يه
ايتدى اى ابله خرس اوزره كوكل قومه ❊ مثنوى ❊ دوستئ ابله بتر
ازدشمنيست * او بهرحيله كه دانى راندنيست) ابله دن دوستاق آنك عداوتندن
قبيح ركدر هرحيله ايله كه بيلورسن اول خرس سورلمكيدر وياننكدن آنى دور
ايلك واجبدر ❊ مثنوى ❊ كفت والله از حسودى كفت اين * ورنه خرسى
چه نكرى اين مهر بين) اول ابله سوء ظنه دوشوب ايتدى بوكسه بو سوزى
والله حسدندن ديدى بوخسه خرسلكنه نه بقرسن بومحبتى كوروآنك بومرتبه
وفادارلغنه وانسيتنه نظر ايركور ❊ مثنوى ❊ كفت مهر ابلهان عشوه
دهست * اين حسودئ من ازمهرش بهست) اول عاقل اول مرد ابلهه
ايتدى ابلهلرك مهر ومحبتى عشوه ده در يعنى فريفته قلبجى ومغرور ايدجيدر بنم
بوحسودلغم آنك محبتندن ايودر ❊ مثنوى ❊ هى بيابا من بران اين خرس را
* خرس رامكزين مهل هم جنس را) هى غافل بنمله كل بوخرسى سور وبكا
يار اول خرسى قبول واختيار ابله هم جنسكى ترك ايله ❊ مثنوى ❊ كفت
رورو كار خود كن اى حسود * كفت كارم اين بدو بخت نبود) خرابله اول
عاقله ايتدى اى حسود يورى يورى كندى ايشك ايله ونصيحتى كنديكه
سويله عاقل اول خرابلهه ايتدى بنم كارم بو ايدى سنك بختك اولمدى يعنى
بنم ايشم نصيحت قيلق وناسى محل هلاك اولان يردن تحذير ايدوب خلاص
ايلك ايدى ولكن چونكم سنك بخت وطالعك يار اولمدى بنم سوزم سكا
بواجادن تأثير قيلمدى ❊ مثنوى ❊ من كم از خرسى نباشم اى شريف *
ترك او كن تامنت باشم حريف) اى شريف بن برخرسدن كم وناقص دكلم خرسى
ترك ايله تابن سكا حريف ومصاحب اولم ❊ مثنوى ❊ برتو دل مى لرزدم
زانديشهٔ * باچنين خرسى مرو دربيشهٔ) بنم كوكلم سنك اوزريكه لرزان
اولور برانديشه وغمدن بونجلين خرسله برمبيشه يه كتمه و برايشه توجه ايتمه مقصود
حيوان سيرت اولان مصاحبله برجانبه كتمه و برايشى اختيار ايتمه ديمك اولور
❊ مثنوى ❊ اين دلم هركز نلرزيد از كزاف * نور حقست اين نه دعوى ونه لاف)
بو بنم قلبم هركز كزافدن ديترمز يعنى بيهوده يره مضطرب اولمز بو نصيحت
وارشاد حق تعالينك نوريدر دعوى دكلدر ولاف دخى دكل ❊ مثنوى ❊
مؤمنم ينظر بنور الله شده * هان وهان بكريز از ين آتشكده) ينظر بنور الله
اولمش مؤمن يعنى (اتقوا فراسة المؤمن فانه ينظر بنور الله) حديثنك مفهومى اوزره
الله نوريله نظر ايدجى اولدم ونور فراستله سنك حقيقت حالكى مشاهده قيلدم
آكاه اول اكاه بو آتشكده دن قاچ يعنى بو يار بدكه محل آتش كبيدر بونك شأمت

وضررندن فرار ايلك سكا لازم درديدى ❊ مثنوى ❊ اين همه كفت وبكوشش
درنرفت * بدكمانى مرد راسديست زفت) اول عاقل كسه اول ابلهه بو دوكلى
نصيحتى ديدى وآنك قولغنه كيتمدى زيرا بدكمانلك مرده برعظيم سددركه حقيقت
حالى كورمكه مانع اولور ❊ مثنوى ❊ دست او بكرفت دست ازوى كشيد *
كفت رفتم چون نه يار رشيد) اول عاقل ابلهك النى طوتدى واندن النى چكدى
عاقل چونكم بو حالى اندن كوردى اكا ايتدى چونكم يار رشيد دكل سن كتدم
وسنى ترك ايتدم ❊ مثنوى ❊ كفت رو برمن تو غمخواره مباش * بو الفضولا
معرفت كمتر تراش) ابله زياده حماقتندن اول يار عاقله ايتدى يورى سن بنم اوزريمه
غم يبجى اولمه اى بو الفضول معرفتى ازرك يون يعنى اى زياده قومسى اولان كسه
بكا معرفت صانعه ديدى ❊ مثنوى ❊ باز كفتش من عدو تونيم * لطف
باشد كر بيايى در پيم) اول عاقل ابلهه كيرو ايتدى بن سنك دشمنك دكلم اكر قدر
وسكا عين فائده در اكر بنم اردمجه كلهسن ❊ مثنوى ❊ كفت خو ابستم
مرا بكذار ورو * كفت آخر يار را منقاد شو) ابله عاقله ايتدى بنم او يقوم واردر
بنى ترك ايله و يورى عاقل ايتدى آخر يارە مطيع ومنقاد اول ❊ مثنوى ❊
تا بخسبى در پناه عاقلى * درجوار دوستى صاحب دلى) تا بر عاقلك پناه وحفظنده
اويويهسن برصاحبدل دوستنك جوارنده يعنى مقارنت ومصاحبتنده ياتهسن
وآسوده اولهسن ❊ مثنوى ❊ درخيال افتاد مرد از جد او * خشمكين شد
زود كردانيد رو) مرد ابله اول عاقلك جد وسعيندن باطل خياله وسوء ظنه
دوشدى غضبناك اولدى عاقلدن فورى يوزينى دوندردى بويله ديو ❊ مثنوى ❊
كين مكر قصد من آمد خونيست * يا طمع دارد كد اوتو نيست) كه بوكسه
مكر بنم قصدمه كلدى خونيدر بنم قتلى مراد ايدجى حرامى در ياخود بندن
برنسنه طمع طوتر كدادر وكلخنى در ❊ مثنوى ❊ يا كرو بستست باياران بدين *
كه بترساند مرا زين همنشين) ياخود كنديننك يارانيله كرو بغلمشدر وندر
ايلمشدر بدين بو سوزلر كه بنى بو همنشيندن قورقوده وآنى بندن بعيد ايده
كرو بستست اوكدل قومش معناسنه در نته كم عوام ناس بر برى ماينده اكر
بن فلان شيئ شو يله كه ايشلرسم شو شئ سزه رهن اولسون ديو برشئ رهن قورلر
تركچه آكا اوج بغلدى واوكدل قودى ديرلر ❊ مثنوى ❊ خود نيامد هيچ
ازخبث سرش * يك كمان نيك اندر خاطرش) اول ابلهك سر ينك خباثتندن
ودروننك قباحتندن خود هيچ كلدى انك خاطرنه بركمان نيك ❊ مثنوى ❊
ظن نيكش جملكى برخرس بود * اومكر مرخرس را همجنس بود) اول ابلهك
ايو ظنى جميعا خرس اوزرينه ايدى اول ابله مكر خرسك هم جنسى ايدى كه

(الجنس الى الجنس يميل) خواسنجه عاقلی قویوب اكا بوقدر ميل ايلدی
﴿ مثنوی ﴾ عاقلی راصدبدوتهمت نهاد * خرس زادانست اهل مهر وداد)
برعاقله اول ابله كاب لكندن تهمت قودی خرسی محبت وعدل اهلی بيلدی يعنی
حيوانی محبت وعدالته اهل بيلوب عاقل اولان انسانه تهمت ايلدی وبوحسود
وحقوددر دیو سويلدی ﴿ مثنوی ﴾ كفت موسی بايكی مست خيال * كای
بدانديش از شقاوت وزضلال) حضرت موسی عليه السلام برخيال مستی اولان
كوساله پرسته ديديكه ای بدانديش شقاوتكدن وضلالتكدن يعنی ای شقاوضلالت
اجلندن بدانديش اولان كسه ﴿ مثنوی ﴾ صد كمانت بود در پيغمبريم *
باچنان برهان واخلاق كريم) بنم * پيغمبر لكمده سنك يوزشك وكمانك
وارايدی بونجاين برهانله وبوخلاق كريمله ﴿ مثنوی ﴾ صد هزاران معجزه
ديدی زمن * صدخيالت می فزودوشك وظن) بندن صدهزاران معجزه كوردك
سكا يوزخيال وشك وظن زياده اولدی ﴿ مثنوی ﴾ ازخيال ووسوسه عاجز
بدی * طعن بر پيغمبری ام می زدی) خيال ووسوسه دن تنك كلدك بنم
پيغمبرلكم اوزره طعن اوردك ﴿ مثنوی ﴾ كرد ازدريا برآوردم عيان * تار
هيديت ازشر فرعونيان) دريادن آشكارا غبار پيدا ايلدم تا فرعونك شرندن
قورتلدكز يعنی حضرت موسی عليه السلام اول مست خيال اولان كوساله پرسته
بويله ديديكه ای اهل ضلال بنم پيغمبرلكمده بوقدر براهين جليله ومعجزات
عظيمه واخلاق كريمه ايله ريب وكمان اوزره اولوب طعن ايلدك اما سامرينك
دوزديكی كوساليه درحال اقرار ايدوب سجده قيلدك اول معجزات عظيمه دن بری
دريادن توز عيانا يوقری كتوردم حتی فرعونيلرك شرندن نجات بولدكز كما قال الله
تعالی فی كتابه العزيز (واذ فرقنا بكم البحر فانجيناكم واغرقنا آل فرعون وانتم
تنظرون) يعنی ذكر ايلك ای بنی اسرائيل شول وقتيكه برپاره لدك وفلق ايلدك
دريايی سزی انجا ايتمك سبيله وسزی قورتردق وفرعونی وقومنی غرق ايلدك
شول حالتده كه سز دريادن كيدركن بری بريكزه نظر ايلرديكز وقال الله تعالی
(فاوحينا الی موسی ان اضرب بعصاك البحر فانفلق فكان كل فرق كالطود العظيم)
مفسرلر بوآيتلرك تفسيرلرنده ديمشلردركه وقتا كه حضرت موسی بنی اسرائيله
فرعوندن قاچوب دريا كنارنه كلدكده فرعون دخی آنی عسكريله احاطه
قيلدقده بنی اسرائيل حضرت موسايه تضرع برله التجا ايلدكده حق تعالی
حضرت موسايه وحی ايلدی نته كم بيوررلر بز موسايه عصاكله دريايه اوردبووحی
ايلدك پس موسی حضرتلری عصايله دريايه اوردی درعقب دريا منفلق اولدی
اون ايكی سبطك عددی مقداری اون ايكی يول اولوب درحال دريانك دبی

قوروبوب توزلر چيقدی (وكل فرق) يعنی بونلر اطرافنده بولك بولك اولان
صوپاره لری جبل عظيم كبی ثابت وبرقرار اولدی وبونلرك بويوللردن دريايی
كچركن فرعون مع عساكره بونلرك آردنه دوشوب (فغشيهم من اليم ماغشيهم)
خواسنجه صوبونلری بوريوب غرق قيلدی وبنی اسرائيل نجات بولدی بوآيات
عظيمه يی كوروب برقومه اوغره ديلركه انلر كوساله شكلنده اصنامه طپرلردی پس
قلبلرنده عجل پرستلك محبتی مضمر اولان كسه لر حضرت موسايه ديديلركه ياموسی
اجعل لنا الها كمالهم آلهة كما اخبرالله فی كتابه عن هذا المعنی (وجاوزنا ببنی
اسرائيل البحر فأتوا علی قوم يعكفون علی اصنام لهم قالوا ياموسی اجعل لنا
الها كمالهم آلهة قال انكم قوم تجهلون) يعنی بز بنی اسرائيلی كچردك بحردن
پس برقومه اوغره ديلركه اول قوم كوساله شكلنده اولان صنملرينك عبادتلری
اوزره مقيم اولمشلردی پس بنی اسرائيلدن محبت عجل قلبلرنده مضمر اولان كسه لر
حضرت موسايه تضرع برله ديديلر كه ياموسی بزه دخی برمعبود قيل بونلرك
معبودلری كبی حضرت موسی بونلری جهل مطلقله توصيف ايدوب ديديكه
تحقيقا سز مطلقا جاهل اولان برقومسز جاهللری انكچون جهل مطلق ايله
توصيف ايلديكه بو معجزهٔ باهره يی كوردكدنصكره عالم وعاقلدن صدور ايتمين
شيئی رجا ايلديلر ﴿ مثنوی ﴾ زآسمان چل ساله كاسه وخوان رسيد *
وازدعا ام جوی ازسنكی دويد) آسماندن قرق ييل خوان ونعمت ايرشدی
وبنم دعامدن برطاشدن جوی بلدی يعنی آيات عظيمه دن بريسی دخی بودر كه
تيه صحراسنده بونلره آسماندن قرق ييل كاسه وخوان يعنی من وسلوی ينشدی
كما قال الله تعالی (وظللنا عليكم الغمام وانزلنا عليكم المن والسلوی كلوا من طيبات
مارزقناكم وماظلمونا ولكن كانوا انفسهم يظلمون) ذكر تفسيره مرارا وبونلر
حضرت موسادن صو طلبك ايلديلر حضرت موسی دخی جناب حقدن استسقا
ايدوب حق تعالی بيور ديكه عصاكله طشه اور پس عصايله اوروب اول
حجردن اون ايكی چشمه چيقوب هر سبط اندن كفايت مقداری ايچرلردی كما قال الله
تعالی (واذاستسقی موسی لقومه فقلنا اضرب بعصاك الحجر فانفجرت منه اثنتا عشرة
عينا قد علم كل اناس مشربهم) پس موسی عليه السلام اول كوساله پرسته
ديديكم ﴿ مثنوی ﴾ اين وصد چندين وچندين كرم وسرد * ازتوای سردان
توهم كم نكرد * بانك زد كوسالهٔ ازجادوی * سجده كرديكه خدای من توی)
بو ويوز بوقدر وبوقدراسی وصوق ای سردسندن اول توهمی كم ومحو ايلدی كم
كاف عربينك فتحه سيله قرائت اولورسه معنی ای سرد بوقدر معجزات سندن اول
ظن وتوهمی ناقص ايلدی ديمك اولور نكرد كلمه سنك فاعلی مصراع اولك

مضمونی اولور وار توهم را تقدیر بنده در یعنی بو کوردکك معجزه نیجه کرم وسرد
سندن ای بارد اولان کوساله پرست اول بنم حقمده ایلدکك توهمی ناقص ایلدی
دیك اولور بر کوساله پرست سامری بنك سحرندن بانك اوردی کوسالیه سجده
ایلدیکه بنم خدام سن سن قصه‌سی بودر که سامری ابتدای حالده حضرت
موسایه خدمت ایلرکن حضرت جبریلك اکا کلدیکنی کوروب وفرس الحیات
نام اتنك اثرندن بر آوچ طپراق آلوب کندوده صاقلدی وقتاکم حضرت موسی
قرنداشی هارونی قومنه خلیفه ایدوب وقرق کون وعده آلوب طور طاغنه
کتدکلرنده سامری بنی اسرائیلی جمع ایدوب دیدیکه فرعونك قبطیلردن الدیغکز سیم
وزری کتورك هب جمله بنمله بیله احراق ایده‌لم کم بو سیم وزر موسانك طور طاغنده
اکلنمه‌سنه سبب اولور پس اول ابلهلر اول سیم وزری کتوروب بر یره آتش یاقوب
اکا القا ایلدیلر سامری دخی کندینك سیم وزرینی القا ایلیوب جبرائیلك آتنك ترابنی
دخی انکله بیله القا ایلدکده (فاخرج لهم عجلا جسدا له خوار) آتنك مصدا قنجه
بونلره مذاب اولان حلیدن بر عجل جسدینی اخراج ایلدیکه انجق صغر
صوتی کبی صوتی وار ایدی (فقالوا هذا الهکم واله موسی فنسی) پس سامری
بونلره دیدیکم بو عجل سزك وموسانك الهیدر پس موسی بونی اونودوب
طور طاغنه کتدی دیدی پس بو جمله احمقلر بو مکره اعتقاد ایدوب انی معبود
اتخاذ ایلدیلر ودیمدیلر که سامری کیمدر که بو جهانده خدا دوزه ﴾ مثنوی ﴿
آن توهمهات راسیلاب برد * زیرکی باردت راخواب برد) سنك اول توهملرك
سیلاب ایلتدی سنك بارد اولان زیرکلکی خواب ایلتدی ﴾ مثنوی ﴿
چون نبودی بدکمان درحق او * چون نهادی سرچنان ای زشت رو) کوساله‌نك
حقنده نیچون بدکمان اولمدك ای زشت روی نیچون انجلاین باش قودك ﴾ مثنوی ﴿
چون خیالات نامداز تزویر او * وزفساد سحر احمق کیر او) نیچون سکا وهم
وخیال کلمدی انك تزویر وحیله سندن واول سامرینك احمق کیر اولان سحرنك
فسادندن ﴾ مثنوی ﴿ سامری خود که باشد ای سکان * که خدایی
برتراشد درجهان) ای کلاب بر سامری خود کیم اوله جهانده بر خدا تراش ایده
﴾ مثنوی ﴿ چون درین تزویر او یکدل شدی * وزهمه اشکالها عاطل شدی)
سامرینك بو تزویرنده نیچون یکدل اولدك واتفاق قیلدك وجمیع اشکاللردن عاطل
اولدك وشبهات وشکوکدن بری کالدك بعض نسخه ده مصراع اول بو یله واقع
اولمشدر در خدایی کاو چون یکدل شدی معنی بودر کاوك خدا لغنده نیچون
یکدل اولدك وآکا بو بنم الهمدر دیو نیچون پرستش قیلدك ﴾ مثنوی ﴿
کاومی شاید خدایی رابلاف * در رسولی ام تو چون کردی خلاف) ای خبیث

سنك قتکده کاو لاف وکذبله خدا لغه لایق اولور بنم پیغمبر لکمده سن نیچون
خلاف وعناد ایلدك وبن نیچون بو قدر برهان عظیمله رسول حق اولمغه لایق
اولمیم بعض نسخه‌ده در رسولی چون منی کردی خلاف واقع اولمشدر ﴾ مثنوی ﴿
پیش کاوی سجده کردی ازخری * کشت عقلت صید سحر سامری) خرلکدن
بر کاوك اوکنده سجده ایلدك سنك عقلك سامرینك سحرینك شکاری ومغلوبی
اولدی ﴾ مثنوی ﴿ شه بران عقل وکزینش که تراست * چون توکان جهل
راکشتن سزاست) تف وحیف اول عقل وکزیده‌لك اوزره که سنك ایچوندر
سنجلین جهل معدنی دپه‌لمك لایقدر ﴾ مثنوی ﴿ چشم دزدیدی زنور
ذوالجلال * اینت جهل وافر وعین ضلال) چشمکی حضرت حقك نورندن
اوغورلدك واغماض عین ایلدك ایشته سکا وافر جهل ومحض ضلال ﴾ مثنوی ﴿
کاوزرین بانك کرد اخرچه کفت * کاحمقانرا این همه رغبت شکفت) سامری پیدا
ایتدیکی زرین کاو چاغردی آخر نه دیدی یعنی هیچ بر معنی ومعرفت دیمدی که
احمقلره بو قدر میل ورغبت پیدا اولدی ﴾ مثنوی ﴿ زان عجبتر دیده آید
ازمن بسی * لیك حق راکی پذیرد هر خسی) اندن عجبرك بندن چوقلق نسنه
کورمشسز لکن هر بد خس حقی نیچون قبول ایلر بلکه باطل اولنلر باطلی
قبول ایلر نته کم بیوررلر ﴾ مثنوی ﴿ باطلانرا چه رباید باطلی * عاطلانرا چه
خوش آید عاطلی) باطللرنه قپار بر باطل قپار عاطللره نه خوش کاور بر عاطل خوش
کلور وکندی کبی خالی وعاری اولنی قبول قیلور ﴾ مثنوی ﴿ زانکه
هر جنسی رباید جنس خود * کاوسوی شیر نرکی رونهد) زیراکه هر بر جنس
کندینك جنسنی قپار جنسیت علت ضمدر کاو شیر نرجانبنه نیچان بوزقور یعنی بوز قومز
وانکیچون بوز قومز که ایکیسی بری بریله جنس دکلدر ﴾ مثنوی ﴿ کرك
بر یوسف کجا عشق آورد * جزمکر ازمکرتا اورا خورد) کرك یوسف اوزره قنده
عشق کتورر مکر مکردن غیریکه تا آنی یه یعنی مکر مکردن یوز کتورر تا آنی
هلاك ایده ﴾ مثنوی ﴿ چون زکرکی وارهد محرم شود * چون سك کهف
ازبنی آدم شود) اما چونکه کرکلکندن قورتله یوسفه محرم اولور اصحاب
کهفك کلبی کبی قیامتده بنی آدمدن اولور ﴾ مثنوی ﴿ چون ابوبکر از محمد
برد بو * کفت هذا وجه لیس کاذب) محصل علة الضمام اصل جنسیتدر کورمزمیسن
چونکم حضرت ابوبکر محمد علیه السلامدن بوی ایلتدی یعنی ابتدا حضرت
پیغمبری کوروب واندن رایحهٔ صدق آلدقده هیچ معجزه ایستمیوب دیدیکه هذا
وجه لیس بکاذب یعنی شو بر یوزدر که کاذب دکلدر اما ابوجهل نیجه انشقاق
قمره مناسب معجزات کوروب ایناممدی وایمان کورمدی نته کم بیوررلر ﴾ مثنوی ﴿

چون نبد بوجهل از اصحاب درد * دید صد شق قمر باور نکرد) ابوجهل چونکه اصحاب درد دن دکل ایدی سرور کائناتدن یوزشق قمر کوردی وکبرو عناد وجهلندن اعتقاد ایلمدی وایمان کتورمدی یوزشق قمردن مراد معجزات عجیبه در

﴿ مثنوی ﴾ درد مندی کش زبام افتاد طشت * زونهان کردیم حق پنهان نکشت) عجم لساننده مشهور مثللردر که طشت فلان از بام افتاد دیرلر واول کسه نك فضاحتندن وياخود كمال شهرتندن كنايه ايدرلر معنی شول بردرد مند که آنك داملرندن لکن دوشـدی یعنی بین الناس درد مندلکله شهرت بولدی اندن بزاسرار حقیقتی نهان ایلدك وحقیقت اندن پنهان اولمدی که هر مطلوب طالبندن البته مخفی اولمز ﴿ مثنوی ﴾ وانکه او جاهل بداز در دش بعبد * چند بنمودند واو آنرا ندید) واول کسه که اول خدانك دردندن بعيد جاهل ايدی نیجه کره کوستردیلر اول جاهل اول اسراری کورمدی ﴿ مثنوی ﴾ آينهٔ دل صاف باید تادرو * واشناسی صورت زشت ازنکو) قلب آینه سی صاف ومنور کرك تا انده صورت زشتی نیکو واحسن اولان صورتدن کیرو آکلیه سن یعنی آينهٔ دل ژنکار ماسوادن مصفی ومجلا کرکدر تاکم احوال زشتی احوال نیکودن فرق ایلیه سن وهر بدی خوبدن تمییز ایلمکه قادر اوله سن

﴿ ترك كفتن آن مرد ناصح بعد ازمبالغهٔ مغرور خرس را

﴿ مثنوی ﴾ آن مسلمان ترك او کرد و بتفت * زیر لب لاحول کویان باز رفت) اول عاقل اولان مسلمان او ابلهی ترك ایلدی وحرارتله لبی آلتنده لاحول دیه رك کیرو کندی یعنی حول وقوتی اللهه اسناد ایدوب برسبیل تعجب حوله کلمسنی ذکر ایلدیکی حالده کندی وآنی ترك ایتدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت چون از جد و پندم وزجدال * دردل او بیش می زاید خیال) اول ناصح کندیسنه ایتدی بنم جدمدن و پندمدن وجدالمدن آنك قلبنده خیال زیاده طوغر یعنی اکا اوهام وخیالات دخی زیاده اولوب بکا انکار ایلمسی مستحکم اولور دیدی ﴿ مثنوی ﴾ پس ره پند ونصیحت بسته شد * امر اعرض عنهم پیوسته شد) سجدهٔ الم آخرنده در (فاعرض عنهم) پس یا محمد بو کفار مکه دن اعراض ایله و بونلرك تکذیبنه مبالات ایتمه (وانتظر) دخی منتظر اول بونلره غلبه ده (انهم منتظرون) تحقیقا بونلرك تکذیبنه منتظرلردر سکا غلبه ایتمکه اما الله سنی غالب بونلری مغلوب قیلور معنای بیت پس پند ونصیحت یولی بغلنمش اولدی اعرض عنهم امری متصل اولدی یعنی نصیحت قبول ایلاین ابلهدن اعراض ایلمکه (اعرض عنهم) آیتنك مفهومی عاقلك قلبنه متابع اولدی ﴿ مثنوی ﴾ چون دوایت می فزاید درد پس * قصه برطالب بکو برخوان عبس) بوسورهٔ شریفه نك سبب نزولی بودر که

بركون عبدالله بن ام مكتوم رضی الله عنه حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم کلوب (علمنی مما علمك الله یا رسول الله) دیدی وحضرت علیه السلام اول حینده اشراف وصناديد قريشی اسلامه دعوت ایدوب بونلره کمال مرتبه توجهندن ابن مکتومه اصلا جواب ویرمدکده ابن ام مکتوم اعمی اولدیغندن حضرتك اول قومه شغلنی ادراك ایده میوب حضرتك کلامنی قطع ایدوب تکرار (یارسول الله علمنی مما علمك الله) دیدکده حضرت علیه السلام مبارك یوزلرینی عبوس ایدوب اندن اعراض ایلدی درعقب بوسورهٔ شریف نازل اولدی پس حضرت پیغمبر علیه السلام هربار که ابن ام مکتومی کورسه لردی (مرحبا بمن عاتبنی فیه ربی) دیو تعظیم ایدرلردی حتی ایکی کره مدینه یه خلیفه ایلدیلر غزایه کندکده پس جناب عزت علی طریق الحکایه بیوردیلر که (عبس) یعنی اول نبی مکرم صلی الله علیه وسلم یوزینی عبوس ایلدی (وتولی) دخی اعراض ایلدی (ان جاءه الاعمی) لان جاءه تقدیرنده در اعرابدن محلا منصوب مفعول لهدر عبسه یه یعنی اعمانك آکا کلدیکندن اوترو (ومايدريك ای ای شیء يجعلك داريا بحاله يعنی سنی نه شیء داری وعالم قیلور بواعمانك حالنه (لعله یزکی) شاید که اول اعمی تزکی وتطهر ایلیه دنس ذنوبدن واوزاردن سنك کلامك استماع ایتمکلکی سببیله یزکی اصلنده یتزکی ایدی تا زایه مدغم اولدی (او یذکر) یاخود تذکر ایلیوب متنصح ومتعظ اوله یزکی اوزره معطوفدر وحکم ترجیده داخلدر (فتنفعه الذکری) نصبله لعله نك جوابیدر ورفعله ده جائزدر یذکر اوزره معطوف اولیجق یعنی شایدکه تزکی ایلیه ویاخود توعظ وتذکر ایلیوب اکا سنك ذکرك وموعظك منفعت ایلیه اکرچه درجهٔ تزکی تامه واصل اولمزسه ده معنای بیت چونکم سنك دوا وعلاجك اکا چوق درد زیاده ایلر بوهم وجهدر چونکه سنك دوا وعلاجك آکا انجق درد زیاده ایلر یعنی چونکم سنك دواك بو ابلهان دنیایه دردی زیاده ایدر ای مرشد حقیق اولان کسنه قصه یی طالبنه ونصیحتی راغبنه سویله عبس سوره سن اوقیوب اندن حصه دار اولکه جناب عزت اول طالب اولان عبدالله بن ام مکتومه نصیحتی نیجه امر ایلدی کور ﴿ مثنوی ﴾ چونکه اعمی طالب حق آمدست * بهر فقر اورانشاید سینه خست) چونکه اعمی حق طلب ایدیجی کلمشدر فقرندن اوتری انك سینه سنی مجروح ایلمك لایق دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ تو حریصی بر رشاد مهتران * تابیاموزند عام از سروران) ای رسول مکرم سن مهترلرك رشاد وسدادی اوزره حریصسن تا عام سرورلردن اوکرنه لر یعنی اشرافك ایمان واسلامه کلمسنه انکچون حریص سنکه تا انلرك زیردستنده اولان عوام ناس کندی سرورلرندن اوکرنه لر وآنلر واسطه سیله

نیجه کسه لر ایمانه کله لر (مثنوی) احمدا دیدی که قومی از ملوك * مستمع کشتند کشتی خوش که بوك) ای احمد کورد ککه ملوکدن برقوم که مقصود صنادید قریشدر کلامکی استماع ایدیجی اولدیلر بوخصوصدن اوتری خوش اولدیکه که بوك کلمه سی بیت ثانی یه مرهون اولور (مثنوی) این رئیسان یار دین کردند خوش * بر عرب اینها سرند و بر حبش) تقدیر کلام بوخصوصدن اوتری خوش اولدك بویله دیو که بولایکه بو رئیسلر دین اسلامه خوش یار اوله لر زیرا بونلر عرب اوزره وحبش اوزره رئیس وسرورلردر پس (الناس علی دین ملوکهم) فحواسنجه بوملوك که دین اسلامه داخل اوله لر ناس دخی بونلره تابع اولورلر (مثنوی) بکذرد این صیت از بصره وتبوك * زانکه الناس علی دین الملوك) بوصیت بصره وتبوکدن کچر بصره وتبوك ایکی دیار اسمیدر زیراکه خلق پادشاهلرینك دینی اوزره در حضرت نبی علیه السلامك صنادید قریشك ایمانه حریص اولمسی آنلرك اشرافدن واکابردن اولدیغیچون دکلدر بلکه آنلرك ایمانه کلمسی کثرت مؤمنین ووفرت مسلمینه سبب اولدقلرندن اوتریدر نته کم بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) زین سبب تو از ضریری مهتدی * روی خود برتافتی تنك آمدی) بوسبیدن سن مهتدی اولان اعمادن وهدایت ورشاد بولنان نابینادن یوزیکی دوندردك وتنك کلدك بویله دیو (مثنوی) کاندرین فرصت کم افتد این مناخ * تو زیارانی ووقت تو فراخ) که بوفرصتده بومناخ آز واقع اولور یعنی بونلرك جلوس وقعودی آز دوشر سن یاراندنسن وسنك وقتك واسعدر هرنه زمان کلسك سکا قابلیت واردر (مثنوی) مزدحم می کردیم در وقت تنك * این نصیحت می کنم نی خشم وجنك) تنك وقتده بکامزدحم ومانع اولورسن یاعبدالله بونی سکا نصیحت ایلرم خشم وجنکدن دکل یعنی خلوص ایله سویلرم خصومت وجدال جهتندن دکل (مثنوی) احمدا نزد خدا این یك ضریر * بهتر از صد قیصرست وصد وزیر) ای احمد حضرت خدانك قتنده بو براعمی یوز قیصردن و یوز وزیردن ایودر زیرا اعتبار عند الله سیرته در صورته دکلدر ونظر حق قلوب ونیاته در شکل وهیئته دکلدر (مثنوی) یاد الناس معادن هین بیار * معدنی باشد فزون از صد هزار) عن ابی هریرة رضی الله عنه قال قال علیه السلام الناس معادن کمعادن الذهب والفضة) ناس آلتون وکموش معدنلری کبی معدنلردر معدن مستقر مستوطنه دیرلر یعنی انسان متفاوتدر معادن متفاوت اولدیغی کبی نته کم بعض معدن واردر که الم وتعب کثیرله آندن برشیء یسیر حاصل اولمز وحاصلی خرجن اوده مز و بعضیسی دخی تعب کثیردن شیء یسیر حاصل اولور و بعضیسی علی

العکس تعب یسیردن شیء کثیر حاصل اولور (کذلك الناس متفاوتون فی الاستعدادات) پس حضرت مولانا حضرت خدا لساننده‌ن حضرت احمده خطاب ایلر لکن وارث محمدی ووقتنك احمدی اولنلره اشارت وارشاد ایدوب بیوررلر که ای کندی وقتنك احمدی وای وارث محمدی (الناس معادن) حدیثنك مفهومنی یاد ایله وهر کسنك تربیه واصلاحی ایچون تعب وزحمت چکمه بلکه ناظر استعدادات اولکه ناس متفاوته در نیجه معادن اولور که صورتا چوق محصول الوردن مأمول اولور لکن بعد تعب کثیر انلردن برشیء یسیر حاصل اولمز مثلا صنادید قریش کبی و برمعدن دخی اولور که صد هزار معدندن انك محصولی فزون اولور مثلا عبدالله ابن ام مکتوم رضی الله عنه کبی که آنك درونی معدن ایمان وایقان ایدی (مثنوی) معدن لعل وعقیق مکنس * بهترست از صد هزاران کان مس) مستور اولان لعل وعقیق معدنی نیجه یوز بیك مس معدنندن ایورك ومقبولکدر مکنس مختفی معناسنه در (مثنوی) احمدا اینجا ندارد مال سود * سینه باید پر زعشق ودرد ودود) ای احمد بونده مال فائده طوتمز عشقدن ودرددن وودود آهدن پرسینه کرکدر که (مثنوی) اعمی روشن دل آمد در مبند * پند اوراده که حق اوست پند) کوکلی روشن اعمی کلدی قپویی بغله پندی اعمایه ویر زیرا پندانك حقیدر (مثنوی) کردوسه ابله ترا منکر شدند * تلخ کی کردی چو هستی کان قند) اکر ایکی اوچ ابله سکا منکر اولدیلرسه نچون تلخ و بی حضور اولورسن چونکه قند وشکرك معدنیسن یعنی (ولقد نعلم انك یضیق صدرك بما یقولون) فحواسنجه ودخی (ولاتك فی ضیق مما یمکرون) مقتضاسنجه انلرك سوزندن اکرچه تنك دل ومکرندن متضجر اولورسن لکن حقیقتده جمیع حالات واطاقتك معدنیسن پس بونلرك اقوال وافعالندن تنك دل اولمه (مثنوی) کردوسه ابله ترا تهمت نهد * حق برای تو کواهی می دهد) اکر ایکی اوچ ابله سکا تهمت قویه حضرت حق سنکیچون شهادت ویرر (مثنوی) کفت از اقرار عالم فارغم * انکه حق باشد کواه اوراچه غم) حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم ایتدی خلق عالمك اقرارندن فارغم اول کسه که انکیچون حق کواه اوله اکا نه غم واردر (مثنوی) کرخفاشی راز خورشیدی خوریست * آن دلیل آمد که آن خورشید نیست) حضرت پیغمبر علیه السلام لساندن بیوررلر که عالمك اقرارندن فارغم اول کسه‌نك که حق شاهدی اوله آنك نه غمی واردر اکر برخفاشك برخورشیددن لایق اولیدی و برسه شمسه مقارنت قیلیدی اول دلیل کلدیکه اول کونش دکلدر زیرا خفاش صغیر العین وضعیف البصر برطیردر که کیجه اوچر وکونشك یوزندن قچر پس الضدان لایجتمعاندر که بریرده مجتمع اولسه

مجانست وموافقت معناسن مشعر اولوردی وشمسك شمس اولمسنه دلالت قیلوردی
نته‌کم بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ نفرت خفاشکان باشد دلیل * که منم خورشید
تابان جلیل) یراسه جکارك نفرتی دلیل اولور خورشیدك خورشید اولمسنه وآنلرك
خورشیددن نفرتی خورشیدك بویله دیمسنی مستلزم اولور که بن جلیل اولان
خدانك تابان اولان آفتابی یم که خفاشلر بنم نوریمه طاقت کتوره‌مزلر
﴿ مثنوی ﴾ کر کلابی را جعل راغب شود * آن دلیل ناکلابی می‌شود) اکر
جعل بر کلابه طالب وراغب اوله اول حالت اول کلابك کلاب اولمسنه دلالت
ایلر زیرا جعلك شاننددر که رایحهٔ کلدن وکلابدن اولور وحیاتی منقطع اولور
واعجب عجایب بودر که ینه نجاسته اعاده اولنسه دیریلور (کما قال صاحب حیوة
الحیوان الجعل دویبة معروفة من شانها جمع النجاسة وادخارها ومن عجیب امرها
انها تموت من ریح الورد وریح الطیب فاذا اعید الی الروث عاش) پس اهل دنیا
جعل کبیدر دائما جمع نجاست ایدرلر وانبیا واولیانك صحبتلرندن وکلاملرندن
اعراض ایدرلر (لان کلامهم یضرهم کما یضر ریاح الورد بالجعل ﴿ مثنوی ﴾
کر شود قلبی خریدار محك * در محکی اش در آید نقص وشك) اکر بر قلب
محکی خریدار وطالب اوله آنك محك لکندن نقصان وشك کاور زیرا کرچك
محك اولسه قلب اندن فرار ایلردی ﴿ مثنوی ﴾ دزد شب خواهد نه روز این
را بدان * شب نیم روزم که تابم در جهان) دزد شب استر روز ایستمز زیرا
کندیسنه نافع شبدر روز دکلدر بونی بیل شب دکلم روزم که جهانده پاندارم
وعالمی روشن ومنور ایلرم بو سببدندر که کافر ومنافقلر بندن نفرت ایلرلر
﴿ مثنوی ﴾ فارقم فاروقم وغلبیر وار * تاکه کاه ازمن نمی یابد کذار) فارق
اسم فاعلدر فرق ایدیجی معناسنه فاروق مبالغه ایله اسم فاعلدر زیاده فرق
ایدیجی معناسنه یعنی فرق ایدیجی ام وغربال کبی مبالغه ایله فرق ایدیجی ام تاکه
صمان بندن کذار وعبور بولمیه یعنی تاکم صمان کبی بی لب اولنلر بندن کچمك بولمیه
ونیك وبد ایله مخلوط اولمیه (قال علیه السلام انا فرق بین الناس وقال علیه
السلام اسمی فی الکتب السالفة فارق لیطا ای فارق بین الحق والباطل
﴿ مثنوی ﴾ آردرا پیدا کنم من از سبوس * تانمایم کین نقوشست آن نفوس)
بن آردی سبوسدن پیدا وجدا ایلرم تا خلقه کوسترمکه بو نقوشدر اول نفوس
نقوشدن مقصود اهل صورتدر نفوسدن مراد اصحاب معنادر زیرا مقصود
بالذات اولمینلر نقوش مثابه‌سنده لاشیدر وهر وارث کامل حضرت نبی دخی
بویله‌در وهر بری دیرلر که ﴿ مثنوی ﴾ من چو میزان خدایم درجهان *
وانمایم هر سبك را از کران) بن چونکه جهانده خدانك میزانیم یاخود معنی

بن خدانك میزانی کبی یم جهانده هر سبکه وخفیفی آشکاره کوسترم وزین ووقار
وسکینت صاحبندن (قال القاشانی المیزان ما یتوصل به الانسان الی معرفة مقدار الشیء
فمیزان اهل الظاهر هو الشرع ومیزان اهل الباطن العقل المنور بنور القدس ومیزان
الخواص علم الطریقة ومیزان خواص الخواص الکلام الالهی الذی لا یتحقق به
الا الانسان الکامل فالانسان الکامل کمیزان الحق فیما بین الخلق والله اعلم ﴿ مثنوی ﴾
کاو را داند خدا کوساله * خر خریداری ودرخور کاله) بر کوساله کاوی خدا یا اولور
فی المثل خر بر خریدار در اکا لایق بر کوساله در یعنی کوساله سیرت وحیوان طبیعت
اولان کمسه کاو مثابه‌سنده اولان بر انسان صورتی کندی یه خدای نفسانی
وبردیکی ومربی اولوب تربیه قیلدیغی جهتدن آنی خدا بیلوب خدمتلر وعرض
عبودیتلر ایلر اکرچه بحسب الظاهر اکا خدا واله دیمزسه ده پس هرکس کندی یه
مناسب البته برنسنه‌یه مشتریدر مثلا خر بر مشتریدر واکا لایق اولان قاونك خامی
وکتوسی وطادسزیدر پس خره لایق اولان هر کوساله‌یه لایق اولان کاودر
کذا وکذا هر کسك کندی مشتریسنه لایق اولان بودر وکوساله‌یه لایق اولان
کاله بونده متاع معناسنه دکلدر بلکه قاونك خامی وکتوسی وطادسزی معناسنه‌در
﴿ مثنوی ﴾ من نه کاوم تاکه کوسالم خرد * من نه خارم کاشتری از من
چرد) کاو دکلم تاکه بنی کوساله صتون آله بن خار دکلم که اشتر بندن اوتلیه یعنی
بن کاو سیرت دکلم که تا بر کوساله طبیعت وانسان صورت کمسه بکا مشتری اوله
وتبعیت قیله وکذلك خار مثابه‌سنده دخی دکلم که اشتر سیرت اولنلر بندن تمتع قیله‌لر
وحظ ونصیب آله‌لر ﴿ مثنوی ﴾ او کمان دارد که بر من جور کرد * بلکه
از آینهٔ من روفت کرد) پس اول کمسه که بندن اعراض ونفرت ایلکله کمان
طوتر که بکا جور ایلدی بلکه بنم آینهٔ قلبمدن غباری سپوردی یعنی آنك بندن
اعراض ایلمسی ونفرت قیلمسی بکا الم وجفا دکلدر بلکه عین صفادر بو بیتلر اکرچه
حضرت نبی علیه السلام لساننددر لکن هر محمدی مشرب اولان ولی کندی
زماننده بو سوزی سویلر وکندیدن اعراض ایدنلر حقنده بوکونه کلماتی ادا ایلر
پس جنسیت علت انضمام اولدیغنده وهرکس کندی جنسی جانبنه میل وتوجه
قیلدیغنده بو حکایت ایله استشهاد ایدوب بیوررلر

﴿ تعلق کردن دیوانه جالینوس را وترسیدن جالینوس ﴾

﴿ مثنوی ﴾ کفت جالینوس با اصحاب خود * مر مرا تا آن فلان دارو دهد)
جالینوس حکیم کندینك اصحاب وشاکردلرینه دیدی تحقیقا بکا تا اول فلان کمسه
دارو ویره یاخود اول فلان دار ویی ویره ﴿ مثنوی ﴾ پس بد و کفت آن
یکی کای ذوفنون * این دوا خواهند از بهر جنون) پس اصحابندن بریسی

اکا ایتدی ای ذو فنون بو دوابی جنوندن اوتری ایستر ❊ مثنوی ❊ دوراز
عقل تواین دیکر مکو * کفت درمن کردیك دیوانه رو) بوحالت سنك عقلكدن
بعید در بو سوزی بردخی سویله جالینوس ایتدی بوکون بکا بر دیوانه توجه ایلدی
❊ مثنوی ❊ ساعتی درروی من خوش بنکرید * چشمکم زد آستین من کشید)
برساعت اول دیوانه بنم یوزیمه خوش نظر ایلدی بکا کوز قیپدی بنم یکمی چکدی
❊ مثنوی ❊ کرنه جنسیت بدی درمن ازو * کی رخ آوردی بمن آن زشت رو)
اول دیوانه‌دن اکر بنده جنسیت اولمیدی اول زشت رو بکا نچون یوز کتوردی
وتوجه ایلردی ❊ مثنوی ❊ کرندیدی جنس خود کی آمدی * کی بغیر
جنس خود را بر زدی) اکر بنی کندی جنسی کورمیدی نچون کلوردی جنسدن
غیری به کندوبی نچون اووردی یعنی جنسدن غیری یه کندوبی ضم ایلمز وقریب
قیلمزدی ❊ مثنوی ❊ چون دو کس برهم زندبی هیچ شك * درمیانشان
هست قدر مشترك) چونکه ایکی کسه بری برینه اوره یعنی ایکیسی بری برینه
مقارن اوله ومصاحبت قیله هیچ شکسز آنلرك اورتاسنده قدر مشترك واردر
یعنی اکرچه بحسب الظاهر بربرله جنس دکل ایسه‌لرده بحسب المعنی آنلرك
وجودنده اشتراك اولنمش جنسیتدن برمقدار شیء واردرکه آنك اول برآخر
کسه‌یه تعلقه سی اول قدر مشترك واسطه سیله اولور نته کم بیوردقلری
حکایه‌دن ظهوره کلور ❊ مثنوی ❊ کی پرد مرغی مکر با جنس خود * صحبت
ناجنس کورست ولحد) برمرغ نچون اوچار مکر کندی جنسیله زیرا ناجنسك
مصاحبتی قبر ولحددر (کما قیل اضیق السجون معاشرة الاضداد)

❊ سبب پریدن وچریدن مرغی با مرغی که جنس او نیست ❊

❊ مثنوی ❊ آن حکیمی گفت دیدم در تکی * در بیابان زاغ را با لکلکی)
اول بر حکیم حکایه ایدوب دیدی تك وپو ایلکده بیابانده زاغی بر لکلك ایله
کوردم ❊ مثنوی ❊ درعجب ماندم بجستم حالشان * تا چه قدر مشترك
یابم نشان) عجبده قالدم بونلرك حالنی طلب ایلدم تا بونلرك مصاحبت ومقارنتنه
نشان نه کونه قدر مشترك بولم که بونلر بری برینه خلاف جنس ایکن مقارنت
ایلمرینه علت نه ایدیکنی بیلم ❊ مثنوی ❊ چون شدم نزدیك من حیران
ودنك * خود بدیدم هردوان بودند لنك) چونکه بن حیران ودنك انلرك قتنه
کتدم خود کوردم انك هر ایکیسی اقسق ایدیلر پس بو ایکیسنك ماببننده
قدر مشترك لنکك اولور ❊ مثنوی ❊ خاصه شهبازی که او عرشی بود *
با یکی جغدی که او فرشی بود) علی الخصوص که بر شهباز که او عرشی اوله بر جغدله که
او فرشی اوله وحال بوکه بری بریله صور تا انلر مصاحبت ومقارنت قیله

ما بینلرنده اکرچه جنسیت یوقدر لکن مقارنت ومجالسته البته قدر مشترك برسنه
علت اولمشدر شهبازدن مرشیدن مراد اولیا وعرفا وصلحادر وجغدفرشیدن
مراد اهل دنیا واهل نفس وهوادر ❊ مثنوی ❊ آن یکی خورشید علیین
بود * وین دکر خفاش کز سجین بود) اول بریسی علیین آفتابیدر وبو بریسی
خفاشدر که سجینندندر ❊ مثنوی ❊ آن یکی نوری ز هر عیبی بری *
وین دکر کوری کدای هر دری) اول بریسی هر عیبدن عاری وبری بر نوردر
وبو بریسی هر بر قپونك کداسی بر کوردر ❊ مثنوی ❊ آن یکی ماهی که بر پروین
زند * وین یکی کرمی که در سرکین زید) اول بریسی فی المثل بر ماهدر که
پروینه اوزره اورر وبو بریسی مثلا بر کرمدر که سرکینده دیریلور ❊ مثنوی ❊
آن یکی یوسف رخی عیسی نفس * وین یکی کرکی ویا خر با جرس) اول بریسی فی المثل
عیسی نفسلو بر یوسف رخدر وبو بریسی مثلا بر قورد ویا خود چاکلو بر خردر یعنی
یا کرك کبی درنده طبیعت ویاخود بوینینه چاك اصلمش خرسیرت بر کسه‌در
❊ مثنوی ❊ آن یکی پران شده در لامکان * وین یکی درکاهدان همچون
سکان) اول بریسی مثلا لامکانده وعالم جانده پرواز ایدیجی اولمش وبو بریسی
فی المثل کلاب کبی صمانلقده قالمش پس شو ذکر اولنان ایکی صنفك مابیننده
اصلا جنسیت ومناسبت یوقدر اکر صورتا بحسب الضرورة بعض قدر مشترك
سببیله برزمان بری بریله مقارنت ایلسه‌لر عاقبة الامر بینه مفارقت ایدوب هرکس
کندی جنسی جانبنه کتمك محقق ومقرر اولور ❊ مثنوی ❊ با زبان معنوی کل
با جعل * این همی کوید که ای کنده بغل) زبان معنویله کل جعله بونی
هر دم دیر که ای قولتغی قوقش یعنی ای خبیث رایحه لو ❊ مثنوی ❊
کر کریزانی ز کلشن بیکمان * هست آن نفرت کمال کلستان) اکر کلشندن
قاچیجی ونفرت ایدیجی ایسك بی کمان وبی شك اول نفرت کلستانك کمالیدر زیرا
نجاست بوجکینك کلستانله نه مناسبتی واردرکه اول کلستانك طالبی اوله اکا لایق
اولان نجاستدرکه کلستاندن نفرت ایلیه وطالب نجس اوله ❊ مثنوی ❊
غیرت من بر سر تو دور باش * می زند کای خس از ینجا دور باش) بنم غیرتم سنك
باشك اوزره دور باشدر یعنی چوماق ومنع ایدیجی یساقجی دکنکیدر اورر بویله
دیو که ای خس ودنی بورادن ایراق اول ❊ مثنوی ❊ ور بیامیزی تو با من ای
دنی * این کمان آید که از کان منی) واکر سن بنمله قاریشه سن وامتزاج واختلاط
قیله سن ای دنی بوکمان کلور که سن بنم اصلمدنسن یعنی عاقل اولنه و بوحالی
مشاهده قیلنه بوشبهه طاری اولور که سن بنم اصلمدن اوله سن ❊ مثنوی ❊
بلبلانرا جای میزیبد چمن * مر جعل را در چمین خوشتر وطن) بلبلاره جای

ومقام چون پراشور ولایق اولور جمله توطن ایلك چیده خوشتردر یعنی نجاست
ایچره توطن قیلق ومقیم اولمق اکا لایقستر در ﴿ مثنوی ﴾ حق مرا چون
از پلیدی پاك داشت * چون سزد برمن پلید برا کاشت) حق تعالی چونکم بنی
پلیدلکدن وخبثلکدن پاك طوتدی پلیدلکی یاخود بر پلیدی بنم اوزریمه حواله
ایلك نیجه لایق اولور که بنم پلیدلکله مناسبتم بوقدر ﴿ مثنوی ﴾ یك رکم
زیشان بد وآنرا برید * درمن آن بدرك کجا خواهد رسید) بنم بر طمرم آنلردن
ایدی حضرت حق آنی بندن کسدی اول بدرك بکا قنده ایرشسه کرك یعنی
هرخبث طبیعتدن ولوث بشر بتدن پاك وطاهر اولان مرشد کامل وانسان واصل
بودر که مقدما بندخی اسیر نفس ایکن برطمرم بو اسیر نفس وصورت اولنلردن
ایدی و بنم وجودمده آنلردن برحالت وخصلت وار ایدی اول مناسبتله اهل نفس
واهل صورت بکا مائل اولورلر و بنمله مصاحبت ایتمکه رغبت قیلورلردی الآن
حق تعالی اول بدخصلتی بندن قطع قیلدی و بنم قلب وروحمی مطهر ایلدی پس
اول بدرك اولنلر ولوث بشر یتده قلانلر بکا شمدنصکره نیجه یتشمك ایستر
ونه وجهله مقارنت میل ایلر ﴿ مثنوی ﴾ یك نشان آدم آن بوداز ازل * که
ملائك سر نهندش ازمحل) ازلدن حضرت آدم علیه السلامك برنشانی اول ایدیکه
ملائکه اکا باش قویه لر محل جهتدن یعنی سجده یه لایق وسزا اولدیغی جهتدن
﴿ مثنوی ﴾ یك نشان دیکرانکه آن بلیس * ننهدش سرکه منم شاه ورئیس)
برنشان آخر دخی اوایدی که اول ابلیس که شاه وسید بنم دیو آدم علیه السلامه
باش قومیه ﴿ مثنوی ﴾ پس اکر ابلیس هم ساجد شدی * اونبودی آدم
اوغیری بدی) پس ابلیس دخی حضرت آدم علیه السلامه ساجد اولیدی اول
آدم اولمزدی وآدمدن غیری اولمق لازم کلوردی وابلیس ایله نوعا جنسیتی اولمق لازم
اولوردی ﴿ مثنوی ﴾ هم سجود هرملك میزان اوست * هم جحود آن عدو
برهان اوست) هرملکك سجودی اول آدمك میزانیدر هم اول عدونك آدمه انکاری
واندن استکباری اول آدمك برهانیدر که آنك انکاری حضرت آدمك اولمسنه
دلیل قاطع و برهان ساطعدر ﴿ مثنوی ﴾ هم کواه اوست اقرار ملك *
هم کواه اوست کفران سکك) هم ملکك اقراری اکا شاهددر هم کلب جکرنك
کفر وانکاری آکا شاهددر ﴿ مثنوی ﴾ این سخن پایان ندارد باز کرد *
ناچه کرد آن خرس باآن نیك مرد) بوسوز پایان طوتمز کیرودون که اول خرس
اول نیك مرده نه ایلدی یعنی چونکم اول عاقلك پند و نصیحتی قبول ایلمدی
انك باشنه نه کلدیکنی بیان ایله

﴿ تتمهٔ اعتماد آن مغرور برتملق خرس ﴾

﴿ مثنوی ﴾ شخص خفت وخرس می راندش مکس * وزستیز آمد مکس
زوباز پس) اول شخص یاتدی وخرس انك مکسنی سوردی وعنادندن مکس
اندن کیرواردنه کلدی ﴿ مثنوی ﴾ چند بارش راندازروی جوان * آن
مکس زوباز می آمد دوان) خرس نیجه کره مکسلری جوانك یوزندن سوردی
اول مکس علی الفوربلرك کیرو کلدی ﴿ مثنوی ﴾ خشمکین شد بامکس خرس
و برفت * برکرفت از کوه سنکی سخت زفت) خرس مکسه غضبناك اولدی
وکندی طاغدن زیاده بیوك برطاش قالدیری ﴿ مثنوی ﴾ سنك آوردو مکس را
دیدباز * بررخ خفته کرفته جای وساز) طاشی کتوردی ومکسی کیروکوردی
اویومش کسه نك یوزی اوزره یرودوزن طوتمش ﴿ مثنوی ﴾ بر کرفت
آن آسیا سنك و بزد * برمکس تاآن مکس واپس خزد) اول دکرمن
طاشنی قالدیردی جوانك یوزنده اولان مکس اوزره اوردی تااول مکس کیرو
سورنه یعنی کیرو کیده ﴿ مثنوی ﴾ سنك روی خفته را خشخاش کرد *
این مثل برجمله عالم فاش کرد) سنك خفته اولان جوانك یوزنی خرد وخشخاش
ایلدی بو مثلی جمیع عالم اوزره فاش ایلدی یعنی بوحکایه عالمه مشهور اولدی
﴿ مثنوی ﴾ مهرابله مهر خرس آمد یقین * کین اومهرست ومهر اوست
کین) ابلهك مهر ومحبتی شکسز خرسك مهر ومحبتی کلدی ابلهك کینی محبتدر
وابلهك محبتی کینیدر ﴿ مثنوی ﴾ عهد اوسستست وویران وضعیف *
کفت اوزفت ووفای او نحیف) ابلهك عهدی سست وخراب وضعیفدر آنك
سوزی قوی وانك وفاسی ضعیف ونحیفدر ﴿ مثنوی ﴾ کرخورد سوکند هم
باورمکن * بشکند سوکند مرد کژ سخن) اکر اندایچه هم باور واعتماد ایلمه
اکری سوزلی کذاب مرد یمینی صر وعهدنه وفا ایتمز ﴿ مثنوی ﴾ چون که
بی سوکند کفتش بد دروغ * تومیفت از مکر وسوکندش بدوغ) چونکه
آندسز ابلهك سوزی یلان اولدی سن آنك مکرو یمیندن دوغه دوشمه یعنی آنك
مکر وسوکندنه اعتماد وتصدیق ایدوب بلا ومحنته کرفتار اوله ﴿ مثنوی ﴾
نفس اومیرست وعقل او اسیر * صد هزاران مصحفش خود خورده کیر)
ابلهك نفسی امیر وغالبدر وآنك عقلی اسیر ومغلوبدر اول ابلهی نیجه یوز بیك
مصحفه سوکندیمش طوت یعنی آند ایچمش فرض ایت ﴿ مثنوی ﴾ چون که
بی سوکند قولی بشکند * کرخورد سوکند ازان بدتر کند) چونکم یمینسز
عهد و پیمان صر اکر آند ایچر آنی دخی صر ﴿ مثنوی ﴾ زانکه نفس
آشفته ترکردد ازان * که کنی بندش بسوکند کران) زیراکه نفس اماره اندن
پریشانرك ودیوانه رك اولورکه اونفسی ثقیل ومحکم سوکند ایله مقید قیله سن

وباغلیه‌سن اسیر نفس اولان کسه‌نك حبل یمین ایله نفسنی مقید قیلسی آکابکزرکه
﴿ مثنوی ﴾ چون اسیری بند برحاکم نهد * حاکم اورا بردرد بیرون جهد)
مثلا براسیرکبی که حاکم وسید اوزره بند قویه حاکم ومالك اولان کسه اول بندی
برتار طاشره صچرد ﴿ مثنوی ﴾ برسرش کوبدز خشم آن بندرا * می
نهد بر روی اوسو کندرا) غضبندن اول قید وبندی اسیر وبنده‌نك باشی اوزره
اورر سوکندی انك یوزی اوزره اورر یعنی اول امیر قیدی وبندی خشمندن
اسیرك یوزینه اوردیغی کبی نفس اماره دخی ضعیف العقل اولان کسه‌نك قسمنی
آنك یوزینه اورر ﴿ مثنوی ﴾ توز اوفوا بالعقود ش دست شو * احفظوا
ایمانکم با اومکو) سورهٔ مائده‌نك اولنه اشارتدر (یاایها الذین آمنوا) اهل
تفسیر علقمه‌دن روایت ایدر که قرآنده هر یرده که یاایها الناس ذکر اولنه
اول آیت مکیدر وهر نه یرده که یاایها الذین آمنوا ذکر اولنه اول آیت مدنیه‌در
یا حرف ندادر وای اسم مبهمدر ضم اوزره مبنیدر لازم الاضافه‌در حرف ندا ایله
منادی ماییننده واصله‌در و یا حرف تنبیهدر ای یه اضافه‌دن عوضدر ونداعا قلینه
تنبیه وجاهلینه تعریف ومحبتنی تهییج ایچوندر یعنی ای شول کیمسه‌لر که اللهه ایمان
کتوردیکز (اوفوا) ایفا ایلك (بالعقود) عهدیکزه (الوفاء هو القیام بمقتضی العهد
والایفاء کذلك والعقد العهد والموثق عقود) بوراده عموم اوزره در اکر الله ایله
عبد مابیننده اولان عقود اولسون و یاخود عبادك بری بری مابیننده اولان معاقده‌سی
اولسون بیع وشراده اولان عقود شرعیه کبی وعقد ونکاح کبی (احلت لکم)
سزه حلال قیلندی (بهیمة الانعام) البهیمة کل ذات اربع قوائم بهیمه‌نك
انعامه اضافتی بیان ایچوندر ای احل لکم البهیمة من الانعام دیمکدر بو انعامدن
حلال اولان بهیمه ازواج ثمانیه‌در که سورهٔ انعامده معدود اولمشدر دوه بقره
وغنم ومعز یعنی کچی ودخی جانوران وحشی کبی که آهو وکا وکوهی وجیران کبی
(الا مایتلی علیکم) بهیمة الانعامدن استثنادر الا اول شی حلال اولمدی سزه که
سزك اوزریکزه تلاوت اولنور نته‌کم (حرمت علیکم المیتة والدم ولحم الخنزیر) وبونلر
امثالی (غیر محلی الصید) غیر حالیت اوزره منصوبدر لکم ده اولان ضمیردن تقدیر
کلام (احلت لکم هذه الاشیاء غیر محلی الصید وانتم حرم) بو دخی حالدر محلیك
ضمیرندن پس تقدیر کلام بودر که جملهٔ انعامدن اولان بهائم سزه حلال اولدی
الا شول حالده اولدی که سز صیدی حلال ایدیجی دکلسز محرم اولدیغکز
حالده یعنی حج وعمره‌دن احرام حالنده دکلدر (ان الله یحکم ما یرید) تحقیقا الله
حکم ایلر تحلیل وتحریمدن دیله‌دیکنی ومصراع ثانی سورهٔ مائده‌ده اولان برآیت
آخره اشارتدر نته‌کم جناب عزت بیوررلر که (واذا حللتم) یعنی ای بنم قوللرم چون

سز یمین ایلسه‌کز (واحفظوا ایمانکم) یمینلریکزی صیدن حفظ ایدك معنای
بیت سن آنك اوفوا بالعقوددن ال یو آکا (احفظوا ایمانکم) دیمه یعنی احمق وجاهلسن
ای عاقل اولان کیمسه (اوفوا بالعقود) دیدکدن ال یویس اذان وابلهانه (احفظوا
ایمانکم) دیمه‌ز براناداان صیانت عهد وپیمان ومحافظت عقد وایمان قیلمز ﴿ مثنوی ﴾
وانکه داند عهد پاکی میکند * ترك کند چون تار وکرداو تند) واول کسه که بیلور
عهدی پاك ایلر یعنی عهدی نه کسه ایله ایلدیکنی بیلان کسه جسدنی تارکبی ایلر
وانلرك چوره‌سنه طولنور یعنی اول کسه که عهدی معنی حضرت حقله ایلدیکنی بیله
اصلا اول عهددن دونمز وبری اولمزاکراول عهدی یرینه کتورمکده انك تنی تارکبی
نحیف وزار اولور سه ده ینه عهددن بری اولمیوب انك اطرافنه طولنور دیمك اولور

﴿ رفتن مصطفی علیه السلام بعیادت صحابهٔ رنجور وبیان فائده آن ﴾

﴿ مثنوی ﴾ از صحابه خواجهٔ بیمار شد * واندران بیماریش چون تار شد *
اصحاب رسول الله دن برخواجه خسته اولدی وخواجه اول بیمارلقده تارکبی اولدی
﴿ مثنوی ﴾ مصطفی آمد عیادت سوی او * چون همه لطف وکرم بد خوی او)
حضرت رسول علیه السلام اول خسته‌نك جانبنه عیادته کلدی عیادت خسته
خاطرن صور مغه دیرلر چونکه انك خوبی وعادتی جمیعا لطف وکرم ایدی
﴿ مثنوی ﴾ در عیادت رفتن تو فائده ست * فائده ان باز تو عائد ست) سنك
دخی عیادته کتمکده فائده‌ك واردر آنك فائده‌سی کیرو سکا عائده‌در ﴿ مثنوی ﴾
فائدهٔ اول که آن شخص علیل * بوکه قطبی باشد وشاه جلیل) اول فائده بودر که
اول خسته اولان کسه اوله که برقطب وشاه جلیل اوله ﴿ مثنوی ﴾ ورنباشد
قطب یار ره بود * شه نباشد فارس اسپه بود) واکر فرض ایدهلم اول علیل قطب
اولمزسه یول یولداشی اولور اول مریض اکرشاه اولمیه عسکرك فارسی اولور
﴿ مثنوی ﴾ چون دوچشم دل نداری ای عنود * که نمی دانی تو هیزم را
زعود) ای عنود ایکی کوکل کوزی طوتمزسن که سن هیزمی عوددن بیلمزسن
وایو کسه‌یی کوتو کسه‌دن فرق قیلمزسن ﴿ مثنوی ﴾ چونکه گنجی هست
در عالم مرنج * هیچ ویرانه مدان خالی زکنج) چونکه عالمده برکنج واردر
انجمه یعنی عند المؤمنین محقق ومقرردرکه بو عالمده خزینهٔ حق اولان ولیدن
خالی دکلدر پس اویله اولدیسه متألم اولمه هیچ ویرانه‌یی کنجدن خالی بیلمه
بلکه هر کوردیکك درویش وفقیر اول کنجك محلی بودر دیو حسن ظن ایله
کا قیل * بیت * (هر بیشه کمان مبر که خالیست * شاید که پلنك خفته باشد)
﴿ مثنوی ﴾ قصد هر درویش می کن از کزاف * چون نشان یابی بجد می کن
طواف) هر بر درویشه قصد ایله کزافدن که طالب کنز الهی اولان کسه‌نك

شرطی بودر چونکم نشان بوله سن آنی جدله طواف ایله یعنی بردرویشك وجودنده
خزینهٔ الهیه دن علامت اثر بوله سن آنك اطرافنی طولان واكا خدمت ایله
❊ مثنوی ❊ چون ترا آن چشم باطن بین نبود ✱ گنج می‌پندار اندر هر وجود)
چونکم سکا اول باطن کوریجی چشم اولمدی پس هر وجودده گنج ظن ایله یعنی
بو وجود خزینهٔ الهیه دن خالی دکلدر دیو اعتقاد ایله ❊ مثنوی ❊ پس
صلهٔ یاران ره لازم شمار ✱ هر که باشد گر پیاده گر سوار) پس یارانك صله سنی
لازم اولان طریق عد ایله که طریقت قرداشلری بر برین زیارت ایلك لازمدر هر کم
اولورا کر پیاده اکر سوار یعنی اکر مبتدی اولسون واکر منتهی اولسون ❊ مثنوی ❊
ور عدو باشد هم این احسان نکوست ✱ که باحسان بس عدو گشتست دوست)
واکر عدو اوله بو احسان ایودر یعنی دشمنی بیله عیادت و زیارت ایلك واكا دخی
احسان قیلق نافع و پرفائده در زیرا چوق دشمن احسان سببیله دوست اولمشدر
کما قیل ✱ بیت ✱ احسن الی الناس تستعبد قلوبهم ✱ فطالما استعبد الانسان احسان
❊ مثنوی ❊ ورنگردد دوست کینش کم شود ✱ زانکه احسان کینه را مرهم
شود) واکر دشمن عیادتله دوست اولمزسه آنك کین وعداوتی ناقص اولور
زیرا که احسان کینه‌یه مرهم اولور ❊ مثنوی ❊ پس فوائد هست غیر ان ولیك ✱
آن ملالت خایفم ای یار نیك) بوندن غیری چوق فوائد واردر ولکن ای یار نیکو
تطویل مقالدن خایفم مختصر ومفید اولمق اولیدر ❊ مثنوی ❊ حاصل
این آمد که یار جمع باش ✱ همچو بتگر از حجر یاری تراش) حاصل کلام ونتیجهٔ مرام
بو کلدیکه جمعه یار اول واخوان ویارانی کندیکه چوق قیل بت یوبجی کبی طاشدن
بر دوست یون یعنی سالکه یاران بر مرتبه لازم وواجبدر که اکر فرضی انسان شکلنده
بر یار ومصاحب ایدنمکه قادر اولمزسه یاری انك حجردن بر یاری کرکدر تاکم منفرد
اولمیه وراه حقده تك وتنها سیر قیلیه ❊ مثنوی ❊ زانکه انبوهی وجمع کاروان ✱
ره زنانرا بشکند پشت وسنان) زیرا که کاروانك کثرت وجمعی رهزنلرك ظهرنی
ورمحنی صر وقطاع طریق اولنلری مغلوب ومقهور ایلر (الجماعة رحمة) حدیثی
و (ید الله مع الجماعة) قول شریفی بو معنایه شهادت قیلور

❊ وحی کردن حق تعالی بموسی علیه السلام که بعیادت من نیامدی ❊

❊ مثنوی ❊ آمد از حق سوی موسی این عتاب ✱ کای طلوع ماه دیده تو زجیب)
حضرت حقدن موسی علیه السلام جانبنه بو عتاب کلدی بویله دیو که ای موسی
سن جیبکدن ماهك طلوعنی کورمشسن مقصود آنك جیبندن ماه کبی اولان ید بیضانی
کورمسی وآنی اخراج ایدوب عالمی منور قیلمسیدر ❊ مثنوی ❊ مشرقت کردم زنور
ایزدی ✱ من حقم رنجور گشتم نامدی) ایزده منسوب اولان نوردن سنی مشرق ایلدم

بنم که خدایم خسته اولدم بنم عیادتمه کلمدك ❊ مثنوی ❊ گفت سبحانا تو پاکی
از زیان ✱ این چه رمزست این بکن یارب بیان) حضرت موسی علیه السلام ایتدی
ای منزه وسبحان اولان پادشاه سن زیان ونقصاندن پاکسن بو نه رمزدر یاربی
بو رمزی بیان ایله ❊ مثنوی ❊ باز فرمودش که در رنجوریم ✱ چون نپرسیدی
تو از روی کرم) حضرت حق موسی علیه السلام حضرتلرینه کیرو بیوردی
بویله دیو که بنی رنجورلکدن کرم یوزندن نیچون صورمدك ❊ مثنوی ❊
گفت یارب نیست نقصانی ترا ✱ عقل گم شد این سخن را برگشا) موسی علیه السلام
ایتدی یاربی سنك هیچ نقصانك یوقدر عقل بو خصوصده کم وضایع اولدی
بو سوزك حقیقتنی آچ ❊ مثنوی ❊ گفت آری بندهٔ خاص گزین ✱ گشت
رنجور او منم نیکو ببین) حضرت حق ایتدی نعم گزیده خاص بر عبدم رنجور
اولدی او فی الحقیقه بنم بو نظر ایله ❊ مثنوی ❊ هست معذوریش معذوریٔ
من ✱ هست رنجوریش رنجوریٔ من) آنك معذورلغی بنم معذورلغمدر آنك
رنجورلغی بنم رنجورلغمدر بو بیان (مرضت فلم تعدنی) حدیثنك معناسیدر مشایخ
بو مرتبه‌یه قرب فرائض تعبیر ایدرلر بو حدیثنك شرحی و بو محله متعلق اولان
کلام عنقریب چوبان حکایه‌سنده مرور ایلمشدر ❊ مثنوی ❊ هر که خواهد
همنشینی با خدا ✱ گو نشیند در حضور اولیا) هر کیمکه خدا ایله همنشینلك ایستر
ومصاحبته رغبت ایلر آکادی اولیانك حضورنده اوتورسون (کما قیل من اراد ان
یجلس مع الله فلیجلس مع اهل التصوف) ❊ مثنوی ❊ از حضور اولیا
گر بسکلی ✱ تو هلاکی زانکه جزوی بی کلی) اکر اولیاء اللهك حضورندن منقطع
اوله سن هلاکسن زیرا که جزوسن کل دکلسن ❊ مثنوی ❊ هر کرا دیوا
از کریمان وا برد ✱ بی کسش یابد سرش را او خورد ✱ یك وژه از جمع رفتن یك زمان ✱
مکر دیو است بشنو ونیکو بدان) هر شول کیمسه‌یی که شیطان اولیای کرامك
صحبتندن کیرو کیدره آنی بی کس بولور آنك سرنی اویر بی کسش یحلته بی سرش
دخی نسخه در بو تقدیر اوزره معنی دیمك اولور که هر کیمی که شیطان کریملردن
قطع ایده آنی سرسز بولور انك سرنی اویر انی بی کس بولور وآنك باشنی
کسر یعنی سردین وایمانی تیغ ضلالتله ازاله ایدرلر محصل برزمان جمعدن
برقارش کتمك شیطانك مکر بدر ایشت وابو بیل یعنی برقارش مقداری جماعتدن
کتمك برزمان کرکسه قلبا وکرکسه قالبا مکر دیودر بو سوزی استماع ایدوب فکر
وخاطردن کیدرمه بشنو یرینه مشنو دخی نسخه‌در یعنی برزمان جماعتدن کتمك
کرك قلبا وکرکسه قالبا مکر دیودر آنی ایشتمه وقبول ایتمه ابو بیل و بو خصوصده
احادیث شریفه چوق واقع اولمشدر نته کم امام احمد بن حنبل حضرتلری عمر

ابن خطاب رضی الله عنهمایه اسناد له بو حدیثی روایت ایدرلر (قال رضی الله عنه قام فینا رسول الله صلی الله علیه وسلم فقال من اراد منکم بحبوحة الجنة فلیلازم الجماعة فان الشیطان مع الواحد وهو من الاثنین ابعد وروی الامام احمد ایضا عن معاذ ابن جبل رضی الله عنه قال علیه السلام ان الشیطان ذئب الانسان کذئب الغنم یأخذ الشاة القاصیة ایاکم والشعاب والتفرقة وعلیکم بالجماعة

﴿ تنها کردن باغبان صوفی وفقیه وعلوی را از همدکر ﴾

﴿مثنوی﴾ باغبانی چون نظر در باغ کرد * دید چون دزدان بباغ خود سه مرد) بر باغبان چونکه باغك ایچنه نظر ایلدی کندینك باغنده دزدلر کبی اوچ کسه کوردی ﴿مثنوی﴾ یك فقیه ویك شریف وصوفیٔ * هر یکی شوخی بدی لا یوفیٔ) بر فقیه و بر شریف و بر صوفی هر بریسی وفا ایتمیجی بر شوخ ایدی ﴿مثنوی﴾ کفت با اینها مرا صد حجتست * لیك جمعند وجماعت رحمتست) باغبان کندیسنه ایتدی بنم بونلره بوز حجت وبرهانم واردر لکن بونلر جمعدر وجماعت رحمتدر (کما قال علیه السلام الجماعة رحمة ﴿مثنوی﴾ بر نیایم یکتنه با سه نفر * پس بِبُرّم شان نخست از همدکر) بن یالکز اوچ نفر کسه یه مقابله ایتمکه قادر دکلم پس اولا بونلری بری برندن منقطع ایلیم وجدا قیله یم ﴿مثنوی﴾ هر یکی را من بسوئی افکنم * چونکه تنها شد سبالش بر کنم) هر بر یعنی بن برجانبه براغم چونکم تنها اوله آنك یعنی قوپارم وصاچن وصقالن یولم ﴿مثنوی﴾ حیله کرد وکرد صوفی را براه * تا کند یارانش را با او تباه) باغبان حیله وظرافت ایلدی وصوفی یی یوله ایلدی تاکم اول صوفینك یارانی اکا تباه ایلیه یعنی اکا اولان میللرنی ومحبتلرنی افساد ایلیوب خراب قیله ﴿مثنوی﴾ کفت صوفی را برو سوی وثاق * یك کلیم آور برای این رفاق) باغبان صوفی یه ایتدی یوری خانه جانبنه بو رفیقلرك ایچون بر کلیم کتور ﴿مثنوی﴾ رفت صوفی کفت خلوت با دو یار * تو فقیهی وین شریف نامدار) صوفی کلیم کتورمکه کتدی انده فلان ایکی یاره تنها دیدی یعنی صوفیدن خالی اولدقلری حالده بونلره سویلدی سن فقیه سن و بو نامدار شریفدر ﴿مثنوی﴾ ما بفتوی تو نانی می خوریم * ما بپر دانش تو می پریم) ای فقیه بز سنك فتواکله بر نان یرز بز سنك علمك قنادیله اوچارز ﴿مثنوی﴾ وین دکر شهزاده وسلطان ماست * سیدست از خاندان مصطفاست) و بو بریسیکه مراد شریفدر بزم شهزادهمز وسلطانمزدر سیددر حضرت مصطفی علیه السلامك خانداننددن وآنك نسلندندر ﴿مثنوی﴾ کیست آن صوفی شکم خوار وخسیس * کو بود با چو شما شاهان جلیس) خسیس وشکم خوار اولان اول صوفی کیمدر تا سز جلیل

شاهلره جلیس ومصاحب اوله ﴿مثنوی﴾ چون بیاید مر ورا پنبه کنید * هفتهٔ بر باغ وراغ من زنید) چونکم کله تحقیق صوفی یی پنبه ایلیکز یعنی پنبه کبی کوفته قیلکز بر هفته بنم باغ وراغم اوزره اوریکز یعنی قرار ایلیکز ﴿مثنوی﴾ باغ چه بود جان من آن شماست * ای شما بوده مرا چون چشم راست) باغ نه اوله بنم جانم سزکدر ای سز بنم صاغ کوزم کبی اولمشسز و بکا دیدهٔ راستین کبی کلمشسز ﴿مثنوی﴾ وسوسه کرد ومر ایشانرا فریفت * آه کز یاران نمی باید شکیفت) باغبان وسوسه ایلدی وانلری مکر وحیله ایله الدادی آه که یاراندن صبر ایلمك کرکمز و بعض کسه نك حیله ووسوسه سیله اخوان صفادن مفارقت قیلق ایو حال اولمز ﴿مثنوی﴾ چون بره کردند صوفی را ورفت * خصم شد اندر پیش با چوب زفت) چونکم فقیه وشریف صوفی یی بوله ایلدیلر وصوفی بونلرك قاپندن کتدی یعنی صوفی یی رد ایلیوب هر بری آنی دروندن اخراج ایتدی خصم اول صوفینك آردنجه بیوك دکنك ایله کتدی پس کلوب صوفینك یاننه یتدی ﴿مثنوی﴾ کفت ای سك صوفیٔ باشد که تیز * اندر آیی باغ ما تو از ستیز) وآکا ایتدی ای کلب صوفیا همیدر که تیز یعنی اجازتسزلك وعنادن بزم باغمزه کله سن ﴿مثنوی﴾ این جنیدت ره نمود وبایزید * این کدامین شیخ و پیرت این رسید) بو یولی سکا حضرت جنید ویاخود بایزید می کوستردی بو خصلت سکا قنغی شیخ و پیردن ارشدی ﴿مثنوی﴾ کوفت صوفی را چو تنها یافتش * نیم کشتش کرد و سر بشکافتش) باغبان صوفی یی محکم دوکدی چونکم آنی تنها بولدی آنی نیم کشته ایلدی و باشنی یاردی یعنی باشن یاروب میت کبی قیلدی ﴿مثنوی﴾ کفت صوفی آن من بکذشت لیك * ای رفیقان پاس خود دارید نیك) صوفی کندی کندی یه ایتدی بنم آز ونو بتم کچدی لکن ای رفیقلر کندیکزی ایو حفظ ایلیکز ﴿مثنوی﴾ مر مرا اغیار دانستید هان * نیستم اغیارتر زین قلتبان) تحقیقا بنی اغیار بیلدیکز آکاه اولک بکز بو قلتباندن اغیارتر دکلم قلتبان عورتنك بجورن کوروب راضی اولان کسه یه دیرلر یعنی دیوث وکیدی یه دیرلر ﴿مثنوی﴾ این چه من خوردم شمارا خوردنیست * و ینچنین شربت جزای هر دنیست) بو ضرب وزخمی که بن یدم سزه ده یمکلك واردر یعنی سزه دخی بونی یمکلك لازم ومقرردر و بونجلاین شربت هر دنینك جزاسیدر ﴿مثنوی﴾ این جهان کوهست وکفت وکوی تو * از صداها باز آید سوی تو) بو جهان طاغدر وسنك کفت وکویك صدادن کیرو سنك جانبکه کلور یعنی سنك کفت وکویك که صدا مشابه سنده در وصدا هر نه کونه اولسه آنك مثلی کوهدن مصوت جانبنه منعکس اولور کذلك کفت وکویك جزاسی بو جهاندن سکا آخر الامر کلور

واصل اولور صوفینك سوزندن منفهم اولان اولدر كه اكر باغبان اول یافقیهی
ویاشریفی آیروب صوفی انلردن بریله قالسه ایدی تفرقه‌یه رضا ویرمیه‌دی كه
صوفی مشرب اولنلر شائبهٔ اتحاددن خالی دكللردر ﴿ مثنوی ﴾ چون زصوفی
كشت فارغ باغبان * یك بهانه كرد زان پس جنس آن) چونكه باغبان
صوفیدن فارغ اولدی اندنصكره بر بهانه ایلدی اولكی بهانه‌نك جنسی یعنی
اولكی حیله‌نك مثلی برآخر حیله ایلدی بویله دیو ﴿ مثنوی ﴾ كای شریف
من بروسوی وثاق * كه زبهر چاشت پختم من رقاق) كه بنم شریفم خانه
جانبنه كیت كه قوشلق یمكی ایچون رقاق پشوردم یعنی قوشلق وقتنده یمكدن اوتری
بن بوقفه اتمك پشوردم مهیا ایلدم ﴿ مثنوی ﴾ بر در خانه بكو قیمازرا *
تابیارد آن رقاق وقازرا) خانه‌نك قپوسی اوزره قیمازه‌دی تااول رقاق وقازی كتوره
قیماز اول باغبانك عورتنك و یاخود جاریه‌سنك نامیدر ﴿ مثنوی ﴾ چون بره
كردش بكفت ای تیز بین * تو فقیهی ظاهرست این و یقین) چونكم شریفی یوله
ایلدی وفقیهه دیدی ای تیز بین سن فقیه‌سن بوظاهر و یقیندر ﴿ مثنوی ﴾
اوشریفی می كند دعوی سرد * مادراورا كه داند تاكه كرد) اوبرشریفدر كه دعوای
سرد ایلر یعنی بارد ونا معقول ادعا ایلر كیم بیلور كه آنك مادرنه كیم ایلدی یعنی
آنك مادرنه كیم جماع ایلدی كیم بیلور ﴿ مثنوی ﴾ برزن وبرفعل زن دل
می‌نهید * عقل ناقص وانكهانی اعتماد) عورت اوزره وعورتك فعلی اوزره
كوكل قورسكز ناقص عقل واندنصكره اعتماد یعنی زن كه فی الحقیقه ناقص العقلدر
پس ناقص العقله نیجه اعتماد اولور ﴿ مثنوی ﴾ خویشتن رابر علی و بر نبی *
بسته است اندر زمانه بس غبی) كندیسنی علی اوزره وحضرت نبی اوزره
زمانه‌ده چوق غبی باغلامش وانلره تعلیق ایلمشدر ﴿ مثنوی ﴾ هركه باشد اززنا
و زز انیان * اوبرد ظن در حق ربانیان) پس حضرت مولانا اولاد رسول
وصلحای فحول حقنده سوء ظن ایلین كسه‌لرك اصلی بد اولدیغنه اشارت ایدوب
بیوررلر هر شول كسه كه زنادن وزانیلردن اوله یعنی هر كیمكه زنادن طوغمش
وكندی دخی زناایدیجی اوله ربانیلر حقنده اول كسه سوء ظن ایلتورا كثر نسخه‌ده
این بر ظن واقع اولمشدر معنی ربانیلر حقنده بوكونه ظن ایلتور دیمك اولور
والحاصل ولدزنا وخبیث البنا اولان وزنا قیلان كسه‌لرك شاننددر كه اولیای
وصلحا حقنده بوكونه سوء ظن ایلر وانلری كندییه قیاس ایلیوب بومقوله نامعقول
ونامقبول سوزسویلر ﴿ مثنوی ﴾ هركه بركردد سرش از چرخها * همچو خود
كردنده بیند خانه را) مثلا هرشول كسه‌نك كه باشی چرخ اورمه‌دن ودور
قیلمقدن دونر خانه‌یی دخی كندیسی كبی دونمش صانور پس اول باشی دونن

كسه‌نك خانه‌یی دونر كورمسندن خانه‌نك دونمسی لازم كلمز وكذلك خبیث البنا
اولان كسه‌لرك طاهر و پاك اولان كسه‌لرك حقنده سوء ظن ایلمسی صادق اولمز
بلكه كندینك سوء حالن سویلمش اولور ﴿ مثنوی ﴾ آنچه كفت آن باغبان
بوالفضول * حال او بد دوراز اولاد رسول) اول ادبسز باغبان اول نسنه‌یی كه
دیدی وشریف حقنده اول هرزه‌لر یكه یدی اولاد رسولدن آنك حالی دورایدی
﴿ مثنوی ﴾ كرنبودی او نتیجهٔ مرتدان * كی چنین كفتی برای خاندان)
اكر اول باغبان مرتدلرك نتیجه‌سندن اولمیه‌دی وعدوی خاندان رسول اولنلر
سلسله‌سندن اولمیه‌دی نچون بویله نامشروع و یاوه سویلردی آل محمددن اوتری
آل محمده محبت عذاب خدادن امانیدر و بونلرله معارفه و ولایت عقاب نیراندن
سلامته دلیل و برهاندر (كماروی عن المقداد بن الاسود قال قال علیه السلام
معرفة آل محمد براءة من النیران وحب آل محمد جواز علی الصراط والولایة لآل
محمد امان من العذاب وقال الله تعالی (قل لا اسئلكم علیه اجرا الا المودة فی القربی)
اكثر مفسرین الا المحبة فی آلی واقربائی دیمكله تفسیر ایتمشلردر ﴿ مثنوی ﴾
خواند افسونها شنید از فقیه * در پیش رفت آن ستمكار سفیه) بی ادب باغبان
افسونلر اوقودی فقیه آنی استماع وقبول ایلدی اول سفیه ظالم شریفك آردنجه
كیتدی ﴿ مثنوی ﴾ كفت ای خراندر ین باغت كه خواند * دزدی از
پیغامبرت میراث ماند) ایتدی ای خر آخرسنی بو باغه كیم اوقودی كه بویله بی باك
و بی اجازت كلدك دزدلك سكا پیغمبر دنمی میراث قالدی بوهم وجهدر سكا
پیغمبردن میراث دزدلكمی قالدی بعض نسخه‌ده مصراع اول كفت ای خراندرین
باغت كه خواند واقع اولمشدر یعنی ای خرسنی بو باغه كیم اوقودی ﴿ مثنوی ﴾
شیررا بچه همی ماند بدو * تو بپیغامبر بچه مانی بكو) ارسلانك یوریسی ارسلانه
بكزرسن پیغمبر علیه السلام حضرتلرینه‌دی ندن بكزرسن سنك افعالك خود
انك افعالنه بكزه مز ﴿ مثنوی ﴾ باشریف ان كرد مرد ملتجی * كه كند باآل
یاسین خارجی) مرد ملتجی یعنی كراهت ویریجی ومضطر قیلیجی و یاخود كندی
خانه‌سنه صیغنجی یاخود صیغندریجی دیمكدر یعنی اول صیغنجی و یاخود صیغندریجی
ومضطر قیلیجی مرد شریفه آنی ایلدیكه آل محمده خارجیلر یعنی یزید عسكری
ایلدی آل یاسیندن مراد آل محمددر كه حضرت محمدك براسمی یاسیندر (كماروی
فی الحدیث الصحیح ان الله سمانی فی القرآن بسبعة اسماء محمد واحمد وعبدالله
ومزمل ومدثر وطه ویس) و بوآیت كریمه كه سلام علی الیاسین‌در
اصل مصحف حضرت عثمانده منفصل علی آل یس مسطور اولمشدر
(كما قال البیضاوی وقرأ نافع وابن عامر ویعقوب علی اضافة آل الی یاسین

لانهما فی المصحف مفصولان وفی الدر المصون المراد بیاسین محمد نبینا صلی الله
تعالی علیه وسلم ﴿ مثنوی ﴾ ناچه کین دارند دائم دیو وغول * چون
یزید وشمر با آل رسول) آل یاسینه حارجی نه ایلدیسه اول مرتد ملعون شمر بدفعه
نه ایلدی حتی نه مرتبه کین طوترلر دائما دیو وغول اول مرتبه کین طوتدی دیمکدر
یزید وشمر ملعون آل رسوله کین طوتدیغی کبی یاخود معنی دیو وغول دائم
عجب نه کین وعداوت طوترلر لعین یزید وشمر آل رسول ایله عداوت طوتدی
وظلمه وفسقه ایله اهل صلاح واصحاب فلاحك ماینده بو عداوت هم مقرردر
شمر امام حسین رضی الله تعالی عنه حضرتلرینك مبارك باشلرنی کسندر
﴿ مثنوی ﴾ شد شریف از زخم آن ظالم خراب * با فقیه او کفت ما جستیم
از آب) شریف اول ظالمك ظلمندن خراب اولدی شریف فقیهه ایتدی بز آبدن
صیچره دق ﴿ مثنوی ﴾ پای دار اکنون که ماندی فرد وکم * چون دهل
شو زخم می خور بر شکم) صبر وتحمل ایله شمدیکی یالکز وناقص قالدك
دهل کبی اول قرنك اوزره زخم یه ﴿ مثنوی ﴾ کر شریف ولایق وهمدم
نیم * از چنین ظالم ترا من کم نیم) اکر شریف ولایق وصاحب دکل ایسم
بو بخلین ظالمدن بن سکا کم وضرر لو دکلم ﴿ مثنوی ﴾ مر مرا دادی بدین
صاحب غرض * احمق کردی ترا بئس العوض) تحقیقا بنی بو صاحب غرضه
وردك احمقلق ایلدك که سکا بو یرامز عوض اولدی که بنم یریمه انك کبی خبیثی
اختیار ایلدك ﴿ مثنوی ﴾ شد از و فارغ بیامد کای فقیه * چه فقیهی
ای تو ننك هر سفیه) باغبان شریفی دوککدن فارغ اولدی کلدی بویله دیو که
ای فقیه نه فقیه سن ای فقیه سن هر سفیهك ننکیسن ﴿ مثنوی ﴾ فتوی ت
اینست ای بریده دست * کاندرآیی ونکویی امر هست) سنك فتواك بومیدر
ای الی کسلمش که باغك ایچنه کله سن وامر واجازت وار میدر دیه سن
﴿ مثنوی ﴾ اینچنین رخصت بخواندی در وسیط * یا بدست این مسئله
اندر محیط) بو بجلین رخصتی وسیطده می اوقودك یا محیطده بویله مسئله
اولمشیدر وسیط ومحیط فتوا کتابلرندن ایکی کتابك اسمیدر ﴿ مثنوی ﴾ کفت
حقست بزن دست رسید * این سزای آنکه از یاران برید) فقیه باغبانه ایتدی
بوسوزك حقدر وبنی دوککلك سکا لازم وواجبدر سن اور سکا دست وقدرت
یتشدی بوات وبو اهانت اول کمسه یه سزا ولایقدر که یاران ودوستلرندن کسلدی
وجدا اولدی والحاصل بو قصه دن حصه مؤمن وموحد اولنلره اولدر که اتحاد
واتفاقی ترك ایتمیه لر وتفرقه بولنمیه کتمیه لر بو ذکر اولنان کمسه لرك بلاسنه
مبتلا اولمیه لر بو جهان فی المثل بر باغ کبیدر وشیطان اول ظالم باغبان کبیدر

ایسترکه بو جهان باغنده اتفاق واتحاد اوزره اولان طائفه یی بری برندن جدا
ایلسیوب آخر الامر هر برینه مکر وضلالتلرین چالوب خسته ومجروح ایلسیه
پس جمعیت واتفاقدن جدا اولمق سالکه لازم اولنلردندر

﴿ رجعت بقصهٔ مریض وعیادت پیغمبر علیه السلام ﴾

﴿ مثنوی ﴾ این عیادت از برای این صله ست * وین صله از صد محبت
حامله ست) بو عیادت بو صله دن اوتریدر وبو صله یوز محبتدن حامله در یعنی
شو عیادتکه شرع شریفده واقع اولمش وحضرت پیغمبر علیه السلامدن ظهوره
کلمشدر بو اتصالدن اوتریدر که بز آنی بیان اولده ذکر ایلدك وبو صله که مراد
ایکی کسه نك ماینده اولان اتصال معنویدر یوز کونه محبتدن حامله در که صلهٔ
یاراندن طوغر الامحبت طوغر ﴿ مثنوی ﴾ در عیادت شد رسول بی ندید *
وآن صحابی را بحال نزع دید) بی مثل وبی نظیر اولان رسول علیه السلام اول
صحابینك عیادتنه کتدی اول صحابی حالت نزعده کوردی ﴿ مثنوی ﴾
چون شوی دور از حضور اولیا * در حقیقت کشتهٔ دور از خدا) بو بیتك
ماقبلنه مناسبتی اولدر که عیادت وزیارتدن مراد صلهٔ معنویدر سالکه لازم
اولان اولدر که بندکان حق اولنلرك صله سندن منقطع اولمیه نته کم رسول بی نظیر
مع کماله وعظم شانه اللهك ولیلرینك صله سندن دور اولمدی کتدی پس چونکم
سن حضور اولیادن دور اوله سن حقیقتده حضرت خدادن دور وجدا اولمشسن
﴿ مثنوی ﴾ چون نتیجهٔ هجر همراهان غمست * کی فراق روی شاهان
زان کمست) چونکم همراهلرك ویارانك هجرانینك نتیجه سی غمدر شاهان طریقت
اولان اولیانك یوزینك فراقی بوندن کم میدر ﴿ مثنوی ﴾ سایهٔ شاهان طلب
هردم شتاب * تا شوی زان سایه بهتر ز آفتاب) شاهلرك سایه سنی سرعتله هردم
طلب ایله تا اول سایه دن آفتابدن بهتر اوله سن انلرك سایه سندن مراد حمایتلری
وهمتلری وتربیتلری سایه سیدر اول کمسه که بونلرك سایهٔ سعادتنه واصل اوله
نورانی اولوب آفتاب عالمتابدن بهتر وانور اولور ﴿ مثنوی ﴾ کر سفر داری
بدین نیت برو * ور حضر باشد ازین غافل مشو) اکر عالمده سفر طوتر ایسك
بو نیتله کیت واکر حضر اوله بوندن غافل اولمه یعنی سفر وسیاحت ایلرسك اولیانك
صحبت وخدمتلرینه واصل اولمق نیتیله سفر ایله واکر حضرده اوله سن ویرده
اقامت قیله سن هم بو طلبدن غافل اولمه

﴿ کفتن شیخ ابایزید قدس الله سره که کعبه منم کرد من طواف کن ﴾

﴿ مثنوی ﴾ سوی مکه شیخ امت بایزید * از برای حج وعمره می دوید) امتك

شیخی ومقتداسی بایزید بسطامی قدس سره مکه جانبنه حج وعمره ایلمکدن اوتری
بلدی ﴿ مثنوی ﴾ او بهر شهری که رفتی ازنخست * مر عزیزانرا بکردی
بازجست) اول بایزید هر برشهره که کیدردی ابتدادن عزیزلری آشکاره طلب
ایلردی ﴿ مثنوی ﴾ کردمی کشتی که اندر شهر کیست * کو برارکان بصیرت
متکیست) اطراف دور وکشت ایلردی بویله دیو که شهرده کم واردر که اول
کمسه بصیرت ارکانی اوزره متکیدر یعنی شهر ایچره طولانوب بوکونه تجسس
وتفحص ایلردیکه بوشهرده کم وادر که اول کمسه بصیرتك رکنلری اوزره متکی اوله
ومرتبهٔ حقیقتك سریری اوزره اقامت قیله ﴿ مثنوی ﴾ کفت حق اندر
سفر هرجا روی * باید اول طالب مردی شوی) حضرت حق ابتدی سیاحت
وسفرده هر بره که کیدرسن کرك که اول برمردك طالبی اوله سن نته کم حضرت
خدا حضرت موسی علیه السلامه ابتدی مجمع البحرینده برصالح عبدم واردر که
مراد حضرت خضردر بو بیت اکر قرآن عظیمده دیدیکنه اشارت اولورسه
بومضمونه دلالت ایلین آیت کریمه (فاسئلوا اهل الذکر ان کنتم لاتعلمون) آیتیدر که
اهل ذکر بورادہ انبیانك اسرار واحوالنه واقف واللهك انبیای عظام علیهم
السلامه ظهور ایلین علوم واحکامنه عارف اولان مردلردر که اللهك احکامنی
وانبیانك اسرارنی عبادنه ذکر ایدیجیلردر و بونلری احوال انبیایه عالم اولمین
کمسه‌لر طلب ایتمك واجبدر واکر حدیث قدسیده بویله بیوردیلرسه بومضمونده
اولان حدیث معلوم اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ قصد کنجی کن که این سود
وزیان * درتبع آید توآنرا فرع دان) برکنجه قصد ایله زیرا بوسود و زیان
تبعده کلورسن آنی فرع بیل یعنی سفر وسیاحتدن مقصود بالذات برکنز الهی
وخزینهٔ ربانی اولان ولی کاملی طلب ایلمك وآنی بولمقدر سائر سود وزیانه اعتبار
بوقدر که اول بالتبع انسانه کلور وانسان بونلردن خالی اولمز نته کم بومعنایی تفهیم
ایچون تمثیل طریقیله بو بیتلری بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ هرکه کارد قصد کندم
باشدش * کاه خود اندر تبع می آیدش) مثلا هرشول کمسه که زراعت ایلر آکا
قصد یعنی مقصود کندم اولور صمان خود تبعیتده آکا کلور و بالتبع حاصل اولور
﴿ مثنوی ﴾ که بکاری بر نیاید کندمی * مردمی جوم‌ردمی جوم‌ردمی)
اکر صمان زراعت ایلرسن کندم حاصل اولمز برمردم طلب ایله یعنی انسان لعین
منزله‌سنده اولان ولی کامل کندم کیدروسائر خیرات وحسنات سکا بالتبع حاصل
اولور اما جمیع خیرات وحسنات شرعی کاه کیدر هر بار که اول مردم دیده کبی
اولان انسان کاملی بوله‌سن سائر خیرات وحسناتی اله کتورسك ومقصود بالذات
اولان انسان کاملی اله کتورمه‌سك لب ومغز اولان معنادن خالی اولمش اولورسن

پس لازم اولدیکه مردم ایسك برمردم طلب ایله برمردم طلب ایله تاانك واسطه‌سیله
حقیقت حالی کوره‌سن ومقصوده واصل اوله‌سن ﴿ مثنوی ﴾ قصد کعبه کن
چو وقت حج بود * چونکه رفتی مکه هم دیده شود) چونکه حج وقتی اوله
کعبه قصدن ایله چونکه کعبه قصدنه کیتدك مکه دخی کورلمش اولور مکه کعبه
اولان شهرك اسمیدر یعنی مقصود بالذات زیارت کعبه‌در شهر مکه‌یی کورمك
ثواب حجدن محروم قالمقدر ﴿ مثنوی ﴾ قصد در معراج دید دوست بود *
درتبع عرش وملائك هم نمود) مثلا معراجده مقصود دوستی کورمك ایدی
تبعده عرش وملائك هم اکا کوروندی

﴿ حکایت مرید که خانهٔ نوساخت ﴾

﴿ مثنوی ﴾ خانهٔ نوساخت روزی نومرید * پیر آمد خانهٔ اورا بدید)
بربکی مرید برکون بریکی اودوزدی شیخی کلدی آنك خانه‌سنی کوردی
﴿ مثنوی ﴾ کفت شیخ آن نومرید خویش را * امتحان کرد آن نکو
اندیش را) شیخ کندینك اول یکی مریدینه دیدی اول ابو فکر ایدیجی‌یی امتحان
ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ روزن از بهر چه کردی ای رفیق * کفت تانور اندر
آید زین طریق) ای رفیق بوخانه‌ده روزنی نه‌دن اوتری ایلدك مرید شیخنه ایتدی
تابوطریقدن خانه‌نك ایچنه نور کله ﴿ مثنوی ﴾ کفت آن فرعست این باید نیاز *
تا ازین ره بشنوی بانك نماز) شیخ اول مریده ایتدی اول فرعدر احتیاج
ومقصود اولدر که جملهٔ طاعاتدن اولی اولان برعملی اختیار ایلیه‌سن سائری بالتبع
حاصل اولور و بوکرك تابو یولدن نماز صداسنی یعنی اذانی استماع ایلیه‌سن بوندن
مقصود اولدر که جملهٔ طاعاتدن اولی اولان ولی کاملك صحبت وخدمتیدر
همانکه آنی بوله‌سن سائری اکا طفیل اولور ﴿ مثنوی ﴾ تاباید خضروقت
خود کسی * بایزید اندر سفر جستی بسی) بایزید حضرتلری سفرده چوق
طلب ایلردی تاکندی وقتنك خضری رکسه بوله ﴿ مثنوی ﴾ دیدپیری
باقدی همچون هلال * دید دروی فر وکفتار رجال) عاقبت هلال کبی خمیده
اولمش قدله برپیر کوردی اول پیرده بایزید حضرتلری رجالك قوت وکفتارنی
کوردی ﴿ مثنوی ﴾ دیده نابینا ودل چون آفتاب * همچوپیلی دیده
هندستان بخواب) اول پیرك دیده‌سی نابینا وقلبی آفتاب کبی ایدی برپیل کبی
هندستانی خوابده کورمش یعنی پیل کوزن یوموب هندستانی واقعه‌ده کوردیکی
کبی اول پیرك دخی اکرچه ظاهرا کوزی کورمزدی ولکن باطنا هندستان حقیقتی
کورمش وعالم جبروت ولاهوتی مشاهده قیلمش ایدی ﴿ مثنوی ﴾ چشم بسته
خفته بیند صد طرب * چون کشاید آن نبیند ای عجب) کوزنی باغلمش و یومش

خفتـه بوز طرب كورر چونكم چشمنى آچـه اى عجب اول طرب وذوقى كورمز ﴿ مثنوى ﴾ پس عجب درخواب روشن مى شود * دل درون خواب روزن مى شود) عالم خوابده چوق عجب نسنه روشن وآشكاره اولور عالم خوابده دل عالم مثاله روزن اولور وعالم مثالده اولان عجائب وغرائبنى باطن كوزى دل روزنه‌سندن كورر ﴿ مثنوى ﴾ آنكه بيـدارست و بيند خواب خوش * عارفست اوخاك اودر ديده كش) اول كمسـه كه بيـداردر ولطيف خواب كورر يعـنى بيـدارلغى حالنده عالم غيبك احوال شريفه‌سنى مشاهده قيلور اول كمسه عارف بالله در آنك خاك پاينى مانند كحل كوزينه چك ﴿ مثنوى ﴾ پيش او بنشست مى پرسيد حال * يافتش درويش وهم صاحب عيال) حضرت بايزيد قدس سره العزيز اول پيرك اوكنده اوتوردى وحالنى صوردى اول پيرى بايزيد فقير وهم صاحب عيال بولدى ﴿ مثنوى ﴾ كفت عزم توكجا اى بايزيد * رخت غربت راكجا خواهى كشيد) اول پير بايزيد حضرتلرينه ايتدى سنك عزمك قنده در غربت اسبابنى قنده چكمك ايسترسن ﴿ مثنوى ﴾ كفت قصد كعبه دارم از بكه * كفت هين باخودچه دارى زادره) بايزيد ايتدى اركندن كعبه قصـدن طوترم پير بايزيده ايتدى آكاه اول يول آزغنى كند كانه طوترسن ﴿ مثنوى ﴾ كفت دارم ازدرم نقره دو بست * نك ببسته سخت بركوشه ردبست) حضرت بايزيد درم دن ايكى يوزنقره طوترم ديدى ايشته ردامك كوشه سنده محكم بغلنمشـدر ﴿ مثنوى ﴾ كفت طوفى كن بكردم هفت بار * وين نكوتراز طواف حج شمار) پير بايزيده ايتدى بنم چورمى يدى كره طواف ايله و بونى حجك طوافندن ايورك صـاى ﴿ مثنوى ﴾ وآن درمهـا پيش من نه‌اى جواد * دانكه حج كردى وحاصل شدمراد) اى سخى اول درملرى بنم اوكمه قو بيـل كه حج ايلدك ومرادك حاصل اولدى ﴿ مثنوى ﴾ عمره كردى عمر باقى يافتى * صاف كشتى برصفا بشتافتى) عمره مطلقا لغتده زيارت ايتمكه ديرلر وشريعتده بيت الحرامى طواف ايله زيارت ايلمكه ديرلر شروط مخصـوصه بودر كه ميقاتده ابتدا قيلنه ومحرم اوله وطواف ايده باش قزيده وياخود صاچن قرقه عند ابى حنيفه سنت وعند الشافعى زيارت بيت الحرام ايتمكدر على شروط مخصوصة وفضيلة عمره‌ده احاديث شريفه چوق واقع اولمشدر جمله‌دن بوحديثله اكتفا اولندى (عن ابى هريرة رضى الله عنه قال قال عليه السلام العمرة الى العمرة كفارة لما بينهما من الذنوب والخطايا) پس زيارت بيت الله الحرام كفارة الذنوب واثام اولديغى مظهر خالق انام اولان اوليـاى كرامى زيارت ايلمك مظهر ذنوب واثام اولمق بطريق الاولى ولهـذا اول شيخ رشيد حضرت بايزيده بيوردىلركه

اى بايزيد عمره ايلـدك يعنى زيارت بيت الله وعرش الله قيلـدك وعمر باقى بولدك صـاف اولدك ذنوب واثام معنويه دن وصفـاى حقيقيه‌يه سرعت قيلدك يعنى حج وعمره‌يى ادا ايدوب مروه وصفاده سـعى ايلدك طوت زيرا بنى طواف ايلمك مناسك حجك جميعسنى بى قصور ادا ايلمك كبيدر بلكه اندن مقبول وثواب بودر ﴿ مثنوى ﴾ حق آن حق كه جانت ديده است * كه مرا بربيت خود بكزيده است) يا بايزيد اول حقك حقيچـونكه سنك جانك آنى كورمش ومشـاهده قلمشدر كه تحقيقا بنى كندى بيت الله الحرامى اوزره كزيده ايلمشدر (لقد خلقنا الانسان فى احسن تقويم) ايتيله ودخى (ان الذين آمنوا وعملوا الصـالحات اولئك هم خير البرية) آيتيله ودخى (ولقد كرمنا بنى آدم) ودخى (وفضلناهم على كثير ممن خلقنا تفضيلا) آيتلريله انبيا واوليانك كعبهٔ مكرمه اوزره ومفضلنه استشهاد اولنمشدر ودخى (ان الله خلق آدم على صورته) حديثيله ودخى (المؤمن اشرف على الله من الكعبة) خبريله شرفيتنه استدلال قيلنمشدر ﴿ مثنوى ﴾ كعبه هرچندى كه خانهٔ براوست * خلقت من نيز خانهٔ سر اوست) كعبه هرچند كه اول اللهك خانهٔ بريدر اما بنم خلقتم دخى اول خدانك عشق وسرى خانه سيدر يعنى بنم خلقت وجودم دست الهيله بنا اولنمش خانهٔ سريدر اول بنياد خليل آزرو بنم دلم نظرگاه جليل اكبردر ﴿ مثنوى ﴾ تابكرد آن خانه را در وى نرفت * واندرين خانه بجزآن حى نرفت) تاكه حضرت بارى اول كعبه‌يى بنياد ايلدى اكا كيرمدى و بوخانه نك ايچنه اول حيدن غيرى كمسه كيرمدى يعنى تاخانهٔ كعبه‌يى بنا ايلدلن برى حضرت حق اكا كيرمدى امابنم خانهٔ قلبمه اول حى مطلقدن غيرى كيرمدى وانك اسما وصفاتندن ماعدا ظهور ايتمدى ولهذا قال فى الحديث القدسى (ماوسعنى ارضى ولاسمائى ولكن وسعنى قلب عبدى المؤمن التقى الورع ﴿ مثنوى ﴾ چون مرا ديدى خدا را ديدهٔ * كرد كعبهٔ صدق بركرديدهٔ) اى بايزيد چونكم بنى كوردك همان خدايى كورمش سن صدق كعبه سنك اطرافنى دور ايلمش سن يعنى (ان الله خلق آدم على صورته) حديثنك مصـداقنجه حق تعالى آدم حقيق اولان انبيا واوليـاسنى كندى اسما وصفاتى اوزره خلق ايلمشدر و بونلر جناب خدانك ذات وصفاتنك آينه سـيدر وبونلرده ظهور ايلين اوصـاف وعلوم حضرت حقكدر پس بونلره اطـاعت قيلق اللهه اطاعت قيلق و بونلرى كورمك اللهى كورمك كبيدر (ولهـذا قال عليه السلام من رأنى فقد رأى الحق ﴿ مثنوى ﴾ خدمت من طاعت وحمد خداست * تانپنـدارى كه حق ازمن جداست) بنم خدمتم حضرت خدانك طاعتى وحمديدر تاظن ايليه سنكه حق بندن جدادرنته‌كم بوآيت كريمـه دلالت ايلر (والله معكم اينما كنتم) ﴿ مثنوى ﴾ چشم نيكو بازكن درمن نكر * تابينى

نورحق اندر بشر) چشمکی ایو آچ بکا نظر ایله تا بشرده حقك نورنی کوره سن
﴿ مثنوی ﴾ بایزید آن نکتهارا هوش داشت * همچوزرین حلقه اش در کوش
داشت) بایزید اول نکته‌لره عقل وهوش طوتدی اول پیرك بو نکته لرنی زرین
حلقه‌لر کبی قولغنده طوتدی ﴿ مثنوی ﴾ آمد ازوی بایزید اندر مزید * منتهی
درمنتهی آخر رسید) بایزید اول پیرك اول ارشادندن زیاده لکه کلدی منتهی
درمنتهی آخر رسید منتهی که مراد بایزیدر منتهی وغایته ایرشدی یعنی منتهی
اولان بایزید برنهایت وغایته یتشدیکه آنك و راسنده انتها وغایت یوغدی

﴿ دانستن پیغمبر علیه السلام سبب رنجوری آن شخص کستاخی بوده است در دعا ﴾

﴿ مثنوی ﴾ چون پیمبر دید آن بیمار را * خوش نوازش کرد یار غاررا) چونکم
حضرت رسول اول بیماری کوردی یارغارنی خوش نوازش ایلدی والطفله
خاطرین صوردی اول صحابه یه یارغار تعبیر اولنمسی آنك حضرت پیغمبره شدت
ملازمتندن وکثرت مصاحبتندن عبارت اولور ﴿ مثنوی ﴾ زنده شد اوچون
پیمبررا بدید * کو ییا آن دم مرورا آفرید) اوصحابی چونکم پیغمبر حضرتلرینی
کوردی زنده اولدی یرمرتبه اول حضرت اکا حیات بخش اولدیکه دیدککه
اولدم آنی یاردی وایجاد ایتدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت بیماری مرا این بخت
داد * کامداین سلطان برمن بامداد) اول خسته اولان صحابی ایتدی بیمارلك
بکا بو بخت وطالعی ویردیکه بوسلطان صباح بنم قتمه کلدی ﴿ مثنوی ﴾
تامرا صحت رسید وعافیت * ازقدوم این شه بی حاشیت) حتی بکا صحت وعافیت
ایرشدی بوحاشیه سز شاهك قدومندن یعنی بو کنارسز حدوغایتسز پادشاهك
کلمسندن بکا صحت وعافیت یتشدی بی حاشیت بی کنار دیمکدر ﴿ مثنوی ﴾
ای خجسته رنج وبیماری وتب * ای مبارك دردو بیداری شب) ای سعادتلو رنج
وبیمارلك وایسته ای مبارك درد وشب بیدارلغی ﴿ مثنوی ﴾ نك مرادر
پیری از لطف وکرم * حق چنین رنجوری داد وسقم) ایشته بکا پیرلکده لطف
وکرمندن حق تعالی بونك کبی خسته لك ومرض ویردی ﴿ مثنوی ﴾
درد پشتم داد تامن هم زخواب * برجهم هرنیمشب لابدشتاب) حق تعالی بکا
آرقه اغریسی دخی ویردی تا بن خوابدن هرنصف اللیلده سرعتله البته قالقم
﴿ مثنوی ﴾ تانخسبم جمله شب چون کاومیش * دردها بخشید حق ازلطف
خویش) تا جمله کیجه‌ده کاومیش کبی اویومیم حضرت حق کندی لطفندن
دردلر بغشلادی ﴿ مثنوی ﴾ زین شکست آن رحم شاهان جوش کرد *
دوزخ ازتهدید من خاموش کرد) بوشکسته لکدن اول شاهلرك رحمی جوش
ایلدی دوزخی بکا تردید وتخویف ایلکدن خاموش ایلدی شاهان دبوجمله

ابراد اولنمسی تعظیمدن اوتری اولور ویاخود حضرت خدا وانبیا مراد اولنسه
دخی جائز اولور ﴿ مثنوی ﴾ رنج کنج آمد که رحمتها دروست * مغز تازه
شد چو بخراشید پوست) رنج معنی کنج کلدی که انده رحمتلر واردر مغز تازه
اولدی چونکم پوست طرملندی یعنی فی المثل بادامك ویاخود فستقك قشری مغزی
کامل اولدقدنصکره خراشیده وشکسته اولسه انك مغزی لطیف اولور کذلك
انسانك دخی جسدی خراشیده اولسه وخسته لك اصابت قیلسه قلبی وروحی
تازه اولور وقوت بولور ولکن بومعنی اکثر انسانه کوره اولور ﴿ مثنوی ﴾
ای برادر موضع تاریك وسرد * صبر کردن برغم وسستی ودرد) ای برادر قرانکو
وصووق موضع غم اوزره وسستلك اوزره ودرد اوزره صبر ایلمکه مرهوندر
﴿ مثنوی ﴾ چشمهٔ حیوان وجام مستیست * کان بلندیها همه در پستیست)
آب حیوان چشمه‌سی ومستلکك جامیدر یعنی ای برا در موضع تاریکده اولمق
وسردیرده اقامت قیلمق وغم ودرد اوزره وسستلك والم اوزره صابر اولمق فی الحقیقه
ندر دیرسك آب حیوان چشمه‌سی ومست الهی اولمنك جامیدر زیراکه اول معنوی
اولان بلندلکلر دوکلی پستلکده در ﴿ مثنوی ﴾ آن بهاران مضمرست اندر
خزان * در بهارست آن خزان مکریزازان) اول بهارلر فی المثل خزان ایچره
مضمردر اول خزان بهارده در آندن قاچمه زیرا بهار خزانسز اولمز پس لطف
قهر ایچره وکذلك قهر دخی لطف ایچره مضمر لطف ایستین قهردن قاچمز
وبهار ایستین خزانك سردلکنه تحمل ایلر ﴿ مثنوی ﴾ همره غم باش و با
وحشت بساز * می طلب درمرك خود عمر دراز) غمه همراه اول وحشتله دوزل
کندی مونتده عمر دراز طلب ایله یعنی غمه همراه اول ور یاضت ووحشتله انسیت
قیل وکندی نفسکك حظنی وهواسنی اولدرمکده عمر ابدی وحیات سرمدی
طلب ایله که (ما الحیاة الا فی الموت) دیدکلری بومعنایه دلالت ایلر (وما الحیاة الا
فی الظلمة) قولی بوسردن خبردار ایلر ﴿ مثنوی ﴾ آنچه کوید نفس
توکاینجا بدست * مشنوش چون کار او ضد امدست) اول نسنه‌یی که سنك
نفسك دیرکه بوریدر یعنی بو بلا وغم اولان محل زشت وقبیحدر دیر آنك سوزنی
استماع ایلمه چونکم اول نفسك کاری ضد کلدی وروح وعقله مخالف اولدی
بوابیاتده نکات خفیه واردر کاهی نفس آدمی کار صلاحه ویلدیکندن قالمامقه
میل ایتدیرر فافهم ﴿ مثنوی ﴾ توخلافش کن که از پیغامبران * اینچنین
آمد وصیت درجهان) سن نفسکه خلاف ایله زیراکه پیغمبرلردن جهانده
وصیت بویله کلدی وهربری امته بوکونه نصیحت قیلدی ﴿ مثنوی ﴾
مشورت درکارها واجب شود * تا پشیمانی در آخر کم بود) مشورت ایلمك کارلرده
واجب اولور تا عاقبت پشیمانلق اولمیه ﴿ مثنوی ﴾ حیلها کردند بسیار انبیا *

تاکه کردان شد بدین سنك آسیا) انبیاء عظام علیهم السلام چوق حیله لر
وتدبیرلر ایلدیلر تابونلرك حیله وتدبیری سیبله دکرمن طاشی دونیجی اولدی سنك
آسیانك کردان اولسندن مراد شرعك ثابت اولمسی وخلقك منتظم الاحوال
اولمسندن کنایتدر ﴿مثنوی﴾ نفس می خواهد که تا ویران کند * خلق
راکمراه وسرکردان کند) نفس اماره ایستر که تا اول آسیایی ویران وخراب ایده خلقی کمراه
وسرکردان ایده پس عاقل ایله مشاوره ایلك لازم اولور که نفسك مکر وحیله سنی
بیله سن واندن حذر قیله سن ﴿مثنوی﴾ کفت امت مشورت باکه کنیم *
انبیا کفتنده باعقل امام) امت پیغمبرلرینه دیدیلر مشورتی کیمکله ایلیلم انبیا آنلره
دیدیلر امام ومقتدا اولان عقلا ایلك ﴿مثنوی﴾ کفت کر کودك در آید یازنی
* کوندارد عقل ورای روشنی) امتدن هر بری کندینك پیغمبرینه ایتدی اگر
کودك کله ویاخود برزن کله که اول طفل وزن برروشن وقوی عقل طوتمز یعنی
بونلرله دخی مشورت ایلیلم می دیدیلر ﴿مثنوی﴾ کفت باو مشورت کن وانچه
کفت * توخلاف آن کن ودرراه افت) نبی امتنه ایتدی طفل وزنله مشورت
ایله واول نسنه یی که طفل وزن دیدی سن انك خلافنی ایله ویوله دوش
﴿مثنوی﴾ نفس خودرا زن شناس اززن بتر * زانکه زن جزویست نفست
کل شر) کندی نفسکی زن بیلکه زندن بدتر آکله زیراکه زن برجزودر اما سنك
نفسك شر کلیدر ﴿مثنوی﴾ مشورت بانفس خود کرمی کنی * هرچه
کوید کن خلاف آن دنی) کندی نفسکله اگر مشورت ایلر ایسك هرنه دیرسه
اول دنینك خلافنی ایله ﴿مثنوی﴾ کر نماز وروزه می فرمایدت * نفس
مکارست مکری زایدت) فرضا اگر سکا نفس نماز وروزه بیورسه نفس مکاردر
وسکا برمکر طوغورر ﴿مثنوی﴾ مشورت با نفس خویش اندر فعال *
هرچه کوید عکس آن باشد کمال) افعال واحوالده کندی نفسکله مشورت
هرنه دیرسه کمال اصل انك عکسیدر ﴿مثنوی﴾ برنیایی باوی واستیز او *
رو بریاری بکیر آویزاو) نفسه وآنك عنادنه مقابل کلهمزسن وقادر اوله مزسن
بریارك فتنه کت انك مزاج وسیرتن طوت ﴿مثنوی﴾ عقل قوت کیرد
ازعقل دکر * نیشکر کامل شود از نیشکر) عقل برغیر عقلدن قوت طوتر نیشکر
نیشکردن کامل اولور زیراشی مقارننك حکمن اخذ ایدر ﴿مثنوی﴾
من زمکر نفس دیدم چیزها * کو برداز سحر خود تمییزها) بن نفسك مکرندن
نسنه لر کوردم که اول شی کندی سحرندن تمییزلر ایلتور یعنی حضرت مولانا
بیورورلر که بن نفسك مکرندن شول شیلری مشاهده قیلدم که اول نفس سحر
ومکرندن خلقك تمییزلرنی ازاله ایدر ﴿مثنوی﴾ وعدها بدهد تراتازه بدست *

کوهزاران بارانهارا شکست) سنك الیکه تازه بر وعده ویرر که نیجه یوز بیك کره
آنلری صیدی یعنی نفس هر نفسده سکا نیجه تازه وتر وعدهلر ویرر لکن آنك
برینه وفا ایتمیوب نیجه کره آنلری قرمشدر ﴿مثنوی﴾ عمر اگر صد سال
خود مهلت دهد * اوت هرروزی بهانهٔ نونهد) عمر اگر یوز ییل مهلت ویره
نفس سکا هر بر کون بر یکی بهانه قور یعنی سنك عمرك هرنه قدر اوزون اولسه
نهایت بولور لکن نفسك حیله وخدعه سنه نهایت یوقدر ﴿مثنوی﴾
کرم کوید وعدهای سردرا * جادوی مردی ببندد مردرا) نفس سرد
ودروغ وعدهلری کرم وصادق دیر نفس برمرد جادودر که مردی بغلر یعنی
برقوی ساحردر که مردلری زبون ایلر ﴿مثنوی﴾ ای ضیاء الحق حسام
الدین بیا * که نروید بی توازشوره کیا) چونکم نفس امارهٔ بالسوئك بعض
حیله وفسادنی تحریر بیوردیلرسه وآنك صلاح وسدادی برمرشدك تربیه
وارشادنه موقوف اولدیسه بناء علی هذا زمان شریفلرنده اولان شیخ حسام
الدین چلبی یه خطاب وزمان آخرده اولان آنك قائم مقاملرینه اشارت باصواب
بیوروب دیرلر که ای حقك ضیاسی اولان حسام الدین کل زیرا سنسز شوره یرده
اوت بتمز یعنی سن سز وسنك تربیتسز بتمز وحاصل اولمز شوره یر کبی ناقابل اولان
کسه لردن کیاه صلاح وفلاح ﴿مثنوی﴾ ازفلك آو یخته شد پردهٔ *
ازپی نفرین دل آزردهٔ) فلکدن پرده آصلمش اولدی برقلبی رنجیده وآزرده نك
نفرین وبد دعاسندن اوتری یعنی نفس اماره صاحبلرینك ماینده فلکدن برپرده
وسد آو یخته اولدی برقلبی آزرده اولمش ولینك نفرین وکوکلدن تبعید
وتنفیرندن اوتری بوقلوب خلقك هدایتدن نفرتی ونفوس ناسك ضلالت
وغوایته میل ومحبتی قضادندر بوقضایه هم ﴿مثنوی﴾ این قضارا هم
قضاداند علاج * عقل خلقان در قضا کیجست کیج) بوقضایه ینه قضا علاج
بیلور خلق عالمك عقلی قضای الهیده ابله وکیجدر یعنی خلق عالم قضاء الهی یی
کندیلردن دفع ایتمکه قادر دکللردر ﴿مثنوی﴾ اژدها کشتست آن مارسیاه
* آنکه کرمی بود افتاده براه) اول سیاه مار اژدرها اولمشدر اول نفس که
یوله دوشمش برکرم ایدی یعنی اول نفس که کرم کبی راهده افتاده وضعیف
وبیچاره ایدی اژدرها اولدی وقوت بولدی اول مارسیاه ﴿مثنوی﴾
اژدها ومار اندر دست تو * شد عصای جان موسی مست تو) اژدرها ومارسنك
الکده عصا اولدی ای حسام الدین حضرت موسانك روح شریفی سنك مست
ومحبك اولدی یعنی اژدرها ومارکبی اولان نفس اماره سنك دست همت ولایتکده
عصا کبی مسخر اولدی وموسانك جانی سنك مست وحیرانکدر ﴿مثنوی﴾

حكم خذها لاتخف دادت خدا * تابدستت اژدها كردد عصا) سورهٔ طه ده
اولان آيته اشارتدر اولى بودر (وماتلك بيمينك ياموسى) اول زمانده كه حضرت
موسى مشاهدهٔ انوار خدا قيلوب كمال هيبت ودهشتندن وجودلرينه وحشت عارض
اولدقده ازالهٔ وحشت وحصولى موانست ايچون مكالمه‌يه اغاز ايدوب بيورديلر كه
نه‌شى در صاغ الكده اولان اى موسى (قال هى عصاى) جواب ويروب
ديديكه بو بنم عصامدر (اتوكأ عليها) بن بوعصايه اتكا ايدرم وطيانورم
(واهش بها) اى اخبط يعنى دوشورورم وسلكه‌رم بوعصايله (على غنمى)
قويونلرم اوزره (ولى فيها) دخى بنم ايچون واردر بوعصاده (مآرب اخرى)
حوايج اخرى واردر (قال القها ياموسى) جناب حق ديديكم القا ايله اول عصايى
اى موسى (فالقاها) پس القا ايلدى وار دنه اتدى (فاذا هى حية تسعى)
پس ناكاه اول عصا بر حيه اولديكه هرجانبه سعى ايلر وحجر وشجر ومدر وجانوردن
هر نيه راست كلديسه بلع واكل ايدوب برلقمه قيلدى پس بوحالى حضرت موسى
مشاهده قيلدقده قرارن فراره تبديل ايدوب بغايت خوفناك اولدى
(قال) حق تعالى ديديكه (خذها) اول حيه‌يى طوت (ولا تخف) قورقمه
(سنعيدها) بز اول حيه‌يى اعاده ايدرز (سيرتها الاولى) اولكى هيأتنه كه
عصادر پس حضرت موسى بحكم الهى اول اژدرى طوتدقده ينه عصا اولوب
قلبى آرام ايلدى معنى بيت خداى تعالى سكا لاتخف حكمنى ويردى تاسنك الكده
اژدرها عصا اوله يعنى اى وقتك موساسى اولان حسام الدين خداى متعال خذها
ولاتخف انك انت الاعلى) آيتنك مفهومنى وحكمنى سكا دخى ويردى تاكم سنك
دست ارشادوڭ يكده اژدرهاى نفس عصا كبى اوله ودست امر وارادتكه طاعت
وانقياد قيله ﴿ مثنوى ﴾ هين يد بيضا نما اى پادشاه * صبح نو بكشا زشبهاى
سياه) اكاه اول اى پادشاه يد بيضايى كوستر سياه وتيره شيلردن يكى صبح آچ
يعنى اكاه اول اى پادشاه طريقت يد بيضاى علم ومعرفتك كوستر ليالئ پرظلمات كبى
اولان نفوس معصيت مشحونه دن صبح جديد هدايت وطاعتى فتح ايله
﴿ مثنوى ﴾ دوزخى افروخت بروى دم فسون * اى دم تو ازدم دريا فزون)
بر دوزخ شعله لندى وظاهر اولدى آنك اوزرينه افسون اوفور اى شيخ حسام
الدين كه سنك دمك ونفسك دريانك دم ونفسندن زياده‌در يعنى دوزخ نفوس اهل
ضلال افروخته وپراشتعال اولدى انك اوزرينه افسون اوفور يعنى دعاى خير
ايله نفس ايله تاغضب وطغيانلرى سوينه اى سنك نفسك نفس دريادن
افضلدر كه انك كنارنده اكر آتش محسوسه اولسه اول دريا نفس آلوب ويرديكچه
يعنى جزر ومد ايلديكچه آنى اطفا ايلر اماسن دم سعادت تواْمكله آتش معقولهٔ

نفسانيه‌يى سوندرورسن پس سنك دمك انك دمندن افضل وافزوندر
﴿ مثنوى ﴾ بحر مكارست بنموده كفى * دوزخست ازمكر بنموده تفى) اى حسام الدين
بونفس اماره فى المثل زياده مكر ايدىجى دريادر لكن سكا بر كف كورنمشدر ياخود
بركف كوسترمشدر نفس دوزخ دره‌كرندن بر حرارت كوسترمشدر ﴿ مثنوى ﴾
زآن نمايد مختصر در چشم تو * تاز بونش بينيش چنبد خشم تو) اول سببدن نفس
سنك چشمكه مختصر وحقير كورينور تانفسى زبون كورەسن سنك غضب وغيرتك
حركت ايده اكر نفسى كما ينبغى مشاهده ايلسەك انكله مقابله ومقاتله ايلمكدن
مأيوس اولوردك ﴿ مثنوى ﴾ هم چنانكه لشكر انبوه بود * مر پيمبر را بچشم
اندك نمود) آنجلين كه وافر لشكر ايدى تحقيقا پيغمبرك مبارك كوزنه آز كورندى
﴿ مثنوى ﴾ تابرايشان زد پيمبر بى خطر * ورفزون ديدى ازان كردى حذر)
تاكه پيغمبر حضرتلرى اول كفارك اوزرينه كنديىي اوردى بى خطر واكر
حضرت رسول عليه السلام كفار عسكرنى زياده كوريدى اول عسكردن حذر
ايلردى (كما اخبر الله تعالى فى سورة الانفال قال الله تعالى اذ يريكهم الله فى منامك
قليلا ولو اراكهم كثيرا لفشلتم ولتنازعتم فى الامر ولكن الله سلم انه عليم بذات
الصدور) يعنى ذكر ايله يامحمد شول وقتى الله تعالى منامكده سكا كوستردى بو كفار
عسكرنى قليل تااصحابكه خبر ويرەسن واعدا اوزرينه آنلر شجيع اولەلر اكر بونلرى
سكا كثير كوستريدى يامحمد اصحابكله قورقيديكز وامر قتالده تنازع قيليديكز
وبين الثبات والفرار مختلف اوليديكز ولكن الله تعالى فشل وتنازعدن سزه
سلامت انعام ايلدى تحقيقا اول الله عليم درصدورده اولان احواله (واذ يريكموهم
اذ التقيتم فى اعينكم قليلا) ودخى ذكر ايلك اى اصحاب رسول شول وقتى كه
سزه كوستردى الله تعالى عساكر كفارى انلره ملاقات وقتنده كوزلريكزده قليل
اولدقلرى حالده حتى ابن مسعوده ياننده اولان كسنه ديديكه (اتراهم سبعين
قال اراهم مائة (ويقللكم فى اعينهم ليقضى الله امرا كان مفعولا) وسزى دخى
قليل ايلر اول كفارك كوزلرنده حتى كفار دخى ديديلر ان محمدا مع اصحابه اكلة
جزور الله قضا ايلمكدن اوترى شول امر يكه ايشلنمسى لايق اولمش ايدى بواعدانك
آز كورنمسى اللهك عنايت ايلديكى كسه‌يه نعمت واللهك عنايت قيلديغى قومه نعمتدر
﴿ مثنوى ﴾ آن عنايت بود واهل آن بدى * احمدا ورنه تو بددل مى شدى)
اول كفار اوزره غالب ومظفر اولمق وانلرى قليل كورمك عنايت الهى اولدى سن
انك اهلى اولدك اى احمد بوخسه سن بددل اولوردك يعنى جبان القلب اولوب كفار
عسكرندن خوف وحذر قيلوردك ﴿ مثنوى ﴾ كم نمود اورا واصحاب ورا *
آن جهاد ظاهر وباطن خدا) حضرت رسوله وانك اصحابنه خداى تعالى

اول ظاهر و باطن اولان جهادی اکسك کوستردی یعنی سهل و یسیر ایلدی
مثنوی تا میسر کردیسری رازو * تازعسری او بکر دانید رو) تاکم
حضرت حق یسری بی اکا میسر ایلدی حتی اول پیغمبر یوزنی عسریدن
دوندردی یعنی حق تعالی حضرتلری یسیر وآسان اولان ظاهر و باطن کارنی اول رسوله
میسر ایلدی تاکم اول حضرت هر عسرت ومشقتدن یوز دوندردی وحقك اکا آسان
ایلدیکنی قبول قیلدی بعض نسخهده مصراع ثانیده بکر دانیدیرینه اون نافیه ایله
نکردانید واقع اولمشدر بو نسخهده اوزره معنی حق تعالی اول پیغمبره یسرایی
میسر ایلدی حتی اول حضرت عسرندن یوزنی دوندرمدی دیمك اولور لکن
اولکیسی اولی اولور زیرا یسری دن مراد (فسنیسره للیسری) آیتنده اولان
یسری اولور وعسری دن مراد دخی (فسنیسره للعسری) آیتنده اولان عسری
اولور پس اول حضرتك بوکونه عسری دن اعراض ایلمسی حق تعالینك
اکا یسری یی میسر ایتمسیله اولور اما اکر عسری دن مراد دینده اولان عسرت
ومشقت اولورسه وجه ثانی دخی جائز وصحیح اولور مثنوی کم نمودن
مرورا پیروز بود * که حقش یار وطریق آموز بود) از کورنمك تحقیقا اول
رسوله ظفر اولدی زیرا حق تعالی اول حضرته یار وطریق آموز اولدی مثنوی
آنکه حق پشتش نباشد ازظفر * وای اکر کربه ش نماید شیر نر) ای کسه که ظفر
ونصرتده حق تعالی اکا آرقه اولمیه ومعاونت قیلمیه وای اکر شیر نر آکا کربه کورنه
مثنوی وای اکر صدرا یکی بیند زد ور * تا بچالش اندر آید از غرور)
وای اکر ایراقدن یوزی برکوره تا غرورندن چالش وجنکه کالـه مثنوی
زان نماید ذوالفقاری خربه * زان نماید شیر نرچون کربه) اول سببدن بر ذوالفقار
بر حربه کورینور اول سببدن ارسلان بر کربه کبی کورینور مثنوی
تادلیراندر فتد احق بجنك * واندر آردشان بدین حیلت بچنك) تا احق دلیر وبی
باك اولوب جنکه دوشه وحضرت حق انلری بوحیله ایله اله کتورر مثنوی
تا بپای خویش باشد آمده * آن فلبوان جانب آتشکده) تا کندی آیاغی ایله
کلمش اوله لر اول ابلهلر آتش محلی جانبنه تاکم پروانه کبی کندیلری آتشه اوره لر
مثنوی کاه برکی می نماید تانوزود * پف کنی کاز ابرانی ازوجود) حق تعالی
صمانی سکا برك کوستر یاخود صمان سکا بر یپراق کورینور تاسن فوری اوفوره سن
آنی وجودن سوره سن مثنوی هین که آن که کوهها برکنده است *
زوجهان کریان واودرخنده است) آکاه اولکه اول کاه طاغلری قوپرمشدر
جهان اندن کریان ونالان ایدروا وسروز وخنده ده در کاهدن مراد انبیا علیهم السلام
واولیا قدس الله اسرارهم حضراتنك صورت بشریه لری اولور مثنوی

می نماید تا بکعب این آب جو * صد چو عوج بن عنق شد غرق او) عوج بن عنق
براوزون کسـه ایدی که قامتی اوچ بیك التی یوز اوتوز اوچ ذراع ایدی وعمری
اوچ بیك التی یوز ییل ایدی وطوفانده آب جمیع بلند طاغلردن بوقارو چیقدی
عوجك دیزندن تجاوز ایلمدی عاقبت حضرت موسی علیه السلامك الندہ هلاك
اولدی عوج برطاشی قالدردیکه موسی علیه السلامك عسکرنی جمعا اول طاشك
التده هلاك ایلیه اول طاشی ایکی الیله باشی اوزره طوتوب کیدرکن حضرت خدا
هدهدی کوندردی که اول طاشی دلدی تاکه بوینی اوزره دوشدی عوج مصروع
وبی هوش اولدی حضرت موسی علیه السلام اول حالده کلوب آنی هلاك ایلدی
انك مادرنك آدی عنق در وپدرنك نامی عاج در وبعض تواریخده بویله نقل
اولنور که دریالر آنك طوپغنه چیقاردی وبالقلری الیله اولیوب کونشك حرارتندن
بیخته ایدوب یردی قچن برشهره غضب ایلسه تشرشر ایدردی واول شهری سیله
غرق ایلردی موسی علیه السلامه اندن شکایت ایلدیلر پس موسی علیه السلام
آنی بولوب ایمانه دعوت قیلوب امتناع ایلدکده موسی علیه السلام آنی قتله تخویف
ایلدی عوج بن عنق کولوب حضرت موسی علیـه السلامی تحقیر ایلدی و سن
بنی بوقدر قد وقامتله نیجه قتل ایلرسن دیو سویلدی درحال حضرت موسی
علیـه السلام عصابی حواله قیلوب عصا تا آنك بو یی قدر دراز اولوب و باشنه
اوروب ایکی شق قیلوب هلاك ایلدی پس بو مضمونه اشارت ایدوب بیوررلر که
بوجو یك آبی کعبه دکین کورینور امانیجه عوج بن عنق اول ابك غرقیدر یعنی انبیا
علیهم السلام واولیاء عظامك وجودی طوپغـه دك برآز اجق صو کبی کورینور
امانیجه یوزبیك عوج بن عنق کبی کسهلری غرق وهلاك ایلمشدر مثنوی
می نماید موج خونش تل مشك * می نماید قعر دریا خاك خشك) خون موجی
اول کسهیه مشك دپه سی کورینور دریانك قعری اکا قوری خاك کورینور یعنی
انبیا واولیانك عداوتیکه فی المثل خون موجی کبیدر صورت بین اولان کسهیه
تل مشك کبی کورینور وبونلرك باطنی دریای الهی ایکن احمقه خاك خشك
کورینور پس فرعون کبی انلرجانبنه جرأت وجسارت ایلدکلرنده آب قهر ایله
هلاك اولمق مقرر در مثنوی خشك دید آن بحررا فرعون کور * تادرود
انداز سر مردی وزور) مثلا کور فرعون اول دریایی قوری کوردی تامردلك
وقوت جهتندن اول دریایه سوردی مثنوی چون درآید درتك دریابود *
دیدهٔ فرعون کی بینا بود) چونکم دریایه کله دریانك دیبنده اولور یعنی چونکم
برفرعون سیرت دریای حقیقت اولان کسه جانبنه سورسه وبی ادبلك ایدوب
آنی پامال ایلمکه جرأت قیلسه دریای قهرك دیبنده اولور فرعونك کوزی قچن

بینا اولور یعنی فرعون سیرت اولان اهل نفسك دیده سی حقیقت حالی كورمجی
اولمز بلكه معكوس كوریجی اولور ﴿ مثنوی ﴾ دیده بینا ازلقای حق شود *
حق كجا همراز هراحمق شود) چشم حقك لقا وجمالندن بینا اولور حضرت
حق هر احمقك قنده همرازی وقرینی اولور یعنی اولمز ﴿ مثنوی ﴾ قند بیند
خود بودز هر قتول * راه بیند خود بودآن بانك غول) احمق وصورت بین
برنسنه یی قند كورر فی الحقیقه اوخود زهرقتولدر یول كورر خود فی الحقیقه اول
یول زعم ایلدیكی غول آوازی وشیطان صداسیدر لكن آنی بیلیوب طریق زعم
ایلر ﴿ مثنوی ﴾ ای فلك درفتنهٔ آخر زمان * تیزمی كردی بده آخر امان)
بو بیتك مابعدنده اولان ابیاتله ماقبلنه مناسبتی طریق فلسفیه یی كندی به راه اتخاذ
ایدوب وفلكی عنصر یانده حاكم وفعال وقدیم بی زوال دیشلر بولنه كیدوب انلرك
علینه اعتقاد وفلكدن استمداد ایلین كسه لره تعریض وتهكم طریقیله واقع اولمشدر
زیرا عارف اسرار حقیقت اولان كسه لر فاعل حقیقیدن غیری یی كورمز واندن
غیری یه حكم و یرمز واستمداد دخی قیلز بلكه غیری كورنلری وفلكدن استمداد
قیلنلری طریق توحیده وفاعل حقیقی مشاهده سنه ارشاد قیلمق شانلرندندر نهایت
مافی الباب بو كونه كلماتی اسلوب حكیم دیرلر امحاض پند ونصیح ودفع نفرت
وو حشت ایچون كندیلرینی بوسمته سالك اولنلر مابیننه ادخال ایدوب بو اسلوب
ایله انلره تعریض مراد ایدرلر (ومالی لا اعبد الذی فطرنی والیه ترجعون)
قبیلندن اولور بیوررلر كه ای فلك آخر زمانك فتنه و بلیاتنده تیز دونرسن آخر
بر زمان امان ویر ﴿ مثنوی ﴾ خنجر تیزی تواندر قصدما * نیش زهر
آلودهٔ درفصدما) بزم قصدیمزه سن كسكین خنجرسن بزم فصدمزه زهر بولشمش
نیش سن ﴿ مثنوی ﴾ ای فلك ازرحم حق آموز رحم * بردل موران مزن
چون مارزخم) ای فلك حقك رحمتندن مرحمت اوكرن مورلرك كوكلی اوزره
ماركبی زخم اورمه یعنی موركبی ضعیف اولان اهل ناسوتك قلبی اوزره ماركبی
زخم اورمه ﴿ مثنوی ﴾ حق آنكه چرخهٔ چرخ ترا * كرد كردان برفراز
این سرا) اول الله حقیچونكه سنك چرخك چرخه سنی بوسرایك اوستنده دونیجی
ایلدی یعنی اول واجب الوجود اولان الله حقیچونكه سنك چرخكك چرخه
ودولابنی كردان ایلدی بوسرای دنیانك اوزرنده ﴿ مثنوی ﴾ كه دكركون
كردی ورحمت كنی * پیش ازانكه بیخ مارا بركنی) كه برغیری وجهله دونه سن
ومرحمت ایلیه سن اندن اول كه بزم اصل و بیخمزی بودنیادن قوپره سن یعنی
بزی هلاك ایتمزدن اول بزه ترحم ایله ﴿ مثنوی ﴾ حق آنكه دایكی كردی نخست *
تانهال ماز آب وخاك رست) آنك حقیچون اولسون كه ابتدا بزم جسممزه

مربی ودایه لك ایلدك حتی بزم نهال جسدمز آب وخاكدن بتدی وسنك واسطه كله
كماله یتدی ﴿ مثنوی ﴾ حق آن شه كه ترا صاف آفرید * كرد چندان
مشعله در تو پدید) اول شاه حقیچونكه سنی صاف خلق ایلدی سنده اولقدر مشعله
پیدا ایتدی یعنی اول پادشاهك حقیچونكه سنی غل وغشدن وتوالد وتناسلدن واكل
وشرب وكثافتدن صاف براتدی و بوقدر مشاعل نجومی ومصابیح كواكب
دری سنده پیدا ایتدی نته كم كلامنده بزه خبر و یردی (انا زینا السماء الدنیا بزینة
الكواكب) وقال ایضا (ولقد زینا السماء الدنیا بمصابیح وجعلناها رجوما
للشیاطین ﴿ مثنوی ﴾ آنچنان معمور و باقی داشتت * تاكه دهری ازازل
پنداشتت) آنچلین معمور و باقی طوندی ای فلك جناب حق سنی تاكم دهری سنی
ازلدن صاندی یعنی دهری اولنلر سنی ازلی ظن ایلیوب قدمكه ذاهب اولدیلر
ودائمة الصور وثابتة الاجرام دیمكله تعریف قیلدیلر نته كم التنجی جلدده (منكری
این واكه شمس كورت) بیتنده بو بحثی هیاكلدن نقل ایلدك و بو جلدده دخی مناسبتله
ذكر ایلدك پس علماء دهریه و قدم افلاكه ذاهب اولان حكماء عقلیه نك توبیخ
وتعریضنه شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ شكر دانستیم آغاز ترا *
انبیا كفتند آن راز ترا) خدایه شكر اولسونكه سنك ابتداكی بیلدك سنك اول رازكی
انبیا علیهم السلام دیدیلر سنك احوالك بزه ظاهر اولدی یعنی شكر وسپاس
اول قائم بالذات اولان واجب الوجوده كه بیلدك ای فلك سنك ابتدای خلقتكی
زیرا انبیای عظام علیهم السلام دیدیلر اول سنك رازكی ﴿ مثنوی ﴾
آدمی داند كه خانه حادثست * عنكبوتی نی كه در وی عابثست) آدم حقیق
اولان انبیا واولیا بیلور كه خانهٔ عالم حادثدر شول عنكبوت بیلمز كه اول خانه ده بازی
ایدیجیدر یعنی عناكب عقول جزویه بیلمز كه اول خانه عالمده عبث و بیهوده
قیلیجی وافكار فاسده پردهلرین اوریجیدر ﴿ مثنوی ﴾ پشه كی داند كه
این باغ از كیست * كو بهاران زاد ومرگش دردیست) سیوری سنك نیچون
بیلور كه بو عالم نیچندر ونه زماندن پیدا اولمشدر یاخود معنی پشه نیچون بیلور كه
بو عالم كیمكندر زیرا اول پشه بهارده طوغدی وانك موت وهلاكی قیشده درعقول
دهریه وفلاسفه پشه كبیدر ﴿ مثنوی ﴾ كرم كاندر چوب زاید سست
حال * كی بداند چوب راوقت نهال) كرم كه چوب ایچره طوغر سست حال
اولدیغی حالده اول كرم نیچون بیلور آغاجك نهال وقتنی ﴿ مثنوی ﴾
ور بداند كرم ازماهیتش * عقل باشد كرم باشد صورتش) فرضا اكر كرم اول
نهال ودرختك ماهیت وحقیقتندن بیله اول كرم حقیقتده عقلدر انك صورتی
كرمدر یعنی اكر كرم آغاجك ماهیتنی بیله جك اولورسه اول صورتا كرم ومعناسی

صرف عقل اولور ﴿ مثنوی ﴾ عقل خودرامی نماید رنکها * چون پری
دورست ازان فرسنکها * از ملك بالاست چه جای پری * تومکس پری بپستی
می پری * کرچه عقلت سوی بالامی پرد * مرغ تقلیدت بپستی می چرد)
اول صورتا کرم ومعنی صرف عقل وعلم اولان اولیا وعرفا هر بری کندی عقلنه
افکار وخیالدن وتصورات قیل وقالدن رنکلر کوسترلر لکن پری کبی اول رنکلردن
فرسخلر ایراقدر یعنی پری کبی دوردر اول الوان و الواندن اعراض قیلقده نه پرینك
پریدر که الوان واشکالدن اعراض قیلقده اول پری کبی اوله که اولیای بشر اولیای
ملائکه دن کذلك انبیای بشر انبیای ملائکه دن برتر و بهتر اولدیغنه اهل سنت
والجماعت اتفاق ایتمشلردر ای عقل جزوی صاحبی وطریق فلسفه نك ذاهبی سن
مکس قنادلوسن که آچقلغه اوچرسن اکرچه سنك عقلك جانب بالایه وعالم اعلا
جانبنه پرواز ایلر لکن سنك تقلیدك قوشی پستلکده اوتلر واسفلدن صو ایچر
﴿ مثنوی ﴾ علم تقلیدی وبال جان ماست * عاریه است وما نشسته کان
ماست) تقلید برآخرك قولنی وفعلنی وعلمنی کردن عقل وجانه قلاده کبی لازم
قیلقدر انلرك حقیقتنه شعور اولقسزین بوکونه علم مقلدك وجودنده عاریتیدر
ومحقق اولنلرك جاننك وبالیدر زیرا مانشسته در یعنی بو علم تقلیدی مکتوب اولان
کتابلردن لازم کاسه صویله یونمش وصحف وکتبدن زائل اولمش وعلم تحقیق
بویله دکلدر یعنی مانشسته در بفتح النون وضم الشین نشسته اسم مفعول منفیدر
یونمامش معناسنه یعنی علم تحقیق صویله یونمز وعالمك وجودندن منفك اولمز زیرا
صفت ذاتیه سیدر اما مقلدك علمی کندی یه صفت اولمامشدر بلکه اول علمی وقولی
کتب وصحفدن اوکرنمش وحفظ قیلمشدر پس آنك علمی کتب وصحفدن صویله
یونر وزائل اولان علمدر وصحیفهٔ خاطرنده ولوح قوت حافظه سنده منقش اولان
دخی آب نسیان وغفلتله ویاخود آب موت ایله یونور وزائل اولور اما صفت ضروریه
وموهبت الهیه اولان علم صاحبندن هیچ بروجهله یونمز وزائل دخی اولمز پس
بومعنایه اشارت ایدوب بیوررلر که علم تقلیدی بزکه محققان دین محمدز جانمزك وبالیدر
ومقلدده بوعلم ملك دکل عاریتیدر ودخی کتابلردن صویله یونمشدر صویله
یونمامش بزم کانمزدر که اول علم تحقیقیدر ماصو معناسنه اولمسه بلکه موصوفیه
اولوب علمدن عبارت اولسه دخی معنی صحیح اولور یعنی شول علمکه نشسته در
بزم کانمز اولدر واول علمکه شسته در بزم جانمزك وبالی اولدر دیمك اولور
بویله دیمك دخی جائز اولور که علم تقلیدی بزم جانمزك وبالی ونقصانیدر ای مقلد
اولان کسه لر زیرا عاریتیدر وبز اوتورمشز بویله دیوکه بزم آن وملکمزدر یعنی
کندیلرینی میان مقلدینه ادخال ایتمکله بزدیملری آنلره امحاض نصح وتعریض

مراد ایدرلر بوتقدیرجه (ومالی لا اعبد الذی فطرنی والیه ترجعون) شمانشسته
آید قبیلندن اولور وتقدیر کلام علم تقلیدی وبال جان شماست زیرا عاریتست
شمانشسته آید کران علم آن ماست حال آنکه اوان شمانیست دیمك اولور پس بوعلم
تقلیدیدن وعقل جزوئیدن دیوانه اولمق وطریق ملامتی اختیار قیلمق جانبنه
ترغیب وتحریض ایدرلر عقل جزوئیدن دیوانه اولمق کرك دیوانه لکه ال اورمق
کرك ﴿ مثنوی ﴾ زین خرد جاهل همی بایدشدن * دست در دیوانکی
بایدزدن) بوعقلدن هرنسنه بی جاهل اولمق کرك دیوانه لکه ال اورمق کرك
﴿ مثنوی ﴾ هرچه بینی سود خود زان می کریز * زهرنوش وآب حیوانرا
بریز) هرنسنه یی که کندیکه دنیوی ونفسانی سود وفائده کوره سن اندن قاچ
زهرایچ وآب حیاتی دوك یعنی نفسکی وهواسنی قاتل اولان طاعات وریاضاتی قبول
ایله ونفسکه حیات ویرن کارلری ازاله قیل ﴿ مثنوی ﴾ هرچه بستاید
ترا دشنام ده * سودوسرمایه بمفلس وام ده) هرکیمکه سنی مدح ایده سن اکا
دشنام ویر یعنی هرکیمکه سنی بالمواجهه مدح ایلرسه اکا بحضور اولوب قدح ایله
زیرا مدح اهل نفس اولنه مضردر (ولهذا قال علیه السلام لرجل مدح رجلا
آخر قطعت عنق اخیك بلاسکین (وقال علیه السلام احثوا علی وجوه المداحین
التراب) سود وسرمایه کی افلاسه قرض ویر مفلس بونده افلاس معناسنه اولمق
روشندر که افلاسدن مراد فقراولور یعنی سودوسرمایه کی فقر وزهدی اختیار
ایله دیمك اولور مفلس فقیر معناسنه اولوب سود وسرمایه کی فقیراولنلره بذل ایله
دیمك جائز اولور ﴿ مثنوی ﴾ ایمنی بکذار وجای خوف باش * بکذراز ناموس
رسواباش وفاش) ایمنلکی قو وخوف یری اول عرض وناموسدن کچ واشکاره
رسوای اول زیرا شهرتدن آفت وعرض وناموس صاحبی اولمقده نیجه مخافت
واردر ولهذا ملامیه طائفه سی بوعرض وناموسدن کچوب شراب اخلاصی
ایچوب بوکونه آفتلردن بری اولمشلردر وحضرت خداوندکار قدس الله اسراره
بوابیات شریفه وکلمات طیبه ایله طریق ملامته ترغیب قیلمشلردر زیرا طریق
ملامیه ده منافع دینیه بی نهایتدر جمله دن بری اسقاط جاه ومنزلت وحفظ اخلاص
ایلمکدر ﴿ مثنوی ﴾ آزمودم عقل دوراندیش را * بعد ازین دیوانه سازم
خویش را) دوراندیش اولان عقلی بن صنه دم شمدنصکره کندیمی دیوانه
دوزرم عقل دوراندیشدن مراد طول امل صاحبی اولان عقل معاشدر پس
حضرت مولانا بیوررلر که بن امل صاحبی اولان عقل معاشی تجربه وامتحان
ایلدمکه اصلا انك دینه وطریقته لایق براندیشه وفکری یوق پس بعد هذا
کندیمی اول عقلدن دیوانه دوزرم که عقل معاد صاحبلرینك شانی بودرکه

خلقك مبتلا اولدیغی عقل معاشی ترك ایدەلر وجنون یوانه کیدەلر اکرچه بو جنون عقل معاش صاحبلرینه نسبت جنوندر ولکن عقل معاد صاحبلرینه نسبت عین فنوندر

عذر کفتن دلقك باسید اجل که چرا فاحشه را نکاح کردی

(مثنوی) کفت با دلقك شبی سید اجل * قحبهٔ را خواستی تو از عجل) دلقکه سید اجل برکیجه دیدی سید اجل ترمذملکیدر ودلقك انك ندیمیدر مکر که دلقك برفاحشه یی نکاح ایلمش وسید اجل دخی برکیجه اکا بوکونه سویلمش که عجله دن برقحبه یی سن مراد ایلدك واختیار قیلدك (مثنوی) بامن این را بازمی بایست کفت * تا یکی مستور کردیمیت جفت) بکا بونی اشکاره دیمك کرك ایدی تاسکا برمستوره یی جفت ایدیدك (مثنوی) کفت نه مستور صالح خواستم * قحبه کشتند وزغم تن کاستم) دلقك ایتدی بوندن مقدم طقوز مستوره صالح خاتون ایستدم واختیار ایلدم جمیعا قحبه اولدیلر وغمدن تنم اکسلدی تنمی غمدن اکسلتدم دیمك دخی معتادر (مثنوی) خواستم این قحبه را بی معرفت * تا ببینم چون شود این عاقبت) بو قحبه یی معرفتسز ایستدم والدم تاکوره یم عاقبت نیجه اولور پس بو قصه دن حصه بیاننه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) عقل را من آزمودم هم بسی * زین سپس جویم جنون را مغرسی) حضرت خداوندکار بیوررلر دلقك خواتین مستوره یی امتحان ایلیوب فاحشه چیقدیغی کبی بندخی عقل معاشی هم چوقلق صنه دم عند التحقیق فاحشتر ومذمومتر بولدم بوندنصکره جنونه برمغرس ایسترم عقل معاشدن دیوانه اولمغه محل غراست ایسترمکه جنون دکلرنی دیکم که تجنن دخی نوعا تفننن در نته کم بنی اسرائیل زماننده برعاقل مجنون نما تجنن ایدوب ومجنونلر طریقنه کیدوب دیوانه لکی کندییه پرده قیلوب بوحال الله عیون ناسدن تستر قیلشلردی (قال ابو اللیث فی بستان العارفین مطابقا لهذا المحل روی فی الحدیث ان رجلا من بنی اسرائیل قال لا اتزوج حتی استشاور مع عاقل فعزم علی ان اول من لقیه غدا یشاوره ویعمل برأیه فلما اصبح وخرج من منزله اتی مجنونا راکبا علی قصبة فاغتم لذلك ولم یجد بدا من وفاء عهده فتقدم الیه فقال له المجنون احذر فرسی کیلا یضربك فقال له الرجل احبس فرسك حتی اسئلك عن شیء فوقف فقال الرجل انی ارید ان اتزوج فکیف اتزوج قال النساء ثلاثة واحدة لك و واحدة علیك وواحدة لا لك ولا علیك ثم قال احذر الفرس کیلا یضربك ومضی فقال الرجل یا هذا احبس فرسك فحبسها ودنی منه فقال فسره لی انی لم افهم مقالتك قال اما التی لك فهی بکر ومحبتها لك ولا تعرف احدا غیرك واما التی علیك فهی المرأة ذات ولد تأکل مالك وتبکی علی الزوج الاول واما التی لا لك ولا علیك فالمرأة التی لا ولد لها فان کنت لها خیرا من الاول فهی لك والا فهی

علیك فقال الرجل ویحك کلامك کلام العاقلین وعملك عمل المجانین قال یا هذا ان بنی اسرائیل ارادوا ان یجعلونی قاضیا فابیت فالحوا علی حتی جعلت نفسی مجنونا فنجوت منهم) بو تقدیرجه مثنوی شریفده اولان بو بیان بو حدیث شریفك معناسی اولور نته کم بیوررلر

بحیلت درسخن آوردن سائل آن بزرکرا که خودرا دیوانه ساخته بود

(مثنوی) آن یکی می کفت خواهم عاقلی * مشورت آرم بدو در مشکلی) اول کسه ایتدی برعاقل ایسترم برمشکلده اکا مشورت کتورم (مثنوی) آن یکی کفتش که اندر شهرما * نیست عاقل جز که آن مجنون نما) اول برکسه اکا ایتدیکه بزم شهرمزده عاقل یوقدر اول مجنون نمادن غیری یعنی کندویی خلقه شول مجنون کوسترن کسه دن غیری برعاقل وعالم یوقدر دیدی (مثنوی) برنیی کشته سواره نك فلان * می دواند درمیان کودکان) برقامش اوزره سوار اولمش ایشته فلان اطفال میاننده یلدرر (مثنوی) صاحب رأیست وآتش پارهٔ * آسمان قدرست واختر بارهٔ) اکرچه ظاهرده دیوانه در لکن باطنا صاحب رأی و برآتش پاره در آسمان قدردر و براختر باره در یعنی شول عاقل ومجنون نما صاحب رأیدر وذکا وکیاستده کویا برآتش پاره در یعنی زیاده تیزفهم در وقدری آسمان کبی بلنددر واختر باغدیر بجیدر یعنی هر برعلم ومعرفت که آسمان دلده نجوم کبیدر نیجن اول علوم ومعارفی برعالم اضائهٔ ظلمات قلوب ناس ایچون لسانه کتوروب اظهار ایلسه کویا که اختر یاغدیریجی اولور (مثنوی) فراو کروبیان را جان شدست * او درین دیوانکی پنهان شدست) انك رونق ونورانیتی کروبیلره حیات وجان اولمشدر کروبیان جبروت ملکلرینه دیرلر که اللکهك مقرب ملکلریدر اول کسه بو دیوانه لکده پنهان ومستور اولمشدر (مثنوی) لیك هر دیوانه را جان نشمری * سرمنه کوساله را چون سامری) لکن بوکا قیاس ایدوب هر دیوانه یی جان صانمیه سن سامری کبی کوساله یه باش قومه یعنی سامری وآنك توابعی مجرد برقوری صداسی اولان کوساله جسدینه باش قویوب آنی معبود ومخدوم اتخاذ ایلدکلری کبی سندخی هر سفیه ودیوانه یکه مانند کوساله انجق آنك برصداسی وار در واسرار علومدن ومجذوب الهی اولمقدن بری وتهیدر اکا باش قومه وخدمت وتعظیم قیلمه کوساله جسدندن انسانه نیجه فائده ومنفعت حاصل اولمزسه مجذوب الهی اولمین ولیدن دخی اصلا فائده ومنفعت حاصل اولمز بلکه نیجه مضرت وشأمت ونکبت حاصل اولمق مقرر در (مثنوی) چون ولی آشکاره با تو کفت * صد هزاران غیب واسرار نهفت) بو بیت ولی خدانك مع شهرته خلقه نیجه معانی واسرار سویلرکن

مخفی ومستور اولمسنی اشعار ایلر یعنی چونکم آشکاره سکا بر ولی نیجه بوز بیك غیبی
واسراری دیسه ﴿ مثنوی ﴾ مر ترا آن فهم وآن دانش نبود * واندانستی
بو سر کین راز عود) تحقیقا سکا اول فهم واول دانش اولمدی سن سر کینی عوددن
کیرو بیلدك یعنی مادامکه سکا آنك اسرارنی بیلکه و کفتارنی فهم ایلکه لایق اول
فهم ودانش اولمیه سن ابوبی کنودن بیلرسن ولی بی دلیدن فرق قیلرسن
﴿ مثنوی ﴾ ازجنون خودراولی چون پرده ساخت * مر ورا ای کورکی خواهی
شناخت) ولی خدا کندیسنه چونکم جنوندن پرده دوزدی تحقیقا آنی ای کور
نیجین آکلیسر سن یعنی بر ولی سکا آشکاره اسرار غیبی و کفتار لا ریبی سویلسه
و کندینك ولی اولدیغی نیجه حالله سکا تعریف ایلسه مادامکه سنده آنك ذاتنی
واسرارنی بیلکه لایق فهم ودانش اولمدیجه سن آنی بیله حزسن چونکم اول ولی
خدا دیوانه لکدن کندی یه نیجه پرده دوزه نیجین ایدوب تستر قیله پس ای
کوردل آنی نیجه آکلارسن ونه وجهله انك اسرارنی و کفتارنی فهم ایلرسن
﴿ مثنوی ﴾ کرترا بازست آن دیده یقین * زیر هر سنکی یکی سرهنك بین)
اکرسنك اول یقین چشمك آچق ایسه هر بر سنكك آلتنده بر سرهنك کور یعنی دیده
باطن سکا مفتوح اولورسه هر پرده بر ولی کوررسن وهر پرده آلتنده بر مقرب
الهی مشاهده قیلورسن ﴿ مثنوی ﴾ پیش آن چشمی که باز ورهبرست *
هر کلیمی را کلیمی در برست) اول بر کوزك قتنده که مفتوح ودلیلدر هر بر کلیم
ایچون بر کلیم واردر اولکیسی فتح کافله وثانیسی کسر کافله و بر عکس اوقنمق
دخی جائزدر اولکی تقدیر اوزره معنی هر موسی مشرب اولان بر کلیم خدانك
اکنده بر کلیم وار در زیرا کهنه لباس کیمك مقربان خدانك شانندندر وایکنجی
تقدیر اوزره معنی هر بر کلیم و پلاس ایچون بر کلیم مشرب کمسه انك اوزرنده
وباقتنده در دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ هر ولی راهم ولی شهره کند * هر کرا
او خواست بابهره کند) هر ولی یی ینه ولی مشهور ایلر هر کیمی ایسترسه اول ولی
بهره لو ایلر یعنی کندینك سرندن وآشنالغندن بهره دار قیلر ﴿ مثنوی ﴾
کس نداند از خرد اوراشناخت * چون که اومر خویش را دیوانه ساخت) کمسه
عقل جهتندن اول ولی بی اکلامق وفهم ایلمك بیلمز چونکم اول ولی استتار ایچون
کندیسنی دیوانه دوزه ﴿ مثنوی ﴾ چون بدزدد دزد بینایی زکور * هیچ
یابد دزد را او در عبور) چونکم بر بینا خرسز کوردن بر شیء اوغورلیه کور اول
بینا دزدی عبور ده بولورمی ودزد کیم ایدیکنی بیلورمی ﴿ مثنوی ﴾
کور نشناسد که دزد او که بود * کرچه خود بروی زند دزد عنود) کور اکلمز که
آنك دزدی کیم ایدی اکرچه دزد عنود کندیسنی کوره اوررسه یعنی اکا

مقارنت ومصاحبت قیلورسه ده ﴿ مثنوی ﴾ چون کزد سك کور صاحب ژنده را *
کی شناسد آن سك درنده را) صاحب ژنده اولان کوری یعنی اسکی لباس
کین اعمایی چونکم کلب ایصره اول کور بر تیجی کلبی نیجین فهم ایلر ونیجه بیلور

﴿ حمله بردن سك بر کور کدا ﴾

﴿ مثنوی ﴾ یك سکی در کوی بر کوری کدا * حمله می آورد چون شیر وغا)
بر کلب محلده بر کدا کور اوزره جنك ارسلانی کبی حمله کتوردی ﴿ مثنوی ﴾
سك کند آهنك درویشان بخشم * در کشد مه خاك درویشان بچشم) قال
فی حیاة الحیوان ومن عجیب طباع الکلب انه یکرم اهل الوجاهة واجل الناس
ولاینبح علی احد منهم وینبح علی افقر الناس ورثیث اللباس) پس بو مضمون
اوزره بیورر لر کلب درویشلره خشمله قصد وحمله ایلر حال بو که ماه انلرك خاك
پابنی سرمه کبی کوزینه چکر مراد انلرك رفعت شاننی وعلو مرتبه سنی اشعاردر
﴿ مثنوی ﴾ کور عاجز شد زبانك وبیم سك * اندر آمد کور در تعظیم سك)
کور عاجز اولدی کلبك بانکندن وکلبك خوفندن کور کلبك تعظیمنه کلدی واکا
مدارا ایلمکه شروع ایلدی بویله دیو ﴿ مثنوی ﴾ کای امیر صید وای شیر
شکار * دست دست تست دست ازمن بدار) که ای صیدك امیری وای شکارك
ارسلانی ال سنك الکدر یعنی قوت سنك قوتکدر بندن الك کیرو طوت
﴿ مثنوی ﴾ کز ضرورت دم خررا آن حکیم * کرد تعظیم ولقب دادش
کریم) بو بیت دخی مابعدنده اولان بیتلر شریر ولئیم اولان کمسه لره حسن معامله
و مدارا اتمکی تعلیم ایلر (کما قال علیه السلام مداراة الناس صدقة وقال علیه
السلام امرت بمداراة الناس کما امرت باداء الفرائض) ومدارانك معناسنی ابودردا
رضی الله عنه حضرتلری بیورمشلر که (انا لنبش فی وجوه اقوام وقلوبنا لتقلیهم)
یعنی تحقیقا بز بعض قومك یوزلرینه کورلردك وحال بو که قلبلر یمز آنلره بغض
ایلردی وحق تبارك وتعالی آذی وشرتی مدارا ایله دفع ایلین عبادنی کلامنده مدح
ایلیوب بیوررلر (ویدرؤن بالحسنة السیئة) قال ابن عباس فی تفسیره ای یدفعون
السیئة بحسن المعاملة والمداراة) وحاصل معنای مداراة دفع مضرة عدو ایلمکدر
اکا ظاهرا تعظیم وتلیین کلام ایتمکله اما اهل حق اولنلر یری برنه مدارا ایتمك
حرامدر زیرا اهل حقك مضرت وشرتندن خوف اولنمز معنی بیت ز براضرورتدن
حمارك قویرغنه اول حکیم تعظیم ایلدی واکا کریم دیو لقب وبردی
﴿ مثنوی ﴾ کفت اوهم از ضرورت کای اسد * از چومن لاغر شکارت چه
رسد) اول کور فقیر هم ضرورتندن بویله دیدیکه ای اسد بنجلین لاغر شکاردن
سکا نه ایریشور ﴿ مثنوی ﴾ کورمی کیرند یارانت بکوه * کورمی کیری تودر کوی

ای ستوه) سنك يارانك طاغده بيابان اشكى طوترلرسن ای چابك وچالاك محله ده
كور طوتر سن بعض نسخه ده بو بيت بويله واقع اولمشدر * كورمی كيرند
يارانت بدشت * كورمی كبری تودر كوی این بدست * معنی سنك جنسك كلاب
صحراده حار وحشی صيد ايدرلر محله ده سن كور طوتر سن بو بدحالت وقبيح
خصلتدر ﴿ مثنوی ﴾ كورمی جويند يارانت بصيد * كورمی جو یی تودر
كوچه بكيد) سنك يارانك صيد ايتكه حار وحشی ايسترلر سن كوچه ده مكرو كيدله
كور ايسترسن ﴿ مثنوی ﴾ آن سك عالم شكار كور كرد * وين سك بی مايه
قصد كور كرد) اول عالم كلب يابانده حار وحشی شكار ايلدی و بو جاهل وغير
معلم اولان بی مايه كلب اعمايه قصد ايلدی بو جمله تحصيل علم ايلين نفسله جاهل
و بی مايه اولان نفسك حسب حاليدر كه تحصيل علم ايليوب معلم ومؤدب اولان
نفس صيد حلال ايلر وجاهل و بی مايه اولان نفس فقير وضعيف اولنلری كلب
عقور كبی رنجيده ايليوب صيد حلالدن بری اولوب آنكله و بونكله منازعه وجدل
قيلور ﴿ مثنوی ﴾ علم چون آموخت سك رست از ضلال * می كند
در بيشها صيد حلال) سك چونكم علم اوكرندی ضلال وكمراهلقدن قورتلدی
بيشه لرده حلال شكار ايلر ﴿ مثنوی ﴾ سك چو عالم كشت شد چالاك زحف *
سك چو عارف كشت شد ز اصحاب كهف) سك چونكم عالم ومعلم اولدی
زحفك چالاكی اولدی يعنی عدو ايله حرب وقتال ايلمكده چست وچالاك اولدی
زحف دشمنله مقابله ومحاربه ايلمك معناسنه در سك چونكه عارف اولدی اصحاب
كهفدن اولدی يعنی نفس اماره كه كسب حلال ايلمك عملنده وسائر معاملات
عملنده ترقی ايليوب تحصيل معرفت قيلسه وعارف بالله اولسه عرفادن اولور وخلقدن
ممتاز اولان اصحاب كهف مرتبه سن بولور ديمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ سك
شناسا شد كه مير صيد كيست * ای خدا آن نور آشناسنده چيست) سك فهم
ايدیجی اولدی كه مير صيد كيمدر ای خدای تعالی اول فهم ايدیجی نور وياخود
معنی اول نور فهم ايدیجی ندر يعنی سك كه معلم اوله صيدك اميرنی وكنديسنك
صاحبنی بيلور وفهم قيلور ای خدا اوبيليجی وفهم ايدیجی نور نه نوردر كه اول
هركسك وجودنده بولنمز ﴿ مثنوی ﴾ كور نشناسد نه از بی چشميست *
بلكه اين زانست كز جهلست مست) كور اكلمز اول ناشناسلك كوزسزلكندن دكلدر
بلكه بو شناسلك اول جهتدندر كه جهلدن مستدر يعنی بعض كورلرك امير عالم كيمدر
بيلديكی وكندينك صاحبی نه كسه در آكاه اولمديغی مجرد بی چشملكندن دكلدر
بلكه جهل وغفلتدن سرخوش اولديغندندر ونفسنك مرادنه اشتغال قيلديغندندر
﴿ مثنوی ﴾ نيست خود بی چشم تر كور اززمين * اين زمين ازفضل حق

شد خصم بين) زميندن چشم سزرك كورخود يوقدر مع هذا بوزمين فضل
حقدن خصم وعدو بی كوریجی اولدی ﴿ مثنوی ﴾ نور موسی ديد
وموسی رانواخت * خسف قارون كرد وقارون راشناخت) زمين حضرت
موسی عليه السلامك نورنی كوردی وحضرت موسايی اوخشادی قارونی خسف
ايلدی وقارونی آكلدی ﴿ مثنوی ﴾ رجف كرداندر هلاك هر دعی * فهم
كرداز حق كه ياارض ابلعی) سورهٔ هودده اولان آيت كريمه يه اشارتدر شول
زمانده كه قوم نوح غرق اولوب امر الهی نافذ اولدقده جناب حقدن ارض
وسمايه خطاب اولنوب (وقيل ياارض ابلعی ماءك) دينلديكه ياارض صويكی
يوت بلع نشفدن وقلع امساكدن عبارتدر يعنی نشف ايله صويكی (وياسماء اقلعی)
وای آسمان امساك ايله سنده باران بی حسابی (وغيض الماء) ای نقص وقل
غاض الماء ديرلر چن ناقص اولسه (وقضی الامر) وحكم الهی قضا اولندی وامر الهی
نافذ وكافرلر هلاك ونوح نبی عليه السلام نجات بولدی وشاد وطربناك اولدی
(واستوت) سفينه مستقر ومستوی اولدی يوم عاشوراده (علی الجودی)
موصلده بر طاغ اوزره (وقيل بعدا) حق جانبندن دينلدی هلاكلك اولسون
(للقوم الظالمين) ظالم اولان قوم ايچون بعد بوراده هلاك معناسنه در استعاره
ودعاء عليه در و بو آيت كريمه ده اولقدر بلاغت وفصاحت واردر كه بلغای عرب
وعربا وفصحای اهل معنی بونك حسن نظمنده وعذوبت لفظنده كمال مرتبه
تحقيق وتدقيقلر ايتمشلردر ومع هذا دريادن برقطره وشمس انوردن برذره در پس
حضرت مولانا قدس سره العزيز بو آيت كريمه ايله جميع اشيانك خالق بی چونی
ادراكنه استشهاد بيورلر تتمه كم جناب عزت اولوا العلم وذوی العقوله ندا ايلديكی
كبی اجرام سماويه وكرهٔ ارضه ندا ايدوب (ياسماء اقلعی ويا ارض ابلعی)
ديدی و بونلر دخی امتثال واطاعت ايدوب صولری نشف وامساك ايلديلر پس
معلوم اولديكه اجرام سماويه وعناصر اربعه وموالید ثلاثه وسائر اشيا جميعا
خالقلرينك امرلرينه مطيع وموجدلرينه عارفلردر بخلاف المعتزلة والفلاسفة وشيخ
اكبر قدس سره العزيز حضرتلری دخی فصوصده بو معنايه اشارت ايدوب بيوررلر
(بيت) وذو الحسن بعد النبت فالكل عارف * بخلاقه كشفا وايضاح برهان *
بذا قال سهل والمحقق مثلنا * لانا واياه بمنزل احسان) معنی بيت هر حرامزاده
وعاصينك هلاك كندده زمين دترردی وزلزله ايلدی حق تعالی دن (ياارض
ابلعی) خطابنی وامرنی فهم ايلدی پس حق تعالی اكا هرنه بی بلع ايله ديدی
ايسه آنی بلع ايليوب درونه چكدی ﴿ مثنوی ﴾ آب وباد وخاك ونار باشرر *
بی خبر باما و باحق باخبر) آب وباد وخاك ونار باشرر يعنی عناصر اربعه

ز نسبتله بی خبرلر وحضرت حقه نسبتله باخبرلر در ❊ مثنوی ❊ ما بعکس آن
زغیر حق خبیر ❊ بی خبر از حق واز چندین نذیر) بز اول عناصرار بعدنك عكسی ایله
حقدن غیریدن خبیر وحضرت حقدن و بو قدر نذیردن بی خبرز ❊ مثنوی ❊
لاجرم اشفقن منها جمله شان ❊ کند شد زامیز حیوان جمله شان) لاجرم بونلرك
جمله سی یعنی افلاك وعناصر وجبال بو جمله کندیلره عرض اولنان امانتدن
اشفاق ایلدیلر وآنی حامل اولمقدن خائف اولوب اعراض قیلدیلر انلرك جمله
وسعی حیوانك اختلاطندن کند اولدی یعنی سموات وارض وجبال امانتی قبول
ایتمیوب تکلیفدن وحیاتدن فرار ایلدیلر تا حقدن غافل اولمیهلر وغفلت وجهالت
مقابله سنده سوء جزا بولمیهلر بو آیتك تفسیری و بو محله مطابق اولان کلمات جلیله
اولده داستان پیرچنگی بیانندن آشغی مرور ایتدی ❊ مثنوی ❊ کفت
بیزاریم جمله زین حیات ❊ کو بود با خلق حی با حق موات) سموات وارضك
وسائر اشیانك جمله سی بز بو حیاتدن بیزارز دیدیلر که خلقله زنده وحقله مرده
اوله وفی الحقیقه انسانك اکثری حق جانبندن اولمش وخلقله دیری اولمشدر
❊ مثنوی ❊ چون بماند از خلق کردد او یتیم ❊ انس حق را قلب می باید
سلیم) چونکه خلقدن قالدی اول کمسنه یتیم اولور حضرت حقك انس
وآشنالغنه قلب سلیم کرکدر بو خود خلقه انسیت ایتمکله میسر اولمز ❊ مثنوی ❊
چون ز کوری دزد دزدد کاله ❊ می کند آن کور عمیا ناله) چونکه دزد بر کوردن
رمتاع اوغورلیه اول کور علی العمیا ناله ایلر ❊ مثنوی ❊ تا نکوید دزد دای کور
آن منم ❊ که بدزدیدم که دزد پرفنم) مادامکه دزد کوره دیمیه که او بنم که
سندن متاع اوغورلدمکه زیاده پرفن ومکار دزدم ❊ مثنوی ❊ کی شناسد
کور دزد خویش را ❊ چون ندارد نور چشم وآن ضیا) کور کندینك دزدنی
نجن آکلر چونکه کور چشمك نورنی واول ضیایی طوتمز ❊ مثنوی ❊ چون
بکوید هم بکیر اورا تو سخت ❊ تا بکوید او علامتهای رخت) چونکم دزد بن
دزدم دیه وسارق اولدیغنه اقرار ایلیه ای کوردل هم سن آنی طوت ومحکم اخذ
ایت تا دزد اوغورلدیغی متاع اسبابك نشانلرنی دیه یعنی نفس وشیطان دزدی
چونکم هر بری لسان حالله سکا بن دزدم دیهسن ای کوردل انلری محکم اخذ ایت
تا کم سنك خانهٔ قلبکدن استراقه ایلدکلری متاعك علایم وآثاردن سکا سویلیهلر
اکر انلری محکم عصر ایلرسك دزدلکلرینه کمالیله اقرار ایدوب اخذ ایلدکلری
متاعی سکا کیرو ادا ایلرلر ❊ مثنوی ❊ پس جهاد اکبر آمد عصر دزد ❊
تا بکوید که چه دزدید وچه برد) پس دزدی صیقمق جهاد اکبر کلدی تا که دیه
نه اوغورلدی ونه ایلتدی یعنی نفس وشیطانی مؤاخذه ایدوب انلره سیاست قیلمق

اکبر جهاد وافضل جهاد کلدی پس مجاهده ایلیوب انلره سیاست قبل تا هر بری
سو بایله سندن نه اوغورلدی ونه شیء آلدی ❊ مثنوی ❊ اولا دزدید کحل دیدهات ❊
چون ستانی بازیابی تبصرت) اولا سنك چشم باطنكك كحل نورنی اوغورلدی چونکم
چشمكك كحل ونورنی نفس وشیطاندن الهسن کیرو تبصرت و بصیرت بولورسن
بو خصوص ایسه سعی ومجاهده ایله حاصل اولور ❊ مثنوی ❊ کالهٔ
حکمت که کم کردهٔ دلست ❊ پیش اهل دل یقین آن خاصلست) حکمت متاعیکه
کوکلك ضایع ایلمشدر اهل دلك قتنده شکسز اوحاصلدر زیرا اهل دلك خانهٔ
قلبندن اول متاع حکمتی نفس وشیطان دزدلری استراقه قیلمشدر واول متاع
ضایع انلردن اولمشدر ❊ مثنوی ❊ کوردل باجان وبا سمع وبصر ❊ می نداند
دزد شیطان ازاثر) کوردل اولان کمسه جانله وسمع وبصرله یعنی شو صفتلرله که
شیطان دزدنی اثرندن بیلمز واثرندن مؤثرنه استدلال قیلمز زیرا بصیرتی کوزی کور
اولدیغندن خانهٔ درونندن نه ضایع اولوب نه کتدیکنی ادراك ایلمز ❊ مثنوی ❊
ز اهل دل جواز جمادات مجو ❊ که جماد آمد خلایق پیش او) آنی اهل دلدن ایسته
جماددن ایستمه زیرا خلایق اهل دل قتنده جماد کلدی یعنی دزد نفسی ودزد
شیطانی بیلمکی وانلرك سرقه ایلدیکی متاعه آکاه اولمغی اصحاب دلدن صور
جمادات منزلهسنده اولان وحجر لایفهم مرتبهسنده قلان خلایقدن آنی صورمه که
آنلر بو معنادن غافللر و بو علمدن جاهللردر ❊ مثنوی ❊ مشورت جوینده
آمد پیش او ❊ کای زاب کودك شده رازی بکو) مشورت طلب ایدیجی مرد اول
عاقل مجنون نمانك اونه کلدی بویله دیوکه ای طفلك پدری اولمش برراز سویله
وای کودکار باباسی بکا بر نقل ایله ❊ مثنوی ❊ کفت رو زین حلقه کین
در باز نیست ❊ باز کرد امروز روز راز نیست) اول دیوانه شکلنده اولان صاحب دل
آکاه ایتدی یوری بو حلقهدن زیرا بو قپو مفتوح دکلدر کیرو دون بو کون راز کونی
دکلدر یعنی سرورازدن سؤال ایلمه که بو کون سر و رازك ظهوری کونی دکلدر
بلکه (یوم تبلی السرائر) فحواسنجه سر و رازك ظهوری کونی یارین در دیدی
❊ مثنوی ❊ کر مکانرا ره بدی در لامکان ❊ همچو شیخان بودمی من بر دکان)
اکر مکانك لامکانه یولی اولیدی یعنی بو عالم صورتك معنی جانبنه طریقی اولیدی
واهل صورت صورت قیدنده ایکن اول طریقله عالم معنادن وشهر لامکاندن
رایحه بولیدی وراز طوییدی سائر شیخلر کبی بن دخی دکان اوزره اوطوردم و بر صورتی
آت کسب ایلیوب آنلر کبی تعمیر صورت ایلمکه اشتغال قیلوردم لکن بو مکان
وصورتك لامکان جانبنه یولی یوقدر پس لامکاندن راز طویمهنك کمسه مکان وصورتی
بنم کبی خراب ایلمك لازمدر دیدی

خواندن محتسب مست خراب افتاده رابزندان

(مثنوی * محتسب در نیمشب جایی رسید * در بن دیوار مستی خفته دید) محتسب نصف الليلده بر يره ايرشدی ديوار دیبنده یاتمش بر مستی کوردی (مثنوی * کفت هی مستی چه خوردستی بکو * کفت ازین خوردم که هست اندر سبو) محتسب مسته ایتدی هی کسه صحیح مست سن دی نه ایچدك مست محتسبه ایتدی بوندن ایچدمکه دستیده واردر (مثنوی * کفتش آخر در سبو واکو اکه چیست * کفت ازانکه خورده ام کفت این خفیست) محتسب مسته ایتدی آخر آشکاره دیکه سبو ده نه در مست جواب ویروب ایتدی اول نسنه دندر که ایچمشم محتسب ایتدی بو سوز خفیدر آشکاره سویله (مثنوی * کفت ازانکه خورده آن چیست آن * کفت آن کاندر سبو مخفیست آن) محتسب مسته ایتدی اول نسنه نیکه ایچمشسن اونه در مست محتسبه ایتدی او در که اوسبو ده مخفیدر (مثنوی * دور می شد این سؤال واین جواب * ماند چون خر محتسب اندر خلاب) بو سؤال و بو جواب دور اولدی یعنی بو سؤال و بو جواب بری برینه متوقف اولوب مسئلهٔ دوریه دن اولدی محتسبه خر کبی باتچق ایچره قالدی ومستك بو کونه رموزندن متحیر اولوب ورطهٔ اندیشه یه باتدی (مثنوی * کفت اورا محتسب هین آه کن * مست هوهو کرد هنکام سخن) محتسب مسته ایتدی آکاه اول آه ایله تانفسکدن نه ایچدیکك معلوم اوله مست سوز وقتی آه یرینه هوهو دیدی محتسب نهی منکر ایلین کمسه یه دیرلر (کما قال فی الصحاح احتسبت علیه کذا) دیرلر (اذا انکرته علیه) پس امر معروف ونهی منکر ایلین بر کمسه مستلردن برینه دیدی مراد علی طریق الکنایة مست الهی اولانلردر ظاهرده اولان منکرلر انلری مستلکندن وسرخوشلقندن باعث اولان شیئدن سؤال وتفتیش ایلسه لردی انلر بو مستك جوابی کبی جواب ویررلر اکر دیسه لر که ندن مست سن دیرلر وجودیمز دستیسنده اولندن اکر دیسه لر اول دستیده اولان نه در دیرلر بزی مست قیلنلر در مراد تعبیره صیغمز وستك فهمك آنی اکلاز که (من لم یذق لم یدر) دردیککی اشعار ایلر آخر اول منکر اول مسته دیدیکه آه ایله که نفسکدن رایحهٔ خمر کلورمی کورم مست سخن وقتنده هوهو دیدی زیرا هوهوبت مطلقهٔ الهیه دن کنایه در چون اسرار هویتله برکسه نك درونی طولسه (کل اناء یترشح بما فیه) خواهنجه وقت کلامده دخی آنك دهاندن هویته متعلق اولان کلام صدور ایلر وآه ووآه غم والمدن حاصل اولور پس مستان الهی عین وصلتده ومشاهدهٔ محبوب سبیله محضار فاهیتده درلر پس مستغرق شادی اولندن آه صدور ایلمز (مثنوی * کفت کفتم آه کن هومی کنی * کفت من شاد

وتو از غم منحنی) محتسب مسته ایتدی سکا آه ایله دیدم سن هو ایلرسن مست محتسبه ایتدی بن شادم سن غمدن منحنیسن یعنی ایکی قات سن بعض نسخه ده منحنی برینه دم زنی واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی بن وصالدن شاد ومسرورم انکیچون هو هو دیرم سن هجران وغمدن دم اورر سن دیمك اولور (مثنوی * آه ازدرد وغم وبیدادیست * هوی هوی میخوران ازشادیست) آه درد وغمدن والم و بیزارلقدندر می نوش ایدیجیلرك هوی هوی ذوق وشادیدندر (مثنوی * محتسب کفت این ندانم خیز خیز * معرفت متراش بکذار این ستیز) محتسب مسته ایتدی بونی بیلمزم قالق قالق معرفت یونمه یعنی سویلمه و بو عناد وستیزی ترك ایله (مثنوی * کفت رو تو از کجا من از کجا * کفت مستی خیز تا زندان بیا) مست محتسبه ایتدی یور یسن قندن بن قندن یعنی مابینمزده هیچ مناسبت یوقدر محتسب مسته ایتدی سن مستسن قالق تا زندانه کل (مثنوی * کفت مست ای محتسب بکذار و رو * از برهنه کی توان بردن کرو) مست ایتدی ای محتسب بنی قوو کندی مصلحتکه کیت عریاندن کرو وفائده چقن ایلمك ممکن اولور یعنی برهنه دن رهن وفائده آلمق قابل دکلدر (مثنوی * کر مرا خود قوت رفتن بدی * خانهٔ خود رفتمی وین کی شدی) اکر بکا خود کتمك قوتی اولیدی کندی خانه مه کیدردم بو چقن اولوردی یعنی بو بولده قالوب سکا ملاقات واقع اولمزدی (مثنوی * من اکر با عقل و با امکانمی * همچو شیخان بر سر دکانمی) بن اکر عقل ایله وامکان ایله اولیدم شیخلر ومرشدلر کبی دکانده اولوردم یعنی اول مست وهشیار اولان کمسه دیرکه اکر بن عقلاه وامکان وقدرتله اولیدم و بونلرله انسیت قیلیدم سائر عقل مرتبه سنده اولان شیخلر کبی دکان ارشاد ودعوت ناس اوزره اولوردم وخلق عالمه تفید قیلوردم لکن بن اول عقل وامکان مرتبه سندن خلاص اولوب مرتبهٔ فقر وفناده محو اولدم دیدی

دوم بار در سخن کشیدن سائل آن بزرك را تا حال او معلوم تر کردد

(مثنوی * کفت آن طالب که آخر یکنفس * ای سواره بر نی این سوران فرس) اول طالب اول دیوانه شکلنده اولان ولی وعاقله ایتدی آخر بردم ای قامش اوزره سوار اولمش فرسکی بو جانبه سور (مثنوی * راند سوی او که هین زوتر بکو * کاسب من بس توسنست وتند خو) اول عاقل ومجنون نما سائل طرفنه سوردی بویله که آکاه اول تیز ترك سویله زیرا بنم فرسم زیاده توسن وتند خودر بو سوزلر اول مست هشیاردن رموزدر اکرچه ظاهرا خلط کلام ایلمك کبیدر ومرادی کندینك سوار اولدیغی اسب روحی سرکش وقوی اولمسنی اشعار در (مثنوی * تا لکد بر تو نکوید زود باش *

ازچه می پرسی بکو پیدا وفاش) تیز اول تابنم فرسم سکا دیمه اورمیه مقصود
بنم فرس روحم سکارد وطرد دیمه سنی اورمیه دیمکدرنه سؤال ایلرسك آنی آشکاره
بیان ایله ﴿ مثنوی ﴾ اومجال را زدل کفتن ندید * زو برون شوکرد
ودرلاغش کشید) اول سائل قلبنك رازنی دیمکه مجال کورمدی وفرصت بولمدی
فوری برون شو ایلدی وآنی لاغه چکدی زوبونده زوددن مخففدر برون شو کرد
بحسب اللفظ طشره اولمق ایتدی دیمکدر اما قورتلمق وخلاص اولمق معنالرنده
استعمال اولنور بونده دخی مراد بودر یعنی اول سائل علی الفور قورتلمق ایتدی
وکندوبی درحال خلاص اولمق ایچون اول مجنون نمابی لاغه چکدی
﴿ مثنوی ﴾ کفت میخواهم درین کوچه زنی * کیست لایق از برای چون
منی) سائل لاغ طریقیله ایتدی بو محله ده برخاتون ایسترم که نکاحله آنی آلم بنجلیندن
اوتری لایق کیمدر ﴿ مثنوی ﴾ کفت سه کونه زنند اندر جهان * آن دو رنج
واین یکی کنج روان) اول دیوانه شکل اولان عاقل ایتدی جهانده عورتلر
اوچ نوعدر اول ایکیسی رنج ودرددر و بو بریسی کنج رواندر ﴿ مثنوی ﴾
آن یکی را چون بخواهی کل تراست * وان دکر رانیمی زنیمی جداست) اول برنوعی
چونکم ایستیه سن کلی سنکچوندر واول برنوع نصفی سنکچون ونصفی جدادر که
سندن غیری ایچوندر ﴿ مثنوی ﴾ وان سوم هیچ اوترانبود بدان * این شنودی
دورشو رفتم روان) واول اوچنجی نوع هیچ اوسنکچون اولمز بیل بو تحقیق
وبیانی اشتدك قمدن دور اولکه بن فوری کیندم ﴿ مثنوی ﴾ تاترا اسبم
نپراند لکد * که بیفتی برنخیزی تاابد) تابنم آتم سکا لکدسرپمیه یعنی دپمه اورمیه که
دوشرسن تاابدی قالقمزسن و بوسوز دخی رموزدر مراد تابنم اسب روحم سکا
قهر وغضب دپمه سنی اورمیه اکرروحم سکا تیجنوب ردوطرددپمه لرین اوررسه تاابد
قالقمزسن وصحت وسلامت بولیوب فلاح بولمزسن دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾
شیخ راند اندر میان کودکان * بانك زد بارد کرا ورا جوان) شیخ چونکم
بوسوزلری سویلدی فرسنی اطفالك آراسنه سوردی جوان تکرار اول بزرکه بانك
اوردی ﴿ مثنوی ﴾ که بیا آخر بکو تفسیر این * این زنان سه نوع کفتی
برکزین) که کل آخر بونك تفسیرنی دی بوزنلری اوچ دوراو دیدك تمیز ایدوب
کزیده قیل ﴿ مثنوی ﴾ راند سوی او وکفتش بکرخاص * کل ترا باشد زغم
یابی خلاص) بزرك فرسنی سائلك جانبنه سوردی وآکا دیدیکه بکر قیز خاصة
کلی سنکچون اولور غمدن خلاص بولورسن ﴿ مثنوی ﴾ وانکه نیمی آن تو بیوه
بود * وانکه هیچست آن عیال باولد) واول عورتکه نصفی سنکچون اوله بیوه زندر یعنی
طول عورتدر واول عورتکه هیچدر اوعیال باولدر عیال باولددن مراد بونده شول

عورتدر که اولکی ارندن اولادی اوله ﴿ مثنوی ﴾ چون زشوی اولش
کودك برد * مهر کل خاطرش آن سو رود) چونکه اولکی ارندن اول عورتك
فرزندی اوله اول عورتك خاطرینك جمیع محبتی اول جانبه کیدر ﴿ مثنوی ﴾
دور شوتا اسب تند ازدلکد * سم اسب توسنم برتو رسد) ایراغ اول تاآتم دپمه
اتمیه دخی بنم سرکش وحرون آتمك طرنغی سکا ایرشور ﴿ مثنوی ﴾
های وهویی کرد شیخ و باز راند * کودکانرا بازسوی خویش خواند) شیخ چونکم
سوزنی تمام ایلدی دیوانهلك طریقنه شروع ایدوب برهای وهوی ایلدی وتکرار
آتنی اورادن سوردی اطفالی کیرو کندی جانبنه اوقودی ﴿ مثنوی ﴾ بازبانکش
کردآن سائل بیا * یك سؤالم ماند ای شاه کیا) سائل کل دیو تکرار اول اولوبه
چاغردی ای اولو شاه برسؤالم دخی قالدی ﴿ مثنوی ﴾ بازراند این سو بکو
زوترچه بود * که زمیدان آن بچه کویم ربود) آتنی کیرو بو جانبه سوردی اول
طالبه ایتدی تیزرك اول سؤالك نه ایدیکه اول طفل میداندن بنم طوپومی
قابدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت ای شه باچنین عقل وادب * این چه شیدست این
چه فعلست ای عجب) سائل اول عاقل وفاضله ایتدی ای شاه بونك کبی عاقل وادبله
ای عجب بونه شید القدر بونه فعل وندارکدر ﴿ مثنوی ﴾ توورای عقل کلی
دربیان * آفتابی درجنون چونی نهان) بیانده سن عقل کلك وراسنده سن
عقل ومعرفت فلکنك آفتابیسن جنونده نیچون نهان ومستورسن ﴿ مثنوی ﴾
کفت این او باش رأیی می زنند * تادرین شهر خودم قاضی کنند) بنی سوارساله
ایتدی بواوباش یعنی بو خلق بر رأی اوررلر تاکندی شهرمده بنی قاضی ایلیهلر
یاخود کندی شهرلرنده بنی قاضی ایلیهلر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ دفع می
کفتم مرا کفتندنی * نیست چون توعالمی صاحب فنی) دفع دیدم و قاضی
اولمغی قبول ایلمدم بکایوق دیدیلر وبنم عدم قبولمی نفی ایدوب دیدیلرکه سنجلین
برعالم رصاحب فن بوقدر ﴿ مثنوی ﴾ باوجود توحرامست وخبیث * که کم
ازتو در قضا کوید حدیث) وجود کله بیله حرام وخبیثدر که علم وفضلده سندن
ناقص ودون اولان کمسه قضا وحکومتده سوز سویلیه ﴿ مثنوی ﴾
درشریعت نیست دستوری که ما * کمتراز توشه کنیم و پیشوا) شریعتده
بردستور یوقدر که بزسن شاهدن ناقصری حاکم ومقتدا ایلیهوز ﴿ مثنوی ﴾
زین ضرورت کیج ودیوانه شدم * لیك درباطن همانم که بدم) بوضرورتدن
احمق ودیوانه اولدم لکن باطنده همان اویلیم که ایدم یعنی دیوانهلك همان بنم
ظاهرمدهدر یوخسه باطنم همان کالاول نیجه عاقل وعالم ایسه ینه اویله در
﴿ مثنوی ﴾ عقل من کنجست ومن ویرانه ام * کنج اکرپیدا کنم دیوانه ام)

بنم عقلم کنجـدر و بن ویرانه ام اکر کنجی آشکاره ایدم دیوانه‌ام که آنك عـدو
ورهزنی چوقدر ﴿ مثنوی ﴾ اوست دیوانه که دیوانه نشـد * این عسس
رادید ودرخانه نشد) حقیقتده دیوانه اول کسـه‌در که دیوانه اولمدی یعنی عقل
جزوی قیـدندن قور تلمدن کندو بی شهرت ونباهت ایچون خلقـه عاقل وعالم
کوستردی وعسی کوردی وخانه‌یه کتمدی عسدن مراد خلق وانام وعوام کالهوام
درعاقل اولان اولدر که بونلردن عسدن قاچـدیغی کبی قاچـه وعزلت اختیار
ایدوب اختفاایده قنده قالدیکه بونلره قاضی وحاکم اولمق سمتنه کیده ﴿ مثنوی ﴾
دانش من جوهر آمـدنی عرض * این بهایی نیست بهر هرغرض) بنم علمم
جوهر کلدی عرض کلمدی بو بهایی اولان علم یعنی ذی قیمت وبهالو اولان علم
هر غرضـدن اوتری دکلدر بلکـه لله وفی الله در بهایـده یانسبت ایچوندر
﴿ مثنوی ﴾ کان قندم نیستان شکرم * هم زمن می روید ومن می خورم)
قندك معدنی یم شکرك نیستانی یم هم بندن بتروهم بن یرم یعنی قند علمك معدنی یم
وشکر معرفتك محل ومنبتی یم هم علم حقیقی واسرار لدنی بندن حاصـل اولوروهم
بن اندن ذوق وغـدا بولورم ﴿ مثنوی ﴾ عـلم تقلیدی وتعلیمیست آن *
کز نفور مستمع دارد فغان) علم تقلیـدی وعـلم تعلیمیدر اول علم که آنك صاحبی
مستمعك نفورندن غدا بولور وفغان طوترولکن علم تحقیق صاحبلری آنلردر که کندی
علملرینـه اکر بر مشتری بولمسـه‌لر اصـلا غمناك اولمزلر وعلملرندن نفرت قیلمزلر
﴿ مثنوی ﴾ چون پی دانه نه بهر روشنیست * همچو طـالب عـلم دنیـای
دنیست) عـلم چونکم دانه وحظ نفسدن اوتری اوله روشـنیٔ دلدن اوتری
اولمیـه دنی دنیانك علمنك طالبی کبـیدر زیرا طالب علم دینك مقصودی چونکم
دنیا اوله دنیای دنینك صنعت وعلمی طالب اولان کسه‌یه معنی مشابه ومساوی
اولمش اولور ﴿ مثنوی ﴾ طالب علمست بهر عام وخاص * نی که تایابد ازین
عالم خلاص) زیرا خاص وعامدن اوتری علم طالب ایدیجیدر اندن اوتری طلب
ایلمز که تا بو عالمدن نجات وخـلاص بوله ﴿ مثنوی ﴾ همچو موشی هرطرف
سوراخ کرد * چونکه نورش راند ازدر کفت برد) شول موش کبی که هرطرفی
سوراخ ایلدی چونکه علمك نوری اول موش مشابه‌سنـده اولنی قپودن سوردی
اکا ایراغ اول دیدی یعنی اول کسه که علم تقلیدی صاحبیدر طالب علمدر عوام
وخواصدن اوتری روشنایی جان وجنان ایچون و بوعالمدن خلاص اولمق ایچون
طالب علم دکلدر بوکونه عالم شول موش کبیدر که زمینده هرجانبه بحث ایدوب سوراخ
ایلدی چونکم اول علم دنیادن اوتری تحصیل ایدن کسه‌یی عالم نورانیدن سوره‌واکا
بومرتبه‌دن صاول ودور اول دیه اول عالم موش کبی بو عالم خاکدانده بحث

ایدوب سوراخ ایلر وکنـدویی عالم نورانی یه واصل قبله مزدیمـك اولور
بردبونده صاول وایراغ اول دیمك معناسنـه‌در ﴿ مثنوی ﴾ چونکه سوی
دشت نورش ره نبود * هم دران ظلمات جهدی می نمود) چونکم اول عالم صحرا
ونور جانبنه یول بولمدی هم اول ظلمانده بر جد وجهـد کوستردی یعنی چونکم
صحرای حقیقت ونور احدیت جانبنه اول موش کبی اولان عالم یول بولدی زیرا انك
خلقتنده نوره لیاقت وصحراسیرنده نصیب ولذت یوقدر هم اول ظلمات عالم جسدده
وزیرخاك بدنده جد وکوشش کوستردی ﴿ مثنوی ﴾ کرخدایش پردهـد
پرخرد * پرهـد از موشی وچون مرغان پرد) خـدای تعالی اکر پرخردی اکا
پرویره موشلقدن قورتلور ومرغـلر کبی پروازاورر یعنی اکر خـدای تعالی بوکونه
عالمه عقل پرنی پرو پررسه موشلك صفتندن نجات بولوب بحر ومرغان الهی کبی
اوج عالم اعلاده اوچر ﴿ مثنوی ﴾ ورنجوید پر بماند زیر خاك * ناامید
ازرفتن راه سماك) اکر خدای تعالیدن پرخرد ومعرفت ایستمزسه زیر خاك بدنده
سماك یولنه کتمکدن ناامید قالور یعنی راه عالم بالایی ومرتبهٔ اعـلایی سیرایتمکدن
مأیوس اولور ﴿ مثنوی ﴾ عـلم کفتاری که آن بیجـان بود * عاشق روی
خریداران بود) کفتاره منسوب اولان علمکه او بی جان اوله مشتریلرك یوزینه عاشق
اولور جاندن مراد بونده اخلاصـدر یعنی شول قیـل وقاله منسوب اولان علمکه
لوجه الله اولمیه اول علم بی روح اولور انك شانندندر که مستمعین وطالبینك عاشق
اولور اما لوجه الله حاصل اولان عـلم تحقیق بویله دکلدر که اکر آکا مشـتری
اولورسه آکا افاده ایلر واکر مشتری اولمزسه فبها ونعمت دیوب کنـدی علمنك
ذوقندن ولذتندن جدا اولمز ﴿ مثنوی ﴾ کرچه باشد وقت بحث علم زفت *
چون خریدارش نبـاشد مرد ورفت) اکرچه علم کفتاری صاحبی علم بحثنك
وقتنده قوی ومحکم اولور لکن چونکه آنك خریدار وطالبی اولمیه اولدی و کندی
زفت بونده قوی معناسنه استعاره اولنمشدر ﴿ مثنوی ﴾ مشتریٔ من خدایست
اومرا * می کشد بالاکه الله اشترا) بنم مشتری وطالبم حضرت خدادر وخدا
بنی عالم بالایه چکر که بیورر الله اشتری یعنی اول قاضیلقدن فرار ایدن ونجن وتستر
سمتنه کیدن کسـه اولمنك ایستین کسـه‌یه دیدیکم بنم مشتریم خواص وعوام دکلدر
بلکه بنم مشتریم خدای رب الانامدر اول خدابنی عالم بالایه وجنت اعلایه چکر که
بیوردی (ان الله اشتری من المؤمنین انفسهم واموالهم بان لهم الجنة) یعنی الله تعالی
مؤمن قوللرندن اشترا ایلر کندی یولنده فدا اولان نفسلرنی وبذل اولان مالارنی
بونك مقابله سنـده جنتی بونلره ثمن ویرمکله ﴿ مثنوی ﴾ خونبهای من جمال
ذوالجلال * خونبهای خود خورم کسب حلال) پس ای اخی بنم حق یولنده

بذل ایلدیکم نفسك خون بهاسی جمال ذوالجلالدر (کما قال فی الحدیث القدسی
من احبنی قتلته ومن قتلته فعلی دیته ومن کانت دیته علی فانا دیته) پس بنم
خونبهام ذوالجلالك جمالیدر کندی خونبهامی بیرم یعنی اول لطف جمال الهی که
برمعنوی ذوقدر آنی غدا ایلرم که کسب حلالدر که راه حقده جانمی بذل ایتمکلك
مقابله سنده حضرت حق اول تجلیٔ جمالیه یی بکا عوض وثمن ویردی
﴿مثنوی﴾ این خریداران مفلس را بهل * چه خریداری کند یك مشت کل)
سن دخی ای اخی بو مفلس مشتریلری قوو ترك ایله بر آوچ بالچق نه مشتریلك ایلر یعنی
نه صاتون المغه قادر اولور که انلری علم وعملکه مشتری قیله سن پس حضرت خدایی
مشتری ایدنمك کرککه سودا اوان مکنج بی پایان میسر اوله ﴿مثنوی﴾ کل مخور کل
رامخر کل رامجو * زانکه کل خوارست دائم زردرو) بالچق ییمه بالچق آلمه وبالچق طلب قیلمه
زیرا طین خوار اولان کمسه دائما زردرودر وکأن قتل نفسنه معاونت جودر (کما قال
صلی الله تعالی علیه وسلم من اکل الطین فکأنما اعان علی قتل نفسه رواه الطبری
عن سلمان الفارسی) پس کل ییمه یعنی کلدن حاصل اولان ماکولات وبدنه متعلق
اولان مطعوماتی غدا ایلمه ﴿مثنوی﴾ دل بخور تا دائما باشی جوان *
از تجلی چهره ات چون ارغوان) دل یی یعنی دلدن حاصل اولان اذواق واشواقی
روحکه غدا ایله تا دائما تازه یکت اوله سن وتجلیٔ الهیه دن سنك یوزك ارغوان کبی
اوله یعنی چهرهٔ روحك ارغوان کبی اوله ﴿مثنوی﴾ یارب این بخشش نه
حد کار ماست * لطف تو لطف خفی را خود سزاست) یارب بو خریداران
مفلسی ترك قیلمق وعلم وعملمز متاعنه سنك کبی غنی پادشاه مشتری اولمق وچهرهٔ
روحمز تجلیٔ جمالکله لطافت وملاحت بولمق بزم کارمز حدی دکلدر سنك لطف
ظاهرك خود لطف خفی ایچون اولمغه لایقدر (عند العارفین الله تبارك وتعالی
ذو اللطف الجلی والخفی) دیمکله توصیف اولنور ولطف جلی اولدر که کار وعمل
مقابله سنده اوله وحین رجاده عقل آنك حصولنه امیدوار اوله وجزم واعتقاد
قیله که (ان الله لا یضیع اجر المحسنین) فحواسنجه و(هل جزاء الاحسان الا الاحسان)
مقتضاسنجه حسن عمل لطف حقی مقتضی اولور واعمال حسنه مقابله سنده اولان
لطفه لطف جلی دینور اما لطف خفی بونك عکسیدر یعنی اعمال حسنه مقابله سنده
اولمز وعقل آنك حصولنی من بعد رجا قیلمز واول لطفك ظهوری خاطرنه دخی کلمز
بلکه قهر وغضب محلنده وکمال یأس وقنوط حالنده حاصل اولان لطفدر پس
بو مقدمه معلومك اولدیسه معنای بیت اولدر که یارب بو ذکر اولان بخشش بزم
کاربمزك حدی دکلدر سنك جملهٔ لطف ظاهرك خود عند التحقیق لطف خفی
اولمغه لایق وسزادر یاخود بو معنی دخی جائزدر که سنك مطلقا لطفك لطف خفی اولمغه

بنفسه کندی لایقدر بر آخر شیٔ واسطه سیله دکل دیمك اولور ومصراع ثانی
شعرانك سهل الممتنع دیدکلری اصطلاحك مظهریدر زیرا اکرچه لفظا سهل
وآساندر ولکن معنی خیلی ممتنع البیاندر ﴿مثنوی﴾ دست کیر از دست ما ما را
بخر * پرده را بر دار وپردهٔ ما مدر) المزی طوت بزی بزم المزدن آل یعنی نفسمز
الندن خلاص ایله سنك مشاهده که حجاب ومانع اولان پرده یی رفع ایله وبزم
پرده مزی یرتمه وبزی رسوای قیلمه ﴿مثنوی﴾ باز خر ما را ازین نفس پلید *
کاردش تا استخوان ما رسید) بو پلید وسرکش نفسدن بزی صاتون آل زیرا
نفسك کاردی تا بزم استخوانمزه ایرشدی یعنی انك ظلمی بزم جانمزه یتشدی
﴿مثنوی﴾ از چو ما بیچارکان این بند سخت * کی کشاید ای شه بی تاج
وتخت) بزجلین بیچاره لردن بو محکم ومشکل بندی کیم آچر ای تاج وتختسز
پادشاه ﴿مثنوی﴾ اینچنین قفل کرانرا ای ودود * کی تواند جز که فضل
تو کشود) بونجلاین ثقیل ومشکل کلیدی ای ودود سنك فضل واحسانکدن غیری
آچمغه کیم قادر اولور ﴿مثنوی﴾ ما ز خود سوی تو کردانیم سر * چون
تویی از ما بما نزدیکتر) بز کندیمزدن اعراض ایدوب باشمزی سنك جانبکه
دوندررز چونکم سن بزدن بزه یقینزکسن پس سکا توجه ایلمك اولیدر ﴿مثنوی﴾
این دعا هم بخشش تعلیم تست * کرنه در کلخن کلستان از چه رست) بو دعا
ومناجات دخی سنك احسانك وتعلیمکدر یوخسه کلخنده کلستان نه دن بتدی یعنی
نفوس انسانیه دن اکر سنك هدایت وتوفیقك اولمیدی دعا وثنا کللری نه دن
حاصل اولور دی ﴿مثنوی﴾ در میان خون وروده فهم وعقل * جز
ز اکرام تو نتوان کرد نقل) خونله روده ایچره یعنی قان ایله بغرسق ما بیننده فهم
وعقلی سنك احسانك واکرامکدن غیری نقل ایلمکه وقومغه برکمسه قادر دکلدر
یاخود معنی خون وروده میانه بو فهم وعقلی عالم معنادن سنك اکرامکدن غیریسی
نقل ایتمکه قادر دکلدر دیمك اولور ﴿مثنوی﴾ از دو پاره پیه این نور روان *
موج نورش می زند بر آسمان) بو روان وجاری نور که ایکی پاره پیه دندر وآنك
نورنك موجی آسمان اوزره اورر یعنی آسمانده اولان نجوم وکواکبی کوردمایننده
بو قدر بعد مسافه وار ایکن بیله ﴿مثنوی﴾ کوشت پاره که زبان آمد ازو *
می رود سیلاب حکمت همچو جو) ات پاره سی که زبان کلدی اندن حکمت
سیلابی جو کبی کیدر یعنی کوشت پاره اولان لساندن ینابیع معارف وحکم چایلر کبی
جاری اولور ﴿مثنوی﴾ سوی سوراخی که نامش کوشهاست * تا باغ
جان که میوه‌ش هوشهاست) شول بر دلك جانبنه که آنك نامی کوشلردر جان
باغنه دك که اول جان باغنك میوه سی هوشلردر ﴿مثنوی﴾ شاهراه باغ

جانها شرع اوست * باغ وبستانهای عالم فرع اوست * اصل وسرچشمهٔ خوشی آنست وآن * زود تجری تحتها الانهار خوان) جانلر باغنك شاهراهی اول جان باغنك میوه‌سی اولان هوشلرك شرعیدر و باغ بساتین عالم ظاهر جمیعا اول هوشلرك فرعیدر زیرا نظر حقیقت بنله نظر اولنسه بوجمله حدایق و بساتین عالم تدبیرعقولله ظهوره كلوروكان بولور بوجهتدن عقول اصل و باغ وبستان عالم فرع اولور جمله خوشلغك اصلی وسرچشمه‌سی من حیث الحقیقه اول هوشلردر زیرا خوشلق ایكی قسمدن خالی دكلدر برقسمی معنوی و برقسمی صوری معنوی اولان خوشلق مثلا علوم ومعارف الهیه وحظوظ واذواق روحانیه در غایت ما فی الباب بوجمله معنوی اولان خوشلغك اصلی عقل كله منتهی اولور وهیچ برنوع خوشلق بوقدر كه عقل كل انك اصلی اولیه وسائر عقول مانند جداول وانهار اول بحرخوشیدن آلوب هر برمرتبه یه اساله واجرا ایدرلر وصوری اولان خوشلغی دخی عقل معاش نصیبی مقداری مراتب كونیه دن الوب صاحبنه ایصال ایلر پس اصل وسرچشمهٔ خوشی اول هوشلر اولور وعلی الفور تجری تحتها الانهار آیتن اوقو كه مفهوم باطنیسی بومعنایه اشارت قیلور وبوكونه آیت كریمه قرآن عظیمده چوق واقع اولمشدر جمله دن بری (ان الذین آمنوا وعملوا الصالحات لهم جنات تجری من تحتها الانهار) پس بومحله مناسب اولان معنای باطنیسی بواولور كه تحقیقا شول كسه‌لر كه وحدت حقه علی طریق المشاهده تصدیق ایلدیلر وصالحه وخالصه اولان عمللری ایشلدیلر انلر ایچون شول جنات عقول واردر كه اول جنات عقولك تحت احكامندن انهارواذواق خوشی جاریه اولوردیمك اولور

تتمهٔ نصیحت رسول علیه السلام بیماررا

مثنوی (گفت پیغمبر مران بیماررا * چون عیادت كرد یارزاررا) پیغمبر علیه السلام اول خسته یه ایتدی زار و بیمار یارینی چونكه عیادت ایلدی مثنوی (كه مكر نوعی دعایی كردهٔ * از جهالت زهر بائی خوردهٔ) كه وار ایسه برنوع دعا ایله مشسن جهالتدن برزهر یامش سن مثنوی (یادآورچه دعا می گفتهٔ * چون زمكر نفس می آشفتهٔ) تذكر ایله كندی حقكده نه دعا ایلمشسن چونكه نفسك مكرندن پریشان اولمش سن مثنوی (گفت یادم نیست لاهمتی * دار یامن یادم آید ساعتی) اول مریض حضرت رسول صلی الله تعالی علیه وسلمه ایتدی خاطرمده یوقدر الا بكا همت طوت برساعتده خاطرمه كله مثنوی (از حضورنور بخش مصطفا * پیش خاطر آمداورآن دعا) حضرت مصطفی علیه السلامك نوربخش اولان حضورندن اول ایلدیكی دعا آنك خاطرینك اوكنه كلدی روشنكده اولان یعنی محل روشنایی

ومعدن نورالهی اولان پیغمبرعلیه السلامك همتیله اول ضایع اولمش انك خاطرینك اوكنه كلدی مثنوی (تافت زان روزن كه ازدل تادلست * روشنی كه فرق حق و باطلست) اول روزندن یلدرادی و پرتوصالدی كه كوكلدن كوكله یول واردر بر روشنلك كه حق و باطلی فرق ایدیجیدر مثنوی (گفت اینك یادم آمد ای رسول * آن دعا كه گفته ام من بوالفضول) اول صحابی ایتدی ای رسول خدا ایشته خاطرمه كلدی اول دعا كه آنی بن بوالفضول دیمشیم مثنوی (چون گرفتار گناهان می شدم * غرقه گشته دست وپایی می زدم) چونكه كناهه كرفتار واسیر كلدم دریای عصیانه غرق اولمش اولدیغم حالده بردست وپا اوردم مثنوی (از تو تهدید ووعیدی می رسید * مجرمانرا ازعذاب بس شدید) سندن بروعید وتهدید ایرشدی وعصاة ومجرملره زیاده شدید اولان عذابدن مثنوی (مضطرب می گشتم وچاره نبود * بند محكم بود وقفل ناگشود) مضطرب اولدم وچاره ودرمان اولمدی زیرا بند محكم ایدی وآچلمز كلیدایدی یعنی بند آخرت محكم وقفل معنوی مفتوح دكل ایدی مثنوی (نی مقام صبرونی راه گریز * نی امید توبه نی جای ستیز) نه صبر مقامی ونه قاچاجق یول ونه توبه امیدی واردرونه عنادیری چونكم بوحالنی مشاهده قیلدم وكندیمی كو یا آخرنده بولوب شویله كوردمكه صبره محل یوق وقاچمغه دخی بریریوق ونو به ایلمكه دخی امیدیوق وعناده دخی محال یوق مثنوی (من چو هاروت وچوماروت ازحزن * آه می كردم كه ای خلاق من) پس بندخی حزندن هاروتله ماروت كبی آه ایلدم بویله دیو كه ای بنم خلاقم

ذكر دشواریٔ عذاب آخرت وسختیٔ آن

مثنوی (از خطر هاروت وماروت آشكار * چاه بابل رابكردند اختیار) آخرت عذابنك خوف وخطرندن آخرت عذابنی دنیا عذابنك اوزرینه ایثار ایدوب بودنیاده معذب اولمغه آشكاره بابل چاهنی اختیار ایلدیلر ودنیا عذابنی آخرت عذابنك اوزرینه ایثار ایدوب بودنیاده معذب اولمغه راضی اولدیلر مثنوی (تاعذاب آخرت اینجا كشند * گر بزند وعاقل وساحر وشند) تا آخرتك عذابنی بونده چكه‌لر حال آنكه اول ایكی ملك قویلر وعاقللر وساحروشلردر منقولدر كه بوایكی ملك چاه بابل ایچره باشلری آشغی آصلمشلرو بوكونه عذابه كرفتار اولمشلر مثنوی (نیك كردند وبجای خویش بود * سهل ترباشد زآتش رنج دود) بوملكلر بوایشی ایو ایلدیلر كندی محلنده وتمام یرنده ایدی زیرا آتش عذابندن تو تونك رنجی سهلدر یعنی آخرت عذابنده دنیا عذابنك رنجی آسان كدردیمك اولور مثنوی (حدندارد وصف رنج آن جهان *

سهل باشد رنج دنیا پیش آن) اول جهانك عذابنك وصفی حد ونهایت
طوتمز دنیانك عذابی آخرت عذابنك قتنده سهل وآساندر ﴿ مثنوی ﴾
ای خنك انكو جهادی میكند * بر بدن زجری ودادی میكند) ای سعادتا اول
بركسه كه او برجهاد ایله بدنی اوزره برزجر و برداد ایلر یعنی اكا ریاضت و بروب
آنی اخلاق ذمیمه‌دن وافعال ردیه‌دن پاك وطاهر قیله ﴿ مثنوی ﴾ تاز رنج آن
جهانی وارهد * برخود این رنج عبادت مینهد) تا اول جهانه منسوب اولان
عذابدن قورتله كندی اوزرینه بو عبادت وطاعت زحمتنی قویه ودائما نیك
وصالح اولانلره اویه ﴿ مثنوی ﴾ من همی كفتم كه یارب آن عذاب * هم
درین عالم بران برمن شتاب) اول مریض حالنده بو كونه حكایت ایدوب ایتدی
بن دیدم كه یاربی اول عذابی هم بو عالمده بنم اوزریمه سرعتله سور یعنی
آخرتده ایده‌جكك عذابی الآن بو دنیاده بی تأخیر بكا حواله ایله دیدم
﴿ مثنوی ﴾ تادران عالم فراغت باشدم * درچنین درخواست حلقه می‌زدم)
تا اول عالمده بكا فراغت وحضور اوله بو نجلین طلبده وسؤالده حلقه اوردم وباب
حقی دق قیلدم ﴿ مثنوی ﴾ اینچنین رنجوری پیدام شد * جان من از رنج
بی آرام شد) اول سؤال وطلبدنصكره بكا بونك كبی برمرض پیدا اولدی بنم جانم
الآن رنجدن بی صبر و بی آرام اولدی ﴿ مثنوی ﴾ مانده‌ام از ذكر واز اوراد
خود * بیخبر كشتم زخویش ونیك وبد) كندی ذكرمدن واورادمدن قالمشم
كندمدن وظایف طاعاتی واذكار واوراد ومناجاتی ادا ایلكدن عاجز اولمشم
كندمدن ونیك وبددن بی خبر اولدم ﴿ مثنوی ﴾ كرنمی دیدم كنون من روی
تو * ای خجسته وی مبارك بوی تو) اكر شمدی بن سنك مبارك یوزكی كورمیدم
ای خجسته وای مبارك كدر سنك بو یككه رائحهٔ لطیفه‌ك خسته‌لره صحت ولقای شریفك
ضعیف اولانلره قوت وقدرت و برمسی مقرر در ﴿ مثنوی ﴾ می شدم از بند
من یكباركی * كردیم شاهانه این غمخواركی) بن بند وجوددن بالكلیه كیدردم بو غم
خواره‌لكی بكا شاهانه ایلدك ﴿ مثنوی ﴾ كفت هی هی این دعا دیكر مكن *
برمكن تو خویش را از بیخ و بن) حضرت رسول علیه السلام ایتدی غافل
اولمه كره بو دعای ایلمه‌سن كندیكی بیخ و بنكدن قو پرمه ﴿ مثنوی ﴾ تو چه
طاقت داری ای مور نژند * كه نهد بر تو چنان كوه بلند) ای ضعیف وعاجز مورسن نه
طاقت طوترسن كه حضرت حق سنك اوزرینه آنك كبی بلند طاغی قویه یعنی
عظیم اولان عذاب وقهر كوهنی سنك اوزریكه وضع ایلیه سنك كبی ضعیفك
آكا نیجه طاقتی اولور ﴿ مثنوی ﴾ كفت تو به كردم ای سلطان كه من *
از سرجلدی نلافم هیچ فن) اول مریض حضرت رسول علیه السلامه ایتدی

ای بنم سلطانم تو به ایلدم جلادت وجرأت طرفندن هیچ فن لاف ایلیم واظهار
تجلد قیلیم زیرا محبوبلر قتنده مقبول اولان عاجزلقدر واعدا قتنده لازم كلان
تجلد وتصبردر (ولهذا قال ابن الفارض (بیت) ویحسن اظهار التجلد للعدی
* ویقبح غیر العجز عند الاحبتی ﴿ مثنوی ﴾ این جهان تیهست وتو موسی
وما * از كنه درتیه مانده مبتلا) یارسول الله فی المثل بو جهان صحرای تیه
كبیدر وسن موسی كبی سن وبز كناه اجلندن تیه‌ده مبتلا قالمش وجهان حبسنه
اسیر اولمشز

﴿ ذكر حال قوم موسی علیه السلام و بشیمانی ایشان ﴾

﴿ مثنوی ﴾ قوم موسی راهمی پیموده آند * آخر اندر كام اول بوده اند)
حضرت موسی علیه السلامك قومی یول اولچمشلردر آخر اولكی ادیمده
اولمشلردر ﴿ مثنوی ﴾ سالها ره می رویم ودر اخیر * همچنان در اول
منزل اسیر) نیجه ییللر یوله كیدرز وعاقبتنده انجلین اول منزلده اسیرز یعنی بنی
اسرائیل هر كون كیدوب وصباح كندیلری ینه منزل اولده بولدقلری كبی بز دخی
راه خدایه اكرچه كیدرز ولكن كندیمزی ینه منزل اولده اسیر كورورز
﴿ مثنوی ﴾ كر دل موسی زما راضی بدی * اخر این رهم بپایان آمدی)
اكر حضرت موسانك كوكلی بزدن راضی اولیدی تیهك راهی وكناری پیدا
اولوردی موسی علیه السلامدن مراد حضرت رسول اكرم صلی الله علیه وسلمدر
زیرا اول صحابی چونكم كندو بی قوم موسایه وراه حق صحرای تیهه وحضرت
رسول اكرم صلی الله تعالی علیه وسلمی حضرت موسی علیه السلامه تشبیه
ایلدی پس كندینك حسب حالنی بو اسلوب اوزره نقل ایلدی بالمواجهه حضرت
پیغمبر علیه الصلوة والسلامه خطاب ایلكدن وسن بزدن راضی دكلسن دیو
سویلكدن تأدب ایلسنی اشعار ایلر ﴿ مثنوی ﴾ ور بكل بیزار بودی اوزما *
كی رسیدی هیچ مان خوان ازسما) واكر حضرت موسی بزدن تمام بیزار اولیدی
بزه آسماندن نعمت وخوان هركز نیجین ایرشیدی نه هیچ ایرشمزدی ﴿ مثنوی ﴾
كی زسنكی چشمها جوشان شدی * در بیابان مان امان جان شدی) بر طاشدن نیچن چشمه‌لر
جوشان وروان اولوردی بیابانده بزم جانمزه نیچن امان اولوردی ﴿ مثنوی ﴾ بل بجای
خوان خود آتش آمدی * اندرین منزل لهب درماز دی) بلكه خوان ومائده
یرینه آسماندن آتش كلوردی بو منزلده بزم اوزریمزه یالك اوروردی و یاقوب احراق
قیلوردی ﴿ مثنوی ﴾ چون دودل شد موسی اندر كارما * كاه خصم ماست
كاهی یارما) چونكه حضرت موسی علیه السلام بزم ایشمزده ایكی كوكللی اولدی
كاه بزم خصممز كاهی بزم یارمز اولدی ﴿ مثنوی ﴾ خشمش آتش می‌زند

انك خشمی بزم رخت واسبابمزه آتش
دررخت ما * حلم اورد میکند تبر بلا) انك حلمی واطفی بزدن قضا و بلا تبرینی رد ایلر ﴿ مثنوی ﴾ کی بود که حلم
کرد د خشم تیز * هست این نادرز اطفت ای عزیز) اول اصحابدن
بیمار اولان کسه چونکم بوجهانی تیهه وحضرت رسول اکرم صلی الله علیه
وسلمی حضرت موسایه تشبیه وکندینك بوجهانه مبتلا اولمسنی موسی قومنك
تیهده قالمسنه تشبیه ایدوب و بونلرك تیهده قالمسی انلره موسانك عدم رضا سندن
وخشم وغضب قیلمسندندرو بونلره مائده کلمسی وحجردن آب روان اولمسی حضرت
موسی علیه السلامك حلم وزیاده مرحمتی بلانی دفع قیلمسندندر دیدکدنصکره
حضرت رسالتپناهی صلی الله علیه وسلمك کال فضیلتنه وزیاده حسن سیرتنه اشارت
ایدوب بیوررلر که یا رسول الله چون ممکن اولورکه خشم دخی عین حلم
اوله بو خشم وقهر عین مهر اولمق سنك لطفکدن نادر دکلدر ای عزیز الوجود
اولان سلطان حقیقتکه سنك مشرب سعادتکه محضا حلم ومرحمت غالب اولدیغنه
بناء حضرت حق تعالی کفار ومنافقینه غلظت وشدته وترك ملایمت وملاینته امر
ایدوب بیوردیکه (یاایها النبی جاهد الکفار والمنافقین واغلظ علیهم) وحضرت
موسی علیه السلامك مشربلرینه عنف وغضب غالب اولدیغنه بناء انلری حق
تبارك (اذهبا الی فرعون انه طغی فقولاله قولالینا) دیو ملایمت وملاینت ایتمکه
امر ایلدی پس حضرت رسالتپناهی صلی الله تعالی علیه وسلمك خشمی خشم رحمانیه
ایدی وخشمی عین حلمدن حاصل اولمشیدی بواجلدن (کی بود که حلم کردد خشم
تیز) دیدی وحضرت موسایی اول حضرت حضورنده علی طریق التمثیل ایراد
ایلمرینك عذرینه شروع ایدوب دیرلرکه ﴿ مثنوی ﴾ مدح حاضر وحشتست
از بهراین * نام موسی می برم قاصد چنین) حاضر مدح وحشتدر بوندن
اوتری قصد ایله بو مجلسده موسانك نامنی ایلتورم یعنی مدح حاضر شرعا وحشتدر
ورو بروستایش ایتمك عند الادبا ادبه مخالفتدر بواجلدن نام موسایی قصدا بونك کبی
ذکر ایلرم دیدی ﴿ مثنوی ﴾ ورنه موسی کی رواد آرد که من * پیش تو یاد
آورم از هیچ تن) واکر مراد بو اولمیدی وموسانك ذکری اولیدی حضرت
موسی چون روا طوتردیکه بن سنك کبی سلطان انبیانك قتنده یاد ایلیم هیچ تندن
یعنی ناموجود اولان کسه دن که اول حضرت سنك شرفك کوروب وامتکدن اولمغه
رجا ایدوب (اللهم اجعلنی من امة محمد) دیمشدر ﴿ مثنوی ﴾ عهد
مابشکست صدبار وهزار * عهد توچون کوه ثابت برقرار) بزم عهدمز بوزکره
و بیك کره صندی سنك عهدك طاغ کبی ثابت و برقراردر ﴿ مثنوی ﴾
عهد ماکاه و بهر بادی زبون * عهد تو کوه وزصد که هم فزون) بزم عهدمز

فی المثل کاهدر وهر باددن زبوندر سنك عهدك طاغ و بوز طاغدن دخی زیاده
راسخدر یعنی ای منبع حکمت ومعدن رسالت سنك عهدك کوه کبی ثابتدر و بزم
عهدمز کاه کبی بی قرار وهر هوای نفسانیه ایله زبون و بی مقداردر
﴿ مثنوی ﴾ حق آن قدرتکه برتلوین ما * رحمتی کن ای امیر اونها) اول
قدرت وتمکین حقیچونکه وجود شریفك آنك مظهریدر بزم تلوینمز وعدم
تمکینمز اوزره شفقت ومرحمت ایله ای الوان واشکالك امیری وای فلك رسالتك ماه
منیری الواندن مراد اشیادر وحضرت حبیب اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم جمیع
اشیانك امیری وسیدیدر ﴿ مثنوی ﴾ خویش رادیدیم ورسوایی خویش *
امتحان مامکن ای شاه بیش) کندیمزی وکندی رسوایلغمزی کوردك ای شاه
آرتق بزی امتحان ایله ﴿ مثنوی ﴾ تافضیحتهای دیکررا نهان * کرده باشی
ای کریم مستعان) ای مستعان اولان کریم بزم غیر فضیحتلریمزی نهان ایلمش اوله سن
اکر بزی امتحان ایده جك اولورسك اول فضیحتلریمز دخی ظهوره کلوب دخی رسوای
اولورز حضرت پیغمبر علیه الصلاة والسلامه دخی کریم ومستعان دیمك صحیح اولور
﴿ مثنوی ﴾ بی حدی تو در جمال ودر کمال * در کژی مابی حدیم ودر ضلال)
جمال وکمالده سن بی حد و بی غایتسن وزکربلکده وضلالتده بی حد و بی نهایتز
﴿ مثنوی ﴾ بی حدی خویش بکمار ای کریم * بر کژی بی حد مشتی لئیم)
کندی بی حدلغکی و بی غایت اولان لطف وکرمکی ای کریم براوج لئیم کسه لرك
بی حد اولان اکربلکی اوزره حواله ایله ﴿ مثنوی ﴾ هین که از تقطیع
مایك تار ماند * مصر بودیم ویکی دیوار ماند) آکاه اول که بزم تقطیعمزدن
بر تار قالدی وجودده مصر ایدك و بر دیوار قالدی تقطیع ثیابدن بر نوعدر
صارغه وطولاغه دخی دیرلر یعنی دیدیکه ای رسول خدا وای نبی مجتبی آکاه
اولکه بزم عمریمز بزدن بر تل قالدی وعمر نهایتی بولدی بزشهر کبی معمور ایدك
بر دیوار قالدی ﴿ مثنوی ﴾ البقیه البقیه ای خدا بو * تا نکردد شاد کلی
جان دیو) شول بقیه بی شول بقیه بی تعمیر وتربیه وحفظ ایله ای خدیو تاکم شیطانك
جانی بالکلیه شاد اولمیه ﴿ مثنوی ﴾ بهر مانی بهر آن اطف نخست * که
تو کردی کرهها را باز جست) بزدن اوتری دکل بلکه اهل نخست وقدیم لطفدن
اوتریکه سن کمراهلری اول اطفله کیرو طلب ایلمك ایلدك یعنی طریق مستقیمدن
دور اولانلره هدایت ایلدك پس مظهردن ظاهره یعنی خلیفه دن مستخلفه انتقال
ایدوب حضرت حقه مناسب اولان مناجاته شروع ایدوب دیرکه ﴿ مثنوی ﴾
چون نمودی قدرتت بنمای رحم * ای نهاده رحمها در شحم ولحم) چونکم قدرتکی
کوستردك رحم کوستر ای لحم وشحم ایچنده رحملر قومش سلطان یعنی الهی

چونکم کمال قدرت وقوتك رسولکدن کرستردك رحم کوستر ای لحم وشحمده
محل اولاد قیلان و یاخود مرحمت وشفقتلر قوین پادشاه دیدی ❁ مثنوی ❁
این دعا کرخشم افزاید ترا * تودعا تعلیم فرما مهترا) بود عاکه بز دیرز اکر سکا
غضب زیاده ایلرسه ای بزرکوارسن دعا تعلیم بیور ❁ مثنوی ❁ آنچنان
کادم بیفتا داز بهشت * رجعتش دادی که رست ازد یوز شت) انجلین که آدم
علیه السلام حضرتلری جنتدن دوشدی اکا رجعت ویردك یعنی توبه وانابت
میسر قیلدککه زشت شیطاندن قورتلدی (فتلقی آدم من ربه کلمات فتاب علیه)
خواسنجه آدم علیه السلام دنیایه کلدکدنصکره حضرت حقه رجوع قیلوب
مکر دیودن خلاص اولدی ❁ مثنوی ❁ دیوکه بود کوردا دم بعد رد *
برچنین نطعی ازو بازی برد) شیطان کیمدرکه اوآدمدن کچه واندن غالب قدر
اوله بونجلاین بر نطع او زره حضرت آدمدن ایلرو اویون ایلیه یعنی صنعت وعلمده
آنك اوزرینه غالب اوله نطع بساطه دیرلر بونده شطرنج اویننا بجق یزدر
❁ مثنوی ❁ در حقیقت نفع آدم شد همه * لعنت حاسد شده آن دمدمه)
شیطانك اغواواضلالی حقیقتده آدمه نفع اولدی دوکلی اول دمدمه واول مکر
وحیله ینه حاسده لعنت اولمشدر یعنی شیطانك آدم حقنده ایلدیکی حیله وخدعه
ینه کندینك لعنتنه سبب اولوب درکاه حقدن ملعون اولمسنه باعث اولدی
❁ مثنوی ❁ بازیٔ دید ودوصد بازی ندید * بس ستون خانهٔ خودرا برید)
اول ابلیس برتلبیس براویونی کوردی وایکی یوز اویونی کورمدی یعنی حضرت
آدمی جنتدن اخراج ایتك خصوصنده اکرچه برلعب ایلدی لکن کندینك مات
اولمسی حقنده واقع اولان نیجه بازیلری مشاهده قیلدی پس فی الحقیقه کندی
خانه سنك دیرکنی کسدی وکندی الیله کندینك بنیادنی یقدی ❁ مثنوی ❁
آتشی زدشب بکشت دیکران * باد آتش رابکشت اوبران) مثلا برکسه کیجه
غیریلرك مزرعه سنه برآتش اوردی که آنی یاقوب خراب ایده باد آتشی انك
کشتنه ایلتیجی اولدی برانده با مفتوحدرکه بردن لفظندن صفت مشبهه در ایلتیجی
معناسنه باء فارسیله پران اوچوریجی معناسنه اولسه دخی جائزدر ❁ مثنوی ❁
چشم بندی بود لعنت دیورا * تازیان خصم دیدآن ریورا) لعنت خدا شیطانه
برچشم بند اولدی تا اول مکر وحیله بی خصمه زیان کوردی ❁ مثنوی ❁
هم زبان حال اوشدر یواو * خودتولوبی بودآدم دیواو) وبودخی نسخه در
کوبی آدم بود دیو دیواو شیطانك مکر وحیله سی هم ینه کندی حالنه زبان
اولدی خود سن دیدك آدم علیه السلام اول ابلیسك دیوی اولدی یعنی چونکم
اول دیوك مکر وضرری آدمه نفع وهدایت اولدی واول ابلیسك جاننه ضرر

وخسارت قیلدی پس سن دیدککه آدم علیه السلام انك دیوی اولدی وآنی
قهرولعنته مظهر قیلدی ونسخهٔ ثانی اوزره معنی سن دیدککه آدم علیه السلام
اول دیوك دیوی اولدی اکر اضافت معناسی مراد اولورسه ضمیره مضاف
اولان دیو مصدر معناسنه در تقدیر معنی آدم علیه السلام آنك دیولکنك دیوی
وسبب ضلالی اولدی دیمك اولور ❁ مثنوی ❁ لعنت این باشد که کژبینش
کندك * حاسد وخودبین وپرکنیش کند) لعنت اولدرکه برکسه یی کژبین
ایلیه وحاسد وخودبین وپرکین ایلیه ❁ مثنوی ❁ تابداند که هرانکوکرده بد *
عاقبت باز اید وبروی زند) حتی اول ملعون اولانکسنه آخر الامر بیله که
هرشول کسه که بدلك ایلدی عاقبت کیرو کلور واول بد فعل اولنه اور بعض
نسخه ده تابداند یرینه نونله تاندانند واقع اولمشدر یعنی تاغفلت وغرورندن بیلزکه
هراول کسه که غیره ضرر ایلدی عاقبت اول ضرر دونروا کا اورر (کما قال الله تعالی
(من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعلیها) وقال ایضا (ان احسنتم احسنتم لانفسکم
وان اسأتم فلها ❁ مثنوی ❁ جمله فرزین بند ها بیند بعکس * مات بروی
کردد ونقصان ووکس) جمله فرزین بندلری عکسله کوررمات ونقصان ووکس
انك اوزرینه اولور یعنی ملعون ومطرود اولان کسه جمیع بساط شطرنج کونده
اولان قضانك فرزین بند اویونلرینی برعکس کورر یعنی کندی یه فوت ومنفعت
وخصمه نکبت ومضرت بیلور پس مات وهلاك انك اوزرینه رجوع ایلر ونقصان
وخسران اکا اولور وکس فلان فی تجارته دیرلر وخسران معناسن ویررلر
❁ مثنوی ❁ زانکه او کزهیچ بیند خویش را * مهلك وناسور بیند ریش را *
درد خیزد زین چنین دیدن درون * درد او را ازحجاب آرد برون) بو بیتلر سؤال
مقدره جواب واقع اولور کأن دیمك لازم کلدیکه ملعون ومطرود اولان کسه یه
هدایت ومنفعت نه جهتدندر بیوررلر اول جهتدنکه اکر اول ملعون اولان
کسه کندوبی هیچ کورسه وبی وجود وناچیز عدایلسه ریش نفسانیه ومرض
قلبیه سنی مهلك وناسور کورردی یعنی صحت بولمش وزائل اولمش کورمزدی
جواب شرط بومصراعدر درونی بویله کور مکلکدن یعنی صحت بولمش
وامراض نفسانیه دخی زائل اولمش وروح کماله ایرمش کورمکدن درد فالقار
وصحت نفسه واصلاح قلبه طلب حاصل اولور درد درون وعشق بی چون آنی
حجابدن طشره کتورر ودرکاه الهی یه ایرشدریر یعنی درد وطلب ایسه اول مریض
معنوی اولان وحرمان وخذلانده قلان کسه یی حجاب انانیتدن وپردهٔ کبر ونخوتدن
طشره کتورر وصحت وصفوت مرتبه سنه یتورر ❁ مثنوی ❁ تانکیرد مادر
ازاد دردزه * طفل درزادن نیابد هیچ ره * این امانت در دل ودل حامله ست *

این نصیحتها مثال قابله ست) مادامکه ما دردی اوغلان بوروسی طوتمیه طفل طوغمقلقده هیچ یول بولمز بوامانت قلبده‌در وقلب اکا حامله در بونصیحتلرایه کیدر یعنی بوامانت الهیه دخی دلده‌در که مراد یا اخلاص ویا ایماندر و یا عرفان وایقاندر ویا محبته حضرت رحماندر که دل بونلره حامله در ومرشدك بونصایح ومواعظی قابله کبیدر ﴿ مثنوی ﴾ قابله کوید که زن را درد نیست * دردبایددرد کودك رارهست) یعنی قابله اولنلر زن حامله ده درد واضطراب کورمسه لر دیرلر که زنك دردی یوقدر درد واضطراب کرکدر که درد کودکه یولدر کذلك پند ونصیحت صاحبلری برکسه ده درد واضطراب کورمسه لر دیرلر که بوبار امانتی حامله اولان نفسك درد وطلبی یوقدر پس درد واضطراب کرکدر که اضطراب قلبی ولد معنوینك تولدنه یولدر ﴿ مثنوی ﴾ آنکه او بی درد باشد رهزنست * زانکه بی دردی انا الحق کفتنست) اول کسه که بی درد اوله رهزن طریقدر زیراکه دردسزلك انا الحق دیمکدر یعنی شول کسه که درونده بطننده تخلیص روح ایچون درد وادای امانت الهیه ایچون اضطراب اولمیه بلکه قلبی بوخصوصده ساکن وبی اضطراب اولسه قطاع طریق انبیا واولیادر زیرا بوخصوص ایچون درونده درد واضطراب اولمق فرعون کبی انا الحق وانا ربکم الاعلی دیمکلکدر نعوذبالله یعنی امانت الهیه‌یی ظهوره کتورمکده وامر اولنی یرینه وحملنه یتورمکده برکسه‌نك که اضطراب درونی اولمیه استغنادن وعدم احتیاجدن عبارت اولور بن حق وثابت بنفسه اولدم وعبودیت واحتیاجی ترك قیلدم دیمك معناسنی اشعار قیلور ﴿ مثنوی ﴾ آن انا بی وقت کفتن لعنتست * آن انا در وقت کفتن رحمتست) اول بنلکی وقتسز دیمك یعنی نفسانیت حالنده قائل اولمق ویا انانیتله اتصاف قیلمق اللهدن لعنتدر اول انا الحق وقتنده دیمك رحمتدر وبوانا الحق دیمنك وقتی اولورکه چون سالك خدمت نوافل وادای فرائضله طریق حقه سالك اولسه ومصقلهٔ ذکر اللهله قلبه جلا ویرسه حتی جملهٔ کدورات نفسانیه‌دن واخلاق حیوانیه‌دن نجات بولسه واوصاف الهیه ووجود حقانیه انده ظهوره کلسه اول وقتده بووجود حقانیدن تعبیر ایلیوب انا الحق دیسه رحمتدر زیرا بوانایی دین وجود مجازی دکلدر وجود حقیقتدر ﴿ مثنوی ﴾ آن انای منصور رحمت شدیقین * آن انای فرعون لعنت شدیقین) اول انا الحق سوزی شکسز منصوره رحمت اولدی اول انا فرعونه لعنت اولدی یعنی حسین منصور قدس الله سره العزیز حضرتلرینك انا دیمسی یقینا رحمت اولدیکه اتفاق مشایخ بونك اوزرینه‌در واول فرعونك انا دیمسی لعنت اولدیکه آنك انانیتی نفسانیت جهتندن اولدیغیچوندر ﴿ مثنوی ﴾ لاجرم هر مرغ بی

هنکام را * سر بریدن واجبست اعلام را) لاجرم هر وقتسز مرغك باشنی کسمك واجبدر ضرر وقبا حتنی اعلام ایتمك ایچون ﴿ مثنوی ﴾ سر بریدن چیست کشتن نفس را * درجهاد وترك کفتن نفس را) باش کسمك نه در نفسی دیه‌لمکدر جهادده ونفسی ترك ایلمکدر یعنی مرغ نفسك باشن کسمکلك ندر نفسی طریق حقده اولدرمکلکدر وحظ وهواسنی کیدرمکلکدر پس نفسی اولدرمك اوصاف خبیثه سن کیدرمکدر ﴿ مثنوی ﴾ آنچنانکه نیش کژدم برکنی * تاکه یابد اوز کشتن ایمنی) انجلینکه عقربك نیشنی قوپرسن تاکم اول عقرب اولمکدن ایمنلك وخلاص بوله ﴿ مثنوی ﴾ برکنی دندان پرزهری زمار * تارهد مار از بلای سنکسار) ماردن زهرله پر دیشنی قوپرسن تاکم اول یلان طاشلنمق بلاسندن قورتلور ﴿ مثنوی ﴾ هیچ نکشد نفس راجز ظل پیر * دامن آن نفس کش را سخت کیر) نفس اماره‌یی پیرك سایه‌سندن غیری هیچ نسنه دیه‌لمز سایه‌سندن مراد آنك ارشادی وتربیتیدر اول نفس اماره‌یی قتل ایدیجینك دامنی محکم طوت ﴿ مثنوی ﴾ چون بکیری سخت آن توفیق هوست * درتوهرقوت که آید جذب اوست) چونکم اول پیرك دامن مبارکن محکم طوته‌سن اول دامن پیره تمسك ایتمك توفیق هودر یعنی آنك ذیل امر وارادتنه تشبث قیلمق حق تعالینك هدایتی وتوفیقیدر سکا هر قوت وحالت که کلور اول پیرك جذبیدر ویاخود اول هو یله مسمی اولان خدانك جذب وعنایتیدر ﴿ مثنوی ﴾ مارمیت اذرمیت راست دان * هرچه کاردجان بوداز جان جان) مارمیت اذرمیت آیتنی راست بیل هر نه‌یی که جان کتورر اول جانك جانندندر یعنی سکا پیرجانبندن هر نه قدر قوت وقدرت کلورسه اول اللهك جذبندن وسکا عنایتندندر لکن پیرك وجودی واسطه سبیله که اول آلت حق اولمشدر (مارمیت اذرمیت) مفهوم شریفنی سن پیرلر حقنده همه راست ودرست بیل زیرا هر نه‌یی که ولی خدانك جانی کتورسه اول حضرت حقدندر ورامی وفاعل فی الحقیقه جناب الهیدر لکن شیخك وجودی اول قوت وقدرته برآلتدر ﴿ مثنوی ﴾ دست کیرنده‌و یست و بردبار * دمبدم آن دم ازوامیددار) دست کیرنده ومرشد وهدایت کننده من حیث الحقیقه اول جان جان وحضرت یزداندر وحلیم وکریم دخی اول سبحاندر نفس بنفس دائما لاینقطع اول دمی یعنی اول فیض سعادت توأمی آندن امید طوت ﴿ مثنوی ﴾ نیست غم کر دیربی اوماندهٔ * دیرکیر وسخت کیرش خواندهٔ * دیر کیرد سخت کیرد رحمتش * یك دمت غائب ندارد حضرتش) غم دکلدر اکر آنسز کیج قالمش ایسك اول خدایی کیج طوتیجی اوقومشسن یعنی غم یوقدر اکر چوق زمان اوفیض مرحمت توأمسز

قالدكنه‌ده زيرا ديركيرو سخت كيرمعناسنى آيت وحديثدن اوقودك (كما قال الله
تعالى ان بطش ربك لشديد) وقال عليه السلام ان الله ليملى للظالم فاذا اخذه
لم يفلته) پس رحمت الهيه غضب اوزره سبقت قيلمش وكرم وفضلى قهر
وجلالندن زياده اولمشدر پس مفضول ومسبوق‌ده شان شريفى ديركيرو سخت كيرلك
اولمق فاضل وسابق اولان صفتلرنده دخى ديركير اولمق بطريق الاولى وطرفنده
بيله تأخير وتراخى امهالدر بوخسه اهمال دكلدر پس اول جان جانك رحمتى دخى
اكرچه دير طوتر لكن محكم طوتر بردم سنى كنديدن غائب طوتمز اول جان جانك
حضرتى و باآنك رحمتنك حضرتى ديمك اولور ❁ مثنوى ❁ ورتو خواهى
شرح اين وصل وولا * ازسر انديشه مى‌خوان والضحى) اكر سن شو وصلتك
شرحن ومحبتك توضيحن ايسترسك انديشه وتدبير طرفندن سوره والضحى يى
اوقو كه حق تعالى قولنى كنديدن قطع ايلمز وعبدنه بغض وعداوت قيلمز نته كم نيجه
مدت حضرت رسالتپناه صلى الله تعالى عليه وسلمدن دخى منقطع اولوب حتى
و مرتبه تأخير ايلديكه اول حضرت محزون وكفار بغايت مسرور اولوب ديديلر كه
(ان محمدا ودعه ربه) پس حق تعالى حضرتلرى ضحى وليله قسم ايدوب
بيوردى يامحمد ضحى وليل حقيچون ربك سنى كنديدن قطع ايلدى ودخى سكا
بغض وعداوت قيلدى بو سوره‌نك تفسيرى مفصل ومشروح بو جلدك ديباجه‌سنه
قريب (والضحى نور ضمير مصطفى) بيتنده مرور ايلدى اكر سؤال اولنورسه كه
بو سوره شريفده اولان (ماودعك ربك وماقلى) اول حضرته مخصوصدر
سائر عباده بونكله نيجه استشهاد اولنور الجواب نعم ورودى اول حضرته مخصوصدر
ولكن سائر عباده حكمى ومفهومى جميع مؤمنلره بقدر استعداداتهم عامدر كه
حق تعالى مؤمنلرى كندى حضور عزتندن بردم قطع ايتمز وغائب طوتمز ولكن
تأخير رحمت لحكمة در وقتنه مرهوندر ساعتنده ظهور ايلر ❁ مثنوى ❁
ورتو كويى هم بديها ازو بست * ليك آن نقصان فضل او كيست * آن بدى
داد آن كمال اوست هم * من مثالى كويمت اى محتشم) وكر سن ديرايسك ضررلر
وقباحتلر دخى خداندر نعم جمله قبايح وشرور برمصداق (قل كل من عندالله)
(والله خالق كل شئ) اندندر وجمله‌نك خالقى اولدر ولكن بو قبايح وشرورك
اندن اولمسى آنك فضل وكمالنه نقصان ويرر اول قباحتى ويرمك هم اول
خدانك كماليدر يعنى اول بدوز شئى دخى خالق اولمق آنك كمال صنع وحكمتنه
دلالت ايلر بو خصوصى سكا تفهيم ايچون اى محتشم بن برمثال ديه‌يم تا حقيقت
حال سنك معلومك اوله ❁ مثنوى ❁ كرد نقاشى دو كونه نقشها * نقشهاى
صاف ونقش بى صفا) مثلا بر نقاش ايكى درلو نقشلر ايلدى صافى نقشلر

بى صفا نقشلر يعنى برنوع صافى ومليح نقشلر وبرنوع دخى منكدر وقبيح نقشلر ايلدى
❁ مثنوى ❁ نقش يوسف كرد وحور خوش سرشت * نقش عفريتان
وابليسان زشت) يوسف نقشنى وخوش سرشت اولان حورى نقشنى ايلدى
زشت عفريتلر وزشت ابليسلر نقشنى دخى ايلدى ❁ مثنوى ❁ هردو كونه
نقش استادى اوست * زشتى او نيست آن رادى اوست) هرايكى كونه نقش
آنك استادلغيدر استادلغنك شاهديدر اول استادك زشتلكى دكلدر اول بدنقش
دخى نقاشك جوادلغى وكرملكيدر ❁ مثنوى ❁ زشت رادر غايت زشتى
كند * جمله زشتيها بكردش برتند) زشتى زشتلكك غايتنده ايلر جمله زشتلكلر
اول زشتك اطرافنه طولنور ❁ مثنوى ❁ تاكمال دانشش پيدا شود * منكر
استاديش رسوا شود) تا آنك علمنك كمالى ظاهر اوله انك استادلغنه منكر اولان
رسواى اوله ❁ مثنوى ❁ ورنداند زشت كردن ناقصست * زين سبب
خلاق كبر ومخلصست) واكر نقاش زشت نقش ايلمك بيليه ناقصدر بو سببدن
جناب حق كبرك ومخلصك خلاقيدر يعنى مؤمنى وكافرى خلق ايديجى اولدر
مع هذا كافرى وكفرى خلق ايلديكندن آنك شاننه نقصان لازم كلمز ❁ مثنوى ❁
پس ازين روكفر وايمان شاهدند * برخداوندیش هردو ساجدند) پس
بو جهتدن كفر ايمان شاهدلردر كفر وايمان آنك خداوندلكى اوزره هرايكيسى
ساجدلر وباش قويجيلردر پس بو جهتدن كفر وايمان دخى يعنى اهل كفر واهل ايمان
اول حضرتك خلاقيتنه مسبحلر وشاهدلردر وانك خداوندلكنه هرايكى ساجدلردر
كما قال الله تعالى (وان من شئ الا يسبح بحمده) وقال (وله اسلم من فى السموات
والارض طوعا وكرها) وقال (ولله يسجد من فى السموات والارض ❁ مثنوى ❁
ليك مؤمن دان كه طوعا ساجدست * زانكه جوياى رضا وقاصدست) لكن
مؤمن بيل كه طوعا سجده ايديجيدر زيرا مؤمن رضاى حقه طالب وقاصددر
❁ مثنوى ❁ هست كرها كبر هم يزدان پرست * ليك قصد او مراد ديكرست)
كبر دخى كرها هم يزدان پرستدر لكن كبرك عبادتدن مقصودى برغيرى مراددر
يعنى كافرك پرستشندن وبنده‌لكندن مقصودى رضاى خدا دكلدر بلكه اندن
برغيرى مقصود نفسانيسى واردر پس كافر ايله مؤمنك ماپيننى تميز ايتمك ايچون
ايلر ولكن امارت حقنده بو بيتلرى مثل موقعنده ايراد ايدوب بيوررلر ❁ مثنوى ❁
قلعه سلطان عمارت مى كند * ليك دعوى امارت مى كند) مثلا كافر سلطانك
قلعه‌سنى عمارت ايلر ولكن امارت دعواسن ايلر يعنى سلطان حقيقتك ملكى اولان
وجود قلعه‌سنى عبادت وطاعتله معمور ايلر ولكن اول ادعا ايله وجود قلعه‌سنده
اميرلك وحاكملك دعواسن ايلر وقلعه وجودى كنديسنك زعم ايلر وكندويى

وجودنده مستقلا حاكم صاوب دعواى امارت ايلر وقلعهٔ وجودك تعميرو تكميلنده اولان خدمت وعبودينى اول معنى كندى نفسنه ايلر ﴿ مثنوى ﴾ كشت باغى تاكه ملك او بود * عاقبت خود قلعه سلطانى شود) قلعه يى عمارت ايلين باغى اولمش تاقلعه آنك ملكى اوله عاقبت خود قلعه سلطانى اولمشدر تاكم وجود مملكتى سلطانه منسوب اولور يعنى عمارت قلعهٔ وجود ايلين كافر حضرت سلطانى حقيقته باغى وعاصى اولمشدر تاكم وجود مملكتى انك ملكى اوله وانده حكومت ايليوب سلطان حقيقيدن استغناقيله عاقبة الامر خود انك وجودى سلطان اولور وسلطان حقيقت آنى اول كافرك الندن جبرا وكرها الور پس كافرك مثالى بوذكر اولنان كبى اولور ﴿ مثنوى ﴾ مؤمن آن قلعه براى پادشاه * مى كند معمورنى از بهر جاه) اما مؤمن اول قلعه يى پادشاه ايچون معمور ايلر جاهدن اوترى دكل يعنى مؤمن اول قلعهٔ وجودى (خالصا لوجه الله وطالبا لمرضات الله) معمور ايلر و بدنى الله ايچون بسلر منصبدن اوترى وحظ نفس ايچون وحيات فانى ايچون قلعهٔ وجودى معمور ايدوب تن پرور اولمز وحكومت ورياست ايچون اكل وشرب قيلمز ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ زشت كويداى شه زشت آفرين * قادر و برخوب و برزشت مهين) زشت حضرت خدايه ديراى زشتى خلق ايديجى پادشاه خوب اوزره وحقير اولان زشت اوزره قادرسن پس بنى بويله زشت خلق ايلدك امر سنكدر ﴿ مثنوى ﴾ خوب كويداى شه حسن و بها * پاك كردانيدم ازعيبها) خوب ايدراى حسن وجمالك شاهى بنى عيبلردن پاك وطاهر ايلدك حكمت سنكدر كه كاركده شائبهٔ علت وغرض يوقدر پس سكا هزاران شكر وثنا اولسون

﴿ وصيت كردن پيغامبر عليه السلام مران بيماررا ﴾
﴿ ودعاآموز انيدنش كه برخود بخواستن رنج دعامكن ﴾

﴿ مثنوى ﴾ كفت پيغامبر مراد بيماررا * اين بكوكاى سهل كن دشواررا) حضرت رسول عليه السلام اول بيماره ايتدى بونى ديكه اى خدا دشوارى بكا سهل ايله ومشكلى آسان ايله ﴿ مثنوى ﴾ آتنا فى دار دنيانا حسن * آتنا فى دار عقبانا حسن) بزه دار دنيامزده حسنه وير بزه دار عقبامزده حسنه وير بو حديث شريفه اشارت بيوررلر كه امام مسلم حضرتلرندن روايت ايدرلر حضرت رسول اكرم صلى الله تعالى عليه وسلم اصحابدن بركسه يى عيادت ايلديلر (فرأه قد صار مثل الفرخ) يعنى آنى كمال ضعفندن قوش يورو سى كبى كوردى (فقال عليه السلام له هل كنت تدعو الله بشئ او تسأله اياه) پس حضرت عليه السلام اكا ديديكه اللهم بر شيئه متعلق دعا ايدر اولدكى ياآندن برشئ ايستر اولدكمى

(قال نعم يا رسول الله كنت اقول اللهم ما كنت معاقبنى به فى الاخرة فعجله لى فى الدنيا) ديديكه نعم يا رسول الله بن دير اولدم اى بنم اللهم اول شيئى ايله كه آخرتده بنى معاقب اولدك آنى بكا دنياده تعجيل ايله ديدم پس حضرت رسول اكرم صلى الله تعالى عليه وسلم على طريق التعجب والارشاد قال بيورديلر (سبحان الله لا طاقة لك بعذاب الله فلا تطيقه ولا تستطيعه) دخى روايت اولنمشدر (افلا قلت اللهم آتنا فى الدنيا حسنة وفى الاخرة حسنة وقنا عذاب النار) يعنى حضرت رسالتپناه عليه السلام تعجب طريقيله سبحان الله ديوب بيورديلر والله ك عذابنه سنك ايچون طاقت يوقدر ديديلر پس نيچون ديمدك بويله ديوكه الهى دار دنياده بزه حسنه وير ودار عقباده دخى بزه حسنه وير وبزى عذاب ناردن حفظ ايله دنياده حسنه صحت وعافيت وآخرتده حسنه مغفرت وجنتدر ديمشلر بيمارك قصه سى بو راده تمام اولوب غيريلره دعا ونياز ايلمكى تعليم بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ راه را بر ماچو بستان كن لطيف * منزل ما خود تو باشى اى شريف) الهى طريق آخرتى بزه بستان كبى لطيف ايله اى شريف بزم منزلمز خود سن اوله سن زيرا راهدن مقصود سكا وصولدر بهشته دخول دكل ﴿ مثنوى ﴾ مؤمنان در حشر كويداى ملك * نى كه دوزخ بود راه مشترك) مؤمنلر قيامتده ديه لر اى ملك دوزخ مشترك يول دكلمى ايدى آخرتده اولان حسنه يى بياندر يعنى مؤمنلر حشرده ديه لر اى ملائكه دوزخ جميع ناسه مرورده وياخود دخولده طريق مشترك دكلميدركه حق تعالى حضرتلرى اكا داخل اولمقده جمله نك اشتراكنى خبر ويروب بيورديكه (وان منكم الا واردها كان على ربك حتما مقضيا ثم ننجى الذين اتقوا ونذر الظالمين فيها جثيا) يعنى سزدن براحد يوقدر اى انسان الا جهنمه داخلدر ورود دخول معناسنه در (كما قال عليه السلام الورود الدخول لا يبقى بر ولا فاجر الا دخل النار فتكون على المؤمنين بردا وسلاما كما كانت على ابراهيم وتقول للمؤمن جز يا مؤمن فان نورك اطفأ نارى كذا فى المدارك (وقال البيضاوى روى فى الخبر الصحيح عن جابر رضى الله عنه قال سئل رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الورود فقال عليه السلام اذا دخل اهل الجنة الجنة قال بعضهم لبعض اليس قد وعدنا ربنا ان نرد النار فيقال لهم قد وردتموها وهى خامدة ﴿ مثنوى ﴾ مؤمن وكافر برو بايد كذار * ما نديديم اندرين ره دود ونار) مؤمن وكافر اول جهنم اوزره كذار ايلمك كرك بعض نسخه ده بايد واقع اولمشدر بو تقدير اوزره معنى مؤمن وكافر انك اوزرينه كذار بولور واندن عبور قيلور بز بو لده تتون وآتش كورمدك ﴿ مثنوى ﴾ نك بهشت وباركاه ايمنى * پس كجا بود آن كذاركاه دنى) ايشته جنت وايمنلك باركاهى پس اول دنى وهولناك كذركاه قنده ايدى ديه لر

مثنوی پس ملك کوید که آن روضهٔ خضر * که فلان جادیده ایدا ندر
کذر) پس ملك مؤمنلره دیه که اول سبز اولان روضه واطیف اولان بستان که
فلان یرده کذر محلنده کورمشسز مثنوی دوزخ آن بود وسیاستکاه
سخت * برشما شد باغ و بستان ودرخت) دوزخ وسخت اولان سیاستکاه اول
ایدی لکن سزه اول جای جنت باغ و بستان ودرخت اولدی مثنوی
چون شما این نفس دوزخ خوی را * آتشی کبرفتنه جوی را) چونکه سز بو دوزخ
خو بلو نفسی فتنه جوی اولان کافر آتشی مثنوی جهد ها کردید
وآن شد پر صفا * نار را کشتید از بهر خدا) جهدلر ایلدیکز واول نفس دوزخ
خو پر صفا اولدی وجنت کبی لطافت وملاحت بولدی خدا دن اوتری آتشی
سوندردکز مثنوی آتش شهوت که شعله می زدی * سبزهٔ تقوی
شد ونور هدی) شهوت آتشنی سوندردکز که شعله اورردی وسزك
محصولاتکزی احراق قیلوردی پس اول شهوت وغضب آتشنی رضاء اوجه الله
اطفا ایلدیکز تقوی سبزه سی وهدایت نوری اولدی مثنوی آتش
خشم ازشما هم حلم شد * ظلمت جهل ازشما هم علم شد) سزدن غضب آتشی هم
حلم اولدی سزدن جهل ظلمتی هم علم اولدی مثنوی آتش حرص
ازشما ایثار شد * وآن حسد چون خار بد کلزار شد) حرصك آتشی سزدن ایثار
وسخا اولدی واول حسد خار کبی ایدی کلزار اولدی یعنی افعال ردیه واخلاق
ذمیمه یی ازاله ایدوب انك یرینه اخلاق حسنه واوصاف حمیده حاصل ایلدیکز
مثنوی چون شما این جمله آتشهای خویش * بهر حق کشتید جمله
پیش پیش) چونکه سز بو جمله کندی آتشلریکزی حق تعالینك رضاسندن
اوتری جمله سنی مقدم ترك اولدردیکز یعنی دنیاده آنی مقدما ازاله قیلدیکز
مثنوی نفس ناری را چو باغی ساختید * اندرو تخم وفا انداختید)
آتش نفسی بر باغ کبی دوزدیکز انده وفا تخمنی اکدیکز مثنوی بلبلان
ذکر وتسبیح اندرو * خوش سرایان درچمن برطرف جو) باغ و بستان کبی اولان
نفسکزده ذکر وتسبیح بلبللری چمنده جوی کنارنده لطیف ترنم ایدیجیلر در
مثنوی داعیٔ حق را اجابت کرده اید * در جحیم نفس آب آورده اید)
حق تعالینك داعیسنه اجابت ایلدیکز واول جانبه ارشاد وهدایت قیلنلرك
امرینی قبول قیلدیکز نفس دوزخنه آب کتورمشسز مثنوی دوزخ
ما نیز درحق شما * سبزه کشت وکلشن وبرك ونوا) چونکیم اول دنیاده
سز نفسکزی اولدردیکز و بوکونه اعمال صالحه ایله قلبکز باغنی مزین ومنور
قیلدیکز بزم دوزخمز دخی سزك حقکزده سبز اولدی کلشن وبرك ونوا اولدی

مثنوی چیست احسان رامکافات ای پسر * لطف واحسان وثواب
معتبر) ای پسر لطف واحسانه جزا ومکافات ندر لطف واحسان ومعتبر ثوابدر
(کما قال الله تعالی فی سورة الرحمن (هل جزاء الاحسان الا الاحسان مثنوی
نی شما کفتید ما قربانییم * پیش اوصاف بقا ما فانییم * ما اکر قلاش وکر دیوانه ایم *
مست آن ساقی وآن پیمانه ایم) ملائکه لساننده ویاخود حق جانبندن بونلره روز
آخرتده دخی دیه لر و پسندیده اولان وصفلرین عد ایلیه لر حضرت حق بونلره دیه که
ای مؤمنلر سز دنیاده دیمدیکز می که بز قربانیلرز حضرت خدانك اوصافی
قتنده بز فانی یز یعنی اللهك اوصاف باقیه سی حضورنده بز فانیلرز زیرا اکر عاقل
واکر دیوانه یز بز اول ساقینك واول پیمانه نك مستی یز یعنی اول ساقیٔ حقیقتك
مستی واول پیمانهٔ وحدتك سرخوشی یز پس تیغ امر الهی قربانی وپیش اوصاف
ربانیده فانی اولدیغنه واول ساقیٔ حقیقتدن نوش قیلدیغنه اقرار ایلمك دخی
خصال حمیده واوصاف پسندیده دندر پس بومناسبتله دنیاده اولان اعمال واحوالك
وعشاقدن صدور ایلین افعالك ذکرنه انتقال ایدوب وکندیلرنی دخی جمله
ما بیننه ادخال قیلوب بیورولر مثنوی برخط وفرمان اوسر می نهیم *
جان شیرین راکروکان می دهیم) بز حضرت خدانك حکم وفرمانی اوزره باش
قورز شیرین جانمزی آکا رهن و پیشکش و یریرز مثنوی تاخیال دوست در
اسرار ماست * چاکری وجان سپاری کار ماست) مادامکه دوستك فکر ومحبتی
بزم اسرارو قلوبمزده در بنده لك وجان سپارلق بزم ایشیمزدر مثنوی
هر کجا شمع بلا افروختند * صدهزاران جان عاشق سوختند) هرقنده که بلا شمعنی
شعله لندردیلر اول بلا شمعنه نیجه یوزبیك عاشقك جاننی یاقدیلر مثنوی
عاشقانی کزدرون خانه اند * شمع روی یار را پروانه اند) شول عاشقلر که خانه نك
ایچنده درلر یارك شمع روینك پروانه لریدر یعنی شول عاشقلر که درون خلوتخانهٔ
معشوقدندرلر ومحرمان حرم حقیقتدندرلر انلر شمع روی یاره پروانه درلر
مثنوی ای دل آنجا روکه باتو روشنند * وز بلاها مر ترا چون جوشنند)
ای دل اول یره کیت که سنکله روشنلردر یعنی شول اهل صفا جانبنه سیر ایت که
انلر سنکله صفا اوزرینه ووفا اوزرینه بی غل وغش معاشرت ایدرلر و بلالردن
انلر سکا جوشن کبیدرلر یعنی جوشن برکسه یی زخم تیرو تیغدن نیجه حفظ ایدرسه
انلر دخی سنی بلا وجفالردن اویله حفظ ایدرلر مثنوی برجفا یا تت
مو اسامی کنند * در میان جان ترا جامی کنند) سنك جفالرك اوزرینه ایلك
ایدرلر جان ایچنده سکا یر ایدرلر وسنی جان کبی عزیز طوتر مثنوی زانك
میان جان ترا جامی کنند * تا ترا پر باده چون جامی کنند) اول سببدن میان جانی

سکا بر ایدرلر یعنی اندن اوتری جانلری ایچنده سنکچون مقام ایدرلر که تا سنی برجام کبی
بادهٔ الهیدن پر ایلیه مثنوی درمیان جان ایشان خانه کیر * در فلك خانه کن
ای بدر منیر) وانلرك میان جانده خانه طوت یعنی خدمت وعبودیتله کوکللرینه
کیروب برایت ی بدر منیرفلکده خانه طوت یعنی اکر انلرك کوکلنه کیررسك ومیان
جانلرینه داخل او اور سك بر مرتبه رفیع القدر وعالیشان اواورسن که بدر منیر
فلکده خانه طوتوب رفیع المرتبه اولدیغی کبی مرتبه لك اندن ارفع اولور
مثنوی چون عطارد دفتر دل واکند * تاکه برتو سرها پیدا کند)
کاتب فلك اولان عطارد یلدزی کبی کوکل دفترنی سکا آچه‌لر تاکم سکا سرلری
پیدا وآشکار ایدلر مثنوی پیش خویشان باش چون آوارهٔ * برمه
کامل زن ارمه پارهٔ) اقربا وتعلقاتك اوکنده بیکانه وآواره کبی اول اکرماه پارهٔ
ایسك کندوکی بر کامل ماهه اور یعنی اکر مهپاره ایسك بدر کامله کندوکی مقارن
قیل دیمك اولور مثنوی جزورا از کل خود پرهیز چیست * بامخالف
این همه آمیز چیست) جزوك کندی کلندن پرهیزی ندر مخالفه بودوکلی اختلاط
ومصاحبت ندر یعنی سن بر کل مرتبه سنده اولان کاملك فی الحقیقه جزوی ایسك
اندن پرهیز واجتناب قیلمزسن ومخالف واضداد اولنلر ایله مختلط اولمزسن
مثنوی جنس رابین نوع کشته درروش * غیبها بین عین کشته دررهش)
جنسی کور روشده نوع اولمش یعنی کتمکده وبر مرتبه‌دن بر مرتبه‌یه سیر ایتمکده
جنس نوع اولمش کورغیبلری عین اولمش قورتلمقده وخلاص اولمقده روش کسر
واوله ورهش کسر هاایله در روش رفتندن اسم مصدر در ورهش کذلك رهیدن
لفظندن اسم مصدردر پس توضیح معنی اولدر که نیچون برجنس برنوعله مختلط
اولسه وانلرك جانبنه کیدوب انلرله الفت وانسیت قیلسه اول جنس اول نوعك
حکمنده اولور وآنلر مرتبه سن بولور مثلا اصحاب کهفك کلبی اصحاب کهفدن
اولدیغی کبی ودخی نبات جنسی حیوان وحیوان جنسی انسان مرتبه‌لرینی
بولدیغی کبی وغیبلری کور که مرتبهٔ باطندن قورتلوب عالم ظهوره میل ایلمکده
عیان اولمش وشهادت مرتبه سنه کلمش یعنی عالم غیبده اولان اعیانی وارواحی کور که
جنس غیبدن ایکن مرتبهٔ عینه کلمشدر مثنوی تاچوزن عشوه خری
ای بی خرد * از دروغ وعشوه کی یابی مدد) ای عقلسز مادامکه زن کبی عشوه
صاتون آلورسن دروغ وعشوه‌دن نیچون مدد ونفع کوررسن یعنی بوخلق عالمك
عشوه‌سنی وریشخندنی زن کبی قبول ایلیه‌سن بونلرك کذبندن وعشوه‌سندن نیچون مدد
بولورسن یعنی بونلرك دروغ وعشوه‌سندن سکا مدد یوقدر مثنوی
جابلوس ولفظ شیرین وفریب * می ستانی می نهی چون زر بجیب) مداحلرك

جابلوسنی وخوش آمد ایدیجیلرك شیرین لفظنی وفریبنی آلورسن والتون کبی آنی
جیبکه قورسن وقبول قیلورسن مثنوی مرترا دشنام وسیلیٔ شهان *
بهتر آید از ثنای کمرهان) سکا پادشاهلرك دشنام وسله‌سی کمراهلرك مدح
وثناسندن یکرك کلور مثنوی صفع شاهان خور مخور شهد خسان *
تاکسی کردی زاقبال کسان) پادشاهلرك سله‌سنی یی خسلرك عسلنی ییمه تا کسلرك
اقبالندن برکسه اوله‌سن یعنی طریقت شاهلری اولان عارفلرك وعزیزلرك
طپانچه‌سنی یی وزخم وجفاسن چك اهل صورت اولان دنیلرك شهد وسکرن
ییمه تا اول صاحب سعادتلرك اقبال ودولتندن سندخی برکسه اوله‌سن واهل
سعادت مرتبه‌سن بوله‌سن مثنوی زانکه زیشان خلعت ودولت رسد *
درپناه روح جان کردد جسد) زیراکه اول پادشاهان معنویدن دولت وخلعت
یتشور روحك پناه وحمایتنده جسد جان اولور زیراشیٔ مقارنك حکمن اخذ قیلور
وایوله مصاحبت ومقارنت قیلان ایولر مرتبه‌سن بولور مثنوی هرکجا
بینی برهنه وبی نوا * دانکه اوبکریخته ست از اوستا) هرقنده عریان
وقدرتسز کوررسن یعنی برکسه‌یی هرنه یرده که آج ومحتاج مشاهده قیلورسن
بیل که اوکسه استاددن قاچمشدر مثنوی تاچنان کردد که می خواهد
دلش * آن دل کور بدبی حاصلش) استاددن اول بی نوا انکیچون قاچارتا انجلین
اوله که کوکلی ایسترآنك بی حاصل اولان بد اولان اول کور کوکلی یعنی استاددن
اول برنکبت آنکیچون نفرت ایلر که تاکندی کوکلی ایستدیکی کبی اوله اویله کوکل که
کور وبد وبی حاصلدر استادك کندی نفسنده تصرف ایلمسی آکا باروزحمت کلور
مثنوی کرچنان کشتی که استا خواستی * خویش را وخویش را
آراستی) اکر اول بی نوا انجلین اولیدیکه استاد ایستر یعنی اکر استادك ایستدیکی کبی
اولیدی وکندی مراد نفسن ترك قیلیدی کندیسنی واقرباسنی آراسته ایلردی
واستاد عالم اولوب مقبول اولوردی مثنوی هرکه از استا کریزد درجهان *
اوزدولت می کریزد این بدان) هرشول کسه که استاددن قچار بونی بیل که
اودولتدن قچار مثنوی پیشهٔ آموختی در کسب تن * چنك اندر پیشهٔ
دینی بزن) تن کسبنده بر صنعت اوکرندك دینه منسوب اولان صنعته ال اور
مثنوی درجهان پوشیده کشتی وغنی * چون برون آیی از ینجا چون کنی)
جهانده لباس ایله پوشیده اولدك ومال ایله غنی اولدك چو نکم بوجهاندن طشره
کله‌سن نیجه ایلرسن واستاد عالمسن که اول جهانده بولباس واموالك فائده‌سی
یوقدر بلکه انده دینه منسوب اولان اعمال واحوال واقوالك فائده‌سی واردر پس
آنی براهل دین استاددن تعلم ایله مثنوی پیشهٔ آموز کاندر آخرت *

اندر آید دخل کسب مغفرت) برصنعت اوکرنکه آخرتده مغفرت کسبنك دخل
ومحصولی کله وسکا واصل اوله ﴿ مثنوی ﴾ ازجهان شهر یست پر بازار و کسب *
تانپنداری که کسب اینجاست حسب) اول جهان آخرت پر بازار و پر کسب
برشهر در تاصانمیه سنکه کسب انجق بودنیاده در بلکه تجارت عظمی وفوائد
کبری اصل آخرت بازارنده اولور ﴿ مثنوی ﴾ حق تعالی کفت کین کسب
جهان * پیش آن کسبست لعب کودکان) حق تعالی ایتدیکه بوجهانك کسبی اول
کسب اخرویننك قتنده اطفالك لعبیدر ﴿ مثنوی ﴾ همچو آن طفلی که
برطفلی تند * شکل صحبت کن مساسی میکند) اول برطفل کبی که برغیری طفل
اوزره حرکت ایلر صحبت وجماع ایدیجی کبی بر مساس ایلر واو برآخرینه یاپشوب
مجامعته تشبیه وتقلید ایلر ﴿ مثنوی ﴾ کود کان سازند در بازی دکان *
سود نبود جز که تعبیر زمان) اطفال لعب بازیده دکان دوزرلر اکرچه بویله ایلرلر
زمان بچورمکدن غیری انلره سود ومنفعت اولمز ﴿ مثنوی ﴾ شب شوددر
خانه آید کرسنه * کود کان رفته بمانده یکتنه) اخشام اولور طفل خانه سنه
آچ کلور اطفال جمیعا پراکنده اولوب هر بیسی خانه سنه کتمش وبالکز وتنها
قالمش ﴿ مثنوی ﴾ این جهان بازی کهست و مرك شب * باز کردی
کیسه خالی پر تعب) بوجهان بازی ولعب یربدر وموت شبدر رجوع ایلرسن
کیسه خالی پرمشقت ﴿ مثنوی ﴾ کسب دین عشقست وجذب اندرون *
قابلیت نور حقدان ای حرون) بیور مشلر دیکه بوجهانده اولان کسب لعب
کود کان کبیدر (کما قال الله تعالی (اعلموا انما الحیوة الدنیا لعب ولهو وقال ایضا
(وماهذه الحیوة الدنیا الا لهو ولعب) پس بو دنیا بی بازیچهٔ اطفال کبی بیل
و بوعالمده کسب دین اصل عشقدر وجذب اندرونذر زیرا عشقسز عمل وعلم
روحسز جسم کبیدر حق جانبنه جذب درونسز اولان عبادت وطاعت تمر
بی لذت ورسوم بی حقیقت کبیدر پس اصل کسب دین عشق خدای بیچون واول
حضرته جذب درون ندر دیرایسك عند اهل التحقیق نور حقه قابلیتدر ای حرون
اولان وکسب عشق ایتمکده تمرد قیلان کمسه کسب عشق ونور حقه قابلیت انوار
الهیه ایله منور اولمقدن واوصاف ربانیه ایله اتصاف قیلمقدن عبارتدر
﴿ مثنوی ﴾ کسب فانی خواهدت این نفس خس * چند کسب خس کبی
بکذار بس) سنك بودنی وسفلی نفسك فانی یی کسب ایستر نیجه برخس کسب
ایلرسن یتر فراغت ایله ﴿ مثنوی ﴾ نفس خس کر جو یدت کسب شریف *
حیله ومکری بود آنرا ردیف) اکر سنك خس ودنی نفسك شریف کسب ایسته
برمکروحیله اکا ردیف اولور یعنی اکر سنك دنی نفسك امور دینیه دن واعمال

اخرویه دن سکا کسب شریف ایلمك سویلرسه واعمال شرعیه ومرعیه جانبنه سنی
ترغیب وتحریض ایلرسه نفس خسك اکا برحیله ومکری ارداف ایلمسی مقرردر
نفسم اعمال شریفه کسبنه میل ورغبت قیلدی وصالح اولدی دیو مغرور
اولمیه سن بلکه آنك مرادنی کمال دقتله بیل که سعی قیله سن تاکم آنك مکروحیله سی
دامندن نجات بوله سن والاغراض نفسانیه ایله اولان اعمال شریفه نك فائده سی
یوقدر نته کم معاویه رضی الله عنه حضرتلرنی ابلیس نمازه بیدار ایلدی وحضرت
معاویه ابلیسك طاعت جانبنه کندوبی سوق ایلمسندن ابلیسه اعتماد وحسن
اعتقاد ایلیوب آنی عصر ومؤاخذه ایلدی نیجه منازعه ومباحثه دنصکره حقیقت
حاله وابلیسك مرادینه واقف اولدی نته کم بوحکایه دن معلومك اولور

﴿ بیدار کردن ابلیس معاویه را که خبر وقت نمازست ﴾

﴿ مثنوی ﴾ درخبر آمد که خال مؤمنان * خفته بد در قصر بر بستر ستان) خبرده
کلدیکه مؤمنلرك خالی یعنی طایسی قصرنده دوشك اوزره چالقویین یعنی ارقه سی
اوستنه یاتمش ایدی ﴿ مثنوی ﴾ قصر را از اندرون دربسته بود * کز زیارتهای
مردم خسته بود) قصرك ایچرودن قپوسی بغلنمش ایدی زیرا اول معاویه
حضرتلری خلقك زیارتلرندن خسته اولمشدی یعنی کثرت زیارت ناسدن انلرك
وجودنه ضعف وفتور کلمشدی ﴿ مثنوی ﴾ ناکهان مردی ورا بیدار کرد *
چشم چون بکشاد پنهان کشت مرد) ناکهان برکمسه آنی خوابدن بیدار ایلدی
حضرت معاویه چونکم کوزن آچدی بیدار کننده اولان مرد پنهان اولدی
﴿ مثنوی ﴾ کفت اندر قصر کس را ره نبود * کیست کین کستاخی وجرأت نمود)
حضرت معاویه کندیسنه ایتدی قصر ایچره کمسه نك یولی اولمدی کیمدر که
بوکستاخلغی و بوجرأت واقدامی کوستردی ﴿ مثنوی ﴾ کرد برکشت وطلب
کرد آن زمان * تا بیابد زان نهان کشته نشان) قصرك اطرافنی اول زمان
طولندی وطلب ایلدی تا اول مستور ونهان اولمشدن نشان بوله ﴿ مثنوی ﴾
او پس درمه بری را دید کو * در پس پرده نهان می کرد رو) اومعاویه قپواردنده
برمدبری کوردیکه اواکثر نسخه ده در پس پرده یکی را دید کو واقع اولمشدر پس
پرده ده برکسه یی کوردیکه اوپرده آلتنده یوزنی نهان ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت
هی تو کیستی نام تو چیست * کفت نامم فاش ابلیس شقیست) حضرت معاویه
اکا ایتدی هی سن کیمسن سنك نامك ندر اول کمسه ایتدی بنم نامم فاش
وآشکاره ابلیس شقیدر ﴿ مثنوی ﴾ کفت بیدارم چرا کردی بجد * راست
کو با من مکو برعکس وضد) حضرت معاویه ابلیسه ایتدی بنی نیچون جدله
بیدار ایلدك بکا طوغری دی عکس وضد اوزره سویله یعنی ماهو الواقع حقیقت
حال هرنه ایسه کتم ایتمیوب آنی سویله دیدی

﴿ ازخر افكندن ابليس معاويه را و روپوش ﴾
﴿ و بهانه كردن وطول مناظرهٔ ايشان ﴾

ابليس معاويه‌يى اشكدن دوشرمسنك بياننده در ازخرافكندن لفظندن مراد
اونى غلطه براقق ونار است اولان يره آتمق ومرتبه سندن حيله ايله دوشرمك
معناسنه‌در ﴿ مثنوى ﴾ كفت هنكام نماز آخر رسيد * سوى مسجد زودمى
بايددويد) شيطان معاويه‌يه ايدى نماز وقتى آخره ايرشدى مسجد طرفنه
تيز بايك كرك ﴿ مثنوى ﴾ عجلوا الطاعات قبل الفوت كفت * مصطفى چون
درمعنى مى‌بسفت) قبل الفوت طاعاته عجله ايليك ديدى مصطفى عليه الصلوة
والسلام حضرتلرى چونكم درمعنايى دلدى (كما قال عليه السلام عجلوا صلوة
النهار فى يوم غيم (وقال ايضا عجلوا بالصلوة قبل الفوت وعجلو بالتوبة قبل الموت
﴿ مثنوى ﴾ كفت نى نى اين غرض نبود ترا * كه بخيرى رهنما باشى مرا)
چونكم ابليس بوسوزى سويلدى معاويه حضرتلرى اكا ديدى يوق يوق بوغرض
سكا اولمز وسندن خيرانه داعى اولمق ظهوره كلمز كه بكا برخيره دليل ورهنما اوله‌سن
﴿ مثنوى ﴾ دزد آيد از نهان در مسكنم * كويدم كه پاسبانى ميكنم)
مثلا دزد نهاندن بنم مسكنمه كله بن آكانه ايلرسن ديدكده بكا ديه كه بن پاسبانلق
ايلرم ﴿ مثنوى ﴾ من كجا باور كنم آن دزدرا * دزدكى داند ثواب ومزدرا)
بن اول دزده قنده اعتقاد ايلرم دزد ثواب ومزدى قچن بيلور

﴿ دوم بار از خرافكندن ابليس معاويه‌را ﴾

﴿ مثنوى ﴾ كفت ما اول فرشته بوده ايم * راه طاعت راىجان پيموده‌ايم)
ابليس حضرت معاويه‌يه جواب ويروب ايدى يامعاويه بز اول فرشته اولمشز
طاعت يولنى جان اله اولچمشز يعنى طريق عبادته بجان ودل سالك اولمشز
﴿ مثنوى ﴾ سالكان راه را محرم بديم * ساكنان عرش را همدم بديم)
سالكان راه حقه محرم اولدق عرش سالكلرينه همدم ومصاحب اولدق
﴿ مثنوى ﴾ پيشهٔ اول كجا ازدل رود * مهر اول كى زدل بيرون شود)
اولكى صنعت وعادت كوكلدن قچن كيدر اولكى محبت كوكلدن قچان طشره
كيدر ﴿ مثنوى ﴾ در سفر كر روم بينى يا ختن * ازدل تو كى رود حب الوطن)
مثلا سفر وسياحتده كر رومى ياختنى كورەسن سنك قلبكدن وطنك محبتى قچن كيدر
﴿ مثنوى ﴾ ماهم از مستان اين مى بوده‌ايم * عاشقان دركه وى بوده‌ايم) بزهم
بوميك مستلرندن اولمشز اول اللهك دركاهنك عاشقلرندن اولمشز يعنى شيطان
عليه اللعنه صورت صلاحدن كاوب حضرت معاويه‌يى كلمات مموهه واقاويل

مزوره ايله اضلاله سعى ايدوب ديديكه يامعاويه بنم صلوة ايچون ايقاظ ايلامه‌دن
نه تعجب ايلرسن بزدخى اول وحدت شرابنك مستلرندنز واول حضرتك دركاهنك
عاشقلرندنز واول خود فرشته ايدم وراه طاعتى جان ودلله پيموده قيلدم ابليسك
ملائكه‌دن اولمسنده علما اختلاف ايلمشلردر ولكن قول اصح عند الجمهور بودركه
ابليس ملائكه‌دندر زيرا اكر ملائكه‌دن اولايدى سجودله مأمور اولمزدى وترك
سجده ايتمكله عاصى اولمزدى زيرا (واذ قلنا للملائكة اسجدوا لآدم فسجدوا
الا ابليس) آيتنده امر بالسجده ملائكه‌يه مخصوص اولوردى واستثنا صحيح
اولميوب ابليس ملائكه زمره‌سندن خارج قالوردى مثلا برپادشاه برشهر خلقنه
ندا ايتديرسه وديسه كه (امرنا الخاتين ان يفتحوا دكاكينهم ففتحوا الا الحدادين)
پس حدادلر امره مخالفت ايتمش اولمزلر زيرا تحت امرده داخل دكللردر ولهذا
كلام عربده غير جنسدن استثنا ايتمك مستحسن دكلدر صحابهٔ كرامدن ابن عباس
وابن مسعود وسعيد بن المسيب وبونلردن غيريلرك وبعض مفسرينك وابو حسن
اشعرينك مذهبى بودر اما حسن بصرينك ومتكلميندن ابو اسحاقك مذهبى
بودركه ابليس جنندندر (كما قال الله تعالى فسجدوا الا ابليس كان من الجن)
وابن عباس وابن مسعوددن روايت اولنور كه كان ابليس من اشراف الملائكة
واكرمهم قبيلة وكان له سلطان سماء الدنيا وسلطان الارض وكان خازنا على الجنان
واذا سمى الجن لانه من خزان الجنة) محصل كلام بوخصوصده سوز چوق وقيل
وقاله نهايت بوقدر واصح قول ملائكه‌دن اولمسيدر ﴿ مثنوى ﴾ ناف ما برمهر
او ببريده اند * عشق او درجان ما كاريده اند) ودخى بوكونه تسويل وتزويره
شروع ايدوب ديديكه يامعاويه بزم كوبكمزى اول خدانك محبتى اوزره كسمشلردر
وبوكنايه‌در برشيئك جبلى واصلى اولمسندن انك عشقنى بزم جانمزه اكمشلردر پس
(لايزول ما بالذات ما بالعرض) كلامى اوزره ذاتى اولان صفتك انفكاكى برشيئدن
نيجه قابل اولور ديدى ﴿ مثنوى ﴾ روز نيكو ديده‌ايم از روزكار * آب رحمت
خورده‌ايم اندر بهار) روزكاردن ايو كون كورمشز يعنى قرب الهيده تمتع بولمشز
بهارده رحمت ايچمشز يعنى جناب حقك تجلىٔ لطفيه وجماليه‌سنده رحمت صوين
نوش ايتمشز ﴿ مثنوى ﴾ نى كه ما را دست فضلش كاشتست * از عدم ما را نه
او برداشتست) بزى اول اللهك فضلى الى اكمشميدر يعنى بزم وجودمزى
آنك فضلى الى خلق ايدوب وجوده كتورمشميدر عدمدن بزى اول الله
قالدرمشميدر يعنى بزى عدمدن وجوده او كتورمشدر ووجود نعمتى بزه اول عطا
قلمشدر ﴿ مثنوى ﴾ اى بسا كز وى نوازش ديده‌ايم * در كلستان رضا كرديده‌ايم)
اى چوق كه اندن نوازش واحسان كورمشز رضا كلستاننده طولنمش وسير ايلمشز

﴿ مثنوى ﴾ بر سر ما دست رحمت مى نهاد * چشمهاى لطف از ما مى كشاد *
وقت طفلى ام كه بودم شير جو * كاهوارم را كه جنبانيد او) حضرت حق رحمت
الني بزم باشمزه اوزره قودى بر زمان لطف چشمه‌لرين روان ايلدى يعنى اول حضرت
بزم باشمزه اوزره رحمت الني قودى ولطف وكرم ديده لرين وياخود لطف وكرم
پيكارلرين بزدن آچدى ويا بزم جانبمزدن خلقنه آچدى ديمك اولور (كما روى عن
ابن عباس رضى الله عنهما قال جعل ابليس ملك سماء الدنيا وكان يسوس بين الناس
وبين السماء والارض) يعنى سموات وارضك ما بيننده اولان مخلوقك امورنى
مالك اولوردى وبونلره حكومت قيلوردى ودخى ديديكه يامعاويه طفوليتم وقتى
شير طلب ايديجى ايدم بنم بشكمى كيم تحريك ايلدى انك قدرت وقوتى تحريك
ايلدى (قال ابن عباس ان من الملائكة ضربا يتوالدون ويتناسلون يقال لهم
الجن كان ابليس منهم) بو تقدير اوزره ابليسك طفل اولمسى وشير طلب قيلمسى
حقيقت اوزره اولور اما بوراده بر سؤال لازم كلور كه بنم كهواره مى اول تحريك
ايلدى ديمكدر بونده جواب شافى وكلام وافى اولدر كه مشايخ صوفيه توحيد افعال
ديو بر مرتبه اثبات ايدرلر وتوحيد افعال اولدر كه (قل كل من عند الله) فحواسنجه
(والله خلقكم وما تعملون) مقتضاسنجه ودخى (الله خالق كل شئ) معناسنجه
هر شيئك حقيقة خالق وفاعلى اولدر ومجازا مخلوقدر ومعرفت شيطانيه انجق
توحيد افعال مرتبه سنه واصل اولمشدر وتوحيد ذات وتوحيد صفاتدن غافل
وجاهل قالمشدر ولهذا قال (فبما اغويتنى) پس حقيقت حاله وتوحيد افعاله نظر
ايدوب حضرت اميره غايت معرفتندن خبر ويروب دير كه يامعاويه كودكلك
وقتنده كه شيرخوار ايدم نظر ايله بنم كهواره مى اكرچه صورتا والدين وطايم تحريك
ايلدى لكن حقيقة فاعل اولدر ومحرك كهواره فى الحقيقه اولدر زيرا هم نفس
محركى وهم عين تحريكى خالق اولدر ﴿ مثنوى ﴾ آز كه خوردم شير غير
شير او * كه مرا پرورد جز تدبير او) يامعاويه آنك شيرندن غيرى شيرى كيمدن
ايچدم وغداى روحانيه وجسمانيه بى اندن غيرى كيمدن آلدم آنك تدبيرندن غيرى
بنى كيم بسلمشدر يعنى كيم بنى تربيه ايلدى آنك تدبيرندن غيرى رب العالمين اول
دكليدر وجميع عالم خلقنى (شيئا فشيئا وآنا فآنا) تدريجله تربيه قيلان وآنلره
نشو ونما ويرن اول دكليدر ﴿ مثنوى ﴾ خوى كان با شير رفت اندر وجود *
كى توان آنرا ز مردم واكشود) خو يعنى شير ايله خلقك وجود وجسدنه كندى
يعنى بر خو يكه شير مادر ايله وجوده كيده چقن اول خويى مردمدن كيرو آچمغه
بركمسه قادر اولور يعنى اول خويى خلقدن رفع وازاله ايلمك چقن ممكندر كه
(الخلق الجبلى كالخلق لايتبدل ولايتغير) ديمشلردر پس بنده دخى اول خوى نيكو

تا آدمه كانجه خودمقرر ايدى پس بعض حوادثله بعدن نجه متغير اولور ديدى
ابليس خوى مادر زادى اصل وقديم زعم ايدوب بعده عارض اولان خويلرى
حادث قياس ايلدى خبرى يوقكه اول خوى مادر زادى دخى علم الهده نسبتله حادثدر
وابليس بر مقتضاى (ابى واستكبر وكان من الكافرين) اى كان فى علم الله من الكافرين)
اصل علم الهده كافر ومتكبر ايدى بعده سجود آدمه اولان امرى استقباح ايتمكله
كافرلردن اولدى وكفر وبدخويلغى ظهوره كلدى ﴿ مثنوى ﴾ كر عتابى كرد
درياى كرم * بسته كى كردند درهاى كرم) درياى كرم كه مراد حضرت
باريدر اكر بكا بر عتاب ايلديسه كرمك قپولرى چقن بغلنمش اولورلر يعنى اكر
ديرسك كه درياى كرم بكا عتاب ايلدى بسته چقن اولور ابواب كرم الهى (ع)
كه يك درى بندد هزار بكشايد) ديمشلردر ﴿ مثنوى ﴾ اصل نقدش لطف
وداد وبخشش است * قهر از وى چون غبارى از غش است) اوخدانك اصل نقدى
عدل ولطف وبخششدر قهر وغضب اول لطف وكرم اوزره غشدن اولان
بر غبار كيدر نته كم نقد اوزره بر غبار اولسه نقده ضرر ويرمديكى كبى سابق اولان
رحمت وكرمه قهر وغضب غبارى مخلوط اولسه ضرر ويرمز زيرا رحمت وكرم
(سبقت رحمتى على غضبى) فحواسنجه سابق وقهر وغضب مسبوقدر پس
سابق اصل مسبوق فرع وعرض كبيدر رحمت سابقه ظهور ايلدكده قهر وغضبك
تأثيرى قالمز ﴿ مثنوى ﴾ از براى لطف عالم را بساخت * ذره‌ها را آفتاب
او نواخت) حضرت حق لطف ايچون عالمى دوزدى وجود ذره‌لرنى آنك آفتاب
رحمت واسعه سنى رعايت ايلدى ﴿ مثنوى ﴾ فرقت از قهرش اكر آبستنست * بهر قدر
وصل او دانستنست) فراق وهجران اكرچه اول محبوبك قهرندن حامله دركه
بعد ومفارقت نفس الامرده مظهر قهر وغضبدر وقهر وغضبى حاويدر ولكن
اول محبوبك وصلتك قدرنى بيلكدن اوتر بدر طرد ايدى ورد سرمدى اولقدن
اوزى دكلدر ﴿ مثنوى ﴾ تا دهد جانرا فراقش كوشمال * جان بداند قدر
ايام وصال) تا حضرت خدانك فراقى جانه كوشمال وتأديب ويره اول فراق
سببيله جان وصال ايامنك قدرنى بيله ﴿ مثنوى ﴾ كفت پيغمبر كه حق فرموده
است * قصد من از خلق احسان بوده است) رسول عليه السلام ايتديكه حضرت
حق بيورمشدر خلق خلق ايلدكدن بنم مقصودم انلره احسان اولمشدر
﴿ مثنوى ﴾ آفريدم تا ز من سودى كنند * تا ز شهدم دست آلودى كنند)
خالق خلق ايلدم تا بندن بر فائده ايدلر (كما قال عليه السلام حاكيا عن ربه قال الله
تعالى انما خلقت الخلق ليربحوا على ولم اخلقهم لاربح عليهم) تا بنم شهد
وعسلمدن دست بولاشدرمق ايدلر يعنى انلرك جرمن عفو ايدوب رحمتم شهدنه

آلوده اوله لر و بندن نیجه احسان و کرملر بوله لر ﴿ مثنوی ﴾ نی برای آنك
من سودی کنم * وز برهنه من قبایی بر کنم) خلقی انکیچون خلق ایلدم که آنلردن
برفائده ایلیم و برهنه دن بن برقبا قوپرم خلق عریاندر وحضرت حق آنلردن
منتفع اولاق عریانك قباسن صویمق کبیدر بوایسه ممکن دکلدر پس حق تعالی
خلقدن منتفع اولمز غنی عن العالمیندر بلکه خلق اندن منتفع اولورلر ﴿ مثنوی ﴾
چند روزی که ز پیشم رانده است * چشم من در روی خویش مانده است)
بر قاچ کونکه بنی حضورندن سورمشدر بنم چشمم انك خوب یوزنده قالمشدر
﴿ مثنوی ﴾ کز چنان رو بی چنین قهر ای عجب * هر کسی مشغول کشته در سبب *
من سبب را ننکرم کان حادثست * زانکه حادث حادثی را باعثست * لطف سابق را
نظاره میکنم * هرچه آن حادث دو پاره میکنم) رو بیده لفظ بی نقطتین ایله
قرائت اولنق ونقطهٔ واحده ایله دخی حرف نفی اولمقده جائزدر تقدیر معنی انجلاین
عالی یوزدن بونك کبی قهر ای عجبدر که هر کسه مشغول اولمش سببه یاخود
معنی انجلاین بر یوزدن بونك کبی قهر ای عجبدر که بو کونه عتاب وقهره مظهر
اولمقدن قاچوب بعض علله اعتماد ایلمش بن سببه نظر قیلمزم زیراکه اول حادثدر
اول سببدنکه هر حادث اولان شیٔ بر حادثه باعثدر یعنی بو اعمال صالحه و یا افعال
فاسده اسباب حادثه مقوله سیدر واسباب حادثه قدیمده اولان خصلت وخاصیتی
تغییر وتبدیله قادر اولمزکه لا یزول ما بالذات ما بالعرض در بلکه بر حادث صفته
باعث اولور پس ازلده اولان اکر سعادت ایسه صکره اول ظهور ایدر واکر
شقاوت ایسه ینه اول ظهور ایدر پس اسباب عارضه یه نیچون نظر ایدرم دیمك
اولور (سبقت رحمتی علی غضبی) فحواسنجه سابق اولان لطفه نظر ایلرم
هرنه که اوحادثدر انی ایکی پاره ایلرم یعنی هرنکم صکره دن قهر وغضبدن حادث
وعارض اولدی دو پاره ایلرم که العارض کالمعدومدر پس فلسفه یه یاپشوب
ترك سجده ایلدیکنه دخی علت قوروب دیرکه ﴿ مثنوی ﴾ ترك سجده
از حسد کیرم که بود * این حسد از عشق خیزد نه از جحود) فرض ایده لم که
سجده ترکی حسددن اولدی اول حسد عشقدن صادر اولور انکار وجحوددن
صادر اولمز یعنی سجده یی ترك ایلدیکم طوته لم که حسددن اولدی بو حسد عشق
ومحبتدن حاصل اولور انکاردن دکل ﴿ مثنوی ﴾ هر حسد از دوستی
خیزد یقین * که شود با دوست غیری همنشین) محقق بودرکه هر حسد دوستلقدن
ظاهر اولورکه بر غیری کسه دوستله همنشین ومصاحب اوله یعنی یقین بودرکه
هر حسد دوستلقدن قوپرکه دوستله غیری کسه همنشین اوله عاشق ایسترکه
دوستك اول غیره اولان التفات وانعامی کندی یه اوله بوایسه حسد اولور زیرا

حسد محسودك نعمتنی ازاله مراد ایلمکدر پس بو کونه حسد سبب عشق اولور
پس بر شیئك سببی که مقبول اوله مسببی دخی مقبول اولور شیطانك
اولا بیوك قباحتی آدمی غیر کوردکیدر ثانیا حضرت حقك عشقنی محبت
نفسانیه یه قیاس ایلدیکیدر زیرا اول حضرتك عاشقلری * بیت * کاشکی
سو دیکمی سوسه بنم خلق جهان * سوزمز بوکه همان قصهٔ جانان *
اولسه دیرلر وخلق عالمی بو عشق محبته دعوت ایدرلر ﴿ مثنوی ﴾ هست
شرط دوستی غیرت پزی * همچو بعد از عطسه کفتن دیرزی) دوستلغك
شرطی غیرت پزلکدر عطسه دنصکره چوق زمان دیری اول دیمك دوستلغك
شرطی اولدیغی کبی یعنی غیرتپزلك دوستلغك شرطی اولدی عربجه (یرحمك الله)
دیمك وفارسیجه دیرزی دیمك وترکجه خیر اولسون وچوق یاشه دیمك عطسه نك
شرطی اولدیغی کبی و بعد العطسه یرحمك الله دیمك شرط وواجب اولدیغنه
بو حدیث شریف دلالت ایلرکه ابوهریره رضی الله عنه روایت ایدر (قال علیه
السلام ان الله یحب العطاس فاذا عطس احدکم وحمد الله کان حقا علی کل مسلم
سمعه ان یقول له یرحمك الله) پس یرحمك الله دیمك عطسه یه نیجه شرط وواجب
اولدیسه دوستلغه دخی غیرت بویله شرط وواجب اولدی دیدی نعم عند الاولیا دخی
غیرت دوستلغك شرطندندر ولکن بونلرك دیدیکی غیرتدن مراد غیرت نفسانیه
وشیطانیه دکلدر بلکه غیرت الهیه در و بینهماده تفاوت چوقدر اکر طلب اولنورسه
غیرتی درجهٔ غیرتده مفصلا تحریر ایلمشزدر ﴿ مثنوی ﴾ چونکه بر نطعش
جز این بازی نبود * کفت بازی کن چه دانم بر فزود) چونکه اول انك نطعی
اوزره بو بازیدن غیری یوق ایدی یعنی تقدیر وقضایه یاپشوب دیدیکه چونکم اول
حاکم مطلقك نطع تقدیرنده و بساط لوح محفوظنده بنم سجده دن امتناع وآدمدن
استکبارمدن غیری او یون اولمدی وصانع ذو حکمت بنم وجودمده بو کونه خاصه
وخصلتدن غیرسنی وضع قیلمدی پس حین امتحانده بکا دیدیکه بازی ایله یعنی عمل
ایله وهنر ودانشك اجرا ایله بندخی اول بکا ویردیکی خاصه یی اظهار قیلدم وانجق
بنده اولنی فاعل اولدم نه بیلورم بنده اولان خاصه اوزره بر آخر عملی زیاده ایتمکی
(کما قال الله تعالی (قل کل یعمل علی شاکلته) ای یعمل علی عینه الثابتة وخاصیته
الازلیة ﴿ مثنوی ﴾ آن یکی بازی که بد من باختم * خویشتن را در بلا انداختم)
اول بر او یون که وار ایدی بن آنی او ینادم کندیمی بلا وفلاکته آتدم ﴿ مثنوی ﴾
در بلا هم می چشم لذات او * مات اویم مات اویم مات او) کندیمی بلایه آتدمکه بلاده دخی
آنك لذتلرنی طاتدم آنك ماتی ام انك ماتی ام انك ماتی یعنی بلاده اولمقده دخی عاشقلر کبی
انك لذاتنی ذائق اولورم که (کل شیٔ من الملیح ملیح) در انك ماتیم ومغلوب ومقهوریم

بنی مات ومستهلك قيلان اولدر غيری دكل ❊ مثنوی ❊ چون رهند
خويشتن را ای سره * هيچ كس درشش جهت ازشش دره * جز وشش ازكل
شش چون وارهد * خاصه كه بيچون مراور اكژنهد) ای بركزيده ومقبول
وپسنديده نيجه قورتر كندويی بركسه بلا توفيق الله بوشش جهات ايچره شش
درەدن يعنی شش حس دنكه بشی حواس ظاهره وبری دخی حس باطندر كه
آكا حس مشترك دیرلر اكرچه حكما قتنده حس باطن بشدر اما اهل سنتدن
بعض متكلمين قتنده حس باطن بردر كه حس مشترك دیرلر پس معنی كندويی
بركسه بوشش جهات ايچره شش حواسك حكمندن نيجه قورتر ديمك اولورششك
كلندن جزؤشش نيجه قورتلور يعنی شش جهاتك جزؤی بوشش حسك كليسندن
وياخود كلی شش جهاتدن نيجه خلاص اولور علی الخصوص كه حضرت بيچون
تحقيقا آنی اكری قويه ❊ مثنوی ❊ هر كه در شش اودرون آتشست * اوش
رخاند كه خلاق ششست) هر كيمكه جهات ستەدەدر اول كسه آتشك ايچندەدر
اول كسه يی قورترر كه جهات ستی خاق ايدنجيدر يعنی هرشول كسه كه بوشش
جهاتده آتش بلا والم ايچره در آنی اول الله تعالی قورترر كه خلاق شش جهات
وشش حواسدر (كما قال الله تعالی يا معشر الجن والانس ان استطعتم ان تنفذوا
من اقطار السموات والارض فانفذوا لا تنفذون الا بسلطان ❊ مثنوی ❊ خود
اكر كفرست وكر ايمان او * دست باف حضرتست وآن او) محصل خود اكر كفردر
واكر ايماندر اول كفر وايمان اول حضرتك دست بافيدر يعنی ال اوركوسيدر
مراديد قدرت وارادتنك عمل وصنعيدر وانك آن وشانيدر ديمك اولور زيرا كفر
وايمان انك مخلوقيدر

❊ بازنفرين كردن معاويه با ابليس لعين ❊

❊ مثنوی ❊ كفت امير اورا كه اينها راستست * ليك بخش تو ازينها كاستست)
اميرآكا ديديكه بوسوزلر راستدر لكن بونلردن سنك نصيبك اكسك اولمشدر كه
اصلا بوسويلديكك معنی ومعارفدن سكا حظ ونصيب يوقدر يعنی (انظر ما قال
ولا تنظر الی من قال) حديثنك فحواسنجه شيطانك من اوله الی آخره بسط ايلديكی
مقدماتك جملەسی شرعا وعقلا مقبوله ومسلمەدر ولكن كلمات مزوره ومموهەدر
ولهذا حضرت معاويه بونلری بالكليه تسليم وتصديق ايدوب اينهارا ستست
بيوردی وانك بوكونه معارفنی قبول ايتيوب انك مكر وخدعەسنه نظر قياوب
ديدی ❊ مثنوی ❊ صد هزارانرا چون من توره زدی * حفره كردی در
خزينه آمدی) بنجلين نيجه يوز بيك كسەنك سن يولن اوردك چقور ايلدك
خزينەيه كلدك يعنی خزينه قلبه لغم اوروب دلك دلوب كلدك وآنده اولان

جواهر وزواهر ايمانی مكر وخديعتله استراقه قيلدك ❊ مثنوی ❊ آتش ونفتی
نسوزی چاره نيست * كيست كز دست توجامه ش پاره نيست) آتش ونفتسن
باقيەسن چاره يوقدر يعنی سن فی المثل آتش ونفتسن ياقق سنك شانكدندر
كيمدر كه سنك الكدن انك جامەسی پاره دكلدر ❊ مثنوی ❊ طبعت ای آتش
چو سوزا نيد نيست * تا نسوزانی توچيزی چاره نيست) سنك طبعك ای آتش
چونكم ياققلقدر مادامكه سن بركسه يی ياقيه سن چاره يوقدر ❊ مثنوی ❊
لعنت اين باشد كه سوزانت كند * اوستاد جمله دزدانت كند) لعنت بو اولور كه
حق تعالی سنی ياقيجی ايلرسنی اول خدا جمله دزدلرك استادی ايلر ❊ مثنوی ❊
با خدا كفتی شنيدی رو برو * من چه باشم پيش مكرت ای عدو) رو برو مواجهه
خدا ايله سوزسويلدك وآندن سوز ايشتدك (فبما اغويتنی) ديو حضرت حقه
بالمواجهه خطاب ايلدك وحضرت حق دخی سكا (وان عليك لعنتی الی يوم الدين)
ديو خطاب ايليوب آنی ايشتدك ای عدو بن سنك مكرك قتدەنه اولم پس انك معارفنی
صيادك صفيرنه تمثيل ايدوب بيوررلر ❊ مثنوی ❊ معرفتهای تو چون بانك
صفير * بانك مرغانست لكن مرغ كير) سنك معرفتلرك صفير بانكی كبيدر
مرغلرك بانكی كبيدر لكن مرغ صيد ايدنجيدر يعنی ای ابليس پرتلبيس سنك
بوكونه معرفتلرك بانك صفير وصدای صياد مرغكير كبيدر بو معارف كه سن
سويلرسن مرغان الهی اولان انبيا عليهم السلام واوليای عظامك بانكيدر ولكن
قوش طوتيجی ومرغ هوشی دام ضلالته آتيجيدر ❊ مثنوی ❊ صد هزاران مرغ را
آن ره زدەست * مرغ غره كاشنايی آمدەست) اول بانك صفير نيجه يوز بيك
قوشك يولنی اورمشدر مرغ غره ايسه بويله ديو كه بر آشنا كلمشدر واول صيادك
بانك صفيرك آشنانك صداسی زعم قيلمشدر ❊ مثنوی ❊ درهوا چون بشنود
بانك صفير * ازهوا ايد شود اينجا اسير) مرغ بيچاره هواده چونكه صفير بانكنی
ايشيده هوادن كاور بوراده اسير اولور يعنی صيادك صفير چالديغی محلده اسير
اولور ❊ مثنوی ❊ قوم نوح ازمكر تو درنوحه اند * دل كباب وسينه شرحه
شرحه اند) ای ابليس پرتلبيس قوم نوح عليه السلام سنك مكركدن نوحه
وفغاندەدر دللری كباب وسينەلری شرحه شرحەدر ❊ مثنوی ❊ عادرا تو باد
دادی در جهان * درفكندی درعذاب واندهان) عاد قومنی جهانده يله سن
ويردك وانلری ريح صرصرله هلاك اولمق مرتبەسنه سن ابركوردك انلری عذاب
وغملره سن براقدك ❊ مثنوی ❊ ازتو بود آن سنكسار قوم لوط * درسياه آبه
زتو خوردند غوط) لوط پيغمبر عليه السلامك قومنك اول سنكسار اولمسی سندن
اولدی سياه آبه ايچنده سندن غوط يدیلر غوط وغوطه صويه طالمق معناسنەدر

﴿ مثنوی ﴾ مغز نمرود از تو آمد بخته * ای هزاران فتنها انگیخته) نمرودك
مغزی سندن دو کلش کلدی ای نیجه یوز بیك فتنه لری قوپرمش ابلیس
﴿ مثنوی ﴾ عقل فرعون ذکی فیلسوف * کور شد از تو نیابید او وقوف)
ذو حکمت اولان ذکی فرعونك عقلی کور اولدی اوسندن وقوف بولمدی
﴿ مثنوی ﴾ بولهب هم از تو نا اهلی شده * بوالحکم هم از تو بوجهلی شده)
ابولهب هم سندن نا اهل اولمشدر ابوالحکم هم سندن زیاده ابوجهل اولمشدر
﴿ مثنوی ﴾ ای برین شطرنج بهر یاد را * مات کردی صد هزار استاد را)
ای ابلیس پرتلبیس بو شطرنج اوزره یادن اوتری یوز بیك استادی مات ایلمشسن
یعنی ای مکر وحیلت شطرنجبازی بو شطرنج کائنات و بساط موجودات اوزره سن
آکلق و یاد قیلمق ایچون شریعت و طریقتده منم دکر نیست دین صد هزار
استادی مات ایلدك ﴿ مثنوی ﴾ ای ز فرزین بندهاء مشکلت * سوخته
دلهاسیه کشته دلت) ای سنك مشکل اولان فرزین بندلرکدن یعنی موجب مات
وهلاك اولان حیل و بازیلرکدن کوکللر یانمشدر وسنك دلك انلره مرحمت ایتمیوب
سیاه اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ بحر مکری تو وخلقان قطره * تو چو کوهی وین
سلیمان ذره) ای ابلیس سن مکر وغدرسن وخلایق سنك مکرکه نسبت
بر قطره دروسن ضلالتده کوه کبی سن و بو سلیم وساده دللر بر ذره بیقرار کبیدر
﴿ مثنوی ﴾ که راهد از مکر تو ای مختصم * غرق طوفانیم الا من عصم)
ای خصومت ایدیجی سنك مکرکدن کیم قورتلور یاخود معنی چون سنك مکرکدن
خلاص اولور برکسه ای خصومت قیلان جمله مز طوفانه غرق ایز مکر شول کسه
غرق طوفان دکلدر که حفظ الهی ایله معصوم اوله یعنی جمله مز غرق طوفانز مکر
شیطانز الا شول کسه لرد کل که انلر معصوم والله تعالی انلری مکر شیطاندن حفظ
قیلدی (کما قال علیه السلام المعصوم من عصمه الله وقال تعالی حاکیا عن لسان
نوح (قال لا عاصم الیوم من امر الله الا من رحم) ﴿ مثنوی ﴾ بس ستاره سعد
از تو محترق * بس سپاه وجمع از تو مفترق) چوق سعادت ستاره سی سندن محترق
اولمشدر چوق سپاه وجمعیت سندن مفترق و پریشان اولمشدر یعنی ای مکار وغدار
چوق ستاره سعد سنك مکرکدن مغلوب و محترق وچوق سپاه وجمع
سنك خدعکدن پریشان ومفترقدر دیدی

﴿ باز گفتن ابلیس مر معاویه را رضی الله تعالی عنه ﴾

﴿ مثنوی ﴾ گفت ابلیسش کشا این عقد را * من محکم قلب
را ونقد را) ابلیس پرتلبیس حضرت معاویه یه ایتدی بو عقد و بندی چوز
قلبه ونقده بن محکم یعنی ابلیس حضرت معاویه یه جوابنده ایتدیکه

یا معاویه بو کرهلری آچ وخیال ووهم مرتبه سندن ایلرو کچ نقد وقلبه بن
محکم ونیك و بده میزانم ازلده شقی وفاسق تقدیر اولنانلری اضلال ایلرم روز ازلده
سعید تقدیر اولنانلری اضلال ایتمکه قادر دکلم ﴿ مثنوی ﴾ امتحان شیر
وکلبم کرد حق * امتحان نقد وقلبم کرد حق) حضرت حق بنی شیر وکلبك
امتحانی ایلدی حضرت حق بنی نقد وقلبك امتحانی ایلدی یعنی شیری کلبدن
تمیز ایلمکه سبب اولورم ونقدی قلبدن فارق اولورم ﴿ مثنوی ﴾ قلب
را من کی سیه رو کرده ام * صیرفی ام قیمت او کرده ام) قلبی بن نیچون سیه رو ایلمشم
بن بر صراف ایمکه آکا قیمت ایلمشم ﴿ مثنوی ﴾ نیکوانرا رهنمایی میکنم * شاخهای
خشك را بر میکنم) ایولره دلالت ورهنمالق ایلرم قوری بوداقلری قوپاریرم
یعنی ازلده نیکو اولنلری اضلاله قادر دکلم آنلره معین وظهیر اولورم اما بدبخت
وشقی اولنلری اضلال ایدوب هلاك قیلورم ﴿ مثنوی ﴾ این علفها می
نهم از بهر چیست * تا بدید اید که حیوان جنس کیست) بو علفلری که قورم
ندن اوتریدر تا ظاهر کله که حیوان کیمك جنسیدر یعنی قنغی نوعدن ایدیکی
ظهوره کله ﴿ مثنوی ﴾ کرك از آهو چو زاید کودکی * هست در کرکیش
وآهویی شکی) مثلا چونکه قورد آهودن بر یاوری طوغوره اول یاورونك
کرکلکنده واهولکنده برشك واردر استفهام معناسی اولمق بونده اولیدر
یعنی اول یاورینك کرکلکنده وآهولکنده برشکك وار ایسه ﴿ مثنوی ﴾
تو کیاه واستخوان پیشش بریز * تا کدامین سو کند او کام تیز) انك اوکنه
اوت وکمك دوك نظر ایله تا قنغی طرفه اول یاوری ادیمی تیز ایلر ﴿ مثنوی ﴾
کر بسوی استخوان اید سکست * ور کیا خواهد یقین آهو رکست) اکر یاوری
استخوان ایسترسه واستخوان جانبنه کلهکلبدر واکر کیاه استیه بی شك آهو طمرلودر
یعنی یقین بودر که اصلی آهودر ﴿ مثنوی ﴾ قهر ولطفی جفت شد با همدکر *
زاد ازین هر دو جهان خیر و شر) بر قهر ولطف بری بریله جفت وجمع
اولدی کرك وآهو جمع اولدیغی کبی بو ایکیدنکه قهر ولطفدر خیر وشر جهانی
طوغدی پس نفسی قهره وشره وروحی لطفه وخیره مظهر قیلدی ﴿ مثنوی ﴾
تو کیاه واستخوانرا عرضه کن * قوت نفس وقوت جانرا عرضه کن) سن کیاه
واستخوانی عرض ایله نفسك قوت وغداسنی عرض ایله کیاهدن مراد بونده
غدای روحانی واستخواندن مراد غدای نفسانیدر پس برکسه یه سن غدای
روحانی عرض ایله وغدای نفسانی دخی عرض ایله ﴿ مثنوی ﴾ کر غدای
نفس جوید ابترست * ور غدای روح جوید سرورست) اکر نفسك غداسنی
ایسترسه ابتر وبدتردر واکر روحك غداسنی استیه سرور ومهتردر ﴿ مثنوی ﴾

کرکند اوخدمت تن هست خر * وررود در بحر جان یابد کهر) اکر اول کسه
تن خدمتنده خردر واکر جان در یاسنه کیده کوهر بولور ﴿ مثنوی ﴾
کرچه این دو مختلف خیر وشرند * لیك این هر دو بیك کاراندرند) اکرچه
بو ایکی مختلف که مقصود بونلردن خیر وشردر لکن معناده بو ایکیسی بیله برایشده در
یعنی اهل خیر واهل شر بوجمله سی حق تعالینك ارادتنك مظهرلری وانك
حکمتنك اسیرلریدرکی طوعا کی کرها حق تعالی یه بریوزدن عبادت ایلمکدن خالی دکلدر
﴿ مثنوی ﴾ انبیا طاعات عرضه می کنند * دشمنان شهوات عرضه میکنند)
انبیاء علیهم السلام طاعتلر عرض ایلرلر دشمنلر شهوات عرض ایلرلر ﴿ مثنوی ﴾
نیك راچون بد کنم یزدان نیم * داعیم من خالق ایشان نیم * خوب را من زشت
سازم رب نه ام * خوب راوزشت زا آینه ام) یاهو بن نیکی ی نیجه کم ایلرم
یزدان دکلم بن انلری شر وفساد جانبنه دعوت ایدیجی یم انلرك خالقی دکلم یعنی
بن انجق بونلری داعی ضلالتم وضلالتك خالقی دکلم خوبی بن زشت ایلرمیم
یعنی بن خوبی زشت ایلمکه قادر دکلم رب دکلم بلکه خوبه وزشته آینهٔ ام
(السعید سعید فی بطن امه) مقتضاسنجه سعید بطن ام الکتابده سعادتله خوبدر
وکذلك (الشقی شقی فی بطن امه) مفرا سنجه شقی بطن ام الکتابده شقاوتله زشتدر
و بن بونلره محکم وآینه ام والا بنم المده ضلالت وغوایتدن برشی یوقدر بلکه
خالق ضلالت وغوایت الله در نته کم عقیل وابن عدی حضرت ابن عمردن روایت
بیوررلر (قال علیه السلام بعثت داعیا ومبلغا ولیس الی من الهدایة شیٔ وخلق
الشیطان مزینا وموسوسا ولیس الیه من الضلالة شیٔ (کما قال الله تعالی لاتهدی
من احببت ولکن الله یهدی من یشاء (وقال یضل الله من یشاء و یهدی الیه
من اناب ﴿ مثنوی ﴾ سوخت هندو آینه از دردرا * کین سیه رومی نماید
مردرا) مثلا هندو دردو غمدن آینه یی یاقدی بویله دیوکه بو آینه مردی
سیاه رو کوستر ﴿ مثنوی ﴾ کفت آینه کناه از من نبود * جرم اورانه که
روی من زدود) آینه لسان حالله هنده و یه ایتدی کناه بندن اولمدی جرمی
آکا قو که بنم یوزمی پاصدن آچدی ومجلا ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ اومرا غماز
کرد وراست کو * تا بکویم زشت کو وخوب کو) اول خدا بنی غماز وطوغری
سویلیجی ایلدی تاکم زشت قنی وخوب قنی دیم یعنی آینه وش هرکسك صورت حالن
کوسترمك بکا اول خدانك ورمسیدرتاکم زشت قنغی کسه در وخوب دخی قنغی
کسه در کوسترم وبنم واسطه مله بونلر ظهوره کله ﴿ مثنوی ﴾ من کواهم
بر کواز زندان بجاست * اهل زندان نیستم یزدان کواست) بن شاهدم شاهده
زندان وحبس قنده در یعنی شرعا شاهده حبس وزندان یوقدر زندان وحبسه

لایق دکلم بوخصوصده حضرت خدا شاهددر بوکلامده حقیقته نظرا نوعا
غموض واردر اکرچه شیطانك من شاهدم واهل زندان دکلم دیمسی کذبدر
دینسه ده جائز اما حضرت مولانا قدس الله سره الاعلی حقیقت حالی وابلیسك
مرتبه سنی ابلیس لساندن بیان بیوررلر اویله اولیجق هرکیم ابلیسه تابع اولور عاصی
وکافر اولدیغنه ابلیسك لسان حالی و زبان مرتبتی آنك کفر وعصیانه شهادت
قیلور و کذلك ابلیسه مخالفت ایلینك حالنه دخی ابلیس اصحاب هدایتدن ایدوکنه
لسان حالله شاهد اولور اما اهل زندان دکلم دیدیکنده سوزبودرکه شیطانك
اصلی ناردر پس جهنم آنك اصلی اولور و کندینك اصلی ومقری آکا نسبت
زندان اولمز اکر زنداندن مراد دنیا اولورسه خود دنیا مؤمنك زندانی وکفار
وشیاطینك جنتیدر حضرت شیخك فصوصده بومعنایه اشارتی واردر اما احترازا
لعدم الفهم تحریر اولنمدی ﴿ مثنوی ﴾ هرکجا بینم درخت میوه دار * تربیتها
می کنم من دایه وار * هرکجا بینم درخت تلخ وخشك * می برم من تا رهد از پشك مشك)
بو بیتلر دخی حقیقته حمل اولنسه جائزدر یعنی ابلیس دیرکه هرقنده که میوه لو فدان
کورم دایه کبی اول فدانه تربیتلر ایلرم زیرا بن باغبان کبی ام یعنی صلاح وسداد
میوه سن بتورر برکسه یی مشاهده قیلم آکا دایه وار تربیه لر ایلرم شیطانك اهل
صلاحی تربیه ایلمسی ایکی نوع اوزره اولور برنوعی اولدرکه شیطان من حیث
الحقیقه مرتبه سی حکمیله مربی اهل صلاحدر زیرا هربارکه اهل صلاحك
اضلالی وافسادنه سعی ایلسه انلر جناب حقه استعاذه واستغفاری واعمال صالحه
وحسن کرداری زیاده ایدرلر پس شیطان من حیث الحقیقة والمرتبة درخت
میوه داره مربی اولور ونوع ثانی (اسلم شیطانی علی یدی فلا یأمرنی الا بخیر)
حدیث شریفنك فحواسنجه شول شیطان ونفسنی مسلمان ایدن وارث حضرت
محمد علیه السلام اولنلره دخی شیطانلری تربیه والقای خیر ایتمکدن خالی اولمزلر
و کذلك بونك عکسی هرقنده آجی وقوری درخت کورم بن آنی قطع ایلرم
تامشك پشکدن قورتله هرنه یرده که ایماندن وعرفاندن خالی ویابس بر بدبختی
بولم تیغ ضلالات وتبر مکر وخدیعتله آنی قطع ایلرم تاکم نجسدن مشك خلاص اولور یعنی
ایوکنودن واهل هدایت اهل غوایتدن قورتلور وفرق وتمییز مرتبه سن بولور
﴿ مثنوی ﴾ خشك کوید باغبانرا کای فتا * مرمرا چه می بری سر بی خطا)
خشك اولان درخت باغبانه دیرکه ای جوان خطا و کناهسز تحقیقا بنم باشمی نه
کسرسن ﴿ مثنوی ﴾ باغبان کوید خمش ای زشت خو * بس نباشد خشکی
توجرم تو) باغبان آکا دیرای زشت خوابسم اول وسکوت قیل سنك جرمك قوری
اولمقلغك کفایت قلمزمی ﴿ مثنوی ﴾ خشك کوید راستم من کژنیم *

توچرابی جرم می بری پیم) خشك باغبانه دیر بن طوغری ام اکری دکلم سن نیچون جرم وخطاسز بنم سکرمی کسرسن یعنی بن خودبواستقامتله قطع اولنمغه لایق دکلم ﴿ مثنوی ﴾ باغبان کویدا کر مسعودئی * کاشکی کژ بودی تر بودئی) باغبان اول خشك اولان درخته دیر اکر مسعود اولیدك وازلده سعادتلنمش مرتبه سن بولیدك کاشکی اکری اولیدك یاش اولیدك تر اولان درختدن مراد مؤمن ومسلمدر که ایمان واسلامله تر وتازه اولوب ثمرهٔ رضای حق بتورمکه وکندوبی قرب خدایه یتورمکه استعدادی وار در ودرخت خشکدن مراد اهل کفردر که آنك وجودندن رضای رحمانی وقرب سبحانی میوه لری بتمکه آنك قابلیتی یوقدر که مسعود دکلدر بلکه شقی وبدبختدر شیطان بودنیا باغنده فی المثل بر باغبان کیدر چون ایمان واسلامدن خشك اولان کافرك وجودنی ضلالت تبریله قطع ایتمکه قصد ایلسه کافرك وجودی آکا اسان حالله دیرکه بن خود مستقیم الطبع وکندی مرتبه مده مستوی وراستم پس بنم ظاهرا اعوجاجم یوق ایکن نیچون بنم خراب وهلاك اولمه قصد ایلرسن شیطان دخی اکا اسان حالله دیرکه اکر ازلده مسعود اولیدك کاشکی ایمان واسلامله تر وتازه اولیدك واکری اولیدك برکسه نك وجودی ایمان واسلامله تر وتازه اولسه اکا ناراست اولمق وکناه وخطا قیلمق ضرر ویرمز (کما قال النبی صلی الله علیه وسلم اذا احب الله عبدا لم یضره ذنبه) و برکسه نك وجودی ایمان واسلامدن خشك وخالی اوله که کندی مرتبه سنده مستوی اولمق وعدالت قیلمق وطبعی ومزاجی مستقیم اولمق اصلا اکا فائده قیلمز والحاصل ایمانسز استقامت وطاعت مفید ونافع اولمز ومع الایمان والاسلام خطا ومعصیت ضرر قیلمز دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ جاذب آب حیاتی کشتیٔ * اندر آب زندکی آغشتیٔ) بر حیات آبنی جذب ایدیجی اولوردك زندهلك آبی ایچره قارشمش اولوردك یعنی اکر درخت تازه کبی تر اولیدك آب حیات طاعت ومحبت خدایی جذب ایدیجی اولوردك وآب زندکی که فی الحقیقه علم ومعرفتدر اکا مستغرق اولوردك وثمرات طاعات وحسناتی درخت وجودکدن انبات قیلوردك ﴿ مثنوی ﴾ تخم تو بد بوده است واصل تو * با درخت خوش نبوده وصل تو) سنك تخمك وسنك اصلك بد اولمشدر سنك وصلك لطیف درختله خوش اولمامشدر یعنی سنك روحك وسنك تخم وجودك فی الحقیقه یرامز وقبیح اولمشدر مع هذا بودنیایه کلدکدنصکره اهل ایمان واهل اسلامك وجودلرینه درخت خوش کبیدر انلره اولشمدك وانلردن ایمان واسلام خوشلغنی اخذ وجذب ایتمکه میل قیلمدك تا انلر کندی ذاتنده اولان خوشلقدن بر مقدار سنك وجودیکه وصل ایلیه لر دی ﴿ مثنوی ﴾ شاخ تلخ ار باخوشی وصلت کند * آن خوشی اندر

نهادش بر زند) آجی آغاج اکر بر خوش اغاجله وصلت ایلسه یعنی میوه سی آجی اولان آغاجی اکر بر میوه سی خوش اولان آغاجله آشلاسه لر وخوش اولان درختی تلخ اولنه وصل ایلسه لر اول خوشلق آجی بوداغك نهاد وذاتنده ظاهر اولور کذلك بر فاسق بر صالحه مقارنت قیلسه واول صالح مقارنت قیلسه واول صالح دخی کندی باطننده اولان خوشلقدن آکا تعلیم قیلسه وآنی تربیه ایلسه بعنایة الله تعالی آنك صلاح حالی اکا تأثیر ایلر واول کسه نك وجودنده صلاح وطاعت میوه لری ظهوره کلور ﴿ مثنوی ﴾ کفت امیرای راهزن حجت مکو * مر ترا ره نیست در من ره مجو) پس حضرت معاویه ابلیسه ایتدی ای رهزن طریق خدا حجت سویله تحقیقا سکا بنم وجودمده یول یوقدر یول ایسته بودخی وجه‌در تحقیقا سکا یول یوقدر بنم خصوصمده یول ایسته ﴿ مثنوی ﴾ رهزنی ومن غریب وتاجرم * هر لباسی که آری کی خرم) فی المثل سن رهزنسن وبن غریب وتاجرم هر لباسلری که کتورر سن چون صاتون آلورم ﴿ مثنوی ﴾ کرد رخت من مکرد از کافری * تو نهٔ رخت کسی را مشتری) کافرلککدن بنم رخت ومتاعمك چوره سنه طولنمه فی المثل برکسه نك رختنه سن مشتری دکلسن ﴿ مثنوی ﴾ مشتری نبود کسی را راهزن * ور نماید مشتری مکرست وفن) حرامی کسه یه مشتری اولمز واکر کندیسنی مشتری کوسترسه مکر وحیله‌در ﴿ مثنوی ﴾ تا چه دارد این حسود اندر کدو * ای خدا فریاد ما را این عدو) بو بیت شیطانك مکرنی تعجب ایلك موقعنده واقع اولمشدر وآنك مکر وحیله سندن بی توفیق الهی خلاص میسر اولمدیغی اجلدن خدای تعالی یه دعا ومناجات ایلك محلنده دینلمشدر عجب بو حسود قبق ایچنده نه طوتر بو دشمندن ای خدا بزم فریادیمزه ایرش یعنی حسود اولان ابلیس وجودی قبغنده عجبدر که بو قدر مکرلر وحیله لر طوترای خدای متعال بو عدودن بزم فریادیمزه ایرش وبزه معین وناصر اول تا بو دشمندن بزه خلاص میسر اوله ﴿ مثنوی ﴾ کر یکی فصلی دکر در من دمد * درر باید از من این رهزن نمد) اکر بر دخی بر فصل بکا اوفوره یعنی افسون ایلیه بو رهزن نمدی بندن قپار نمدن مراد بونده اسلامدر که شعار اسلامدن کنایه اولور یعنی اکر بو ابلیس پر تلبیس بر فصل دخی بکا افسون ایلیه بو رهزن لباس اسلامی بندن قپار وشعار تقوی بدن بنی عریان ایلر دیدی

﴿ نالیدن معاویه رضی الله عنه بحضرت حق ﴾
﴿ تعالی از مکر ابلیس لعین ونصرت خواستن وی ﴾

﴿ مثنوی ﴾ این حدیثش همچو دودست ای اله * دست کیر ارنه کلیم شد سیاه) پس حضرت حقه بو کونه مناجات ایلیوب وعرض حاجات قیلوب دیدی ابلیسك بو سوزی توتون کبیدر ای اله الهی طوت یوخسه بنم کلیم سیاه اولدی یعنی دخان

كليم ولباسی سیاه ایلدیکی کبی شیطانك مكر وخداعی دخی انسانك قلبنی سیاه ایلر وعاصی اولوب کراه اولور رسیاه کلیم اولمق عصیان قیلمقدن کنایه اولور ﴿ مثنوی ﴾ من بحجت برنیایم باابلیس * کوست فتنهٔ هرشریف وهرخسیس) بن حجت وبرهانله ابلیسه غالب کله مزم واکا مقابله ومقاومت قیله مزم زیرا که او ابلیس هرشریف وخسیسك فتنه سیدر که دنی وشریفی مكریله اضلال ایلمك اکا میسردر ﴿ مثنوی ﴾ آدمی کوعلم الاسما بکست * درتك چون برق این سك بی تکست) زیاده عظیم القدر آدم که اول آدم علم الاسمانك امیری در بوکلبك برق کبی اولان حمله سنده بی حمله در یعنی حضرت آدم علیه السلام که (وعلم آدم الاسماء کلها) آیتنك مصداقنجه علوم اسماء الهیه نك بکیدر بوکلبك برق خاطف کبی اولان حمله وهمزاتنده بی حمله و بی جرأتدر مصراع اولده اولان بك لفظی باء فارسیله اوقنسه دخی جائزدر زیرا بك باء فارسینك فتحه سیله بلوب بیورمغه دیرلر بوراده سرعت وچابکلك معناسنه استعاره اولوب معنی بویله اولسه اولی اولور ومصراع ثانی یه دخی انسب کلور یعنی زیاده عظیم القدر اولان آدم که علم الاسمانك چست وچابکیدر بوکلبك برق خاطف کبی اولان حمله سنده ویلمه سنده بی سرعت وبی طاقت دردیمك اولور بوآیتك تفسیری بوجلدك اواخرنه قریب آغاز منورشدن حواس عارف سرخنده کلور واوچنجی جلدده دخی بعض مواضعده تحقیق وتفصیلی انشاء الله تحریر اولنور ﴿ مثنوی ﴾ از بهشت انداختش برروی خاك * چون سمك درشست اوشداز سماك) شیطان آنی جنتدن چیقاروب خاك یوزی اوزره آتدی سماك جانبندن نزول ایدوب سمك کبی آنك آغنه کتدی یعنی آسمانده ایکن ابلیسك مكری واسطه سیله زمینه هبوط ایدوب آنك دام مكرنه نیجه زمان اسیراولدی ﴿ مثنوی ﴾ نوحهٔ اناظلمنا می زدی * نیست دستان وفسونش راحدی) اناظلمنا فغاننی اوردی اول لعینك حیله وافسوننه برحد ونهایت یوقدر بوآیتك تفسیری جلد اولده اضافت کردن آدم زلت راباخویش سرخنده مرور ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ اندرون هر حدیث اوشرست * صد هزاران سحر دروی مضمرست) آنك هرسوزنك ایچنده شر وفساد واردر نیجه یوز بیك سحرانك وجودنده مضمردر ﴿ مثنوی ﴾ مردئ مردان ببندد درنفس * درزن ودرمرد افروزد هوس) فوری ودردم مردلرك مردلكنی باغلر یعنی انلری مغلوب وزبون ایلر زنده ومرددده هوس شعله لندیرر وهوایه قوت ویرر پس خدایه مناجات ایلمکدن رجوع ایلیوب اکا بوکونه خطاب وعتاب ایلمکه شروع قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ ای بلیس خلق سوز وفتنه جو * برچیم بیدار کردی راست کو) ای فتنه طلب ایدیجی خلق یاقیجی ابلس طوغری دی بنی نه سیدن بیدار ایلدك

﴿ باز تقریر ابلیس علیه اللعنة تلبیس خودرا ﴾

﴿ مثنوی ﴾ کفت هرمردی که باشد بدکمان * نشنود اوراست راباصدنشان) ابلیس پرتلبیس حضرت معاویه رضی الله عنهه بوکونه جواب ویروب دیدی هربرمرد که بدکمان اوله اول کسه راست سوزی یوز نشانله استماع وقبول ایلمز ﴿ مثنوی ﴾ هردرونی که خیال اندیش شد * چون دلیل آری خیالش بیش شد) هربدرونکه خیال اندیش اولدی چونکم دلیل کتوره سن آنك خیالی زیاده اولدی یعنی هربارکه کندی سوزنی اثبات ایلمك ایچون اکا برهان وحجت ابراز ایلیه سن آنك قلبنك اوهام وخیالاتی زیاده اولور وشك وشبهه یی اول کسه دخی آرتق قیلور دیدی ﴿ مثنوی ﴾ چون سخن دروی رود علت شود * تیغ غازی دزد را آلت شود) چونکم اول بدکمان وخیال اندیش اولان کسه یه سوز کیده علت اولور غازینك تیغی دزده آلت اولور وآنی مستحق اولان محله صرف ایتمیوب نامحل اولان یره وضع قیلور ﴿ مثنوی ﴾ پس جواب اوسکوتست وسکون * هست باابله سخن کفتن جنون) پس بدکمان اولان کسه یه جواب سکوت وسکوندر (کماقیل جواب الاحمق السکوت) زیرا ابلهه سوز سویلمك جنوندر ﴿ مثنوی ﴾ توزمن باحق چه نالی ای سلیم * تو بنال ازشران نفس لئیم) ای ساده دل سن بندن حضرت حقه نه ناله ایلرسن سن بولئیم ودنی نفسك شرندن ایکله ﴿ مثنوی ﴾ توخوری حلوا ترا دنبل شود * تب بکیرد طبع تومختل شود) مثلا سن حلوا یرسن بعدزمان سکاچبان اولور سنی سثمه طوترسنك طبعك مختل اولور ﴿ مثنوی ﴾ بی کنه لعنت کنی ابلیس را * چون نه بینی ازخود آن تلبیس را) جرم وکناهسز ابلیسه لعنت ایلرسن اول تلبیسی نیچون کندیکدن کورمزسن کرکدر که آنی کندی نفسکدن کوره سن وشیطانه لعنت وسب ایلمکدن بری اوله سن (کما قال علیه السلام لاتسبوا الشیطان وتعوذوا بالله من شره) رواه ابوهریرة کذا فی الجامع الصغیر ﴿ مثنوی ﴾ نیست ازابلیس ازتست ای غوی * که چوروبه سوی دنبه می دوی) ابلیسدن دکل سندندر ای غوی که روبه کبی دنبه جانبنه یلرسن یعنی اول مکر وتلبیسی کندی نفس اماره بالسوئکدن نیچون کورمزسن ابلیسدن دکلدر سنك نفس امارکدندر ای غوی که دلکو کبی جرومشتهی جانبنه کیدرسن ونفس اماره نك مرادنی اختیار ایدرسن پس نیچون بونك سوء جزاسن کوره سن ابلیسه لعنت ایدرسن ﴿ مثنوی ﴾ چون که درسبزه ببینی دنبه را * دام باشد این ندانی توچرا) چونکه سبزه وچنده دنبه کوره سن آنده طوزاق واردرسن بونی نیچون بیلمزسن یعنی چونکم سن سبزه کاه دنیاده دنبه یی کوره سن یعنی مشتهیات نفسانیه دام مکر وقهر اولور

بوني سن نيچون بيلمزسن واول دنبه‌دن نه وجهله احتراز قيلمزسن ❊ مثنوى ❊ (زان ندانى كت زدانش دور كرد * ميل دنبه چشم عقلت كور كرد) اول جهتدن بيلمزسنكه سنى اول دنبه نك ميلى دانشدن دور ايلدى وچشم عقلكى ديشدن كور ايلدى ❊ مثنوى ❊ (حبك الاشياء يعميك يصم * نفسك السودا خبث لا تختصم) احمد وابو داود وابودردا حضرتلرندن روايت ايدرلر (كما قال عليه السلام حبك الشئ يعمى ويصم) پس شيطان لساندن حضرت مولانا بيوررلر كه اى معاويه سنك اشيايه محبتك سنى كور ايلر وصاغر ايلر سنك ظلمات شهواتله سياه اولان نفسك خبايث ايلدى كسه‌يه اظهار خصومت قيله فى الواقع بويله‌در كه (ان النفس لامارة بالسوء) مقتضاسنجه اصل معاصى يه زياده امر ايلين نفسدر وشيطان لازم كلسه انجق بر موسوس ومسولدر (ولهذا قال عليه السلام الحمد لله الذى رد امر الشيطان الى الوسوسة (وقال الله تعالى ان كيد الشيطان كان ضعيفا) اما نفس اماره شيطان كبى دكلدر بلكه اعداى عدودر (كما قال عليه السلام اعدى عدوك نفسك التى بين جنبيك ❊ مثنوى ❊ (تو كنه بر من منه كژ ژمبين * من ز بد بيزارم واز حرص وكين) سن كناهى بكا اسناد ايله اكرى بوكرى كورمه بن شر وفساددن وحرص وكيندن بيزارم ❊ مثنوى ❊ (من بدى كردم پشيمانم هنوز * انتظارم تا شبم آيد بروز) بن برقباحت ايلدم وهنوز پشيمانم منتظرم تا شبم روزه كله يعنى امر حقه مخالفت ايتمكله وآدمه ترك سجده قيلمقله ربدلك ايلدم هنوز اول قباحتدن پشيمانم منتظرمكه بنم بو ظلمانى اولان حالم نورانى اوله حضرت حق كناهمى عفو ايدوب بنى مرحمته قريب قيله ❊ مثنوى ❊ (متهم كشتم ميان خلق من * فعل خود بر من نهد هر مردوزن) خلق ايچنده بن متهم اولدم هر مردوزن كندى فعلنى بنم اوزريمه قور ❊ مثنوى ❊ (كرك بيچاره اكرچه كرسنه ست * متهم باشد كه او در طنطنه ست) مثلا بيچاره قورد اكرچه آجدر متهم اولور بويله ديوكه اول كرك طنطنه ده‌در يعنى قوتده وطوقلقده در ❊ مثنوى ❊ (چونكه تو اندز ضعف او راه رفت * خلق كويد تخمه است از اوت زفت) بيچاره قورد چونكه ضعيف لكندن يوله كتمكه قادر اولمز خلق ديركه قوى وو افر تخمه دريه سنى اكلدن امتلايه ايرشمشدر ديرلر

❊ باز الحاح كردن معاويه ابليس را ❊

❊ مثنوى ❊ (كفت غير راستى نرهاندت * داد سوى راستى مى خواندت) معاويه ابليسه ايتدى سنى بندن طوغرى بلقدن غيرى قورتارمز عدل سنى طوغر بلق جانبنه اوقور ❊ مثنوى ❊ (راست كوتا وارهى از چنك من * مكر ننشاند غبار

جنك من) طوغورى سويله تا بنم پنچه‌مدن قورتله سن بنم جنك وخصومتم غبارنى مكر وحيله تسكين ايلمز ❊ مثنوى ❊ (كفت چون دانى دروغ وراست را * اى خيال انديش پر انديشها) ابليس معاويه‌يه ايتدى نيجه بيلورسن ونه سيدن تميز قيلورسن دروغله راستى اى نيكولرله پر اولان خيال فكر ايديجى ❊ مثنوى ❊ (كفت پيغامبر نشانى داده است * قلب ونيكو را محك بنهاده است) معاويه ابليسه ايتدى حضرت پيغمبر عليه السلام بر نشان ويرمش قلب ونيكويه محك وميزانى قومش بودخى جائزدركه دينه قلب نيكورايى محك قومشدر يعنى قلب صافى حضرت پيغمبرينك وبدى بيلكه وكذبى صدقدن فرق ايلمكه محك قومشدر ❊ مثنوى ❊ (كفته است الكذب ريب فى القلوب * كفت الصدق طمأنين طروب) معاويه شيطانه ديديكه حضرت پيغمبر عليه السلام بيورمشدركه كذب قلق واضطرابدر قلوبده وديديكه صدق سكوندر وطربله قلبى آسوده قيليجيدر نته كم ابن عمردن وحسن بصريدن احمد وترمذى بو حديثى روايت ايدرلر (قال عليه السلام دع ما يريبك الى ما لا يريبك فان الصدق طمأنين وان الكذب ريب ❊ مثنوى ❊ (دل نيارامد ز كفتار دروغ * آب وروغن هيچ نفروزد فروغ) قلب يالان سوزدن دكلنمز ومطمئن اولمز آب وروغن هيچ شعله ايدرمز يعنى آبله روغندن شعله حاصل اولمديغى كبى كذبله مخلوط اولان صدقدن دخى درونه نور وضيا حاصل اولمز ودرون اندن منور اولوب ظلمات شكوكى دفع قيلمز ❊ مثنوى ❊ (در حديث راست آرام دلست * راستيها دانهٔ دام دلست) راست سوزده قلبك آرام وسكونى واردر راستلقلر كوكل دامنك دانه‌سيدر يعنى مرغ دانه‌يه صيد اولديغى كبى كوكل دخى صدقه مائل اولوب صيد اولور ❊ مثنوى ❊ (دل مكر رنجور باشد بددهان * كه نداند چاشنىٔ اين وآن) كوكل مكر رنجور اوله اغزى بددر زيرا قوت ذائقه‌سى مختل اولوب اغزينك دادن بيلمز بر مريض اوله كه اول كوكل بونك وآنك طعمنى بيليه وذوقنى طويميه يعنى بر قلب كه اسير هوا وشهوت اولمغله رنجور اوله وقوت ذائقهٔ عقليه‌سى فاسد اوله اول خبيثى پاكدن فرق قيلمز ونيكويى بددن وصدقى دروغدن تميز ايلمز ❊ مثنوى ❊ (چون شود از رنج وعلت دل سليم * طعم كذب وراست را باشد عليم) چونكه رنج ومرضدن كوكل سليم اوله يعنى سلامت بوله كذب وصدقك طعمك بيليجى اولور ❊ مثنوى ❊ (حرص آدم چون سوى كندم فزود * از دل آدم سليمى را ربود) حضرت آدمك چونكه بغداى جانبنه حرصى زياده اولدى آدم حضرتلرينك كوكلندن سليم لكى قابدى يعنى حرص كندم حضرت آدمك قلب شريفندن سلامتى ازاله ايتدى ❊ مثنوى ❊ (پس دروغ وعشوه ات را كوش كرد * غره كشت وزهر قاتل نوش كرد) پس

سنك دروغ وعشوه ‌يی كوش ايتدی يعنی كذب ومكری استماع ايتدی وانكله ايش ايتدی مغرور وغافل اولدی وزهر قاتلی نوش ايتدی ﴿ مثنوی ﴾ كژدم از كندم ندانست آن نفس * ميپرد تمييز از مست هوس) حضرت آدم اولدم كژ دمی كندمدن بيلمدی ومهری قهردن فرق قيلمدی زيرا هوس مستندن تمييز اوچار وحريص اولندن حقيقت حالی بيلك وفاسدی صالحدن فرق قيلمق قچر ﴿ مثنوی ﴾ خلق مست آرزواند وهوا * زان پذيرانددستان ترا) خلق عالم آرزو وهوانك مستلری در اول سببدن سنك حيله ومكرك قبول ايدجيلر در ﴿ مثنوی ﴾ هركه خودرا ازهواخو بازكرد * چشم خودرا آشنای رازكرد) هر شول كسه كه كندوبی هوا خويندن كيرو ايلدی كنديننك چشمنی راز واسراره آشنا ايلدی پس حرص وهوادن كندوبی خلاص ايلين كسه حقيقت حاله واقف اولور ونيكوبی بددن وكذبی صدقدن فرق قيلور

﴿ شكايت قاضی از آفت قضا وجواب كفتن نائب اورا ﴾

﴿ مثنوی ﴾ قاضیٔ بنشاندند ومی كريست * كفت نائب قاضيا كريه زچيست) برقاضی‌يی منصب قضايه نصب ايلديلر اول اغلدی نائب ايتدی ای قاضی كريه ندندر ﴿ مثنوی ﴾ اين نه‌وقت كريه وفريادتست * وقت شادی ومباركبادتست) بوزمان سنك كريه وفريادك وقتی دكلدر بلكه سنك شاديلكك ومباركبادك وقتيدر يعنی وقت تعزيت دكل بلكه وقت تهنيتدر پس كريه‌نك سببی ندر ديدی ﴿ مثنوی ﴾ كفت آه چون حكم راند بيدلی * درميان آن دوعالم جاهلی) قاضی نائبه ايتدی آه بربيدل نيجه حكم سورر اول ايكی عالمك اورتاسنده برجاهل يعنی قلبنه مالك اولمين وكوكلی كندی النده اولمين وحقيقت حالی بيلمين بركسه ايكی كندی احوالنه عالم اولان خصمك ماييننده نوجهله اجرای احكام ايلر ﴿ مثنوی ﴾ آن دوخصم از واقعهٔ خود واقفند * قاضیٔ مسكين چه داندزان دوبند) اول ايكی خصمكه دعوايه كلور وكنديلرينك واقعه‌سندن واقفلردر مسكين قاضی اول ايكی خصمدن بند وحيله‌ يی نه بيلور ﴿ مثنوی ﴾ جاهلست وغافلست ازحال شان * چون رود درخونشان ومال شان) قاضی انلرك حالندن جاهل وغافلدر آنلرك قاننه وآنلرك مالنه نيجه كيدر ﴿ مثنوی ﴾ كفت خصمان عالمند وعلتی * جاهلی تولیك شمع ملتی) نائب قاضی‌يه ايتدی ايكی خصم اكرچه عالملردر ولكن علته منسوبلردر اكرچه سن انلرك احوالنه جاهلسن ولكن ملت اسلامك شمعی سن ونور علمك منبعی سن ﴿ مثنوی ﴾ زانكه توعلت نداری درميان * آن فراغت هست نور ديدكان) زيراكه سن اورتاده علت وغرض طوتمزسن اول فراغت واول بی علت اولمق كوزلرك نوريدر يعنی

علت وغرض پردهٔ ديدهٔ دل كبيدر وبی غرضلق نور ديدهٔ دادر چونكم سنده بی غرضلق حاصل اوله نور فراستله حقی باطلدن تمييز ايلمكه قادر اولورسن ﴿ مثنوی ﴾ وان دوعالم راغرض شان كوركرد * علمشان راعلت اندر كوركرد) واول ايكی عالمی كه مراد ايكی خصمدر انلرك غرضی انلری كور ايلدی علت وطمع آنلرك علمنی قبرده ايلدی ﴿ مثنوی ﴾ جهل رابی علتی عالم كند * علم راعلت زداها بركند) جاهلی علتسزلك عالم ايلر علت وغرض علمی قلبلردن قوپرر ﴿ مثنوی ﴾ تاكه رشوت نستدی بيننده * چون طمع آردی ضربروبنده) نائب قاضی‌يه ديديكه ای قاضی غرض وعلتدن بری وطمع ورشوتدن عاری اول تاكم رشوت آلميه سن عالم وبيننده سن (چون تورشوت نستدی) دخی نسخه‌دريعنی چونكم سن رشوت آلمدك بصير واهل نظرسن چونكم رشوته طمع ايلدك كور وبنده سن يعنی چونكم طمع ايليه سن كوردل وبندهٔ نفس سن رشوت الن ملعون وطمع قيلن كور دل وحكمت حقدن مغبون اولمسی مقرردر (كما روی الامام احمد عن ثوبان رضی الله عنه قال عليه السلام لعن الله الراشی والمرتشی والرائش بينهما يمشی وعن انس رضی الله عنه قال عليه السلام الطمع يذهب الحكمة من قلوب العلماء وقال عليه السلام استعيذوا بالله من الطمع فان الطمع يهدی الی الطبع) پس معاويه ابليسه جواب ويروب ايتدی ﴿ مثنوی ﴾ ازهوا من خوی راوا كرده ام * لقمهای شهوتی كم خورده ام) هوادن بن خويی جدا ايلمشم شهوته منسوب اولان لقمه‌لری آز يمشم ﴿ مثنوی ﴾ چاشنی كيردلم شد بافروغ * راست راداند حقيقت ازدروغ) بنم كوكلم چاشنی كير بافروغ اولدی يعنی قلبمك قوت ذائقه‌سی بواجلدن قوت بولدی صدق كذبدن حقيقة بيلور ونيكوبی بددن فرق قيلور

﴿ باقرار آوردن معاويه ابليس را ﴾

﴿ مثنوی ﴾ توچرا بيدار كردی مرمرا * دشمن بيداریٔ توای دغا) ای ابليس تحقيقا سن بنی نيچون بيدار ايلدك حال آنكه سن بيدارلغك دشمنی سن ای حيله باز ﴿ مثنوی ﴾ همچو خشخاشی همه خواب آوری * همچو خمری عقل ودانش رابری) برخشخاش كبی دوكلی اويقو كتوررسن يعنی خشخاش نيجه منوم ايسه سنك دخی مورث نوم وغفلت اولمق شانكدندر خمر كبی سن عقل ودانشی ايلتورسن يعنی خمر عقل ودانشی نه كونه ستر ايلوب ازاله ايلرسه سن دخی انلك كبی عقل ودانشی ازاله ايلرسن ﴿ مثنوی ﴾ چارميخت كرده ام هين راست كو * راست راداندم توحيلتها مجو) سنی چارميخ ايلمشم آكاه اول طوغری سويله بن طوغری سوزی بيلوردم سن حيله‌لر ايستمه ﴿ مثنوی ﴾ من زهركس آن طلب دارم كه او * صاحب آن باشد اندر طبع وخو) بن هركسدن آنی طلب طوترمكه او طبع وخويده

آنك صاحبی اوله یعنی بنم مطاوبم اولان شیئك اول كمسه طبیعتده وخو یده بالفعل صاحبی ومالكی اوله ﴿ مثنوی ﴾ من زسر كه می نجویم سكری * وز مخنث می نجویم لشكری) بن سركه دن سكرلك ایستمزم بن مخنثدن لشكره منسوب طوتمزم یعنی لشكر عدادندن عد ایتمزم زیرا آندن جرأت وشجاعت كلمز ﴿ مثنوی ﴾ همچو كبران من نجویم از بتی * كو بود حق یاخود از حق آیتی) آتش پرستلر كبی بن بر بتدن ایستمزم كه اول بت حق اوله یاحقدن اول بت بر نشان اوله اما بوندن اولی واوجه اولان معنی اولدر كه دیشه بن كافرلر كبی بر بتدن طلب ایلمزم او كمسه كه حق اوله و یاخود حقدن برآیت اوله زیرا حقله باطل بر یرده جمع اولمز و باطل شرعیدن خاصهٔ حقیقت ظهوره كلمز یعنی حضرت معاویه ابلیس پرتلبیسه دیدیكه ای شیطان هرشیئك برمحلی وار در وهرفنك براهلی وهر برشیئی محلندن غیریدن طلب خیبت وخسرانه سبیدر نته كم بت محل بطلان ایكن كافرلر اندن حق وآیت حق طلب ایلدیلر بن كافرلر كبی بتدن حق وآیت حق طلب ایلمزم كه بت حقك موضعی وآیت حقك محلی دكلدر (كما قال سلطان العارفین (بیت) اطلب الدرانحی وسط الصدف * واطلب الفن من اصحاب الحرف) حكیم اولدر كه هرشیئی موضعندن طلب قیله پس شیطانكه مظهر ضلالدر اندن ایمان وعرفان طلب ایتمك عین جهل وو بالدر ﴿ مثنوی ﴾ من زسركین می نجویم بوی مشك * من در آب جونجویم خشت خشك) بن سركیندن مسك رایحه سی ایستمزم بن ایرماق صوینك ایچنده قوری كرپچ ایستمزم ﴿ مثنوی ﴾ من زشیطان این نجویم كوست غیر * كومرا بیدار كرداند بخیر) بن شیطاندن بونی امید طوتمزم زیرا او غیردر كه شیطان بنی خیره بیدار ایده

﴿ راست كفتن ابلیس ضمیر خودرا بمعاویه ﴾

ابلیس چونكم حضرت معاویه دن بومرتبه ابرام واقدامی كوردی عاقبت الامر ﴿ مثنوی ﴾ از بن دندان بكفتش بهر آن * كردمت بیدار میدان ای فلان) بن دندانندن اول معاویه یه دیدی یعنی بالضروری عجزندن كوجله اكا ایتدی اندن اوتری ای فلان سنی خوابدن بیدار ایلدم بیل ﴿ مثنوی ﴾ تارسی اندر جماعت در نماز * از پی پیغامبر دولت فراز) تا نمازده جماعته ایریشه سن بلند قدر وعالی دولت پیغمبرك اردندن ﴿ مثنوی ﴾ كر نماز از وقت رفتی مرترا * این جهان تاریك كشتی بی ضیا) اكرسنك نمازك وقتندن كیدیدی یعنی حضرت پیغمبر ایله نماز قیلمغه وجماعته حاضر اولمغه یتشمیوب بونماز سندن فوت اولوب قضایه قالیدی بوجهان ضیاسز قرا كو اولوردی وسنك باشكه زندان اولوب نیجه زمان قلبك نحیف وتأسفده قالوردی ﴿ مثنوی ﴾ از غبین ودرد رفتی اشكها * از دو چشم تومثال مشكها) غبین ودرددن كوز یاشلری

كیدردی سنك ایكی چشمكدن مشكلر كبی ﴿ مثنوی ﴾ ذوق دارد هر كسی درطاعتی * لاجرم نشكیبد از وی ساعتی) هر بر كمسه بركونه طاعتده ذوق طوتر لاجرم اندن برساعت صبر ایلمز ﴿ مثنوی ﴾ آن غبین ودرد بودی صد نماز * كو نماز وكو حریق آن نیاز) و یامعاویه اول غبین ودرد بو نماز اولوردی یعنی اول جماعتله اولان نمازسندن فوت اولیدی سنك درونكدن غبین ودرد وآه سرد ظهوره كلوردی واول غبین ودرد بونمازه معادل اولوردی نمازقنی واونیازك فروغی قنی یعنی بونلرك مابینده تفاوت عظیمه ومراتب كثیره واردر كه نمازك ثوابی سوزدر ونك ثوابنه مماثل اولمز نته كم بوحكایه دن معلوم اولور

﴿ فضیلت حسرت خوردن آن مخلص برفوت نماز جماعت ﴾

﴿ مثنوی ﴾ آن یكی میرفت درمسجد درون * مردم از مسجد همی آمد برون) اول بر كمسه مسجد ایچنه كندی خلق مسجددن طشره كلوردی ﴿ مثنوی ﴾ كشت پرسان كه جماعت را چه بود * كه زمسجد می برون آیند زود) اول كمسه سؤال ایدیجی اولدیكه جماعته نه اولدیكه مسجددن تیز طشره كلورلر ﴿ مثنوی ﴾ آن یكی كفتش كه پیغامبر نماز * باجماعت كرد وشد فارغ زراز) اول بر كمسه ایدیكه حضرت پیغمبر علیه السلام نمازی جماعتله ادا ایلدی وراز ونیازدن فارغ اولدی ﴿ مثنوی ﴾ توكجا در میروی ای مردخام * چونكه پیغمبر بداد ست السلام) ای مردخام سن قنده كیدرسن چونكم پیغمبر علیه السلام سلام ویرمشدر ونمازدن فارغ اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ كفت آه ودود از ان آه شد برون * آه او می داد از دل بوی خون) اول كمسه چونكم بوسوزی اشتدی دردله آه ایتدی واول آهدن تو تون طشره كندی آنك آهی كوكلندن قان رایحه سنی ویردی ﴿ مثنوی ﴾ آن یكی از جمع كفت این آه را * تو بمن ده وان نماز من ترا) جمعدن اول بر كمسه اكا دیدی بو آهی سن بكا ویروبنم اول نمازم سكا یعنی حضرت پیغمبرك آردنده جماعتله نماز قیلان طائفه دن بری اول جماعتله نماز قیلمقدن محروم قلان وآه قیلان كمسه یه دیدیكه اول آهی بكا ویروبنم خلف پیغمبرده جماعتله قیلدیغم نماز سنك اولسون ﴿ مثنوی ﴾ كفت دادم آه و پذرفتم نماز * اوستد آن آه را باصد نیاز) جماعته ایرشمین كمسه آهی ویردم سنك نمازكی قبول ایلدم دیدی اول كمسه اول آهی یوز نیاز ایله الدی ونیجه شكر وجدله قبول قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ شب بخواب اندر بكفتش هاتفی * كه خریدی آب حیوان وشفی) كیجه دوشنده بر هاتف اكا دیدیكه ای نمازی و یروب انك مقابله سنده آب حیوانی وشفایی الدك یعنی اول هاتف اكا بویله دیدیكه ای آه درون آلان كمسه فی الحقیقه آب حیات معنوی الدك وامراض روحیه وقلبیه

شافی اولان ودرمان قیلان عملی اختیار قیلمدك ﴿ مثنوی ﴾ حرمت این اختیار واین دخول * شد نمازجملهٔ خلقان قبول) بو اختیارك و بو دخولك حرمتنه خلقلرك جمیعنك نمازی قبول اولدی

﴿ تتمهٔ اقرار ابلیس بمعاویه مکر خودرا ﴾

﴿ مثنوی ﴾ پس عزازیلش بگفت ای میرداد * مکر خود اندرمیان باید نهاد) پس ابلیس حضرت معاویه یه ایتدی ای داد صاحبی اولان امیر کندی مکرکی اورته یه قومق کرك ﴿ مثنوی ﴾ گر نمازت فوت می شد آن زمان * میزدی ازدرددل آه وفغان) اکر اول زمان سنك نمازك فوت اولیدی کوکلك دردندن آه وفغان اوردك ﴿ مثنوی ﴾ آن تأسف وان فغان وآن نیاز * در گذشتی ازدوصد ذکر ونماز) اول تأسف واول نیاز ایکیوز ذکر ونمازدن کچردی یعنی ثواب وجزاده ایکیوز ذکر ونمازك ثواب وجزاسندن ایلرو کچردی ﴿ مثنوی ﴾ من ترا بیدار کردم ازلهیب * تانسوزاند چنان آهی حجاب) بن خوفدن سنی بیدار ایلدم تاکم نمازك فوت اولمغله آه ایلیه سن تاانجلین برآه حجابی باقیه و پرده لری رفع ایدووب یقمیه ﴿ مثنوی ﴾ تاچنان آهی نباشد مرترا * تابدان راهی نباشد مرترا) تاسنك ایچون انجلین برآه اولمیه تااول آهله سکا برراه اولمیه وسندن بونك کبی براشرف وافضل عمل ظهوره کلمیه بلکه ادنی اولان عملی ادا ایتکله افضل واولی اولندن محروم قاله سن وترك افضل ایدوب مفضول وادناسی اختیار ایلیلردن اوله سن دیدی ﴿ مثنوی ﴾ من حسودم ازحسد کردم چنین * من عدویم کارمن مکرست وکین) بن حسودم حسدمدن بویله ایلدم بن خلق عالمه دشمنم بنم ایشم مکر وکیندر

﴿ جواب معاویه ابلیس رابعد از اعتراف وقبول کردن معاویه سخن اورا ﴾

﴿ مثنوی ﴾ گفت اکنون راست گفتی صادقی * ازتواین آید تواین رالایقی) حضرت معاویه ابلیسدن چونکم بوسوزلری اشتدی اکا ایتدی الان طوغری سویلدك صادقسن سندن بوکلورسن بوکا لایقسن ﴿ مثنوی ﴾ عنکبوتی تومکس داری شکار * من نیم ای سگ مگس زحمت میار) سن عنکبوتسن مکسی شکار طوتارسن ای سك بن مکس دکلم زحمت کتورمه ﴿ مثنوی ﴾ بازاسپیدم شکارم شه کند * عنکبوتی کی بکرد ما تند) آق طوغانم بنی شاه شکار ایلر برعنکبوت بزم چورمزی نچین طوقور یعنی بزم اطرافمزه نه وجهله طوقور ﴿ مثنوی ﴾ رومکس میگیرتاتانی هلا * سوی دوغی زن مکسهارا صلا) هله مادامکه قادرسن یوری مکس طوت یاران طرفنه سنکاره برصلا اوریعنی اهل هوا واهل نفس که مکسلر کیدر وسنك حیله وتزویرك دوغ کبیدر پس انلری

کندی حیله وتزویرك جانبنه دعوت ایله ﴿ مثنوی ﴾ ور بخوانی تو بسوی انگبین * هم دروغ ودوغ باشد آن یقین) واکر سن بر کیمسه یی انکبین جانبنه اوقویه سن اودخی معتاده بی شك دروغ ودوغدر ﴿ مثنوی ﴾ تومرا بیدار کردی خواب بود * تونمودی کشتی آن گرداب بود) سن بنی بیدار ایلدك خواب ایدی یعنی سن بنی اکرچه طاعته ایقاظ ایلدك لکن اومعنی عین غفلت وترك طاعت ایلك ایدی سن کشتی کوستردك اول ورطه وکرداب ایدی ﴿ مثنوی ﴾ تومرا درخیرزان می خواندی * تومرا ازخیر بهتر راندی) سن بنی اول سببدن خیره دعوت ایلدك تابنی اندن ایورك خیردن سوردك وبنی اولی وافضل اولان عملدن محروم ایلدك

﴿ فوت شدن دزد باوازدادن آن شخص صاحب ﴾
﴿ خانه را که نزدیك آمده بود که دزدرا دریابدو بگیرد ﴾

﴿ مثنوی ﴾ این بدان ماند که شخصی دزددید * دروثاق اندرپی اومیدوید) ای ابلیس بر تابیس بوکا بکزر که بر کیمسه دزد کوردی خانه سنده وآنك آردنجه یلدی تاکم طوته وآنی اله کتوره ﴿ مثنوی ﴾ تادوسه میدان دوید اندرپیش * تادرافگند آن تعب اندرخویش) تاصاحب خانه دزدك آردنجه ایکی اوچ میدان یلدی تااول تعب صاحب خانه یی عرق ایچنه راقدی ﴿ مثنوی ﴾ اندران حمله که نزدیك آمدش * تابدو اندرجهد دریابدش) اول حمله ده که صاحب خانه دزده یقین کلدی حتی اکا صیچرایه وآکا ایرشه ﴿ مثنوی ﴾ دزد دیگر بانگ کردش که بیا * تا ببینی این علامات بلا) برغیری دزد صاحب خانه یه چاغردیکه کل تا بلانك بوعلامتلرنی کوره سن ومصیبتك بونشانلرینه ایركوره سن ﴿ مثنوی ﴾ زود باش وبازگرد ای مردکار * تاببینی حال اینجا زارزار) تیز اول وکیرو دون ای ایش اری تابوراده حالی زارزار کوره سن ومشکل اولان حقیقت حاله نظر ایركوره سن ﴿ مثنوی ﴾ گفت باشد کان طرف دزدی بود * گرنگردم زود این برمن رود) صاحب خانه چونکم بوصدایی ایشتدی وهمه دوشوب کندی یننه ایتدی شایدکه اول طرفده بردزد اوله اکرتیز رجوع ایلمیم بوبلا بنم اوزریمه واقع اولور ﴿ مثنوی ﴾ برزن وفرزند من دستی زند * بستن این دزد سودم کی کند) برغیری دزد بنم زن وفرزندمه برال اوره بو دزدی بغلاق بکا نچین فائده ایلر ﴿ مثنوی ﴾ این مسلمان ازکرم می خواندم * گرنگردم زود پیش آید ندم) بومسلمانکه بکا چاغرربنی کرمندن اوقور اکر فوری خانه طرفنه دونمیم بنم اوکومه ندامت کلور ﴿ مثنوی ﴾ برامید شفقت آن نیکخواه * دزدرا بگذاشت باز آمد زراه) اول نیکخواهك شفقتی

امیدی اوزره دزدی ترك ایلـدی کیرو بوله کلدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت ای یار نکو احوال چیست * این فغان و بانك تواز دست کیست) صاحب خانه چاغران کسه نك یاننه کلدی و آکا ایتـدی ای ایو یار احوال ندر بوسنك فغانك وفریادك کیمك الندندر ﴿ مثنوی ﴾ کفت اینك بین نشان پای دزد * این طرف رفتست دزد زن بمزد) فریاد ایلین کسه صاحب خانه یه ایتـدی ایشته اودزدك ایاغنك نشانی کور زنی مرد واجرتله اولان دزد یعنی کیدی دزد بو طرفه کتمشدر ﴿ مثنوی ﴾ نك نشان پای دزدقلتبان * درپی اوروبرین نقش ونشان) ایشته قلتبان دزدك اياغنك نشانی اول دزدك اردنجه کیت بونقش ونشان سببیله یعنی بونقش ونشانه تمسك ایلیوب بونك واسطه سیله انك آردنجه سعی ایت دیدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت ای ابله چه می کویی مرا * من کرفته بودم آخر مرورا) صاحب خانه اول فریاد ایدن کسه یه ایتدی ای ابله بکا نه دیرسن آخر بن آنی طوتمش ایدم وآنی اله کتوروب مراده یتشمشیدم ﴿ مثنوی ﴾ دزدرا ازبانك تو بکذاشتم * من توخررا آدمی پنداشتم) سنك بانك وفریاد کدن اوتری دزدی ترك ایتدم بن سن خری آدمی صاندم ﴿ مثنوی ﴾ این چه ژاژست وچه هرزه ای فلان * من حقیقت یافتم چه بود نشان) ای فلان بونه ژاژ دروغ وهرزه بیهوده سوزدر بن حقیقتی بولدم نشان نه اولور بومحلده توضیح معنی وبو بیانده تمهید نحوی اولدرکه دزددن مراد برکسه نك اسباب وارزاقنی چالدیغن وآکاه اولمدیغن الان کسه یه دیرلر وبوفعلك حقیقتده مرید وخالق عند اهل السنة والجماعة حقدر پس شول وقتده که خانهٔ وجود سالك بصیره دزدشیطان داخل اولسه آنی من حیث الحقیقه اخذ ایتمکه یلروسعی ایلر وشیطان کندینك حقیقتی که اسم مضل ومکر الهیدر کندینك حقیقتی جانبنه فرار ایلر پس سالك مجاهد آنك آردنجه کمال سعی وکوشش یله شیطانك حقیقتنه یقین ومرتبهٔ الوهیته قرین اولمق صددنده وحقیقته نائل اولمق حالنده اسیران عالم صورت وفریفتکان آثار وعلامت اولان وعاظ ومشایخ اول سالکی ضلالت یولنه کندی ومقصود بالذاتی ترك ایتدی زعم ایلیوب واکا فریاد وفغان یله سو یلیوب دیرلر که ای مرد کان کندی یرکدن رجوع قیل تاکم بو مرتبه ده حالی کوره سن ومقصوده ایره سن اول سالك بونلرك بوفریاد وفغانندن فوت واهمه غلبه ایلیوب کندی یه دیرکه بلکه انلرك دعوت ایلدیکی مرتبه ده دخی برآخر دزد اوله اکر رجوع ایتمزسم ضرر وندامت حاصل اوله دیو وهمندن واول نیکو خواه اولان واعظك شفقت ورجتی امیدیله دزدك حقیقتن ترك ایدوب وکلدیکی یره کیرو کیدوب اول فریاد کننده اولان وآنی کیرو یه دعوت قیلان کسه یه کلوب دیرکه ای یار نیکو احوال ندر وافغان

وفریادك کیمك الندندر اول دخی دیرکه ای قرنداش ایشته سنك عقل وفکرك اوغرلمق ایستین کسه نك آیاغنك نشانی آنك پینه کیت وعلایم وآثاردن استدلال ایت تامقصوده ایره سن ووروی مرادی کوره سن پس اول سالك حقیقت قرین اول آثار ونشان دینه یالسان حالله ویازبان مقالله دیرکه ای ابله نه سو یلرسن بکا بن خود آنی طوتمشدم وحقیقت مقصوده یتمشدم پس بونه ژاژ وهرزه در ای فلانکه بن حقیقتی بولمش ایکن نشان وآثارندر پس اول صورتده قلان وآیات وعلایمه اسیر اولان مرشد وواعظ دیرکه ﴿ مثنوی ﴾ کفت من ازحق نشانت می دهم * این نشانست ازحقیقت آکهم) فریاد ایدیجی صاحب خانه یه ایتـدی بن سکا حقـدن نشـان ویریرم بن حقیقتدن آکاهم بوآندن نشـاندر کذلك رسومدن خبرویرن واعظ وناصح دخی دیرای مؤمن قرنداش بن سکا حقدن نشان ویریرم و بونشان وآیات خدادر کذب ودروغ دکلـدر و بن حقیقتدن آکاهم وعالم آیات وبینـات الهم ﴿ مثنوی ﴾ کفت طراری تو یاخود ابلهی * بلکه تودزدی وزین حال آکهی) صاحب خانه اول کسه یه ایتـدی سن طرارسن یاخود ابلهسن بلکه سن دزدسن و بوحالدن آکاهسن طراریان کسن وشق جیب ایلین خرسزه دیرلر یعنی اول سالك راه حقیقت بنـه دیرکه سن طرار میسن و یاخود ساده دل بی غرض برکسه میسن بلکه سندخی من حیث المعنی برنوع رهزن میسن و بوحالدن آکاه میسن ﴿ مثنوی ﴾ خصم خودرا می کشیدم من کشان * تو رهانیدی ورا کاینك نشان) کندی خصمی بن چکرك چکردم سن قورتاردك آنی که ایشته نشان دیوبنی فریفته ایلـدك بوهم وجهدر آنی سن قورتاردك زیرا ایشته نشان دیدك بندخی کرچك ظن ایدوب الدانه ندم یعنی بن کندی عقل وفکرمی آلان خصممی و بکا بنم وارمی آلمقده خصومت قیلان ومجد اولان مقصودمی بن چکمشدم چکمکله سن آنی بنـدن قورتاردك وترك ایتـدردك دیرسن که ایشته نشان وآثار مقصودکل راه مقصوده کیت واکا کندیکی بو بولدن واصل ایت بن طریق حقه واقفم وحقك آیات وبیناتنه عارفم ﴿ مثنوی ﴾ توجهت کومن برونم ازجهات * دروصال آیات کویا بینات * صنع بینم مردمحجوب از صفات * درصفات آنست کوکم کرد ذات) سن جهتدن سو یلرسن بن جهاتدن طشره ام وصالده آیات وبیناتی یعنی واصل حق اولنلر وحقیقتی بولنلر اسباب وصورتده قالنلرو و بع هذا نامه ارشاد ونصیحت قیلنلره دیرلر که ای حقیقتدن غافل اولان وامر معروف ونهی منکر قیلان واعظ سن جهاتدن سو یلرسن وعالم صورتدن نقل ایلرسن و بن شش جهاتدن برونم وورای جهات وصورتده یاسکونم مرتبهٔ وصالده آیات وعلایمی وبینه لرقی آیات و بینات دلائل وصالدرو بعدظهور المدلول دلائله حاجت

قالمز صفاتدن مستور اولان كمسه صنع كورر صفاتده اول كمسه‌در كه اول كمسه
ذاتی كم وضایع ایلمشدر یعنی مرد محجوب صفات الهیه‌دن انجق مصنوعی كورر
مثلا بیلور كه الله خالقدر انك خالقلغی صفتندن مخلوقی كوررو بیلور كه الله صانعدر
آنك صانعلكی صفتندن مصنوعی كورر والله قادردر ورزاقدر و بونلردن
مقدور ومرزوقی وقدرت ورزقی كورر كذا وكذا وقس علی هذا مرتبهٔ صفاتده
مطلقا یعنی ذاتله معا اولدیغی جهتدن اول كیمسه مقیددر كه اول ذاتی كم ایلمش
و یاوی قیلمشدر اما ذاتی صفاتله ظاهر وصفاتی ذاتله قائم كوررسه ومن وجه غیری
ومن وجه عینی مشاهده قیلورسه محجوب اولمز بلكه عالم وعارف اولور ولكن واصل
ومستغرق دیمز زیرا واصل ومستغرق اولنلر صفات وآیاته نظر قیلمزلر نته كم
بیورولر ﴿ مثنوی ﴾ واصلان چون غرق ذاتند ای پسر * كی كنند اندر
صفات او نظر) ای پسر واصلار چونكه ذاته غریقلردر حضرت خدانك
صفاتنه نچون نظر ایلرلر یعنی نظر ایلمزلر پس اصحاب سلوك قربت الهیه‌ده درت
نوعدن خالی دكللردر برنوعی انجق آیات و بینات وآثار وصفات كورمكده در
وذاتی بومشهوده اولان صفاتدن بعید ودور بیلكده در بونلره مرد محجوب
تعبیر اولنور و برنوعی دخی ذاتی صفاتله ظاهر وصفاتی ذاتله قائم ومن وجه غیری
ومن وجه عینی كورمكده در بونلره عالم وعارف تسمیه قیلنور و برنوعی دخی
مرتبهٔ احدیت شهودنده مستغرق اولمشلر ومقام جمعه ایرمشلر بونوعه واصل
ومستغرق دینور و برنوعی دخی ذاتله صفات مشاهده‌سنی علی طریق الاعتدال
جمع الجمعه واصل اولمشلر بونلرك حالت واحده‌ده كثرت كورملری وحدت كورملرینه مانع
وكذلك وحدت كورملری كثرت كورملرنی رافع اولمز بومقام محمدی ووارثان مقام محمد
علیه السلامدر بونلره كامل ومكمل دیرلر پس مستغرق فی الله اولنلرك مرتبه‌سنه
كوره وفانی فی الله اولنلرك مقامنه مناسب بیورولر ﴿ مثنوی ﴾ چونكه اندر
قعر جو باشد سرت * كی برنك آب افتد منظرت * ور برنك آب بازایی زقعر * پس
پلاسی بستدی دادی تو شعر) ای سالك چونكه صو یك دیبنده اوله سك باشك
وسن صویه مستغرق اوله‌سن نچون سنك نظرك آبك رنكنه واواجنك اعدادنه
واقع اولور بلكه ﴿ اینما تولوا فثم وجه الله) فحواسنجه هرنه بیره نظر قیلسك
آب حقیقتنه نظر قیلورسن واكر فرضی صویه مستغرق اولدقدنصكره صو یك
رنكنه كیرو كلسك فرندن یعنی وحدت مطلقه‌یه ایردكدنصكره وفنا فی الله
مرتبه‌سن بولدقدنصكره دونك عالم خلقه بلا شهود الحق كیرو كلسك واشیابی
اندن غیری اعتبار قیلسك بوتقدیراوزره پس برپلاسی الدك آنك یرینه شعری
ویردك یعنی اسكیمش وفرسوده اولمش فرعی آلوب آصلی ترك ایلدك دیمك اولور

﴿ مثنوی ﴾ طاعت عامه كناه خاصكان * وصلت عامه حجاب خاص دان)
حسنات الابرار سیئات المقربین) قولنك مصداقنجه عامهٔ ابرار واخیارك طاعتی
خاص الخاص اولان مقربینك كناهیدر زیرا عامهٔ ابرار واخیار طاعتی كندی
وجودلریله ایدرلر وكندیلردن كوررلر پس وجودك ذنب لایقاس علیه ذنب آخر
قولنك مصداقنجه وجودله اولان طاعت عند المقربین نوعا معصیتدر زیرا شرك
خفیدن پاك دكلدر پس بونوع اوزره اولان طاعت خاصكانك كناهیدر وعامهٔ
ابرار واخیارك وصلتنی اصالة وخاصة حجاب بیل و یاخود خاص اولان بنده‌نك
حجابی بیل كه بونلرك حقه واصلز دیدكلری عین فرقت ومحضا بعد وهجردر زیرا بونلر
بویله زعم ایدرلر كه واصل غیری موصول غیری اوله وقول حقه سلوكله مع مغایرته واره
واصل اوله وقرب حق بوله نچون بونلره بعض اسماء الهیه‌نك تجلیسی ظهور ایلسه
اول ظهور واسطه سیله مع بقیة الوجود كندیلرینی الله‌ه واصل زعم ایدرلر
حال بوكه اعظم حجاب وجود انسانیدر (كما قال الجنید وجودك اعظم الحجاب
بینك و بین الله) تومان اصلا وصال اینست وبس

﴿ حكایت وزیر كه پادشاه اورا ازوزارت معزول كرد ومحتسبی داد ﴾

﴿ مثنوی ﴾ مر وزیرا كنند شه محتسب * شه عدوی او بود نبود محب) فانی
فی الله اولان ومشاهدهٔ وحدت قیلان كیمسه جناب حقك خلیفه‌سی ووزیری
كیبیدر وخلق حقدن غیری كورنلر واشیایی الله‌دن بعید وماسوا بیلدكلری حیثیتدن
امر معروف ونهی منكر قیلنلر محتسب كیبیدر نچون برپادشاه وزیرنی محتسب
ایلسه پادشاه انك دوستی اولمز بلكه آنك دشمنی اولور كذلك حضرت حق
بروحدت بین وحقیقت آیین قولنی مرتبه كثرته ومغایرته آتسه واول كیمسه عوام كبی
خلق حقدن غیری اولدیغی اوزره اعمالی مطلقا خلقه اسناد ایدوب امر معروف
ونهی منكر قیلسه حضرت حق انك محبی دكلدر بلكه انك من وجه عدوسیدر كه
آنی بعد الكور حوره آتدی ووزیر ایكن محتسب ایتدی (ولهذا استعاذ النبی
صلی الله علیه وسلم فقال تعلیما الامته اعوذ بالله من الحور بعد الكور ﴿ مثنوی ﴾
هم كناهی كرده باشد آن وزیر * بی سبب نبود تغیر ناكزیر) اول وزیرهم
بركناه ایلمش اولور یعنی مرتبهٔ اسفله مردود اولان وزیر مقرب دخی برنوع
كناه ایلمشدر زیرا البته تغیر سببسز اولمز یعنی ناچار تغیر وتبدل نعمت البته برسببدن
لابددر مادامكه قول كناه ایشلیه جناب حق انك نعمتنی تغیر ایلمز (كما قال الله تعالی
ان الله لایغیر مابقوم حتی یغیروا ما بانفسهم ﴿ مثنوی ﴾ آنكه اول محتسب
بد خود ورا * بخت وروزی آن بدست از ابتدا) اول كیمسه كه اولده محتسب
اولدی خود اكا ابتدادن احتساب دولت ونصیب اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ لیك

آن کاول وزیرشه بدست * محتسب کردن سبب فعل بدست) لکن اول کسه اول پادشاهك وزیری اولشدر وزارتدنصکره آنی محتسب ایلمکه سبب وزیرك قبیح فعلیدرکه پادشاه اندن اوتری آکا غضب ایدوب حضورندن سورمشیدی ﴿مثنوی﴾ چون تراشه زآستانه پیش خواند * بازسوی آستانه بازراند) چونکه سنی پادشاه استانه سندن قته اوقیه یعنی عالم صورتو کثرتدن حضورینه اوقیه ومقرب قیله پس جمله بوزدن آنکله آشناق ایلیوب اختلاف وغیرزحمتدن نجات بولهسن آشکاره کبر وآستانه جانبنه سوره وحضور شریفندن دور ایلیه یعنی مرتبهٔ اسفله تکرار سنی کبرو سوره ﴿مثنوی﴾ تو یقین می دان که جرمی کردهٔ * جبررا ازجهل پیش آوردهٔ) سن یقین وتحقیق بیل که برجرم وقباحت ایلمش سنکه سنی اول سیدن نظر ودرکاهندن سورمشدر جهلکدن جبری اوککه کتورمش سنکه اول جبر بودر ﴿مثنوی﴾ که مراد وزی وقسمت این بدست * پس چرادی بودت آن دولت بدست) تقدیرالهیده بکا نصیب وقسمت بو اولمشدر پس دونکی کون دولت اول سنك الکده اولدی یعنی بنم نصیبم وقسمتم ازلده بو اولمشدر نیلیم عبد عاجزك الندهنه واردر (المقدر کائن) در (وجف القلم بما انت لاق) درو بونلر امثالی دلائل برله دامن جبره تمسك ایلمکدر ﴿مثنوی﴾ قسمت خود خود بریدی توزجهل * قسمت خودرا افزاید مرد اهل) پس جواب بودرکه نیچون اول دولت وکندی قسمتنی جهلکدن سن کندك قطع ایلدك اهل وعاقل کسه کندینك قسمتنی زیاده ایلر یعنی کندی قسمتکی جاهللکدن کندك کسدك ومرد اهل اولنلر کندی قسمتلرنی روز بروز زیاده ایدرلر والله اعلم

﴿قصهٔ منافقان ومسجد ضرار ساختن ایشان﴾

﴿مثنوی﴾ یك مثال دیکران در کژروی * شایدار ازنقل قرآن بشنوی) کژرولکده یعنی حیله وتلبیسده برغیری مثال لایقدر اکر قرآن عظیمك نقلندن استماع ایدهسن یعنی کژرولك خصوصنده مقدما امثلهٔ کثیره مرور ایلمشدی بر مثال آخر دخی کژرولك خصوصنده لایقدر اکر قرآن عظیم الشانك نقلندن استماع ایلیه سن وقرآن عظیمك نقل شریفی بوکونه واقع اولمشدرکه قال الله تعالی فی سورة التوبة فی حق المنافقین (والذین اتخذوا مسجدا ضرارا وکفرا وتفریقا بین المؤمنین وارصادا لمن حارب الله ورسوله من قبل و لیحلفن ان اردنا الا الحسنی والله یشهد انهم لکاذبون لاتقم فیه ابدا) روایت اولنورکه بنی عمرو وبنی عوف مسجد قبابی بنا ایلیوب تمام اولدقده حضرت رسول اللهه کلوب اول مسجدده نماز قیلوب تشریف ایتمك ایچون دعوت ایلدیلر پس حضرت رسالتپناه صلی الله علیه وسلم اصحابله کلوب انده نماز قیلدقدنصکره بونلرك اخوانی بنی غنم بن عوف بونلره

حسد ایدوب برآخر مسجد بنا ایلدیلر اول نیت اوزره که شامده اولان ابو عامر نام راهبی کتوروب انده امام ایدهلر وآنك دیدیکی سمته کیدهلر پس بعد التمام حضرت سید انامه دیدیلرکه یارسول الله بنینا مسجدا للعلة والحاجة واللیلة الممطرة ونحن نحب ان تصلی مع اصحابك فیه فاخذ النبی علیه السلام ثوبه لیقوم معهم فنزلت هذه الآیة پس حضرت حق بونلرك حالنی حبیبنه اعلام ایدوب بیوردیکه بو منافقلردن بعض در شول کسهلرکه بنای مسجدی اتخاذ ایلدیلر مؤمنلره مضاره ایچون ودخی قلبلرنده اضمار ایلدکلری کفری تقویت ایچون ودخی مسجد قبادهمجتمع اولان مؤمنلرك مابیننی تفریق ایچون ودخی الله ایله واللهك رسولیله محاربه ایلین کسهنك انتظاری ایچون وآکا اعداد واحضار ایچون مراد ابو عمرو راهبدرکه قبل بناء المسجد حضرت رسول الله ایله محاربه ومقاتله ایلدی یوم احدده حضرت رسوله رو برو دیدیکه هر قنغی قومکه سنکله مقاتله ایلر ابته بن آنلرله معا سنکله محاربه ایلرم دیوب یوم حنینه دك حضرت رسولله محاربه ایلیوب آخر الامر منهزم اولوب شامه قاچوب انده کندی یه رسولك محاربهسی ایچون جیوش تدارك ایدی پس حضرت رسول علیه السلام منافقلره جواب ویروب بیوردیلرکه الان تبوك قضاسنه متوجه اولدق اندن کلدکده نصیب اولورسه مسجد یکزه وارلم پس حضرت رسالت پناه تبوك غزاسندن مدینهیه رجوع بیوردقلرنده تکرار اول منافقلر ینه کلوب یارسول الله وعدهٔ کریمهیه وفا ایدك دیدکلرنده حضرت رسول علیه السلام بونلرك نفاقنی یوزلرینه اوروب دیدیکه سزك بو مسجددن مرادیکز ضرر امت وتفریق جماعتدر الله تعالی بکا بویله خبر ویردی دیدکلرنده بونلر قسم ایلدیلرکه (ان اردنا الا الحسنی) یعنی بنای مسجددن بز مراد ایلمدك الا خصلت حسنی مراد ایلدك که اول صلوة وذکر الله ایچون ومصلی اولنلره توسعه ایچون اولمقدر والله شهادت ایلرکه بونلر یمینلرنده تحقیقا کاذبلردر اول مسجدده نماز قیلمه فالقمه ابدی بیوردی ﴿مثنوی﴾ اینچنین کژبازئی درجفت وطاق * بانبی می باختند اهل نفاق * جفت وطاقده بونجلاین بر کژبازلق یعنی شیطان معاویه یه کلوب صورت صلاحدن کژبازلق ایلدیکی کبی نفاق اهل دخی حضرت رسول الله او ینادیلر واول حضرتی تزویر وتلبیس ایله فریفته ایلمکه قصد ایلدیلر ﴿مثنوی﴾ کز برای عز دین احمدی * مسجدی سازیم و بود آن حاسدی) بویله دیدیلرکه احمده منسوب اولان دینك عزت وشرفندن اوتری بر مسجد دوزملم واو مرتدلك ودینسزلك ایدی یعنی منافقلرك دین احمدك عزتندن اوتری بر مسجد دوزملم دیملری واول مسجدك بناسنه قصد ایلملری مرتد اولمق ودیندن رجوع ایلمکه قصد ایدی بوخسه

شرف دين ورضاى رب العالمين ايچون دكل ايدى ﴿ مثنوى ﴾ اينچنين
كژ بازئى مى باختند * مسجدى جز مسجد او ساختند * بو نجه اين اكرى براويون
او ينادیلر اول رسولك مسجدندن غيرى بر مسجد دوزديلر ﴿ مثنوى ﴾ فرش
وسقف وقبه اش اراسته * ليك تفريق جماعت خواسته) زمرۀ منافقين اول
مسجدك فرش وسقفنى وقبه سنى مزين ومهيا ايلمش لكن اول طائفه جماعتك
تفريقنى ايسته مش ﴿ مثنوى ﴾ نزد پيغامبر بلابه آمدند * همچو اشتر پيش
اوزنو زدند * اهل نفاق رسول حضرتلرينك فتنه لابه وزارى ايله كلديلر دوه
كبى انك اوكنده دزچوكديلر بوله ديوكه ﴿ مثنوى ﴾ كاى رسول
حق براى محسنى * سوى ان مسجد قدم رنجه كنى) اى حق تعالينك رسولى
محسن اولمق ايچون اول مسجد جانبنه قدمكى رنجيده ايليه سن تا كه اول مسجد
سنك قدملريكدن مبارك اوله قيامته دك سنك نام شريفك تازه اوله ﴿ مثنوى ﴾
مسجد روز كل ـــ ت وروز ابر * مسجد روز ضرورت وقت فقر) بالچقلى كونك
وبلوتلى كونك مسجديدر بو مسجد احتياج وقتى وضرورت كوننك مسجديدر
﴿ مثنوى ﴾ تا غريبى يابد آنجا خير وجا * تا فراوان كردد اين خدمت سرا)
تا بر غريب بوراده خير وجاى بوله تا بو عبادت خانه فراوان اوله ﴿ مثنوى ﴾
تا شعار دين شود بسيار وپر * زانكه باياران شود خوش كار مر) تا دينك شعارى
وآثارى كثير وپر اوله زيراكه يارانيله تلخ ايش لطيف وشيرين اولور واصحاب وجماعتله
كلفت طاعته تحمل اسان كلور ﴿ مثنوى ﴾ ساعتى آن جايكه تشريف ده *
تزكيه مان كن زما تعريف ده) يا رسول الله اول جايكاهه بر ساعت تشريف
وير بزى تزكيه ايله بزدن تعريف وير يعنى بو خصوصده نامه بزى پاك مدح ايدوب
تعريف ايله وبونلر بو مسجدك بناسندن خالص وصافيلردر ديو سويله ﴿ مثنوى ﴾
مسجد واصحاب مسجدرا نواز * تو مهى ماشب دمى باما بساز) مسجدى ومسجد
صاحبلرنى اوخشه سن ماه منورسن بز شب سياه ز بزمله دوزل ومقارنت قيل
﴿ مثنوى ﴾ تا شود شب از جمالت همچو روز * اى جمالت افتاب جان فروز)
تا شب سنك جمالكدن روز كبى اوله اى رسول كه سنك جمالك جانى روشن ايديجى
افتابدر ﴿ مثنوى ﴾ اى دريغا كان سخن ازدل بدى * تا مراد ان نفر حاصل
شدى) اى دريغا كه اول سوز دلدن اوليدى مجرد لسان طرفندن اولميدى
تاكم اول طائفه نك مرادى حاصل اوليدى ﴿ مثنوى ﴾ لطف كايد بى دل
وجان در زبان * همچو سبزۀ تون بود اى دوستان) لطف كه دل وجانسز
زبانه كلور يعنى بر لطف واحسانكه جان دلدن مراد اولميوب بلكه مجرد لسان
طرفندن ظهوره كلور اى دوستلر كلخنك سبزه سى كبيدر ومزبله ده بتن نبات كبيدر

﴿ مثنوى ﴾ هم زدورش بنكر واندر كذر * خوردن وبوراتشايد اى پسر)
هم ايراقدن اول سبزه يه نظر ايله وهمان كچ اى پسر اول يمكه وقوقلمغه
لايق دكلدر زيرا ناپاكدر ﴿ مثنوى ﴾ سوى لطف بى وفايان هين مرو *
كان پل ويران بود نيكو شنو) وفاسزلرك لطفى جانبنه آكاه اول كتمه زيرا اول
بيوفالرك لطفى ويران كوپريدر ايو ايشت وبو سوزى قبول ايت ﴿ مثنوى ﴾
كر قدم را جاهلى بروى زند * بشكند پل وآن قدم را بشكند) اكر قدمنى اول
ويران كوپرى اوزره اوره كوپرى صنر واول قدمى صنركا اعتماد ايلسه اول منكسر
اولوب اول نادانك دخى انكسارنه سبب اولور ﴿ مثنوى ﴾ هر كجا لشكر
شكسته مى شود * از دوسه سست ومخنث مى بود) هرقنده كه لشكر صنمش اولور
ايكى اوچ سست وضعيف القلب مخنث دن اولور ﴿ مثنوى ﴾ در صف آيد
باسلاح او مرد وار * دل برو بنهند كاينك يارغار) اول مخنث مرد كبى سلاحله
جنك صفنه كلور لشكر اينته يارغار ديو انك اوزرينه كوكل قورلر ﴿ مثنوى ﴾
رو بكرداند چو بيند زخم را * رفتن او بشكند پشت ترا) مخنث اولان چونكم زخم
كوره يوز دوندرر يعنى اول محاربه وقتنده ادنى بر زخم كورسه جنك وقتالدن فرار
ايلر مخنثك كتمسى سنك آرقه كى صنر ﴿ مثنوى ﴾ اين دراز ست وفراوان مى
شود * وآنچه مقصودست پنهان مى شود) بوكا متعلق كلام دراز اولور دخى
سويلرسم فراوان اولور واول نسنه كه مقصوددر پنهان اولور يعنى ما هو المقصود كه
مسجد ضرار قصه سيدر مخفى اولور وكيرو قالور

﴿ فرستادن منافقان پيغمبر عليه السلام را بمسجد ضرارش بردند ﴾

﴿ مثنوى ﴾ بر رسول حق فسونها خواندند * رخش دستان وحيل مى راندند)
اهل نفاق حقك رسولى اوزره افسونلر اوقوديلر مكر وحيله نك رخشنى سوردیلر
رخش رستمك آتنك آديدر بونده مجرد استعاره طريقيله مكر وحيله دن عبارت اولور
﴿ مثنوى ﴾ آن رسول مهربان ورحم كيش * جز تبسم جز بلى ناورد پيش)
اول رحم مذهب او مهربان رسول تبسمدن غيرى وبلى دن غيرى ايلرو كتورمدى
﴿ مثنوى ﴾ شكرهاى آن جماعت ياد كرد * در اجابت قاصدان را شاد كرد)
اول جماعتك شكرلرنى وسعى وخدمتلرنى ياد ايلدى دعوتلرينه اجابت ايلكده
اول مكر وحيله جانبنه قصد ايديجيلرى شاد ايلدى ﴿ مثنوى ﴾ مى نمودى
مكر ايشان پيش او * يك بيك زان سان كه اندر شير مو) انلرك اول مكرى جميعا
انك قتنده كورندى انك كيدنكه يك بيك سود ايچره قيل كوريندى يعنى سود
ايچره سياه قيل نيجه كورينورسه بر براول اوسلوبدن حضرت پيغمبر عليه السلامه
انلرك درونده اولان حيله ومكر بالتمام كورندى ﴿ مثنوى ﴾ موى را ناديده

میکردان اطف * شیر را شاباش می کفت آن ظریف) اول لطیف مو یی کورنمش ایلدی اول ظریف سوده شاباش وتحسین دیدی یعنی اول لطیف اولان پیغمبر اهل نفاقك حیلت وخدیعتلرندن تعامی ایلیوب انلرك ظاهرده اولان خدمتلرینه تحسین وافرین ایلدی وایو خدمت قیلمش سز وکوزل خبر ایلمشسز دیو سـو یلدی ﴿ مثنوی ﴾ صـد هزا زان موی مکر ودمدمه * چشم خوابانید آن دم زآن همه) نیجه یوز بیك مکر ودمدمه مو بنی انلردن اولدم مشـاهده ایلمش ایکن اوادم دوکلبسندن کوزنی او یوتدی واغماض عین ایتدی ﴿ مثنوی ﴾ راست میفرمود آن بحر کرم * برشـما من از شما مشـفقترم) اول کرم دریاسی کرچك بیوردی بن سزه سزدن مشـفقترم نته کم حق تبارك وتعالی سورهٔ احزابده بیورد (النبی اولی بالمؤمنین من انفسـهم) پیغمبر علیه السلام مؤمنلره کندی نفسـلرندن اولی وار حـدر وهم نه بیوررسـه عین صلاح ومحض فلاحدر ﴿ مثنوی ﴾ من نشسـته در کنار آتشی * بافروغ وشعلهٔ بس نا خوشی) بو بیت بو حدیث شریفه اشارتدرکه بیوردیلر (قال رسـول الله صلی الله علیه وسلم انمـا مثلی ومثل امتی کرجل استوقدنارا فجعلت الدواب والفراش تقعن فیهـا وانا آخذ بحجزکم وانتم تقحمون فیهـا) معنیٔ بیت مثلا بن برعظیم آتشك کنارنده اوترمشم اول آتش زیاده ناخوش فروغ وشعله ایله ﴿ مثنوی ﴾ همچو پروانه شما ان سودوان * هردودست من شده پروانه ران) سز پروانه کبی اول جانبه یلجی سز بنم هرایکی دستم برپروانه سور یجی اولمشدر یعنی سز پروانه لر کبی نار جحیمه سبب اولان شهوت ومعصیته دوشرسز و بن سزی اندن منع ایلیوب قوتریرم پس حصه بیاندن بنه قصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ چون بران شـد تا روان کردد رسول * غیرت حق بانك زد مشنوز غول) چونکم انك اوزرینه مقرر اولدیکه تا حضرت رسـول مسجد ضرار جانبنـه راون اوله غولدن سوز ایشتمه دیو غیرت حق بانك اوردی واکا وحی قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ کین خبیثان مکر وحیلت کرده اند * جله مقلو بست آنچه آورده اند) که بو خبیثلر بو خصوصده مکر وحیله ایلمشـدر جله سی مقلوب ومعکوسدر اول نسـنه یی که کتورمشـلردر ﴿ مثنوی ﴾ قصد ایشان جز سیهٔ رویی نبود * خیر دین کی جست ترسـا وجهود) انلرك قصـدی سیاه رویلقدن غیری اولمدی ترسـا وجهود قچن دین خیرنی ایستدی ﴿ مثنوی ﴾ مسجدی برجسر دوزخ سـاختند * باخدا نرد دغاها باختند) دوزخك کو پریسی اوزره برمسجد دوزدیلر خدای تعـالی ایله مکر وحیله لر نردنی اوینادیلر ﴿ مثنوی ﴾ قصد شـان تفریق اصحـاب رسول * فضل حق راکی شناسـد هر فضول) بونلرك قصدی رسولك اصحـابنی پراکنده ایلمکدر

هر فضول حضرت حقك فضل واحسـانی قچن آکار ﴿ مثنوی ﴾ تا جهودی راز شام اینجا کشند * که بوعظ او جهودان سرخوشند) تا بر جهودی شامدن بورایه چکه لر زیرا جهودلر آنك وعظی ایله سرخوش اولمشلردر ﴿ مثنوی ﴾ کفت پیغـامبر که آری لیك ما * برسر راهیم وبرعزم غزا) حضرت رسول علیه السلام منافقلره ایتدی نعم واره یم لکن بزیوله کتمك هوسی اوزره یز وغزایه کتمك قصدی اوزره یز ﴿ مثنوی ﴾ زین سفر چون باز کردم انکهـان * سوی آن مسجد روان کردم روان) بو سفردن چونکه کیرودونم اندنصکره اول مسجد جانبنه روان اولم زوان اولم یعـنی تحقیق روان اولم دیمك اولور تکریر تاکید معناسن افاده قیلور ﴿ مثنوی ﴾ دفع شان کفت وبسوی غزو تاخت * با دغایان از دغا نردی بسـاخت) انلری بو اوسلوبله دفع ایلدی وغزا جانبنه چاپدی دغادلرله دغادن برکونه نرد اوینادی یعنی (فمن اعتدی علیکم فاعتدوا علیه بمثل ما اعتدی علیکم) مقتضاسنجه (ودخی ان المنافقین یخادعون الله وهو خادعهم) فحواسنجه انلرك مکر وخدعه سی مقـابله سنده بوکونه مکر وخدعه ایلدیلر ﴿ مثنوی ﴾ چون بیامد از غزا باز آمدند * چنك اندر وعدهٔ ماضی زدند) چون رسول علیه السلام غزادن کلدی منافقلر کیروکلدیلر ماضی اولان وعده یه ال اوردیلر بعض نسخه ده مصراع ثانی بویله واقع اولمشدر طالب ان وعدهٔ ماضی شدند یعنی اول سابقده اولان وعده یه طالب اولدیلر ﴿ مثنوی ﴾ کفت حقش کای پیمبر فاش کو * غدر را ور جنك باشد باش کو) حق تعـالی اول رسوله دیدی ای پیغمبر فاش سویله وانلرك مکر وغدرنی اظهار وافشا ایله واکر جنك وخصومت اولورسه اولسون دی ﴿ مثنوی ﴾ کفت ای قوم دغل هامش کنند * تا نکویم رازها تان تن زنید) حضرت رسول علیه السلام اول طائفه یه ایتدی ای مکار وحیله باز قوم خاموش اولکز بو وجه اوزره کنید شو ید معنـاسنه اولور کنید ایلیکز معنـاسنه اولوب معنی بویله اولسـه دخی جائز درای دغل قوم بنی خاموش ایلیکز یعنی بنی سو یلتمیکز تا بن سزك رازلریکزی سو یلیم سـاکت اولکز ﴿ مثنوی ﴾ چون نشـانی چند از اسرار شان * در میـان آورد بد شد کار شـان) چونکه انلرك اسرار ندن برقاچ نشـان اورتایه کتـوردی انلرك ایشی قبیح اولدی ﴿ مثنوی ﴾ قاصدان زد باز کشتند آن زمان * حاش لله حاش لله دم زنان) اول زمان قاصدلر حضرت رسولدن رجوع ایلدیلر حاش لله حاش لله دمن اوریجی یعنی بز الهی مکر وغدر ایلمکدن تنزیه ایلرز بزم بو خصوصده مکریمز یوقدر دیجی اولدقلری حالده کیرو رجوع ایتدیلر ﴿ مثنوی ﴾ هر منـافق مصحفی زیر بغـل * سـوی پیغامبر بیـاورد از دغل) هر منـافق بر مصحف قولتوغی آلتنده دغل وحیله بازلقدن

پیغمبر حضرتی جانبنه کتوردی ﴿ مثنوی ﴾ بهر سو کندان که ایمان
جنست * زانکه سو کندان کژ نرا سنتست) یمینلردن اوزیکه ایمان سپردر
زیرا که سو کندلر کژ لره سنت و عادتدر سورهٔ منافقینده اولان بو آیت
کریمه یه اشارتدرکه (اتخذوا ایمانهم جنة) یعنی منافقلر یمینلرنی سپر اتخاذ
ایلدیلر قتلدن وسبیدن خوف واحتراز ایلدکلرندن اوتری (فصدوا عن سبیل
الله) دخی بونلر غیریلری منع ایتدیلر حق یولندن (انهم) تحقیقا بو منافقلر
(ساء ما کانوا یعملون) نه عجب کم اولدیلر شول شیئلر که ایشلدیلر عملرندن
ونفاقلرندن و ساء ده تعجب معناسی واردر لبان لبك جمعی اولدیغی کبی شبان
دخی شابك جمعی اولدیغی کبی سو کندان سو کندك جمعیدر ﴿ مثنوی ﴾
چون ندارد مرد کژدر دین وفا * هر زمانی بشکند سو کندرا) چونکم مرد
کژدینده وفا طوتمز ونا راست اولان سقیم طریق مستقیمه میل ایتمز هر بر زمان
عهدنی وآندنی صر ﴿ مثنوی ﴾ راستانرا حاجت سو کند نیست * زآنکه
ایشانرا دوچشم روشنیست) راست وصادق اولنلره یمینه احتیاج یوقدر زیرا که انلر
ایچون ایکی روشن چشم واردر اول روشن اولان کوزلرله حضرت حقی حاضر
کورر ونقض عهد ایلمکدن وخلف وعده قیلمقدن بری اولورلر ﴿ مثنوی ﴾
نقض میثاق وعهود از احمقیست * حفظ ایمان ووفا کار تقیست) میثاق وعهدلری
نقض احمقلقدندر یمینلر ووفایی حفظ ایلمك تقینك ایشیدر ایمان جمع یمین
﴿ مثنوی ﴾ کفت پیغمبر که سو کند شما * راست کیرم یا که سو کند خدا)
حضرت پیغمبر علیه السلام ایتدی سزك یمینکزی راست طوتیم یا که خدای
تعالینك یمینی که حق تعالی تحقیقا منافقلر کاذبلردر دیو شهادت ایلرو سز
هر بریکز صادقلرز دیو سو بلرسز نته کم حق تعالی سورهٔ منافقینده بونلرك حالندن
خبر ویروب بیوررلر (والله یشهد ان المنافقین لکاذبون) وسورهٔ توبه ده
(والله یشهد انهم لکاذبون لا تقم فیه ابدا) بیوردی ﴿ مثنوی ﴾
باز سو کند مکرر خورد قوم * مصحف اندر دست و بر لب مهر صوم) منافقلر
قومی کبرو مکرر آند ایچدیلر اللرنده مصحف شریف ولبلری اوزره صوم مهری
اولدیغی حالده ﴿ مثنوی ﴾ که بحق این کلام پاك راست * کان بنای
مسجد از بهر خداست) بویله دیو که بو صحیح وپاك کلامك حقیچون اول مسجدك
بناسی خدادن اوتریدر ﴿ مثنوی ﴾ اندر انجا هیچ حیله ومکر نیست *
اندر آنجا ذکر وصدق و یار بیست) اول مسجدده هیچ حیله ومکر یوقدر اول
مسجدده ذکر وصدق ویاربی دیمکلك واردر یعنی تضرع وخلوص وذکر خدا
ایلمکلك واردر ﴿ مثنوی ﴾ کفت پیغمبر که اواز خدا * می رسد در کوش
من همچون صدا * مهر بر کوش شما بنهاد حق * تا باواز خدا نارد سبق *

نك صریح آواز حق می آیدم * همچو صف از دردمی پالایدم) حضرت پیغمبر
علیه السلام دیدیکه ای منافقلر خدای تعالینك اوازی یعنی کلامی بنم قولاغمه یتشور
صوت وصدا ایشتدیکی کبی اما کلام حقی سز استماع ایدهمزسز زیرا حق تعالی سزك
سمعکزه ختم قودی تاکم آواز خدایی استماع ایلمکه سبقت ایلمیه ایشته بکا صراحة
وآشکاره آواز خدا کلور وظاهر وآشکاره اولور صافی درددن سوزدیکم کبی
آواز خدایی دخی وسا وسدن کلام مخلوقدن تمیز ایلرم علما کلام خدانك استماعنده
اختلاف ایلشلر در ابومنصور ماتریدی مع توابعه کلام خدا هیچ بروجهله استماع
ومسموع اولنمز دیرلر زیرا کلام متکلم اولان اللهك صفتیدر پس انك صفت
ازلیه سی بوقوت سامعه ایله استماع اولنمز واکثر علما کلام خدا ایچون (یسمعون
کلام الله) ومقتضای (حتی یسمع کلام الله) کلام خدا مسموع اولور دیرلر وماتریدیه
یعنی (یسمعون ما دل علی کلام الله) دیو تأویل ایدوب جواب ویررلر ودخی وکلم
الله موسی تکلیما) آیتنده ماتریدیه دیررلر که حق تعالینك حضرت موسایه
تکلمی اول وجه اوزره درکه کلام ازلیه سنه دلالت ایلین حرف وصوتی خلق
ایلیوب آنی سمع مبارك حضرت موسایه القا ایلدی وحضرت موسی علیه السلامه
اولان کلامك تفسیری بومذهبی تأیید ایلر (قال الله تعالی وما کان لبشر ان یکلمه
الله الا وحیا او من وراء حجاب او یرسل رسولا فیوحی باذنه ما یشاء) قال ان
معناه ما صح لاحد من البشر ان یکلمه الله الا علی ثلثة اوجه اما علی طریق الوحی
وهو الالهام وهو القذف فی القلب او المنام فالاول کما اوحی الله فی بطن ام موسی
والثانی کما اوحی الی ابراهیم فی ذبح ولده واما ان یسمع کلامه الذی یخلقه فی
بعض الاجرام کما کلم موسی من الشجرة) اما کلام خدا مسموع اولور دینلرك
دلیلی بودرکه امام واحدی وسیطده دیرکه (وکلم الله موسی تکلیما) ده لفظ تکلیم
مصدرله مؤکد اولمسی حضرت موسی علیه السلام خدانك کلامنی استماع
ایلدیکنه دلالت ایلر اکر بو فعل مصدرله مؤکد اولمیدی مجازه حمل اولنمق قابل
ایدی اما باوجود تأکید مجازه حمل اولنمز زیرا افعال مجازیه مؤکد اولمز یعنی شجر
جانبندن استماع ایلدیکی اصوات عین کلام خدادر دیمك اولور وامام فخر رازی
دیرکه نته کم خدایی بصرله کورمك ممکندر انك کلامنی دخی سمعله ادراك ایلمك
قابلدر وامام غزالی احیاء علومده دیرکه هر شول کسه که حضرت موسانك
دنیاده کلام خدایی حرف وصوتله استماع ایلدیکنه استبعاد ایلیه دی آکا آخرتده
دخی کوزله کورلمسنه انکار ایلرمیسن پس الله قادردرکه کندی کلام ازلیه سنی
که حرف وصوت ومشابه کلام مخلوق دکلدر ایستدیکی قولنه بیلدیکی کبی کیف
ما یشاء ایشتدیره واول قول آنك کلام خدا اید وکنی فهم ایده والله اعلم

مثنوى هم چنانكه موسى ازسوى درخت * بانك حق بشنيد كاى مسعود بخت * ازدرخت انى اناالله مى شنيد * باكلام انوارمى آمد بديد) آنجايين كه حضرت موسى درخت جانبندن حضرت حقك بانكنى ايشتدى بويله ديوكه اى بختى مسعود وطالعى ميمون درختدن (انى اناالله) كلامنى ايشتدك كلام الهى ايله نورلر حضرت موسايه ظاهر كلدى وانواره غرق اولدى سورهٔ قصصده اولان آيته اشارتدر (فلما آتيها) وقتاكم حضرت موسى شعيبدن استيذان ايدوب اهليله مصرجانبنه توجه ايليوب طور طغنه كلدكده حكمت پروردكار بر له اول كيجه بغايت شب تار وقطرات امطارايدى پس اشتعال ناره محتاج اولوب بواضطراب واضطرارده ايكن كوردىكه طور جانبندن برآتش آشكاره اولدى پس مسارعت ايدوب اول ناره كلدكده (نودى من شاطئ الوادى الايمن) ندا اولندى موسايه وادى ايمنك كنارنده شاطى دره كنارنه ديرلر (فى البقعة المباركة) اول مكان المباركده (من الشجرة) عناب آغجندن ويا آغجلردن برآغجدن (ان ياموسى) اى موسى ديمكلكله (انى انا الله رب العالمين) تحقيقا بن شول اللهم كه عالملرك ربيم اولدمكه حضرت موسى بوندايى درختدن كوش ايتدى شراب تجلىٔ جانانى نوش ايدوب بالكليه كندين فراموش ايتدى امدى اى طالب انوار احديت سندخى وادئ ايمن طريقته كلوب بقعهٔ مباركهٔ مرشد كاملده درخت وجود شيخ واصلدن صداى انى انا الله ونداى لا موجود الا اللهى كوش ايدوب جان ودلك سرخوش وعقل وفكرك مدهوش ايده كور زيرا تجلىٔ حق نشئهٔ نباتيه دن ظاهر اولمق جائز اولیجق نشئهٔ انسانيه دن ظهورى بطريق اوليدر (بيت) (روا باشد انا الله ازدرختى * چرا نبود روا ازنيك بختى مثنوى چون زنوروحى درمى ماندند * باز نوسوكندهامى خواندند) چونكه منافقلر وحى الهى نورندن عاجز وزبون قالديلر كيرو يكى يمينلر اوقوديلر مثنوى چون خدا سوكندرا خواند سپر * كى نهد اسپرزكف پيكاركر) چونكه حضرت خدا منافقلر حقنده يمينى سپر اوقور جنك وخصومت ايديجى سپرى الندن نچون قور مثنوى بازپيغامبر بتكذيب صريح * قدكذبتم كفت باايشان فصيح) حضرت پيغمبر عليه السلام كيرو تكذيب صريحله انلره فصيح واشكاره تحقيقا سز كذب ايلديكز ديدى

اندبشيدن يكى ازصحابه بانكار رسول عليه السلام كه چراستارى نمى كند

مثنوى تايكى يارى زياران رسول * دردلش انكار آمد زان نكول) تا حضرت رسول عليه السلامك يارلرندن برياراول رجوعدن اول يارك قلبنه انكار كلدى يعنى حضرت رسول عليه السلامك اول صورتى مؤمن اولان طائفه دن

نكول وعدول ايليوب انلرى كذب ونفاقه منسوب ايلديكنه اول صحابينك قلبنده انكار حاصل اولدى بويله ديو مثنوى كين چنين پيران با شيب ووقار * مى كنند شان اين پيمبر شرمسار) كه شيب ووقار ايله بونجلين پيرلرى بو پيغمبر انلرى شرمسار وخجل ايلر مثنوى كوكرم كوستر پوشى كوحيا * صد هزاران عيب پوشند انبيا) قنى كرم قنى ستارلق قنى حيا حال انكه انبياء عظام عليهم السلام نيجه يوزبيك عيب اورترلر مثنوى بازدر دل زود استغفار كرد * تانكردد زاعتراض اوروى زرد) اول صحابه كيرو قلبنده على الفور استغفار ايتدى تا اعتراضدن اول روى زرد وشرمسار اولميه مثنوى شومى يارئ اصحاب نفاق * كرد مؤمن راچو ايشان زشت وعاق) اصحاب نفاقك ياريلغنك وانلرده ادنى مرتبه ميل ومعاونتك شوملغى مؤمنى آنلركبى قبيح وعاصى ايلدى حصه بودركه شول كسه لركه دينسزلره وظالملره ادنى مرتبه ميل ومعاونت ايليه انلرك خباثتى وشأمتى مائل ومعين اولان مؤمنه سرايت ايدوب زشت وعاصى اولمسنه ونار قهرك آكا دخى مس قيلمسنه باعث وبادى اولور (كما قال الله تعالى ولا تركنوا الى الذين ظلموا فتمسكم النار مثنوى بازمى زاريد كاى علام سر * مرمرا مكذار بركفران مصر) او صحابى خداى تعالى يه كيروزارلك ايلدى بويله ديوكه اى علام سر كفران اوزره بنى مصر قومه وكفر ومعصيتده ثابت قيلمه تا رسولكه انكار ايلهيم مثنوى دل بدستم نيست همچون ديدچشم * ورنه دل راسوزمى اين دم بخشم) الهى كوكل المده دكلدر كوزمك كورمسى كبى يعنى كوزمك كورمسى بنم ارادتمده وتصرفده اولديغى كبى كوكلم دخى مجرد بنم ارادتمده وتصرفده دكلدر واكر كوكل بنم المده وتصرفمده اوليدى كوكلى بن خشمله بودم ياقردم وبومعنى دخى جائزدر كوكل المده دكلدر يعنى بنم تصرفمده دكلدر چشمك كورمسى تصرفمده اولديغى كبى اكر كوكل ديدچشم كبى بنم المده وتصرفمده اوليدى كوكلى بودم بن خشم وغضبله ياقردم بويله ديمك دخى جائزدر كوكل المده دكلدر چشمى كورمك كبى يعنى چشمى كورمك المده نيجه دكل ايسه كوكلى دخى آشكاره كورمك اويله المده دكلدر اكر كوكل كورمك المده اوليدى بودم كوكلى غضبله ياقردم كما قيل (ع) من بفرمان دلم نى دل بفرمان منست) مثنوى اندرين انديشه خوابش دربود * مسجد ايشانش پرسركين نمود) بوفكرده اول صحابى بى اويقو قابدى منافقلر مسجدى اكا نجاستله پر كوروندى مثنوى سنكهاش اندر حدث جاى تباه * مى دميد ازسنكها دود سياه) آنك طاشلرى نجاست ايچره جاى خراب كوزندى اول مسجدك طاشلرندن سياه توتون ظاهر اولوردى مثنوى دود در حلقش شد وحلقش بخست *

از نهیب دود تلخ ازخواب جست) توتون آنك بوغازنه كتدی وانك بوغازی
خسته ورنجیده ایتدی آجی دخانك خوف وهیبتندن صیچرادی ﴿ مثنوی ﴾
در زمان دررفت ودو میكر بست ＊ كای خدا اینها نشان منكر یست)
اول زمانده یوزی اوزره دوشدی واغلدی بویله دیوكه ای خدا بونلر منكرلكك
نشانیدر ﴿ مثنوی ﴾ حلم بهتراز چنین حلم ای خدا ＊ كه كنداز نور ایمانم جدا)
ای خدا بونجلین حلمدن خلم یكر كدر خلم خاء معجمه‌نك كسریله سومك معناسنه در
وحلم حاء مهمله ایله بردبارلغه دیرلر كه اول حلم بنی ایمانك نورندن جدا ایده والحاصل
حصه بودر كه عصاة ومنافقینه حلم ومرحمت ایلمك دینه ضرر ونور ایمانك
زوالنه سبب اولدیغی مقرردر اهل ایمانه لازم اولان اولدر كه الله‌ه وپیغمبره عاصی
اولان كسه‌لره حلم ومرحمت ایلیه ورفقت وشفقتله دخی آنلره سوز سویلیه بلكه
شدت وغلظت ایلمك آنلر حقنده لازم اوانلردندر ﴿ مثنوی ﴾ كر بكاوی
كوشش اهل مجاز ＊ تو بتو كنده بودهم چون پیاز) اكر اهل مجازك سعی وكوششنی
قازه‌سن صوغان كبی قات قات قوقمشدر یعنی جمیع اهل مجاز مسجد ضراری
بنا ایدن منافقین كبیدر اكرسن اهل مجازك سعی وكوششنی قازسك یعنی انلرك
احوالنه مطلع اولسك صوغان قابی كبی قات قات قوقمشدر ﴿ مثنوی ﴾ هریكی
ازیكد كر بی مغزتر ＊ صادقا نرایك زدیكر نغزتر) بونلرك هر بریسی بری برندن بی
مغزتردر یعنی بونلرك هر بریسنك فعللری برآخر فعلدن خبیث تر وبی مغز تردر
اما صادقان عكسیدر كه هر بر فعللری آنلرك آخرندن نغزتر وپسندیده تردر
﴿ مثنوی ﴾ صد كرآن قوم پسته برقبا ＊ بهرهدم مسجد اهل قبا ＊ همچوان
اصحاب فیل اندر حبش ＊ كعبهٔ كردند حق آتش زدش) اول قوم منافقین یوزكر
بغلدیلر قبا اوزه یعنی قفتانلری او زره یوز قوشق قوشندیلر اهل قبانك مسجدینك
هدم وتخریبندن اوتری نته كم اول اصحاب فیل حبشده تخریب كعبة الله ایتمك
ایچون بر كعبه بنا ایلدیلر حق تعالی اكا آتش اوردی وقومنی دخی هلاك قیلدی بونك
حكایه‌سی جلداولده شیرحكایه‌سنده الم ترنك تفسیرنده مرور ایتدی ﴿ مثنوی ﴾
قصد كعبه ساختند از انتقام ＊ حال شان چون شد فروخوان از كلام) اول طائفه
كعبه‌یه قصد ایلدیلر انتقامدن انلرك حالی نیجه اولدی كلام الهیدن اوقو یعنی
قرآن عظیمدن (الم تركیف) سوره‌سن اوقو كه انلرك نیجه اولدیغی سكا روشن
وظاهر اوله ﴿ مثنوی ﴾ مرسیه‌رو یان دین راخود جهیز ＊ نیست الا حیلت
ومكر وستیز) دینك سیاهرو یلرینه خود جهاز یعنی تدبیروتدارك واسباب
بوقدر الا حیله ومكروعناد وخصومت واردر ﴿ مثنوی ﴾ هر صحابی دیدزان
مسجد عیان ＊ واقعه تاشد یقین شان سران ＊ واقعات ار باز كویم یك بیك ＊

پس یقین كردد صفا براهل شك ＊ لیك میترسم زكشف رازشان ＊ نازنینانند و زیبد
نازشان) هرصحابی اول مسجددن آشكاره واقعه كوردی تااول مسجدك سری
انلره یقین اولدی یعنی اصحاب رسول علیه السلامدن هرصحابی عیانا اول مسجدك
ضرار جهتندن بر واقعه كوردیلر حتی بونلره یقین اولدی اول مسجدك سری
وحقیقتی پس بوندنصكره اولان بیت سؤال مقدره جواب اولمق اقتضا ایدر
تقدیر كلام انلرك كوردیكی واقعه‌لری ودخی ما بینلرنده ظهوره كلان وقایع
وحوادثی سویلیك كوره‌لم كه بونلرك ما بینلرنده ظهوره كلان وقایعك آصلی ندر كه
جمله‌دن بری معاویه‌نك حضرت علی كرم الله وجهه ایله اولان جنكی وحضرت
عایشه رضی الله عنهانك حضرت علی ایله اولان جنكی كبی ودخی بعض اصحابك
بری بری ایله اولان جنك وجدلی كبی جواب بیوررلر كه بونلرك ما بیننده جاریه
اولان واقعه‌لك حقیقتنی اكر كیرو سویلیم بر بر پس یقین اولوردی صفای درون
اهل شك اولنلر اوزره یاخود چوق یقین اولوردی معناسنه در اكر پس نقطهٔ واحده
ایله قرأت اولورسه بعض نسخه ده تا یقین كردد دخی واقع اولمشدر یعنی بونلرك
واقعاتنی یك بیك سویلیدم تاكم یقین اولیدی بونلرك صفای درونی اهل شك
اوزره ولكن سویلمزم زیرا قورقرم بونلرك رازنی خلقه كشف ایلمكدن زیرا اصحاب
رسول علیه السلام نازنینلردر وانلره ناز یراشور یعنی بونلره ناز ایلمك سائرامت اوزره
لایقدر ومؤمن اولنلره بونلره اعزاز واكرام ایلمك لازم وواجبدر (لماری عن عمر بن الخطاب
رضی الله عنه قال قال النبی صلی الله علیه وسلم اكرموا اصحابی فانهم خیاركم ثم الذین یلونهم
ثم الذین یلونهم یظهر الكذب حتی ان الرجل لیحلف ولا یستحلف ویشهد ولا یستشهد
الا فمن سره بحبوحة الجنة فلیلازم الجماعة) وحدیث شریفده دخی امته اصحابی
حقنده سوء ظن ایلمكدن ومالا یعنی سویلمكدن اتقا وحذر ایلمكه امر ایدوب بیوررلر
(قال علیه السلام الله الله فی اصحابی الله الله فی اصحابی لا تتخذوهم غرضا من بعدی
فمن احبهم احبنی ومن ابغضهم ابغضنی ومن آذاهم آذانی ومن آذانی
فقد آذی الله) اكرچه واقعاتدن مراد رؤیا معناسنه اولان واقعه‌لر اولسه
یاخود مسجد حقنده حق جانبندن آنلره اولان اشارت مراد اولسه‌ده جائزدر
ولكن بوتقدیرجه معنی تا یقین كردد صفا بر اهل شك مصراعنه باخصوصكه
(لیك می ترسم زكشف رازشان) مصراعنه ملایم كلمز ومناسب اولمز پس واقعاتدن
مراد ما بینلرنده ظهوره كلان وقایع وحوادث اولمق مشرب تحقیقه انسبدر
﴿ مثنوی ﴾ شرع بی تقلید میبذرفته اند ＊ بی محك آن نقد رابكرفته اند) شرع
شریفی تقلیدسز قبول ایلمشلردر اول نقدی محك سز دوتمشلردر واخذ ایلمشلردر
یعنی اصحاب رسول علیه السلام سائر امت اوزره فضیلتی دخی بودر كه بونلر

شرع شريفى بلا تقليد قبول ايلديلر واول نقد علم نبوتى بى محك اجتهاد وتتبعسز طوتديلر
(كما قال الشيخ السهروردى فى اعلام الهدى اعلم ان ميراث النبوة العلم وقد توارثه
اصحابه واهل بيته بلا تقليد فوجب عليك محبة الجميع فلا تكن مائلا الى احدى
الجهتين دون الاخرى فان ذلك هوى ❁ مثنوى ❁ حكمت قرآن چو ضالهٔ
مؤمنست ❁ هركسى رضالهٔ خود موقنست) قرآن عظيمك حكمتى چونكم مؤمنك
ضالهٔ سيدر هر بر كسه كنديسنك ضاله سنده موقندر يعنى اول اصحاب
حكمت قرآنى واحكام حضرت فرقانى بلا تتبع ولا تفحص طوتديلر وقبول ايتديلر
امابعد اصحاب الرسول حكمت قرآن مؤمن اولنلرك يتوكى كبيدر ومؤمنلردن
هر بركسه كندى ضاله سنه اقرار وايقان ايدبجيدر (كما قال عليه السلام
الحكمة ضالة المؤمن فحيث وجدها فهو احق بها) چون مخبر صادق
اول ضاله اولان ناقه دن خبر ويرسه مؤمن عاشق كندى مطلوبندن
صحيح اولان خبرى بيلور وآنك وصولنه در حال توجه واجتهاد قيلور وشتر ضاله
اولان شخص بعد التفقد والتفحص ناقهٔ ضاله سن بولديغى كبى حكمت قرآنيه
يتوكنى دخى مؤمن عاشق بارشاد المخبر الصادق بولور وشاد وخندان اولور
نته كم بو معنايه كوره شترجوينده اولنى تمثيل ايدوب بيوردلر

❁ قصهٔ آن شخص كه اشتر ضالهٔ خود مى جست ومى پرسيد ❁

❁ مثنوى ❁ اشترى كم كردى وجستيش جست ❁ چون بيابى چون ندانى كان تست)
بر اشترى كم وضايع ايلدك واول اشترى جستلكله جست وجو ايلدك چونكم بوله سن نيچون
بيلزسن او سنكدر يعنى اى مؤمن سن اشتر علم وحكمتى كم ايلدك وآنى سن جست وجو
ايلرسن جست وچابكلكله چونكم آنى بوله سن نيچون بيليه سن كه اول سنكدر بركسه
كندى ملكندى ايكن ضايع اولان شيئى بولدقده بيلك خودشانندر ولكى چون استفهام
معناسنه اولمق ضعفدن خالى دكلدر بلكه اولى اولان اولكى اشباع اوله وصكره
كى چون استفهام معناسنه اولمق معنايه انسبدر فليتأمل ❁ مثنوى ❁ ضاله
چه بود ناقهٔ كم كردهٔ ❁ از كفت بكريخته در پردهٔ) ضاله ندر فى المثل بر ناقه يى
كم وضايع ايلمشسن اول ناقه سنك الكدن قاچشدر سن هنوز حجاب وپرده ده سن
ناقه دن مراد حكمت دينيه در كه عنقريب معلومك اولور ❁ مثنوى ❁
كاروان در بار كردن آمده ❁ اشتر تو از ميانه كم شده) كاروان حاضر اولوب
يوكلرنى يوكلمكه كلمش اماسنك اشترك اول اورتادن نهان وناپيدا اولمشدر يعنى
قافلهٔ اهل سلوك طريق الهيده علم وعمل يوكن مهيا ايدوب مقام حقيقت
جانبنه متوجه اولمشلر وسنك علم وعملك اشترى بو اورتادن نهان اولمشدر بلا زاد
ولا راحلهٔ يوله كيدلمديكى كبى بلا علم ولا عمل طريق حقه دخى كيدلمز پس كركدر كه

حكمت اشترين طلب ايدوب آكا سوار اولوب كارباندن دور اولميه سن
❁ مثنوى ❁ مى دوى اين سو وان سو خشك لب ❁ كاروان شد دور
ونزديكست شب) بو جانبه واول جانبه خشك لب و پر حرارت يلرسن كاروان
ايراق كندى وكيجه يقيندر ❁ مثنوى ❁ رخت مانده بر زمين در راه خوف ❁
تو پى اشتر دوان كشته بطوف) اسباب يراوزره قالمش يولده ايسه خوف وار
سن اشتر ايچون اطرافه دور وطواف ايتمكله يليجى اولمشسن بويله ديو
❁ مثنوى ❁ كاى مسلمانان كه ديدست اشترى ❁ جسته بيرون بامداد از آخرى)
كه اى مسلمانلر براشتر كيم كورمشدر صباح وقتنده بر آخوردن طشره
صيچره مش ❁ مثنوى ❁ هر كه بركويد نشان از اشترم ❁ مژدكانى مى دهم چندين
درم) هر كيمكه بنم اشترمدن نشان ديه واشترمى بولى ويره آكا بوقدر درم مشتلق
ويررم ❁ مثنوى ❁ بازمى جويى نشان از هر كسى ❁ ريش خندت مى كنند زين
هر خسى ❁ كاشترى ديديم ميرفت اين طرف ❁ اشترى سرخى بسوى آن علف) كيرو
هر بر كسه دن بر نشان طلب ايلرسن بو ايشدن هر بردنى سكار يشخند ايلر
يعنى ارزوكه مناسب سوزلر سويلر بويله ديو كه كوردك براشترى بو طرفه كتدى
بر زياده سرخ اشتر اول علف جانبنه بو ابيات شريفه علوم قرآنيه وحكم فرقانيه
ضاله سندن هر فرقه بلا يقين مشرب ومذهبلرى اوزره ظن ورأيلرى مقدارى
مخبر صادق شكلنده مؤمن عاشقه خبر ويروب كنديلرى مقصوده عارف ومفقوده
واقف رنكنده كوسترملرنى اشعار ايلر لكن هر برى فى الحقيقه يا كلش سويلر
كويا كه هر بر خس طالبه ريشخند ايدر وآنى فريفته وكندى به شيفته ايتمك
جانبنه كيدر ❁ مثنوى ❁ آن يكى كويد بريده كوش بود ❁ وان دكر كويد
جلش منقوش بود) اول بريسى دير اول اشتريكه بن كوردم قولاغى كسلمش ايدى
واول بريسى دخى ايدر بن اول اشترى كوردم آنك چلى منقوش ايدى
❁ مثنوى ❁ آن يكى كويد شتر يك چشم بود ❁ وان دكر كويد ز كربى
پشم بود) واول بر فرقه دير اول اشتريك چشم ايدى واول بريسى ايدر بن اول
اشترى كوردم او يوزلغندن تويسز ايدى ❁ مثنوى ❁ از براى مژدكانى
صد نشان ❁ از كزافه هر خسى كرده بيان) مشتولقدن اوترى يوز نشان
كزافه دن هر بر خس بيان ايلمش يعنى ثواب مژدكانيدن اوترى يوز كونه نشانى
كزافه وبى يقينلقدن هر خس ضاله اولان حكمت قرآنيه واسرار فرقانيه دن
بر مقتضاى ظن وقياس تعريف وبيان ايلديلر انجق نيجه ضعيف الذهن متحير
ومتردد ايدرلر

❁ متردد شدن در ميان مذهبهاى مخالف و بيرون شود ومخلص يافتن ❁

مثنوی آنچنانکه هرکسی ازمعرفت * می کندموصوف غیبی راصفت *
فلسفی ازنوع دیگر کرده شرح * باحثی مر کفت اورا کردجرح) انجلین که
هرکس معرفت وتعریفده غیبه منسوب اولان خدایی برصفتله موصوف ایلر
یعنی شترجوینده یه ناقهٔ ضاله نی هرکس بوکونه تعریف ایلدیکی کبی خدا
جوینده یه دخی شریعت وطریقتده هربرکسه بیلدیکی مرتبه موصوف
غیبی ومعروف لاریبی بی توصیف وتعریف ایلر مثلا فلسفی برغیری نوعدن شرح
ایلشدر بربحث ایدیجی فلسفینك سوزنی جرح ورد ایلشدر یعنی فلاسفه برآخر
نوعدن شرح ایدوب دیرلر که خدای متعال موجب بالذاتدر ودیرلر که اشیا انك
لوازم ذاتیه سندندر وباحثی یعنی متکلم من اهل الاعتزال بونك کفتنی جرح ایلر
وبونلره جواب ویروب سویلر که بوکونه تعریفدن وجودالهی وجود مقیداولور
بل هووجود مطلق ودخی مرید ومختار اولمق لازم کلور (وهو یفعل مایشاء
ویحکم مایرید) ولکن ارادته عین ذاته لاصفة زائدة علی الذات مثنوی
وآن دکر در هر دوطعنه میزند * وان دکرازززق جانی می کند * هریك ازره این
نشانها زان دهند * تا کمان آید که ایشان زان دهند) واول غیریسی هر ایکسنه
دخی طعنه اورر واول بریسی زرق ورپادن زیاده جان چکیشور یعنی اول برفرقه
که اهل سنت والجماعه دن اولان متکلمیندر فلاسفه یه وباحثه یه طعن اورر
اولا فلاسفة جانبنه دیر که باحثینك قدحی سزك تعریفکز حقنده برنده در حق بودر که
سزك توصیفکزدن بوکونه فساد لازم کلور وباحثی جانبنه دخی طعن ایلرکه
بوسزك تعریفکز دخی مقدوح ومذموم در زیرا بوندن نفی صفات الهیه لازم
کلور (بل هومرید بارادة زائدة علی الذات مغایرة للعلم والقدرة) واول برفرقه دخی
یعنی ریاضیه تحصیل علم ومعرفت لازم دکلدر مقصود ریاضت نفسدر دیو
بلا معرفة زرق وریادن جان چکشورهر بری راه حقدن بونشانلری انکچون ویررلر
تاظن کله که انلر اول کویندر یعنی بعض ساده دله کمان کله که بونلرده اول
حق کوینندر مثنوی این حقیقت دان نه حقند این همه * نه بکلی
کمرهانند این رمه) بونی حقیقت بیل بوجیعسی حق دکلدر بوجماعت نه جمیعا
کمراهلردر یعنی بونی حقیقت بیل ومحقق فهم قیل که بوجمله سی بونلرك اهل حق
دکلدر وکلیسی دخی کمراه واهل ضلال دکللردر بلکه (ستفترق امتی علی ثلاث
وسبعین فرقة کلهم فی النار الاواحدة)حدیثنك مقتضاسنجه بوجمله فرق ضالهنك
ایچنده برفرقهٔ ناجیه واردر که انلر اهل حق درلرحال بوکه بوجمله فرق متنوعه نك
ادعاری وزعملری براهل حقزدیرلر وآیات واحادیث ایله مذهبلری اوزره استشهاد
ایدرلر مثنوی زانکه بی حق باطلی نایدپدید * قلب را ابله ببوی زرخرید)

زیراکه برباطل حقسز ظاهر کلمز ایله اولنلر قلبی التون امیدیله صاتون الدی
یعنی اول اجلدنکه حقسز مذهب باطل ظهوره کلمز ورونق وشهرت بولمزوصحیح
صرف باطل قلبی کمه آلمز قلب مزوری ساده دل اولنلر ذهب خالص اولمق
رایحه سیله آلور ومذهب باطله ذاهب اولان مذهب حقدردیوذاهب اولور
مثنوی کر نبودی درجهان نقدروان * قلبهارا خرج کردن کی توان)
اکر جهانده روان ورواجبر نقد اولمیدی قلبلری خرج اتمکه نچون امکان
وقدرت اولوردی مثنوی تانباشد راست کی باشد دروغ * آن دروغ
ازراست می کیرد فروغ) تار است اولمیه نچون دروغ اولور یعنی یلان کرچك ایله
ظاهر وعیان اولور اول یلان سوز کرچك سوزدن فروغ واعتبار طوتر
مثنوی برامید راست کژرامی خرند * زهردر قندی رودانکه خورند)
زیرا اکری راست امیدی اوزره صاتون آلورلر مثلا زهر برقندك ایچنه کیدر
اندنصکره یرلر مثنوی کرنباشد کندم محبوب نوش * چه برد کندم نمایی
جو فروش) اکرمحبوب نوش وشیرین طعم بغدای اولمیه اربه صاتیجی بغدای
کوستریجی نه ایلتور یعنی علمی خلقه لطیف ونیکو کوستروب لکن ضمنا خصلت
قبیحه سی ظهوره کلان حیله کار ومزور خلقدن نه اخذایلردی چونکه بویله در
مثنوی پس مکوکین جمله دمها باطلند * باطلان بربوی حق دام
دلند) پس دیمه که بوجمله سوزلر باطل ودروغدر باطلار حق امیدی اوزره
کوکلك طوزاغیدر مثنوی پس مکوجمله خیالست وضلال * بی حقیقت
نیست درعالم خیال * حق شب قدر ست در شبها نهان * تاکند جان هر شبی
را امتحان) پس سوفسطائیه طائفه سی کبی صقین دیمه که بوجمله فرق
مختلفه نك مذاهبی خیال وضلالدر زیرا هر برطائفه مذهب آخرك بطلاننه برهان
وکندی مذهبینك حقیقتنه حجت ابراز قیلمشدر پس هر بری برآخرین ابطال ایدیجك
جمله سی باطل وخیال اولمق لازم کلور دیمه که عالمده خیال حقیقتسز دکلدر
یعنی حقیقتسز عالمده هیچ خیال یوقدر هر شیئك حقیقتی عند اهل الحق ثابته در
وعلم اکا متحققدر خلافا للسوفسطائیه نهایت مافی الباب حق شبلرده نهان
ومستور شب قدردر یعنی باطلك مقابلی اولان حق شب قدر کبیدر وباطلار سائر
لیالی کبیدر پس حق شرعی باطل شرعینك میاننده نهاندر لیلهٔ قدر سائر
لیالینك میاننده نهان اولدیغی کبی ولیلهٔ قدرك اخفا اولنمسنه باعث اولدرکه تاکم
جان هر برشبی امتحان ایلیه یعنی هر برشبی شب قدر احتمالی ایله احیا ایلیه (کما قال
البیضاوی والداعی الی اخفاء لیلة القدر ان یحیی من یرید هالیالی کثیرة وقال
صاحب المدارك والعل الداعی الی اخفائها ان یحیی من یریدها لیالی کثیرة طلبا

او اقتها وهذا كاخفاء الصلوة الوسطى فى الصلوات الخمس والاسم الاعظم
فى الاسماء الحسنى وساعة الاجابة فى ساعات الجمعة ورضاه فى الطاعات وغضبه
فى المعاصى) كذلك مذهب حق مذاهب مختلفه مابيننده واهل حق اهل ضلال
واصحاب دلق مابيننده بويله مخفى و پوشيده در وبو جمله نك اخفاسنه داعى
سالك تحرى وطلبده اجتهاد ايلسون ايچوندر ﴿ مثنوى ﴾ نى همه شبها
بود قدر اى جوان * نى همه شبها بود خالى ازان) اى جوان جميع شبلر شب
قدر دكلدر نه دوكلى كيجه لر اول شب قدردن خالى در ﴿ مثنوى ﴾
درميان دلق پوشان يك فقير * امتحان كن وانكه حقست آن بكير) مثلا دلق
پوشلرميانننده برفقير واردر امتحان ايله واول كه اهل حقدر آنى طوت وقبول
ايت ﴿ مثنوى ﴾ مؤمن كيس مميز كو كه تا * بازداند خيزكانرا از فتا) كيس مميز مؤمن
قنى كه تاخيز كلرى فتادن كيرو بيله (يعنى المؤمن كيس مميز) حديث شريفنك
فحواسى اوزره مؤمن صاحب كياست واهل تمييز واهل فراستدر كركدر قنى
بر كياست صاحبى وتمييز وفطنت مالكى مؤمن كه طريقده مخنث اولنلرى اهل
فتودن كيرو بيله واهل تقليد واهل ريادن اهل تحقيق واصحاب خلوصى فرق
قيله ومابينلرنى تمييز اوله ﴿ مثنوى ﴾ كرنه معيوبات باشد درجهان * تاجران
باشند جمله ابلهان) اكرجهانده معيوبات اولميدى تاجرلر جمله ابلهلر اولورلردى
يعنى اكر بوجهانده معيوب اولان متاعلر وسلعه لر اولميدى تاجرلرك جمله سى ابله
اولمق وكالاشناس اولمق لازم كلوردى پس تاجرلرك بريرندن فرقى وكيمى استاد
كامل وكيمى ناقص وساده دل اولديغى اول معيوباتك موجود اولديغى واسطه سيله در
زيرا هرشول تاجركه كالاشناس وعيب بيندر اول استاد كاملدر وهرشول تاجركه
كالانك قيمتن بيلمز و برمتاعك عيبنه واقف اولمز اول ابله وغافلدر ﴿ مثنوى ﴾
پس بود كالاشناسى سخت سهل * چونكه عيبى نيست چه نااهل واهل) پس
كالاشناسلق زياده سهل اولوردى چونكم جهانده برعيب يوقدر اهل نه نااهل نه يعنى
ايكيسى بيله مساوى اولوردى زيرا اكر عالمده اصلا برمعيوب شى اولميدى اهلك
مابينى فرق اولنمامق لازم كلوردى اهل ونااهلك فرقى معيوبك وجودنى غير
معيوبدن فرق ايلمكله حاصل اولور ﴿ مثنوى ﴾ ورهمه عيبست دانش
سود نيست * چون همه چوبست اينجا عود نيست) واكر جهانده دوكلى عيب
اوليدى علمك فائده سى اولمزدى چونكه جميعا چوبدر بونده عود يوقدر يعنى علم
معيوبى غير معيوبدن ومحبوبى غير محبوبدن فرق وتمييز ايلمكدن عبارتدر چونكم
جهانده اولان اشيانك جميعيسى معيوب اولسه علم نافع ومفيد اولمزدى زيرا آنى فرق
وتمييز ايلمكه علم لازم كلمزدى مثلا برپرده جميعا چوب اولسه وايچنده عود اولسه عودى

چوبدن فرق ايلمكه علم لازم كلمزدى ﴿ مثنوى ﴾ آنكه كويد جمله حقند
احمقيست * وانكه كويد جمله باطل او شقيست) اول كسه كه ديربو اشيا جمله
حقدر اصلا باطل يوقدر زياده احمقدر واول كسه كه جمله اشيا باطلدر دير اوشقيدر
﴿ مثنوى ﴾ تاجران انبيا كردند سود * تاجران رنك وبو كور وكبود) انبيا
عليهم السلامك تاجرلرى فائده ايلديلر زيرا حقى باطلدن وصالحى فاسددن فرق
ايليوب حق اولنى قبول و باطل اولندن رجوع وعدول ايلديلر اكر تاجران انبيا
لفظنده اضافت صفتك موصوفه اضافتى قبيلندن اولورسه تاجرلردن مراد
انبيا اولور نته كم بووجه اوزره شرح اولندى واكر صفتك موصوفنه اضافتى
قبيلندن اولميوب غلام زيد قبيلندن اولورسه تاجرلردن مراد اوليا وعلما وصلحا
اولور ومعنى انبيايه مضاف اولان اوليا وعلما سود ومنفعت ايلديلر اما رنك وبونك
تاجرلرى كور وكبوددر زيرا بودنيا تاجرلرى معيوبى غير معيوبدن فرق ايده ميوب
وطريق حقده كيده ميوب فانى وباطل اولان كارده قالمشلر وآرده قاله جق مال
ومتاعه مغرور اولمشلردر بواجلدن آنلره كور وكبود دينلدى ﴿ مثنوى ﴾
مى نمايد مار اندر چشم مال * هردو چشم خويش را نيكو بمال) عارف
وصاحب بصيرتك كوزنه مال مار كورينور اى محب مال ومتاع كندى ايكى كوزكى
ايواوو يعنى ظاهر وباطن كوزكى برخوشجه آچ تاكم سكا دخى حقيقت بين اولان
انبيا واوليا كبى مال ماركورنه ومنصب اژدرها مشاهده اولنه (ولهذا قال
عليه السلام المال حية والجاه اضر منها ﴿ مثنوى ﴾ منكر اندر غبطهٔ اين
بيع وسود * بنكر اندر خسر فرعون وثمود) بو بيع وسودك غبطه سنه نظر ايله
فرعون وثمودك خسران وزيانه نظر ايله يعنى بودنيا بازارينك بيع وشراسندن
حاصل اولان منافع وفوائده غبطه ايله و بونك دولت وعزتنه نظر قيله بلكه
بودنيا بازارينك كامل خريدارلرندن اولان فرعون وثمودك خسران وخيبتنه
نظر قيل كه آنلر نه دولتدن محروم اولديلر ونه مرتبهٔ خسران وخذلانده قالديلر
﴿ مثنوى ﴾ اندرين كردون مكرر كن نظر * زانكه حق فرمود ثم ارجع بصر)
يعنى (فاعتبروا يا اولى الابصار) مقتضاسنجه بو كردونه مكرر نظر ايله زيراكه حق
(ثم ارجع البصر) بيوردى بو آيت سوره تبارك ده در تفسيرى جلد اولده زيد
حكايه سنده مرور ايلدى

﴿ امتحان هر چيزى تا ظاهر شود خير وشرى كه درو بست ﴾

﴿ مثنوى ﴾ يك نظر قانع مشو زين سقف نور * بارها بنكر ببين هل من فطور *
چونكه كفتت كاندرين سقف نكو * بارها بنكر چو مرد عيب جو) برنظرله قانع اولمه
بو سقف پرنوردن نيجه كره نظر ايله كوركه هيچ كوررمى سن شقوق وعيوبدن

برشىٔ يعنى بونورسقفندن بر نظرله قانع اولمه تكرار بتكرار نظر ايله كوركه آسمانلرده
يارقلر كوررميسن كوره مزسين پس بورادن تفكر وتصور ايله كه اول خالق
بيچون نيجه قادر پادشاهدر چونكم حضرت حق سكا ديديكه بوخوب واطيف
سقفده عيب طلب ايديجى مرد كبى دقتله نيجه كره نظر ايله ﴿ مثنوى ﴾ پس
زمين تيره راداني كه چند * ديدن وتمييز بايدت در پسند * تابپالايم صفاها از درد *
چند بايد عقل ماراربج برد) پس بيلورسنكه تيره زمينه نه قدر نظر وتمييز كركدر
پسند ومقبول اولمقده بالكز برقات نظرله وآز تمييز له بوزمين تيره معلوم اولمز آسمانه
نظرك مكرر قيلديغك كبى زمينه دخى كره بعد كره نظر حقيقت بيله باقى تاكم بونك
سر وحكمتى ظهوره كله تا صافلرى درددن سوزه وز وتمييز وپاك ايده وز بزم
عقلمزه نه قدر زحمت ايلمك كرك ومحنت چكمك كرك يعنى صاف اولنلرى درددن
وراحتى درددن وخارى ورددن تاكم بزسوزه وز وتمييز ايده وز بزم عقل وفكر يمز
چوق رنج ايلمك كركدر ورياضت چكمك كركدر زيرا ايويى كتودن تمييز ايتمكه
چوق عقل وادراك كركدر وبومرتبه عقل وادراكك حصولى نيجه نيجه رياضات
چكمكله اولور وبليات كوناكونه صبرله ظهوره كلور نته كم آفاقده ﴿ مثنوى ﴾
امتحانهاى زمستان وخزان * تاب تابستان بهار همچو جان) زمستان وخزانك
تجربه لرى تابستانك حرارتى وجان كبى لطيف بهار ﴿ مثنوى ﴾ بادها
وابرها وبرقها * تا بديد آرد عوارض فرقها) بادلر وابرلر وبرقلر عوارض فرقلر
كتوره يعنى رياح مختلفه وسحاب متراكه وبرق لامعه نيچوندر تا بديد كتوره وظهوره
يتوره عوارض اولان شيلر ديه لرين وسرلرين فرق ديه معناسنه اولديغى وجه
اوزره معنى بودر اكر فرق تمييز معناسنه اولورسه بادلر وآبرلر وبرقلر انكيچوندر
تاكم عوارض وحوادث يربرندن فرقلر وتمييز اولمقلر ظهوره كتوره عوارض
عارضه نك جمعيدر مراد زميندن ظهوره كلان شيلر درنته كم بوبيت عوارضى
تفسير ايدر ﴿ مثنوى ﴾ تابرون آرد زمين خاك رنك * هرچه اندر جيب
دارد لعل وسنك) تاكم طشره كتوره زمين خاك رنك هرنه كم لعل وسنكدن
جيبنده طوترسه يعنى نيك وبددن واصلح وافسددن درونده مضمر ايلديسه آنى
ظهوره كتوره ﴿ مثنوى ﴾ هرچه دزديدست اين خاك دژم * از خزانهٔ
حق ودرياى كرم) بوعبوس الوجه اولان خاك هرنه يى كم اوغورلمشدر حقك
خزينه سندن وكرمى درياسندن ﴿ مثنوى ﴾ شحنهٔ تقدير كويد راست كو *
آنچه برده شرح واده مو بمو) شحنهٔ تقدير الهى لسان حال الله راست سويله دير
اى خاك دژم اول نسنه يى كه ايلتدك واخذ ايتدك كيروموبمو شرح وير ﴿ مثنوى ﴾
دزد يعنى خاك كويد هيچ هيچ * شحنه اورا در كشد در پيچ پيچ) دزد يعنى خاك

اكا لسان حال الله دير هيچ هيچ برنسنه اوغورلمدم تقدير الهى شحنه سى اول خاكى
اشكنجه وعقوبته چكر ﴿ مثنوى ﴾ شحنه كاهش لطف كويد چون شكر *
كه برآويزد كند هرچه بتر) كاه اولوركه اول خاكه تقدير الهى شحنه سى شكر كبى
لطف سويلر يعنى لطافت هوا وملايمت بهارله اكا معامله ايلر كاه اولوركه اول
خاكى آصار هرنه كه اشكنجه دن بدتر وصعبتردر آكا ايلر خاكى آصمه سندن مراد
زميندن غبارى رفع ايدوب هواده معلق ايلمسى اولور نته كم شحنه لرك عادتيدر
بردزدى سارق اولديغى شبهه اقرار ايتدرمك ايسته سه لر اكا كاه ملايمت ايدرلر وكاهى
شدت وخشونت ستنه كيدرلر ﴿ مثنوى ﴾ تا ميان قهر ولطف آن خفيها *
ظاهر آيد زاتش خوف ورجا) تا قهر ولطف اورتا سنده اول مستورلر كه مراد
درون خاكده مستوره اولان اشيادر خوف ورجا آتشندن ظاهر كله ﴿ مثنوى ﴾
آن بهاران لطف شحنهٔ كبرياست * وان خزان تهديد وتخويف خداست)
اول بهارلر فى المثل شحنهٔ كبريانك لطفيدر واول خزان مثلا خداى تعالينك تهديد
وتخويفيدر ﴿ مثنوى ﴾ وان زمستان چارميخ معنوى * تا تواى دزد خفى
ظاهر شوى) واول زمستان معنوى چارميخدر تاسن اى خفى ومستور دزد ظاهر
وآشكاره اوله سن چونكم آفاقده اولان زمينك حالى بودر انفسى دخى بوكا كوره
قياس ايله نته كم آفاقك حالنى بيان ايلمكدن انفسك حالنى بيان ايلمكه شروع ايدوب
بيوررلر ﴿ مثنوى ﴾ پس مجاهد را زمانى بسط دل * يك زمانى قبض ودرد وغش
وغل) پس مجاهده برزمان بسط دل برزمان قبض ودرد وغش وغل اولور يعنى آفاقده
كاه قبض وكاه بسط وكاه لطف وكاه قهر نيجه ظاهر اولورسه انفسده دخى آنك كبى
كاه بسط دل وكاهى قبض دل كاه شادى وكاهى غم وكاه راحت وكاهى صحت وكاهى
سقم ظهوره كلور ﴿ مثنوى ﴾ زانكه اين آب وكلى كابدان ماست * منكر ودزد
ضياى جانها ست) زيراكه بوآب وكل كه بزم بدنلرمز در جانلرك ضياسنك منكر
ودزديدر ﴿ مثنوى ﴾ حق تعالى كرم وسرد ورنج ودرد * برتن ما مى نهد
اى شيرمرد) حق تعالى حضرتلرى كرم وسرد ورنج ودردى بزم تنمز اوزره قور
اى شيرمرد ﴿ مثنوى ﴾ خوف وجوع ونقص اموال وبدن * جمله بهر نقد
جان ظاهر شدن) قورقو وآجلق ومالرك وبدنك اكسلمسى جميعسى جان نقدينك
ظاهر اولمسندن اوترى يدر يعنى عدودن خوف ايتمك وآجلق واموال وارزاقك
نقصى ودخى بدنك خسته لكله اكسلمسى بوجمله ذكر اولنان رياضات وامتحانات
نقد جانك نقصى ظاهر اولمسندن اوترى يدر وبونلره صبر قيلنه وكنديسنك الله ايچون
ايدوكنى بيلوب آكا رجوع قيلنه بشارت عظيمه مقرردر (كما قال الله تعالى ولنبلونكم
بشىء من الخوف والجوع ونقص من الاموال والانفس والثمرات وبشر الصابرين

الذين اذا اصابتهم مصيبة قالوا انا لله وانا اليه راجعون ﴿ مثنوى ﴾ اين وعيد
ووعدها انگيختست * بهر اين نيك و بدى كامیختست) بو وعيدلر ووعده‌لر
قو پرلمشدر بونيك و بددن اوتريكه برى برينه قرشمش ﴿ مثنوى ﴾ چون كه
حق و باطلى آميختند * نقد وقلب اندر حرمدان ريختند) چونكم حق
و باطلى برى برينه قرشدردیلر نقد وقلبى حرمدان ايچره دوكدیلر
حرمدان حرم برينه ديرلر اندن مراد بو عالم اولور ﴿ مثنوى ﴾ پس محك
ميبايدش بگزيده * در حقايق امتحانها ديده) پس برگزيده محك كرك حقايقده
امتحانلر كورمش يعنى اول نقد وقلبك جانبنى تمييز ايلكدن اوترى بركزيده محك
لازمدر كه اول محك هر شيئك حقيقتلرنى وماهيتلرنى فرق ايلكده تمام امتحانلر
وتجربه‌لر كورمش اوله ﴿ مثنوى ﴾ تاشود فاروق اين تزويرها * تابود دستور زين
تدبيرها) تابوتزويرلرى زياده فرق ايدیجى اوله تابوتدبيرلرك دستورى اوله
يعنى اول محك بوديناده اولان تزويراتى فرق قيليجى وحق باطلدن تمييز اوليجى
اوله تاكم بودين وطريقده وفرق وتمييز مرتبه سنده اولان تدبيرلرك قانونى
وقاعده سى اوله اول محكدن مراد عالم ربانى ومرشد حقانى اولان شول شيخ كاملدر
كه كندى يه تابع اولان خالصلرى مزور اولان ناقصلردن تمييز ايليوب وانلره علم
وحكمت شيرين و يردكده آنلر دخى اول مربى كاملى غيريلردن بركزيده ايدوب
آكا تابع وطفيل اوله لرتنه كم بو معنايه اشارت ايدوب بيوردولر ﴿ مثنوى ﴾
شيرده اى مادر موسى ورا * واندر آب افكن مينديش از بلا * هر كه دررو ز
الست آن شير خورد * همچو موسى شيررا تمييز كرد) اى موسينك مادرى موسايه
سود وير وصويه آت بلا وغرق آيدن انديشه ايله يعنى اى مربى كامل موسى
مشرب اولان مريده كه شير علم وحكمتى وير وآنى آب علم ومعرفت ايچره القا ايله
وغرق آب اولمقدن وضايع وضال اولمقدن فكر ايلمه هر شول كمسه كه روز الستده
اول شيرى ايچدى حضرت موسى كبى شيرى تمييز ايلدى يعنى اول مريد كه روز
الستده علم وحكمت سودينى بر مربى كاملك روحندن نوش ايلدى بو عالمه كلدكده
آنى تمييز ايليوب آنك طالبى اولدى واندن غيريدن اعراض قيلدى نته كم
حضرت موسى عليه السلام بركره مادرينك سودينى ايچوب اندن مفارقت
ايلدكدنصكره سائر مربى ودايه‌لرك سودين قبول ايلميوب آخر الامر ينه
مادرينك سودين قبول ايلدى نته كم بو بيت شريفدن معلوم اولور
﴿ مثنوى ﴾ گر تو بر تمييز طفلت موليى * اين زمان اى ام موسى ارضعى)
بو آيت سوره قصصده در (واوحينا الى ام موسى ان ارضعيه) شول زمانده كه
موسى عليه السلام طوغدى وفرعونك ذبح اولاد بنى اسرائيلده حكمى غايته

ايردى حضرت موسى عليه السلامك مادر مشفقه سى خوف ايلديكه ولادت
موسى مشهور اوله وفرعونك آدملرى كلوب اوى جست وجو ايلدكده حضرت
موسايى بر تنوره براقشدى پس جناب عزت بيوردىكه بز وحى ايلدك موسانك آناسنه
اول موسايى ارضاع ايله ديكلكله اى تفسير ايچوندر (فاذا خفت عليه) پس
اكر سن اول موسانك اوزرينه فرعونك قتلندن خوف ايدرسن (فالقيه فى اليم)
پس القا ايله آنى درياى نيله (ولا تخافى) وخوف ايتمه كه اول ضايع اولمز (ولا تحزنى)
دخى مفارقتنه محزون اولمه (انا رادوه اليك) تحقيقا بز اول موسايى عن
قريب سكا رد ايدرز (وجاعلوه من المرسلين) وبز آنى شرف نبوتله مشرف ايدوب
زمره مرسليندن قيليجى يز معنى بيت حضرت مولانا مرشد الوقت اولنى مادر
موسايه تشبيه ايدوب ومريدلرين موسايه تمثيل ايدوب اول مرشده خطاب ايدوب
ديرلر كه اكر سن مريدك طفلنى تمييز ايتمكه مولع وحريص ايسك بوزمانده اى ام
السا لكين ودايه طالبين اطفال سلوكى شير حكمتله پرورش ولبن معرفتدن انلره
خورش ويركه تاسنك شير حكمتكدن استلذاذ ايدوب غيرينك شيرينه طالب
اولميه‌لر نته كم حضرت موسى والده سندن غيرى مثك سودين قبول ايتمدى وسالكه
غيرينك سودندن مراد سائر مربى شكلنده اولان كمسه‌لرك وجودندن ظهور
ايلين ريا وسمعه ايله اولان كلمات وخالص اولمين حالات ونافع اولمين عملبيلدر
﴿ مثنوى ﴾ تابيند طعم شير مادرش * تا فرو نايد بدايه بدسرش) تاكندى
مادرينك طعم ولذتنى كوره تاآنك باشى بد اولان مربى ودايه يه اشغه كلميه
وتنزل قيلميه

﴿ شرح فائده حكايت آن شخص شترجوينده ﴾

﴿ مثنوى ﴾ اشترى گم كرده اى معتمد * هر كسى اشتر نشانت ميدهد)
اى معتمد بر اشترى كم وضايع ايلمشسن هر بر كسه اشتردن سكا بر نشان ويرر ﴿ مثنوى ﴾
تو نميدانى كه آن اشتر كجاست * ليك دانى كه نشانيها خطاست) سن بيلمزسن كه اول
اشتر قنده‌در لكن بيلورسن كه بو نشانلر خطادر كه اهل تقليد سكا اندن مجرد ظن
وكمانله خبر ويردرلر ﴿ مثنوى ﴾ وانكه اشتر گم نكرد او از مرى * همچوان كم
كرده جويد اشترى) واول كمسه كه اشتر ضايع ايلمدى اول كمسه كه عناد وتقليد
جهتندن اول اشترى ضايع ايلمش كمسه كبى بر اشتر طلب ايلر يعنى بر دخى واركه
اول تحقيقا دوه سن يتوروب بروجه يقين طالب اشتر اولان كمسه يه تابع اولوب
تقليد ايله بو دخى اشتر طالبى اولور وآنك كبى كم كرده اولان اشترى طلب قيلور
﴿ مثنوى ﴾ كه بلى من هم شتر گم كرده ام * هر كه يابد اجرتش آورده ام)
آكا سؤال ايدنلره ديركه بلى بنده شتر ضايع ايلمشم هر كيم كه اول ضايع اولمش

اشترمی بوله اکا اجرت کتورمشم ﴿ مثنوی ﴾ تادر اشتربا تو انبازی کند *
بهر طمع اشتر این بازی کند) تا اشترده سنکله انبازلق ایده وآنی بواد قده
اندن حصه آله اشتر طمعندن اوتری بولعب وظرافتی ایلر ﴿ مثنوی ﴾ اونشان
کژ بشناسد ز راست * لیک گفت آن مقلدرا عصاست) اول مقلد اکری نشانی
طوغری نشاندن اکلمز لیکن سنك سوزك اول مقلده عصا وقوندر ﴿ مثنوی
هرچه راکوبی خطا بود آن نشان * او بتقلید تو میکوید همان) هرنه یی که اشتر
دن خبر ویرنلره اول نشان خطا ایدی دیه سن اول مقلد سکا تقلید ایله همان
آنی دیر لکن دیدیکی کلامك حقیقتنه عالم دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ چون نشان
راست کو یند و شبیه * پس یقین کردد ترا لاریب فیه) چونکم سکا اشتردن راست
نشان وراسته مشابه نشان دیه لر پس یقین اولور سکا انده شك وریب اولمز ﴿ مثنوی
آن شفای جان رنجورت شود * رنگ روی و صحت و زورت شود) ول راست نشان سنك
رنجور اولان جانکك شفاسی اولور سنك یوزکك رنکی وصحت و زورك اولور
﴿ مثنوی ﴾ چشم تو روشن شود پایت دوان * جسم تو جان کردد و جانت روان) سنك
چشمك روشن و سنك پایك یاپیجی اولور سنك جسمك جان وجانك حق جانبنه
روان اولور ﴿ مثنوی ﴾ پس بکوبی راست کفتی ای امین * این نشانیها
بلاغ آمد مبین * فیه آیات ثقات بینات * این براتی باشد وقدر نجات) حکمت
دین واسرار یقین ناقهٔ ضاله کبیدر که مقدما عالم الستده مؤمنك بالقوه کندی یه
ملك اولمش ایکن وکندی اول اسراری بیلش ایکن عالم طبیعتده کلك ایله آنی ضایع
قیلدی پس آنك طلبنده جد وسعی ایدوب هرقنغی فرقه دن سؤال ایلسه هر کس
قیاسات عقلیه ودلائل نقلیه برله اول حکمت ضاله دن نشانلر ویررلر لکن اول مؤمنه
بو ظنیات واستدلالاتدن شفای صدر حاصل اولمز وقلبنه اطمئنان کلمز چون بر مرشد
سکا ای طالب مجد ایشته راست نشان دیسه و یا راسته مشابه پس سکا یقین اولور که
اول نشانده شك وکمان یوقدر پس سن اول مرشده دیرسن راست سویلدك
ای امین اسرار یقین بو نشانلره منسوب اولان کلمات صحیحه مطلوبه واصل ایدیجی
کلدی ظاهر واشکاره (البلاغ ما یتوصل به الی الشیء المطلوب) دردنجی آکادیرسنکه
بو نشانلرده واردر علامات عظیمه ومحکمات جسیمه و براهین باهره بو نشان برات
اولور وصال مقصوده ودخی نیران هجراندن خلاصه ونجاته تقدیر اولور یعنی
قدر نجاتك معناسی تقدیر نجات دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ این نشان چون داد کویی
پیش رو * وقت آهنکست پیش آهنك شو) اول امین چونکم بو نشانی ویردی
سن اکا ایلرو یوری دیرسن آهنك وقتیدر پیش آهنك اول یعنی مقصود قصد
ایلمك وقتیدر پیشوا اول و بنی آکا دلالت قیل ﴿ مثنوی ﴾ پی روی تو کنم

ای راست کو * بوی بردی ز اشترم بنما که کو) ای راست کو سکا پیرو لك وتبعیت
ایلیم بنم اشترمدن بوی ایلندك بکا اشترمی کوستر که قنی ﴿ مثنوی ﴾ پیش
آنکس که نه صاحب اشتر یست * کو درین جست شتر بهر مریست) اول کمسه نك
قتنده که او صاحب اشتر دکلدر که اول کیمسه که بو ضایع اولمش شتر طلبنده ربا
وتقلیددن اوتریدر ﴿ مثنوی ﴾ زین نشان راست نفزودش یقین * جز ز عکس
ناقه جوی راستین بو راست) نشاندن آنك قتنده یقین زیاده اولمدی راست
اولان ناقه جویك عکسندن غیری یعنی اول راست اولان محققك عکسندن غیری
مقلدك وجودنده یقین زیاده اولمدی مکر که آنك صدقنك اثر و پرتوی بوکا منعکس
اولوب اثر یقین آنك قلبنده حاصل اولدی ﴿ مثنوی ﴾ بوی برداز جد
و کرمیهای او * که کزافه نیست این هیهای او) مقلد اول محققك جد
و کرمیلرندن رایحه ایلندی کندی یه بویله دیو که اول طالب اشتر اولانك هیهایی
کزافه دکلدر وطلبده بو قدر جد وسعی ایلمسنك بر اصلی واردر ﴿ مثنوی ﴾
اندرین اشتر نبودش حق ولی * اشترکم کرده است او هم بلی) اول طلبده صادق
ومحقق اولان کمسه نك اشترنده اول مقلدك حقی و حصه سی اولمدی ولکن اول
هم بلی بر اشترکم ایلمشدر ﴿ مثنوی ﴾ طمع ناقهٔ غیر رو پوش شده * آنچه
از وکم شد فراموش شده) لکن غیرك ناقه سنك طمعی اول کمسه یه حجاب و پرده
اولمشدر اول نسنه که اندن کم اولدی آنك فراموشی اولدی یعنی نعم او مقلد هم
بر اشتری ضایع قیلدی لکن اشترنی وضایع قیلدیغنی کمال غفلتدن فراموش ایلدی
﴿ مثنوی ﴾ هرکجا این میدود او میدود * از طمع همدرد صاحب میشود)
هر قنده اول طلبده محقق اولان یلر بو مقلد اولان هم اکا تبعیتله اکا تقلیدا انکله یله
یلر طمعندن اشتر صاحبی ایله همدرد ومصاحب اولور ﴿ مثنوی ﴾ کاذبی
با صادقی چون شد روان * آن دروغش راستی شد ناکهان) بر کاذب چونکه بر صادقله
روان اولدی اول کاذبك دروغی راست اولدی ناکهان یعنی اول صادقك مقارنت
ومصاحبتی برکاتیله آنك تقلید ودروغی تحقیق وصدق مرتبه سنه ایردی
﴿ مثنوی ﴾ اندران صحرا که آن اشتر شتافت * اشتر خود نیز آن دیکر بیافت)
اول صحراده که اول اشتر ایدی یعنی شول مرتبه ده که اول محقق وصادق اولان
اشتر طالبی اشترنی بولدی وآنك اخذنه سرعت قیلدی اول غیریسی دخی کندی
اشترنی بولدی یعنی محققك اشتری بولدیغی مقامده مقلد دخی کندی یتوردیکی
وفراموش ایلدیکی دوه یی بولدی ﴿ مثنوی ﴾ چون بدیدش یاد آورد آن
خویش * بی طمع شد ز اشتران یار و خویش) چونکم مقلد اول صحراده کندینك
ضایع اولمش اشترنی کوردی اول زمان خاطرینه کتوردی ومطلوبنی بولدی اول یار

وخصمنك اشترندن طمعسز اولدی بعض نسخه ده واو عاطفه سز یار خوش واقعدر
یعنی کندی یارنك اشترندن بی طمع اولدی دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ آن مقلد شد
محقق چون بدید * اشتر خودرا که آنجا می چرید) اول مقلد محقق اولدی چونکه
کندینك اشترنی کوردیکه اول صحراده اوتلاردی یعنی چونکم کندینك
مفقود ومقصودنی اول مقامده کوردی مقلد محقق اولدی وتحقیق ویقین
مرتبه سنه وصول بولدی ﴿ مثنوی ﴾ اوطلبکار شتر آن لحظه کشت * می
نجستش تاندید اورا بدشت) ومقلد شترك اول لحظه طلبكاری اولدی وتحقیقا
اول حینده آنی طلب قیلدی آنی طلب ایلدی تاآنی دشتده کورمدی یعنی اول
صحراده آنی مشاهده ایلدکجه حقیقتله آنك طالبی اولمدی بلکه آنی کوردکدن
وبیلدکدنصکره مع التحقیق آنی جست وجو قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ بعد
ازان تنهاروی آغاز کرد * چشم سوی ناقهٔ خود باز کرد) اندنصکره تنها رولکه
آغاز وشروع ایلدی کندینك ناقه سی جانبنه چشم نظرنی آچدی ﴿ مثنوی ﴾
کفت آن صادق مرا بکذاشتی * تا باکنون پاس من میداشتی) اول صادق
کندی یه تقلید ایلین مقلده دیدی بنی ترك ایلدك شمدی یه دکین ای مقلد بنم پاس
ورعایتمی طوتدك یعنی بوآنه دك بنم آدمی حفظ ایتدك وبکا تابع اولوب راه مقصوده
بیله کتدك پس نیچون بنی بوآنده ترك ایتدك ﴿ مثنوی ﴾ کفت تا اکنون
فسوسی بوده ام * وزطمع درچاپلوسی بوده ام) مقلد محققه ایتدی بوآنه دك
فسوسه منسوب یعنی بیهوده لکه مخصوص اولمشم وطمعدن چاپلوسلکده
وسکا تملق ایلمکده اولمشم ﴿ مثنوی ﴾ این زمان همدرد تو کشتم که من *
درطلب ازتو جدا کشتم بتن) اما بو زمانکه مرتبهٔ تحقیقه ایرشدم سنك همدردك
اولدمکه بن طلبده جمله سندن جدا اولدم ﴿ مثنوی ﴾ ازتو میدزدیدمی
وصف شتر * جان من دید آن خود شد چشم پر) اشترك وصفنی سندن اوغورلدم
یعنی سندن استماع ایدوب اوکرندم بنم جانم کندینك آن ومطلوبنی کوردی چشم
پر اولدی یعنی غنی القلب اولدم ﴿ مثنوی ﴾ تا نیابیدم نبودم طالبش * مس
کنون مغلوب شد زر غالبش * سیئاتم شد همه طاعات شکر * هزل شد فانی
وجد اثبات شکر) مادامکه آنی بولمدم اکا طالب اولمدم شمدی مس مغلوب
وزر اکا غالب اولدی سیئاتم جمیع طاعات اولدی خدایه شکر اولسون هزل وتقلید
فانی ومحو اولدی وجد وتحقیق باقی وثابت اولدی خدای تعالی یه شکر اولسون
یعنی اول طلب وعلم وحکمت ضاله ده محقق اولان کسه یه علی طریق التقلید
والتشبه تبعیت قیلان کسه بعد وجدان مقصوده ومصادفهٔ مطلوبه دیرکه
ای عاشق صادق وبار موافق تابن تقلید له ارادیغم بتوکی بولدم اکا طالب اولمدم

پس تقلید وتشبه اولان مغلوب اولدی وزر تحقیق ومشاهده اکا غالب کلدی بنم
طالب علم وحکمتده ایلدیکم سیئات همه طاعات اولدی شکر والحمد لله وحقلرنده
(اولئك یبدل الله سیئاتهم حسنات) دین طائفه نك زمره سندن اولدم وهزلیاتم
محو اولدم وجد ونیکو کارلق ثبات بولدی شکر اول توفیق ایدن معطی وهابه دیر
﴿ مثنوی ﴾ سیأتم چون وسیلت شد بحق * پس مزن بر سیأتم هیچ دق)
سیأتم چونکم حقه وسیله اولدی وهزل وتقلیدم بنی چونکم جد وتحقیق مرتبه سنه
واصل قیلدی چونکم بویله در پس بنم سیأتم اوزره هیچ طعن ودق اورمه که
(رب معصیة توصل الی رحمة الله) دیدکلری بو معنایه کوره در ﴿ مثنوی ﴾
مر ترا صدق تو طالب کرده بود * مر مرا جد وطلب صدق کشود) سنی بو خصوصده
سنك صدقك طالب ایلمش ایدی سنك جد وطلبك تحقیق بکا بر صدق آچدی
﴿ مثنوی ﴾ صدق تو آورد در جستن ترا * جستنم آورد در صدقی مرا)
سنك صدقك سنی طلبه کتوردی بنم تقلیدله جست وجویم بنی صدقه کتوردی
﴿ مثنوی ﴾ تخم دولت در زمین می کاشتم * سخره وبیکاری پنداشتم)
دولت تخمنی زمینده اکدم بن انی مفت وبیکارلق ظن ایلدم یعنی تخم دولت
وسعادتی طلب یرنده اکدم آنك دولت تخمی اولدیغندن بی خبر اولدیغم حالده
آنی بن اجرت وعوضسز ونفعسز صاندم نتیجه وعاقبتنده بوقدر نفع وفائده وارمش
الآن بیلدم واکا واقف اولدم دیدی ﴿ مثنوی ﴾ آن نبد بیکار کسبی بود چست
* هر یکی دانه که کشتم صد برست) اول تقلید ایله اولان طلب وسعیم بیکار
اولمدی بلکه چست وخوش بر کسب وعمل اولدی هر دانه که اکدم یوز بتدی
یعنی حین طلبده هر نقدر همت وسعی دانه لرین اکدمسه آنك نتایج واثاری
یوز مرتبه زیاده حاصل اولدی ﴿ مثنوی ﴾ دزد سوی خانهٔ شد زیر دست *
چون در آمد دید کان خانهٔ خودست) مثلا بر دزد نهانی برخانه جانبنه
کندی تاآندن بعض نسنه اوغورلیه چونکه دزد خانه نك ایچنه کلدی کوردیکه
اول خانه کندینك خانه سیدر یعنی بنم حالم شول دزد حالنه بکزرکه سرقت
اسباب ایتمك ایچون نهانی برخانه یه قصد ایلدی پس کوردیکه اول خانه کندینك
خانه سیدر والدیغی اسباب کندینك اسبابیدر ﴿ مثنوی ﴾ کرم باش ای سرد تاکرمی
رسد * بادرشتی ساز تا نرمی رسد) ای سرد کرم اول تاسکا کرملك ایرشه خشونت
ومشقتله کچنك تاسکا ملایمت یتشه یعنی ای طالب حکمند سرد اولان کرم اول وحرارتله
طلب قیل تادرونکه شوق الهی وشوز ربانی یتشه وطلب حکمنده شدت ومشقتله دوزل
وشدایده وریاضته صبر قیل تاکم لطافت روحانی ونعمت حقانی حاصل اوله ﴿ مثنوی ﴾
آن دو اشتر نیست آن یك اشترست * تنك آمد لفظ معنی بس پرست * لفظ در
معنی همیشه نارسان * زان پیمبر کفت قد کل لسان) نفس الامرده اول ذکر اولنان

حکمت ناقه‌سی ایکی دکلدر که بری محققك و بری مقلدك اوله بلکه حقیقت واحده‌در والفاظدن ایکی اشتر متفهم اولدیغی لفظ تنك کلمشدر ومعنی زیاده طولودر بحر معنی کوزهٔ لفظه صیغمز بواجلدن متکلم اولانك مرادی اوزره معنانی الفاظله تعبیر قیله مز (لاسیما فی الشعر) لفظ معنایه همیشه نارساندر یعنی لفظ معنایه دائما ایرشمیجیدر که کماهو حقه واصل اوله مز حضرت رسول علیه السلام اول سببدن قد کل لسان دیدی یعنی اول اجلدن پیغمبر علیه السلام بیوردیلر (من عرف الله کل لسانه) زیرا هرنه قدر عبارات الفاظ وکلماتله تعبیر وتقریر قیلسه ینه دریادن برقطره وآفتاب انواردن برذره قدر اولمز نته کم ابن فارض بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر (بیت) فالسن من یدعی بالسن عارف * وقد عبرت کل العبارات کلت ﴿ مثنوی ﴾ نطق اسطرلاب باشد درحساب * چه قدر داند زچرخ وآفتاب * خاصه چرخی کین فلك زوپره ایست * آفتاب آفتابش ذره ایست) نطق فی المثل حسابده اسطرلاب کبیدر فلك وآفتابدن اسطرلاب نقدر بیلور یعنی اول ربع دائره چرخ وآفتابدن نقدر بیلور آنجق یعنی اوضاع فلکیه‌یی وارتفاع وانخفاض شمسیه‌یی بیلدیرر کماهو حقه چرخ وآفتابك علمنی احاطه قیلمز کذلك المنطق لایحیط فلك المعنی خصوصا انك کبی برچرخ که بوفلك آندن بر پره در آفتاب اول چرخك آفتابندن برذره‌در یعنی علی الخصوص شول برفلك حقیقی نیجه بیلور ونظر آنی ادراك قیلور که بوفلك محسوس آکا نسبت بر پره کبیدر وبونك آفتابی آکا نسبت برذره کبیدر (بیت) ومن مشرعی بحر المحیط کقطرة * ومن مطلعی نور البسیط کلمعة) دینلر بوچرخ وآفتابه ایرنلر در

﴿ بیان آنکه در هر نفسی فتنهٔ مسجد ضرار هست ﴾

﴿ مثنوی ﴾ چون پدید آمد که آن مسجد نبود * خانهٔ حیلت بدو دام جحود) چون ظاهر کلدیکه اول مسجد ضرار حقیقتده مسجد دکل ایدی حیله ومکر خانه‌سی ودام جحودی ایدی یعنی جحودلر آنی مسلمانلری آولمق ایچون طوزاق ایلدیلر ﴿ مثنوی ﴾ پس نبی فرمود کانرا برکنند * مطرحهٔ خاشاك وخاکستر کنند) پس حضرت رسول علیه السلام اصحاب عظامدن بعض کسه‌یه بیوردیکه اول مسجد ضراری یرندن قلع ایدوب خراب ایده‌لر خاشاك وخاکسترك طرح اوله‌جق محلی ایلیه‌لر (کما روی عن النبی صلی الله علیه وسلم انه دعا مالك بن دخشم ومعن بن عدی وعامر بن السکن ووحشی فقال لهم انطلقوا الی هذا المسجد الظالم اهله واهدموه واحرقوه ففعلوا واتخذوا مکانه کناسة کذا فی البیضاوی وفی المدارك قال فی تفسیر هذه الایة کل مسجد بنی مباهاة اوریاء اوسمعة اولغرض سوی ابتغاء وجه الله اوبمال غیرطیب فهو لاحق بمسجد الضرار ﴿ مثنوی ﴾

صاحب مسجد چو مسجد قلب بود * دانها بر دام ریزی نیست جود) مسجد صاحبی مسجدی کبی قلب ایدی ومزور ایدی دام اوزره دانه‌لر یکه دوکرسن جود وکرم دکلدر زیرا اول دانه‌لردن مقصود دکشکار در اول وقت جود وکرمدر که آنده غرض اولمیه ﴿ مثنوی ﴾ کوشت کاندر شست تو ماهیر باست * آنچنان لقمه نه بخشش نی سخاست) کوشت پاره‌سی که سنك اولته کده ماهیر بادر یعنی شول ات پاره‌سیکه آنی ماهی یی صید وشکار ایتمك ایچون اولته یه قویوب دریایه براغورسن انجلین لقمه نه احسان در نه سخادر ﴿ مثنوی ﴾ مسجد اهل قبا کان بد جماد * آنچه کفو اونبد راهش نداد * در جمادات اینچنین حیفی نرفت * زد دران ناکفو میرداد تفت) اهل قبانك مسجدی که اول مسجد جماد ایدی اول نسنه که انك کفو ونظیری دکل ایدی اکا یول ویرمدی یعنی اهل نفاقك مسجدی آنك مثلی دکل ایدی زیرا مسجد قبا لله وفی الله ومسجد ضرار للریاء واضلال عباد الله ایدی پس مسجد قبا آنك ظهورینه یول ویرمدی جماداته بونجلاین برحیف کندی وظلم واقع اولمدی یعنی خالصا لوجه الله اولان خراب وهلاك اوریا ومکر ایچون اولان بارونق وتابناك واقع اولمدی کورکه اول ناکفوه امیرداد یعنی حضرت رسول باسداد و پرشاد اول مسجده شعله اوردی نته کم بیوردیکه (احرقوه واهدموه واجعلوا مکانه کناسة ﴿ مثنوی ﴾ پس حقایق را که اصل اصلهاست * دانکه آنجا فرقها وفصلهاست) پس حقایق ایچونکه اول حقایق اصلارك اصلیدر بیلکه اول حقایقده یعنی اول حقایقك مابینده فرقلر وفصللر وار در یعنی حقایق انسانیه که (یا ابن آدم خلقتك لاجلی وخلقت الاشیاء لاجلك) حدیث شریفنك مقتضاسنجه اصل اصول اشیاء اولور زیرا اشیانك خلقتی بالتبع وانسانك خلقتی بالاصاله اولور پس جمادات مابینده اعلا وادنالق فرقی بولنیجق بیلکه اول حقایق انسانیه مابینده دخی فرقلر وفصللر واردر ﴿ مثنوی ﴾ نه حیاتش چون حیات او بود * نه مماتش چون ممات او بود) نه انك حیاتی آنك حیاتی کبی اولور نه آنك مماتی آنك مماتی کبی اولور یعنی نه اول برکسه‌نك حیاتی برآخرك حیاتی کبی وکذلك نه مماتی آنك مماتی کبیدر رسل ایله انبیا مابینده وانبیا ایله اولیا مابینده وکذلك اولیا ایله صدیقین وصدیقین ایله مؤمنین مابینده فرق وار در (کما قال عباس ابن عطا ادنی منازل المرسلین اعلی مراتب النبیین وادنی مراتب النبیین اعلی مراتب الصدیقین وادنی مراتب الصدیقین اعلی مراتب المؤمنین وقس علی هذا سائر الانسان) یعنی مؤمنین ایله کافرین وموافقین ایله منافقین وکاذبین ایله صادقین ما بینده دخی فرق عظیم چوقدر (کما قال الله تعالی فی الفریقین مثل الفریقین کالاعمی والاصم والسمیع والبصیر هل یستویان مثلا افلا تذکرون)

وقال تعالى ايضا فى هذا النوعين) وما يستوى الاعمى والبصير ولا الظلمات ولا النور
ولا الظل ولا الحرور وما يستوى الاحياء ولا الاموات) بو ايكى فرقه نك حقنده
بيوررلر (وما يستوى البحران هذا عذب فرات وهذا ملح اجاج) وعالم ايله
جاهل حقنده (هل يستوى الذين يعلمون والذين لا يعلمون) ومهتدى ايله ضاله
حقنده (افمن يمشى مكبا على وجهه اهدى ام من يمشى سويا على صراط مستقيم)
بيوررلر (فقال فى الصالحين والفاسدين (ام نجعل الذين آمنوا وعملوا الصالحات
كالمفسدين فى الارض ام نجعل المتقين كالفجار) محصل انسان ما بينده تفاوت
چوقدر و بو خصوصده واقعه اولان آيات واحاديث وكلمات اكا بر ه نهايت يوقدر
بوقدر له اكتفا اولندى والله اعلم ﴿ مثنوى ﴾ كوراوهر كز چو كوراو مدان *
خودچه كويم حال فرق آن جهان) آنك قبرنى هر كز آنك قبرى كبى بيله يعنى ذكر
اولنان فريقينك مقبره لرى بيله برابر دكلدر كه احوال برزخ دخى متفاوتدر اول
جهانك فرقنك حال ووصفنى نه سويليم كه تعبيرى قابل دكلدر ﴿ مثنوى ﴾
بر محك زن كار خود اى مرد كار * تانسازى مسجد اهل ضرار) اى مرد كار
كندى كاركى محكه اورتا اواهل ضرار مسجدنى دوزميه سن يعنى نفاق ور يا ايله
عمل ايليه سن ﴿ مثنوى ﴾ تو بران مسجد كنان تسخر ردى * چون نظر
كردى تو خودز يشان بدى) سن اول مسجد ضرار ايديجيلره تسخر اوردك يعنى
استهزا ايلدك چونكم نظر ايلدك سن خود انلردن ايدك يعنى چونكم سن كندى
حالكه امعان نظر له نظر ايليه سن كنديكى انلردن كوررسن سنك حالك بو چار
هنديدن بحمد الله بن سويلدم ونمازم فاسد اولمدى دين هندينك حالنه بكرزته كم بيوررلر

﴿ حكايت هنديكه بايار خود جنك مى كرد ﴾
﴿ بر كارى وخبر نداشت كه او هم بدان مبتلاست ﴾

﴿ مثنوى ﴾ چار هندو در يكى مسجد شدند * بهر طاعت راكع وساجد شدند)
درت هندو بر مسجده كتديلر طاعتدن اوترى راكع وساجد اولديلر ﴿ مثنوى ﴾
هر يكى بر نيتى تكبير كرد * در نماز آمد بمسكينى ودرد) اول درت هندينك هر بريسى
بر نيت اوزره صلواته تكبير ايلدى مسكنت ودرد له نمازه كلدى ﴿ مثنوى ﴾
موذن آمد زان يكى لفظى بجست * كاى موذن بانك كردى وقت هست) مؤذن
كلدى واول بر هنديدن بر لفظ صادر اولدى بويله ديو كه اى مؤذن بانك ايلدكمى وقتيدر
يعنى اذن اوقود كمى ووقت اولديمى ﴿ مثنوى ﴾ كفت آن هندوى ديكر از نياز *
هى سخن كفتى و باطل شد نماز) اول غيرى هندى نياز وخضو عندن نماز ايچره
تكلم ايلين هندى يه ديدى هى فلان نماز ايچره سوز سويلدك نمازك باطل اولدى
﴿ مثنوى ﴾ آن سوم كفت اين دوم راكاى عمو * چه زنى طعنه بر وخود را بكو)

اول اوچنجى هندى بو ايكنجى هندى يه ايتديكه اوعمو اول هندى يه نه طعنه اورر سن
كنديكه سويله يعنى نمازده سويله دك ديو آكا طعن ايلمه آنى كنديكه سويله واول طعنى
كنديكه ايليوب نفسكى اصلاح ايله ﴿ مثنوى ﴾ آن چهارم كفت حمد الله كه من *
در نيفتادم بچه چون آن سه تن) اول دردنجى هندى ايتدى الحمد لله كه بن اوچ
كمسه كبى قيويه دوشمدم يعنى نماز ايچنده طعن ايلمدم وغيرى يه سوز سويلمدم پس
آنلر كبى صلاتم فاسد اولمدى ديدى ﴿ مثنوى ﴾ پس نماز هر چهاران شد تباه *
عيب كويان بيشتر كم كرده راه) پس هر درت هندينك نمازى تباه اولدى بو اجلدن
يولى عيب كويلر زياده رك كم ايلمشدر يعنى عيب كويلر معيوب اولنلردن زياده
كمراه اولمشلردر زيرا كندى نفسن بكمك كه عجب در اكبر ذنوبدر ونفسندن غافل
اولوب خلقك عيوبنه مشتغل اولمق دخى اعظم عيوبدر بو اجلدن عيب كويلر
معيوبلردن آرتق يوللرين ياوى قيلمشلردر ﴿ مثنوى ﴾ اى خنك جانيكه
عيب خويش ديد * هر كه عيبى كفت آن بر خود خريد) اى سعادتلو شول جانكه
كندى عيبن كوردى وهر كسه كه بر عيب سويلدى آنى كندى يه الدى وكندى
عيبنه مشغول اولدى (كما روى الديلمى فى فردوس الاخبار عن انس قال قال عليه السلام
طوبى لمن شغله عيبه عن عيوب الناس وانفق الفضل من ماله وامسك الفضل
من قوله ﴿ مثنوى ﴾ زانكه نيم اوز عيبست آن بد مست * وآن دكر نيمش
زغيبستان بدست) زيرا انسانك نصفى عيبلق عالمندندر كه اول حيوانيت وسفليتدر
ونصفى غيبلق عالمندندر كه اول روحانيت وعلويتدر ﴿ مثنوى ﴾ چونكه بر سر مر تراده
ريش هست * مرهمت بر خويش بايد كار بست) چونكه سنك باشك اوزره اون ياره
واردر مرهمكى كندك اوزره باغلمق كرك يعنى چونكم سنك نفسك باشنده امراض
نفسانيه واخلاق حيوانيه دن نيجه امراض معنويه واردر بو مرضلرك مرهمى
كندى اوزريكه كركدر عيب بيلك كارن بغليه سن وعيب ونقصانك اوزره كيجه
وكوندز اغليه سن ﴿ مثنوى ﴾ عيب كردن خويش را دا روى اوست *
چون شكسته كشت جاى ارحموست) كندو يى عيب ايلك اول ريشك داروسيدر زيرا
چونكه شكسته اولدى كندو يى معيوب وناقص بولدى ارحموا حديثنك محلى اولدر
(كما قال عليه السلام ارحموا ثلاثا عزيز قوم ذل وغنى قوم افتقر وعالما يلعب به الجهال
وكما قال عليه السلام الرجال على اربعة انواع رجل يدرى و يدرى انه يدرى فهو عالم
فاتبعوه ورجل لا يدرى ولا يدرى انه لا يدرى فهو جاهل فاجتنبوه ورجل يدرى ولا يدرى
انه يدرى فهو نائم فايقظوه ورجل لا يدرى و يدرى انه لا يدرى فهو عاجز فارحموه
﴿ مثنوى ﴾ كرهمان عيبت نبود ايمن مباش * بو كه آن عيب از تو كردد نيز فاش)
اكر اول مؤمن قرنداشكده ديديكك عيب سنده اولمديسه ايمن اولمه بلكه احتمالدر كه

اول عیب سندن دخی صوك دمده فاش اوله زیرا حضرت رسول علیه السلام بیورمشلردر که (من عیر اخاه بذنب لم یمت حتی یعمله وقال علیه السلام ایضا لا تظهر الشماتة لاخیك فیرحمه الله و یبتلیك رواهما الترمذی عن ابی هریرة

﴿ مثنوی ﴾ لا تخافوا ازخدا نشنیدهٔ * پس چه خودرا ایمن وخوش دیدهٔ) خدادن لا تخافوا سوزنی اشتما مشسن پس نه سیدن کندیکی ایمن وخوش کورمشسن یعنی اللهدن (لا تخافوا ولا تحزنوا) خطابنی اشتمدك پس نیچون ایمن وخوش کوردك کندیکی لاسیما حضرت حق کلامنده (ولا یأمن مکر الله الا القوم الخاسرون) بیوردی ﴿ مثنوی ﴾ سالها ابلیس نیکونام زیست * کشت رسوا بین که اورا نام چیست) نیجه ییل ابلیس نیکونام دیرلدی عاقبت حسد وکبری سببیله رسوای وبدنام اولدی کورکه آنك نامی ندر

﴿ مثنوی ﴾ درجهان معروف بد علیای او * کشت معروفی بعکس ای وای او) آنك علیاسی جهانده معروف اولدی که نوردن منبرلر اوزره ملائکه یه وعظ ایدوب رئیس ملائکه اولمسی بین الناس شهرت بولدی معروفلق عکسنه اولدی ای وای ابلیسه یعنی انك نیکونامله معروف اولمسی بدنامقله معروف اولمغه دوندی ﴿ مثنوی ﴾ تانهٔ ایمن تو معروفی مجو * رو بشوی ازخوف پس بنمای رو) مادامکه مکر الهیدن ایمن دکلسن شهرت ومعروفلق ایستمه یعنی مادامکه سن ایمن اولمیه سن (الا ان اولیاء الله لا خوف علیهم ولا هم یحزنون) مرتبه سن بولمیه سن شهرت بولمق ومشار الیه بالبنان اولمق ایستمه که حضرت رسول علیه السلام بیورمشلردر (بحسب امرئ من الشر ان یشار الیه بالاصابع فی الدین او فی الدنیا الا من عصمه الله) یوزیکی خوفدن یودقدنصکره یوز کوستر یعنی وجه باطنکی آب خوف الهیله یو پس اندنصکره شریعت وطریقتده یوز کوستر ومعروف ومشهور اولمق ایسته ﴿ مثنوی ﴾ تانه رویدریش توای خوب من * برد کر ساده زنخ طعنه مزن) ای بنم محبوبم مادامکه سنك صقالك بتمیه غیری صقالسزه طعنه اورمه یعنی مادامکه سنك وجه باطنك اوزره لحیهٔ توفیق وعنایت وصورت ذاتکده محاسن صیانت وهدایت بتمیه ای خوب من سن لحیهٔ هدایتدن ولحیهٔ سعادتدن ساده رواولنلره طعنه اورمه که سندخی آنلردن بریسی سن بلکه نیکو خصلت وحسن سیرت صاحبی اولدر که فاذا مروا باللغو مروا کراما) آیت کریمه سنك فحواسنجه اهل لغوه اوغرادقده کریما اوغره یه اهل معصیتدن عبرت آلوب کندییه انلردن تصفیه وتزکیه ایلیه ﴿ مثنوی ﴾ این نکر که مبتلا شد جان او * در چهی افتاد تا شد پندتو) بوکه نظر ایله که ابلیسك جانی قهر وسیاسته مبتلا اولدی بودخی جائزدرکه او ضمیری ابلیسه عائد اولمیوب ساده زنخ ولان کسه یه عائد اوله بو تقدیر اوزره معنی بوکه نظر ایله که اول طعن ایلدیکك ساده رویك جانی مبتلا اولدی برقیویه

دوشدی تا سکا پند ونصیحت اولدی ﴿ مثنوی ﴾ تونیفتادی که باشی پنداو * زهر او نوشید تو خور قند او) سن اول قیویه دوشمدك که آنك پندی اولیدك زهری اول ایچدی سن آنك قندن یه والحاصل برمبتلایی کوردکده سن آکا طعن ایله بلکه اندن عبرتپذیر اولوب آنك ایشلدیکنی ایشلمه نته کم بومعنایه کوره اشارت ایدوب بیوررلر غیرلر ایکی کسه بی طوتوب اولدیرمك استدکلرنده اول بری دیدیکه اول برینی اولدیرکه بن آندن عبرت آلم وزری اخراج قیلم

﴿ قصد کردن غزان بکشتن یك مردی تا آن دیکر بترسد ﴾

﴿ مثنوی ﴾ آن غزان ترك خونریز آمدند * بهر یغما بردهی ناکه زدند) غز بضم الغین سمرقند نواحیسنده برنوع ترکاندر یعنی اول قان دوکیجی ترك طائفه سنك غزلری کلدیلر یغما وتاراجدن اوتری ناکاه برکویی اوردیلر ﴿ مثنوی ﴾ دوکس ازاعیان آن ده یافتند * درهلاك آن یکی بشتافتند) اول قریه نك اعیان واشرافندن ایکی کسه بولدیلر اول برینك هلاکنه ایوردیلر ﴿ مثنوی ﴾ دست بستندش که قربانش کنند * کفت ای شاهان وارکان بلند) آنك النی باغلدیلر که آنی قربان وقتل ایلیه لر اول کسه آنلره ایتدی ای شاهلر وای عالی ارکان ﴿ مثنوی ﴾ قصد خون من بچه رومی کنید * ازچه آخر تشنهٔ خون منید) بنم خون وهلاکمه نه جهتدن قصد ایلرسز آخر نه سببدن بنم خونمه تشنه سز ﴿ مثنوی ﴾ چیست حکمت چه غرض در کشتنم * چون چنین درویشم وعریان تنم) بنی قتل ایلمکده حکمت نه در غرض ومقصود ندر چونکه بویله فقیر وعریان تنم ﴿ مثنوی ﴾ کفت تا هیبت برین یارت زند * تا بترسد اوو زر پیدا کند) غز طائفه سی ایتدی تا کم بوسنك یارك اوزره بزدن هیبت طوقنه یعنی سنی قتل ایتمکله آکا هیبت مستولی اوله تا کم اوقورقه وآلتونی پیدا ایده ﴿ مثنوی ﴾ کفت آخر او زمن مسکین ترست * کفت قاصد کرده است اور ازرست) اول بیچاره غز طائفه سنه ایتدی اول بنم یارم آخر بندن فقیررك ومفلسرکدر غز طائفه سی اکا ایتدی مسکین تر اولمغی اوعن قصد ایلمشدر آنك آلتونی واردر ﴿ مثنوی ﴾ کفت چون وهمست ما هردو یکیم * درمقام احتمال ودرشکیم) اول بیچاره غزلره ایتدی چونکم وهمدر بز ایکیمز برز یعنی فقیر اولوب آلتونی اولمامقده بزم مابینمزده وهم وشك واردر وبزهر ایکیمز مشکوك اولمقده برابرز بوخصوصده احتمال مقامنده وشکده یز ﴿ مثنوی ﴾ خود ورا بکشید اول ای شهان * تا بترسم من دهم زررا نشان) ای شاهلر خود اول آنی دپه لیکز تا کم بن قلدن قورقم مستور اولان زرك نشانی ویرم بو قصه دن طالبه حصه نه ایدوکنی بیان ایلمکه شروع ایدوب بیوررر ﴿ مثنوی ﴾ پس کرمهای الهی بین که ما *

آمدیم آخر زمان درانتها) چونکم بویله در پس حق تعالینك کرملرنی کورکه بز
انتهاده آخرزمانده کلدك ﴿مثنوی﴾ آخرین قرنها پیش از قرون
درحدیثست آخرون السابقون) قرنلرك آخری من حیث المعنی جمیع قرنلردن
اوکدر نته کم حدیث شریفده در آخرون السابقون (کما قال صلی الله
علیه وسلم نحن الاخرون السابقون) پس من حیث المعنی امت محمدك قرنی قرون
سالفه دن اسبق اولدیغنه بو بیتلرله تنبیه بیوررلر ﴿مثنوی﴾ تاهلاك قوم نوح
وقوم هود * عارض رحمت بجان ما نمود) قوم نوحك و قوم هودك
هلاکی سبیله حضرت حق بزم جانمزه رحمت سحابنی کوستردی عارض سحاب
معناسنه در ﴿مثنوی﴾ کشت ایشانرا که ما ترسیم ازو * ور خود این
برعکس بودی وای تو) حضرت حق انلری قتل وهلاك ایلدیکه بز آندن قورقاوز
واکرخود بوعکس اوزره اولیدی سکا ویل ووای ایدی یعنی سنی انلرك دورنده
کتورسه وآنلری دخی امت محمدك عصرنده کتورسه اول زمان هلاك قیاسه وآنلر
سندن عبرتپذیر اولسیدی وای سنك حالکه ایدی اما شکر قیل و بونعمتك قدرنی
بیل که سنی بودور رحمتده کتوروب آنلری اول قرنده ظهوره کتوردی

﴿بیان حال خود پرستان وناشکران در نعمت وجود انبیا واولیا﴾

﴿مثنوی﴾ هرکه زیشان کفت ازعیب وکناه * وزدل چون سنك
وازحال سیاه) مصراع اولده هرکه زیشان کفت مبتدادر ازعیب وکناه
خبردر ومصراع ثانی خبر اوزره معطوفدر ومابعدنده اولان سائر ابیات تاکر
پذیرد چیز تو بیتنه کلنجیه دك جمله سی مصراع ثانی اوزره معطوفلردر یعنی انبیا
علیهم السلام واولیای عظامدن هرکیم بوخود پرستلردن سویلدی بونلرك عیب
وکناهندن سو یلدی ودخی طاش کبی اولان کوکلندن ودخی حال سیاهندن
دیدی ﴿مثنوی﴾ وزسبکداری فرمانهای او * وز فراغت ازغم فردای او)
ودخی اول الاهك فرمانلری خفیف وحقیر طوتمقلقدن ودخی انك یارنکی کوننك غمندن
فراغت قیلمقلقدن دیدی ﴿مثنوی﴾ وزهوس وزعشق این دنیای دون * چون زنان
مرنفس را بودن زبون) بونلرك حال سیاهندن وهوسدن و بودنیای دونك عشقندن
زنلر کبی نفسه زبون اولمق ﴿مثنوی﴾ وان فراراز نکتهای ناصحان * وآن
رمیدن ازلقای صالحان) ودخی ناصحلرك نکته لرندن اول فرار قیلمق ودخی صلحانك
ملاقاتندن اورکمك ونفرت قیلمق ﴿مثنوی﴾ بادل وبااهل دل بیکانکی *
باشهان تزویر وروبه شانکی) دل ایله واهل دل ایله یعنی اهل دل اولان اولیا ایله
بیکانه لك ایلمك و پادشاهان طریقت اولنلره تزویر وروبه شانه لك ایلمك
﴿مثنوی﴾ سیر چشمانرا کدا پنداشتن * ازحسد شان خفیه دشمن داشتن)

سیر چشم اولنلری کدا ظن ایلمك حسددن بونلری مخفی دشمن طوتمق پس حکایه دن
مخاطبه التفات ایدوب خود پرست اولنلره بالمواجهه خطاب بیوررلر ﴿مثنوی﴾
کرپذیرد چیز تو کویی کداست * ورنه کویی زرق ومکرست وریاست) ای خود
پرست وخود بین وای طعان بد آیین اکر اولیا واصفیادن اولان کمسه سنك
هرچیزك قبول ایدرلرسه بر حقیر وکدادر دیرسن واکر قبول ایلمزلرسه زرق
ومکرور یادرکه خلقی بو استغنا ایله صید ایتمك ایستر دیرسن (کما قال الشافعی
رضی الله عنه (بیت) وما احد من السن الناس سالما * ولو انه ذاك النبی المطهر)
فان کنت سکیتا یقولون ابکم * وان کنت منطیقا یقولون مکثر * وان کنت
صواما وفی اللیل قائما * یقولون زراق یرائی ویمکر ﴿مثنوی﴾ کردرا میزد
تو کویی طامعست * ورنه کویی درتکبر مولعست) اکر بر ولی خلقله ممتزج ومختلط
اوله سن اکا طمعکار در دیرسن واکر ولی خلقله مختلط ومصاحب اولمیه بلکه خلوت
وعزلت اختیار ایده سن اکا کبرده زیاده تکبردر کبرندن کمسه ایله اختلاطی یوقدر
دیرسن ﴿مثنوی﴾ یامنافق وارعذر آری که من * مانده ام درنفقه فرزند وزن *
نه مرا پروای سرخاریدنست * نه مرا پروای دین ورزیدنست * ای فلان
مارا بهمت یاددار * تاشویم ازاولیا پایان کار) ای خود پرست ویاوه تاز ومداهن
وحیله باز پاشانك وکارك اولکی ذکر اولان صفت ذمیمه اوزره اولیا وصلحا هرنه
حالده اولسه لر مذمت وملامت ایلمکدر ویاخود منافقلر کبی عذر کتوررسنکه بن
قالمشم فرزند وزنك نفقه وکسوه سی قیدنده نه بکا باشمی قاشیمغه قولایلغم وار
نه بکا دینه سعی ایتمکه طاقت وار ای فلان شیخ بزی برهمتله یادطوت تاپایان کارده
اولیادن اوله لم نته کم منافقلر حضرت علیه السلامه بعد التخلف عن الغزا کلوب
بویله عذر ایلدیلر (کما اخبر الله تعالی فی کلامه عن حالهم وقال (سیقول لك
المخلفون من الاعراب شغلتنا اموالنا واهلونا فاستغفر لنا یقولون بالسنتهم ما لیس
فی قلوبهم) حضرت رسول علیه السلام حدیبیه دن مکه یه شرفها الله تعالی
معتمر اولدقلری حالده متوجه اولوب قبائل عربدن بعض قبیله یه خبر کوندروب
دیدیکه بوسنه بزه موافقت ومرافقت ایلیك پس بونلرك ضعف عقیده لری
وقریشك مقاتله ومقابله سندن خوفلری اولدقلری اجلدن بونلر دفع تهمت ایچون
اعتذار کاذبه نیت وعزیمت قیلدی حضرت حق جل شانه جبینه مقدما خبر ویروب
دیدیکه یا محمد بادیه نشین اولان عربلردن مخلف اولان ومکانلرنده قلان جماعت سکا
عنقریب برسبیل عذر کاذب دیه لر بزی اموالمز واهل وعیالمز مرافقت وموافقتکدن
مشغول قیلدی یارسول الله پس بزم ایچون مغفرت طلب ایله بو تخلف اوزره پس
حق تعالی حضرتلری بونلرك ایلدیکی اعتذار واستغفاری تکذیب ایدوب بیوررکه

بو نلرلسانلر يله سويلرلر قلبلرنده اولميان شيئ پس اكثر خود پرستلر دخی بو منافقلرك
صفتيله متصف اولوب وارث حضرت نبی عليه السلام اولنلره قلبلرنده اولميان اعتذار
واستغفاری دللر يله سويلرلر وای فلان بزی دعادن اونتمه وكوكلدن طشره طوتمه
ديو منافقت ايلرلر العياذ بالله ﴿ مثنوی ﴾ اين سخن هم نی زدردو سوز كفت *
خوا بناكی هرزه كفت و باز خفت) بو سوزی دخی دردو سوزدن ديمدی كويا
برخوابناك هرزه وبی معنی سوز ديدی وكيرو اويودی يعنی اول خود پسندك
مشايخه كاوب بزه همت ايله وخيرد عاقيل تاكم پايان كارده اوليا زمره سندن اوله‌لم
ديمسی صدق واخلاصدن دكل ايدی بلكه بی دل وبی جان مجرد طرف لساندن
ايدی مثلا برنائم برمقدار نومدن بيدار اولوب قنده اولان كسه يه برنيجه بی معنی
وبيهوده سوز سويليوب ينه اويوديغی كبی ﴿ مثنوی ﴾ هيچ چاره نيست ازنفقهٔ عيال *
ز بن دندان كنم كسب حلال * چه حلال ای كشته ازاهل ضلال * غيرخون تونمی
بينم حلال) واول خودپرستك منافق وار اولان صفت قبيحه سندن بری دخی بودر
مشايخه مقارنت وقتنده اهل وعيالنی بهانه ايدوب دير كه سلطانم نفقهٔ عيالدن
هيچ چاره يوقدر يعنی عالمك قوتنك كسبنه شر وعدن هيچ برچاره ودرمان يوقدر
سزك زيارت وصحبتكزه كلم ديشم ديبندن عيالم ايچون كسب حلال ايلرم يعنی
قدرت وقوتم مقداری سعی واهتمام ايدوب حلال كسب ايلرم ای اهل ضلالدن
اولمش نه حلال طوترسن سنك خون وهلاككدن غيری بنی حلال كورمزم يعنی
نيجه حلال كسب ايلرسن ای اهل ضلالدن اولان بلكه دفع سؤال ورفع سوء
حال ايچون يلان سويلرسن سنك خونكدن غيری برشيئكی حلال كورمزم كه
هرشيئك حرام ايكن وحلال كسبه ميلك يوغيكن كذب ونفاق ايدوب كسب
حلال وقوت عيال بنی ملاقاتدن مانع اولور ديرسن لاسيما بوكذبی عند المشايخ
سويلرسن اكرچه بويله كسه نك قانی ظاهر شرعده حلال دكلدر امافی الحقيقه
كذب ونفاقله تسلس قيلان وباطنا حرام خوار اولان كسه قانی دوكلمكه حلال
اولنلر حكمنده وواجب القتل اولنلر مرتبه سنده درديمك اولور پس بومقوله
كسه يه چاره كيمدندر دين سائل مقدره جواب طريقيله بو بيتی بيوررلر ﴿ مثنوی ﴾
ازخدا چاره ستش وازقوت نی * چاره شست ازدين واز طاغوت نی) بو مقوله
خود پرست اولان منافقه چاره خدادندر قوتدن دكل اكاديندن چاره واردر
وطاغوتدن چاره يوقدر طاغوت شيطانه ونفسه ديرلر وهوادن جميع مضلاته
طاغوتدن دخی تعبير ايدرلر پس بويله كسه يه چاره فی الحقيقه عنايت خدا
دين مصطفی عليه السلامدن اولور بوخسه قوت ولوت حاصل وحاضر اولمقدن
وشيطان ونفس وهوا وهوسنه متابعت قيلمقدن اولمز ﴿ مثنوی ﴾ ای كه

صبرت نيست ازدنيای دون * صبر چون داری زنعم الماهدون) ای كسه كه
دنی دنيادن سنك صبرك يوقدر نعم الماهدوندن نيجه صبر طوترسن نعم الماهدوندن
مرادا حضرت باريد رتنه كم سورهٔ ذاريانده بيوررلر كه (والسماء بنيناها بايد)
بز اسمانی بنا ايلدك قوت الوهيت وقدرت ربوبيتله (وانا لموسعون) وتحقيقا
بز قادرلرز (من الوسع بمعنی الطاقة والواسع القادر على الانفاق) وياخود
بز موسعز آسمان وزمينی ومابينهماده اولان اشيايی وعباد حق اوزره ارزاق ديمك
اوله (والارض فرشناها) دخی بز ارضی دوشه دك (فنعم الماهدون) پس نه
كوزل ماهد وباسطرز ﴿ مثنوی ﴾ ای كه صبرت نيست ازنازونعيم * صبر
چون داری زالله كريم) ای كسه كه دنياده نازو نعيمدن سنك صبرك يوقدر
نيجه صبر طوترسن كريم اللهدن ﴿ مثنوی ﴾ ای كه صبرت نيست ازپاك
و پليد * صبر چون داری ازان كت آفريد) ای كسه كه پاك و پليددن سنك صبرك
يوقدر نيجه صبر طوترسن اول اللهدن كه سنی خلق ايلدی ﴿ مثنوی ﴾
كوخليلی كوبرون آمدزغار * كفت هذا ربی هان كو كرد كار) قنی برخليل كه
اومغاره دن طشره كلدی چون ستاره‌يی كوردی بوبنم ربمدر ديدی اما چونكه
كورديكه ستاره وماهتاب وآفتاب باتدی آكاه اول قنی حق تعالی ديدی يعنی قنی
برخليل مشرب كسه كه غار طبيعتدن طشره كله وديه كه شو بنم ربمدر پس مشار اليهك
آفل ايديكن بيلوب (لا احب الافلين) ديوب قنی كرد كارديه وطلب حقده ثابت
وبو ابليه تفسير آيت جلد اولده ديدن خليفه ليلی رابسا ننده وبعض مجلده مرور
ايتدی ﴿ مثنوی ﴾ من نخواهم درد و عالم بنكريست * تا ببينم كين
دومجلس آن كيست) بن ايكی عالمه نظر والتفات ايلمك ايستمزم مادامكه
كورميم كه بو ايكی مجلس كيمك آن وملكيدر يعنی اول خليل مشرب
انلره ديه بن ايستمزم ايكی عالمده كورميم كه بوايكی مجلس يعنی ظاهر وباطنی
ويادنيا وآخرت وياروح وجسد كيمك لايقيدر ﴿ مثنوی ﴾ بی تماشای
صفتهای خدا * كر خورم نان در كلو ماند مرا) خدای متعالك صفات
عليه سنك مشاهده وتماشا سيسز اكرنان ييم بنم بوغازمده قالور ﴿ مثنوی ﴾ چون
كوارد لقمه بی ديدار او * بی تماشای كل وكلزار او) لقمه آنك ديداريسز نيجه
هضم اولور آنك كل وكلزارنك تماشاسيسز يعنی نيجه سكر لقمه انسان اولنه آنك
ديدار ورضاسی ملاحظه ومشاهده سيسز وآنك كل وكلزار اوصاف اسراری
تماشا سيسز عاشقان خدا وسالكان راه هدا برلقمه بی ييزلر الا آنی ذكر والا
سنی فكر ايتمكله ورضاسنه وسيله ولقاسنه ذريعه ايتمكله وطريق عبادتنه وسبيل
معرفتنه كتمكله ييرلر ﴿ مثنوی ﴾ جز برامید خدازین آب وخور * كی خور ديك لحظه

غیرکاو وخر) بو آب خوردن خدانك رضا ولقاسی امیدندن غیری چن بیر برلحظه یعنی خدانك امید بسز الا اشك وصغر اولنلر (کما قال الله تعالی فی اکل الکفرة تعریضاً لاهل الایمان (یأکلون کما تأکل الانعام والنار مثوی لهم

﴿ مثنوی ﴾ آنکه کالانعام بدبل هم اضل * کرچه پرمکرست آن کنده بغل

سورهٔ اعرافده اولان آیته اشارتدر (ولقدذرأنا) تحقیقا بز خلق ایلدك (لجهنم) جهنم ایچون (کثیراً من الجن والانس) جن وانسدن چوق کسه لر یکه حکم ازلی بونلرك شقاوتنه مقدر اولمشدر (لهم قلوب لایفقهون بها) بونلرك قلبلری وار درانکله ادراك ایده مزلر کندیلره لازم اولان توحید ومعرفتی وش نکار انکاری صیقل تصدیق ومعرفتله مرآت قلبلرندن پاك ایدوب طریق مستقیمه کیده مزلر (ولهم اعین لایبصرون بها) و بونلرك کوزلری وار در آنکله آثار صنع حق وقدرت وقوت وجود مطلق ابصار ایده مزلر (ولهم آذان لایسمعون بها) و بونلرك قولقلری واردر آنکله کلام رحمانی ومواعظ ونصایح قرآنی استماع ایده مزلر (اولئك) بو کروه اهل ضلالکه همتلرین لذایذ نفسانیه یه مقصور ورغبتلرین حظوظ وشهوات جسمانیه یه محصور قیلدیلر (کالانعام) بهائم ودواب کبیدررلر زیرا عمرلرین خوار وخوابه صرف ایدوب حسن المآب و یوم الحسابه لایق ثواب اکتساب ایده مدیلر (بل هم اضل) بلکه بو کروه ضلالت انجام بهائم وانعامدن اضل واجهلدر زیراحیوانانه تکلیف واتباع شرع شریف یوقدر وکذلك السؤال والحساب والعذاب (اولئك هم الغافلون) همان بو جماعت پرضلالتدر غفلتده کامل اولنلر پس انسان روحانی وجسمانی وعقلانی وشهوانیدر اکر عقلی هواسنه غالب اولورسه ملائکه دن افضل اولور واکر نفسی عقلنه غالب اولورسه بهائمدن اضل وارذل اولور (بیت) بهرهٔ ازملکت هست ونصیبی ازدیو * ترك دیوی کن وبکذر بفضیلت زملك) معنئ بیت اول طائفه که حیوانات کبی اولدی بلکه آنلر حیواناتدن اضل اولدی یعنی اول کسه که بیکده وایچمکده وجهل وغفلتده بهائم صفت اولدی بلکه آنلردن اضل اکرچه پر حیله ومکر در اول قولنوغی

قوقش ﴿ مثنوی ﴾ مکر او سرز براو سرزیر شد * روز کارك بردوزوزش دیر شد) آنك مکری باشی آشغی واو دخی باشی آشغی اولدی روزکارجغی ایلندی وآنك کونی کیج اولدی یعنی زمان جغی ازاله ایتدی وآنك روزی بیکاه اولدی وعمری

ضایع اولدی ﴿ مثنوی ﴾ مکر کاهش کندشد عقلش خرف * عمر شد چیزی ندارد چون الف) آنك فکر کاهی کند اولدی وانك عقلی خرف اولدی یعنی انك محل فکری که دماغدر سست اولدی وعقلی ضعیف اولوب بونادی والحاصل قوت فکریه سنه فتور وادراك عقلیه سنه قصور کلدی عمری کتدی حالا که الف کبی برنسنه طوتمز

﴿ مثنوی ﴾ اکنکه میکوید درین اندیشه ام * آن هم ازدستان آن نفسست هم) اول نسنه یکه دیر بو فکرده ام یعنی دین فکرنده وآخرت فکرنده یم دیر او دخی هم نفسك حیله ومکرندندر زیرا مجرد بلاعمل فکر وذکر نفسك حیله ومکرندندر اکر طریقته سلوك واحوال آخرته اشتغال مرادی اولیدی هیچ تأخیر ایلمزدی ﴿ مثنوی ﴾ وانکه می کوید غفورست ورحیم * نیست آن جز حیلهٔ نفس لئیم) واول نسنه یی که دیرحق تعالی غفور ورحیمدر یعنی دیرکه اکرچه بنم طاعتم وعبادتم یوقدر لکن حق تعالی غفور ورحیمدر سیآتم حسنات ایلر وخطالریمه مغفرت قیلر اول سوزدنی ولئیم نفسك حیله سندن غیری دکلدر (ومایعدهم الشیطان الاغرورا) آیت کریمه سنك فحواسنجه بو کونه کسه لری شیطان ونفس پرعصیان بلاعمل تسویف وتسویل ایلیوب اللهك رحمته مغرور ایلرپس بو کونه کسه لری الزام ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ ای زغم مرده که دست از نان تهیست * چون غفورست ورحیم این ترس چیست) ای غمدن اولمش که ال ناندن تهیدر چونکه حضرت خدا غفور ورحیمدر بو خوف ندر یعنی امور دنیویه ده الك ناندن تهی اولسه ورزقك برمقدار کج کلسه هزار سعی وعمل ایلرسن وعذاب فقردن وجوعدن خائف اولورسن بو خصوصده خدای تعالی غفور ورحیمدر دیوب ترك سعی وکسب قیلمزسن اما امور اخرویه ده ترك کسب وسعی ایدوب وبطالت بوله کیدوب وعذاب اخرویه دن خائف اولمیوب خدای تعالی غفور ورحیمدر دیرسن چونکم خدای تعالی غفور ورحیمدر الك ناندن تهی اولدقده نیچون عذاب فقر وجوعدن ترسان اولورسن پس سنك خدای تعالی غفور ورحیمدر دیوترك عمل اخروی ایلمك نفس لئیمك اغوا وفسادندندر نته کم بو حکایه ده طبیب اول پیره هرنه دیدی ایسه پیرلکدندر دیوجواب ویردی

﴿ شکایت کفتن پیرمردی بطبیب ازرنجوریها وجواب کفتن طبیب او را ﴾

﴿ مثنوی ﴾ کفت پیری مر طبیبی را که من * درزحیرم ازدماغ خویشتن) بر پیر بر طبیبه ایتدیکه بن کندی دماغمدن زحیر ومشقتده ام یعنی دماغمه ضعف وفساد کلدیکندن اوتری زیاده المدهیم ﴿ مثنوی ﴾ کفت از پیریست آن ضعف دماغ * کفت در چشمم زظلمت هست داغ) طبیب اول پیره ایتدی دماغك اول ضعفی پیرلکدندر پیر طبیبه ایتدی بنم چشمم اوزره ظلمتدن داغ واردر یعنی کوزم تیره وخیره لنوب عالمی کورمز اولورم ﴿ مثنوی ﴾ کفت از پیریست ای شیخ قدیم * کفت پشتم دردمی آید عظیم)طبیب اکا ایتدی ای قدیم وکهنه پیر بو دخی پیرلکدندر پیر طبیبه ایتدی ارقه مه عظیم درد والم کلور

﴿ مثنوی ﴾ كفت از پیر یست ای شیخ زار * كفت هرچه می خورم نبود
كوار) طبیب پیره ایتدی ای نحیف وضعیف پیر بوهم پیرلكدندر پیر ایتدی
هرنه یبرسم كوار ومنهضم اولمز ﴿ مثنوی ﴾ كفت ضعف معده هم از پیر یست *
كفت وقت دم مر آدم كیر یست) طبیب پیره ایتدی معده نك ضعفی دخی
پیرلكدندر یعنی طعامك هضم اولمسی وضعف معده پیرلكدندر طبیبه پیر ایتدی
نفس وقتی بكا نفسم طوتلق وار در یعنی حین تنفسده بنم ضیق نفسم واردر
﴿ مثنوی ﴾ كفت آری انقطاع دم بود * چون رسد پیری دوصد علت
شود) طبیب پیره ایتدی بلی انقطاع نفس اولور و بو حالت دخی پیرلكدندر
چونكه پیرلك ایریشه ایكی یوز مرض پیدا اولور ﴿ مثنوی ﴾ كفت ای
احمق بر ین بردوختی * ازطبیبی توهمین آموختی) پیر طبیبدن چونكه بو سوزلری
اشتدی زیاده بی حضور اولوب ایتدی ای احمق بونك اوزرینه دیكلدك یعنی
همان برجواب اوزره ثابت قدم اولدك طبیبلكدن سن همان بونیمی اوكرندك
﴿ مثنوی ﴾ ای مدمغ غفلت این دانش نداد * كه خدا هر دردرا درمان
نهاد) ای مدمغ ونادان سنك عقلك سكا بو علمی و یرمدی كه خدای تعالی
هردرده دنیاده درمان قودی ﴿ مثنوی ﴾ تو خراحمق زاندك مایكی * برزمین
ماندی زكوته پایكی) سن احمق خر آزمایه لكدن یعنی علم طبده سرمایه ك
اولمدیغندن كوته پایه لككدن راوزره قالدك ﴿ مثنوی ﴾ پس طبیبش كفت
ای عمر توشست * این غضب واین خشم هم از پیر یست) پس طبیب اول پیره
جواب و یروب ایتدی ای كسه سنك عمرك التمشدر بو غضب و بو خشم دخی
پیرلكدندر ﴿ مثنوی ﴾ چون همه اوصاف واجزاشد نحیف * خویشتن داری
وصبرت شد ضعیف) چونكم جمیع اوصاف واجزا نحیف اولدی سنك كندیكی
ضبط ایلككك وصبر وتحمل قیلمقلغك ضعیف اولدی ﴿ مثنوی ﴾ برنتابد
دوسخن زوهی كند * تاب یك جرعه ندارد قی كند) بومر تبه یه ایرن پیر
ایكی سوزه طاقت كتوره مز هی ایلر یعنی برایكی سوزه تحمل قیلیوب هی های
وفریاد ایلر برجرعه یه طاقت طوتمزقی ایلر یعنی كظمه وهضمه طاقت كتورمیوب
درحال درونند اولانی اخراج ایلر ﴿ مثنوی ﴾ جز مكر پیریكه از حق ست
مست * در درون او حیات طیبه است * از برون پیرست ودرباطن صبی *
خودچه چیزست آن ولی وان نبی) مكر شول پیرلر كه حقدن مستدر آنك درونده
خوب ولطیف حیات واردر یعنی شول پیرلر كه حقدن مست اوله ودرونده
حیات طیبه اوله اول طشره دن پیردر و باطنده صبیدر یعنی میل اولنمش ومحبت
قیلنمشدر وزن فعیل بمعنی مفعولدر صبی یصبودن در اكر باطنده محبوب ومصبو

اولمیه لردی اول ولی واول نبی خودنه نسنه در یعنی نه شیدر بو ولی ونبی بونلر
خود باطنلری محبوب ودرونلری تازه وخوب اولان كسه لردر ﴿ مثنوی ﴾
كرنه پیدا اندیش نیك وبد * چیست باایشان خسان را این حسد) اكر بو انبیای
علیهم السلام واولیاء عظام نیك وبدك اوكنده پیدا اولمیه لردی وهر احدك
قتنده بوسعادت وفضیلتله شهرت بولمیه لردی آنلره خسلرك بوحسدی ندر حسد
خود نعمتك ازاله سنی مراد ایلكه دیرلر خدا وند نعمت واصحاب فضیلت اولنلر
محسود ناس اولمزلر (ولهذا قال علی كرم الله وجهه (ان الا فاضل بین الناس
قدحسدوا * والجاهلون لاهل العلم اعداء ﴿ مثنوی ﴾ ور نمید انند شان
علم الیقین * چیست این بغض وحسد سازی و كین * ور بدانندی جزای رستخیز *
چون زنندی خویش بر شمشیر تیز) واكر آنلر علم الیقین انبیا واولیانك حالنی بیلمزلر
ایسه بو بغض وحسد دوزمجلك و بو كین ندر یعنی اكر خسان دنیا و واماند كان
تیه هوا انبیا واولیانك محبوبیتلرین بیلمیه لردی ودولت وسعادتلرینه علم الیقین
واقف اولمیه لردی ندر آنلره بو بغض وحسد سازلق و كین وعدا وتبازلق بونلر
خود انبیا واولیانك فضل وكمالنه دلالت ایلر خسلرك جزای یوم قیامتدن غافل
وجاهل اولدقلرینه دلالت ایلر واكر ادانی وخسلر قیامتك جزاسنی بیله لردی
كندیلرنی كسكین قلیجه نیچون اورلردی یعنی اكر جزای رستخیزی بیله لردی
شمشیر تیزه وتیغ قهر غالب وعزیزه نیچون اورلردی ﴿ مثنوی ﴾
برتو می خند دمبین اورا چنان * صد قیامت دردرونش نهان) نبی وولی
سنك اوزریكه كولر آنی آنجلین كورمه زیرا آنك درونده یوز قیامت نهان
ومستوردر یعنی بو ولی وصفی اولنلر اكرچه ای حسود وحقود بحسب الظاهر
سنك یوزیكه كولرسه سن آنی آنجلین كورمه یوز قیامت آنك درونده نهاندر
قیامت ظاهر اجسادك مقابردن حیات بولوب قائم اولمسیدر قیامت باطن اشیانك
حقله قائم اولمسی وكندی مقتضالرندن وتصرف وانانیتلرندن فنا بولمسیدر پس
درون اولیا هردم اشیایی فانی كورورلر وحقله باقی وقائم مشاهده قیلورلر و بونوع
نیجه بیك قیامت بونلرك درونده واردر ولی كامل مظهر هویت الهیه در كه
كوكل منزله سنده در ﴿ مثنوی ﴾ دوزخ وجنت همه اجزای اوست *
هرچه اندیشی تواو بالای اوست) بونلرك درونده دوزخ وجنت دوكلی آنك
اجزاسیدر واول بوایكیسنك مابیننده برزخ جامع مرتبه سنده در (وعلی الاعراف
رجال یعرفون كلا بسیماهم) آیتك بونلر معنای باطنیسنك مظهرلریدر هرنه كم
سن اندیشه ایلرسن كه اول ولینك ذاتی شو كونه در اول آنك وراسنده در زیرا كه
بونلر بشریتدن فانی وحقله قائمدررلر پس عقول واندیشه نك بونلر فوقنده

اواورلر ﴿ مثنوی ﴾ هرچه اندیشی پذیرای فناست * آنکه در اندیشه نایدآن خداست) پس هرنکم سن اندیشه ایلرسن فنا قبول ایدیجیدر پس فهم ایله بورمزی اول نسنه که اندیشه به کلز اول خدادر پس خانهٔ درون اولیاده حقدن غیری اولمیجق ﴿ مثنوی ﴾ بردر این خانه کستاخی زچیست * کرهمی داند کان درخانه کیست) بوخانه نك قپوسی اوزره بوکستاخ و بی ادبلك نه‌ندر یعنی جسدولی حضورنده ناسك کستاخلغی نه‌ندراکر بیله لردی خانهٔ درون اولیاده اولان کیمدر بوکستاخ انلرك معظم شاننه خلقك شعوردی اولمدیغندن ناشی اواور ﴿ مثنوی ﴾ ابلهان تعظیم مسجد می کنند * درخرابیٔ اهل دل جدمی کنند) ابلهلر مسجده تعظیم ایلرلر اهل دلك خرابلغنه سعی ایلرلر یعنی ابله اولنلر مسجده تعظیم ایدرلر حق تعظیمله واهل قلبك جفاسنه وخرابلغنه جد ایدرلر حال بوکه حجر ومدردن بنا اولنان مسجد مجازی وعاریتیدر و بوقلوب اولیا مساجد حقیقی وصوامع اصلی والهیدر ومساجد ظاهره نك تعظیمی حقنده وارده اولان احادیث شریفه نظر حقیقت بیله نظر اولنسه اول مساجدك حجر وشجر ومدر بنا سیچون دکلدر بلکه ذکر الله محل وتلاوت قرآنه و دعا ومناجات حضرت رحمنه مقام اولدیغی اعتباریله در پس فی الحقیقه محل ذکر الهی ومقام الفاظ واحکام قرآنی واسرار وانوار ربانی خود قلوب اولیادرنته کم بومحله مناسب موعظه کتابلرنده مذکوردر که یزیدك عسکری حضرت امام حسین رضی الله عنهك اوزرینه خروج ایدوب حضرت امام حسینه وانك اولاد باکرامنه بوقدر جفالر وازارلر ایدوب اول حضرتی وانك اولاد باکرامنی قتل ایلدکد نصکره انلردن بعضسی کعبهٔ مکرمه نك زیارتنه کلشلر وحرم شریفه داخل اولمشلر مکر که حرم شریفده وافریشه لروار ایمش انلردن بریسی اول پشه لری قتل ایلمش واول بریسی دخی اتقا وپرهیز کارلق ایدوب اکادیمش که بوحرم شریفده ذی روح اولنی اولدیرمك جائز دکلدر پس بری بریله مباحثه ایلشلر مکر که اول حینده اصحاب کرامدن براعلم ناس کسه وار ایمش بونلره کل امدی بومسئله یی اول اصحاب رسولدن سؤال واستفتا ایده لم دیوب انك حضورینه کلشلر ودیمشلر که ای رسولك بر کزیده اولان یاری حرم شریفده قتل بعوضه ایلمك حرام میدر مکر که اول صاحب سعادت بونلرك معصیت وقباحتنه عالم ایمش جواب ویروب دیمش که ای بدبختلر اولاد رسولی واصحاب خولی قتل ایلمکده اتقا واجتناب ایتمیوب اول خصوصدن استفتا ایلمدیکز شمدی تعظیم للحرم قتل بعوضه ایتمکده اتقا وپرهیز کارلق ایدرسز بونه حماقتدر ونه عظیم جهالتدر اتقانك وتعظیمك محلی خود اصل اول ایدی ﴿ مثنوی ﴾ آن مجازست این حقیقت ای خران * نیست مسجد

جز درون سروران) ای خرلر بلکه فهم وادراکده خردن بترلر اول صوری اولان مسجد مجازدر وبو قلب اولیا حقیقتدر سرورلرك درونندن غیری خود فی الحقیقه مسجد یوقدر (ولهذا قال الخرقانی مشیرا الی هذا المعنی لوعرفتمونی لسجدتمولی وقال بایزید بسطامی مااعظم شانی ولیس فی جبتی سوی الله ﴿ مثنوی ﴾ مسجدی کان اندرون اولیاست * سجده کاه جمله است انجا خداست) شول بر مسجد که اولیانك اندرون وقلبیدر جمله نك سجده کاهیدر خدا آنده در ﴿ مثنوی ﴾ تادل مرد خدا نامد بدرد * هیچ قرنی راخدا رسوا نکرد) مادامکه خدا دوستنك کوکلی درد وانقباضه کلمدی برقرنی خدای تعالی رسوای وهلاك ایلمدی بلکه هر قرنك هلاکنه سبب مردان الهینك قلوب رنجیده اولدیغندن واول قومه بد دعا قیلدیغندن اولمشدر ﴿ مثنوی ﴾ قصد جنك انبیا میداشتند * جسم دیدند آدمی پنداشتند) اول طائفه که رسوای هلاك اولدیلر انبیا ایله جنك ایلمك قصدنی طوتدیلر آنلری جسم کوردیلر وکندیلر کبی آدمی صاندیلر ﴿ مثنوی ﴾ در تو هست اخلاق ان پیشینیان * چون نمی ترسی که تو باشی همان) اول اول کلان قومك سنده خویلری واردر نیچون قورقمزسنکه سن او هلاکه ورسوابلغه لایق اولان قومدن اوله سن ﴿ مثنوی ﴾ آن نشانیها همه چون در تو هست * چون تو زیشانی کجا خواهی برست) اول جمیع نشانلر چونکه سنده وار درای اولیا واصفیانك منکر وعدوسی چونکم سن آنلردنسن قنده خلاص ایسترسنکه اول هلاك اولان قومك علایم وآثاری سنك وجودکده اولدیغنه بوحکایتی ایراد ایدوب بیوررلر تاکم جوحیٔ مانمزده اولان کسه نك سویلدیکی کفتاری کندی خانه سنك حسب حالی بیلوب بوسوزلر بزم خانه مزك وصفیدر دیونه وجهله عبرت پذیر اولوب اول سوزلری کندی خانه سنك لایق بیلدیسه سندخی بوقرون ماضیه وامم مهلکه حقنده نقل اولنان کلماتی کندی حسب حالك بیلوب آنی خانهٔ نفسك صفتلری بیل نته کم بیورر

(قصهٔ جوحی وان کودك که پیش جنازهٔ پدر خویش نوحه میکرد

﴿ مثنوی ﴾ کودکی در پیش تابوت پدر * زار می نالید و بر می کوفت سر) بر کودك پدرینك تابوتی اوکنده زار بلکه اغلدی و باشنی دوکدی بویله دیو ﴿ مثنوی ﴾ کای پدر آخر کجاات می برند * تا ترا در زیر خاکی آورند) که ای پدر سنی آخر قنده ایلتورلر تاسنی برخاکك آلتنه کتوره لر ﴿ مثنوی ﴾ می برندت خانهٔ تنك وزحیر * نی دروقالی ونی دروی حصیر) سنی تنك وزحیر یعنی پرالم خانه به ایلتورلر نه آنده قالی ونه انده حصیر وار ﴿ مثنوی ﴾ نی چراغی درشب ونی روزنان * نی درو بوی طعام ونی نشان) نه کیجه ده برچراغ ونه کوندزنان

واردر نه آنده طعامك رائحه سی ونه طعامك نشانی وار در ﴿ مثنوی ﴾ نی
درش معمورونی بربام راه * نی یکی همسایه کوباشد پناه) نه اول خانه نك
قپوسی معمور ونه طامی اوزره یول واردر نه برهمسایه وار که اوسکا پناه اوله
﴿ مثنوی ﴾ چشم توکه بوسه کاه خلق بود * چون شوددر خانهٔ کور وکبود)
سنك چشمك که خلقك بوسه کاهی ایدی کور وکبود خانه ده نیجه اولور
﴿ مثنوی ﴾ خانهٔ بی زینهار وجای تنك * کاندر ونی روی می ماندنه رنك)
اما نسز وچاره سز برخانه در وطار یردر که اوخانه ده نه یوز ونه رنك قالور
﴿ مثنوی ﴾ زین نسق اوصاف خانه می شمرد * وزدو دیده اشك خونین می
فشرد) بواسلو بدن خانه نك وصفلرنی صایدی وایکی چشمندن قانلو کوز یاشن
صقدی وصاچدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت جوحی بایدار ای ارجند * والله این
راخانهٔ مامی برند) برجوحی چونکه اول ماتمزده دن بوسوزلری اشتدی پدرینه
ایتدی ای ارجند والله بونی بزم خانه مزه ایلتورلر ﴿ مثنوی ﴾ کفت جوحی
راپدر ابله مشو * کفت ای بابانشانیها شنو) جوحی یه پدری ایتدی ابله اولمه
جوحی بدرینه ایتدی ای بابانشانلری ایشت ﴿ مثنوی ﴾ این نشانیها که کفت
او یك بیك * خانهٔ ماراست بی تز و بروشك) بربر بونشانلریکه اول باباسی اولان
پسر دیدی بزم خانه مزایچوندر تز وبروشکسز یعنی جمیعا سویلدیکی علایم وآثار
بزم خانه مزك حسب حالیدر شبهه سز ﴿ مثنوی ﴾ نی حصیرونی چراغ
ونی طعام * نی درش معمورونی صحن ونه بام) بزم خانه مزده نه حصیرونه چراغ
ونه طعام واردر نه انك قپوسی ونه آنك حولوسی ونه طامی معمور در
﴿ مثنوی ﴾ زین نمط دارند برخودصدنشان * لیك کی بینند انراطاغیان)
یعنی بوذکر اولان اسلوب ونوعدن کندیلر اوزره یوز کونه نشان طوترلر
ولکن طاغی وباغی اولنلراول نشانلری کندیلر اوزره نچن کوررلر یعنی کورمزلر
﴿ مثنوی ﴾ خانهٔ آن دل که ماندبی ضیا * ازشعاع آفتاب کبریا) اول کوکل
خانه سیکه ضیاسز قاله آفتاب کبریانك شعاعندن یعنی اول کوکلك خانه سی که
شعاع آفتاب ذات کبریادن بی ضیا قاله ﴿ مثنوی ﴾ تنك وتار یکست چون
جان جهود * بی نوا ازذوق سلطان ودود) جهودك جانی کبی تنك وتار یکتردر
سلطان ودودك ذوقندن نصیبسز در یعنی تنك وتار یکتراول خانهٔ دل جهودلر
جانی کبی زیرا سلطان ودودك ذوقندن بی نوادر ﴿ مثنوی ﴾ نی دران دل تافت
نورآفتاب * نی کشادعرصه ونی فتح باب) نه اول قلبه نورآفتاب حقیقت طوغدی
ونونه آکا عرصهٔ معرفت کشاده ونه آکا فتح باب اولدی ﴿ مثنوی ﴾ کورخوشتر
ازچنین دل مرترا آخر ازکوردل خود برترا) بویله کوکلدن سکا مقبره خوشتردر که

عند العارفین ظلمت جهل وغفلت ظلمت قبردن اشددر آخرکندی قبرقلبکدن
یوقاروکل وخلاص اول نیجه برقبر دل ایچره ظلمت جهل وغفلتده قالورسن وحیات
وعقارب اخلاق ذمیمه یه مبتلا اولورسن ﴿ مثنوی ﴾ زندهٔ وزنده زادای شوخ وشنك *
دم نمی کیرد ترازین کورتنك) هر مؤمن عالم زنده در بومضمونده آیات واخبار چوق
واقع اولمشدر جمله دن بری (اومن کان میتا فاحییناه) آیتیدر یعنی (اومن کان
میتا بالجهل والکفر فاحییناه بالعلم والایمان) دیمشلر درنته کم هر جاهل وکافر
مرده در ولذا قال (انك لاتسمع الموتی) وقال ایضا (ومالنت بمسمع من فی القبور)
پس حضرت خداوند کار مؤمن ومؤمن زاده لری زنده وزنده زاده منزله سنه تنزیل
ایدوب آنلره خطابا بیوررلر مؤمن سن ومؤمن زاده سن ای شوخ وشاطردم
طوتمزمی سنی بوتنك اولان کوردلدن فی الواقع زنده اولان انسانی برتنك وتاریك
یره کیرسه نفسی طوتلور وکمالیله متألم ومضطرب اولور اکرسنده دخی علم وایماندن
حیات اولیدی بوجهل وغفلتله مملو اولان قبردلدن خلاصه سعی ایدردك
(وارض الله واسعة) جانبنه کیدزدك دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ یوسف
وقتی وخورشید سما * زین چه وزندان برآوروما) زمانك یوسفیسن وآسمانك
آفتابیسن بوچاه وزنداندن طشره کل ویوز کوستر

﴿ سبب خلاص یونس علیه السلام ازماهی وخلاص روح ازنفس ﴾

﴿ مثنوی ﴾ یونست دربطن ماهی پخته شد * مخلصش رانیست از تسبیح بد)
سنك یونسك بالق قارننده پشمش اولدی انك خلاصنه تسبیحدن غیری چاره یوقدر
یعنی انك خلاصنه تسبیح لازم ولابددرنته کم حضرت یونسك بطن ماهیدن خلاصنه
سبب تسبیح اولدی سنك دخی روحك ظلمانی جسددن خلاص بولمغه سبب اولور
﴿ مثنوی ﴾ کرنبودی اومسبح بطن نون * حبس زندانش شدی تایبعثون)
اکربطن ماهیده یونس علیه السلام تسبیح ایدیجی اولمیدی بالغك قارنی آکا قیامته دکین
حبس وزندان اولوردی نته کم حق تعالی سورهٔ صافاتده بیورر (وان یونس
لمن المرسلین) بحقیقا یونس بن متی دخی مرسلیندندر حق تعالی آنی اهل نینویه ارسال
ایلدی شمدی موصل دیدکاری شهردر اول قومی آنی تکذیب ایدوب قومنه
غضبناك اولوب بلااذن خالق اول قومدن فرار ایلدی نته کم بیوررلر (اذابق)
ذکرایله یا محمد یعنی آنك یا محمد شول وقتیکه یونس آبق وهارب اولدی قومندن
(الی الفلك المشحون) طولمش کمی جانبنه روایت اولنور که یونس علیه السلام
کمی یه سوار اولوب برنیجه میل کتدکده کمی کردابه کرفتار اولوب ملاحلر
دیدیلرکه سزك مابینکزده عبد آبق وار ایسه اخراج ایدك یونس علیه السلام ایلرو
کلوب دیدیکه بن عبد آبقم دیدیلر که حاشا زیرا سنده آثار حریت وانوار

صلاحیت لمعان ایدر پس تکرار دید یکم بن بنده‌ٔ کنهکارم (فساهم) فاذا کان کذلك بنیهماده مساهمه ومقارعه ایلد یلرسه (فکان من المدحضین) پس یونس مغلوبیتدن اولدی دحض لغتده آیاق دیرنمکه دیرلر پس همانده مکه کندوینی دریایه آندی (فالتقمه الحوت) پس بربالق فی الحال آنی التقام وابتلاع ایلدی (وهو ملیم) اول یونس کندوینی ملامت ایلدیکی حالده دیردیکه ای نفس اذن خالق اولمدین هارب وآبق اولدك امدی عملکه موافق جزادر تحمل ایله دیوب تسبیح وتهلیل ایدردی (فلولا انه کان من المسبحین) اکر اول یونس بطن ماهیده مسبحیندن وجناب حق مقدسیندن ومذکریندن اولمیدی (للبث فی بطنه الی یوم یبعثون) قالیدی بطن حوتده یوم قیامته دك بوآیتده اکثار ذکره واشتغال تسبیح وفکره ترغیب وتحریض واردر وحضرت خداوندکار دخی بیوردرلر که ای اسیر نفس برفتن اکر حبس تن وماهیٔ بدندن خلاص اولمق ایسترسك یونس وار تسبیح وتقدیسدن خالی اولمه والا محبوس زندان طبیعت ومسجون قیود بشریت تا بروز قیامت قالورسن ﴿ مثنوی ﴾ او تسبیح از تن ماهی بجست * چیست تسبیح آیت روز الست) اول یونس علیه السلام تسبیح سببیله تن ماهیدن خلاص اولدی تسبیح حقیقی ندر الست کوننك آیتیدر تسبیح تنزیهه دیرلر پس تنزیه اصلی وحقیقی الست کوننك نشان وعلامتیدر که حضرت حق جل شانه اول کون ارواحه (الست بربکم) دیدی وهرروح استعدادی مقداری بلی دیوب اقرار ایلدی وبو اقرار ربلرنی اوصاف کامله ایله بیلکی صفات ناقصه‌دن تنزیه قیلمغی مستلزم اولور پس روز الستك آیتی که صفات ثبوتیه وصفات سلبیه ایله ربکك متصف اولدیغنه اقرار قیلمقدر اول اقرار واول آثار جانك تقدیس وتسبیحی اولور پس اول تسبیح حقیقی هربار که بو عالمده یاده کلسه ربیسنی آنده تنزیه ایلدیکی مقداری جنان ولسانله بونده دخی تنزیه ایلرو بعض کسه به غفلت ومقتضای طبیعت غلبه ایلدیکی واسطه ایله اول عالمده اولان جانك تسبیح وتقدیسنی فراموش ایلر پس اول کسه یه دریای الهینك ماهیلری اولان جانك تسبیح وتقدیسن بو کوش ایله استماع ایلك لازم ولابددر تا کم انلرك تقدیس وتسبیحی واسطه سیله غفلت ونسیان برطرف اولوب جانك روز الستده ایلدیکی تسبیح یادنه کله وریسنی اول تسبیح جانله مسبح اوله (کما قال جناب مولانا مشیرا الی هذا المعنی ﴿ مثنوی ﴾ کر فراموشت شدان تسبیح جان * بشنو این تسبیحهای ماهیان) اول جان تسبیحی اکرسنك فراموشك اولدیسه ماهیلرك بو تسبیحلرنی ایشت یعنی ای روز الستده ایلدیکی اقرار وتسبیحدن بواسطة الجهل والغفله بی خبر اولان اکر سکا فراموشلق اولدیسه اول جانکك ایلدیکی تسبیح بوماهیلرك

تسبیحلرینی ایشت ﴿ مثنوی ﴾ هر که دید الله را اللهیست * هر که دید آن بحر را او ماهیست) هر کیمکه اللهی کوردی الهیه منسوبدر هر کیم اول دریایی کوردی اول کسه ماهیدر ماهیلردن مراد انبیا واولیادر وانبیا واولیایه ماهی تعبیری نه ملابسه ایله‌در دیرسك هر کیمکه اول بحر وحدتی کوردی ودریای حقیقته داخل اولدی اول کسه عند العرفا ماهیٔ دریای الهیدر وهرشول کسه که اللهی بصر بصیرتله کوردی ودیدهٔ سریرتله مشاهده قیلدی اول کسه اهل اللهدر یعنی ذات الهیه‌یی مع جمیع صفاته مظاهر کونیه‌ده مشاهده قیلانلره اهل الله دیرلر واللهیلر تعبیر ایدرلر اللهك اهلی بو مشاهده‌نك صاحبلریدر اما انلرکه ابرار واخیاردن کرامات وخوارق عادانه واصل اولان اولیادر انلره اهل کرامت واهل ولایت تعبیر اولنور هر اهل کرامت الله اهلی اولمز (فافهم هذا الفرق بینهما ﴿ مثنوی ﴾ این جهان دریاست وتن ماهی وروح * یونس محجوب از نور صبوح) بو جهان دریادر وتن ماهیدر وروح صبوح نورندن مستور اولان یونسدر یعنی بو جهان مظاهر صفات الهی اولدیغی اعتبار ایله دریا کبیدر وتن ماهی کبیدر وروح ایسه نور صبوح حقیقتدن محجوب ومستور اولمش یونس کبیدر ﴿ مثنوی ﴾ کر مسبح باشد ازماهی رهید * ورنه دروی هضم کشت وناپدید) اکر جان مسبح اوله ماهیدن قورتلدی وکر روح تسبیح الهیه‌یه مشغول اولمیه تن ظلماتنده هضم وناپیدا اولدی یعنی اکر مسبح اولورسه بدن حوتندن خلاص بولدی والا بطن تنده (الی یوم یبعثون) هضم وناپدید اولدی (کما قال الله تعالی فی حق یونس فلولا انه کان من المسبحین للبث فی بطنه الی یوم یبعثون) ولازمدر که اللهی تسبیح قیلمغی برجان دریاسنك ماهیسندن تعلم ایلیه‌سن اکرسن ماهیان جانی کورمزم دیرسك ﴿ مثنوی ﴾ ماهیان جان درین دریا پرند * تو نمی بینی بکردت می پرند) جان ماهیلری بو دریاده پردر سن کورمزسن آنلر سنك اطرافکده پرواز ایلرلر یعنی ماهیان جان بو دریای عالمده طوا اودرلر سن انلری عدم استعداد کدن ونقصان طلب واجتهاد کدن کوره مزسن (تو نمی بینی که کوری ای نژند) دخی نسخه درای حالی خراب ومتغیر اولمش کسه سن کورمزسن زیرا کورسن ﴿ مثنوی ﴾ بر تو خودرا می زنند ماهیان * چشم بکشا تا ببینی شان عیان) اول ماهیلر کندیلرنی سکا اوررلر چشمکی آچ تا آنلری عیان واشکاره کوره سن یعنی آنلر سنك اطرافکده عقول وارواح پرلر ایله اوچرلر سنك اوزریکه کندیلرینی اوررلر وسنکله صحبت قیلورلر اول ماهیان واللهیان قلبك کوزنی علم ومعرفت سورمه سیله آچ تا انلری عیان کوره سن ﴿ مثنوی ﴾ ماهیان را کر نمی بینی بدید * کوش تو تسبیحشان

آخر شنید) ماهیلری اکر آشکاره کوره مز ایسك قولاغك آنلرك تسبیحنی ایشندی
یعنی اکر ماهیان بحر حقیقتی ظاهرا بشخصهم کوره مزسك سنك کوشك ای طالب
آخر آنلرك السنهٔ علماده مذکور واوراق کتبده مسطور اولان تقدیس وتسبیحلرین
ایشندی وکلاملرین فهم ایتدی پس اکر شخصلرین دخی کورمك وکندیلرینه
نفسه ایرمك ایسترسك آنلرك طریقنده اولان ریاضات وتکلیفاته صبر ایله تاکم
انلری کوره سن ومرتبه ومقاملرینه دخی ایره سن نته کم بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾
صبر کردن جان تسبیحات تست * صبر کن کانست تسبیح درست) طاعات اوزره
صبر ایلك سنك تسبیحلر یکك روحی ولیدر طریق الهیده صبر ایله که تسبیح درست
اولدر تسبیح عند اهل التحقیق اوچ قسمه منقسمدر قولی وقلبی وفعلیدر وفی الحقیقه
تسبیحك معناسی مسبحك نفسنه عائد در حقه عائد اولمق قابل دکلدر پس تنزیه قولی
اولدر که لسانکله حضرت حق شاننه لایق اولمین اوصافدن واقوالدن تنزیه ایلیه سن
وفی الحقیقه بولسانکی تنزیه ایتمکدر وتنزیه قلبی اولدر که جنانکی عقائد فاسده دن
تنزیه وجناب حقك شاننه لایق اولمین صفتلره اعتقاد ایلمکدن قلبکی تقدیس
ایلمکدر وتسبیح فعلی اولدر که جوارح وارکانکی جمیع مناهی ومعاصیدن حبس
ایتمك وصراط مستقیمه امر اولندیغك اوزره کتمکدر پس تسبیح فعلینك معناسی
جمیع معاصیدن حبس نفس ایتمك وراه طاعاته کتمك اوله جق صبر ایلك لسانله
وجنانله اولان انوار تسبیحاتك روحی کبیدر وانواع تسبیحات قولیه وقلبیه صبره
نسبت جسد وروح کبیدر (ولهذا قال علیه السلام الصبر ضیاء والصلوة نور)
حدیث مشهوردر وایمان جسد منزله سنده در صبر آکا سر منزله سنده در *
کما قال علیه السلام الصبر من الایمان بمنزلة الرأس من الجسد رواه البیهقی عن علی
کرم الله وجهه والدیلمی عن انس رضی الله عنه) صبرك حقنده آیات کریمه
واحادیث شریفه قتی چوق واقع اولمشدر ایرادی ممکن دکلدر برمقدار دخی جلد
اولك آخرنده یازلمشدر والحاصل تسبیح که لسانی وجنانیدر هیچ بر تسبیح
بو صبر درجه لرینی طوتمز تسبیح درست فی الحقیقه صبردر ومفتاح فرج دخی
بودر نته کم بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ هیچ تسبیحی ندارد آن درج * صبر کن
کالصبر مفتاح الفرج) هیچ بر تسبیح اول درجه لری ومرتبه لری طوتمز پس
صبر ایله زیرا صبر غمدن خلاص بولمغك مفتاحیدر ﴿ مثنوی ﴾ صبر چون پل صراط
ان سو بهشت * هست باهر خوب یك لالای زشت) مثلا صبر صراط کوپریسی
کبیدر اول جانب بهشت کبیدر هر خوبله برزشت لالا واردر ﴿ مثنوی ﴾ تاز
لالامی کریزی وصل نیست * زانکه لالارا زشاهد فصل نیست) مادامکه لالادن
نفرت وفرار ایلرسن سکا محبوبدن وصل یوقدر زیرا که لالایه محبوبدن فصل

ومفارقت یوقدر نته کم اعرابیدن بری کندی اشترینی یتوروب وافر جست وجو
ایلیوب آنی بولمدقدنصکره قسم ایلمش کی ای اشتر اکر سنی بولورسم بر آقچه یه بیع
ایده یم اتفاق اول حینده اشترین بولش واکا کال طمعدن آنی بر آقچه یه صاتمیوب
آخر بر حیله ایتمش نحیف وزار بر قوزی بی آنك اوستنه قویوب آنی بازاره چیقاروب
دیمش که بو جمل بر آقچه یه وبو قوزی اون بیك آقچه یه لکن ایکیسنك بری برندن
مفارقتی یوقدر هر کیم بو قوزی بی اون بیك آقچه یه آلورسه بو دوه یی دخی
آنکله معا بر آقچه یه آلور عربلردن بری بو سوزی استماع ایلمش (مارخص هذا
الجمل اولم یکن معه الحمل) اول اعرابیده آکاد یمش) یا اخی لم تجد فی العالم
محبوبا رخیصا ان تصبر علی بلائه تجد لوصله محیصا * پس بو قول هر محبوبله
بر کونه بلا ومشقت اولدیغی خصوصده ضرب مثل اولمش صبر له شاهدی
دخی بوکا کوره قیاس ایله نه صبر محبوبدن ونه محبوب صبردن مفارقت ایلر هر کیم
صبری آلور محبوبه واصل اولور (کما قال الله تعالی ثواب الله خیر لمن
آمن وعمل صالحا ولا یلقیها الا الصابرون ﴿ مثنوی ﴾ تو چه دانی ذوق
صبرای شیشه دل * خاصه صبر از بهران نقش چکل) سن صبر ذوقنی
نه بیلورسن ای قلبی نازك وادنی المدن منکسر ومتغیر اولان کمسه علی الخصوص
صبر ایتمك اول چکله مضاف اولان نقش ایچون اوله چکل بر ولایتك
اسمیدر که آنك محبوبی بغایت خوب اولور بورادہ مراد حضرت حبیب اکرم
صلی الله علیه السلام اولور که نبوت وولایت مرتبه لرینك محبوبی بلکه حقیقت
چکلك نقش خوبیدر وتجلی صفاتیه ایله متجلی اولدیغی اعتباریله حضرت
محبوب حقیقی اولسه دخی قابلدر که بو جهتدن اکا دخی نقش وصورت اطلاقی
علی طریق المجاز جائز اولور ﴿ مثنوی ﴾ مردرا ذوق از غزا وکروفر * مر
مخنث رابود ذوق از ذکر) مردك ذوقی غزادن وجهاد وشو کتندر مخنثه ذوق
ذکردندر ﴿ مثنوی ﴾ جز ذکر نی دین اونی ذکر او * سوی اسفل برد اورا
فکر او) آنك دینی وآنك ذکری ذکردن غیری دکلدر آنك فکری آنی اسفل
جانبنه ایلتدی یعنی آنك عادتی وذکری فرجنك حکمنده اولمقدن غیری دکلدر
روز وشب خدمتی وذکر وفکری فرجنه متعلق اولان شیلر ایچون اسیر فرج وکلو
اولمغله سفلیات اندن عبارتدر اول مخنثك فکری آنی مرتبهٔ اسفله ایلتدی اولیا
قتنده مخنث اسیر فرج وکلو اولان کمسه لردر ﴿ مثنوی ﴾ کر راید تا فلك
از بی مترس * کو بعشق سفل آموزید درس) اکر ظاهرا اول مخنث فلکدن
یوقرو که یعنی عالی قدر وصاحب صدر اوله اندن قورقمه زیرا که او مخنث سفلك
عشقنه درس اوکرندی وعلی فرج وکلو سندن اوزری تحصیل ایلدی

﴿ مثنوی ﴾ او بسوی سفل می راند فرس * کرچه سوی علو جنباند جرس
اول مخنث سفل جانبنه آت سورر اکرچه جرسی بلندلك جانبنه دپره در یعنی
اکرچه صداسی وادای عالی مرتبه دندر و بلندلك سمتندن دم اورر لکن قاله
اعتبار یوقدر ﴿ مثنوی ﴾ از علمهای کدایان ترس چیست * کان علمها
لقمهٔ نان را رهیست) دیلنجیلرك سنجقلرندن خوف نه در زیرا اول علملر نان وسؤال
لقمه سنك بنده سیدر یعنی محتاج وز بونیدر رهی باء اصلیه ایله بنده معناسنه
اولدیغی اوزره معنی بودر امار هبده یاوحدت ایچون اولوب یعنی که اول علملر
لقمهٔ نان ایچون بروسیله در دیمك دخی اولیدر بو معنایی طریق سدادن خارجدر
دین معنایه واقف اولمیوب بی تأمل سو یلشدر

﴿ ترسیدن کودك ازان شخص صاحب جثه وکفتن ﴾
﴿ آن شخص که ای کودك مترس که من نامردم ﴾

﴿ مثنوی ﴾ کنك زفتی کودکی را یافت فرد * زرد شد کودك زبیم قصد
مرد) برجسیم مخنث ونامرد بر کودکی فرد وتنها بولدی کودك اول مردك قصدی
خوفندن زرد روی اولدی یعنی فعل شنیع ایده دیو قورقدی ﴿ مثنوی ﴾
کفت ایمن باش ای زیبای من * که تو خواهی بود بربالای من) کنك اول کودکه
ایتدی ایمن اول ای بنم زیبام زیرا سن بنم اوزرمده اولیسرسن ﴿ مثنوی ﴾
من اکر هولم مخنث دان مرا * همچو اشتر برنشین می ران مرا) بن اکر ظاهرا هوالنا کم
وجسیم بنی مخنث بیل مخنث ارشکلنده اوله ولکن عورت کبی فرجی اوله بعضسنك
انثالغی غالب اولور ورجوایتی مغلوب اولور بوکونه مخنث عورت حکمنده در پس
او مخنث اول کوده که دیدی ای بنم زیبا اولان محبوبم اوزریمه بینبی دوه کبی سور بنده
رجوایت وار صانوب خوف ایتمه دیدی پس بو قصه دن حصه یه شروع
ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ صورت مردان ومعنی این چنین * ز برون آدم
درون دیو لعین) مردك صورتی واو معناسی بونجلاین طشره دن آدمیدر ودرون
وسیرت جهتندن دیو لعیندر یعنی بر مردك که صورتی مرد شکلنده ور جال
هیأتنده اوله ولکن معناسی بو ذکر اولنان مخنث کبی شیطان ونفسك مفعولی
ومستعملی اوله انجلاین کمسه طشره دن آدمدر ودروندن دیولعیندر مردان مردك
جمعی اولسه دخی جائزدر بو تقدیر اوزره معنی مردلرك صورتی یعنی رجال اللهك
شکل وهیئتی ومعناسی بونجلاین اولان طشره دن آدم ودروندن دیولعیندر دیمك
اولور ﴿ مثنوی ﴾ آن دهل را مانی ای زفت چو عاد * که بروان شاخ رامی
کوفت باد) اول طبله بکزرسن ای عاد قومی کبی جسیم وشکلا اولو اولان کمسه که
طبل اوزره اول شاخی باد اورردی اول دهلدن مراد بعض کمسه لرك طاوق

کومسلری وکوکرجین کومسلری وباغلر باروسی اوزره برطبلی بر آغاج اوزره وضع
ایدرلر و برچرخ پیدا ایدوب آنك اوجنه وطبلك اوستنه صنعتله برشاخ پاره وضع
ایدرلر هر بار که باد اول چرخی دوندره اول شاخ پاره طبله طوقنوب طبلك صداسی
چیقار روبه آنی استماع ایدوب اندن قورقارواورکر پس صورنده مردانه اولان وسیرتده
نفس وشیطانه اویان اول طبل تهی کبیدرلر که روبهلر آنی رشی زعم ایلیوب اندن
قورقارلر ﴿ مثنوی ﴾ روبهی اشکار خود را باد داد * بهر طبلی همچو خیك پر زباد)
روباهلردن بری اول طبلی کوروب کندی شکارنی یله ویردی باددن پر خیك کبی
پر طبلدن اوتری ﴿ مثنوی ﴾ چون ندید اندر دهل او فربهی * کفت خوکی
به ازین خیك تهی) چونکم روبه امعان نظر ایدوب دهله قریب کلدی دهل
ایچره فربهلك کورمدی بلکه درونی هوا ایله پر اولمش انجق برقوری تقردی
ولقردی کوردی بو خیك تهیدن یعنی درونی خالی طبلدن بر خوك یکدر دیدی
﴿ مثنوی ﴾ روبهان ترسند ز آواز دهل * عاقلش چندان زند که لا تقل)
دهلك آوازندن دلکولر قورقارلر وقاچرلر عاقل دهله اولقدر چوب اورر که دیه
یعنی دهلدن خوف ایتمیوب دهله سن سویله دیو وافر اورر دهلدن مراد شول
طبل تهی کبی درونلری بی معنی اولان مدعیلردر که خلقه کندیلرینی اولو
ودرونلرین معنا یله طولو کوسترلر حال بو که باد هوا ایله پر و باد خدا وذوق ومعنادن
خالیدرلر روبه طبعت اولان بی معرفتلر بونلرك های وهویندن وصیت
وصداسندن قورقارلر الا عاقل ومیز اولانلر بونلره استماع ایلیه بلکه لازم کلورسه یده ایله
چوق اوررلر که سویله که سنك احوالك مقلوبدر

﴿ قصهٔ تیراندازی وترسیدن او از سواری که در بیشه می رفت ﴾

﴿ مثنوی ﴾ یك سواری با سلاح وبس مهیب * می شد اندر بیشه بر اسپی
نجیب) پر سلاح وزیاده هیبتلو بر سوار خوب ولطیف بر آت اوزره بیشه نك ایچنه
کیدی ﴿ مثنوی ﴾ تیراندازی بحکم او را بدید * پس زخوف او کمان را
درکشید) استاد حکمیله بر تیرانداز آنی کوردی یعنی اول سوار باسلاح و پرمهیبی
استاد حکمنجه بر تیرانداز کوردی بحکم استاد تقدیرنده در نته کم عرف ناس استاد
حکمیله ویا استاد حکمنجه تیراندازدر دیرلر پس تیرانداز اول سوارك خوفندن
یاینی چکدی ﴿ مثنوی ﴾ تا زند تیری سوارش بانك زد * من ضعیفم کرچه زفتستم
جسد) تا بر تیر اوره سوار اول تیراندازه چاغردی بن ضعیف وزبونم کرچه بنم جسمم
جسیم و بزرکدر ﴿ مثنوی ﴾ هان وهان منکر تو در زفتی من * که کمم در وقت جنك
از پیره زن) آکاه اول آکاه اول سن بنم جسامتمه نظر ایلمه زیرا جنك وقتنده قری
عورتدن ادنی وکمم ﴿ مثنوی ﴾ کفت رو که نیك کفتی ورنه نیش * بر تو می انداختم

ازرش خویش) تیراند ازسواره ایتدی بوربکه ایودیدك وبنی خسب حالکدن
آکاه ایلدك بو خسته تیر ونیشی سکا کندی خوفدن آتردم پس قصه دن حصه
بیانه شروع ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ پس نسازرا کالت پیکار کشت *
بی رجولیت چنان تیغی بهشت) چوق کسه‌لر بکه جنك آلتی دپلدی رجو لیتسز
مشتنده انجلین برتیغ وارایکن یعنی ارلیکی اولین کسه ‌لرك النده برتیغ ایدی اروار
ایکن اول تیغ وسلاح آنك قتل وهلاکنه سبب اولدی شول جهتدنکه قطـاع
طریق اولنلر آنك تیغنه طمع ایدوب آنك اوزرینه کاورلرانده ایسه انلرله جنك ایتمکه
ارلك اولمیوب انك تیغ وسلاحن الندن آلورلر وآنی قتل قیاورلر وياخود اول بی
رجولیت اولان تیغ وسلاحنه اعتماد ایدوب جنکه کاور پس بعض بهـادرلر انك
تیغ وسلاحندن خوف ایدوب آنی بربهـادر مرد صانوب اولا آنی اولدررلر
بو جهتلردن چوق کسه‌لرك تیغ وسلاحی کندیلرك قتلنه سبب اولور ﴿ مثنوی ﴾
کر بپوشی توسلاح رستمان * رفت جانت چون نباشی مرد آن) اکر سن رستملرك
سلاحنی کیه سنك جانك کندی چونکه سن آنك مردی اولمیه سن سلاح رستمان‌دن
مراد اولیانك لباسی وکلا میدر مادام که اراولمیه سن واکا استعداد تحصیل
قیلمیه سن سنك هلاککه سبب اولور ﴿ مثنوی ﴾ جان سپر کن تیغ بکذار
ای پسر * هرکه بی سر بود ازین شه برد سر) ای پسر جانکی سپرایله تیغی
الکدن قو هر کیمکه باشسز اولدی بوشاهدن باشنی ایلتدی یعنی تیغ مثابه سنده اولان
آلت جنك وجدل هرنه ایسه آنی ترك ایله وجانکی حق جانبندن کلان امره وقضـایه
سپر ایلیوب ترك نفس وهوا ایله هرشول کسه که بی خود وفانی اولدی شاه حقیقیدن
باش قورتردی وآنك قهرندن نجات بولدی ﴿ مثنوی ﴾ آن سلاحت حیـله
ومکر توست * هم زتو زایت وهم جان توخست) سنك اول سلاحك سنـك
حیله ومکر کدن یعنی سلاحدن مراد سنك وجودکدن حاصل اولان حیله ومکر
ونفسـانیه کدرهم اول حیله ومکر سندن طوغدی وهم سنـك جانکی خسته
قیـلدی ﴿ مثنوی ﴾ چون نکردی هیچ سودی زین حیـل * ترك حیلت
کن که پیش آید دول) چونکه بوحیله‌لردن هیچ برفائده ایلمدك حیله یی ترك
ایله که اوککه دولتلر کله ﴿ مثنوی ﴾ چون یکی لحظه نخوردی برزفن * ترك
فن کومی طلب رب المنن) چونکم فن وحیله دن برلحظه بریمدك فنی ترك ایله رب المنني
طلب ایله حیله ومکردن وفندن مراد حیله ومکره متعلق اولان فنـون وناسی
کندی جانبنه میل وتوجه ایتـدرمك ایچون اولان علومدر ﴿ مثنوی ﴾
چون مبارك نیست برتو این علوم * خویشتن کولی کن وبکذر زشوم) بوعلوم
چونکه سکا مبـارك ونافع دکلدر کندیکی برکول وساده دل ایله وشومدن کچ

یعنی چونکم سنـك اوزریکه مبـارك دکلدر بوعلوم فلاسفه ومعـارف کلامیه
کندیکی بوکونه علومدن ساده دل ایله وشوملقدن خلاص اول ﴿ مثنوی ﴾
چون ملائك کوی لاعلم لنا * یاالهی غیرما علمتنا) ملائکه کبی (لاعلم لنا) دی
یاالهی شول نسنه دن غیریکه سن بزه تعلیم ایلدك یعنی ملائکه کبی دیکه یاالهی
بزم علمز بوقدر الا سنك بزه رسولك لسانندن تعلیم ایلدیککك علم دین وار درعلوم
فلسفیه وکلامیـه دن بزسنی تنزیه ایده رزدی پس بوکونه علم وحکمتك شوملغنه
مناسب برساده دل اعرابیله برحکیم فیلسوف قصه سنی ایراد ایدوب بیوررلر

﴿ قصهٔ اعرابی ور یك در جوال کردن وملامت کردن آن فیلسوف اورا ﴾

﴿ مثنوی ﴾ یك عرابی بار کرده اشتری * دو جوال زفت ازدانه پری)
براعرابی بردوه یه بوکلتمش دانه دن برابکی بیوك جوالی ﴿ مثنوی ﴾
اونشسته برسر هردوجوال * یك حدیث اندازکرد اورا سؤال) اعرابی ایکی
جوالك باشی اوزره اوتورمش برسوز اتیجی یعنی برصـاحب کلام اعرابی به سؤال
ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ ازوطن پرسید واوردش بکفت * واندران پرسش بسی
درهـا بسفت) اعرابی یه وطن ومسکنندن صوردی واعرابی مصـاحبته
کتوردی واول سؤالده فیلسوف چوق درلردلدی یعنی معـارف وافره سویلدی
﴿ مثنوی ﴾ بعـد ازان کفتش که این هردوجوال * چیست آکنده بکو
مصدوق حال) اندنصکره فیلسوف اعرابی یه ایتدی یکه بوهرا یکی جوال
طولمش ندر حالك مصدوقن سویله یعنی بوایکی جوالك ایچنده نه وارایدوکنی
صحیح بیان ایله ﴿ مثنوی ﴾ کفت اندریك جوالم کندمست * دردکر ریکی
نه قوت مردمست) اعرابی آکا ایتدی بنم برجوالمده بغدای درو اوبرجوالده صاقی
قومدرکه خلقك قوت وغداسی دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ کفت توچون بارکردی
این رمال * کفت تاتنها نماند آن جوال) فیلسوف اعرابی یه ایتدی بوقوملری
سن نیچون دوه یه یوك ایلدك اعرابی ایتدی تابوجوال یالکز قالمیه ﴿ مثنوی ﴾
کفت نیم کندم آن تنك را * دردکر ریز ازپی فرهنك را) فیلسوف اکا ایتدی
اول تنکك کندمنك نصفنی غیری جواله دوك کمال وهنردن اوتری ﴿ مثنوی ﴾
تاسبك کردد جوال وهم شتر * کفت شاباش ای حکیم اهل وحر) تاجوال وهم
شتر خفیف اوله اعرابی اکا ایتدی آفرین وتحسین ای اهل وحر اولان حکیم
﴿ مثنوی ﴾ اینچنین فکرد قیق ورأی خوب * توچنین عریان پیاده درلغوب)
بونك کبی فکرد قیق ورأی خوبله وبو مرتبه عقـل وادراك مرغوبله سن
بونجلین عریان وپیـاده یورغنلقده سن یعنی بونك سببی ندر لغوب زیاده عاجز
وبورغون معناسنه در ﴿ مثنوی ﴾ رحمش آمد برحکیم وعزم کرد * کش

براشتر بنشاندنيك مرد) اعرابى يه حكيم اوزره مرحمت ايلمك كلدى وقصد
ايلدى كه آنى اشتر اوزره بندره اونيك مرديعنى اعرابى ﴿ مثنوى ﴾ باز كفتش
اى حكيم خوش سخن * شمه از حال خود هم شرح كن) اعرابى حكيمك حقيقت حالن
بيلمك ايچون اكا كيرو ديدى اى خوش سوزلى حكيم كندى حالكدن هم برشمه و شرح
وبيان ايله ﴿ مثنوى ﴾ اينچنين عقل وكفايت كه تراست * تو وزيرى يا شهى بر كوى
راست) بو بجلين عقل و كفايت كه سنكه بوندر طوغرى دى سن وزيرميسن يا پادشاهميسن
﴿ مثنوى ﴾ كفت اين هر دو نيم از عامه ام * بنكر اندر حال واندر جامه ام)
حكيم اعرابى يه ايتدى هر بوايكيسى يله دكلم عامه ناسدنم بنم حالمه وبنم قفتانمه نظر ايله
﴿ مثنوى ﴾ كفت اشتر چند دارى چند كاو * كفت نه اين ونه آن مارا مكاو) اعرابى اكا
ايتدى نه قدر دوه ونه قدر صغر طوترسن حكيم اعرابى يه ايتدى نه بونى ونه آنى طوترم
بزى قازمه يعنى هيچ برنسنه يه مالك دكلم بنم حسب حالمدن بحث ايله ﴿ مثنوى ﴾
(كفت رخت چيست بارى دردكان * كفت مارا كو دكان وكو مكان) اعرابى
اكا ايتدى بارى دكانده سنك اسبابك نه در حكيم اكا ايتدى قنى بزم دكانمز وقنى
بزم مكانمز ﴿ مثنوى ﴾ كفت پس از نقد پرسم نقد چند * كه توئى تنها رو
ومحبوب پند) اعرابى حكيمه ايتدى پس سكا نقددن صورايم نقدك نه قدردر كه
سن تنها يوريجيسن وخوب و لطيف نصيحتلوسن ﴿ مثنوى ﴾ كيمياى
مس عالم با تو است * عقل ودانش را كهر تو بر تو است) عالم مسنك كيمياسى سنكله
درسنك عقل ودانشك كوهرى قات قاتدر ﴿ مثنوى ﴾ كفت والله نيست
يا وجه العرب * در همه ملكم وجوه قوت شب) حكيم اعرابى يه ايتدى اى عربك
وجهى يعنى سيدى وكزيده سى الله حقيچون بو قدر جميع ملكمده كيجه نك قوتى
وجوهى يعنى بر كيجه نك طعام وغداسنك خرجلغى بنم جميع ملكمده يوقدر
﴿ مثنوى ﴾ پا برهنه تن برهنه مى دوم * هر كه نانى مى دهد آنجا روم)
هر جانبه اياغم چپلاق وتنم چپلاق ايلرم هر شول كمسه كه بر اتمك ويره اورايه كيده رم
﴿ مثنوى ﴾ مر مرا ازين حكمت وفضل وهنر * نيست حاصل جز خيال
ودرد سر) تحقيقا بكا بو حكمت وفضل وهنردن حاصل وفائده بو قدر خيال
وصداعدن غيرى ﴿ مثنوى ﴾ پس عرب كفتش كه رو دور از برم * تا نبارد
شومئ تو بر سرم) پس اعرابى حكيمه ايتدى بنم قتمدن ايراق كيت تا سنك
شوملغك بنم باشم اوزرينه ياغميه ﴿ مثنوى ﴾ دور بر آن حكمت شومت
زمن * نطق تو شوم است بر اهل زمن) اول شوم اولان حكمتكى ونامبارك اولان
ادراك وفطنتكى بندن ايراق ايلت زيرا سنك نطق وكلامك زمانه خلق اوزره

شوم ونا مبارك كدر ﴿ مثنوى ﴾ يا تو آن سو رو ومن اين سو مى دوم * ور ترا ره پيش
من وا پس روم) ياسن اول جانبه كيت بن بو جانبه يله يم واكر سنك يولك ايلرو ايسه
بن ارده كيده يم ﴿ مثنوى ﴾ يك جوالم كندم وديكر زريك * به بود زين حيلهاى
مرد ريك) بر چوالم بغداى واو بريسى قومدن بو آرد ده قاله سى حيله لردن يكدر
﴿ مثنوى ﴾ احمقى ام بس مبارك احمقيست * كه دلم با برك وجانم متقيست)
بر احمقم زياده مبارك احمقلقدر يعنى اكرچه بن بو دانشدن احمقم وسنك بلديكك
علمدن نادان وابلهم لكن بنم احمقلغم وبو علمدن نادانلغم زياده مبارك كدر زيرا
بنم كوكلم ازقله وقناعتله دروجانم متقيدر ﴿ مثنوى ﴾ كر تو خواهى كه
شقاوت كم شود * جهد كن تا از تو حكمت كم شود) اى حكيم فلسفى واى عليم
دهرى اكر سن ايسترسك كه سندن شقاوت كم ومحو اوله جهد ايله تاكم سندن
بو حكمت طبيعيه كم وناپيدا اوله ﴿ مثنوى ﴾ حكمتى كز طبع زايد وز خيال *
حكمتى بى فيض نور ذو الجلال) زيرا بر حكمت كه طبيعتدن وتصور وتخيلدن
طوغر ذو الجلال اولان اللهك نورينك فيضيسز اول بر حكمتدر ﴿ مثنوى ﴾
حكمت دنيا فزايد ظن وشك * حكمت دينى برد فوق فلك) حكمت دنيوى
ظن وشك آرتر وحكمت دينى فلك اوزره ايلتور يعنى دنيايه منسوب اولان حكم
فلسفيه وعلوم كلاميه انسانه ظن وشك زياده ايلر وموجب حق اليقين ومستلزم
توحيد رب العالمين اولمز ولو كانت فى زعمهم موجب اليقين ولهذا بزم فقهامز
(من طلب الله بالكلام وحده تزندق) ديديلر اما حكمت دينيه كه حقايق قرآنيه يه
واقف واحكام واسرار احاديث نبويه يه عارف اولمق وبيلديكك اوزره عمل
قيلمغه ديرلر (الحكمة هى تحقيق العلم واتقان العمل) ديلر بو معنايه اشارت ايدرلر
ودخى (ومن يؤت الحكمة فقد اوتى خيرا كثيرا) آيتنده اولان خير كثيرى بوذكر
اولنان حكمت دينيه دن عبارت ايدرلر وحكماى الهى وعلماى دين مصطفوى
اولنلر قانون وشفادن تحصيل حكمت قيلنلرى ذم وقدح ايلرلر وبونلر حقنده
دين ارسطاليس اوزره در ديو سويلرلر (كما قال عمر بن السهروردى فى كتاب الرشف
(نظم) وكم قلت للقوم انتم على * شفا حفرة من كتاب الشفا * فلما استهانوا بتوبيخنا *
فزعنا الى الله حتى كفى * فماتوا على دين رسطالس * وعشنا على دين المصطفى *
﴿ مثنوى ﴾ زو بعان زيرك آخر زمان * بر فزوده خويش بر پيشينيان) زوبع زاء معجمه ايله
يعنى حقير وحيله مند يعنى اخر زمانك زيرك اولان حقير وحيله مندلرى
كنديلرينى زياده ايلديلر سلف وزره اصحابك وتابعينك ومشايخ كزينك سويلديكى
على سويلديلر واندن تصانيف كتب ايلديلر كه بو علم كلامك خلافيدر كه
اصحاب جدل بونى مجرد جدال وبحث ايتمك ايچون وضع ايتمشلر در نعم اهل

سنت والجماعه دن نیجه مشایخ عظام وعلمای کرام بوفنده تصنیف کتب ایتشلر
وخلاف وجدل سمتنده سوز سویلشلرولکن فی الحقیقه بوذم وقدحه داخل اولمزلر
زیرا بونلرك نیتی تکلم دکلدر بلکه فرق ضاله دن متکلم اولنلره واهل سنته طعن قیلنلره
جواب واظهار طریق باصوابدر اما حق بودرکه اهل سنت هیئتنده وسمتنده دخی
متکلم مشربنده واهل خلاف و جدل مذهبنده کسه لرچوقدرو بونلر آنلردرکه مطلق
بو علم کلامی وجدل ومباحثه ومباهات ایچون ومجادله وممارات ایچون تحصیل ایدرلر
ونیجه اهل سلوکی وتحت الاطمار مختفی اولان اولوکی تکفیر وتضلیل جانبنه کیدرلر
﴿ مثنوی ﴾ حیله آموزان جکرها سوخته * فعلها ومکرها آموخته) حیله
اوکرنیجیلر جکرلر یاقمشلردرفعللرومکرلر اوکرنمشلردر یعنی بونلرشول حیله آموزلر
درکه فقرا وصلحا ومشایخك جکرلرین یاقدیلر و بونلرك خاطرعاطرلرین سهام
کلاملریله مجروح ایدوب یاقدیلرومسائل دینیه شکلنده افاء یل پرغرضلرین
تصویرایدوب وسمت مکابره ومنازعه یه کیدوب بوفنده فعل ومکرلر اوکرنوب
اکرچه نامللرین علما ایتدیلر اما فی الحقیقه دیندن چیقدیلر ﴿ مثنوی ﴾
صبر وایثار وسخای نفس وجود * باد داده کان بود اکسیرسود) صبروایثاری
وسخای نفسی وجود وکرمی یعنی طاعات وعباداته صبر ایتمکی وایثار وبذل
مالی وسخای نفس وجودی هر بری باد هوایه و یرمشلرکه اول اوله زعملرنده
اکسیر سود بلکه اکسیر (دع قیل وقال وکثرة السؤال) حدیثنك فحواسنجه ترك
قیل وقال وصبر علی الشدائد والنکال وبذل ارزاق واموال ایلمکدر ومجادله
ومکالمه ایلرسه دخی لله وفی الله بی غرض سویلمکدر والا اغراض نفسانیه
اوزره سوز سویلمك ومباهات وممارات ایچون فکرایتمك دینه متعلق دکلدر مصراع
ثانیده بومعنی دخی جائزدر صبر وایثار وسخای نفسی وجود وکرمی اول طائفه
یله ویرمش حال بوکه اکسیر سود اودر یعنی سود ونافع اولان کیمیا اول صبر
وایثار وسخای نفس وجود وکرم صفتلریدر ﴿ مثنوی ﴾ فکر آن باشد که
بکشاید رهی * راه آن باشد که پیش آید شهی) فکر اولدرکه بریول آچه راه
اولدرکه آنك اوکنه برشاه کله ﴿ مثنوی ﴾ شاه آن باشد که ازخون شه بود *
نی بمخزنها ولشکرشه شود) حقیقتده شاه اول اولورکه کندیسندن شاه اوله خزینه لر
ولشکرلر ایله شاه اولمیه ﴿ مثنوی ﴾ تابماند شاهیء او سرمدی * همچو
عز ملك دین احمدی) تا آنك پادشاهلغی سرمدی وابدی قاله احمده منسوب
اولان دینك ملکنك عزت وشرفی کبی که کتدکجه شرف وعزتی زیاده
اولمقده درو آنك وارثلری اولان اولیانك عزت وشرفلری دائم وباقیدر لکن هرکسه
آنلرك عزت وشرفنی کورمك میسر اولمزنته کم ابراهیم بن ادهم حضرتلری اکرچه

سلطنت فانیه یی ترك ایلدی اما بر دولت وعزته واصل اولدیکه اول دولت ابدی
آنکه قالدی ونام شریفی اولیای کرامدن اولدی نته کم بوحکایه دن اول حضرتك
مرتبهٔ عالیلری معلومك اولور

﴿ کرامات ابراهیم بن ادهم برلب دریا ﴾

﴿ مثنوی ﴾ هم زابراهیم ادهم آمده ست * کوز راهی برلب بحری
نشست) هم ابراهیم بن ادهم حضرتلرندن کلمشدر یعنی نقل اولمشدر وبین
اهل السلوك وبین الناس شهرت بولمشدر که اول ابراهیم ابن ادهم حضرتلری
بریولدن لب دریاده اوتوردی یعنی بریولدن جانب دریا کنارنده
قرار ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ دلق خودمی دوخت آن سلطان جان *
یك امیری آمد آنجا ناکهان) اول جان سلطانی کندینك دلقنی دیکردی
ناکهان اورایه برامیر کلدی ﴿ مثنوی ﴾ آن امیر ازبندکان شیخ بود *
شیخ را بشناخت سجده کرد زود) اول امیر مقدما شیخك بندهلرندن
ایدی شیخی اکلدی یعنی انك ابراهیم بن ادهم ایدوکنی فهم ایلدی علی الفور اکا
یوز یره قودی وتعظیم قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ خیره شددر شیخ واندر دلق او *
شکل دیکر کشت خلق وخلق او) شیخه وآنك دلقنه خیره وحیران اولدی آنك
خلقی وخلقی دیکر شکل اولدی یعنی خوبی وذاتی متغیره اولدی ﴿ مثنوی ﴾
کورها کرد آنچنان ملك شکرف * برکزید این فقر بس باریك حرف) اول امیر
کندیسنه بویله دیو که اول انجلینی اوله ملکی ترك ایلدی اول فقری اختیار ایلدی
زیاده دقیق حرف یعنی ملك شکرفی ترك ایدوب اول فقری اختیار ایلمسی زیاده
دقیق معنادرکه هرکسك فهمی آنی ادراك ایلمز حرف طرفه دیرلر بوراده معنی
طرفی مراد اولور ﴿ مثنوی ﴾ ملك هفت اقلیم ضایع میکند * چون کدا
بردلق سوزن می زند) یدی اقلیم سلطنتنی ترك وضایع ایلر کدا کبی دلق
اوزره سوزن اورر بعض نسخهده بوبیت دخی بونسخه اوزره واقعدرکه معناسی
بودر اوابراهیم بن ادهم یدی اقلیم بادشاهلغین ترك ایلدی کدا کبی شمدی دلق
اوزره سوزن اورر ﴿ مثنوی ﴾ شیخ واقف کشت ازاندیشه اش * شیخ
چون شیرست دلها بیشه اش) شیخ آنك اندیشه وخاطره سندن واقف اولدی
شیخ ارسلان کبیدر وقلوب خلایق آنك بیشه سی کبیدر ارسلانك بتدیغی بیشه لر
ایچره نیجه کزرسه اولیای خدادخی قلوب خلایق ایچره آنك کبی کزرلر
﴿ مثنوی ﴾ چون رجا وخوف دردلها روان * نیست مخفی بروی اسرار
جهان) شیخ کامل خوف ورجا کبی کوکللرده رواندر جهانك اسراری آنك
قلبی اوزره مخفی دکلدر پس ادب اولدرکه ﴿ مثنوی ﴾ دل نکه دارید ای

بی حاصلان * درحضور حضرت صاحبدلان) ای بی حاصللر قلبکزی حفظ
ایلیکز صاحبدللر حضرتلرینك حضورنده ﴿ مثنوی ﴾ پیش اهل تن
ادب برظاهرست * كه خدا ز یشان نهانرا ساترست) اهل تن قتنده ادب ظاهر
اوزره‌در نته‌كم دنیان اكابرینك اوكنه وارقده ادب ظاهره رعایت لازمدر زیرا
حضرت خدا اهل ظاهردن نهان واسرارى ستر ايد يجيدر ﴿ مثنوی ﴾
پیش اهل دل ادب برباطنست * زانكه دلشان برسرایر فاطنست) اهل دل قتنده
ادب باطن اوزره در زیراكه انلرك قلبی سرایر اوزره فاطندر یعنی باطنك اسرارنی
ادراك ایدیجی وفهم ایلیجیدر پس لازم اولدیكه بونلرك حضورنده قلبی افكار فاسده
وخواطر خبیثه دن حفظ ایلیه سن (ولهذا قال یعقوب السوسی فانهم جواسیس القلوب
یدخلون فی قلوبكم ویطلعون علی اسراركم فاذا جالستموهم فجالسوهم بالصدق)
﴿ مثنوی ﴾ تو بعكسی پیش كوران بهرجاه * باحضور آیی نشینی پایگاه) سن
عكسله سن زیرا كورلر قتنده جاه ومنصبدن اوترى حضور وادبله كلورسن پایگاه
وصف نعالده اوترسن ﴿ مثنوی ﴾ پیش بینایان كنی ترك ادب * نار شهوت
را ازان كشتی حطب) بینالر قتنده ادبی ترك ایلرسن اول سببدن شهوت آتشنه
حطب اولدك ﴿ مثنوی ﴾ چون نداری فطنت نور هدا * بهر كوران
روبرا میزن جلا) چونكم زیركلك وهدایت نورنی طوتمزسن كورلردن اوترى
یوزیكه جلا اور وانلرك قتنده ادب وخضوعله ال قوشوب طور ﴿ مثنوی ﴾ پیش
بینایان حدث برروی مال * ناز میكن باچنین كندیده حال) بینالرك اوكنده
حدث ونجاستی یوزیكه سور حدثدن مراد انكار وعداوته متعلق اولان افكار فاسده
وخواطر خبیثه در بونجلاین قوقمش وخبیث حالاره ناز ایله حال آنكه معقول اولان
بونك عكسی ایدی كورلر قتنه واردقده قلبكده انلره نیجه انكار وعداوت حاصل
اولیدی كه انلر اسراره عالم دكلردر اما بینالر قتنه كلدكده وجه درونك حدث
انكاردن پاك وطاهر اولوب هزار خضوع وآدابله انلرقتنده خدمت وتعظیملر
ایلمك كرك ایدی ﴿ مثنوی ﴾ شیخ سوزن زود در دریا فكند * خواست سوزن
را باآواز بلند) شیخ در حال النده اولان سوزنی دریایه براقدی اندن صكره آواز
بلند ایله سوزنی ایستدی ﴿ مثنوی ﴾ صد هزاران ماهی اللهیئ * سوزن
زر برلب هر ماهیئ) نیجه یوز بیك الله‌ه منسوب ماهیلر هربر ماهینك لب ودهاننده
برآلتون سوزن وار ﴿ مثنوی ﴾ سر بر آوردند از دریای حق * كه بگیرای شیخ
سوز نهای حق) حقك دریاسندن باش یوقارو كتوردیلر بوبله دیو كه ای شیخ
حقك سكا عطا ایلدیكی سوزنلرنی طوت ﴿ مثنوی ﴾ رو بدو كرد و بگفتش
كای امیر * ملك دل به یاچنان ملك حقیر) شیخ قدس الله سره العزیز حضرتلری

اول امیره توجه ایدوب اكا دیدی ای امیر كوكل پادشاهلغمی یك یا انجلاین برحقیر
پادشاهلغمی یك ﴿ مثنوی ﴾ این نشان ظاهرست این هیچ نیست * تاباطن
در روی بینی تو بیست) بونیكه مشاهده ایلدك بونشان ظاهر در بو هیچ دكلدر
یعنی بو كرامت باطنده اولان دولته دلالت ایدیجی برنشان صوریدر بو هیچ برشیٔ
دكلدر تا سن باطنه كیده سن سن یكرمی كوررسن یعنی اضعاف مضاعف بوندن
زیاده دولت وسلطنتلر مشاهده قیلورسن ﴿ مثنوی ﴾ سوی شهر از باغ
شاخی آورند * باغ وبستانرا كجا آنجا برند) مثلا نمونه ایچون بهار وقتنده باغدن
شهره بر بوداق كتوررلر باغ و بستانی شهره قنده ایلتورلر ﴿ مثنوی ﴾ خاصه
باغی كین فلك یك برك اوست * بلكه آن مغزست واین عالم چو پوست) معجزات
وخوارق عادات باغ الوهیت وروضهٔ حقیقتدن برشاخ وشكوفه كبیدر كه انبیا
علیهم السلام واولیای عظام آنی عالم شهادته نمونه ایچون كتوررلر تا اول باغ
حقیقته رهنمون اوله ودلالت قیله (كما ان القلیل یدل علی الكثیر والجرعة تدل علی
الغدیر والحفنة تدل علی البیدر الكبیر پس نمونه ایچون كلاندن اصل باغ وبستانك
اول نمونه قدر اولسی وبالكلیه كلسی لازم كلمز پس باغ صوریده بوقصه متصور
اولمیجق علی الخصوص برباغ معنویكه بو افلاك تسعه انك بر بركی كبیدر نیجه
قابل اولور كه بو كرامات وخوارق عادات اول باغ حقیقتك بالكلیه محصولی بو اوله
وبوندن غیری نیجه یوزبیك ازهار عجیبه واثمار غریبه اولمیه بلكه فی المثل باغ
الوهیت مغز كبی وبو عالم ظاهر آكا نسبتله قشر كبیدر ﴿ مثنوی ﴾ برنمی داری
سوی آن باغ كام * بوی افزون جوی وكن دفع زكام) اول باغ جانبنه كام
ورفتار طوتمزسن یعنی وصول بولمغه قادر دكلسن رایحه‌یی زیاده طلب ایله
وزكامی دفع ورفع ایله بعض نسخه‌ده مصراع اول برنمی داری بیوی آن باغ كام
واقع اولمشدر بوتقدیر اوزره معنی انبیا علیهم السلام واولیای كرامك اظهار
ایلدكلری علوم ومعارف اول باغ حقیقتك بوی كبیدر آزرایحه سبیله اول باغ حقیقته
آدیم قالدیره مزسك وایلرو كیدوب آیاق آته مزسك رایحه‌یی افزون ایسته یعنی علوم
ومعارف انبیا واولیانی زیاده طلب ایله وبرودت هوای نفسانیه دن حاصل اولان ومشام
جانی فاسد قیلان زكام معنویی وامراض قلبی دفع ایله ﴿ مثنوی ﴾ تاكه ان بوسوی
بستانت كشد * تانماید مر ترا راه رشد) تاكه اول بوی سنی بستان جانبنه چكه تا سكا
طوغری یول كوستره یعنی تاكم اول باغ حقیقتك رایحه‌سی سنك جانكی اول جانبه جاذب اوله
وبو لایكه رایحهٔ سبحانی ونفحهٔ ربانی سنك عقل وقلبك كوزلرینه نور اوله ﴿ مثنوی ﴾
چشم نابینات را بینا كند * سینه ات راسینهٔ سینا كند) سنك نابینا اولان كوزكی بینا ایلیه
سنك سینه‌كی محل تجلی اولان سینانك سینه‌سی ایلیه یعنی اول بوی الهی ونفحهٔ ربانی
سنك حقیقتی كورمین وجمال حق مشاهده قلبك باطن كوزكی كوریجی ایلیه

وسنك قلبكى تجليكاه اولان طور سينانك صدرى قبله كه تجليات الهيه سنك
سينهٔ پرسكينكده ظهوره كله پس يعقوب وار بصر بصيرتك كشاده اولوب
يوسف حقيقتى كوره سن ومعشوق ومحبوبكه ايره سن ❊ مثنوى ❊ كفت
يوسف ابن يعقوب نبى ❊ بهر بوالقوا على وجه ابى) يعقوب نبينك اوغلى يوسف
عليهما السلام بوندن اوترى (القوا على وجه ابى) ديدى سورهٔ يوسفده بو آيته
اشارتدر (اذهبوا بقميصى هذا) حضرت يوسف عليه السلام برادرلرينه
ديديكم اى بنم برادرلرم آلى كيدك شو بنم اهمى ومرويدركه اول قميص حضرت
خليلك قميصى ايديكم جبرائيل اكا قعر چاهده كيدرمشدى (فالقوه) پس اول
پيراهنى القايليك (على وجه ابى) بابامك وجهنه (يأت بصيرا) اى يرجع
ويصير بصيرا يعنى بكابينا كله ديدى(وأتونى باهلكم اجمعين) وبكا كتورك اهلكزى
جميعا پس يهودا نام برادرى اول پيراهنى آلوب كنعانه توجه ايلدى (فلما فصلت
العير) وقتاكم كاربان فناى مصردن منفصل اولوب خروج ايتديسه (قال ابوهم)
بابالرى يعقوب عليه السلام حضورندن اولان اولادنه ديديكم(انى لاجد)
تحقيقا بن بولورم (ريح يوسف) يوسفك رايحه سن اى اوغللر (اولاان تفندون)
اكر سزبنى فنده منسوب قيلمز سكز بنى تصديق ايدرسز فند بفتحتين پيرلكدن
نقصان عقله ديرلر يعنى بونامق وجواب لو محذوفدر تقديرى اولا ان تفندون
لصدقتمونى ديمكدر (قالوا)اولاد يعقوب ديديلر (تالله) الله حقيچون (انك لفى
ضلالك القديم) تحقيقا سن محبت يوسفده همان قديم اولان حيرتده سن يعنى
حيرت قديمده سن بوقدر زماندن برو يوسفى فراموش ايتميوب عشقندهٔ جوش
وخروش قيلرسن (فلما ان جاء البشير) وقتاكم اول مژده دهنده وبشارت كننده
كالديسه (القاه) اول پيراهنى القا ايلدى (على وجهه) يعقوب عليه السلامك
وجهنه (فارتد بصيرا) پس رجوع ايلدى بصير اولديغى حالده يوسف جانبنه
پس اولاد واحفادنه توجه ايدوب (قال) ديديكه (الم اقل لكم) بن سزه ديدمى
(انى اعلم من الله) تحقيقا بن بيلورم اللهدن الهامله (مالاتعلمون) سز بيلديككز
شيئ پس حضرت خداوندكار قدس الله سره العزيز بيوردلر كه رايحه نك
بصر كشاده قيلمسى ومخبر محبوب غيبى اولمسى اشعار ايچون حضرت يوسف بن
يعقوب نبى بيورديلر واخوانه خطاب ايلديلركه(اذهبوا بقميصى هذا فالقوه
على وجه ابى يأت بصيرا) ديوب سپارش قيلديلر (فلما ان جاء البشير القاه على
وجهه فارتد بصيرا) خواسنجه بشير كلوب اول پيراهنى يعقوب عليه السلامك
وجهى اوزره القا قيلوب انك رايحه سندن يعقوبك كوزلرى آچلوب يوسف
عليه السلام جانبنه بصيرا رجوع ايلدى پس سنك دخى يعقوب وارمشام جانك

بوى يوسف حقيقيدن رايحه اله اول رايحه ايله قلبك كوزى كشاده اولوب
محبوب حقيقى طرفنه بصير اولديغك حالده رجوع قيلرسن وجمال باكمالى مشاهده
ايلرسن ❊ مثنوى ❊ بهر اين بوكفت احمد در عظات ❊ دائما قرة عينى
فى الصلوة) حضرت رسول عليه السلام وعظلرده بو بويدن اوترى دائما بنم
كوزم نورى نمازده در ديدى بو حديث شريفه اشارتدر كه انس
حضرتلرى روايت ايدرلركه پيغمبر عليه السلام بيورديلر (حبب الى من دنياكم
النساء وطيب الرائحة وقرة عينى فى الصلوة) حبب بيوردى على بناء المفعول احببت
ديمدى نكته بودركه بو محبت تلقاء نفسلرندن دكل بلكه جناب حقدن
ايدوكن مشعردر ونسايه محبتى كلك جزؤه محبتى قبيلندندر روحك نفسه وعقلك
عالم طبيعته محبتى كبيدر ونسا ذكر ايدوب مرأه ديمدكلرندن دخى نكته بودركه
نساءنسأتدن مأخوذدر ونسأة لغتده تأخيره ديرلر ونسايه ده نسا ديناسى مرتبه ده
ووجودده رجلدن تأخرى اولديغندن اوتريدرنته كم آفاقده طبيعت كل عقل كلدن
متأخردر وبينهماده معاشقه ومماليه همان مرتبهٔ انسانده رجلك نسايه محبت وميلى
كبيدرنته كم مجامعت رجل ونسادن صورت تولد ايتديكى كبى عقل كل
وطبيعت كلك ارتباط وجمعيتندن دخى صورت عالم كه صورتا انسان كبير ومعنى
انسان صغيردر حاصل اولور عقل كلدن مراد حقيقت محمديه وطبع كلدن
مراد مبدأ حركات جميع موجودات كونيه در پس اول حضرتك حقيقتنك عالم
آفاقده طبيعت كله محبتى مقرر اولنجق مرتبهٔ انسانده دخى نسايه محبتى آفاق
وانفسك مطابقتنى مشعردر اما رايحهٔ طيبه دن مراد ياصورى و يامعنوى اوله
روايح صورى معلومدر واماروايح معنوى وروحانى طوالع انوار الهى وفوايح
اسرار سبحانى ونفادبس وتسابيح ملائكهٔ آسمانى واعمال صوالح انسانى
امثالى شيئلردر زيرا رايحه كيفيات وجوديه دن بركيفيتدر كه هوا واسطه سيله
دماغ آنى ادراك ايلدكده روح حيوانى متمتع ومتلذذ اولور پس هرنه كه روحه راحت
وعقل وقلبه رفاهيت ويره رايحهٔ معنويه قبيلندن اولور بوتقديرجه ديمك اولوركه
بكا محبوب اولدى جملهٔ مروح روح اكر ظاهرا واكر باطنا (فما حبب الى رسول الله
الا الطيب من كل شيئ) واما صلوتده قرة العين محبوب اولمسى (لان الصلوة مناجات
بين الله وبين العبد المصلى فانه يناجى ربه) پس صلوة سبب مشاهده در ومشاهدهٔ
محبوب قرة عين محب اولديغى مقرردر وجه آخر بو رايحهٔ الهى ونفحهٔ ربانيدن
اوترى حضرت احمد عليه الصلوة والسلام وعظلرنده بيوردى بنم كوزمك
قره سى يعنى مسرت ونورى دائما صلوتده در پس صلوتده كوزك نورلغمسى
حمد وثناى محبوبدن رايحه كلمه سى وديدهٔ دل اول حضرتى مشاهده قيلمسندن

حاصل اولور پس حضرت محبوبك رايحه سنى مشام جان صلوتده زياده الديغيچون واستشمام رايحهٔ محبوب تنوير عينه سبب اولديغيچون قرة عينى فى الصلوة بيور ديلر اكرچه استشمام قوت شامه نك خاصه سيدر وقرت ورؤيت قوت باصره نك خاصه سيدر اما چون برحس جناب حقدن قوت بولسه وغدا آلسه باقى حواسه دخى قوت كلور واول برحس باقى حواسه واعضا وجوارحه ساقى اولور نته كم بيوردلر ﴾ مثنوى ﴿ پنج حس باهمدكر پيوسته اند * زانكه اين هر پنج زاصلى رست اند) پس حس برى برله اولشمشدر زيرا بوهر بش براصلدن بتشلر در ﴾ مثنوى ﴿ قوت يك قوت باقى شود * مابقى راهريكى باقى شود) اول بشدن برينك قوتى باقيلك قوتى اولوز يعنى چونكه بو بش قوتدن بريسى قوت پذير اوله باقى قوتلر اول برقوتدن قوت بولور مابقى سنه هر بريسى ساقى اولور ﴾ مثنوى ﴿ ديدن ديده فزايد عشق را * عشق در ديده فزايد صدق را) كوزك كورمسى كوكلده عشقى زياده ايلر دلده اولان عشق ديده دن صدقى زياده ايلر يعنى ديدهٔ دلك محبوبى كورمسى عشق ومحبتى زياده ايلر زيرا (ليس الخبر كالمعاينة) حديثنك مقتضاسنجه معاينه مرتبه سى استماع اخبار ايلك مرتبه سى كبى دكلدر زيرا استماع اخبار محبوب ميل ورغبته باعث اولور اما مشاهده ومعاينه عشق ومحبتى زياده قيلور وعشق دل كوزده صدقى زياده ايلر يعنى هر باركه درونده محبت زياده اوله ديده ده صحت مشاهده وصدق معاينه زياده اولور امابلا عشق ديده نك مشاهده سى صحيح وصادق اولمزديمك اولور ﴾ مثنوى ﴿ صدق بيدارىٔ هرحس مى شود * حسهارا ذوق مونس مى شود) صدق حسك بيدار لغى اولور حسلره ذوق مونس اولور يعنى ديده نك صدق مشاهده سى وصحت معاينه سى هرحسك حقله بيدار اولمسنه باعث اولور پس بومعنايى توضيح ايچون عارفك ابتداى حالده حواسنك حق نوريله منور اولمسنك بيانه شروع ايدوب بيوردلر

﴾ آغاز منور شدن حواس عارف بنور غيب بين ﴿

بوسرخ شريف غيب كوريجى اولان كوزله عارفك حسلرينك منور اولمسنك بيانيدر ﴾ مثنوى ﴿ چون يكى حس در روش بكشاد بند * مابقى حسها همه مبدل شوند) چونكه برحس سلوك وروشده بندى چوزدى باقى حسلر جميعا مبدل اولورلر يعنى چونكم برحس طريق حقه استقامتله سلوك ايلكده پردهٔ غفلتى ازاله وقيد طبيعتى فتح ورفع ايليه ونور الهيله منور اوله غيرى حسلر جميعا اكا تبعيتله مبدل اولور وآنك حكمنى اخذ قيلورلر ﴾ مثنوى ﴿ چون يكى حس غير محسوسات ديد * كشت غيبى برهمه حسها پديد) چونكه برحس محسوساتدن غيرينى كوردى واسرار مغيباتى مشاهده قيلدى جميع حسلر اوزره غيبه منسوب اولان نسنه آشكار وظاهر اولدى ﴾ مثنوى ﴿ چون زجوجست

ازكله يك كوسفند * پس پياپى جمله زان سومى جهند) مثلا چونكه سوريدن برقيون جويدن صحرادى پس جمله كوسفندلر برى برى آردنجه اكا موافقت ايتمكله اول جانبدن صحرارلر مقدم صحراين كوسفندك طورديغى يره جمع اولورلر ﴾ مثنوى ﴿ كوسفندان حواست رابران * درچرا ازاخرج المرعى چران) سنك حواسك كوسفندلرنى سور حواسكى اخرج المرعى دن اولان چراكاهده اوتلات بو بيت لطيف بوسورهٔ شريفه يه اشارتدر كه (سبح اسم ربك الاعلى) يا محمد رب اعلاكك اسمنى تنزيه ايله تأويلات زايغه يه والحاده ميل ايلكدن وياغيرى يه اطلاق ايلكدن ويامطلقا شانته لايق اولمين شيئلردن وياخود سبح ديمك تسبيح ايله صلوانده ديمك اوله يعنى سبحان ربى الاعلى دى نته كم حديثده وارد اولمشدر كه بو آيتك نزولنه نصكره پيغمبر عليه السلام بيورديلر كه (اجعلوها فى سجودكم (الذى خلق) اوبله ربك كه خلق ايلدى جميع اشيايى (فسوى) وتعديل وتسويه ايلدى هر شيئك وجودنى على مقتضى الحكمة (والذى قدر) دخى اوبله ربك اسمنى تنزيه ايله كه تقدير ايلدى هر شيئك ارزاق وآجالنى وذات وصفات وافعالنى وهر نوعك اشخاص واشكالنى (فهدى) وهدايت ايدوب هر برينى بحسب استعدادهم ياطبعا وياختيارا بركاره توجيه ايدوب الهام وادراك ارزانى قيلدى (والذى اخرج المرعى) دخى آنك اسمنى تنزيه ايله كه اخراج وانبات ايلدى مرعانك نباتاتنى تادواب وحيوانات تغذى ايده لر پس على طريق الاستعارة التخييليه سالك راه حقه خطاب ايدوب بيوردلر كه اى طالب قرب الهى حواس وادراكاتك قوينلرنى سور چراكاهه وراعى اولوب الهك اخراج ايلديكى مرعاى حقايقدن انلرى اوتلات ﴾ مثنوى ﴿ تادر آنجا سنبل وريحان چرند * تابكلزار حقايق ره برند) تاكم حواسك كوسفندلرى مرعاى حقايقده سنبل عرفان وريحان ايقان اوتلايه لر تا حقايق كلزارنه يول ايلته لر يعنى كلستان اعيان ثابته يه وبستان ماهيات اشيايه كندولرينى واصل ايده لر وحقايق كونيه يى مشاهده قيله لر ﴾ مثنوى ﴿ هر حست پيغامبر حسها شود * جمله حسهارا بجنت مى كشد) بعده هر برحسك سائر حقايقه واصل اولمين حسلره پيغمبر اوله وجمله حواسى جنت حقيقت جانبنه جذب قيله ﴾ مثنوى ﴿ حسها باحس تو كويند راز * بى حقيقت بى زبان وبى مجاز) غير حسلرسنك حسكله رازسويلرلر حقيقتسز وزبانسز ومجازسز يعنى جمع حواس وادراكات اناس سنك ادراككه رازسويليه لر وكندى كندى يه سرلرنى وحقيقتلرنى تقرير ايليه لر ولكن لسان مقالله دكل بلكه زبان مقالسز وعند اهل المعانى متعارف اولان حقيقت ومجازسز لسان حالله وبالسان استعداد ايله تعبير ما فى الضمير ايليه لر واهل معانى قتنده

چون بر کلمه ما وضع لهنده استعمال اولنسه حقیقت دیرلر مثلا ید اکر جارحهٔ مخصوصه ومشهوره ده استعمال اولنسه حقیقت دیرلر واکر نعمت ونصرت وقدرت وقوت معنالرینه استعمال اولنسه اکا مجاز تعبیر ایدرلر ﴿ مثنوی ﴾ کین حقیقت قابل وتأویلهاست * وین توهم مایهٔ تخییلهاست) زیرا بو حقیقت تأویلاره قابلدر وبو توهم تخییللرك مایه واصلیدر یعنی بو علمای معانی مابیننده متعارف اولان حقیقت مذکوره قابل تأویلاتدر که باب مجاز واسعدر لاسیما فی شان الله تعالی اکر توقف اولنمزسه لازم تأویلاتدر زیرا ایدك شان حقده حقیقت لغویه سی قابل دکلدر و بو توهم که هذه الحقیقتدن حاصل اولور مایهٔ تخییلاتدر یعنی اکر جناب خدا شاننده واکر اشیا خصوصنده قرآن وحدیثده متشابهاته متعلق هرنه قدر حقیقت لغویه واقعه اولدیسه حقیقتنه حمل اولنمقده فساد معنی توهم اولوب بو حقیقت قابل تأویلات اولدی وبو توهم مایهٔ تمثیلات وتخییلات اولدی که علماء ظاهر چون بر محلده حقیقت لغویه اوزره معنی ویرلمکده صعوبت وفساد کورسلر اول محلی تمثیل وتخییل دیمکله ویاخود مجاز دیو تعبیر ایتمکله خلاص اولورلر مثلا (لو انزلنا هذا القرآن علی جبل) آیتنده قاضی دیرکه تمثیل وتخییل (کما مر فی قوله تعالی انا عرضنا الامانة) ودخی (وان منها لما یهبط من خشیة الله) آیتنده دیرکه الخشیة مجاز عن الانقیاد واما عند اهل الله بونلر و بونلردن ماعدا اولان جمیع متشابهات وتسبیح جمادات ونباتات قابل تأویلات ومایهٔ تخییلات دکلدر بلکه قابل تأویل اولان حقیقت لغویه در یوخسه بین المشایخ متعارف اولان حقیقت عیانیه دکلدر نته کم بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ آن حقیقت را که باشد از عیان * هیچ تأویلی نکنجد درمیان) اول حقیقت که عیاندن اوله هیچ بر تأویل میانده صیغمز یعنی معنی جهتندن اولان حقیقتك میاننه هیچ بر وجهله تأویل صیغمز وتوجیه قابل اولمز بعض نسخه ده میان یرینه در بیان واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی اول بین المشایخ متعارفه اولان حقیقت که هر شیئك ماهیتدن عبارتدر که اهل مشاهده یه من جهة المعاینه حاصل اوله هیچ تأویل وتوجیهه صیغمز آنی بیان ایلمکده وآنی عبارته کتوروب سویلمکده زیرا بونلرك مشاهده ایلدکاری نفس الامرده در پس نفس الامر تأویل اولمق جائز دکلدر مثلا بونلرك مشاهده سنده سموات وارض وجبال اوزره عرض امانت حقیقیدر وبونلرك ارتکاب امانتدن ابا واشفاق ایلملری دخی تخییلی دکلدر بلکه حقیقیدر وکذلك تسبیح جمادات وهبوط حجاره من خشیة الله مجاز وتخییلی دکلدر بلکه بونلرك مشاهده سنده بلا تأویل بو معنالر حقیقتدر ولهذا سلف تأویلی جائز کورمیوب حقیقتنه معتقد اولمشلر حتی امام ابو حنیفه

رحمة الله علیه بو مسئله ده توقف قیلمشلردر ﴿ مثنوی ﴾ چونکه هر حس بندهٔ حس تو شد * مر فلکها را نباشد از تو بد) چونکه هر حس سنك حسكك بنده سی اولدی یعنی چونکه هر حس سنك ادراکك بنده سی اوله وسنك ادراك وعرفانك حقیقت بیلمك مرتبه سن بوله تحقیق افلاك سنده وما فیهانك دخی سنك ادراککدن بلکه امر واراده کدن امتثالدن مفارقتی اولمز بلکه سن روح وافلاك جسم منزله سنده اولوب سنك عقل وادراکك تدبیر اوزره دوران قیلور ولهذا قال ابن الفارض (بیت) ولا فلك الا ومن نور باطنی * به ملك یهدی الهدی بمشیئتی ﴿ مثنوی ﴾ چونکه دعوی رود در ملك پوست * مغز آن که بود قشر آن اوست) مثلا چونکه بر دعوی کتدی یعنی واقع اولدی بر پوستك ملکیتندن مغز کیمك لایقی ایسه قشر دخی انکدر یعنی لب کیمك اولورسه قشر دخی آنکدر ﴿ مثنوی ﴾ چون تنازع در فتد در تنکها * دانه آن کیست آن را کن نکاه) چونکه صمانك تنکنده تنازع دوشه یعنی چون تنازع واقع اوله بر صمان تنکنده دانه کیمك آن وملکیدر آکا نظر ایله یعنی نظر ایله دانه نك صاحبی کیم ایسه صمانك صاحبی دخی اودر ﴿ مثنوی ﴾ پس فلك قشرست ونور روح مغز * آن بدیدست آن خفی زین روملغز) فاذا کان کذلك فلك قشردر روحك نوری مغزدر زیرا بو فلکلر ظاهردر واول نور روح خفی و باطندر بو فلکلر قشردر دیدیکم جهتدن سن طیرنمه ﴿ مثنوی ﴾ جسم ظاهر روح مخفی آمدست * جسم همچون آستین جان همچو دست) جسم ظاهر روح مخفی کلمشدر یعنی هر جسم ظاهر ومحسوس کلمش وروح مخفی اولمشدر مثلا جسم یك کبی وجان ال کبیدر پس ظاهرا روح آکا نسبت مخفیرکدر ﴿ مثنوی ﴾ باز عقل از روح مخفی تر بود * حس سوی روح زوترره برد) وکذلك کبر وعقل روحدن مخفیرك اولورز یرا حس روح جانبنه تیز رك یول ایلتور وادراك ایلر ولکن عقله دکل ﴿ مثنوی ﴾ جنبشی بینی بدانی زنده است * این ندانی که زعقل آکنده است) مثلا بر شخصدن بر حرکت کورورسن بیلورسنکه زنده در اما بونی بیلمزسنکه اول شخص عقلدن پردر و یادکلدر ﴿ مثنوی ﴾ تا که جنبشهای موزون سر کند * جنبش مس را بدانش زر کند) تا کم اول شخصدن حرکات موزونه وافعال معقوله باش ایلیه یعنی ظاهر اوله واول شخص مس کبی اولان جنبشی اکسیر دانشله التون ومیزان تدبیرله موزون ایلیه ﴿ مثنوی ﴾ زان مناسب آمدن افعال دست * فهم آید مر ترا که عقل هست) مقدما (جسم همچون آستین جان همچو دست) بیورمشلردی پس بوراده دستدن مراد روح اولور یعنی دست کبی اولان روحك فعللری مناسب وموزون کلمکلکی جهتدن فهم کلور تحقیقا سکا که اول شخصك عقلی واردر

(مثنوی) روح وحی ازعقل پنهان تر بود * زانکه او غیبست اوزان سر بود)
روح جسمدن اخفی وعقل روحدن اخفی وکذلك روح وحی عقلدن اخفادر
زیرا که اول روح وحی غیبیدر واول غیب الغیوب وحقیقة الحقایق طرفندندر روح
وحیدن مراد وحیه مضاف اولان علمدر که علمه دخی روح اطلاق اولنور (کما قال
ابن الاثیر الروح یطلق علی معان والغالب منها ان المراد بالروح الذی یقوم
به الجسد ویکون به الحیاة وقد اطلق علی القرآن والرحمة وعلی جبرئیل وعلی
الوحی والعلم) پس وحی الهیدن حاصل اولان علم دخی حیات قلب اولدیغی
ایچون روح وحی دینلدی ونفس الامرده بو علم وحی عقلدن اخفا (مثنوی)
عقل احمد از کسی پنهان نشد * روح وحیش مدرك هر جان نشد) نته کم حضرت
احمد علیه السلامك عقل شریفی برکسه دن پنهان اولمدی ولکن اول حضرتك
روح وحیسی یعنی علم الهیسی هر جانك مدرکی ومعلومی اولمدی مگر اکا ایمان
کتورنلره (مثنوی) روح وحی رامناسبهاست نیز * درنیابد عقل کان آمد
عزیز) پس روح وحی یه وعلم لدنی یه مناسب افعال ومخصوص احکام واحوال
واردر روح وحی عقل ادراك ایلمز زیرا روح وحی عزیز کلدی یعنی عقل بو روح
وحی یه مناسب اولان افعالی ادراك ایدهمز زیرا که اول عزیز کلش وانك ادراکنده
عقل بی تمیز اولشدر (مثنوی) که جنون بیند که هی حیران شود * زانکه
موقوفست تا او آن شود) ولهذا بو علم لدنك صاحبلرنده که جنون کورر وکاهی
حیران اولور زیرا که موقوفدر تا اول او اوله یعنی او صاحب عقل صاحب وحی اوله
وصاحب وحیك وعلم لدنی اهلنك مرتبه سن بوله تاکه انلرك کارنه واسرارنه مطلع اوله
مادامکه صاحب عقل صاحب وحی مرتبه سن بولمیه وآنك باطنندن علوم وعرفان
استفاده قیلیه آنك وجودنده جنون کورمکدن خالی اولمز وحیران اولمقدن بری
کلمز نته کم حق تعالی نبیسی حقنده سویلین کلامی کافرلر لساننده حکایه بیوررلر
(ویقولون انه لمجنون) قال البیضاوی حیرة فی امره یعنی مع علمهم بوقاره ووفور
عقله آنك کارنده حیران اولدقلری ایچون تحقیقا اول محمد مجنوندر دیرلردی
(مثنوی) چون مناسبهای افعال خضر * عقل موسی بود در دیدش کدر)
روح وحینك دخی مناسبلری واردر وعقل آنی ادراك ایدهمز زیرا که اول عزی
ز کلشدر دیو مشلردی پس او بینی بو کلامه مثال طریقیله بیوررلر مثلا
حضرت خضرك افعالنك مناسبلری کبی که حضرت موسانك عقلی انك ادراکنده کدر
اولدی وبولندی (مثنوی) نامناسب می نمود افعال او * پیش موسی چون
نبودش حال او) اکا نامناسب کورندی حضرت خضرك افعال حضرت موسانك
حضورنده چونکه آنك حالی اولمدی عقلله آنی ادراك قیلمدی (مثنوی)

عقل موسی چون شود درغیب بند * عقل موشی خود کیست ای ارجمند)
قصه دن حصه عقل موسی علیه السلام چونکه اسرار غیبك ادراکنده بند
وقید اوله ای محترم بر موشك عقلی خود کیمدر که حتی آنی ادراك ایلیه علم تقلیدی
صاحبلری بو علم لدنك اسرارنی ادراك ایدهمزلر (مثنوی) علم تقلیدی
بود بهر فروخت * چون بیابد مشتری خوش برفروخت) زیرا علم تقلیدی خلقه
بیع وشرادن اوتریدر چونکه علم تقلیدی صاحبی طالب ومشتری بوله خوش
ولطیف صاتدی (مثنوی) مشتری علم تحقیق حقست * دائما بازار او
بارونقست) اما علم تحقیقینك مشتریسی حقدر ودائما آنك بازاری لطافت ورونقله در
(مثنوی) لب ببسته مست در بیع وشرا * مشتری بیحد که الله اشتری) لب
بسته خوش ایکن بیع وشراده در مشتری آکا بی حد وبی قیاسدر که (ان الله
اشتری من المؤمنین انفسهم واموالهم بان لهم الجنة) بیورلدی وبونلرك بذل اولان
نفس واموالنه وحاصل اولان علوم واعمالنه الله مشتریدر وثمنی جنت اعلادر
هر معلمك کندی یه مناسب طالبی وهر مدرسك علمنه مستعد مشتریسی واردر
(مثنوی) درس آدم را فرشته مشتری * محرم درسش نه دیوست وپری)
نته کم آدم حضرتلرینك درسنه ملائکه مشتریدر آنك درسنك محرمی دیو وپری
دکلدر که اول علمه آنلرك استحقاقی یوقدر (مثنوی) آدم انبئهم باسما درس
کو * شرح ده اسرار حق را مو بمو) ای آدم انبئهم باسمائهم درسنی دی حضرت
حقك اسرارنی جمیعا شرح ایله تا سنك فضلك ظاهر اولوب ملائکه سندن مستفید
اولهلر سوره بقره ده بو آیته اشارت بیوررلر (وعلم آدم الاسماء) یعنی الله تعالی
تعلیم ایتدی آدمه اسماء المسمیاتی مضاف الیه تقدیری اوزره (کلها) علویات
وسفلیاتدن کل مسمیاتك اسماسنی یعنی انسان وحیوان وجن وشیطان وملائکه زمین
وآسمان واسرار کون ومکان ماحصل نهان وعیان مایکون وماکان هرنه ایسه
اول الله آدمه اعلام واعلان ایلدی وفی الحقیقه اسما عند العرفا معانی وحقایق
اشیادر وفی نفس الامر مسمیات صفات الهیه درکه ظهورات متنوعه نك وجودنه
سببدر پس بو الفاظ وحروفدن مرکب اولان اسما اول اسمانك اسماسیدر مثلا
(رحمن) اسمی حقك علی وجه العموم رحمتله تجلیسی حذاسنده وضع اولنمشدر
بو حروفدن مرکب اولان اسم رحمت عامه سی صفتنك اسمیدر پس حق تعالی آدمه
کل اسمانی تعلیم بیوردیغی بو حقایق ومعانی بو کلده داخلدر (ثم عرضهم) اندنصکره
اصحاب اسمانی عرض ایلدی الله تعالی (علی الملائکة) اتجعل فیها دینن ملائکه اوزره
(فقال) الله تعالی دیدیکه (انبؤنی) بکا خبر ویرلك ای ملکلرم (باسماء هؤلاء) بو مسمیاتك
اسملرین که حقیقت آدم آنی جامعه وحاویه وخلیقت انسان آنی شامله وطاویه درزیرا

خلافته لايق اولان كمسه نك خصا بص وشانندندركه اعلم اوله زيرا مجرد تسبيح
وطاعتله خليفه اولمز طاعت خلق صفتيدر وعلم خالق صفتيدر امدى خليفه
مستخلفك صفتيله متصف اولمدقجه خلافته لايق اولمز (ان كنتم صادقين)
اكر دعواى استحقاق خلافتده صادق ايسه كز بكا بومذكور اندن خبر و يرك
(قالوا) ملائكه على طريق الاعتذار والاعتراف ديديلركه (سبحانك) اى ننزهك
عما لا يليق بشأنك (لا علم لنا) بزم علممز يوقدر (الا ما علمتنا) الا سنك بزه تعليم
ايلديكك (انك انت العليم) تحقيقا سن شول عالمسن كه خفى اولمز سكا هيچ
برخافيه (الحكيم) دخى شول حكيمسن كه هرفعلى مقتضاى حكمت اوزره
ايدبجيسن پس بونلر اظهار عجز وقصور ايلدكده برنوردن منبر كتوروب حضرت
آدم عليه السلام آكا صعود ايدوب (قال) جناب عزت ديديكه (يا آدم) اى آدم
(انبئهم باسمائهم) خبر و ير ملائكه يه اول اسملرك مسميا تنيكه عاجز اولديلر آنك
علمنه بونلر پس آدم عليه السلام هرشيئك اسما وصفاتنى ومنافع وخواص ذاتى
بونلره خبر و يروب تحقيق ايتدى اسماء الهيه دخى بونده داخلدر يعنى اسماء ذاتيه
وصفاتيه وافعاليه وجلاليه وجماليه وسلبيه وايجابيه دن دخى بونلره تدقيق ايتدى
(فلما انباهم باسمائهم) وقتاكم آدم عليه السلام ملائكه يه هرشيئك اسما وخواص
ومنافع ومضارنى ظاهرا و باطنا حقا وخلقا خبرو يرديسه (قال) جناب حق
ملكلره ديديكم (الم اقل لكم) بن سزه ديمدمى (انى اعلم غيب السموات والارض
واعلم ما تبدون وما كنتم تكتمون) ودخى تحقيقا بن اعلمم سموات اهلنك اسرار
وحقايقنه وزمين قومنك خفايا ودقايقنه واعلمم دخى بن بيلورم ما تبدون مايتكرده
ابدا واظهار ايلديككز شيلرى وما كنتم تكتمون ودخى شول نسنه يى كه سز آنى كتم
واخفا ايلديككز ولهذا حضرت آدمه حق تعالى حضرتلرى جل شانه خطاب
ايدوب (قال يا آدم انبئهم باسمائهم) يعنى بوملكلره اسمادن خبر و يرديمكه امر
قيلدى وديو و پرينك بوعلمه استعدادلرى اولمديغندن آنلرى دخى ملائكه زمره سنه
ادخال ايدوب بونلره دخى خبر و يرمدى معلوم اولديكه نااهل اعطاى معارف
اعناق خنازيره تقليد جواهر ايتمك كبيدر نته كم ابن ماجه انس رضى الله عنه
حضرتلرندن بو حديثى روايت بيوررلر (قال عليه السلام طلب العلم فريضة على
كل مسلم ومسلمة وواضع العلم عند غير اهله كمقلد الخنازير الذهب واللؤلؤ والجوهر
وقال عليه السلام لا تضعوا الدر فى افواه الكلاب وايضا قال عليه السلام
لا تعلقوا الجواهر فى اعناق الخنازير فان الحكمة خير من الجواهر ومن كرهها
شر من الخنازير ﴿ مثنوى ﴾ آنچنان كس را كه كوته بين بود * در تلون
غرق و بى تمكين بود) بو ابيات عقل موشى خودكه است اى ارجند بيور دقلرى

كلامه وجه مناسبتى و كوته بينله موشك ما بيننده اولان مشابهتى بيان ايلر يعنى
انچلين كمسه يه كه كوته بين اوله و تلونده مستغرق و بى تمكين اوله ﴿ مثنوى ﴾ موش
كفتم زانكه درخاكست جاش * خاك باشد موش را جاى معاش) موش ديدم زيراكه
خاك بدننده در آنك مقامى پس خاك اولور موشك جاى ومكان معاش وطعامى ﴿ مثنوى ﴾
راهها داند ولى در زير خاك * هرطرف او خاك را كردست چاك) نعم اول موش
يوللر بيلور اما خاك التنده اولان يوللرى بيلور موش هرطرفه خاكى چاك وسوراخ
ايلمشدر يعنى يوللر بيلور وطريق مختلفه يه عالم اولور ولكن زير خاك بدننده وهرطرفه
بحث ايتمكله اول عالم خاكى چاك ايلدى . واول واصل اولديغى محلدن سوز
سو يلدى ﴿ مثنوى ﴾ نفس موشى نيست الا لقمه رند * قدر حاجت موش را
عقلى دهند) موشه منسوب اولان نفس دكلدر الا لقمه رنددر يعنى انجق لقمه او قاپيجى
و بيجك بيجيدر احتياجى مقدارى موشه دخى عقل معاش و يررلر كه اولقدر عقلله
كنديننك لوازمن تدارك ايتمكه قادر خداوند حكيم هركسه استعدادى حد مقدارى
برعقل و يرمشدركه بركسه نك عقلى برآخر كسه يه بكزه مز عقلك تفاوتنه نقل دخى
شهادت ايلر نته كم ابن سلام حضرت نبى عليه السلامدن سؤال ايليوب اول حضرت
برحديث طويلك آخرنده عرشى بيان ايتمك مناسبتيله بيوردى (قال عليه السلام
ان الملائكة قالت يارب هل خلقت خلقا اعظم من العرش قال تعالى نعم العقل
قالوا وما بلغ قدره قال هيهات لا يحاط بعلمه هل لكم علم بعدد الرمال قالوا لا قال فانى
خلقت العقل اصنافا شتى كعدد الرمال فمن الناس من اعطى حبة ومنهم من اعطى حبتين
ومنهم من اعطى الثلث ومنهم من اعطى الربع ومنهم من اعطى صاعا ومنهم من اعطى
وسقا ومنهم من اعطى اكثر من ذلك الى غير النهاية كذا فى الاحياء) پس موشك
عقلى بوجهله دن حبه قدر در وآنك زياده يه استعدادى واحتياجى دخى يوقدر
﴿ مثنوى ﴾ زانكه بى حاجت خداوند عزيز * مى نبخشد هيچ كس را هيچ چيز)
زيرا كه بركسه يه خداوند عزيز وحكيم بلا حاجة ولا استعداد هيچ برشىء بغشلمز
بلكه هرشيئه حاجت واستعدادى مقدارى خلقت وعقل اعطا ايدوب صكره آنى
كنديه مناسب بركاره هدايت ايلدى (كما قال تعالى عن موسى (قال ربنا الذى
اعطى كل شىء خلقه ثم هدى) اى اعطى كل شىء صورته وشكله الذى يطابقه
ثم هدى الى ما يصلحه وقال الله ايضا فى سورة السجدة (الذى احسن كل شىء خلقه)
اى احسن خلق كل شىء موفقا عليه ما يستعده و يليق به على وفق الحكمة والمصلحة
پس فيض اقدس الهى اولا هرشيئه استعداد واحتياج بخش ايدوب بعده اول
شيئك استعداد واحتياجى هرنه قدر ايسه اكا محتاج اولديغى شيىء اعطا ايدر
﴿ مثنوى ﴾ كر نبودى حاجت عالم زمين * نافريدى هيچ رب العالمين)

اكرزمينه عالمك وخالق عالمك احتياجى اولميدى حق تعالى هيچ زمينى خلق ايلمزدى
﴿ مثنوى ﴾ وين زمين مضطرب محتاج كوه * كر نبودى نافريدى پرشكوه)
وبوحركت ايديجى زمين اكرطاغه احتياجى اولميدى حضرت حق طاغى هيبت
وعظمت اوزره خلق ايلمزدى ﴿ مثنوى ﴾ ورنبودى حاجت افلاك هم *
هفت كردون نافريدى ازعدم) اكرافلاكه دخى حاجت اولميدى حضرت حق
عدمدن يدى فلكى خلق ايلمزدى ﴿ مثنوى ﴾ آفتاب وماه واين استار
كان * جز بحاجت كى بديد آمد عيان) پس ظاهر آفتاب وماه وبوكواكب
حاجتدن غيرى ايله نچون آشكاره وظاهر كلدى ﴿ مثنوى ﴾ پس كمندهستها
حاجت بود * قدرحاجت مردرا آلت دهد) پس ظاهر اولديكه موجودلرك كمندى
حاجتدر حضرت خدا مرده احتياجى مقدارى آلت وقدرت ويرر ﴿ مثنوى ﴾
پس بيفزا حاجت اى محتاج زود * تا بجوشد در كرم درياى جود) پس اى
محتاج تيز حاجتكى زياده ايله تاجود وسخا درياسى كرمده جوش ايده
﴿ مثنوى ﴾ اين كدايان بره وهر مبتلا * حاجت خود مى نمايد خلق را)
بو كدالر يول اوزره وهر مبتلا يعنى يول اوزره سؤال ايدن دلنجيلر وهر مريض
خلقه كنديلرنك احتياج وحاجتنى كوسترر ﴿ مثنوى ﴾ كورى وشلى وبيمارى ودرد *
تا ازين حاجت بجنبد رحم مرد) كورلكى والسيزلكى وخستهلكى ودردى كوسترر
تا بوحاجتدن مردك رحمى حركت ايده ﴿ مثنوى ﴾ هيچ كويد نان دهيد
اى مردمان * كه مرا مالست وانبارست وخوان) هيچ ديرلرمى نان ويريكز
اى مردملر كه بنم مالم واردر وانبارم وار وخوان ونعمتم واردر ﴿ مثنوى ﴾
چشم ننهادست حق در كورموش * زانكه حاجت نيست چشمش بهرنوش)
كور صچانده حق تعالى حضرتلرى چشم قومشدر زيراكه اكل وشرب بدن اوترى
آكا چشم حاجت دكلدر ﴿ مثنوى ﴾ مى تواندزيست بى چشم وبصر *
فارغست ازچشم اودر خاك تر) كورموش چشم وبصرسز ديرلمك
ممكندر كورموش تروتازه خاك ايچنده چشمدن فارغدر ﴿ مثنوى ﴾
جز بدزدى او برون نايد زخاك * تا كند خالق ازان دزديش پاك)
كورموش دزدلكدن غيرى ايله خاكدن طشره كلمز تاكم خالق اول دزدلكدن
آنى پاك ايده يعنى دزدلكى ترك ايلمك نيتيله اكر خاكدن طشره كلبدى حق تعالى
آنى اول خوى بدن قورتاردى ﴿ مثنوى ﴾ بعد ازان پريابد ومرغى شود *
چون ملائك جانب كردون رود) اندنصكره پربولور وبرمرغ اولوردى ملائكه
كبى كردون جانبنه كيدردى ﴿ مثنوى ﴾ هر زمان در كلشن شكر خدا *
او برآرد همچو بلبل صدنوا) هرزمان حضرت خدانك شكرى كلشننده بلبل كبى اولورد

نوا وترنم كتورردى بويله ديو ﴿ مثنوى ﴾ كاى رهانيده مرا ازوصف
زشت * اى كننده دوزخى راتو بهشت) كه بنى قبيح وصفدن قورترمش اى
دوزخه منسوب اولنى سن اهل بهشت ايديجيسن ﴿ مثنوى ﴾ دربكى پيهى
نهى درروشنى * استخوانى رادهى سمع اى غنى) نور وروشنلكى سن بر پيهه
قورسين اى غنى بر استخوانه سمع ويررسن يعنى برياغ پاره سنه سن رؤيت قورسن
وبر استخوان پاره سنه كمال قدرتكدن اشتمك قورسن ﴿ مثنوى ﴾ چه
تعلق آن معانى را بجسم * چه تعلق فهم اشيا را باسم) اول معانينك جسمنه
نه تعلقى وار واشيانك فهمنك اسمنه نه تعلقى وار در يعنى معانينك كه مراد سمع
وبصر وسائر ادراكاتدر جسمنه اصلا تعلق وارتباطى يوقدر وكذلك اشيانى فهم
ايلمك اسمه دخى اصلا تعلقى يوقدر لكن سنك قدرت كاملهك وحكمت بالغهك
معانى بى جسمه وفهم اشيا بى اسمه برمرتبه تعليق ايلمش كه اول معانى غيبيه
جسمده ظاهر اولور وفهم اشيا دخى اسم سبيله منفهم اولور ﴿ مثنوى ﴾
لفظ چون وكرست ومعنى طائرست * جسم جوى وروح آب سائرست) حق
تبارك وتعالينك حكمت بالغه وصفت بديعه سنى معانينك ذكر اولنان اشيايه
تعلق ايتمسى واسطه سيله ذكر قيلد قلرندنصكره لفظ ومعنايى وكر وطيره وروح
وجسمى آب ونهره تشبيه ايدوب وروحك دائما روان وعمرك هردم سيرو كذران
قيلمسنه اشارت قيلوب بيوررلر كه مثلا لفظ وكر كبيدر ومعنى مرغ كبيدر جسم
جوى كبيدر وروح سائر وجارى آب كبيدر يعنى لفظ فى المثل آشيانه كبيدر وواضع
حقيقينك او لفظ مقابله سنده وضع ايلديكى معنى مرغ آشيانه كبيدر هرمرغ
كندى آشيانه سنده ساكن اولديغى كبى هرمعنى دخى وضع اولنديغى لفظده
اوليه ساكن اولمشدر اكرچه كاه كاه وكرما وضع لهدن چيقوب هواى استعاره وكنايه
وتشبيه ومجازده پرواز ايلر لكن لازم كلدكده ينه ماوضع لهى اولان آشيانه سنه كلوب
قرار ايلر پس بوقدرت باهره يى الفاظ ومعانيده مشاهده قيلدكده جسمله روحه
كالم جسم ايرماق كبيدر وروح اول جسمده آب روان كبيدر روضهٔ حقيقتدن
ظهور ايدوب وبدنك مجراسنه مرور ايدوب ينه اصلنه كيدر وداثما آنافانا جريان ايدر
﴿ مثنوى ﴾ اوروانست وتوكويى واقفست * اودوانست وتوكويى عاكفست)
اول روح رواندر وسن ديرسن واقفدر واول دواندر سن ديرسن عاكفدر ﴿ مثنوى ﴾
كرنبينى سيرآب ازچاكها * چيست بروى نونوخاشاكها) اكر چاكلردن آبك
سير وجريانى كورمز ايسك آبك اوزرنده نونوخاشاكلر ندر چاكها بر ينه خاكها
دخى نسخه در يعنى اكر سيراب روحى بدن خاكلرندن كورمزسك ندر اول خاك
بدنك اوزره نو بنو خاشاك احوال غريبه وافكار عجيبه ﴿ مثنوى ﴾ هست

سنك خاشاكك سنك خاشاك توصورتهاى فكر * نو بنودرمى رسد اشكال بكر) سنك خاشاك صور افكار فكرك صورتلر بدر نو بنو بكر شكللر ايرشور يعنى سنك قلبكه كاوب يتشور مختلفه‌ك نو بنو آب روح روان واسطه سيله اشكال بكر سنك

﴿مثنوى﴾ روى آب وجوى فكر اندرروش * نيست بى خاشاك محبوب ووحش) آبك يوزى وفكرك جوى روش وحركتده خوب وزشت خاشاكسز دكلدر يعنى آب اوستنده اولان خاشاكك بعضى لطيف و بعضى قبيح اولديغى كبى آب روحك يوزى وجوى فكرك دخى يوزى روشده وكيد شده ايكى كونه خاشا كدن خالى دكلدر برنوعى خوب ومحبوب و برنوعى دخى موحش ومرعوب ومرهو بدر يعنى بعض خواطروافكار محبوبه ومرغوبه كاهى مخوفه ومرعوبه كلمكدن آب روحك يوزى خالى دكلدر ديمك اولور ﴿مثنوى﴾ قشرها برروى اين آب روان * ازثمارباغ غيبى شددوان * قشر هارامغزاندر آب جو * زانكه آب ازباغ مى آيد بجو) بوروان وجارى آبك يوزى اوزره قشور باغ غيبك ثمارندن روان اولدى يعنى بوروح روان صوينك اوزرنده كلان وقلبه اوغرايان قشور خواطر وافكار غيبيه يه منسوب اولان باغ حقيقتك اثمارندن دوان اولدى توضيح معنى بودركه مثلا فهم معنى ايچون حق جل شانه بر پادشاه روح نشين كبى فرض ايله وكنديكى روضهٔ محصوره‌دن خروج ايلين آب روانك كنارنده ساكن بركمسه عد ايله كه مرتبهٔ الوهيت روضه كبى وروح آب روان كبيدر وخواطر وافكار آب روح اوزره قشور اثمار كبيدركه آب روح آنى جريانى واسطه سيله مجراى قلبه كتورر وتجليات واوصاف الهيه باغ غيب هويتده حاصل اولمش اثمار كبيدر پس روحك صوينه نظرايله كوركه قشورخواطروافكاردن نه مقوله فكروخاطره كتورر اكرانبساط وانشراحه متعلق افكار ايسه اسم باسطك اثر وقشريدر واكرهم وغمه متعلق ودرد والمه مناسب خواطر مولمه ايسه قابض وقاهر ثمرلرينك قشر واثرلريدرودخى علم عليم اسمنك وحلم حليم اسمنك وصلاحيت وطاعت هادى اسمنك وضلالت ومعصيت مضل اسمنك اثرلرى وقشرلريدر وقس على هذا سائر الافكار والاحوال قشرلرك مغزنى آبده ايسته زيرا جويه آب باغدن كلور يعنى اثرلرى وقشرلرى كه آب روحك اوزره كوره سن بونلرك لبابنى كه مراد اوصاف الهيه‌در باغ حقيقتده ومرتبهٔ الوهيتده طلب ايله وبوباغ حقيقتك يولى روح روان بولندن اول جانبه كتمكدر وقشور افكار واحوالك لبابنه ومنبعنه يتمكدر يعنى واصل حق اولمق واوصاف باكمالنى مشاهده قيلمقدر آب روح باغ حقيقتدن كلوب جوى بدنه اوغرر وبوقدر احوال مختلفه يى كتوروب ينه اصلنه كيدر

﴿مثنوى﴾ كرنبينى رفتن آب حيات * بنكراندر جوى اين سيرنبات)

اكرسن حيات صوينك كتمسنى كورمزسك جويده بونباتك سير وحركتنه نظرايله يعنى جوى قلبكه نظرايله كور بو نباتات مختلفه‌نك سيرنى شول وقتده كه ﴿مثنوى﴾ آب چونانبه تر آيد در كذر * زوكنند قشر صور زوتر كذر) كذر وعبورده آب چونكه زياده‌رك كله يعنى آب روح وفيض فتوح انبه‌ترك كله وفراوان اوله كذر ايلكده اول آبك قوتندن قشور صور وخواطر على الفور كچيجى اولور ﴿مثنوى﴾ چون بغايت تيز شد اين جوروان * غم نپايد در ضمير عارفان) چونكه بوجوى غايتله تيز روان وجارى اولدى يعنى غايتله تيز اوله بوجوى روان اولمقده وفيض الهى جريان قيلمقده اول زمانده عارفلرك ضميرنده غم اكلنمز ﴿مثنوى﴾ چون بغايت ممتلى بود وشتاب * پس نكنجد اندر اوالا كه آب) چونكه جوى آبدن ممتلى و پر اولدى وزياده سرعت وشدتله روان وجارى اولدى پس اول جويده صيغمز الا كه آب صيغار يعنى پر اولان جويده آبدن غيرى برنسنه صيغمادينى كبى چونكه فيوضات الهيه وآب روحانيه دخى غايتله ممتلى اولدى وكمالايله جريان وسريانده سرعت قيلدى پس صيغمز اول بدن ايرماغنه الا كه آب روح وصرف فيض وفتوح پس بومرتبه‌ده اولان اصلا صورى ومعنوى برخبيث شيدن ملوث اولمز وظاهرا وباطنا نجس قبول قيلمزنته كم بوذكر اولنان شيخ كاملك حالندن معلوم اولور و بوحكايه بومرتبه‌ده اولنلرك كمال صفوتنى ونزاهتنى اظهار قيلور

﴿طعنه زدن بيكانهٔ در شيخ وجواب كفتن مريد شيخ اورا﴾

﴿مثنوى﴾ آن يكى يك شيخ را تهمت نهاد * كو بدست ونيست برراه رشاد) اول كمسه برشيخه تهمت قودى يعنى متهم ايلدى بويله ديو كه اول شيخ بددر وطوغرى بولده دكلدر ﴿مثنوى﴾ شارب خمرست وسالوس وخبيث * مرمريدان را كجا باشد مغيث) شراب نوش ايديجيدر ومرايى وخبيثدر تحقيقا مريدلره نيجه مغيث اولور يعنى بومقوله خبيث مريدلرك نيجه فريادنه ايرشور ونوجهله آنلرى ظاهر قيلور ديدى ﴿مثنوى﴾ آن يكى كفتش ادب را هوش دار * خرد نبود اينچنين ظن بركبار) اول بريكه مراد شيخك مريديدر اول منكره ديدى ادبى هوش طوت يعنى ادبه عقل طوتوب آنى حفظ ايت كبار اوزره بونك كبى سوء ظن خرد اولمز بلكه مشايخه بوكونه سوء ظن ايلمك كبائردن اولور ﴿مثنوى﴾ دور ازو ودورازان اوصاف او * كه ز سيلى تيره كردد صاف او) اندن وآنك اوصافندن دوردركه برسيلدن آنك صافى تيره اوله يعنى آنك ذاتندن دخى زياده بعيددركه آنك پاك وصافى اولان روح وقلبى كناه سيلندن متكدر اوله وخطا ومعصيت آنى بولاندره ﴿مثنوى﴾ اينچنين بهتان منه براهل حق * كين خيال تست بركردان ورق) اهل حق اوزره

بونجابن بهتان قومدزيرا بوسوءظن وبهتان سنك خيالكدر ورقى دوندر يعنى ظاهره باقيوب باطنه نظر ايله تا حقيقت حالى كوره سن ﴿ مثنوى ﴾ اين نباشد ور بوداى مرغ خاك * بحر قلزم راز مردارى چه باك) بو اولمز واكر اولورسه ده اى طپراق قوشى بحر قلزمه نه باك وار در يعنى سنك شارب الخمردر ديو سوء ظن ايلديكك حالات پاك وصافى اولان عزيزلردن صادر اولمز فرض ايدهلم كه شارب الخمر اولق و بعض معاصى وشهواتى اختيار قيلق بونلرك وجودندن صادر اوله اى پروازه قادر اولميوب زمنده قلان قوش دريای قلزمه نجه مردار دوكسك آنك نه باكى وار در عالمك خمرنى وسائر خبيث شيلرنى دريايه دوكسك بنه برجا نبندن آبدست آلمق جائز اولور ﴿ مثنوى ﴾ نيست دون القلتين وحوض خرد * كه تواند قطره اش ازاره برد) مذهب شافعيده كه بر صو قلتين مقدارى اوله مردار طوتمز (بموجب اذا بلغ الماء قلتين لاينجسه شئ) معنى بيت پس شيخ كاملك وجودى قلتيندن دون دكلدر وصغير حوضدن دون وناقص دكلدر كه قطره آنى بولدن ايلتمكه قادر اوله پس شيخ كاملك وجودى بونلردن كم اولميجق معصيت وخطا قطرهلرى آنى بولدن نجه كيدر ر ونوجهله آكا ضرر و يروب وجودنى مردار وخبيث قيلر ﴿ مثنوى ﴾ آتش ابراهيم را نبود زيان * هر كه نمرودست كومى ترس ازان) مثلا آتش ابراهيمه ضرر ايلمز هر كيمكه نمرود در آكا آتشدن قورقسون دى يعنى شهواته متعلقه اولان شيلردن كه مانند آتشدر ابراهيم مشرب اولان كمسنه يه زيان اولمز هر شول كمسه كه نمرود در دى آكا كه قورق اول مانند آتش اولان شهوات نفسانيه دن ﴿ مثنوى ﴾ نفس نمرودست وعقل وجان خليل * روح در عينست ونفس اندر دليل) اكر نمرود كيمدر ديرسك اهل نفس نمرود در واهل عقل وجان خليل در روح عين ومشاهدهده در ونفس دليلده در يعنى جان مرتبهٔ عينده در غيربت عالمنده دكلدر ونفس غيربت عالمنده در كه دليله محتاجدر ﴿ مثنوى ﴾ اين دليل راه رهرو را بود * كو بهردم در بيابان كم شود) بو دليل راه حق ايسه اكر عقلى واكر نقلى رهرو اولان كمسنه ايچون اولور كه اول راهرو هردم بيابان كثرت وصورتده كمراه اولور وطريقن باوى قيلور ﴿ مثنوى ﴾ واصلانرا نيست جز چشم وچراغ * از دليل وراه شان باشد فراغ) مقصود ومدلوله واصل اولنلر ايچون بو قدر الا چشم دل وچراغ يقين دلايل عقلى ونقليدن وطريقدن انلره فراغ بال حاصل اولدى ﴿ مثنوى ﴾ كر دليلى كفت آن مرد وصال * كفت بهر فهم اصحاب جدال) نعم فرضا اول وصال مردى اكر بر دليل ديدى ايسه اصحاب جدالك فهمندن اوترى ديدى يعنى اول مرد وصال واصل واهل كمال

دايله متعلق اكر برنسنه سويلسه و ياخود برفعل ايلسه اصحاب جدالك واهل قيل وقالك فهمندن اوترى سويلر يوخسه مجرد كندى آنكله اشتدلال ايلكدن اوترى دكلدر ﴿ مثنوى ﴾ بهر طفل نو پدر تى تى كند * كرچه عقلش هندسهٔ كيتى كند) مثلا طفل نودن اوترى باباسى تى تى دير يعنى اطفالك فهمنه مناسب الفاظ سويلر اكرچه پدر بنك عقلى عالمى هندسه ايلر وعقلا اولچر ﴿ مثنوى ﴾ كم نكردد فضل استاد از علو * كر الف چيزى ندارد كويد او) علو مرتبه سندن استادك فضلى كم اولمز فرضا اكر استاد الفده يوق بانك التنده بر نقطه ديسه ﴿ مثنوى ﴾ بهر تعليم بچهٔ بسته دهن * از زبان خود برون بايد شدن) اول بسته دهان اولان مبتدينك تعليمندن اوترى كندينك بيلديكى لسانندن طشره اولمق كرك ﴿ مثنوى ﴾ در زبان او بايد آمدن * تا بيا موزد ز تو او علم وفن) سوزده طفلك زبانه كلمك كرك تا طفل سندن علم وفن اوكرنه (كما قال عليه السلام كلموا الناس على قدر عقولهم لا على قدر عقولكم وقال ايضا نحن معاشر الانبياء امرنا ان ننزل الناس منازلهم ونكلم الناس على قدر عقولهم ﴿ مثنوى ﴾ پس همه خلقان چو طفلان ويند * لازمست اين پير را در وقت پند) فاذا كان كذلك جميع خلقان اول شيخ كاملك اطفالى كبيدر پند ونصيحت وقتنده پيره بو حالت لازمدر يعنى بو كونه پير ايچون وقتنده اولادنه كاه قولا وكاهى فعلا هر نه كونه اقتضا ايلرسه استعدادلرينه مناسب پند وارشاد ايليه تا شيخك اول مريدى شيخك حقنده قبيح ونامعقول سويلجى اولمغله كفر وكمراهلق ايله آكنده و پر اولميه ﴿ مثنوى ﴾ كفت خود را رومزن بر تيغ تيز * هين مكن باشاه وباسلطان ستيز) اول مريد اول بدكوى وبدبخته ايتدى يورى كنديكى كسكن قليجه اورمه آكاه اول يعنى زنهار پادشاه له وسلطان له عناد وستيز ايلمه ﴿ مثنوى ﴾ حوض بادريا اكر پهلو زند * خويش را از بيخ هستى بر كند) مثلا حوض اكر دريايه پهلو اوره يعنى دريايله مقابله ايليه كندينك وجودنى كوكندن قوپرر ﴿ مثنوى ﴾ نيست بحرى كو كران دارد كه تا * تيره كردد اوز مردارشما) شيخ انك كبى دريا دكلدر كه اول دريا كنار طوته كه تا شيخ سزلك مردارلكزدن تيره ومكدر اوله ﴿ مثنوى ﴾ كفر را حدست واندازه بدان * شيخ ونور شيخ را نبود كران) شيخ كاملك مرتبه سنده كفر وعصيان بو قدر بيل فرضى كفر وعصيانه مشابه افعال واقوال دخى صدور ايلسه معنى عين حكمت ومحض اسرار حقيقتدر زيرا كفرك حد واندازه سى واردر بيل كه او كتاب وسنتله معلوم ومفهوم اولمشدر اما شيخه وشيخك نورينه كران و پايان اولمز يعنى شيخك حقيقته ونور بنده

حد و پایان بوقدر که آنك حقیقتی حق و نوری نور وجود مطلقدر ❋ مثنوی ❋
پیش بیحد هرچه محدودست لاست * کل شیء غیر وجه الله فناست) پس بی حدك
اوکنده هرنه که محدود لادر وهر شیکه اللهك ذاتندن غیریدرکه مراد کثرات
اشیادر فنا وهالکدر دائم وباقی انك ذاتیدر وشیخ کامل اولدر که صور
مختلفهٔ اشیا الان آنك چشم شهودنده فانی وهالك اوله واول حقله دائم وباقی
قاله ❋ مثنوی ❋ کفر وایمان نیست انجایی که اوست * زانکه اومغزست
واین دورنك وپوست) پس کفر وایمان بوقدر اول پرده که شیخدر زیراکه شیخ
لب ومغزدر و بوایکی که مقصود کفر وایماندر رنك و پوستدر یعنی شیخك اولدیغی
مقامده کفر وایمان یوقدر اول جهتدنکه اول کامل وجه باقی حکمنده مغزدر
و بوایکیسی اشیا حکمنده رنك و پوستدر زیرا کفر وایمان مخلوقلردر وهر مخلوق فانی
وهالکدر الا اللهك وجه باقیسی دکل ❋ مثنوی ❋ این فناها پردهٔ آن وجه کشت *
چون چراغ خفیه اندر زیر طشت) بو دوکلی فنالر وجمیع اشیا اول وجه باقینك
پرده سی اولدی لکن آلتنده خفیه و پنهان اولان چراغ کبی یعنی وجه باقی
زیر طشتده چراغ خفیه کبی اولدی اگرچه اول اشیا ایله محجوب دکلدر ولکن ناظر
اشیا اولنلره نسبت اشیا اکا حجابدر ❋ مثنوی ❋ پس سر این تن حجاب آن سرست *
پیش آن سر این سر تن کافرست) بونك باشی اول حقیقت باشنك حجابیدر
واول حقیقت سرینك او کنده بونك سری ساتردر کافر لغتده ساتره دیرلر
ولهذا اکنجیه واکینجی یه کافر دیرلر پس سر تن سر حقیقتی ستر ایلمسی مقرردر
و بو ذات مجازینك ذات حقیقته پرده اولمسی محققدر ❋ مثنوی ❋
کیست کافر بی خبر ز ایمان شیخ * کیست مرده بی خبر از جان شیخ)
شریعتده کافر وار وطریقتده کافر وار شریعتده کافر اولان اولدر که
اللهه واللهدن کلنه وانبیایه وانبیادن صادر اولنه انکار ایلیلردر وعند اهل
الشرع نجن برکسه بحسب الباطن انکار وبحسب الظاهر اقرار ایلسه اکا مؤمن دیرلر
لکن حقیقت بیننده اولان اصحاب طریقت مجرد آنك قولنه وفعلنه باقوب مؤمن دیمز
بلکه بونلرك قتنده کافر کیمدر بو وارث حضرت نبی اولان شیخك ایمانندن غافل
اولندر و آنك ایمانی کبی ایماندن محروم قلاندر ومؤتی کیمدر فی الحقیقه وشیخك
جانندن بی علم اولندر یعنی شیخ کاملك ووارث فاضلك جانی که عین تجلی رحماندر
هرکیم اول حیات حقیقیه دن بی خبر اوله فی الحقیقه جهل وغفلتله مرده و برودت
هوا ایله افسرده در ❋ مثنوی ❋ جان نباشد جز خبر در آزمون * هرکرا افزون
خبر جانش فزون) جان حقیقتده تجربه ده خبردن غیری دکلدر یعنی فی الحقیقه
جان اولدر که وقت امتحانده بی خبر اولمز پس هر کیمك که خبری وعلمی خدای متعاله

افزون اوله آنك جانی زیاده در ❋ مثنوی ❋ جان ما از جان حیوان بیشتر *
از چه زان رو که فزون دارد خبر) مثلا بزم جانمز حیوانانك جانندن زیاده
رکدرندن زیاده در اول جهتدن که خدای متعاله علم وخبری زیاده طوتر
❋ مثنوی ❋ پس فزون از جان ما جان ملك * کو منزه شد ز حس مشترك)
پس بزم جانمزدن دخی ملکك جانی افزوندر که اول ملك منزه ومقدس اولدی
حس مشترکدن حس مشترك عند الحکماء حواس خمسهٔ باطنه دن برقوتدر که
حواس خمسهٔ ظاهره نسبت اول برحوض کبیدر که بو بش حس ظاهرك مجمعیدر که
رؤیا بونکله کورینلور و کذلك رؤیاده مبصر ومسموع ومذوق ومشموم وملموس
اولان جمله بوقوت واسطه سیله اولور ولهذا بوکه حس مشترك دینور وعند
المتکلمین حس مشترك عقلدر که برجوهردر که در تخیل وتفکر وتحفظ وتوهم
بونك کاریدر ولهذا بوکا حس مشترك دیدیلر پس ملائکه بو حس مشترکدن
منزهدر که بونلر صرف نوردر پس حس مشترك صاحبلرندن بونلر افضل اولور
❋ مثنوی ❋ وز ملك جان خداوندان دل * باشد افزون تو تحیر را بهل)
اما ملائکه دن اهل دلك واصحاب قلوبك جانلری افضل وافزون اولدیسن
تحیری قو که حکما بونك عکسن سویلشلردر آنلرك قولیله سکا حیرت کلسون
❋ مثنوی ❋ زان سبب آدم بود مسجود شان * جان او افزونترست از بودشان)
اول سببدن آدم ملائکه دن افضل اولدیغی جهتدن آدم علیه السلام بونلرك
مسجودی اولدی زیرا اول آدمك جانی افزونتردر ملائکه نك اولمسندن ووارلغندن
نته کم بیضاوی (واذ قلنا للملائکة اسجدوا لآدم) آیتنده دیرکه والآیة تدل علی
ان آدم افضل من الملائکة المأمورین بالسجود له ❋ مثنوی ❋ ورنه بهتررا
سجود دون تری * امر کردن هیچ نبود در خوری) اکر آدم ملائکه دن افضل
اولمیدی بهترك دونتره سجودنی امر ایلمك هیچ لایق اولمزدی بلکه لایق اولان
مفضول افضله سجده ایتمکدر ❋ مثنوی ❋ کی پسندد عدل ولطف
کردکار که کلی سجده کند در پیش خار) نجن بکنور ومقبول قیلور عدل ولطف
حضرت کردکار که برکل سجده قیله ومطیع ومنقاد اوله خار او کنده یعنی آدمکه
خلیفة اللهدر وملائکه وسائر اشیا رعایا و برایادر عدل کردکار و حکمت
پروردکار آنی پسند ایلمدیکه خلیفه رعایایه تعظیم وانقیاد قیله بلکه عدل اولدرکه
رعایا خلیفه یه تعظیم وانقیاد قیله پس بنی آدمدن هرکیم خلیفة الله اولدیسه انلر
دخی ملائکه دن افضلدر نته کم (ان الذین آمنوا وعملوا الصالحات اولئك هم خیر
البریة) آیتی دخی بو معنایه دلالت ایلر (ولقد کرمنا بنی آدم وحملناهم فی البر والبحر
ورزقناهم من الطیبات وفضلناهم علی کثیر ممن خلقنا تفضیلا) آیتنده امام بغوی

دیرکه رسل بشر رسل ملائکه‌دن افضل و کذلك انبیای بشر انبیای ملائکه‌دن
واولیای بشر اولیای ملائکه‌دن ومؤمنین بشر مؤمنین ملائکه‌دن افضلدر اما عامهٔ
ملائکه عامهٔ بشردن افضلدر ﴿ مثنوی ﴾ جان چو افزون شد کذشت از انتها * شد
مطیعش جان جملهٔ چیزها) بر جانکه حقدن آکاه وخبیر اولمغله افزون اوله کچدی
وعبور ایتدی اول جان انتها وغایتدنکه اول مبلغ ملائکه ومنتهای عقول وادراکدر
اول جانه مطیع اولدی جمیع اشیانك جانی وحقیقی ﴿ مثنوی ﴾ مرغ وماهی
وپری وآدمی * زانکه او بیشست وایشان درکمی) مرغ وماهی وپری وآدمی دخی
آنك محکوم ومطیعی اولدی زیراکه اول جان دائما تجلی الهیه واوصاف ربانیه ایله
زیاده لکده در وبوذکر او لنانلر کملکده وفناده در ﴿ مثنوی ﴾ ماهیان سوزنکو
دلقش شوند * سوزنان رشتها تابع بوند) اول افضل وافزون اولان جانك ومنتهادن
عبور قیلان روحروانك ماهیلر دلقنك ایکنه جیبی اولورلرکه دلقنی محکم
ایتمك ایچون ماهیلر دریادن اکا سوزنلر کتورلر زیرا ایکنه‌لره ایپلکلر تابع اولورلر
بو مصراع مصراع اوله یا تعلیل ویا تمثیل طریقی اوزره واقع اولمشدر اکر علت
اولورسه سوزنلردن مراد اولیاورشته لردن مراد مخلوق خدا اولور وتقدیر کلام
ماهیلرانك سوز نکردلقی اولور زیرا آنلر ایکنه‌لر کبیدر ایکنه‌لره ایپلکلر تابع اولور
یاخود معنی ماهیلر آنك سوزنکردلقی اولور لر واکا تبعیت قیلورلرکه سوزنلره
رشته‌لر تابع اولور دیمك اولور

﴿ بقیهٔ قصهٔ ابراهیم ادهم برلب دریا ﴾

﴿ مثنوی ﴾ چون نفاذ امر شیخ آن میر دید * زآمد ماهی شدش وجدی بدید)
چونکه اول امیر شیخك امرینك انفاذنی کوردی یعنی چونکه اول امیر ابراهیم ابن ادهم
حضرتلرینك اشیایه امرینك نفوذنی کوردی ماهینك کلسندن اول امیره بر وجد
وحالت ظاهر اولدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت آن ماهی زبیران آکهست * شه تنی راکو
لعین درکهست) کندیسنه ایتدی اول ماهی اولیاء اللهدن آکاه وخبردار درشه
اول کسه یه که درکاه الهینك ملعون ومردودیدر شه بضم الشین تف معناسنه درتنه کم
زکیده تحقیر واهانت محلنده توسکاوتو بو حالکه دیرلر ﴿ مثنوی ﴾ ماهیان از پیرآکه
ما بعید * ماشقی زین دولت وایشان سعید) ماهیلر شیخ کاملدن آکاه وخبردار
ز بعید وبی خبرز زبو دولتدن شقی ودور وآنلر سعید ومسرور ﴿ مثنوی ﴾
سجده کرد ورفت کریان وخراب * کشت دیوانه زعشق فتح باب) اول امیر
بو سوزلری دیوب شیخه تعظیما سجده ایلدی واورادن کریان وخراب کتدی فتح
بابك عشقندن دیوانه اولدی ﴿ مثنوی ﴾ پس تو ای ناشسته رو در چیستی *
در نزاع ودر حسد باکیستی) مرید شیخ لساندن منکر شیخ اولانه خطابدر فاذا کان

کذلك حال الاولیاء کما بین پس سن ای وجه باطنی یونمقدن نه مرتبه‌ده سن نزاع
وحسده کیمکله سن یعنی کیمه نزاع وحسد ایتمکده سن ﴿ مثنوی ﴾ باد م
شیری تو بازی می کنی * بر ملائك ترکتازی میکنی) کویاسن بر ارسلان قویریغی
ایله اوین اویناریسن ملائکه اوزره ترکتازلق ایلرسن یعنی ملائکه اوزره حمله
قیلورسن ﴿ مثنوی ﴾ بدچه میکو بی تو خیر محض را * هین ترفع کم شمر آن
خفض را) سن خیر محضه بدنه دیرسن یعنی مشایخ عظامك وجود خیر
محضدر نیچون کم و بد سویلرسن خیر محض ایچون بونلر حقنده کم سوز سویلمك عین
خفض ومحض دناءتدر آکاه اول ترفع عد ایلمه سن بو کونه انخفاضی ﴿ مثنوی ﴾
بدچه باشد مس محتاج مهان * شیخ که بود کیمیای بی کران) فی الحقیقه بدنه
اولور حقیر اولان محتاج مس اولورکه مراد اصلاح نفس ایتمیانلردر وفی الحقیقه
شیخ کیم اولور کیمیای بی کران واکسیر بی پایان یعنی مکمل انسان ومصلح ومربی
جان وجنان اولور ﴿ مثنوی ﴾ مس اکر از کیمیا قابل نبد * کیمیا از مس هرکز
مس نشد) مس اکر کیمیادن آلتون اولمغی قبول ایدیجی اولمدیسه کیمیا مسدن هرکز
مس اولمدی یعنی مس کبی آلچق وخسیس اولان شیلر کیمیادن قابل شرف وکمال
اولمدیسه کیمیا مرتبه سن بولنلرمس کبی دون اولنلردن هرکز دون وخسیس اولمزلر
﴿ مثنوی ﴾ بدچه باشد سرکشی آتش * عمل شیخ که بود عین دریای ازل)
اصل بدنه اولدی امر خدادن سرکش برزلل وغضوب وآتش عمل اولدی شیخ
کیم اولدی دریای ازلك عینی اولدی که آتش عمل اولمقدن معری وخلل وزللدن
مبرادر ﴿ مثنوی ﴾ دائم آتش را بترساند ز آب * آب کی ترسید هرکز ز التهاب) دائما
آتشی آبدن قورقودرلر آب نچن خوف ایلر التهابدن یعنی دائما آتش غضب وشهوانی
ماء طهور وآب نورله تخویف ایدرلر آب التهاب وشعلدن نچن قورقدی یعنی منبع
آب نور وماء طهور اولان نچن التهاب نفسانیه واشتغال اوصاف وحیوانیه‌دن خوف
ایلر یعنی ایلمز ﴿ مثنوی ﴾ در رخ هر عیب بینی میکنی * در بهشتی خار چینی
میکنی) ای منکر وجه بدر کاملده عیب بینلك ایلرسن و بونلرك قلبی بهشت
حقیقیدر کویا بهشت ایچره خار چینلك ایلرسن وکم اوصاف بوقلرسن ﴿ مثنوی ﴾
کر بهشت اندر روی تو خار جو * هیچ خار آنجا نیابی غیر تو) سن خار طلب ایدیجی
اکر جنته کیده سن جنته سندن غیری خار بولمزسن یعنی اکر فرضی جنت ایچره
کیده سن ای خار جو اولان کسه هیچ خار بولمزسن آنده وجود مرادرکدن
غیری ﴿ مثنوی ﴾ می بپوشی آفتابی در کلی * رخنه می جویی ز بدر کاملی)
ومقدار بالحقده عظیم آفتابی ستر وپنهان ایلرسن بر بدر کاملدن رخنه ونقصان
طلب ایلرسن یعنی اورتمك ایسترسن آفتاب حقیقتی کل انکار مذمتده ورخنه

وخال ابسترمن بدر كامله ﴿ مثنوی ﴾ افتابی كه بتابد در جهان * بهر
خفاشی بكجا كردد نهان) برآفتاب دین كه جهانده طلوع قیلور برخفا شدن
اوتری قنده نهانی ومختفی اولور ﴿ مثنوی ﴾ عیبها از رد پیران عیب شد *
غیبها از رشك ایشان غیب شد) عیبلر پیرلرك ردندن عیب اولدی غیبلر اهل
اللهك رشك وغیرتندن غیب ونهان اولدی یعنی جمیع عیوب عقلیه وشرعیه
خود وارث انبیا اولان پیرلرك رد وقدح ایلمرندن عیب اولدی ووارث حضرت نبی
اولان پیرلرین بریكه عند العوام عیب اولان برشیئ فرضی قبول ایلسه اول عیب اولمز
بلكه ظاهری مخالف عقل وشرع و باطنی موافق عقل وشرعدر اكرچه عند العوام
كالهوام اول عیب وحرامدر مثلا افعال حضرت نبی علیه السلام كبی
وجمیع اسرار غیبیه وانواع امورلار ینیه اول پیرلرك رشك وغیرتندن غیب
ومستور اولدی یعنی وارثان انبیا اولان اولیا خلقك عاشق وطالب اولدقلری
اسرار غیبیه یه وانوار الهیه یه عارف وخزینه دارلردر باذن الله آنی خلقه اظهار
ایتمكه قادرلردر ولكن كمال رشك وغیرتلرین نامحرمه اول غیب اولان سرلری افشا
واظهار ایلیوب انلرك چشمنه غیب اولدی ولهذا عند الاظهار محرم اسرار
اولمیانلر بحسب الجهاله آكا انكار ایدوب عیب قیلدی اكر جمله پیران اوعیبه رشك
وغیرت ایتیوب آنك حقیقتنی عوامه افشا ایلسه لردی خود اول عیب اولمزدی
بلكه جمله آكا اقرار ایدوب براحد انكار قیلمزدی دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ باری
از دوری ز خدمت یار باش * در ندامت چابك وبر كار باش) باری اكر آنلرك
حضورندن دور ایسك آنلره خدمت وتعظیم ایتمكله یار ومحب اول آنلرك صحبت
ملاقاتلرندن دور اولمق خصوصنده ندامت ایلمكده چابك وكار اوزره اول ﴿ مثنوی ﴾
تا ازان رهت نسیمی می رسد * آب رحمت راچه بندی از حسد) اول یولدن سكا
بورایحه بنشه رحمت الهی صوینی انلره حسد ایلمكدن نیچون باغلرسن وفیض الهی بی
نیچون قطع ایلرسن ﴿ مثنوی ﴾ كرچه دوری دور می جنبان تو دم * حیثما
كنتم فولوا وجوهكم) بو آیت سورهٔ بقره ده در (وحیثما كنتم) هر نه یرده كه
اوله سز اكر شرقده واكر غربده واكر برده واكر بحرده (فولوا وجوهكم شطره)
دوندرك یوزلریكزی مسجد حرم جانبنه معنای بیت اكرچه دور ایسك
وقرب حقدن مهجور ایسك اراقدن اوینماد قوریغكی یعنی اولیا واصفیا
جانبنه چابلوس وتملق قیل زیرا حق تعالی وحیثما كنتم فولوا وجوهكم) بیوردی
پس اكرچه بو آیت كریمه قبلهٔ صوری حقنده در لكن معنای باطنیسی قبلهٔ
حقیقی اولان انبیای كرامه واولیای عظامه دخی متوجه اولك دیمكه اشارت
اولور ﴿ مثنوی ﴾ چون خری در كل فتد از كام تیز * دمبدم جنبد برای

عزم خیز) مثلا چونكم برخر بالچغه دوشه كام تیزدن یعنی بلا ندبر سرعتله آدیم
آتمقدن تیز تیز رفتار ایتمكدن قالقمق واورادن خلاص بولمق قصدنه دمبدم
حركت وسعی ایلر پس لایق اولان بودركه سندخی بدن بالچغندن خلاص اولمق
ایچون عزیمت وحركت ایلیه سن ﴿ مثنوی ﴾ جای را هموار نكند بهرباش *
داند او كه نیست از جای معاش) اول كله دوشن خر یری هموار ایلمز آنده اولمقدن
اوتری یعنی اول بالچغی دوز دوب برابر ایلمز آنده قرار ایلمكدن اوتری زیرا خر بیلور
وحس ایلر كه اول كل معیشت وراحت یری دكلدر ﴿ مثنوی ﴾ حس تو
حس خر كمتر بدست * كه دل تو زین وحلها بر نجست) پس سنك حس وادراكك
خرك حسندن ناقصرك اولمشدر زیرا سنك كوكلك بو وحللردن صیچره مدی
وحل بالچغه دیرلر مراد اكل وشربه ومشتهیات نفسانیه یه متعلق اولان شیلردر
﴿ مثنوی ﴾ در وحل تأویل رخصت میكنی * چون نمی خواهی كزان دل
بركنی) وحلده تأویل رخصت ایلرسن چون ایسترسنكه آندن كوكل قوپره سن
یعنی چونكم اكل وشربه ومشتهیات نفسه مبتلا سن بو حالنده تأویل رخصت
ایلرسن بویله دیو ﴿ مثنوی ﴾ كین روا باشد مرا من مضطرم * حق نكیرد
عاجزی را از كرم) كه بورا ده روا وجائزدر بكا زیرا بن مضطر وعاجزم
حضرت حق كرمندن عاجزلغی طوتمز ومضطر اولنی اخذ ایتمز ﴿ مثنوی ﴾
خود كرفتست وتوچون كفتار كور * این كرفتی را نبینی از غرور) حضرت حق
سنی خود مؤاخذه ایلمشدر لكن سن كور كفتار كبی بو مؤاخذه یی كورمزسن
غرور وغفلتكدن ﴿ مثنوی ﴾ می كوند این جایكه كفتار نیست * از برون
جوییدش كاندر غار نیست) كفتار شكار ایتمك استینلر بو یرده كفتار یوقدر دیرلر
طشره دن طلب ایلرلر بویله دیو كه مغاره ده یوقدر بعض نسخه ده جو بیدش
جو ییند واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی طشره دن استیكه اول غار ایچره
دكلدر دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ این همی كویند وبندش می نهند *
او همی كوید ز من بی آكهند) اول طائفه بونی دیرلر وآكا بند قورلر كفتار انلرك
كفتار بنه اعتماد ایدوب ایدر بونلر بنی كورمدیلر ﴿ مثنوی ﴾ كرز من آكاه
بودی این عدو * كی ندا كردی كه این كفتار كو) بو دشمن بندن اكر خبردار
اولیدی نیچون ندا ایلردیكه اول كفتار قنی پس بو بكره مغرور اولوب عاقبت دام
هلاكه كرفتار اولور

﴿ دعوی كردن آن شخص كه مرا خدا نمی كیرد ﴾
﴿ بكناه وجواب كفتن شعیب علیه السلام اورا ﴾

﴿ مثنوی ﴾ آن یكی میكفت در عهد شعیب * كه خدا از من بسی دیدست عیب)

اول کسه شعیب پیغمبر علیه السلام زماننده ایتدی که خدای تعالی بندن
چوق عیب وکناه کورمشدر ﴿ چند دید از من کناه وجرمها * وز کرم
یزدان نمی کیرد مرا) بندن نیجه کره کناه وجرملر کوردی وکرمندن خدا بنی
طوتمز وکناهم سببیله مؤاخذه ایتمز ﴿ مثنوی ﴾ حق تعالی کفت در کوش
شعیب * در جواب او فصیح ازراه غیب) حق تعالی غیب یولندن فصیح
وآشکاره اول مغرورك جوابنده شعیب پیغمبر علیه السلامك قولنده دیدی
﴿ مثنوی ﴾ که بکفتی چند کردم من کناه * وز کرم نکرفت در جرمم اله)
که دیدك بن وافر کناه ایلدم وکرمندن حضرت اله بنی جرممده اخذ ایتمدی
﴿ مثنوی ﴾ عکس میکویی ومقلوب ای سفیه * ای رها کرده ره و بکرفته تیه)
ای سفیه عکس ومقلوب سویلرسن ای یولی ترك ایلمش وصحرا وبیابانی طوتمش
﴿ مثنوی ﴾ چند چندت کیرم و تو بی خبر * در سلاسل مانده پا تا بسر)
سنی نه قدرنه قدر مؤاخذه ایلرم وسن بی خبرسن سلسله ده قالمشسن آیاقدن باشه
دکین وقیود معنویه یه مقید اولمشسن باشدن آیاغه دکین ﴿ مثنوی ﴾ زنك
تو بر توت ای دیك سیاه * کرد سیمای درونت را تباه) ای سیاه چوملك سنك قات قات پاسك
سنك باطنك یوزینی تباه وخراب ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ بر دلت زنكار بر زنكارها * جمع
شد تا کور شد ز اسرار ها) سنك قلبك اوزره پاسلر اوزره پاس جمع اولدی
تا قلبك سرلردن کور اولدی ﴿ مثنوی ﴾ کر زند آن دود بر دیك نوی *
آن اثر بنماید ار باشد جوی) مثلا اکر اول تتون بر یکی چوملك اوزره اورسه اول
اثر کورینور فرضا اکر برارپه اوله ﴿ مثنوی ﴾ زانکه هر چیزی بضد
پید اشود * بر سپیدی آن سیه رسوا شود) زیرا که هر برشی ضدیله پیدا اولور
بر سپید اوزره اول سیاه رسوای اولور ﴿ مثنوی ﴾ چون سیه شد دیك پس تأثیر
دود * بعد از این بروی که بیند زود زود) چونکه دیك سیاه اولدی پس دودك
تأثیری بوندنصکره یعنی سیاه اولدقدنصکره اول چوملك اوزره دودی تیز تیز
کیم کورر یعنی علی الفور دودی کورمکه کمسه قادر اولمز ﴿ مثنوی ﴾ مرد
آهنکر که او زنکی بود * دود ابا رویش هم رنکی بود) دمورجی کمسه اوزنکی
اولهدودك آنك یوزیله هم رنککی اولور ﴿ مثنوی ﴾ مرد رومی کو کند
آهنکری * رویش ابلق کردد از دود آوری) اما رومی کمسه که او آهنکرلك ایده آنك
یوزی آبلق اولور دود کتور بجیلکدن ﴿ مثنوی ﴾ پس بداند زود تأثیر کناه *
پس بنالد زود کوید ای اله) پس روی قلبی نور توحید ایله بیاض ومنور اولان
کمسه علی الفور کناهك تأثیرندن بیلور پس حضرت خدانك درکاهنه علی

الفور ناله ایلر وای اله وای پادشاه دیو سویلر ﴿ مثنوی ﴾ چون کند اصرار
و بد پیشه کند * خاك اندر چشم اندیشه کند) اما معاصی اوزره چونکم
اصرار ایلیه و بد ایشی کندی یه پیشه وصنعت ایلیه اندیشه کوزنه خاك ایلیه
یعنی عقل وفکری کوزنی کور قیله ﴿ مثنوی ﴾ توبه نندیشد دکر شیرین
شود * بر دلش آن جرم تا بی دین شود) کیرو هر کز توبه فکر ایلمز اول جرم
وکناه آنك قلبی اوزره شیرین اولور تا بی دین اولور وعاقبت کافر اولور
﴿ مثنوی ﴾ آن پشیمانی و یارب رفت ازو * شست بر آیینه زنك پنج تو) اول
کناهدن پشیمان اولمقلق ویاربی دیو تضرع قیلق آندن کتدی آیینه سی اوزره
بش قات پاس اوتوردی یعنی قلبنه زیاده پاسلر غالب اولدی ﴿ مثنوی ﴾ آهنش
را زنکها خوردن کرفت * کوهرش را زنك کم کردن کرفت) اول عاصینك
آهن قلبنی زنكار معاصی ییمکلك طوتدی) کما قال علیه السلام ان القلوب
تصدأ کما یصدأ الحدید قالوا وما جلاؤها یا رسول الله قال ذکر الله) وآنك
کوهر ایمانی پاسلر کم ایلمك طوتدی ﴿ مثنوی ﴾ چون نویسی کاغد اسپید بر *
آن نوشته خوانده آید در نظر) چونکه سپید کاغد اوزره یازه سن اول
مسطور اولان نسنه نظرده اوقونمش کاور یعنی قلب بر کاغد سپید کبیدر چون
خط خطایی آنك اوزرینه یازسك اول مرة نظرده اوقونمش اولور وثانیا
آنك اوزرینه بردخی یازسك اوقونمسی منفهم اولمیوب هر ایکیسی غلط
اولور نته کم بیورورلر ﴿ مثنوی ﴾ چون نویسی بر سر بنوشته خط * فهم
ناید خواندنش کردد غلط) چونکه خطی یازلمش کاغدك باشی اوزره
یازه سن فهمه کلمز یعنی فهم اولنمز آنك اوقونمسی غلط اولور ﴿ مثنوی ﴾ کان
سیاهی بر سیاهی اوفتاد * هر دو خط شد کور و معنیٔ نداد) زیرا اول بر سیاه
خطکه بر سیاه خط اوزره دوشدی یعنی واقع اولدی هر ایکی خط کور اولدی
و بر معنی و یرمدی ﴿ مثنوی ﴾ ور سوم باره نویسی بر سرش * پس سیه
کردی چو جان کافرش) وکر اوچنجی کره اول خطك باشی اوزره خط یازه سن
کافرك جانی کبی اوخطی زیاده سیله سیه ایلدك یعنی اکر ثالثا آنك اوزرینه بر خط
دخی یازسك پس اول کاغد قلبی سیاه ایلرسن کافر جانی کبی کما قال علیه السلام
ان العبد کلما اذنب ذنبا حصلت فی قلبه نکتة سوداء ان استغفر صقلت وان عاد
زادت حتی یسود قلبه وهو الران الذی قال الله تعالی فی کتابه کلا بل ران علی
قلوبهم ما کانوا یکسبون (وقال ایضا فی العصاة والذین کسبوا السیئات جزاء
سیئة سیئة مثلها وقال وترهقهم ذلة ما لهم من الله من عاصم الی آخر الایه ﴿ مثنوی ﴾
پس چه چاره کر جز پناه چاره اکر * ناامیدی مس واکسیرش نظر) پس نه چاره

وار در بو کونه سیاه روان اولان کمسه یه چاره کر اولان الله‌ه رجا والتجادن غیری رحمت حقدن یأس مس کبیدر وانك کیمیاسی نظر الیهدر ونظر یعنی انتظار اولسه ده جائزدر معنی ناامیدلك مسدر وآنك کیمیا ودواسی عبدك رحمت حقه انتظاریدر که افضل العبادات انتظار الفرج بیورلمشدر ﴿مثنوی﴾ ناامید بهابه پیش اونهید * تازدرد بی دوابیرون جهید) امیدسزلکاری آنك اوکنده قوکز تاد واسز درددن طشره صحرایه سزیعنی خلاص ونجات بوله‌سز ﴿مثنوی﴾ چون شعیب این نکتهها باو بکفت * زان دم جان دردل اوکل شکفت) چونکم شعیب علیه السلام اول نکات حقانیه‌یی اول مغروره دیدی اول جانه مضاف اولان نفس وکلامدن انك قلبنده کل ایمان وایقان آچلدی ولکن اول مؤاخذه‌نك نشانن طلب قیلدی پس حضرت حق شعیب علیه السلامه وحی ایدوب خبر ویردی کماروی فی الخبران رجلا فی زمان شعیب قال الهی کم اعصیك فلا تعاقبنی فاوحی الله الی شعیب قال یا شعیب قل لفلان کم اعاقبه ولکن لا یعلم الم اسلب عنه لذة طاعاتی الم آخذمنه حلاوة مناجاتی ﴿مثنوی﴾ جان او بشنید وحی آسمان * کفت اکر بکرفت مارا کو نشان) انك جانی آسمانك وحینی ایشتدی اول کمسه ایتدی حضرت حق اکر بزی طوتدی ایسه اکا نشان قنی ﴿مثنوی﴾ کفت یارب دفع من میکوید او * ون کرفتن رانشان می جوید او) حضرت شعیب علیه السلام ایتدی یاربی او بنم دفعمی دیر اول مغرور اول مؤاخذه‌یه نشان ایستر ﴿مثنوی﴾ کفت ستارم نکویم رازهاش * جزیکی رمز از برای ابتلاش) حضرت خدا شعیب پیغمبر علیه السلامه ایتدی بن ستار العیوبم آنك رازلرین دیمزم بر رمزدن غیری آنك ابتلاسندن اوتری ﴿مثنوی﴾ یك نشان آنکه می کیرم ورا * آنکه طاعت دارد وصوم ودعا) آنك بر نشانی اولدرکه آنی مؤاخذه ایلرم اولکه صومدن ودعادن طاعت طوتر ﴿مثنوی﴾ از نماز وازز کوة وغیرآن * لیك یك ذره ندارد ذوق جان) ودخی نمازدن وزکاتدن ودخی آنك غیریدن یعنی اکرچه آندن بو کونه طاعتلر ظاهر اولور لکن اول کمسه برذره جان ذوقنی طوتمز روشن ولطایف طاعتلر ایلر لکن اول طاعت وافعالدن برذره چاشنی وذوق طوتمز ﴿مثنوی﴾ می کند طاعات وافعال سنی * لیك یك ذره ندارد چاشنی) آنك طاعتی بحسب الظاهر نغز ولطیفدر ولکن معناسی نغزدکلدر جوزلر چوقدر وآنده ایچ یوقدر ﴿مثنوی﴾ ذوق باید تادهد طاعات بر * مغز باید تادهد دانه شجر) ذوق کرك تا طاعاتلر میوه ومحصول ویره مغز کرك تا دانه شجر ویره دوقدن مراد اخلاص وحضور قلبدر مادامکه اخلاص وحضور قلب اولمیه طاعات محصول وثمرات ویرمزنته‌کم مغز کرکدرکه تا دانه شجر ویره ﴿مثنوی﴾ دانهٔ بی مغزکی کردد نهال * صورت بی جان نباشد جز خیال) ایچ سز دانه قچن

نهال اولور یعنی اولمز جانسز صورت خیالدن غیری اولمز کذلك بلا حضور ولا اخلاص اولان اعمال خیالدن غیری اولمز وثمرات لذاتی ویرمز وقبول مرتبه سن بولمز

﴿بقیهٔ قصهٔ طعنه زدن آن مردبیگانه برشیخ﴾

﴿مثنوی﴾ آن خبیث ازشیخ می لایید ژاژ * کژنکر باشد همیشه عقل کاژ) اول خبیث شیخدن اوتری وافر مهملات سویلدی لایید اولودی دیمکدر بورداده هرزه سویلدی معناسنه اولور شاشینك عقلی دائم کژنکر وکژفهم اولور ﴿مثنوی﴾ که منش دیدم میان مجلسی * اوزتقوی عاریست ومفلسی) که اول شیخی بن برمجلس اورتاسنده کوردم پس اول تقوادن عاری وزاده مفلسدر ﴿مثنوی﴾ ورکه باورنیستت خیز امشبان * تا ببینی فسق شیخت راعیان) واکرکه سنك بکا تصدیق واعتمادك یوق ایسه بو کیجه قالق تا شیخك فسقنی عیان واشکاره کوره سن ﴿مثنوی﴾ شب ببردش برسر یك روزنی * کفت بنکر فسق وعشرت کردنی) اول منکر مریدی کیجه بر روزنك طرفنه ایلتدی وایتدی نظر ایله فسق وعشرت ایلدکلکنه ﴿مثنوی﴾ بنکران سالوس روز وفسق شب * روز همچون مصطفا شب بولهب) نظر ایله اول روزده اولان ریایه وشبده اولان فسقه کوندز مصطفی کبی وکیجه ابولهب کبی ﴿مثنوی﴾ روز عبدالله اورا کشته نام * شب نعوذ بالله اودر دست جام) کوندز آکانام عبدالله اولمش شب نعوذ بالله انك افعال قبیحه‌سندن النده جام شراب ﴿مثنوی﴾ دید شیشه درکف آن پیرپر * کفت شیخا مرتراهم هست غر) مرید اول پیرك النده شیشه‌یی برکوردی اول مرید شیخنه ایتدی ای شیخ سنکده فریب وغرورك واردر ﴿مثنوی﴾ تو نمی کفتی که درجام شراب * می بمیزد دیو دروی باشتاب) سن دیمزمیدك که شراب جامنده شیطان ایشر آنده عجله ایله بعض نسخه‌ده بو یله واقع اولمشدر دیو می برزد شتابان باشتاب یعنی شیطان ابوه‌رك عجله ایله آکا ایشر ﴿مثنوی﴾ کفت جامم را چنان پرکرده اند * کاندر واندر نکنجد یك سپند) مرید که شیخك النده جامی کوروب ای شیخ سنك دخی غرور وحیله‌ك می واردر دیدکده تعلیماً لمریده وارشاداً لمستفیده معقولی محسوس مرتبه سنده ابراز ایدوب وخمر باطن وجام فاطنی تفهیم ایچون ظهوره کتوروب دیدیکه ای مریدبنم جامی آنجلین مالامال ایمشلردرکه اول جامك ایچنده صیغمز براوزرلك دانه سی ﴿مثنوی﴾ بنکر اینجا هیچ کنجد ذره * این سخن را کژشنوده غره) نظر ایله بوراده هیچ برذره صیغرمی یعنی ای مرید نظر ایله هیچ برذره غیروسوادن برقطره بوجام محسوسه صیغرمی صیغمز امابوسوزی کژایشتمش سن بونك سرندن مغرور وغافلسن یعنی اول منکردن

ای مرید بوسوزی اکری ایشتمشسن وا کا مغرورسن ﴿ مثنوی ﴾ جام ظاهر خمر ظاهر
نیست این * دوردارای را زشیخ غیب بین) بوجام ظاهر خمر ظاهر دکلدر غیب
بین شیخدن بونی بعید ومحال طوت یعنی بوظاهر جام ظاهر شراب دکلدر من بونی
غیب بین واهل دین اولان شیخ صاحب تمکیندن تبعید وتنزیه ایله ﴿ مثنوی ﴾
جام می هستی شیخست ای فلیو * کاندر واندر نکنجد بول دیو) جام می شیخک
وارلغی ووجودیدر رومی اللهك نوروجودیدر ای عقلی ناقص ابله که اول نور
حقله مالامال اولان وجود جامنه هرکز بول دیو وخدعه ور بوصیغه بلکه مغایرت
وسوا حکمنده اولان مخلوقات ومکوناتدن برذره داخل اولمز ﴿ مثنوی ﴾
پرومالامال ازنور حقست * جام تن بشکست ونور مطلقست) اول شیخك
وجودی حقك نورندن پرومالامالدر تن جامی صندی ونور مطلقدر یعنی اول
برجامدر که نورحقله پرومالامال اولوب طولدی وجام تنی سنك محووفنایله شکست
قیلوب عین نورمطلق اولدی جام وجود شیخ برمرتبه لطیف ورقیق اولدیکه
خمر نورمطلقه دونوب بری برینه متشابه ومتشاکل اولدی اکر نظر حق بیننله
نظر ایدسك کویاقدح وجود شیخ واردر خمر الهی یوقدر (ولهذا قال الجنید
مناسبا لهذا المحل (نظم) رق الزجاج ورقت الخمر فتشابها وتشاکل الامر *
فکانما خمر ولاقدح * وکانما قدح ولاخمر *بومحلده الیق تعبیر واحق تقریر اولدر که
مشایخ عظام واولیای کرام قدس الله ارواحهم برمقامه واصل اولورلر که انده
اصل جمیع اذواق ولذاتی بولورلر وجمله نفایس وطیباتك حقیقتن مشاهده قیلورلر
وبوذوق حقانی به وجود برجودلری محل ومظهر اولدیغی اعتباریله وجودلر ینه
جام واول ذوق حقیقتنه مدام تعبیر ایدرلر و بوملوك تحت الاطمار وسلاطین
عالی مقداره حضرت پروردکار برمرتبه قوت واقتدار ویرمشدر که برمقتضای
حکمت بالغهٔ الهیه اکر ایسترلرسه باذن الله اول امور غیبیه یی وذوق وسرور
معنویه یی ویاتعلیم وارشاد ایچون ویاخود معنانك صورت بغلمسنده وسر غیبینك
شهادته کلمسنده برآخر لذات وبرغیری حلاوت ایراث قیلدیغی ایچون صورتنه
کتورورلر ومرتبهٔ حسه یتوررلر حتی نیجه منکرلرك بوامثله عقل وادراکن ضایع
ایدوب یتوررلرنته که کم شیخ مرقوم ذکر اولان منکر مذمومك عقل واذعانی
یتوردیکی کبی ونیجه مریدلرك دخی ایمان وایقانن احیا ایدوب بتوررلر شیخ مذکور
مرید مزبورك ایمان واعتقادن زیاده ایدوب بتوردیکی کبی ود نخی حضرت
قضیب البان موصلی کندی معتقدلرندن برینك شبهه سن دفع ایدوب حقیقت
حاله واصل ایدوب بتوردیغی کبی فتوحاتده شیخ قضیب البان موصلینك منقبه سنده
بوکونه نقل اولنمشدر که قضیب البانك حجره سنه بعض کمسنه لر کوردیلر که

اجل نسواندن واحسن انساندن محبوب ومحبوبه شکلنده ایکی کمسه داخل اولدیلر
پس آنلردرحال شیخی انکار ایدوب بعض مجلسده شیخك قدح ومذمته شروع
قیلدیلر شیخك مرید ومعتقدلرندن بری بونلری دفع ورد قیلدقده بونلر دیدیلر که
بز بویله کوردك نحن نحکم بالظاهر ایسترسك سن دخی تجسس ایله تاسکا دخی
بوقصه کشف وباهر اوله پس مرید شیخك احوالنی تفحص قیلدی فی الحقیقه
کوردیکه ایکی کمسه کلوب حجرهٔ شیخه داخل اولدی مرید دخی درعقب دق
باب ایلدی شیخ کیمدر دیوسویلدی ومرید دخوله استیذان قیلدی شیخ رضا
ویروب مرید حجری داخل اولوب کوردیکه بر دلبر زیبا شیخك یمیننده وبرحسنا اودلربا
شمالنده اوتورمشلر شیخ حضرتلری بونلرله کاه معانقه وکاه مکالمه وکاهی تلذذ
وتمتع طریقیله معامله ایلر مرید متحیر اولوب دیدیکه ای سلطان حقیقت بونلر
فرضی نامحرم اولسه لر ینه بنم جناب ولایت مآبکه انکارم یوقدر که قصهٔ موسی
وخضر مسطور اولمش وبین العلماء شهرت بولمشدر ولکن رجا ایدرمکه بوسردن
فتح باب وبویوزدن کشف نقاب بیوره سز دیدکده شیخ تبسم ایدوب
دیدیکه ای فرزند بو یمینده اولان محبوب شکرخند ودلبند بنم عقل وسعادتمندیمك
صفتیدر وبو محبوبه وانیسه بنم نفس نفیسه مك هیئتیدر حضرت خدا لذات
اخری ونعمت کبری حاصل اولمق ایچون اولیاسنه معقولی مرتبهٔ شهادته
ومعنایی عالم صورته کتوروب اول متمثل ومتجسد اولان معنادن لذت صوریه یی تمتع
وتلذذ ایدرلر وایسترلرسه اول معانی مصوره ینه مرتبه لرینه کیدرلر پس شیخ
قضیب البان اول محبوبی درکنار ایدوب کندیه ضم ایلدی درحال غائب اولدی
وکذلك محبوبه یی دخی سینه سنه آلوب در آغوش ایلدی اول دخی ناپدید اولدی
پس مرید شیخ بوسرك مشاهده سنده حیران قالدی بوحالات جبریل امینك
رسول اکرمه دحیهٔ کلبی وحضرت مریمه بشر سوا شکلنده تمثل وتجسد ایلمسی
قبیلندن اولور ﴿ مثنوی ﴾ نور خورشید ار بیفتد برحدث * او همان نورست
نپذیرد خبث) برنوع آخر اوزره اولان کرامته وبرکونه حالته دخی اشارت
ایدوب بیوررلر بونلر شول خورشید اعظمدر که اکر بونلرك نوری حدث وخبث
اوزره واقع اولسه ینه اول نوردر بونلر که من بعد خبیث وملوث اولمزلر وبربحر
بی کراندر که من کل الوجوه مردار قبول قیلمزلر بربحر جمیع ام الخبائث اولان خمری
دوکسك مردار اولمز پس بحر محیط اولیای کملینك بحر باطننه نسبت برقطره
وشمس منیر آنلرك نورینه کوره برذره در پس بونلرك باطنی مردار وخبیث حرامدن
وطعامدن نیجه خبیث اولور ونوجهله نجاست قبول قیلور زیرا بونلره طهارت
حقیقیه حاصله اولمشدر بشریت اوشبله ملوث اولنلره کوره قیاس ایلمك جائز دکلدر

زیرا بونلرك جمله خوارق عادتلرندن بری تبدیل اعیان ایلمکدر مثلا نظر اکسیر تأثیرلری مسی زر و زهری تریاق اکبر ایلرنته کم حضرت عمر رضی الله عنهدن روایت اولنورکه زمان خلافتلرنده قیصر روم آکابعض هدایا و پیشکش ارسال ایدوب رسول رومآنی حضور عمر فاروقه ایصال ایلدکده کوردیکه بو جمله نك میاننده مالامال برشیشه وار سؤال ایلدیکه بو ندر رسول دیدیکه برزهر قتولدرکه هرکیم رمثقالن ایچر ساعتنه وار میوب دنیادن کوچر دشمنه برابله ایچرسه‌لر درحال کندیدن کچر پس حضرت عمر رضی الله عنه دیدی که بکا نفسمدن اشد دشمن اولمزدیوب اون وقیه مقدار زهری قالدیروب نوش ایتدی رسول بوحالی کوروب کندو بی فراموش ایتدی بعد زمان کوردیکه هیچ فاروقه ضرر کلمدی و متغیر دخی اولمدی پس ایمانه کلوب مسلمان اولدی ﴿ مثنوی ﴾ شیخ کفت این خودنه جامست ونه می * هین بزیر آمنکر اینکر نوی) پس اول شیخ همام جام ایچره اولان مدامی عسل مصفا ایلیوب منکره خطاب ایلدی و بروجه عتاب بوکونه سوز سویلدی ای منکر بوالمده اولان خودنه جامدرونه میدر اکا اول آشغه کل ای منکر واول جام ایچره اولانه نظر قیل ﴿ مثنوی ﴾ آمد ودید انکبین خاص بود * کور شدآن دشمن کورو کبود) پس شیخك حضورینه کلدی کوردیکه انکبین خاص ایدی پس کور اولدی اولدی بیهوده وبیمعنی اولان دشمن ﴿ مثنوی ﴾ کفت پیرآندم مرید خویش را * وبرای من بجوبی ای کیا) که مرا ازبجست مضطر کشته ام * من زرنج زمخمصه بکدشته ام) اولیاء اللهك محرمات ومنهیاتی ارتکاب ایلملری طرق ثلثه‌دن خالی دکلدر یا تمثیل ویاخود تطهیر وتبدیل طریقی اوزره‌در کما بینا ویاخود وقت ضرورتده امتثالا لامر الله رخصت شرعیه‌یی ارتکاب ایتمك اوزره‌در زیرا عزائمله عمل نیجه واجب ومستحب ایسه وقتنده رخصت ایله عمل ایلمك اویله واجب ومستحبدر (کما روی عن ابن عمر ان الله یحب ان تؤتی رخصه کما یحب ان تؤتی عزائمه وعن انس رضی الله عنه ان الله یحب ان تعمل رخصه کما یحب العبد مغفرة ربه) پس حین ضرورتده اولان رخصت شرعیه‌نك بیاننه شروع ایدوب بیوررلر اول شیخ کندی مریدینه اول دمده دیدی ومنکره تعریض وسائر انکار قیانلره مسئله ضرورتی تعلیم ایلدی وارای اولو مریدیم ایچون شراب نبیذ ایسته زیراکه بنم رنجم واردر و بن بوحالده مضطر اولمشم ومن رنج المدحات مخمصه‌دن یعنی شدت جوعدن اوته کچدم ﴿ مثنوی ﴾ درضرورت هست هرمردار پاك * بر سر منکر ز لعنت باد خاك) ضرورتده هرمردار پاکدر منکرك باشی اوزره لعنتدن خاك اولسون یعنی برمفحوای (الضرورات تبیح المحظورات) حین ضرورتده هرمردار وحرام پاك وحلالدر شریعت بیلین منکرك باشنه لعنتدن

خاك اولسون حرامی مضطر اولنلره حضرت کریم ورحیم حلال ایلمشدر و بوکا دلائل چوقدر بوجمله‌دن قرآن عظیمده حکیم مطلق بیوررلر که (انما حرم علیکم المیتة والدم ولحم الخنزیر وما اهل به لغیر الله فمن اضطر غیر باغ ولا عاد فلا اثم علیه) یعنی ای مؤمنلر ربکز سزك اوزریکزه حرام ایلدی الامر دار اولمشی ودم مسفوحی ولحم خنزیری واصنام ایچون مذبوحه اولوب اوزرینه اسماء اصنام ذکر اولنانی برکسه مضطر اولسه وباغی وطاغی اولمدیغی حالده ولذت نفسانیه‌یه تجاوز قیلمدیغی حالده بو حرام اولان شیلری تناول قیلسه اکا کناه یوقدر بلکه اول دمده بویله ایلمك خیری چوقدر فرضا برکسه حین ضرورتده رخصت شرعیه‌یی ارتکاب ایلیوب اولسه مردار اولور ومیتهٔ جاهلیت اوزره اولور مثلا مسائل فقهیه‌دن بری بودرکه برکسه یمك یرکن بوغازینه برلقمه طورسه وآنی مضطر قیلسه اول حینده انك دفعی ایچون صو ایسته‌سه وصو بولنمسه ولکن قتنده خمر بولنسه وآنك دفعی ایچون کفایت مقداری شرب خمر ایلسه آثم اولمز صورت اخری برقاچ کمسه سفر ایتسه‌لر وبرجانبه کتسه‌لر بونلرك صولری اولسه امایا ایچلسه ویادوکلسه بعده بونلرك ماییننده برشریعته عالم کمسه‌یه زیاده عطش غالب اولسه بونلردن صو ایسته‌سه وبولنمسه ولکن خمر بولنسه واول عالمك دخی عن قریب آبه وصوله یقینی اولسه سدرمق مقداری علی قدر الکفایه اول خمردن ایچسه آثم اولمز اگر بعد الشرب بعد خطوات معدوده آبه واصل اولسه ینه توبه قیلاز زیرا اول حینده ما کول ومشروب اولان محرمات حرام دکلدر فافهم ولا تغفل فهذه مسائل شرعیه واحکام مرعیه ﴿ مثنوی ﴾ کرد خمخانه برامدآن مرید * بهر شیخ از هر خمی اومی چشید) اول مرید شیخك فرمانی ایله میخانه‌نك چوره‌سنه کلدی شیخ ایچون اوری اومرید هربر کوپدن شراب طاتدی ﴿ مثنوی ﴾ درهمه خمخانها اومی ندید * کشته بد پر از عسل خم نبید) دوکلی میخانه‌لرده اول مرید شراب کورمدی شراب ونبیذ ایله پر اولان کوپ عسلدن پر اولمش ایدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت ای رندان چه حالست وچه کار * هیچ خمی درنمی بینم عقار) مرید میخانه‌ده اولنلره ایتدی ای رندلر نه حالدر ونه ایشدر هیچ برکوپده شراب کورمزم ﴿ مثنوی ﴾ جمله رندان نزد آن شیخ آمدند * چشم کریان دست برسرمی زدند) جمله رندلر چونکه بو کرامتی کوردیلر اول شیخك حضورینه کلدیلر چشملری کریه ایدیجی اللرنی باشلری اوزره اوردیلر ونیاز وتضرع ایله بویله دیدیلر ﴿ مثنوی ﴾ درخرابات آمدی شیخ اجل * جمله میها از قدومت شد عسل) ای اولورك شیخ میخانه‌یه کلدك جمیع شرابلرسنك مبارك قدومکدن عسل اولدی ﴿ مثنوی ﴾ کرده مبدل تو می را ازحدث * جان ما را هم بدل کن از خبث)

سن شرابی ناپاکلکدن تبدیل ایلمشسن بزم جانمزی دخی خبثدن تبدیل ایله یعنی خباثت نفسانیه ونجاست بشریه وجسمانیه دن بزم روحمزی دخی پاك وطاهر ایله دیدیلر ﴿ مثنوی ﴾ کرشود عالم پرازخون مالمال * کی خورد بندهٔ خدا الا حلال) یعنی بندکان خدادن بعد حرام یمك احتمالی یوقدر فرضا حرام یمکه بیله متوجه اولسه الله تبارك وتعالی آنی تبدیل ایدوب حلال ایلرنته کم اول شیخ کامل حین ضرورنده میخانه مبنی ایچمکه متوجه اولوب مریدی میخانه یه کلوب جمله خملری یوقلیوب جمیع خملری عسل مصفا ایله پراولمش کوردی پس بونلرك برفعلنده هزارکونه حکمت وکرامت مندرجه دروبیدکاری حلال اندر حلالدر کورکدرخصت شرعیه بی ارتکاب ایلدیلر برحلال ثانیا حق تعالی آنی صورت حرامده قومیوب عسل مصفایه تبدیل ایلدی ثالثا بوکرامت علیه واسطه سیله میخوارلرك توبه وانابتی ظهوره کلدی پس اکر عالم جوندن مالامال اولسه وحرامله طولسه فخر بیربندهٔ خدا حرامی بیمز الا اول حلال بیر یعنی خدای متعال کندی عبد خالصنه اکر عالم دم مسفوحله طولسه ومرادار وحرام ایله مالامال اولسه اول مردار وحرامی پاك وحلال قیلر تابنده سی حلال وطیب وطاهر یمش اولور وبونده برنکین معنی دخی اولدرکه مثلا بندهٔ خدا برعالمه وارسه که اول زمانده هیچ حلال قالمسه اول بندهٔ خدا حرامدن قدر کفایه سد رمق ایلر پس حلال یمش اولور وبونك مفهوم مخالفه سندن دخی برلطیف معنی حاصل اولور اول مفهوم اکر عالم حلال ایله مالامال اولسه وهیچ حرام قالمسه بندهٔ خدا اولمین اسیر هوا بیمز الا اینه حرام بیردیمکدر زیرا جاهل ومخالف هیچ اولمزسه اسراف ایلر پس حلالده اسراف ایلمك حرامدر پس بندهٔ خدا اولان ومالکنك رضاسن طلب قیلان نوجهله حرام بیرمن بعد بونلره حرام یمك میسر اولمز (ولو کان طعامهم فی صورة الحرام)

﴿ کفتن عایشه رضی الله عنها بامصطفی علیه السلام ﴾
﴿ که تو بی مصلی بهر جا نماز میکنی چونست ﴾

﴿ مثنوی ﴾ عایشه روزی به پیغمبر بکفت * یارسول الله تو پیدا ونهفت) حضرت عایشه رضی الله عنها برکون حضرت رسول علیه السلامه دیدی یارسول الله سن آشکاره ونهان ﴿ مثنوی ﴾ هرکجا بابی نمازی میکنی * می دوددر خانه ناپاك ودنی) هرقنده بوله سن یعنی هربر موضع که اتفاق دوشه اوراده نماز اداایلرسن حالاکه خانه نك ایچنده ناپاك ودنی کیدر وخانه نك ایچریسنی ناپاك وآلوده ایلر ﴿ مثنوی ﴾ کرچه می دانی که هرطفلی پلید * کرد مستعمل بهر جا که رسید) اکرچه بیلورسنکه هربرناپاك وپلید طفل مستعمل وملوث ایلدی هریره که ایرشدی ﴿ مثنوی ﴾ کفت پیغمبر که ازبهر مهان * حق نجس را

پاك کرداند بدان) بوابیات شریفه الی آخره ماقبلنده اولان ابیاتدن (کی خورد مرد خدا الاحلال) بیتنی مؤید اولور یعنی حضرت رسالتپناه علیه السلام بعض یرده بلا مصلی ولاسجاده نماز قیلردیکه اول یرعدم طهری موهم اولوردی حضرت عایشه بونك سرندن سؤال ایلدکلرنده جواب باصواب بیوردیلر که یاعایشه حق تبارك وتعالی اولولر ایچون یعنی کبار انبیا واولیا ایچون نجس وناپاکلری پاك ایلر بویله بیل ﴿ مثنوی ﴾ سجده کاهم را ازان رو لطف حق * پاك کرداند تاهفتم طبق) اول پلیدلری پاك ایلدیکی جهتدن لطف حق بنم دخی سجده کاهمی پاك ایلدی هفتم طبقه یه دك بن ناپاك یرده دخی قیلسم الله آنی پاك ایلر ﴿ مثنوی ﴾ هان وهان ترك حسد کن باشهان * ورنه ابلیسی شوی اندر جهان) پس آکاه اول شاهان حقیقت اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظامه حسدی ترك ایله یوخسه جهانده برابلیس اولورسن قیاس النفس علی النفس جائزدکلدر ﴿ مثنوی ﴾ کو اکرزهری خورد شهدی شود * تو اکرشهدی خوری زهری بود) زیرا اول فرضا اکر بر زهریه صافی عسل اولور یعنی ضرر ایلمزسن اکرصافی برشهد یه سن تمام زهر اولور ﴿ مثنوی ﴾ کو بدل کشت وبدل شد کاراو * لطف کشت ونور شد هرناراو) زیرا اول ولی بدل اولدی وآنك کاری دخی بدل اولدی بدل ابدالدن اولان کسه یه دیرلر انکیچون بدل دیدیلرکه کندی اوصاف بشریه سنی افنا ایدوب اوصاف الهیه یه وانوار ربانیه یه مظهر اولدی جمیع کاری دخی اکرنیك واکر بد کاالهیه یه بدل اولدی واول عین لطف اولدی وهرنار نفسی محضا نور اولدی وبونلرك مرداری لطیف وخبیثی نظیف قیلری کندی قدرت بشریه لری حسبیله دکلدر که قوت انسانیه محدوده ومعلومه دربلکه قدرت الهیه واسطه سیله در ﴿ مثنوی ﴾ قوت حق بود مربابیله را * ورنه مرغی چون کشد مرپیل را) نته کم قوت حق اولدی ابابیل قوشنه که اصحاب فیلی هلاك ایلدی یوخسه برضعیف مرغ اوفیلی نیجه هلاك ایلر ﴿ مثنوی ﴾ لشکری را مرغك چندی شکست * تابدانی کان صلابت ازحقست) کورکه برعظیم لشکری برقاچ حقیر قوشجغزلر صدی تابیله سنکه اول قوت وقدرت حضرت حقکندر ﴿ مثنوی ﴾ کرترا وسواس آیدزین قبیل * روبخوان توسورهٔ اصحاب فیل) اکرسکا وسوسه کلورسه بوقبیلدن یوری اصحاب فیل سوره سنی اوقو تاسکا مشکل حل اوله وسورهٔ فیلك تفسیری جلد اولده شیرحکایه سنده مرور ایتدی فلیطلب فیها ﴿ مثنوی ﴾ ورکنی بااومری وهمسری * کافرم دان کرتوز یشان سربری) اکرای بشر بنده قلان اول ولی کامله سن عناد وهمسرلك ایلیه سن یعنی (ماهذا الابشر مثلنا)

دیو سویلیه سن کافر بیل بنی اکر سن بوکستاخلق سببیله آنلردن باشنی قورتره سن یعنی البته باش قورتره مز سن دیمك اولور واکر بو اصحاب سلوك ومعنی ملوك اولان اشتر سیرتلر ای موش طبیعت خصلت حسنه واطافت جبلتلری حسبیله سکا بعض مصلحت ایچون متابعت ومطاوعت دخی قیلسه لر صقین مغرور ومعجب اولمه که حضرت پیغمبر علیه السلام (رحم الله امرأ عرف قدره ولم یتعد طوره) بیورمشدر وحسن سیرت وکمال ملایمت ومتابعت مؤمنلرك شانندندر دیو ادا قیلمشدر (کما قال علیه السلام المؤمنون هینون لینون کالجمل الانف ان قید انقاد وان انیخ علی صخرة استناخ) پس بو معنایه مناسب موشله اشترك حکایه سنی ایراد ایدوب بیوررلر واشتردن ولی کامل وفاضل مراد اولنور وموشدن کوتاهبین اولان مرد جاهل وغافل مقصود قیلنور

❊ کشیدن موش مهار اشتررا ومعجب شدن موش در خود ❊

❊ مثنوی ❊ موشکی در کف مهار اشتری * در ربود وشد روان او از مری) بر حقیر موش بر اشترك یولارنی النه قاپدی وعناد وعجبندن موش روان اولدی ❊ مثنوی ❊ اشتر از چستی که شد با او روان * موش غره شد که هستم پهلوان) اشتر چست اکدن وطبعنده اولان ملایمت وملایمتندن که موشله روان اولدی موش مغرور اولدی کندیسنه بویله دیو که بن پهلوان اولدم ❊ مثنوی ❊ بر شترزد پرتو اندیشه اش * گفت بنمایم ترا تو باش خوش) موشك اندیشه سنك پرتوی اشتره اوردی ومنعکس اولدی اشتر دیدی بن سکا کوستره یم سن خوش اول یعنی کندی مقدارکی وبنم مرتبه می سکا بیلدیره یم سن مغرور اول شمدیلك دیدی ❊ مثنوی ❊ تا بیامد بر لب جوی بزرك * کاندرو کشتی زبون یل سترك) وموش تا بر عظیم نهرك کنارنه کلدیکه عظیم وجسیم فیل آنده زبون اولوردی ❊ مثنوی ❊ موش آنجا ایستاد وخشك کشت * گفت اشتر ای رفیق کوه ودشت) موش جوی کنارنده طوردی وخشك اولدی اشتر موشه ایتدی ای بنم کوه ودشت رفیقم ❊ مثنوی ❊ این توقف چیست حیرانی چرا * پا بنه مردانه اندر جوی را) بو توقف ندر وحیر انلق نیچوندر آیاغکی مردانه قوجو ایچنه کل خوف ایله ❊ مثنوی ❊ تو قلاوزی وپیش آهنك من * در میان ره مباش وتن مزن) سن قلاوزسن وبنم پیش آهنکم سن یولك اورته سنده اولمه وصمت وسکوت قیلمه ❊ مثنوی ❊ گفت این آب شکرفست وعمیق * من همی ترسم زغرقاب ای رفیق) موش اشتره ایتدی بو جوی عظیم ودرینك آبدر ای رفیق بن بو آبده غرق اولمقدن قورقرم ❊ مثنوی ❊ گفت اشتر تا ببینم حد آب * پا درو بنهاد آن اشتر شتاب) اشتر موشه ایتدی

تا آبك حد ومقدارنی کوره یم اولا اشتر اول آبك ایچنه شتابله آیاق قودی ❊ مثنوی ❊ گفت تا زانوست آب ای کور موش * از چه حیران کشتی ورفتی زهوش) موشه ایتدی ای کور موش آب بنم دیزمه دکین در نه سببدن حیران اولدك وهوشدن کندك ❊ مثنوی ❊ گفت مورتست ومارا اژدهاست * که ززانو تا بزانو فرقهاست) موش اشتره ایتدی بو آب سکا موردر وبزه اژدرهادر زیرا زانودن زانویه فرقلر واردر یعنی اشتر موشه متابعت قیلدقدن صکره موش دخی مغرور ومعجب اولدقدنصکره صو کنارینه کلوب متحیر اولوب اشتر آنك تحیر وتوقفندن سؤال قیلوب اول دخی کندی به نسبتله آنك شکرف وعمیق اولمسنه اعتراف ایدوب وایلدکاری کستاخلغنه اعتذار قیلوب واشترك عظم شاننی بیلوب دیدیکه سلطانم سکا نسبتله بو آب یعنی سلوکده اولان ورطات بی حسابدر سکا نسبتله موردر وبزه نسبتله اژدرهادر زیرا که زانودن زانویه فرق عظیم محققدر وبوخصوصده (وفوق کل ذی علم علیم) کلامی مصدقدر ❊ مثنوی ❊ گر ترا تا زانوست ای پرهنر * مر مرا صد گز گذشت از فرق سر) ای پرهنر اگر بو صو سنك دیزیه دکین ایسه تحقیق بنم باشم اوستنده یوز ارشون مقداری کچمشدر ❊ مثنوی ❊ گفت گستاخی مکن باری دگر * تا نسوزد جسم وجانت زین شرر) اشتر چونکم موشك بو عجزین کوردی آکا تأدیب ایدوب ایتدی بر کره دخی کستاخلق ایله تا بو شردن سنك جسم وجانك یانمیه ❊ مثنوی ❊ تو مری با مثل خود موشان بکن * با شتر مر موش را نبود سخن) ای موش سن کندك کبی موشلره عناد ومقابله ایله موشك شتر ایله سوزی اولمز ❊ مثنوی ❊ گفت توبه کردم از بهر خدا * بگذران زین آب مهلك مر مرا) موش اشتردن چونکم بو توبیخ وتقریعه متعلق اولان سوزی ایشتدی آکا ایتدی توبه ایلدم الله ایچون بو آب مهلکدن بنی کچور پس شتر موشی تأدیب قیلدقدنصکره موش ایلدیکی کناهه وکستاخلغه توبه قیلوب معترف اولدقدنصکره (ما جبل الله ولیا الا علی حسن الخلق والکرم) حدیثنك مصداقنجه ❊ مثنوی ❊ رحم آمد مر شتررا گفت هین * بر جه وبر کودبان من نشین) اشتره مرحمت کلدی ودیدیکه آکاه اول صیچره بنم اور کچیم اوزره اوتور ❊ مثنوی ❊ این گذشتن شد مسلم مر مرا * بگذرانم صد هزاران چون ترا) بو کچورمکلك تحقیقا بکا وبنم نوعمه مسلم اولدی صد هزاران سنك کبی کمسه لری بو کونه ورطه لردن کچوریرم پس تعلیم ادبه شروع ایدوب دیدیکه ❊ مثنوی ❊ چون پیمبر نیستی پس رو براه * تا رسی از چاه روزی سوی جاه) چونکم پیغمبر دکلسن متابعت ایت وار دنجه کیت بوله تا کم چاه طبیعت وجهالتدن قورتلوب برکون منصب متبوعیته ومرتبهٔ مشیخته واصل اوله سن نفسکه نظر قیل ومنصف اول

﴿ مثنوى ﴾ نور عيت باش چون سلطان نه‌ * خود مران چون مرد كشتيبان نه‌) چونكه سلطان دكلسن رعيت اول كشتى بى كندك سورمه چونكه مرد كشتيبان دكلسن يعنى اكرسن سلطان طريقت دكل ايسك برسلطانه رعيت اول محصل نظر ايله مرد كشتيبان دكلسن دريای حقيقت حا نبنه تنها كندك سورمه بلكه كشتىٔ طريقت عنه عالم بررئيس مدبره متابعت ايله تاباد هوا ايله كشتى بى شكسته قيليه سن وكرداب ضلالته مبتلا اوليه سن ﴿ مثنوى ﴾ چون نهٔ كامل دكان تنها مكير * دست خوش مى باش تا كردى خمير) چونكم دين وطريقنده كامل اوليه سن تنهاد كان طونمه يعنى تفرد وتنهارولك ايتمه دست خوش اول يعنى النى نجاستدن وخباثتدن پاك وطيب قيل تا خمير ايليه سن دستدن مراد نفس وخميردن مراد عملدر وتخمير اعمال ايتمكه دست نظيف ونفس شريف لازمدر ﴿ مثنوى ﴾ انصتوا را كوش كن خاموش باش * چون زبان حق نكشتى كوش باش) الله تبارك وتعالى سورهٔ اعرافك آخرنده بيور ديكه (واذا قرئ القرآن فاستمعوا له وانصتوا لعلكم ترحمون) يعنى شول وقتده كه اى مؤمنلر قرآن اوقنه سز آنى سامع اولك وسكوت قيلك اللهدن رحمت اولنمغى راجى اولديغكز حالده فقها ديركه بو آيت مأموم حقنده در وعند قراءة القرآن انصات صلوات ايچره واجب وخارج صلواتده مستحبدر پس حضرت مولانا اصحاب طريقتى امام همان اولان مرشده اقتدا ايلدكلرى جهتده مؤتم منزله سنه تنزيل ايدوب وآنك لساندن ظهوره كلن (ان الله يقول على لسان عبده) حديث شريفنك فحواسنجه حق كلامى ايدكنه تنبيه قيلوب ديرلر كه اى متعلم ومسترشد مرتبه سنده اولان جناب حقك انصتوا امرنى قبول ايله وخاموش اول چونكم لسان حق اولمدك وبلا واسطه وجود مطلقدن سبق آلمدك حقدن سبق آلنلره ومظهر وحى والهام اولنلره قواق اول وآنلرك كلامنى استماع قيل ﴿ مثنوى ﴾ ور بكويى شكل استفسار كو * باشهنشاهان تو مسكين وار كو) اصحاب دل ومرد كامل حضورنده اكر سوز سويلرسك استفسار وسؤال طريقيله سويله لا على طريق المكالمه والمناظره والاخبار وشهنشاهان طريقت اولنلره كلامنى مسكين كبى سويله وملوك طريقت اولنلره تواضع ومسكنت ايله تاكبر وكينله عمل قيليه سن وسهوت وشهوته مبتلا اوليه سن ﴿ مثنوى ﴾ ابتداى كبر وكين از شهوتست * راسخى شهوتت ازعادتست) كبر وكينك ابتداى ظهورى شهوتندر سنك شهوتك ثبات واستحكامى عادتكدندر يعنى اوصاف رديه نك خبيث وقبيح اولان صفتلربكه كبر وكيندر بو ايكى صفات ذميمه نك ابتداسى شهوت نفسانيه در وشهوت نفسك حظ ايلدكلرى نسنه لرده ايكى قسمه منقسمه در برقسمنه شهوت جليه ديرلر كه نفسك محسوس وظاهرده اولان شيلردن حظ آلديغيدر مثلا دراهم ودنانير كثيره وحدايق

وبساتين لطيفه وبديعه وقصور وبيوت رفيعه ومأكل ومشارب نفيسه وملابس نعيمه ومراتب بهيه ومحابيب مليحه كبى وبونلر امثالى شيلردر نفس بونلردن حظ آلور وبونلرله متكبر اولور وقچن بر اهل حق بو مشتهياتدن منع قيلسه بونلره اسير اولان آكا كين قيلور پس ابتداى كبر وكين شهوتدن اولور وبرقسمنه دخى شهوت خفيه ديرلر اول نفسك تعظيم ناسدن حظ آلمسى وعلم وعملى اوزره مدح خلقدن لذت بولمسى وبين الناس عزت ورياست طلب قيلمسيدر اصل قورقچق شهوت بودر ولهذا (قال عليه السلام ان اخوف ما اخاف عليكم الرياء والشهوة الخفية) محصل ابتداى كبر وكين شهوتندر وشهوتك رسوخ وثبوتى شهوت نفسانيه وحظوظ جسمانيه يه اعتياد ايلمكدندر چونكم شهوته اعتياد ايلدك خوى بد محكم اوله سنى آندن كبر وچكن كمسه يه خشم كلور شول كمسه اوزره نته كم بيورديلر ﴿ مثنوى ﴾ چون زعادت كشت محكم خوى بد * خشمت آيد بركسى كت واكشد) چونكم عادتدن قبيح خويك محكم اولدى خشم كلور شول كمسه اوزره كه سنى كبر وچكه ﴿ مثنوى ﴾ چونكه تو كل خوار كشتى هركه او * واكشد از كل ترا باشد عدو) چونكم كل خوار اولدك هر اول كمسه كه كل يمكدن سنى كبر وچكه سكا اول كمسه عدو اولور ﴿ مثنوى ﴾ بت پرستان چونكه كرد بت تنند * مانعان راه بت دشمنند) بت پرستلر چونكم بتك چوره سنى طوتورلر بت يولنك مانعلرينه دشمنلردر هركيمكه انلرى بت پرستلكدن منع ايلرسه اكا عداوت ايدرلر ﴿ مثنوى ﴾ چونكه كرد ابليس خو با سرورى * ديد آدم را حقير او از خرى) ابليس چونكم سرورلكله خوى ايلدى وررياسته اعتياد قيلدى حضرت آدم عليه السلامى اول ابليس خرلغندن خور وحقير كوردى بويله ديو ﴿ مثنوى ﴾ كه به از من سرورى ديكر بود * تاكه او مسجود چون من كس شود) كه بندن ايو وعالى غيرى برسرور مى اولور تاكم او بنجلاين كمسه نك مسجودى اوله ﴿ مثنوى ﴾ سرورى زهرست جزان روح را * كه بود ترياق لانى زابتدا) سرورلك زهردر اول روحدن غيرى يه كه اول روح ابتدادن ترياق لانى اوله يعنى ازل آزالده محل ترياك اوله ترياكدن مراد كمال خلوص وحب الهيدر ﴿ مثنوى ﴾ كوه اكر پر مار شد باكى مدار * كان بود اندر درون ترياكزار) طاغ اكر پر مار اولديسه بر باك طوتمه كه اول طاغ درونده ترياكزار اوله مارك اكا ضررى اولمز كذلك ماردن اضر اولان جاه ورياست دخى معدن ترياك اولان بندكان حقنه ضرر وبرمز ﴿ مثنوى ﴾ سرورى چون شد دماغت را نديم * هركه بشكستت شود خصم قديم) چونكم سرورلك سنك دماغكه نديم ومصاحب اولدى هركيمكه آنى صدى ايسه سنك قديم دشمنك اولور

بعنی هر کیمکه سنك سرور الکله اعتبار ایمیوب طبعکه مخالف کلام سویلسه
ونفسکی شکست ایلسه سکا دشمن قدیم اولور ﴿ مثنوی ﴾ چون خلاف
خوی تو کوید کسی * کینها خیزد ترا با او بسی) چونکم اهل حقدن
برکیمسه سنك خویکك خلافنی سویلسه سنك اکا چوق کینه لرك قالقر واو حق
سویلدیکنه دیرسن ﴿ مثنوی ﴾ که مرا از خوی من بر می کند * مر مرا
شاکرد وتابع میکند) که بنی فلان کمسه بنم خویمدن قوپاررو بنی شاکرد وتابع ایلر
پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیز طالبینه علی طریق الحکایه بیوررلر
﴿ مثنوی ﴾ چون نباشد خوی بد محکم شده * کی فروزد از خلاف آتشکده)
قبیح خوی چونکم محکم اولمش اولمیه مخالفتدن آتشکده دن قچن شعله لنور
یعنی چونکم اول ریاست جو ومعصیت خو اولان کمسه ده خوی بد محکم شده
اولمیدی اهل حقه مخالفتدن آتش محلی اولان نفسی مشتعل اولور میدی
وعناد ومخالفت قیلور میدی وخوی بد آنده چونکم سرکش اولمیدی قچن
مخالفتدن آنده آتش پارلاردی واهل حق اولان ناصحه عناد ومخالفت قیلردی
﴿ مثنوی ﴾ با مخالف او مدارا چی کند * در دل او خویش را جایی کند)
بو بیتك ماقبلنه مناسبتی سؤال مقدره جواب طریقیله اولور پس برسائل کویا سؤال
ایلرکه بعض کمسه اولور که اهل حق آنك خوینك خلافنی سویلسه وافعال
شنیعه سن مذمت ایلسه اکا مخالفت ایلمز وآتشکدهٔ نفسی مشتعل اولمق اوزره
سوز سویلمز بلکه اهل حقه موافقت ومتابعت ایلرو جرمنه اعترف ایدوب نعم
وبلی دیوب سویلریورلر که بو کونه کمسه دخی اولکی کبی اهل نفسدر زیرا مخالف
اولان اهل حقه مدارا ایلر یعنی باطنا بغض وعداوت وظاهرا متابعت وموافقت
ایلر وتسلیم ورضایه مناسب سوزلر سویلر تا اول اهل حقك کوکلنده وقلبنده
کندی به یر ایلر الحاصل ریاست جو ومعصیت خو اولان اهل نفسك ایکی حالی
واردر اکر ناصح مخالف ضعیف وکندی قوی ایسه بی محابا غضبه کلور وخبث
دروننده اظهار قیلور واکا آشکاره مخالف اولور واکر ناصح مخالف قوی
وکندی ضعیف ایسه مخالفه او مدارا ایلر وآنك قلبنده تسلیمیت وموافقت سبیله
بیرایلر لکن باطننده آنی سومز واکا میل دخی قیلمز دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾
زانکه خوی بد بکشتست استوار * مور شهوت شد ز عادت همچو مار) زیرا مدارا
ایدن کمسه ده قبیح خوی استوار وپایدار اولمشدر مور کبی ضعیف اولان شهوت
عادتدن مار کبی قوی اولدی ﴿ مثنوی ﴾ مار شهوت را بکش در ابتدا * ورنه
اینك کشت مارت اژدها) شهوت مارنی ابتداده ریاضت ومجاهده الله دبله
یوخسه همان سنك مارك اژدرها اولدی ﴿ مثنوی ﴾ لیك هر کس مور بیند

مار خویش * تو ز صاحب دل کن استفسار خویش) لکن هر کسه کندینك
مارنی مور کورر زیرا هر کسه کندینك عادت وخویی خوب وزیبا کورینور اماسن
کندیکی صاحبدل ومرشددن استفسار وتجسس ایله ﴿ مثنوی ﴾ تا نشد زر مس
نداند من مسم * تا نشد شه دل نداند مفلسم) مادامکه مس زر اولمدی بن مسم
بیلمز مادامکه کوکل شاه اولمدی بن مفلسم بیلمز یعنی مادامکه باقر التون اولمیه
کندینك باقرلغنی بیلمزو بن مس وحقیرایدم دیو اعتراف قیلمز بلکه ملاك مرتبه سنده
کندویی برجوهر عالی ومرتبهٔ سامی صاحبی زعم ایلر اما باقرلق مرتبه سندن
تبدیل اولوب زر مرتبه سنه واصل اولدی کندینك اول مرتبه ده اولان حقیرلغنی
بیلور وکذلك مادامکه بر کوکل شاه اولمیه کندینك اول حالنده اولان افلاسنی
بیلمز ومفلسلکی حالنده بن مفلسم دیمز چونکم غنای حقله غنی اوله وافلاس
واحتیاجدن نجات بوله ومظهر سلطنت الهی اوله آندنصکره کندینك اول
مرتبه ده اولان دونلغنی وافلاسنی بیلور والحاصل انسان براعلایه واصل
اولمینجه کندینك مرتبه سنك دونلغنی بیلمز دیمك اولور ﴿ مثنوی ﴾ خدمت
اکسیر کن مس وار تو * جور میکش ای دل از دلدار تو) سن مس کبی اکسیره
خدمت ایله ای دل دلداردن جور چك ﴿ مثنوی ﴾ کیست دلدار اهل دل
نیکو بدان * که چو روز وشب جهانند از جهان) دلدار کیمدر اهل دلدر ایو بیل که
اهل دل روز وشب کبی جهاندن صحرا ایجیلردر یعنی دلدار کیمدر اهل دل بونی
ایو بیل که روز وشب کبی بونلر جهاندن صحرارلر وکون ومکاندن مفارقت
ومباینت قیلورلر یعنی روز وشب بری برندن صحرایوب مفارقت قیلدیغی کبی
بونلر دخی جهاندن اویله صحرارلر ومنسلخ ومنخلع اولورلر واللهه بندهلك قیلورلر
﴿ مثنوی ﴾ عیب کم کو بندهٔ الله را * متهم کم کن بدزدی شاه را)
حضرت خدانك بنده سنك عیبنی سویله یعنی الله بنده سنی طامع دنیا دیمکله وتابع
نفس وهوادر دیمکله ویاخود بونلر ماننده تعییب وتعییر ایتمکله عیب ایتمه زیرا
کون ومکانده آزاد اولان شاه جهان اولور پس شاه اولنلری دزدلکله از متهم
ایله یعنی هیچ متهم ایله ولو کان فی صورة الفقر والحقارة زیرا اهل سلوکدن تحت
الاطمار چوق ملوك واردر صورتا اشعث واغبر لکن عند الله دعالری مستجاب
ومعتبردر (کما قال علیه السلام رب اغبر اشعث مدفوع بالابواب لو اقسم علی الله
لابره) ممکن اولدیغی مرتبه صورت فقراده اولنلره حسن ظن قیلق وسوء ظندن
مجتنب اولمق لازمدر (کما قال علیه السلام ایاکم والظن فان الظن اکذب الحدیث
قال علیه السلام خطابا لعمر وارشادا لامته اذا ظننت فلا تحقق) نته کم اهل کشتی
مقبول خدا اولان بر درویش سعادت کیشی سرقه ایله متهم ایلیوب آنلره قلبی

آزرده اولدی وکاليله توبيخ وتقريع ايدوب آنلری صحبت ورضاسی فائده سندن خائب وخاسر قيلدی

کرامات آن درويش که درکشتی متهم کردند بدزدی

﴿ مثنوی ﴾ بود درويشی درون کشتیٔ * ساخته ازرخت مردی پشتیٔ) بردرويش وارايدی برکيمنك ايچنده مردلك رختندن بريغن يعنی دپه دوزمش ايدی ومردلك رختندن مراد توکل وتسليم وخلق کريم اوله وبومعنی دخی جائزدرکه رخت مرده مضاف اولميه وتقدير معنی بويله اوله که برکمی ايچره بردرويش وار ايدی وبرمرد رختدن واسبابدن پشتی دوزمشدی پشتی ارقه يصديغی وهمزه وحدت ايچوندر يعنی اول درويش کنديسنه مردلك رختندن بارقه يصديغی دوزمشدی وآکا اعتماد واتکا قيلمش ايدی ﴿ مثنوی ﴾ ياوه شد همیان زر اوخفته بود * جمله راجستند واورا هم نمود) کشتيده التون کيسه سی ضايع اولدی واول درويش اويومش ايدی وآندن غافل ايدی کشتيده اولنلرك جمله سن طاب ايلديلر وبولديلر آنی دخی بريسی کوستردی بويله ديو ﴿ مثنوی ﴾ کين فقير خفته راجوييم هم * کرد بيدارش زغم صاحب درم) که بواويومش فقيری دخی بوقليم صاحب درم غم والمندن فقيری خوابدن بيدار ايلدی ﴿ مثنوی ﴾ کاندرين کشتی چرمدان کم شدست * جمله راجستيم نتوانی تورست) التون صاحبی درويشه ديديکه بوکشتيده هميان زرکم وضايع اولمشدر چرمدان کيسه معناسنه در کشتيده اولنلرك جيبسنی آرادق ويوقلدق سن قورتلمغه قادر دکلسن ﴿ مثنوی ﴾ دلق بيرون کن برهنه شوزدلق * تازتو فارغ شود اوهام خلق) دلقی اوسکدن چيقردلقدن عريان اول تاخلقك اوهام وظنونی سندن فارغ اوله ﴿ مثنوی ﴾ کفت يارب مرغلامت راخسان * متهم کردند فرمان دررسان) درويش چونکم بوسوزی ايشتدی رنجيده خاطر اولوب ايتدی ياربی سنك غلامكی خسلر متهم ايلديلر فرمان ايرشدر ﴿ مثنوی ﴾ چون بدرد آمد دل درويش ازان * سربرون کردند هرسودر زمان) چونکه درويشك کوکلی اول تهمتدن دردواله کلدی فوری هرجانبدن باش چيقارديلر ﴿ مثنوی ﴾ صدهزاران ماهی ازدريای ژرف * دردهان هريکی دری شکرف) نيجه يوزبيك ماهی پراولان دريادن هربرينك اغزنده بردر امانه در يعنی اول درك تعريفی قابل اولمز وکنهی وصف وبيانه کلمز ﴿ مثنوی ﴾ هريکی دری خراج ملکتی * کزالهست اين ندارد شرکتی) هربردر برمملکت خراجی ايدی زيرا بودرلر حضرت خدادندر بوبرشرکت طوتمز ﴿ مثنوی ﴾ درچند انداخت درکشتی وجست * مرهوارا ساخت کرسی ونشست) درويش

ماهيلرك اغزندن برقاچ درآلوب کشتينك ايچنه آتدی وکنديسی کشتيدن طشره صچرادی تحقيقا هواپی کرسی دوزدی واوتوردی ﴿ مثنوی ﴾ خوش مربع جون شهان برتخت خويش * اوفراز اوج وکشتی اش به پيش) شاهلر تختنده خوش مربع اوتردبغی کبی درويش اوجك فوقنده هواده وکشتی آنك اوکنده ﴿ مثنوی ﴾ کفت روکشتی شمارا حق مرا * تانباشد باشما دزدکدا) درويش هوادن کشتيده اولنلره ايتدی يوری ای اهل کشتی سزه حضرت حق بکا تاکدا دزد سزکله اولميه ﴿ مثنوی ﴾ تاکرا باشد خسارت زين فراق * من خوشم جفت حق وباخلق طاق) بوفراقدن عجب کيمه زيان اولور بن خوشم حضرت حقك جفتی وخلقله طاق اولم يعنی بن حضرت حقله مصاحب وخلقدن مفارق اولديغم حالده لطيف وخوشم ﴿ مثنوی ﴾ نی مرا اوتهمت دزدی نهد * نی مهارم را بغمازی دهد) نه اول خدا بکا دزدلك تهمتنی قورنه بنم يولارمی برغمازه ويرر ﴿ مثنوی ﴾ بانك کردند اهل کشتی کای همام * ازچه دادندت چنين عالی مقام) کشتی خلقی درويشه چاغرديلر بويله ديوکه ای همام بيان ايله بوبله عالی مقامی سکانه سبيدن ويرديلر ﴿ مثنوی ﴾ کفت ازتهمت نهادن برفقير * واز حق آزاری پی چيزی حقير) چونکه اهل کشتی آنك کرامت عليه سن کوروب اکا ديديلرکه ای همام نه جهتدن سکا بويله عالی مقام ويرديلر اول دخی علی وجه التوبيخ والتقريع بونلرك قباحتنی اولا طاعت منزله سنه تنزيل وثانيا آندن کندوبی تنزيه ايدوب موصل کرامت عظما وموروث خدمت مولا اولان خدمت وطاعتی تبيين قيلوب ديديکه بوکرامتی فقرايه تهمت قومقدن بولدم وبرحقير نسنه ايچون حقی رنجيده ايديجکدن بولدم (من اهان لی وليا فقد بارزنی بالمحاربة) حديث شريفنك موجبنجه وليبی انجتمك حقی انجتمك اولور وچيز وحقير ايچون بونلره اهانت ايدن حقله محاربه قيلور اول چيز حقير دنيا ومافيهادر (کما قال عليه السلام لوکانت الدنيا تزن عندالله جناح بعوضة ماسقی منها کافرا شربة ماء) بعده قول اولدن تنزيه واضطراب ايدوب ديديکه ﴿ مثنوی ﴾ حاش لله بل زتعظيم شهان * که نبودم برفقيران بدکمان) حاش لله آندن بولمدم بلکه شاهلرك تعظيمندن که فقيرلر اوزره بدکمان اولمدم يعنی حاش لله بن جناب حقی تنزيه ايلرم فقر وصلحايه تهمت ايدنلره کرامت وولايت ويرمکدن بوکرامت عظمی وولايت کبری مشتاقان طريقنه تعظيم وخدمت ايلمکدندرکه فقيرلر حقنده بن بدکمان اولمدم وبونلره سوء ظن قيلنی مقبول خدا بولدم ﴿ مثنوی ﴾ آن فقيران لطيف خوش نفس * کزپی تعظيم شان آمد عبس) عبس نك تفسيری بوجلدك اواسطنده خرس حکايه سنده

ترك كفتن آن مرد ناصح بیاننده مروراتیدی یعنی فقرادن مراد مطلق بی زروسیم
اولان کدا دکل بلکه خوش نفس لطیف فقیرلردر که انلرك تعظیمندن اوتری
حضرت رسول علیه السلامه بروجه تعلیم عبس سوره سی کلدی اکر سؤال
اولنورسه عبس سوره سی عبدالله بن ام مکتوب حقنده کلدی جواب اول فقره وارث
اولان اهل حقه هرزمانده معناسی شامل اولور وآنلردخی بو تعظیمده داخل اولدی
﴿ مثنوی ﴾ آن فقیری بهر پیچاپیچ نیست * بل پی آنکه بجز حق هیچ نیست) یعنی
اول ذکر اولنان وتعظیم قیلنان فقیراق دنیایه طولشمقلقدن اوتری فقیراق دکلدر
بلکه اندن اوتری اولان یوقاق وفقیر اقدر که حقدن غیری هیچ یوقدر وکندی
وجمیع اشیانك نظرنده من کل الوجوه فقیر وفانیدر بو بو قلغه واصل اولان
وعدمیت اصابه سن بولان ولی یه فقیر دیرلر (کما بینا حقیقة الفقر من درجة الفقر
فلیطلب فیه ﴿ مثنوی ﴾ متهم چون دارم انهارا که حق * کرد امین
مخزن هفتم طبق) ودخی دیدیکه نیجه متهم طوترم انلریکه حق تبارك وتعالی
بدنجی قات آسمانك مخزننه امین ایلدی بجن سالك بالکلیه کندیدن فانی اوله
حقله باقی اولور وجمیع کونه تصرف قیلور ومخزن هفتم آسمانه خزینه دار اولور
﴿ مثنوی ﴾ متهم نفست نی عقل شریف * متهم حست نی نور
لطیف) وفی الحقیقه تهمت لایق اولان نفسدر عقل شریف دکلدر متهم حسدر
نورلطیف دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ نفس سوفسطائی آمدمی زنش * کش زدن
سازدنه حجت کفتنش) نفس اماره سوفسطائی کلدی اول نفسی اور یعنی نفس اماره
سوفسطائی طبیعت کلدی آکا شدت وریاضتله اورکه آکا اورمقلق دوزرآنی
دوکمکلك ایله اصلاح ایلر آکا حجت عقلیه ونقلیه سویلك دکل سوفسطائی فلاسفه دن
اوچ نوع اوزره برفرقه درکه حقایق اشیایی انکار ایدرلر کما بینا فی الجلد الاول
فی حکایة الوزیر فی بیت درخیالاتش چو سوفسطائیم ﴿ مثنوی ﴾
معجزه بیند فروزد آن زمان * بعد ازان کوید خیالی بود آن) نفس سوفسطائیه
کبی معجزات وخوارق عاداتی انبیا واولیادن کورر اول زمان ایمان وانقیاد جانبنه
شعله لنور وبالکله نور اندنصکره دیر اول معجزه که بن کوردم برخیال ایدی
﴿ مثنوی ﴾ درحقیقت بودان دید عجب * چون مقیم چشم نامد روزوشب)
اکر حقیقت اولیدی اول عجبی کورمك کوزده مقیم اولوردی روزوشب نیچون
چشمه مقیم کلمدی پس جواب ویررلر که ﴿ مثنوی ﴾ آن مقیم چشم پاکان
می بود * نی قرین چشم حیوان می شود) اول معجزه پاکلر چشمنك مقیمی اولور
حیوانانك چشمنك قرینی اولمز ﴿ مثنوی ﴾ کان عجب زین حس دارد عار
ونك * کی بود طاوس اندرچاه تنك) زیرا اول عجب اولان معجزه بو حواس
ظاهره ده اقامت ایلمدی عار ونك طونر طاوس طار قیوده نیجن اولور

وتوطن قیلور ﴿ مثنوی ﴾ تانکویی مر مرا بسیار کو * من زصد یك کویم
وآن هم چو مو) زنهار بکا چوق سویلیجی دیمیه سن زیرا بن یوزدن برنی سویلرم
واول برسوزم موی کبی دقیقدر یعنی تاسن بکا صقین دیمیه سن بو خصوصلرده
چوق سویلیجی واکثار کلام ایلیجی بن یوزدن برین سویلرم واول دخی قیل
کبیدر حد اعتدالدن خارج دکلم وخیر الکلام ماقل ودل مضمونندن متجاوز
دکلم کلامده ومنامده وطعامده وشرابده شرط اعتدال هر کسك استعدادینه
کوره در بوخسه مطلق برحالته مخصوص دکلدر نته کم بو معنایی اشارت ایچون
کثیر الکلام طویل المنام اکول طعام اولان صوفینك حکایه سن نظمه
کتوروب آنك لساندن هر کسك استعدادینه مناسب اولان اعتدالی بیان بیوررلر

تشنیع زدن صوفیان بران صوفی که پیش شیخ بسیارمی کوید

﴿ مثنوی ﴾ صوفیان بر صوفی شنعه زدند * پیش شیخ خانقاهی آمدند) خانقاهده
اولان صوفیلر برصوفی یه شنعه اوردیلر یعنی تشنیع ایلدیلر اول خانقاه شیخنك اوکنه
کلدیلر ﴿ مثنوی ﴾ شیخ راکفتند داد جان ما * توازین صوفی بجوای
پیشوا) صوفیلر شیخه ایتدیلر بزم جانمزك دادنی سن بو صوفیدن ایسته ای پیشوا
﴿ مثنوی ﴾ کفت آخرچه کله ست ای صوفیان * کفت این صوفی سه خودارد
کران) شیخ ایتدی ای صوفیلر آخر شکایتکز ندر صوفیلر زمره سی دیدی بو صوفی
اوچ ثقیل خوی طوتر ﴿ مثنوی ﴾ در سخن بسیارکو همچون جرس *
درخورش افزون خورد از بیست کس) اولا سوزده بسیار کویدر جرس کبی
ثانیا طعامده یکرمی کسه دن زیاده ییر ﴿ مثنوی ﴾ ور بخسبد هست چون
اصحاب کهف * صوفیان کردند پیش شیخ زحف) ثالثا اکر اویویه اصحاب کهف
کبیدرکه نوم طویل صاحبیدر صوفیلر شیخك اوکنده زحف ایلدیلر یعنی بو اوچ
خصلت صوفیلر طریقنه زیاده مخالفدر دیو اوله اوردیلر وجنك وغوغا
ایلدیلر زحف جنکه وغوغایه دیرلر ﴿ مثنوی ﴾ شیخ رو اورد سوی آن
فقیر * که زهر حالی که هست اوساط کیر * درخبر خیر الامور اوساطها *
نافع آمد ز اعتدال اخلاطها) شیخ چونکه صوفیلرك بو اقدامنی کوردی اول فقیر
جانبنه توجه ایلدی ونصیحت طریقیله آکا بویله سویلدی که هر برحالدن که واردر
وسطلری طوت یعنی هر برحالدنکه واقع اولدی وسطلرنی طوت وافراط وتفریطدن
حذر ایت نته کم دینلمشدر (توسط اذا ماشئت امرا فانه * کلا طرفی قصد الامور
ذمیم) وخبرده دخی خیر الامور اوسطها بیورلمشدر زیرا اخلاطلر اعتدالدن نافع
کلدی یعنی اخلاط امور معتدله اولمقدن نافع کلدی وحدندن تجاوز ایتمکله
نفع قیلدی نته کم اخلاط بدن انسانی کورمز میسن ﴿ مثنوی ﴾ کریکی
خلطی فزون شد از عرض * درتن مردم بدید آید مرض) اکر برخلط افزون

اولسه وحددندن تجاوز قیلسه برعارضه جهتندن انسانك تننده مرض ظاهر
كلور و پیدا اولور كذلك امور صوری ومعنوی دخی حد اعتدالدن تجاوز اولنسه
خللدن خالی اولمز ﴿ مثنوی ﴾ برقرین خویش مفزا در صفت * كان فراق
آرد یقین درعاقبت * نطق موسی بدبراندازه ولیك * هم فزون آمدز كفت یارنیك)
هركسك استعدادینه مناسب اولان اعتدالی تأیید ایچون موسی ایله خضرك
احوالنه شروع ایدوب واندن اولا حصه‌نه ایدیكن بیان بیوروب دیرلر كه صفت
وخصلتده كندی مصاحبك اوزره زیاده اولمه زیرا اول عاقبتده صحیح فراق
كتورر یعنی اكرچه كندی نفسكده سن استعداد كه مناسب كندیكی معتدل
قیلدكسه كندی قرین ومصاحبك اوزره صفتده وكمالاتده افراط وزیاده ایلمه كه
اول افراط وزیاده لك یقینا عاقبتده فراق كتورر وجدالغه سبب اولور حضرت
موسی علیه السلامك خضر علیه السلامه اولان نطق شریفی كندی استعدادینه
كوره اندازه واعتدال اوزره ایدی ولكن هم فزون كلدی یار نیكك كفتنك اعتدالندن
﴿ مثنوی ﴾ آن فزونی باخضر آمد شقاق * كفت روتو مكثری هذا فراق) اول فزونلق
حضرت خضره شقاق وخلاف كلدی حضرت خضر حضرت موسی علیه السلامه
ایتدی یوریسن مكثر و بسیار كویسن بوفرا قدر یعنی علی وجه التعریض
(اقتلت نفسا زكیة) دیمك كبی فزون وفضولك خضره شقاق ودخی (اخرقتها
لتغرق اهلها) دیو اعتراض ایلمك كبی فزون وفضوللق خضره شقاق كلدی
ومساواته مخالفت ایلمك كلدی واهذا خضر علیه السلام اكا دیدی یوری سن مكثر
سن (هذا فراق بینی وبینك) یعنی شو اعتراض واكثار كلام بنمله سنك مابینك
آیریجیدر دیدی كویا حضرت خضر مقدما موسی علیه السلامه (انك لن تستطیع
معی صبرا) دیمكله بنم فعلمه تحمل ایدمزسن واعتراض وسؤال ایدوب یكا سویلرسن
وبن اعتراض وسؤال ایستمزم دیو صمت وسكوتی بروجه كنایه تعلیم ایلمشدی
واول حضرت دخی (ستجدنی ان شاء الله صابرا ولا اعصی لك امرا) دیمكله
سكوته وعدم انكار واعتراضه راضی وتسلیم اولمشدی پس بعده هرفعلنه
بروجه اعتراض سؤال ایلدیكیچون مكثر منزله سنه تنزیل اولندی وحضرت
موسی علیه السلام ایله خضرك احوالندن شیخله مریدك احوالی مراد قیلندی
پس لسان خضر وقت اولان شیخدن موسی مشرب اولان مریده خطابا آداب
مصاحبتی تعلیم ایدوب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ موسیا بسیار كویی دورشو *
ورنه بامن كنك باش وكورشو * ورنرفتی وزستیزه شسته * تو بمعنی رفته بكسسته)
خضر وقت اولان شیخ دیر كه ای موسی مشرب اولان مرید بسیار كو ومعترض
خوسن صحبتمزدن دور اول والا شرط طریقت بودر كه بكا دیلسز وكوزسز اول
كوزك عیب بین اولمسون ولسانك اعتراض قیلمسون واكر كندیكی كور وابكم

كورمزسك وصحبتدن دخی كتمزسك وستیزه وعناد جهتندن صورتا اوتورد كسه
سن معنی كیدرك وفوائد مصاحبتدن منقطع اولدك زیرا شرط بولنمیجه
مشروط حاصل اولمز شرط تسلیم وارادتدر مشروط فوائد صحبتدر پس تسلیم
وارادت بولنمسه صحبت صحیحه اولمز واول صحبتدن منفعت ظهوره كلمز ﴿ مثنوی ﴾
چون حدث كردی تو ناكه در نماز * كو بدت سوی طهارت رو بتاز) مثلا چونكم
سن ناكاه نمازده حدث ایلدك وابدستی صدك سكا مفتی وفقیه اولان طهارت
جانبنه چاپ وتجدید وضوء ایله دیدی ﴿ مثنوی ﴾ ورنرفتی خشك جنبان
می شوی * خود نمازت رفت بنشین ای غوی) واكر طهارت وتوضی ایتمكه
كتمزسك بیهوده یره فوری حركت و بی معنی یره قعود وقامت قیلیجی اولورسن
خود نمازك كندی ای ازغون ابسترسك سن اوتور صلوة طهارت اوزره مبتنی
اولمشدر كذلك صحبت تسلیم وارادت اوزره قرار بولمشدر پس طهارت اولمیه
صلوة فاسد اولور وارادت اولمزسه صحبت بی معنی وعبث قالور اویله اولیجق
﴿ مثنوی ﴾ رو برانها كه هم جفت تواند * عاشقان وتشنه كفت تواند) وارشول
كسه‌لرك قتنه كه سنكله هم جفت وهم صحبتدررلر وسنك كفت وكویكه عاشق
وتشنه دررلر یعنی هم جفت اولنلرسنك عاشقلرك وطالبلر كدر وسنك سوزیكه
مشتاق وتشنه دررلر ﴿ مثنوی ﴾ پاسبان برخوابنا كان برفزود * ماهیان
راپاسبان حاجت نبود) پاسبان نائملر اوزره ارتدی ماهیلره پاسبان حاجت اولمدی
بو هم وجهدر اول طریقت وماهیان بحر حقیقت اولان ماهیلرك پاسبانه احتیاجی
اولمدی واهل فنانك صحبتلرینه داخل اولان وشرط صحبتی ترك ایدوب كندیدن
كچمین وفنا شرابن ایچمین ومجرد علم شریعت وطریقتله آنلره پاسبانلق ایلرم منفعتدن
خالی دكلمدر دین كسه‌لره تعریض طریقیله واقع اولمشدر یعنی ای كندوبی علم شریعت
ووعظ ونصیحتله اهل فنایه پاسبان وحافظ اولورم زعم ایدن پاسبان خوابناك
اولنلره وغفلتده قلانلره منفعت زیاده ایلدی ماهیان بحر حقیقت اولنلره پاسبان
حاجت دكلدر آنلر دریای وحدت ایچره عین بیدار وارلردر ﴿ مثنوی ﴾ جامه
پوشانرا نظر بر كازرست * جان عریانرا تجلی زیورست) جامه كیجیلرك نظری
كازره در اما عریانك جاننه تجلی زیور ولباسدر یعنی انانیت ونفسانیت لقمه سن
یینلر ووجود بشریه جامه سن كینلرك نظری جامه شوی اولنلره وتطهیر قلب
ونفس قیلنلره در عریان اولان جانه ولباس وجوددن مجرد قالان روحروانه تجلی
الهی زیوردر ای وجود وانانیت لباسیله مزین اولان وقیل وقال ومعارضه
وجدالدن حظ آلان كسه شرط طریقت ایكیدن خالی دكلدر ﴿ مثنوی ﴾
یاز عریانان بیكسو بازرو * یا چو ایشان فارغ از تنجامه شو) یا عریانلردن

آشكاره برجانبه كيت يا آنلر كبي لباسدن فارغ اول تنجامه جامهٔ تن تقديرنده دريمني ياوحود لباسندن عاري اولنلردن وشهرت وانانيت كسوه سندن تجردوتبري قيلنلردن برجانبه كيت وآنلري ترك ايت وياخود آنلر كبي هنكامه وتنجامه دن فارغ وآزاده اول زيرا برقومه محبت وآنلرله صحبت ظاهرا وباطنا آنلره مشابهت اقتضا ايدر ﴿ مثنوى ﴾ ورنمى تاني بكل عريان شوى * جامه كم كن تاره اوسط روى) وكر قادردكل ايسك كه بالكليه عريان اوله سن جامه يي ازايله تااوسط بولنه كيده سن يعني واكر قادردكل ايسك كه بالكليه معارضه وجدال وقيل وقالدن تجرد قيله سن ومن ومادن عريان اوله سن باري جامهٔ من ومايي ازايله سوز كلشي سويلرسك آزسويله تاكه طريق اوسطه واعتداله كيده سن وبونلردن منافع اخذا ايده سن

﴿ عذر كفتن فقير با آن شيخ ﴾

﴿ مثنوى ﴾ پس فقيرآن شيخ را احوال كفت * عذر راباابن غرامت كردجفت * هرسؤال شيخ راداد اوجواب * چون جوابات خضر خوب وصواب) پس اول فقير اوشيخه احوالن ديدي يعني اول مذكور اولان درويش معرفت كيش كندي حسب حالني اول شيخه نقل ايلدي وعذرني اول غرامته جفت ايلدي يعني غرامت كبي واجب الادا اولان جوابه عذرني جفت ايلدي شيخك هرسؤالنه اول فقير جواب ويردي حضرت خضرك حضرت موسايه خوب وباصواب اولان جواباتي كبي جوابلر ويردي ﴿ مثنوى ﴾ ان جوابات سؤالات كليم * كش خضر بنمودازرب عليم * كشت مشكلهاش حل وافزون زياد * ازپي هرمشكلش مفتاح داد) حضرت كليمك سوالاتنك اول جواباتني كه آني خضر عليه السلام رب عليم والهام وتعليم حكيم جهتندن كوستردي اول كليمك مشكلري حل اولدي وآكفدن وياد قطقدن افزون حل وكشف اولدي زيرا هربرمشكلدن اوتري برمفتاح وجواب كالمصباح ويردي بومعني دخي جائزدر كه وافزون زياده مصراع ثاني يه مصروف اوله بوتقديراوزره معنى بويله ديمك اولور كه حضرت موسى عليه السلامك مشكلري حل وفتح اولدي وافزون وزياده هربرمشكلدن اوتري آكا خضر حضرتلري مفتاح ويردي وحضرت موسانك خضره اعتراضاتي وخضرك حضرت موسايه جواباتي كما ذكرت في القرآن تعليما للطالبين بومحلده ثبت اولندي وقصه سي بودركه حضرت موسى عليه السلام خضره ملاقي اولوب وآكا اتباعه آندن استيذان قيلوب اول دخي آكا (ان تستطيع معي صبرا) ديمكله جواب ويروب حضرت موسى عليه السلام (ستجدني ان شاء الله صابرا ولااعصي لك امرا) ديوب اطاعتي وعدم مخالفتي مشعر جواب بيوردقدنصكره حضرت خضر ديديكه پس اكراتباع ايلدكسه بندن برشئ سؤال ايلمه بن آني سكا خبرويرم وبيان ايليم

پس بعد المبايعة بوايكيسي درياجانبنه منطلق اولديلر وبرسفينه طلب قيلديلر حتى سفينه يه راكب اولديلر پس حضرت خضر الته بالته آلوب سفينه دن برايكي لوحه يي قوپاروب آني خرق ايلدي پس حضرت موسى عليه السلام صبرايده ميوب (قال اخرقتها لتغرق اهلها لقد جئت شيئا امرا) بوسفينه يي واهلني غرق قيلمقدن اوتري مي دلدك والله تحقيقا سن شئ عظيم كتوردك ياخضر پس حضرت خضر مؤاخذه ايدوب ديديكه ياموسى مقدما بن سكا ديمديمكه تحقيقا سن بنمله اولان كاره صبرايده مزسن موسى عليه السلام دخي اعتذاره شروع ايدوب آكا ديديكه ياخضر بني مؤاخذه ايتمه اعتراض وسؤال ايلمك خصوصنده اولان وصيتكي نسيان ايلديكم سببيله اول امرده ناسي اولمق عجب دكلدر پس بوايكيسي كشتيدن چيقوب برجانبه دخي منطلق اولديلر حتى برغلام پري پيكره راست كلديلر پس حضرت خضر اني طوتوب بي جرم وكناه آني بوغازليوب قتل قيلدي بوكره حضرت موسانك صبرايده ميوب (اقتلت نفسا زكية بغير نفس) ديو اعتراض ايلدي ودخي (لقد جئت شيئا نكرا) ديوانكاري موجب سوز سويلدي پس حضرت خضر دخي رفض وصيت ايلديكنه عتاب ايدوب (الم اقل لك انك لن تستطيع معي صبرا) قولني تكرار ايلدي حضرت موسى عليه السلام بودفعه ديديكه ياخضر اكربن سكا بونلردنصكره برشيدن سؤال ايلرسم پس بني كنديكه آرتق مصاحب قيله بن عذره بالغ اولدم وسكا ايلديكم مخالفته استحيا ايليوب كنديمدن عذر قيلدم ديدي پس ينه منطلق اولديلر وبرقريه يه كلديلر بوايكيسي اول قريه نك اهلندن استطعام ايلديلر اهل قريه بونلري قونقلمدي ابا واعراض ايلديلر پس اول قريه ده برديوار بولديلركه دوشمكه قريب اولمش پس حضرت خضر آني ياعمارت ايتمكله ويابنا ايتمكله وياعماد اله آني قائم قيلدي حتى جدار راست ومستحكم اولدي پس حضرت موسى عليه السلام اجرتدن صبر قيليوب اخذ اجرت ايلمكله تعريض طريقيله ديديكه (لوشئت لاتخذت عليه اجرا) پس حضرت خضر آكا (هذا فراق بيني وبينك) ديدي يعني شول اعتراض ثالث وياخود شووقت سنكله بنم مابينمي فراقه سببدر امدي ياموسى سكا خبرويريم صبره قادر اولمديغك شيدن زيرا بوكوريلن شيلر ظاهرا منكر وباطنا مقبول ومعتبردر پس جوابه شروع ايدوب (اما السفينة فكانت لمساكين يعملون في البحر فاردت ان اعيبها وكان وراءهم ملك يأخذ كل سفينة غصبا) ياموسى اماسفينه برقاج مسكينك اولمشديكه اون قرنداش ايديلر بشي برده وبشي بحرده ايشلردي پس بن اول سفينه يي معيوب قيلمق ايستدم وبونلرك اوكنده وياآرديده برملك وارايديكم كل سفينهٔ صالحه يي غصبا اخذ ايلردي پس بوكشتي يي شكست ايلدم تااول

اخذايليه (واما الغلام فكان ابواه مؤمنين فخشينا ان يرهقهما طغيانا وكفرا فاردنا
ان يبدلهما ربهما خيرا منه زكاة واقرب رحما) جواب ثانى اما قتل ايلديكم غلام
آنك باباسى وآناسى مؤمن ومؤمنه لر ايديلر پس بز خوف ايلدككه بو ايكيسنى آنك سبيله
طغيان كفر يورى يه واول غلامك كفروشرى بو ايكيسنه لاحق اوله ودخى كافرله
مؤمن برخانه ده اجتماع قيله پس بز ديلدككه بو ايكيسنك ربيسى بو ايكيسنه اول
غلامدن خيرلوسنى تبديل ايليه كفر وذنوبدن طاهراولديغى جهتدن وعطف
ومرحمت يوننده ن اقرب اولانى اكا بدل وعوض ويره ديدى (واما الجدار فكان
لغلامين يتيمين فى المدينة وكان تحته كنز لهما وكان ابوهما صالحا فاراد ربك
ان يبلغا اشدهما ويستخرجا كنزهما رحمة من ربك وما فعلته عن امرى ذلك
تأويل مالم تستطع عليه صبرا) جواب اعتراض ثالث اما اقامت ايلديكم جدار
ايكى يتيم اوغلنجقلرك ايدى اول شهرده واول جدارك آلتنده بو ايكيسى ايچون
التوندن وكوموشدن بركنز وار ايدى وبو ايكى غلامك باباسى صالح ايدى اول صالح
ايچون بو خدمتى ايلدم پس ياموسى سنك ربك ديلديكه اول ايكى غلام حله
وكال رأيه بالغ اوله لر واستخراج قيله لر خزينه لرنى اللريله ربكدن بونلره رحمت
ايچون وياخود بو ايكى كنزلرنى استخراج ايده لر ربكدن بونلر مرحوم اولدقلرى
حالده ديمك اولور ياموسى بو كور ديكك عجايبى بن كندى رأى واجتهادمدن
ايشلدم بلكه بامر الله وبارادته ايشلدم شو اجوبهٔ ثلاثه درسن انك اوزرينه صبر
ايتمكه قادر اوله مزسنك ديديكم شيئك تأويلى ❊ مثنوى ❊ از خضر درويش هم ميراث
داشت ❊ درجواب شيخ همت بركاشت) اول اوچ خويى صورتا نقل ونامعقول وبو اوچ
خصلتك اصلندن مسؤل اولان درويش دخى حضرت خضردن ميراث
طوتدى وانك قدمنه كتدى (كما قال عليه السلام ان الانبياء ماورثوا درهما
ولا دينارا وانما ورثوا علما فمن اخذه اخذ بحظ وافر) پس معترض اولان شيخك
جوابنه خضر وارهمت حواله ايلدى وحقيقت حالنه ايدوكن لسانه كتوروب
سويلدى ❊ مثنوى ❊ كفت ره اوسط ارچه حكمتست ❊ ليك اوسط نيز هم
بانسبتست) ديديكم نعم طريق اوسط دخى هم نسبتله در يعنى بويله بيلمك كرك
هركس بونده مقتضاى شريعت وطريقتدر لكن اوسط دخى هم نسبتله در يعنى
بويله بيلمك كرك هركس بونده مستوية الاقدام دكلدر بلكه هركسك استعدادنه
كوره قياس اولنور ❊ مثنوى ❊ آب جو نسبت باشتر هست كم ❊ ليك باشد موش
را آن همچويم) مثلا ايرماغك صويى اشتره نسبت اندك وكدر لكن ايرماغك صويى
موشه نسبت دريا كبيدر پس اشترك حد اعتدالى استعدادنه كوره وموشك دخى
اعتدالى كندى يه كوره قياس اولنور ❊ مثنوى ❊ هركرا باشد وظيفه چار نان ❊

دو خورد باسه خورد هست اوسط آن) وفى المثل هركيمك كه غدا ووظيفه سى درت
اتمك اولسه ايكى نان يسه يا اوچ نان يسه اول اوسطدر ❊ مثنوى ❊
ورخورد هرچار دور از اوسطست ❊ اواسير حرص مانند بطست) اما درت نانى
جميعا يه اول زمان اوسطدن دوردر اول اسير حرص وآزاولمقده مانند بط وموردر
❊ مثنوى ❊ هركه اورا اشتهاده نان بود ❊ شش خورد ميدان كه اوسط
آن بود) هركيمكه آنك اشتهاسى اون نان اوله آلتى يرسه بيلكه اول اوسط اولور
❊ مثنوى ❊ چون مرا پنجاه نان هست اشتهى ❊ مرترا شش كرده هم دستيم
نى) چونكم بنم اللى اتمك يمكه اشتهام واردر وسكا آلتى كرده يمكه سن بنمله
هم دست دكلسن ❊ مثنوى ❊ تو بده ركعت نمازآيى ملول ❊ من بپانصد درنيايم
درنحول) سن اون ركعت نماز قيلمقله ملول كلورسن وزبون اولورسن بن بشيوز
ركعت قيلمقدن نحول اولمزم يعنى بوجهه كيرمزم وترك خدمت قيلمزم ديمكدن
كنايه درنحول يرنه نحول دخى نسخه در بو تقدير اوزره معنى بن بشيوز ركعتله
عجز ونحوله كلمزم يعنى زبون ولاغر اولمزم ❊ مثنوى ❊ آن يكى تا كعبه حافى مى
رود ❊ وين يكى تا مسجد ازخود مى شود) اول بركسه كعبه يه دك آياغى چپلاق
كيدر بو بريسى خانه سندن مسجده دك كندى يسندن كيدر ❊ مثنوى ❊
آن يكى درپاكبازى جان بداد ❊ وين يكى جان كند تا يك نان بداد) اول بركسه
عاشقلقده وبذل وايثارده جان ويردى وبو بركسه جان چكشدى تا برنان ويردى
يعنى اول برى تا برا تمك ويرنجه جان قوپرد واولمك حالنه كلور پس راه اوسط
بو جمله نك استعدادنه كوره قياس اولنور يوخسه جمله يه برابر قياس اولنمز
❊ مثنوى ❊ اين وسط در با نهايت ميرود ❊ كين مر انرا اول وآخر بود) بو وسط نهايتله
اولنده كيدر يعنى وسط متناهى يه نسبت قياس اولنمق ممكندر زيرا آنك اول وآخرى
اولور غير متناهى اولنده اوسط ووسط ممكن دكلدر ❊ مثنوى ❊ اول وآخر بايد
تادرآن ❊ در تصور كنجد اوسط يا ميان) اول وآخر كرك تا آنده اوسط يا ميان
تصوره صيغه زيرا اول وآخر موجود اولمق كرك تاكه اوسط وميان تصور اولنمق
ممكن اوله ❊ مثنوى ❊ بى نهايت چون ندارد دو طرف ❊ كى بود اورا ميانه
منصرف) نهايتسز اولان نسنه چونكه ايكى طرف طوتميه واولى واخرى
اولميه يعنى بى نهايت انبيا عليهم السلام واولياى عظامك باطنلريدر چونكم ايكى
طرف طوتمز نيچون اوبى نهايته ميانه يعنى اوسط منصرف اولور يعنى نيچون اول
بى نهايته حد اعتدال صرف اولنور وافراط وتفريط تصور قيلنور ❊ مثنوى ❊
اول وآخر نشانش كس نداد ❊ كفت لو كان له البحر مداد) سورهٔ كهفك آخرينه
اشارتدر (قل لو كان البحر مدادا) دى يا محمد اكر بحر محيط مركب اولسه (لكلمات

بنم ربمك معانی وكلماتنك تحریر وكتابتی ایچون (لنفد البحر) تحقیقا بحر محو وفانی
اولیدی زیرا جسمدر وهرجسم متناهیدر (قبل ان تنفد كلمات ربی) ربمك كلماتی
متناهی اولمزدن اول زیرا كلمات الله غیرمتناهیدر پس مدادمتناهی اولمزدن اول علوم
نامتناهینك كتابتی ممكن اولمز (ولوجئنا بمثله مددا) ای ولو جئنا بقدرتنا الباهرة عونا
وزیادیعنی اكرچه بزكنور سكده اودریای محیط مثلی مددوزیاده معاونت كتورسكده
ینه كلمات الله متناهی اولمز زیرا مجموع متناهین دخی متناهیدر بلكه تحت وجوده داخل
اولان اجسام مقوله سی هرنه ایسه متناهیدر پس بو آیتك سبب نزولی بو اولدیكه
یهودیلر دیدیلر كه كتابلرده برمحلده (وما اوتیتم من العلم الا قلیلا) بیورر وبرمحلده
دخی (ومن یؤتی الحكمة فقد اوتی خیرا كثیرا) بیورر پس تناقضدر توفیق نیجه
اولور دیدكلرنده بو آیت نازل اولدیكه علم اللهه نسبت علم انسان قلیلدر دیمك
اولور معنای بیت اول وآخرده مرتبهٔ حقیقته واصل اولان ولینك نشانی واحوال
بی پایانی یركسه شرح ورمز زیرا بو نلر صفت حقله متصف اولمشلردر واوصاف
حق ایسه غیر متناهیدر انبیا واولیا كلمات الله در اول جهتدنكه كن امریله ظاهر
اولمشدر اكرچه جمیع موجودات دخی بوامرده داخل وجمله سی بوحیثیتدن كلمات
الله درلكن انبیا واولیا علت غائیهٔ موجودات ومكوناتدرلر پس بونلرك باطنلری
صفت حقله متصف ومتخلق اولیجق بونلرك دروننده اولان معلوماتك واسرار
واوصافك وحكمتك كلماتی اغصان واشجار واقلام وبحار وزخار مركب اولسه
الی یوم القیام تحریر اولنسه نهایت وانجام بولمیه ایدی ﴿ مثنوی ﴾ هفت
دریا كرشود كلی مداد * نیست مر پایان شدن راهیچ امید) یدی دریا اكرچه
جمیعا مركب اوله منتهی اولمسنه هیچ امید وامكان یوقدر یعنی هفت دریا اكرمداد
اولسه بواولیانك قلبنده اولان علمك پایانه هیچ امید یوقدر ﴿ مثنوی ﴾ باغ
وبیشه كرشود یكسر قلم * زین سخن هركز نكردد بیش وكم) وكذلك باغ
وبیشه اكرجیعا قلم اوله بوانبیا واولیانك باطننده اولان سخن حقدن هركز بیش
وكم اولمز ﴿ مثنوی ﴾ آن همه حبر وقلم فانی شود * وین حدیث بی عدد باقی
بود) اول دوكلی مركب وقلم فانی اولور كه متناهیدرو بوانبیاواولیانك باطننده
اولان حدیث بی شمارینه باقی اولور كه غیرمتناهیدر (كما قال الله تعالی فی سورة
لقمان فی حق كلماته (ولو ان ما فی الارض من شجرة اقلام والبحر یمده من بعده
سبعة ابحر مانفدت كلمات الله) پس بومحله كلنجیه دك اعتراض اوله جوابدر كه
اول بسیار كو واكثار خواولمقدر نفس الامرده بوعلمدن برولی هرنقدر سویلسه
دریادن برقطره وكونشدن برذره كبیدر پس مكثر اولمز بعده اعتراض ثانی یه
جواب ویروب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ حالت من خواب راماند كهی * خواب

پندارد مرازا كرهی) ظاهرده كاهی بنم حالتم خوابه بكزر اول حالتی بركراه
خواب ظن ایلر یعنی ای شیخ بكا كاه كاه برحالت وبراحت پیدا اولور كه غلبهٔ
نومله مستلقی اولوب میتلر كبی بندخی یاتورم وبوجهاندن كوز یوموب عالم حقیقته
دیدهٔ بصیرتی كشاده قیلورم بنم بوحالتم كاهی خوابه مشابه اولور وحقیقت حاله
واقف وعالم اولمقدن كراه اولنلر تحقیقا بوحالتی نوم دائم زعم ایلرلر ویحسبه هست
چون اصحاب كهف دیو سوزسویلرلر بوكونه حالت اولیادن بعضسنه چوق
واقع اولور نته كم ابن فارض حضرتلرینك منقبه سنده اوائل دیواننده بویله
مسطوردركه (قال ولدابن الفارض حاكیا عن حال ابیه وتارة یكون الشیخ رضی الله
عنه مستلقیا علی ظهره كالنائم ویمر علیه عشرة ایام متواصلة وتارة اقل من ذلك
وتارة اكثر وهو علی هذه الحالة لایأكل ولا یشرب ولایتكلم ولایتحرك فهو كما قال
(بیت) تری المحبین صرعی فی دیارهم * كفتیة الكهف لایدرون مالبثوا * والله
لوحلف العشاق انهم * صرعی من الحب اوموتی لما حنثوا * ثم یستفیق من هذه
الحالة ویكون كما كان ﴿ مثنوی ﴾ چشم من خفته دلم بیداردان * شكل
بیكار مرا بركاردان) ای شیخ اكرچه ظاهرده بنم چشمم اویومشدر اما بنم قلبمی
بیدار بیل بنم صورتا كار وعملسز شكل وجسدیمی كار وعمل اوزره بیل یعنی بنم
بیكار ومعطل اولدیغم شكلی سن عین بركار وبرتحصیل بیل همان عمل بدن دكلدر
بلكه عمل قلب عمل بدندن افضل واشرفدر (ولهذا قال علیه السلام لاعبادة
كالتفكر قال البیضاوی لانه المخصوص بالقلب ﴿ مثنوی ﴾ كفت پیغمبر كه
عینای تنام * لاینام قلبی عن رب الانام) حضرت رسول علیه السلام ایتدیكه
بنم چشملرم اویورلكن بنم قلبم رب الانامدن اویومز بوحدیث شریفه اشارتدر كه
امام بخاری حضرت عایشه رضی الله عنهادن روایت ایدرلر حضرت عایشه
حكایه ایدرلر كه حضرت رسول علیه السلام قبل اداء الوتر نائم اولوب بعده قالقوب
بلا توضی نمازه شروع قیلدی بن دیدم یارسول الله نمت حتی نفخت بفمك فقال
صلی الله علیه وسلم ان عینای تنامان ولاینام قلبی) یعنی بنم ایكی كوزم بحسب الظاهر
اویورلر حال بوكه بنم قلبم رب العالمیندن غافل دكلدر پس اول صوفی دخی كندینك
نومنه وقلبنك ایقاظنه بوحدیثله استشهاد ایلدی زیرا عند اهل التحقیق
بوخصلت وحالت حضرت رسول علیه السلامه مخصوصه اولمسنه دلیل یوقدر
بلكه علی طریق الوراثة اولیایه دخی میسردر ﴿ مثنوی ﴾ چشم تو بیدار
ودل خفته بخواب * چشم من خفته دلم درفتح باب) ای طاعن ومعترض اولان
سنك كوزك بیدار وقلبك خواب غفلتله خفته در وبنم كوزم ویا جسم ظاهرا
اویومشدر اما بنم كوكلم فتح بابده در ﴿ مثنوی ﴾ مردلم را پنج حس

دبکرست * حس دل اهرد وعالم منظرست) تحقیقا قلبده بش حواس دخی واردر بوحواس ظاهره‌دن غیری که اول قوت متخیله وقوت متفکره وقوت متوهمه وقوت حافظه وحس مشترکدر کوکل حسنک هر ایکی عالم یعنی ظاهر وباطن منظریدر

﴿ مثنوی ﴾ توز ضعف خود مکن درمن نگاه * بر توشب برمن همان شب چاشتگاه) سن کندی ضعف وعقلکدن بکا نظر ایله زیرا قیاس نفس علی النفس جائزدکلدر برنفسک حالی برنفسه بکزه‌مز مثلا شب سنک اوزریکه شبدرهم اول شب بنم اوزریمه چاشتگاه وصبح دستگاهدر ﴿ مثنوی ﴾ برتوزندان برمن آن زندان چو باغ * عین مشغولی مرا گشته فراغ) زندان سکازندانه درکه انده مضطرب اولوب پریشان خاطر اولورسن اول زندان بکا باغ کبیدر زیرا آنده جمال الهی ایله مسرور وآسوده‌یم یعنی سنک اوزریکه شب ظلمانی ونوم جسمانی زنداندر وبکا اول باغ وجناندر عین مشغوللق بکا فراغ اولمشدر یعنی مرتبهٔ ولایته ایرنلر سائر بشرکبی دکلدر بلکه سائر بشرک عکسی دینلسه جائزدر زیرا بونلر صورتا نائم ومعنی بیدار وصورتا مشغول وبرکار ومعنی فارغ وبیکارلردر

﴿ مثنوی ﴾ پای تودر گل مرا گل گشته گل * مرترا ماتم مرا سور ودهل) سنک آیاغک بدن بالچغنده واکل وشرب آب وگلنده قالمشدر وبکا اول آب وگل عین گل روحانی وگلستان آثار واسرار ربانی اولمشدر تحقیقا سکا بوآب وگل عالمی ماتمدر بلاشهود محبوب وبکا سور ودهلدر مع مشاهدة المحبوب

﴿ مثنوی ﴾ درزمینم باتو ساکن درمحل * می دوم برچرخ هفتم چون زحل) نعم صورتا زمینده سنکله برمحلده ساکن وقرار ایدیجیم من حیث المعنی زحل یلدزی کبی فلک سابع اوزره یلرم ﴿ مثنوی ﴾ همنشینت من نیم سایهٔ منست * برتراز اندیشه‌ها پایهٔ منست) همنشین وجلیسک من حیث الحقیقه بن دکلم بلکه بنم سایه‌مدر یعنی جسددر که روحه نسبتله سایه کبیدر بنم پایه وقدرم اندیشه‌لردن عالیترکدر ﴿ مثنوی ﴾ زانکه من ز اندیشه‌ها بگذشته ام * خارج اندیشه پویان گشته ام) زیراکه بن اندیشه‌لر عالمندن ایلرو کچمشم اندیشه‌نک خارجندن یلجی اولمشم یعنی عالم حقیقت ومرتبهٔ الوهیتده پویان اولوب اوچمشم ﴿ مثنوی ﴾ حاکم اندیشه‌ام محکوم نی * زانکه بنا حاکم آمد بربنی) روی حقیقتی کورنلر ومرتبهٔ ولایته ایرنلر کندیلردن فانی وحقله باقی اولدقدنصکره آنلرده عقول واندیشه‌نک تصرفی اولمز وافکار وعقول حکم قیلمز بلکه بونلرک حقیقتی عقول واندیشه‌یه حاکمدر واهذا اول صوفی ولی لساندن بیوررلردیرلر که بن اندیشه‌نک حاکمی‌ام من حیث الحقیقه محکوم واسیری دکلم شول اجلدنکه بنا بنا اوزره حاکم کلدی پس نظر قیلسک جمیع موجودات صوری واکر معنوی بنای حقدر پس جمیع بنای حق حقله قائم وباقی

اولان خلیفهٔ حقک محکومی اولور ولیٔ خدابنای اشیاده باذن الله تصرف قیلور پس من هذه الحیثیة بونلر حاکم اندیشه وعقول ومتصرف مخلوق ذلولدرلر

﴿ مثنوی ﴾ جمله خلقان سخرهٔ اندیشه اند * زان سبب خسته دل وغم پیشه اند) اما جمله خلقلر اندیشه‌لرینک مغلوبی اولمشلردر اول سببدن خسته دللر وغم پیشه‌لردر اکردیرسک که سنی دخی کورورز که عندالامتحان اسیر عقل واندیشه وبعض زمانده خسته دل وغم پیشه‌سن جواب بیوررلر ﴿ مثنوی ﴾ قاصدا خودرا باندیشه دهم * چون بخواهم ازمیان شان برجهم) قاصدا کندیمی اندیشه‌یه ویریرم ویرای استتار سیر عقول وافکار اولورم تا محکوم اندیشه اولنلر بنی کندیلری کبی قیاس ایده‌لر چونکم بن استیم بوغم پیشه اولنلرک ومحکوم اندیشه قالنلرک میانندن صچره‌رم واوج معناده پرواز ایلرم آنلرکبی دائما کرفتار دام اندیشه دکلم ﴿ مثنوی ﴾ من چومرغ اوجم اندیشه مگس * کی بود برمن مگس را دسترس) بن مرغ اوج کبی‌ام واندیشه وافکار مگس کبیدر مگسک بنم اوزریمه نه‌چین غلبه‌سی والی ایرشمسی اولور یعنی مگس کبی اولان اندیشه وهوشک نه‌چین بنم اوزریمه دسترسی اولور ﴿ مثنوی ﴾ قاصدا زیر آیم ازاوج بلند * تاشکسته پایکان برمن تنند) اوج بلنددن ومرتبهٔ سعادتمنددن قصدا آشغه کلورم ومرتبهٔ بشریته تنزل قیلورم تاشکسته پایکان طریقت وخسته دلان عالم صورت بکا طوله‌لر وکندیلره جنس وآشکاره آشنا کوروب بحر درونمدن صولنه‌لر وهرنبی وولینک خود بشریته کلمری عباد اللهه عین نعمت وناسک فهم ایلدیکی مرتبه‌ده اولملری ناسه محض الطف ورأفتدر زیراقوت بشریه‌نک حقیقت انبیا واولیایی کورمکه بلکه ملائکه‌یی کورمکه طاقتی یوقدر ولهذا قال الله تعالی (ولوجعلناه ملکا لجعلناه رجلا وللبسنا علیهم مایلبسون) وبومحله مناسب خلافنده تفصیل اولنمشدر

﴿ مثنوی ﴾ چون ملالم گیرد ازسفلی صفات * برپرم همچون طیور الصافات) سورة الملکده (اولم یروا) ای محمد کورمزلرمی ونظر ایتمزلرمی بوکفار مکذبان (الی الطیر فوقهم صافات) اوزرلرنده اولان قوشلره که جو سماده عند الطیران اجنحه‌لرنی بسط ایدر (ویقبضن) ودخی قبض وضم ایدرلر اجنحه‌لرنی کندیلره حینا فحینا استظهارا للطیران (مایمسکهن الا الرحمن) پس انلری عند القبض والبسط حفظ وامساک ایلمز الا اول رحمن که مرحمتی علی کل شیٔ واسع وشاملدر وکذلک جمیع اشیایی حفظ وامساک ایلین اول رحمندر (انه بکل شیٔ بصیر) تحقیقا اول رحمن کیفیات ابداع مبدعاته بصیر وتدبیرات واحوال مصنوعاته علیمدر معنای بیت چونکم بنی ملال طوته بو عالم سفلی صفاتدن یعنی عالم طبیعت ومرتبهٔ بشریتدن پرواز ایدوب اوچرم اوج اعلایه وجو سمای معنایه طیور صافات کبی

مثنوی ﴿ پر من رستست هم ازذات خویش * بر نچفسانم دو پر من باسریش *
جعفر طیار راپرجاریه است * جعفر طرارراپرعاریه است) طیور صافات کبی
عالم حقیقته اوچرم دیمشدی اول مناسبتله دیرکه بنم پرلرم شول مجاز وعاریتی
اولان اجنحهٔ مکر وحیل وتزویر ودغل دکلدرکه وابسته دز بلکه بنم پرم بررسنه در
بنم قنادم هم کندی ذاتمدن بتمشدر که اول علم تحقیق وذوق وشوق توفیقیدر
بن چربشله کندیمه ایکی قناد یاپشدرمزم که اول قوت علیه وقوت عملیه در
(کما ان اهل التقلید واصحاب التز ویر یربطون علی انفسهم علوما عقلیة ونقلیة
یباهون بها العلماء ویمارون بها السفهاء ویصرفون وجوه الناس الیهم
کذوی الجنا حین یظنون طیورا الهیة ولیسوا کذلك) جعفر طیارك قنادی جاریه
ودائمدر جعفر طرارك قنادی عاریه وعار ضیدر محققین وصادقین جعفر طیار
کبیدر ومقلدین ومزورین جعفر طرار کبیدر جعفر طیارك پری جاریه وبنفسه
طائردر جعفر طیار حضرت علینك برادر بزرکوارلریدر اندن اون یاش زیاده
واسلامه آندن اول آماده اولمشلردر وحضرت نبی علیه السلام اول حضرتك
حقنده یاجعفر انت اشبه بی خلقا وخلقا بیورمشلردر حتی بو بشارتك مسرتندن اول
حضرت قالقوب اول حینده رقص قلمشلردر وحضرت علیدن بوکونه روایت
اولنور که بیوردیلر برکون بن حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلمك حضورنده
ایدم نماز قیلمغه متوجه اولدیلر اول حینده بابام ابو طالب کلدی وحضرت نبی علیه السلام
آنی صلاته ترغیب ایدوب دیدیکه یاعمی نولیدی بکا اویدك ونماز قلیدك ابو طالب
دیدیکه (یاابن اخی علمت انك علی حق ولکن استحی من العرب) پس جعفره متوجه اولوب
دیدیکه یاجعفر سن ابن عمكك جنبنده قل نماز قیل پس جعفر حضرت رسولك یانینده
نماز قیلوب تمام ایلدکدنصکره حضرت نبی علیه السلام اکا التفات ایدوب
بیوردیلر که (الا انبئك یاجعفر ان الله تعالی اعطی لك جناحین من نور لتطیر بهما فی الجنة)
واهذا اول حضرته ذوالجناحین دینلدی وطیار دخی تسمیه اولندی ومنقبه لرنده بودخی
منقولدر احیانا هواده طیران وطیور کبی سماده سیران ایدرلردی وبعض قولده
اول حضرت روم دیارنده شهید اولدقده لطف حقله آکا ایکی یشل قناد ظاهر
اولوب عالم علوی جانبنه پرواز ایلمشلر بو اجلدن اکا جعفر طیار دیو سویلمشلردر
والله اعلم اما جعفر طرار معین برکسه اولمق احتمالیده واردر لکن معلوم ومشهور
دکلدر که نه کونه کسه در بلکه هر مکار وغدار اولان کسه لر مراد اوله که انلرك
جناحین علم وعملاری کندیلره ملك اولمیه بلکه عاریتی اوله وخلقه نمایش ایچون
کندی یه مربوط قیله ﴿ مثنوی ﴾ نزدانکه لم یذق دعوی بست این *
نزدسکان افق معنیست این) اول کسه نك قتنده که بو لذتدن طاتمدی و بو معنادن
ذوق ایتمدی بو سوزلر دعویدر که بونی ادعایه حمل ایلر اما افق ساکنلرینك قتنده

بو معنای صحیحدر یعنی سکان افق معنی وقاعدان تتق سراپردهٔ خدا اولنلر
قتنده بو سوزلر عین معنادر ﴿ مثنوی ﴾ لاف دعوی باشد این پیش
غراب * دیك تی و پر یکی پیش ذباب) غراب کبی اولان اصحاب صورتك اوکنده
بو معنی لاف ودعوی اولدی سنكك قتنده بوش وطلوچولمك رابردرزیرا کرکسه
تهی وکرکسه طلو ذباب چولمکی قالدرمغه وفرق قیلمغه قادر دکلدر منکر
قتنده دخی ولی ومرائی برابردر ﴿ مثنوی ﴾ چونکه در تومی شود لقمه
کهر * تن مزن چندانکه بتوانی بخور) اکول وشروب اولدیغی صفت اوزره
اعتراضه جواب ثالثدر کثرت اکل وشربك مذموم اولمسی وانسانی حیوان صفت
قیلمسی ومبتلای کسل وکثافت ایلمسی ایچوندر چونکم لقمه سنده کهر اوله وسنی
طاعت وعبادت حقه چابك وچالاك قیله فارغ اوله اولقدر که قادرسن یی زیرا
اندن سکا ضرر یوقدر لکن نفعی چوقدر تن مزن چندانکه می خواهی
بخور دخی نسخه در یعنی طورمه واپسم اوتورمه اولقدر که ایسترسك یی مشایخ
عظامك برندن نقل اولنورکه اکل وشربله مقیدا یمش بعض احبا واصدقاسی
رنکنده اولنلر آنك اکول وشروب اولدیغنه باطنا تعریض ایلمشلر و بری بری
مابیننده بو شیخك اکلی انبیا علیهم السلام واولیای عظام اکلنه اویمز دیوب
سویلمشلر شیخ بونلرك ضمیرنه واقف اولوب و برلکن ایستیوب بونلرك سوء ظننی دفع
ایچون لکن ایچره قی ایلدی لکن پردر اولدی نته کم بیوردیلر ﴿ مثنوی ﴾
شیخ روزی بهر دفع سوء ظن * در لکن قی کرد پردر شد لکن) سوء ظنی دفع
ایتمکدن اوتری شیخ برکون لکنك ایچنه قی ایلدی لکن پردر اولدی ﴿ مثنوی ﴾
کوهر معقول رامحسوس کرد * پیر بینا بهر کم عقلئ مرد) کوهر معقولی محسوس
ایلدی پیر بینا مردك کم عقل اولدیغندن اوتری آنك کار وعملنه طعن ودق
قیلدقلرندن اوتری ﴿ مثنوی ﴾ چونکه در معده شود پاك پلید * قفل
نه برحلق وپنهان کن کلید) چونکم معده ده سنك پاك وحلال اولان اقمك پلید
اوله یعنی لقمه مع هذا طیب وحلال ایکن کثافت وثقلت برله معده یی ملوث وخباثت
وکدورت درونه باعث اوله حلق ودهانکه قفل قو ومفتاحن پنهان ایله تاکم
آکل اولمیه سن ومأکولات طیبه یی مدار قیلمیه سن ﴿ مثنوی ﴾ هرکه
دروی لقمه شد نور جلال * هرچه خواهد تاخورد اورا حلال) هرشول کیمسه ده که
لقمه نور جلال اوله وحسن خصال والطف فعالی زیاده قیله هرنه ایسترسه که یه
اکا حلالدر اکثر مشایخ محققین لقمه یه ولقمه یی یینه نظر ایتمشلر بلکه لقمه خوارك
کار وکردارنه باقمشلر اکر کار وکرداری طاعت خدا ورضای حق ایچون ایسه
لقمه حرام دکلدر واکاده اسراف یوقدر دیمشلر زیرا حرام لقمه دن واسراف اوزره

بنی طعامدن طاعت حقه میل ورغبت حاصل اولمزدیمشلر واکر آکل اولانك کاری طاعت خدا اولمزسه ورضای حق ایچون اکل قیلمز البته اول لقمه ده شائبهٔ حرام مقرردر ولو کان فی زعم الآکل حلالا زیرا مبدأ معاصی وآثام لقمهٔ حرامدر طعام حلالدن عصیانه میل طوغمز دیرلر پس کثرت اکل وشربك منهی اولمسی کثافت ومعصیته سبب اولدیغنه بناء در بوخسه مجرد کثرت اکل وشرب مذمومه دکلدر لاسیما نورجلال وحسن خصال اوله پس نزدانکه لم یذق دعویست این نزدسکان افق معنیست این بیوردقلری بیت شریفدن حاصل اولان وهم وشبهه یی دفع ایچون تکرار بومعنایی مؤید اولان کلامه رجوع ایدوب تفهیم ایچون بعض ضرب امثاله شروع ایدوب بیوردرلر

❊ بیان دعوی که عین آن دعوی کواه صدق خویشت ❊

❊ مثنوی ❊ کر توهستی آشنای جان من * نیست دعوی کفت معنی لان من) ای بوسوزلری دعوی زعم ایلین کیمسه اکر سن بنم جانمك آشناسی ایسك بنم معنی لان او لان کفتم دعوی دکلدر بلکه عین دعوی نفس دعوینك کواهیدر ❊ مثنوی ❊ کر بکویم نیمشب پیش توم * هین مترس ازشب که من خویش توم) مثلا اکر نصف اللیلده وظلمت شبده سنك قتنده یم دیم آکاه اول شبدن خوف ایلمه که بن سنك قریب واشناك ام ❊ مثنوی ❊ این دودعوی پیش تومعنی بود * چون شناسی بانك خویشاوند خود) بوایکی دعوا سنك قتکده دعوای معنادر چونکه کندی خصمكك بانك وآوازنی آکلیه سن ❊ مثنوی ❊ پیشی وخویشی دو دعوی بودلیك * هردومعنی بودپیش فهم نیك) پیشلك وخویشلك ایکی دعوی اولدی یعنی سنك اوکنده یم وسنك خصمکم دیمك ایکی دعوی اولدی ولکن هرایکیسی خوب ولطیف فهمك قتنده معنی اولدی ونفس دعوی کندینك صحت وصدقنه شهادت قیلدی ❊ مثنوی ❊ قرب آوازش کواهی می دهد * کین دم ازنزدیك یاری می جهد) آوازك قربی آکا طانقلق ویرر زیرا که بودم وآواز بر یارك قتنده حاصل اولور پس آنك آوازنك قربی اول یارسنك حضورکده اولدیغنه شهادت قیلور ❊ مثنوی ❊ لذت آواز خویشاوندنیز * شد کواه برصدق آن خویش عزیز) خصمك آوازنك لذتی دخی ای عزیز اول خصمك صدقی اوزره شاهد اولدی زیرا آشنا واقربانك آوازی اجنبی وبیکانه نك آوازندن فهم وعقلی اولان کیمسه نك قتنده تمیز اولنمش وفرق قیلنمشدر ❊ مثنوی ❊ باز بی الهام احمق کوزجهل * می نداند بانك بیکانه زاهل) کیرو الهامسز احمقکه اول احمق جهلندن بیکانه نك بانك وآوازنی اهلنك بانك وآوازندن بیلمز ❊ مثنوی ❊ پیش اودعوی بود کفتار او * جهل اوشد مایهٔ انکار او) آنك

قتنده آنك سوزی دعوادر آنك جهلی آنك انکارینك سبب ومایه سی اولدی ❊ مثنوی ❊ پیش زیرك کاندرونش نورهاست * عین این آوازمعنی بودراست) زیرك قتنده که آنك باطن ودروننده انوار الهیه دن نورلر واردر بو آواز عینیله راست وصحیح معنی اولدی ❊ مثنوی ❊ یابتازی کفت یك تازی زبان * که همی دانم زبان تازیان) مثل آخر یا لسان عربی بیلور برکسه لسان عربی ایله دیدیکه عرب طائفه سنك لسانی بیلورم مثلا انا اعرف لسان العرب دیسه ودخی لسان عربی بیلکه دلیل بعض لغات وکلمات عربی سویلسه ❊ مثنوی ❊ عین تازی کفتنش معنی بود * کرچه تازی کفتنش دعوی بود) آنك عین عربی سویلسی معنادر وصدق دعواسنه دلیل وکواهدر اکرچه آنك عربیجه بن تازی بیلورم دیمسی دعوی اولور لکن عین دعوی کندی نفسنك صدقنه شهادت قیلور ❊ مثنوی ❊ یانویسد کاتبی برکاغدی * کاتب وخط خوانم ومن ابجدی) مثال آخر یا برکاتب برکاغد اوزره یازسه کاتبم وخط خوانم وبر اولویم ❊ مثنوی ❊ این نوشته کرچه خود دعوی بود * هم نوشته شاهد معنی بود) بوورق اوزره یازلمش اکرچه خود دعوی اولور هم یازلمش معنانك شاهدی اولور زیرا کاتبم دیدیکی کتابتندن معلوم اولور وخط خوانم دیدیکی دخی آنك خطندن ظهوره کلور وابجد اولمسنه دخی حسن خطی ونظم کلامی دلالت قیلور ❊ مثنوی ❊ یابکوید صوفیی دیدی تودوش * درمیان خواب سجاده بدوش) عین دعوی کندی نفسکی مصدق اولمسنه برمثال دخی اولدر که یاخود برصوفی سکا که وسویلیه که سن کوزدك دون خواب ایچره سجاده سی اوموزنده برکسه یی بوهم وجه دریا برکسه سکا دیسه که سن دون کیجه دوشکده اوموزنده سجاده وار صوفی کوردك ❊ مثنوی ❊ من بدم آن وانچه کفتم خواب در * باتواندر خواب درشرح نظر) بن ایدم اول واول نسنه یکه دیدم خوابده سکا خواب ایچنده شرح نظر وفتح بصر جهتندن ❊ مثنوی ❊ کوش کن چون حلقه اندر کوش کن * آن سخن را پیشوای هوش کن) آنی کوش ایله وحلقهٔ زرین کبی قولغکده ایله اول سوزی هوشکه پیشوا قیل ❊ مثنوی ❊ چون ترایادآید آن خواب این سخن * معجزه نو باشد وزر کهن) چونکه اول دوش سنك یاد وخاطرکه کله بوسوز سکا یکی معجزه واسکی آلتون اولور ❊ مثنوی ❊ کرچه دعوی می نماید این ولی * جان صاحب واقعه کوید بلی) اکرچه دعوی کورنور بو ولکن صاحب واقعه نك جانی بوکا اقرار ایله بلی دیر ❊ مثنوی ❊ پس چوحکمت ضالهٔ مؤمن بود * آن زهر که بشنود موقن بود) پس چونکه حکمت مؤمنك ضاله سیدر حکمتی هر کیمدنکه استماع ایده موقن واعتقاد ایدیجی اولور یعنی (الحکمة ضالة المؤمن

فيث وجدها فهواحق بها) حكمت ومعرفت مؤمنك يتور ديكيدراني هرقنغي
كشيدن كه استماع ايليه بلاشبهه موقن اولور ❁ مثنوی ❁ چونكه خودرا
پيش او يابد فقط * چون بودشك چون كند خودرا غلط) چونكم مؤمن كندويي
اول ضاله سنك اوكنده حاضر بوله مطلقا وقطعا نيجه شك اولور آكا ونه حالله
كندويي غلط ايلر بركسه يتوكني برآخردن بعينه استماع ايلسه يله شك ايدوب غلط
ايلر فكيف ضاله سنك حضورنده حاضر اوله نوجهله شك وغلط ايلرسن ديمك اولور
❁ مثنوی ❁ تشنهٔ راچون بكويي تو شتاب * درقدح آبست بستان زودآب)
مثلا برتشنه يه سن چونكم ايو ديه سن قدحده آب واردر اول آبي فوري آلوب تشنه لكي
دفع ايله ❁ مثنوی ❁ هيچ كويد تشنه كين دعويست زو * ازبرم اى مدعى مهجورشو)
هيچ تشنه دېرميكه بوسوز دعوا در يوري بنم قتمدن اى مدعى دور ومهجور اول
❁ مثنوی ❁ ياكواه وحجتى بنما كه اين * جنس آبست وازان ماء معين) يابرشاهد وحجت
كوستر كه بوآب جنسيدر واول ماء معيندن ميدر ❁ مثنوی ❁ يابطفل شيرمادر بانك زد *
كه بيا من مادرم هان اى ولد) ياخود سود امر طفله مادري بانك اوردي بو يله
ديوكه كل بن مادركم آكاه اول اى ولد ❁ مثنوی ❁ طفل كويد مادرا حجت
بيار * تاكه باشيرت بكيرم من قرار) طفل ديرمي اى مادر بوخصوصده حجت ودليل
كتورتاكه سنك سودك اوزره بن قرار طوتم وسندن قرار ايليم ❁ مثنوی ❁
دردل هرامتى كزحق مزه ست * روى وآواز پيمبر معجزه ست) هر برامتك قلبنده كه
حضرت حقدن ذوق ولذت واردر پيغمبرك يوزي وآوازي معجزه در
❁ مثنوی ❁ چون پيغبر ازبرون بانكى زند * جان امت ازدرون سجده كند)
چونكم پيغمبر عليه السلام طشره دن بربانك اوره واسلامه دعوت ايده امتك جاني
دروندن سجده ايلر ومطيع اولور وآكا انقياد قيلور ❁ مثنوی ❁ زانكه جنس
بانك اواندر جهان * ازكسى نشنيده باشد كوش جان * آن غريب ازذوق آواز
غريب * ازنبان حق شنوداني قريب) زيراكه اول پيغمبرك كلامنك جنسي
بوجهان ايچره بركسه دن اشتمشدي جان قولغي اول غريب وعجيب وبديع اولان
آوازك ذوقندن حق لسانندن (اني قريب) مفهومني اشتدي (كما قال الله تعالى
(واذا سألك عبادي عني فاني قريب اجيب دعوة الداع اذا دعاني) توضيح معنى
هركسه يه الله تعالى حبل وريدندن وعقل وقلبندن اقربدر ولكن هركس بوقربك
حقيقتنه واصل اولمدقلري جهتدن كنديلري حقدن بعيد ظن ايدرلر وبوقربك كماليله
حقيقتنه واصل اولنلر انبيا عليهم السلام بعده اولياى عظامدر ولهذا خليفه
مستخلفك عينيدردرلر وبرفحواى (ان الله يقول على لسان عبده) هپ برنبينك
وياخود بروليك لساندن عبادنه حق سويلسه اول قرب حقيقيدن غريب اولان
امتك جاني اول آواز عجيب الشانك ذوقندن زبان حقدن كه اول زبان انبيا

واوليادر كه بونلرك لساني حق منزله سنده در (اني قريب) ديديكي كلامك صدق معناسني
اشتدي وحقك آنلره كمال قربني بيلدي پس ايمان واقرار قيلدي وبونلرك قربي
واسطه سيله كنديده اولان قربي دخي بيلدي وبولدي (وهو معكم) سرنه آكاه اولدي

❁ سجده كردن يحيى عليه السلام درشكم مادرعيسى عليه السلام ❁

❁ مثنوی ❁ مادريحيى بمريم درنهفت * پيشتر ازوضع حمل خويش كفت)
يحيى پيغبر عليه السلامك مادري تنهاده مريمه كنديننك وضع حملندن اولرك
ديدي ❁ مثنوی ❁ كه يقين ديدم درون توشهيست * كاواولو العزم ورسول
آكهيست) كه يقين كوردم سنك درونكده برشاه واردر كه اولوالعزمدر وزياده آكاه
رسولدر رسلدن اولوالعزم اول كسه لردر كه حقدن اكا كتاب نازل اوله وكندينك
مستقل شريعتي اوله شرعنه ناسي دعوت قيله پس عيسى عليه السلام اولوالعزمدر
وحضرت يحيى عليه السلام نبي صالحدر شرع موسى عليه السلام اوزره
❁ مثنوی ❁ چون برابر اوفتادم باتومن * كرد سجده حمل من اندر زمن)
چونكم بن سنك برابرومقابله كه واقع اولدم بنم حملم درحال سنك جانبكه سجده
ايلدي ذوالفطن دخي نسخه در يعني زيركلكار صاحبي ديمكدر ❁ مثنوی ❁
اين جنين مرآن جنين راسجده كرد * كزسجودش درتنم افتاد درد) بوقرنمده
اولان جنين اول قرنكده اولان جنينه سجده ايلديكه بنم حملمك سجودندن بنم تنمه
درد والم واقع اولدي ❁ مثنوی ❁ كفت مريم من درون خويش هم * سجدهٔ
ديدم ازين طفل شكم) مريم يحيى پيغبرك مادرنه ايتدي بندخي كندي درونمده
هم بوشكمده اولان طفلدن برسجده كوردم

❁ اشكال آوردن برين قصه ❁

❁ مثنوی ❁ ابلهان كويند كين افسانه را * خط بكش زيرا دروغست وخطا) ابلهلر
ايدرلر بوقصه يه خط چك زيرا كذب وخطادر يعني ساده دل اولنلردن بعض كسه لر
ديرلر بوقصه غيرواقعدر ❁ مثنوی ❁ زانكه مريم وقت وضع حمل خويش *
بوداز بيكانه دوروهم زخويش) زيرا حضرت مريم كندينك حملنك وضعي
وقتنده اجنبيدن وخصمدن يعني جميع خلقدن دوروبعيد ايدي ❁ مثنوی ❁
ازبرون شهران شيرين فسون * تانشد فارغ نيامد خود درون) شهرك طشره سنده
اول شيرين فسون ما دام كه فارغ اولمدي شهرك ايچنه كلمدي مريم چونكه
حضرت عيسى عليه السلامي طوغردي اندنصكره حضرت عيسى عليه السلامي
قوجاغنده طوندي وقوم وقبيله سي قتنه ايلتدي ❁ مثنوی ❁ مادر يحيى
كجاديدش كه تا * كويد اورا اين سخن درماجرا) يحيى پيغمبر عليه السلامك
مادري مريمي قنده كورديكه تا صاحبنده بوسوزي مريمه ديه ❁ جواب اشكال ❁
❁ مثنوی ❁ اين بداند كانكه اهل خاطرست * غائب آفاق اورا حاضرست)

بونی بیلور اول کسه که اهل خاطر واهل الهامدر آفاقك غائبی آكا حاضر درقلبی معدن الهام الهی وخواطرربانی اولان کسه‌لره غائب حاضر دروبعید وقریب برابردر ﴿ مثنوی ﴾ پیش مریم حاضر آیددر نظر * مادریحیی که دورست ازبصر) مریم قتنده نظرده حاضر کلور یحیی پیغمبرك مادری که بحسب الظاهر بصردن دوردر ﴿ مثنوی ﴾ دیده‌ها بسته ببیند دوست را * چون مشبك کرده باشد پوست را) دوستی ماسوادن بسته وفارغ اولان چشم کورر چونکم اول کوزك صاحبی پوستی مشبك ایلمش اوله پوستدن مراد وجود جسمانیدر وآنی مشبك ایلمکدن مراد مانع انوار الهی اولان اوصاف نفسانیه‌یی جابجا ازاله ایدوب خانهٔ قلبنه اول روزنه لردن انوار الهی والهام ربانی دخول ایلمکدر

﴿ مثنوی ﴾ ورندیدش ازبرون نی ازدرون * ازحکایت کیر معنی ای زبون * نه چنانکه افسانها بشنیده بود * همچوشین برنقش آن جفسیده بود) اکر مادریحیی قرنداشی مریمی طشره‌دن کورمدیسه ودرون عالمندن دخی مکالمه قیلمدیسه حکایه دن معنی طوت ای زبونکه قصه دن مراد حصه درانجیلین دکل که یعنی اول کسه کبی اولمه که افسانه لری اشتمش ایدی وحرف شینڭ کلمهٔ نقش اوزره یاپشدیغی کبی اول کسه‌لر دخی اول حکایه نك نقش وصورتنه یاپشمش اولدی

﴿ مثنوی ﴾ تاهمی کفت آن کلیلهٔ بی‌زمان * چون سخن نوشدز دمنه بی بیان) کلیله بردلکونك اسمیدر دمنه دخی بردلکونك نامیدر پس دابشلیم حکیم بوایکیسنك لسان حالندن ظهور ایلین احوالی یزوب وسائر وحوش وطیورك السنهٔ احوالندن جاریه اولان احوالی وآثاری سمط تحریره دیزوب جمله سن برکتاب عجیب دوزوب آنك رکن اعظمی کلیله ودمنه حکایه سی اولدیغنه بناء آكا کلیله ودمنه دیونام ویرمشدر فارسیده انوار سهیلی ترکیده همایونامه آنك ترجمه سیدر پس معنی تاکم دیردی اول کلیلهٔ بی زبان دمنه یه‌ودمنهٔ بی بیاندن نوجهله سوز اشیدردی تفکر ایله بوایکیسنك بری برینه مکالمه سنه لسان حال دیرلر که عند العرفا اول انطق من لسان المقالدر عارف وعالم اولنلر حیواناتك حالندن بوکونه حصه آلوب آنی صورت قصه‌یه کتوروب تنبیه غافلین وایقاظ نائمین ایچون آنی نقل ایدرلر

﴿ مثنوی ﴾ وربدانستند لحن همدکر * فهم آن چون کرد بی نطق بشر) واثن سلم بوحیوانات اکر بری برینك لحن وصوتنی بیلدیلرسه آنك الحان واصواتنی بلا نطق بشرنه کونه فهم ایلدی ﴿ مثنوی ﴾ درمیان شیر وکاو آن دمنه چون * شد رسول وخواند برهر دو فسون) شیرله شتربه دیدکلری کاوك بیننده اول دمنه دیدکلری روبه نیجه رسول اولدی وبوایکیسنه نه کونه افسون اوقودی ﴿ مثنوی ﴾ چون وزیر شیر شد کاو نبیل * چون زعکس ماه ترسان کشت پیل)

واول کاونبیل اسدك نیجه وزیری اولدی وفیلار صویك ایچنده اولان ماهك عکسندن نیجه خوف ایلدی کاذکر هذه القصه فی الجلد الثالث ﴿ مثنوی ﴾ این کلیله ودمنه جمله فتر یست * ورنه کی بازاغ لکلك رامریست) بوکلیله ودمنه جمله افترا ودروغدر یعنی بوکلیله ودمنه نك جمله صور وحکایاتی خود افترادر که فی الحقیقه آكا قدم بواولمش دکلدر واکر افترا اولمسیدی زاغله لکلکك نجین جنك وخصومتی واردر یعنی لکلکك زاغه عناد وستیزه‌لکی نجین حقیقة متصوراولوردی همان قصه دن حصه آلمق وحکایه دن منفعت بولمق وآنکله اصلاح نفس قیلمقدر کرك صورت حکایه صحیح اولسون وکرك اولمسون ﴿ مثنوی ﴾ ای برادر قصه چون پیمانه است * معنی اندروی مثال دانه است) ای برادر قصه پیمانه کبیدر قصه ایچنده معنی پیمانه ایچنده اولان دانه کبیدر ﴿ مثنوی ﴾ دانهٔ معنی بکیرد مرد عقل * ننکرد پیمانه را کر کشت نقل) صاحب عقل اولان کسه دانه کبی مقبول اولان معنایی طوتر پیمانه‌یه نظر والتفات ایلمز اکر پیمانه نقل ورفع اولدیسه ﴿ مثنوی ﴾ ماجرای بلبل وکل کوش دار * کرچه کفتی نیست آنجا آشکار) بلبل وکلك ماجراسنه قولاق طوت اکرچه بلبل وکلده برسوز آشکاره دکل یعنی بلبل ایله کلك مابیننده معنوی حالله نیجه مکالمه واقع اولور حال بوکه آصلا نطقدن اثر یوقدر لکن اهل حال اولان بونی انلرك وجودلرندن فهم قیلور

﴿ سخن کفتن بزبان حال وفهم کردن آن ﴾

﴿ مثنوی ﴾ ماجرای شمع باپروانه نیز * بشنوی معنی کزین کن ای عزیز) پروانه ایله شمعك قصه سنی دخی ای عزیز ایشت ومعنای کزین اختیار ایله ﴿ مثنوی ﴾ کرچه کفتی نیست سر کفت هست * هین ببالا پرمپر چون جغد پست) اکرچه بونلر مابیننده بحسب الظاهر برسوز یوقدر ولکن سوزك سری ومعناسی وار درآکاه اول بوکسکه اوج بایقوش کبی آلچغه اوچه یعنی معنی جانبنه پرواز ایدوب سفلی اولان لفظ وصورت جانبنه میل ایتمه ﴿ مثنوی ﴾ کفت در شطرنج کین خانهٔ رخست * کفت خانه ازکجا آمد بدست * خانه رابخرید یامیراث یافت * فرح انکس کوسر معنی شتافت) یعنی برشطرنج باز دیکه شطرنجده بوخانه رخ خانه سیدر برلعب شطرنجه واقف اولمین ایله دخی بوخانهٔ حقیقی زعم ایدوب اکا دیدیکه خانه رخك النه قندن کلدی اورخ صاتونمی آلدی ویامیراثمی بولدی همان برای قیام قرینه جواب محذوفدر یعنی نه آلدی ونه میراث بولدی فرح وسعادتلو اول کسه که اومعنی جانبنه ایودی ﴿ مثنوی ﴾ کفت نحوی زید عمرا قد ضرب * کفت چونش کرد بی جرمی ادب) اکثر اعرابی لغت عربه عالمدر کندی لسانی اولدیغنه بناء اما اصطلاحات نحویه یه جاهلدر نجین قواعد نحویه دن اصلاح الفاظ ایچون برترکیب منعلمه فاعل ومفعولی تعلیم ایچون

بروجه ضرب مثل ذکر اولنسه اعرابه واقف اولمین اعرابی آنی لغت معناسنه
حمل ایدر ومعنیٔ حقیقیسی جانبنه کیدر نته کم بر نحوی دیدی زید عمرا قد ضرب
وبوتركیبدن اول نحوی زید لفظا مرفوع مبتدا وعمرا لفظا منصوب مقدم
مفعولیدر ضربنك وضرب مع ما عمل فیه جمله سی جملهٔ فعلیه اعرابدن محلا
مرفوع خبریدر مبتدانك شو معنایی دیلدی واقف معناسنه عارف
وبو اصطلاحه غیر واقف اولان کمسه لردن بری آکا دیدیکم نیچون اول عمروه
بی جرم زید اوردی وتأدیب قیلدی ﴿ مثنوی ﴾ عمرو را جرمش چه بدکان
زید خام * بی کناه اورا بزد همچون غلام) اول عمرونك جرم وکناهی نه ایدی که
اول ناپخته وبی انصاف زید کناه سز آنی غلامی کبی اوردی ﴿ مثنوی ﴾
کفت این پیمانهٔ معنی بود * کندمی بستان که پیمانه ست رد) نحوی آکا ایتدی که
بو ترکیب معنی اولچکی اولدی سن بغدایی آل زیرا پیمانه رد اولمشدر که معنای
لغویسی بو محلده مراد دکلدر ﴿ مثنوی ﴾ زید وعمرو از بهر اعرابست
وساز * کر دروغست آن تو با اعراب ساز) بلکه زید وعمرو اعرابدن اوتری
دوزلمشدر اکرچه دروغدر سن اعر ابله دوزل ﴿ مثنوی ﴾ کفت نی من آن
ندانم عمرورا * زید چون زد بی کناه وبی خطا) اول جاهل ینه دیدیکم یوق
بویله دکل بن آنی بیلمزم محصل عمروی زید نیچون بی کناه وبی خطا اوردی بکا
شو لفظندن مستفاد اولان معنیدن سویله ﴿ مثنوی ﴾ کفت از ناچار ولاغی
بر کشود * عمرو یك واوی فزون دزدیده بود) آخر الامر نحوی ناچاردن دیدی
وبر لاغ ولطیفه آچدی یعنی ناچار بر لاغ آچوب وکندی بیلدیکی مرتبه دن
کچوب اول جاهله دیدیکه عمرو بر زیاده واو اوغرلمش ایدی ﴿ مثنوی ﴾
زید واقف کشت دزدش را بزد * چون که از حد برد حد ش می سزد)
زید بو حاله واقف اولدی کندینك دزدینه کوتك اوردی چونکه عمرو حددن
آلدی یعنی حد شرعیدن تجاوز ایلدی سرقه سبیله عمروه حد لایق اولور
پس زید عمروی جرم وکناهی سبیله تأدیب ایتمش اولور اول خبیث بو کز معنایی
فهم ایدوب قبول ایلدم دیدی

﴿ پذیرآمدن سخن باطل در دل باطلان ﴾

﴿ مثنوی ﴾ کفت اینك راست پذرفتم بجان * کژ نماید راست در پیش کژان) اول ابله
نحودن چونکم بو سوزی اشتدی آکا ایتدی ایشته جانله بونی قبول ایتدم اول
نادانندن بو حالت عجب دکلدر زیرا اکریلر قتنده طوغری اکری کورینور واکری
دخی طوغری کورینور ﴿ مثنوی ﴾ کر بکویی احولی را مه یکیست * کویدت
این دوست در وحدت شکیست) مثلا اکر بر احوله ماه بردر دیه سن احول سکا در
روابکیدر برا ولمقده شك واردر ﴿ مثنوی ﴾ ور بر وخندد کسی کوید وست *

راست دار دان سزای بدخوست) واکر بر کمسه تمسخر طریقیله احول اوزره
کوله وماه ایکیدر دیه احول بو کذبی راست طوتر بو کونه خصلات قبیحه خوی اولان
کمسه نك لایقیدر ﴿ مثنوی ﴾ بر دروغان جمع می آید دروغ * الخبیثات الخبیثین
زد فروغ) عین کذب اولنلر اوزره کذب جمع کلور وصحیح اولور زیرا خبیث اولان
نفسلر ایچون خبیثلر فروغ ونور اوردی یعنی خبیث اولان شیلر خبیثه اولان نفسلره
صف اوذوق وبردی دیمك اولور (کما قال الله تعالی الخبیثات للخبیثین والخبیثون
للخبیثات والطیبات للطیبین والطیبون للطیبات) بو آیت کریمه نك ورودی خاصدر که
حضرت عایشه رضی الله عنهانك براءتی حقنده در ولکن حکمی عامدر ولهذا
علما ومفسرین دیمشلردر بو آیت مثل مجراسنه اجرا اولنور پس مشایخ کرام بونی اکثر
مثل موقعنده ایراد ایلمشلردر ﴿ مثنوی ﴾ دل فراخانرا بود دست فراخ *
چشم کورانرا عثار سنکلاخ) دل فراخ اولنلر ایچون وسعت ید واردر که (الطیبات
للطیبین) در وکور کوزلر ایچون سر نکون اولمق وآیغی قایمق واردر سنکستانده که
(الخبیثات للخبیثین) در

﴿ دربیان جستن پادشاهی آن درخت که هر که میوهٔ آن درخت خورد نمیرد ﴾

﴿ مثنوی ﴾ کفت دانایی برای داستان * که درختی هست در هندوستان)
بر دانا داستان ایچون دیدیکه هندوستانده بر درخت وار در ﴿ مثنوی ﴾
هر کسی کز میوهٔ او خورد وبرد * نی شود او پیر نی هرکز بمرد) هر بر کمسه که
آنك میوه سندن یدی والدی اول کمسه نه پیر اولور ونه هرکز اولدی ﴿ مثنوی ﴾
پادشاهی این شنید از صادقی * بر درخت ومیوه اش شد عاشقی) بر پادشاه بر صادق
آدمدن بو سوزی ایشتدی درخته وآنك میوه سنه زیاده عاشق اولدی ﴿ مثنوی ﴾
قاصدی دانا ز دیوان ادب * سوی هندستان روان کرد از طلب) دیوانندن
بر دانا قاصدی یعنی عالم وعامل بر رسول طلبدن اوتری هندستان جانبنه روان ایلدی
﴿ مثنوی ﴾ سالها می کشت آن قاصد ازو * کرد هندستان برای جست وجو)
اول قاصد اندن اوتری نیجه یللر هندستانك اطرافنی دور ایلدی اول درختی
جست وجو ایچون ﴿ مثنوی ﴾ شهر شهر از بهر این مطلوب کشت *
نی جزیره ماند ونی کوه ونه دشت) اول قاصد بو مطلوبدن اوتری هندستانده
شهر شهر کزدی وطولندی اول قاصد دور وکشت ایلمدك نه جزیره قالدی ونه طاغ
ونه صحرا قالدی ﴿ مثنوی ﴾ هر کرا پرسید کردش ریشخند * کین که
جوید جز مکر مجنون بند) اول درختی هر کیمه صوردی ایسه آکا ریشخند ایلدی
وبویله دیو سویلدی که بو درختی غیر کیم ایستر مکر مجنون بند ایستر ﴿ مثنوی ﴾
بس کسان صفعش زدند اندر مزاح * بس کسان کفتند ای صاحب فلاح) چوق

کسه‌لر لاغ واطیفه ده آکا سبلی اوردیلر وچوق کسه‌لر بر سبیل تهکم دیدیلر ای صاحب فلاح ﴿مثنوی﴾ جست وجوی چون تو زیرك سینه صاف * کی تهی باشد بکجا باشد کزاف) سنجابن سینه صاف زیرکك طلبی نچون خالی اولور نچون کزاف و بیهوده اولور ﴿مثنوی﴾ وین مرا عاتش یکی صفعی دکر * وین زصفع آشکارا سخت‌تر) اول قاصده بو مراعات بر غیری صفعدر یعنی خلقك بعضیسنك بو کونه رعایتلری اکابر آخر طبنجه ایدی و بو صفع آشکاره صفعدن شدیدر کدر ﴿مثنوی﴾ می ستودندش بتسخر ای بزرك * درفلانجا بد درختی بس سترك) آنی تمسخر واستهزا ایله مدح ایلدیلر بویله دیو که ای بزرك فلان یرده زیاده عظیم بر درخت واردر ﴿مثنوی﴾ درفلان بیشه درختی هست سبز * بس بلند وپهن وهرشاخیش کبز) فلان بیشه ده سبز بر درخت واردر زیاده بلند وجسیم وآنك هر برشاخی بزرك وعظیم در ﴿مثنوی﴾ قاصد شه بسته در جستن کمر * می شنیداز هرکسی نوعی خبر) پادشاهك قاصدی درختك طلبنه کمر باغلمش هر بر کیمسه‌دن بردورلی خبر ایشتدی ﴿مثنوی﴾ پس سیاحت کرد آنجا سالها * می فرستادش شهنشه مالها) پس نیجه‌یللر اوراده سفر وسیاحت ایلدی پادشاه اکا مال‌لر کوندردی ﴿مثنوی﴾ چون بسی دید اندر آن غربت تعب * عاجز آمد آخر الامر از طلب) قاصد چونکه اول غربتده زیاده چوق تعب ومشقت کوردی آخر الامر طلبدن عاجز کلدی ﴿مثنوی﴾ هیچ از مقصود اثر پیدا نشد * زآن غرض غیر خبر پیدا نشد) مقصودندن هیچ اثر پیدا اولمدی اول غرضدن خبردن غیری پیدا اولمدی ﴿مثنوی﴾ رشتهٔ امید او بکسسته شد * جستهٔ او عاقبت ناجسته شد) آنك امیدی رشته‌سی مقطوع اولدی آنك مطلوب ومقصودی عاقبت ناجسته ونا پیدا اولدی ﴿مثنوی﴾ کرد عزم باز کشتن سوی شاه * اشك می باریدو می بریدراه) قاصد شاه جانبنه کیرو دونمك عزمن ایلدی کوزیاشن یاغدرردی وقطع مسافه ایلردی

﴿ شرح کردن شیخ سر آن درخت را باآن طالب مقلد ﴾

﴿مثنوی﴾ بود شیخی عالم وقطبی کریم * اندران منزل که آیس شد ندیم) زیاده عالم وتمام قطب بر شیخ کریم وار ایدی اول منزلده که ندیم آیس ونومید اولدی ﴿مثنوی﴾ کفت من نومید پیش اوروم * زآستان او براه اندر شوم) قاصد کندیسنه ایتدی بن نومید اولمش کیمسه شیخك حضورینه کیده‌یم آنك آستانندن یوله کیده‌یم ﴿مثنوی﴾ تادعای او بود همراه من * چونکه نومیدم من از دلخواه من) تا آنك دعاسی بنم همراهم اوله چونکیم کندی دلخواهمدن نومیدم یعنی کندی مطلوب ومقصودمدن چونکم مأیوس ومقنوطم باری اول

عرضه وارهیم وآنك خیر دعاسن الوب بعده آنك آستانه‌سندن یوله روان اوله‌یم دیدی ﴿مثنوی﴾ رفت پیش شیخ با چشم پر آب * اشك می بارید مانند سحاب) اول قاصد چشم پرآب ایله شیخك اوکنه کندی سحاب کبی کوز یاشنی یاغدردی ﴿مثنوی﴾ کفت شیخا وقت رحم ورقتست * ناامیدم وقت لطف این ساعتست) قاصد شیخه ایتدی ای شیخ رحم ورقتك وقتیدر مطلوبمدن ناامیدم لطفك وقتی بو ساعتدر ﴿مثنوی﴾ کفت واکوکز چه نومیدیستت * چیست مطلوب تورو یا چیستت) شیخ قاصده ایتدی آشکاره دیکه سنك نومیدلکك ندندر سنك مطلوبك ندر سنك روی وتوجهك نیه‌در ﴿مثنوی﴾ کفت شاهنشاه کردم اختیار * از برای جستن یك شاخسار) قاصد شیخه ایتدی شاهنشاه بنی اختیار ایلدی بر درختی طلب ایلمکدن اوتری ﴿مثنوی﴾ که درختی هست نادر درجهات * میوهٔ او مایهٔ آب حیات) جهانده نادر وعجیب بر درخت واردر اول درختك میوه‌سی آب حیاتك مایه‌سیدر که آب حیات نیجه سبب حیات ایسه بو میوه دخی سرمایهٔ حیاتدر ﴿مثنوی﴾ سالها جستم ندیدم یك نشان * جز که طنز وتسخر این سرخوشان) نیجه یللر آنی طلب ایلدم آندن بر نشان کورمدمکه بو سرخوشلرك طنز وتمسخرندن غیری ﴿مثنوی﴾ شیخ خندید وبکفتش ای سلیم * آن درخت علم باشد در علیم) اول شجرهٔ ثمرهٔ حیاتك اسم ورسمنه فریفته اولان کسه‌یه شیخ عارف کولوب اکا دیدیکه ای ساده دل اول درخت علم اولدی علیم اولان کسه‌نك باغ وجودنده که ﴿مثنوی﴾ بس بلند وبس شکرف وبس بسیط * آب حیوانی ز دریای محیط) اول علم درختی زیاده بلند وچوق اولو ودخی بسیط وپهنا درنه درخت بلکه دریای محیط الهیه‌دن آب حیاتدر ﴿مثنوی﴾ تو بصورت رفتهٔ ای بیخبر * زان زشاخ معنیٔ بی بار وبر) سن ایسك صورت درختنه کتدك ای بیخبر اول سیبدن که شاخ معنیدن بی بار وبرسن اول شاخ معنا وشجرهٔ جنت اعلا عالمك وجود میوه داریدر نته کم بو حدیث شریف بو معنایه دلیل وبرهاندر (عن ثوبان رضی الله عنه قال قال علیه السلام اذا لقیتم شجرة من اشجار الجنة فاقعدوا فی ظلها وکلوا من اثمارها قالوا وکیف یمکن هذا فی دار الدنیا یارسول الله قال علیه السلام اذا لقیتم عالما فکانما لقیتم شجرة من اشجار الجنة ﴿مثنوی﴾ که درختش نام شد کاه آفتاب * کاه بحرش نام کشت وکه سحاب) علمك نامی درخت کاهی آفتاب اولدی علمك نامی کاه دریا وکاهی سحاب اولدی یعنی مسمی بردر ولکن هر کس آکا مناسب بر کونه اسم اطلاق ایدرلر مثلا کاه اول علمه درخت نام اولدی مثمر معانی ومعارف نفیسه اولدیغی اعتباریله وکاه آکا آفتاب دینلدی منور قلوب انیسه اولدیغی اعتباریله وکاه آکا دریا دیدیلر

محيط حقايق اشيا اولديغي ملابسه ايله وكاه سحاب ديديلر مطر قطرات مسائل روحاني
وجسماني اولديغي وسائل ايله ﴿مثنوی﴾ آن يكى كش صد هزار
اثارهاست * كمترين آثار او عمر بقاست) محصل اول بر مسمادر كه آنك صد هزار
آثاري واردر آنك كمترين آثاري عمر بقادر ﴿مثنوی﴾ كرچه فردست
او اثر دارد هزار * آن يكى را نام شايد بى شمار) اكرچه اول فرد و واحددر من حيث
المسمى ولكن هزار كونه آثار و خواص و كردار طوتار اول بر يكه آثاري فراوان اوله
بى شمار و بى عدد نام كرك يعنى اول بر ذاته بى شمار اسما ايله تسميه قيلمق لايق و جائزدر
* بيت * عبارا تنا شتى و حسنك واحد * وكل الى ذاك الجمال يشير * ديني بو معنايه
فائز و جائزدر شخص واحده اسامئ كثيره ايله تسميه قيلمق صحيح اولديغنه ضرب مثل
طريقيله برقاچ ابيات بيورر لر ﴿مثنوی﴾ در حق ديكر بود قهر و عدو * در حق ديكر بود
لطف و نكو) مثلا اول بر كيمسه حقنده قهر و عدو اولور بر غيري كسه نك حقنده لطف
و خوب اولور ﴿مثنوی﴾ صد هزاران نام اويك آدمى * صاحب هر وصفش
از وصفى عمى) بر شخصك صد هزاران نامى واردر و او ذاتنده بر آدميدر آنك هر وصفنك
صاحبى بر وصفدن اعمادر يعنى هر وصفنى كما ينبغى بيلمكه قادر دكلدر بلكه اكثر
اوصافنه عالم ايسه بعض اوصافندن غافلدر ﴿مثنوی﴾ هر كه اندر نام
پيچد كين ثقه ست * همچو تو نوميد و اندر تفرقه ست) هر شول كيمسه كه نامه
طولشدى بويله ديو كه بو نام ثقه و محكم در اى جوينده درخت حيات سنك كبى
نااميددر و تفرقه دردر زيرا نامدن حقيقت ذوقى ظاهر اولمز ﴿مثنوی﴾
تو چه برچفسى برين نام درخت * تا بمانى تلخ كام و شور بخت) بو درختك
نامى اوزره سن نه تعلق و تشبث ايلرسن تا كم تلخ كام و شور بخت قالورسن يعنى
بى لذت و بى سعادت اولورسن ﴿مثنوی﴾ در كذر از نام و بنكر در صفات *
تا صفاتت ره نمايد سوى ذات * اختلاف خلق از نام اوفتاد * چون بمعنى رفت آرام
اوفتاد) ذات واحده يه صفات مختلفه واسطه سيله اسامئ كثيره اطلاق ايدرلر
منشأ اختلافاته اسامئ اختلافات صفات اولور و آثار و افعال مختلفه دن عند المستدلين
صفات مختلفه يه شعور قابل اولور و كثرت اسما و صفات قادح وحدت ذات اولمز
ولكن ناقص المعرفه اولنلره و اسما و صفاته نظر قيلنلره حجاب اولور و انلرى اسامئ
كثيره ايله مسمى اولان ذات واحده دن كيرو قيلور نته كم ارباب متفرقه صاحبلرى
اولان كفره رسول عليه السلامك الله واحده دعوت ايلديكى حينده ديديلر (اجعل
الالهة الها واحدا ان هذا لشئ عجاب) پس حضرت مولانا قدس سره طالب توحيد
الهى اولنلره خطاب ايدوب بيورر لر كه نامدن كچ و صفاته نظر ايله تا صفات ذات
جانبنه سكا يول كوستره يعنى اسامئ مختلفه دن كچ و صفات متنوعه يه نظر آچ كه

هر براسم بر صفات مقابله سنده وضع اولنمشدر تا اول صفات متكثره سكا يول كوستره
ذات موصوفه جانبنه تا صفات مختلفه ايله منجليه و افعال متنوعه ايله ظاهره اولان
ذات واحده يى مشاهده قيله سن و شبهات و شكوكدن برى اوله سن خلقك
اختلافى نامدن دوشدى چونكه معنايه كتدى آرام واقع اولدى يعنى بو خلقك
جناب حق خصوصنده اولان اختلافى اساميدن واقع اولدى چونكم بونلر معنايه
ذاهب اولدى و معنى نه ايديكن بيلدى و حقيقتى بولدى آرام و سكون حاصل اولدى
و بر مسمانك بحسب اللغات اصطلاحات مختلفه او لسنه دخى اشارت قيلوب او معنايى
توضيح ايچون اول چهار كسه نك بر بريله اولان نزاعنى حكايه ايدوب بيوررلر

﴿ منازعت چهار كس جهت انكور كه هر يكى بنام ديكر فهم كرده بودند انكوررا ﴾

﴿مثنوی﴾ چار كس را داد مردى يك درم * آن يكى كفت اين بانكورى دهم)
بر آدم درت كسه يه براقچه و يردى اول بر كسه مر داعجمى ايدى ايتدى بو اقچه يى انكوره
و يره يم ﴿مثنوی﴾ آن يكى ديكر عرب بد كفت لا * من عنب خواهم نه انكور اى دغا)
اول بر غيرسى عرب ايدى ايتدى لا اى حيله باز بن عنب ايسترم انكور ايسترزم ﴿مثنوی﴾
آن يكى تركى بد و كفت اين بنم * من نمى خواهم عنب خواهم اوزم) اول بريسى
ترك ايدى و ايتدى بو بنم قيل و قالى ترك ايله اوزوم ايستر ﴿مثنوی﴾ آن يكى
رومى بكفت اين قيل را * ترك كن خواهيم استافيل را) اول بريسى رومى ايدى
ديدى بو كلامكى ترك ايله يعنى سنك ديديكك اولمز بن استافيل ايسترم ﴿مثنوی﴾
در تنازع آن نفر جنكى شدند * كه ز سر نامها غافل بدند) اول طائفه تنازع
و مخالفتده بر بريله جنك ايديجى اولديلر زيرا اول نامك سر و حقيقتندن غافل ايديلر
﴿مثنوی﴾ مشت بر هم ميزدند از ابلهى * پر بدند از جهل و از دانش تهى)
ابلهلكلرندن بر برينه مشت اورديلر زيرا اول طائفه جهلدن پر و علمدن خالى ايديلر
﴿مثنوی﴾ صاحب سرى عزيزى صد زبان * كر بدى آنجا بدادى
صلحشان) چوق دل بيلور بر عزيز و بر صاحب سر اكر اوراده اوليدى آنلره
صلح و يرردى ﴿مثنوی﴾ پس بكفتى او كه من زين يك درم * آرزوى
جملتانرا مى دهم) پس اول صاحب سر اولان عزيز ديرديكه بن بو براقچه دن
سزك جميعكزك آرزوسنى و يره يم ﴿مثنوی﴾ چونكه بسپار يد دل را بى دغل * اين
درمتان ميكند چندين عمل) جونكه قلبكزى حيله و خدعه سز صدقله بكا تسليم
ايليه سز سزك بو درمكز بو قدر عمل ايلر ﴿مثنوی﴾ يك درمتان مى شود چار المراد *
چار دشمن مى شود يك ز اتحاد) سزك بو درمكز درت مراد اولوريغى درت مراد حاصل
اولور درت دشمن اتحاد و محبتدن بر اولور زيرا بو درت كسه نك منازعه سى عالم
اولدقلرندن نزاع لفظى ايدى جونكم بر اهل دل بونلرك مرادنى ظهوره كتورسه ايدى

بونلر متحد اولوب جدال وخصومتلری زائل اولیدی ❊ مثنوی ❊ کفت
هر یکتان دهد جنك وفراق ❊ کفت من آردشمارا اتفاق) هر بریکزك سوزی
سزه جنك وفراق و یرر بنم سوزم سزه اتفاق واتحاد کتورر ❊ مثنوی ❊
پس شما خاموش باشید انصتوا ❊ تاز باتان من شوم در کفت و کو) سوره اعرافك
آخرنده اولان آیته اشارتدر (واذا قرئ القرآن فاستمعوا) سبب نزولی بودرکه
انصاردن برکسه رسول الله صلی الله علیه وسلمك ار دنده نماز قیلوب هرنه که اول
حضرت قرأت بیور دیلرسه اول دخی قرأت ایلدکده بوآیت کریمه نازل اولدی
اول وقتده که قرآن قرأت اولنه پس استماع ایدك استماع تحقیق وقبولله (له)
انی (وانصتوا) دخی ساکت وخاموش اولوك (لعلکم ترحمون) تافائز اوله سز
اول مرحمته که اقصای مقاصددر ظاهر نظم شریف وجوب استماع وانصاته
دلالت ایدر حین قرأت قرآنده لکن عامهٔ علما متفقلردر که خارج صلواتده
مستحبابتدر معنای بیت یعنی بر صاحب اسرار نهان وعزیز صد زبان اولیدی
اصحاب نزاع وارباب جداله صلح وجواب و یریدی ودیدیکه درهم قلبکز بکا تسلیم
قیلك بعده سز خاموش وساکت اولکزکه مقتدی ومؤتم حقنده انصتوا بیورلدی
پس قبلهٔ حقیقته متوجه اولان اماما اقتدا قیلان مریدلر ایچون دخی سکوت
واجب اولدی تاکم سزك زبانکز بن اولم کفت وکو وجست وجوده ❊ مثنوی ❊
کرسخنتان می نماید یك نمط ❊ در اثرمایهٔ نزاعست وسخط) وحدت مطلقه دن
بی علم اولنلر وتفرقه ده قالنلر کاه اولور که کلاملرین بر نمط و برقاعده ووتیرهٔ واحده
اوزره سویلرلر ونزاع وجدالدن حذر ایلرلر مع هذا ینه مورث تفرقه وموجب
اختلاف وتغطیه در پس تنبیها لهذا بیوررلر ومرتبهٔ تفرقه ده قالنلره خطاب
قیلورلر ای صاحب تفرقه اکرچه سزك سوزیکز سیزه کوزل بلا اختلاف
بر اسلوب او زره کور ینور لکن اثرده مایهٔ نزاع وسخطدر زیرا اول کلامك نمط
واحد اوزره اعتدال بولسی وکرم اولسی حقیقی دکل عاریتیدر ❊ مثنوی ❊
کرمیٔ عاریتی ندهد اثر ❊ کرمیٔ خاصیتی دارد هنر) عارضی وعاریتی اولان حرارت
اثرویرمز خاصیته منسوب او لان کرمیت هنر طوتر یعنی ذاتی وخاصیتی حرارت
هنر واثر طوتر ❊ مثنوی ❊ سرکه را کر کرم کردی زاتش آن ❊ چون خوری
سردی فزاید بیکمان) مثلا سرکه نککه طبعی بارددر اکر آتشدن آنی کرم
طوتسك یعنی سرکه یی اکر آتشدن کرم ایلدك ایسه بو هم وجه در سرکه یی اکرچه
آتشدن کرم ایلدك چونکم آتش سببیله کرم اولمش سرکه یی یه سن یعنی ایچه سن
شك وکمانسز اول سرکه برودت زیاده ایلر ❊ مثنوی ❊ زانکه آن کرمیٔ
اودهلیزیست ❊ طبع اصلش سردیست وتیزیست) زیرا سرکه نك اول حرارتی

دهلیزیدر یعنی طشره یه منسوبدر ایچریدن دکلدر آنك اصلی وطبعی برودت وحدتدر
زیرا که سرکه نك طبیعتی بارد وحدت اوزره در ❊ مثنوی ❊ ور بود یخ بسته دوشاب
ای پسر ❊ چون خوری کرمی فزاید در جکر) بکمز که بالطبع حاردر اکر بوزلنمش
اولسه وبرودت اکا تأثیر قیلسه ای پسر چونکه یه سن جکرده حرارت زیاده ایلر پس
اصحاب توحیدك اختلافی موجب اتحاد وارباب تفرقه نك صلح وسدادی فی الحقیقه
مورث تفرقه وتضاد قیلور ❊ مثنوی ❊ پس ریای شیخ به زاخلاص ما ❊
کز بصیرت باشد آن وین ازعمی) پس شیخك ظاهر ریاسی بزم اخلاصمزدن یکدر
زیرا شیخك ریاسی بصیرتندر و بومرید مبتدیلرك اخلاصی عمی وتقلیددندر
یعنی شیخ عارف باللهك ریاسی مرید مقامنده اولنلرك اخلاصندن یکدر کما قال الجنید
ریاء العارفین خیر من اخلاص المریدین) اول اجلدن خیرلیدر که شیخك ریاسی
بصیرتدن ومریدك اخلاصی عمی وعدم معرفتدن حاصل اولور پس عن علم اولان
ریاء عن جهل اولان اخلاصدن نیجه وجوهله خیرلیدر ❊ مثنوی ❊ ازحدیث
شیخ جمعیت رسد ❊ تفرقه آردم اهل حسد) زیرا شیخك سوزندن جمعیت ایرشور
اهل حسدك سوزی قلبه تفرقه و پراکنده لك کتورر ❊ مثنوی ❊ چون
سلیمان کز سوی حضرت بتاخت ❊ کوزبان جمله مرغانرا شناخت) چونکم سلیمان
پیغمبر علیه السلام خدا جانبندن چاپدی یعنی حضرت حق طرفندن دعوت خلق
ایچون کوندرلدی که او سلیمان علیه السلام جمله قوشلر دیلنی فهم ایلدی
❊ مثنوی ❊ درزمان عدلش آهو باپلنك ❊ انس بکرفت و برون آمد زجنك)
انك عدلی زماننده آهو قپلانله انس طوتدی وجنکدن طشره کلدی
❊ مثنوی ❊ شد کبوتر ایمن ازچنکال باز ❊ کوسفند ازکرك ناورد احتراز)
کبوتر بازك چنکالندن ایمن اولدی قیون قورددن احتراز وخوف کتورمدی
❊ مثنوی ❊ او میانجی شد میان دشمنان ❊ اتحادی شد میان پرزنان) او سلیمان
علیه السلام دشمنلر اورتاسنده میانجی اولدی و بر بریله عدواولنلرك ما بیننی اصلاح
قیلدی پرزنلر اورتاسنده تمام اتحاد اولدی یعنی طیور ما بیننده آنك اصلاحی
سببیله الفت وانسبت ظهوره کلدی ❊ مثنوی ❊ توچو موری بهر دانه
می دوی ❊ هین سلیمان جو چه می باشی غوی) سن بر مور کبی دانه دن اوتری
یلرسن آکاه اول سلیمانی طلب ایله نه غوی اولورسن ❊ مثنوی ❊ دانه
جو را دانه اش دامی شود ❊ وان سلیمان جوی راهردو بود) دانه طلب ایدیجی یه دانه
آکا بر دام اولور واول سلیمان طلب ایدیجی یه ایکیسی بیله اولور یعنی غدای نفسی
طالب اولنه اول غدا اکا دام اولور وانك طالبی انك مکر وضررنی قیدنده قالور
ولکن سلیمان حقیقی طالبی اولنه هم مطلوبی اولان سلیمان حقیقی وهم غدای جسمانی

وروحانی حاصل اولور ﴿مثنوی﴾ مرغ جانهار ادر بن آخرزمان * نیستشان

ازهمه کریکدم امان) جانلر مرغنه بو آخر زمانده بری برندن آنلره بردم آمان

یوقدر یعنی خلق عالم غدای نفسانیدن اوتری بر برلریله جنك وخصومتده در

و بری برلرندن امین دکللردر ﴿مثنوی﴾ هم سلیمان هست اندر دورما)

کودهد صلح ونماند جورما) بزم دورمزده هم سلیمان واردر زیرا هرعصرده

اولان شیخ کامل وقتك سلیمانیدر که اووقتك سلیمانی صلح و یرر و بزم جوریمز

قالمز ﴿مثنوی﴾ قول ان من امة را یاد کیر * تابالا وخلا فیها نذیر) قرآن

عظیمده (وان من امة) قولنی یاد طوت الاوخلافیهانذیره دکین سورهٔ ملائکه ده

اولان آیته اشارتدر (انا ارسلناك بالحق) یامحمد بزسنی ارسال ایلدك دین حقله

که اسلام دینیدر ویاخود ملتبسا بالحق (بشیرا) بشارت ایدیجی اولدیغك حالده طلب

ایدنلره (ونذیرا) وتخویف ایلدیکك حالده معصیت قیلنلره (وان من امة) امم

سالفه دن هیچ برکروه یوقدر (الاخلافیهانذیر) الا اول امتده برنذیر کچمشدر

(ولکل قوم هاد) مقتضاسنجه الان بنه هرقرنده برنذیر وهادیکه وارث

نبوی مقرردر ﴿مثنوی﴾ کفت خالی خود نبود ست امتی * ازخلیفهٔ

حق وصاحب همتی) حق تعالی حضرتلری ایتدی هیچ برامت خالی اولمشدر

حضرت حقك خلیفه سندن و برصاحب همتدن ﴿مثنوی﴾ مرغ جانهارا

چنان یکدل کند * کز صفاشان بیغش وبی غل کند) هر زمانك سلیمانی کندی

زمانده اولان جانلر مرغنی آنجلین متحد ومتفق ایلرکه صفادن جانلر مرغنی

غشسز وغلسز ایلر یعنی غل وغشدن پاك ایدوب زیاده صفایه ایرشدیرر

بومرتبه ده که ﴿مثنوی﴾ مشفقان کردند همچون والده * مسلمون را کفت نفس

واحده) مادر کبی بری برینه شفقت ایدیجی اولورلر حضرت نبی علیه السلام

مسلمانلره نفس واحده دیدی یعنی حضرت نبی علیه السلام مسلمانلر ایچون

(المسلمون کنفس واحدة) دیدی ﴿مثنوی﴾ نفس واحد ازرسول حق شدند *

ورنه هریك دشمن مطلق بدند) ومسلمانلر رسول علیه السلام حقنده نفس واحد

اولدیلر یوخسه هر بری آخرینه دشمن مطلق ایدیلر نته کم بوقصه دن روشن

وظاهر اولور

﴿ برخاستن مخالفت وعداوت ازمیان انصار ببرکات رسول علیه السلام ﴾

﴿مثنوی﴾ دوقبیله کاوس وخزرج نام داشت * یك زدیکر جان خون آشام

داشت) ایکی قبیله که اوس وخزرج نام طوتردی یعنی برقبیله یه خزرج و برینه اوس

دیرلردی بری برندن قان نوش ایدیجی جان طوتردی یعنی قدیم الایامدن بری برینك

قانن ایچمکه جان طوترلردی ﴿مثنوی﴾ کینهای کهنه شان ازمصطفا *

محو شد در نور اسلام وصفا) انلرك قدیم عداوت وکینه لری رسول علیه السلام

سببندن اسلام وصفا نورندن محو اولدی یعنی بونلرك کهنه اولان کینه لری حضرت

مصطفی صلی الله علیه وسلمك ارشاد وهدایتندن نور اسلام وصفای ایمان ایله محو اولدی

وهربری اخوه مرتبه سنی بولدی نته کم بیوررلر ﴿مثنوی﴾ اولا اخوان شدند آن

دشمنان * همچو اعداد عنب در بوستان * وزدم المؤمنون اخوه بپند * درشکستند

وتن واحد شدند) اولا اول دشمنلر بری بریله اخوان اولدیلر بوستانده اولان عنبك

اعدادی کبی یعنی بوستانده اولان وعنقود واحده اوزره اجتماع قیلان اعداد

عنب کبی اول بری برینه اعدا اولنلر اولا اخوان اولدیلر وثانیا (انما المؤمنون اخوة)

دمندن اولان پند سببیله صندیلر وتعین وانانیتلرین فنا قیلدیلر وتن واحد اولدیلر

نته کم الله تبارك وتعالی بعد الایمان والاتحاد بونلرك نعمت اتحادنی یاد ایلك ایچون

وغیری مؤمنلره ارشاد قیلق ایچون امر ایدیب سورهٔ آل عمرانده بیوررلر که

(واذکروا نعمت الله علیکم) که اونعمتك جمله سندن بری اتحاد واخوت

وزوال بغض وعداوته مؤدی اولان اسلامه سزی هدایت ایلکدر (اذ کنتم

اعداء) زیراسز زمان جاهلیتده بری بریکزه اعدا واضداد ایدیکز (فالف بین

قلوبکم) پس الله تعالی سزك قلوبکزی الیف وانیس قیلدی بری برینه اسلام

وارشاد سید الانام صلی الله علیه وسلم سببیله (فاصبحتم بنعمته اخوانا) پس سز

اول اللهك نعمتیله اخوة فی الله اوزره مجتمعین ومتحابین اولدیکز و بنیان مرصوص

مرتبه سن بولدیکز که المؤمنون کالبنیان المرصوص صدر ﴿مثنوی﴾ صورت

انکورها اخوان بود * چون فشردی شیرهٔ واحد شود) اوزوملرك صورتی

بری برینه اخوان اولورکه جمله سی بك رنك ویك دلدر یعنی صورت اسلام

وایمانده اولنلر بری برلرینه اخوان اولورلر زیرا بك رنك و بك دللردر ولکن اعداد

وتعیناتدن خالی دکللردر چونکه صقدك برشیره اولور یعنی چونکم بونلرك مقتضی

اعداد اولان جسدلرنی صیغك وشکسته قلسك بونلرك درونك روحانیتی وایمان

ومعرفتی برشیره اولور یعنی تفرقه اولیوب یك جنس و یك رنكلك مرتبه سن بولورلر

﴿مثنوی﴾ غوره وانکور ضدانند لیك * چونکه غوره پخته شد شد یارنیك)

غوره وانکور بری بریله ضدلردر اما چونکه غوره پخته وانکور اولدی ایو یار اولدی

زیرا جنسیت حاصل قیلدی یعنی کافر وفاسق غوره کبیدرلر اگرچه مؤمنله

براصلدن حاصلدر اما بری برینه ضدلردر ولکن چونکم غوره پخته اوله یعنی کافر

وفاسق مؤمن مرتبه سن بوله ضدیت برطرف اولوب مؤمنله یارنیك اولور بوغوره

مرتبه سنده اولان کمسه لره حضرت رسول علیه السلام اخوان اولمغی وایمان

او زره اتحاد قیلمغی امر ایدوب وتدابر وتباغضدن نهی قیلوب بیوردرلر که

(ولا تباغضوا ولا تحاسدوا ولا تدابروا وكونوا عباد الله اخوانا) ❊ مثنوى ❊
غوره‌ٔ كوسنك بست وخام ماند ❊ در ازل حق كافر اصليش خواند) برغوره كه
طاش كبى قتى اولدى وخام قالدى يعنى اول كسه لر كه غوره‌ٔ سنك بسته كبى خام
قالديلر غوره‌ٔ سنك بسته من بعد اوزوم اولمز ولذت بولمز غوره‌يه ديرلر حق تعالى
بو كونه كسه‌لره ازلده كافر اصلى اوقودى كه دنياده سائر مؤمنلر كبى تربيه‌ٔ انبيا
واوليا ايله اصلاح اولمز وايمان واسلامدن لذت بولمز ❊ مثنوى ❊ نى اخى نى
نفس واحد باشد او ❊ در شقاوت نحس ملحد باشد او) يعنى كافر اصلى نه برادر
نه نفس واحد اولور كفر وشقاوتده اول كيمسه نحس وملحد اولور وخام ونابخته قالور
العياذ بالله ❊ مثنوى ❊ كر بكويم آنچه او دارد نهان ❊ فتنهٔ افهام خيزد در جهان)
اكر سويليم اول نسنه‌يى كه اول كافر اصلى نهانده طوتر جهانده افهام وعقوله
فتنه قالقر وبعض كيمسه‌نك ناقص المعرفة اولديغندن ضلالته ويأس وفتورينه
سبب اولور ❊ مثنوى ❊ سر كبر كور نامذكور به ❊ دود دوزخ از ارم مستور به)
كور كبرك سر و رازى نامذكور اولمق يكدر دوزخك توتنى باغ ارمدن دور ومستور
اولمق يكدر بعض نسخه‌ده ارم يرينه نظر واقعدر ❊ مثنوى ❊ غورهاى
نيك كايشان قابلند ❊ ازدم اهل دل آخر يك دلند) ايو غوره‌لر كه آنلر انكور اولمغه
قابللردر اهل دلك نفسندن آخر يك دللردر ❊ مثنوى ❊ سوى انكورى همى
رانند تيز ❊ تا دويى برخيزد و كين وستيز) انكورلغه قابل اولان غوره‌لر انكورلق
جانبنه تيز سوررلر وپخته اولوب كاله ايرمكه ايوررلر تا كم ايكيلك وكين وعناد قالقه
وبونلر بو اوصاف ذميمه‌دن پاك اوله‌لر ❊ مثنوى ❊ پس در انكورى همى درند
پوست ❊ تا يكى كردند وحدت وصف اوست ❊ دوست دشمن كردد ايرا هم دوست ❊
هيچ يك با خويش جنكى در نبست) پس انكورلق مرتبه‌سنده يعنى ايمان واسلام
مقامنده پوستى يرتلر يعنى كمى موت اضطراريله وكمى موت اختياريله صورت
ظاهره‌لرين ووجود بشريه‌لرين فنا ايدرلر تا جميع انكورلر شيره اولوب براوله‌لركه
برلكك وصفى وحدتدر يعنى وجود بشريه‌لرين فنا قيلدقدنصكره حق نور واحد
اولورلر ووحدت مرتبه‌سن بولورلر وحدت انلرك صفت ذاتيه‌سى اولور اما اول
كسه كه وحدت مرتبه‌سن بولمدى دوست اكا دشمن اولور زيرا هم اول كسه ايكيدر
هيچ بر كنديسيله برجنك بغلمدى زيرا جنك ايكيده اولور برده اولمز يعنى دوستى غير
كورمك سببيله هيچ بر كسه كنديسيله جنك ايلمدى پس صاحب وحدت اولنلر
واتحاد حقيقى مرتبه‌سن بولنلر خلق من حيث الحقيقه غيرى كوروب آنلرله
اغراض نفسانيه‌دن اوترى جنك طوتمز بلكه جنكلرى لله اولور كه كندى
اجزالرى كبى اولان خلقى وحدت حقه واتحاده دعوت ايدرلر ❊ مثنوى ❊

آفرين بر عشق كل اوستاد ❊ صد هزاران ذره را داد اتحاد) آفرين وصد هزار
تحسين استاد كل عشق اوزره يعنى استاد كامل عشق اوزره كه اول حضرت سيد
انبيادر كه جمله استاد اولان انبيا واوليانك كلى منزله‌سنده در اكرچه تركيب استادك
جيمسنك عشق اوزره ديمك معناسنى افاده ايلر ولكن اولكى معنى بوندن اوليدر يعنى
اول استاد كامل وافضل رسل عشق اوزره آفرين اولسونكه صد هزاران ذره‌لره
اتحاد ويردى ووحدت مرتبه‌سنه ايركوردى وعشق يعنى معشوق اولسه ومراد
حضرت حق اولسه دخى الطف اولور وكلى استادك معشوقى اولدر وارواحه
فى الحقيقه اتحاد ويرمك انك شانيدر ❊ مثنوى ❊ همچو خاك مفترق در ره
كذر ❊ يك سبو شان كرد دست كوزه كر) نيچه جك يوللرده خاك مفترق كبى ايديلر
اول كوزه كرك باطنى الى بوجمله‌يى برسبو ايلدى وبو اتحاددن مراد اولان اتحاد
ارواحدر ❊ مثنوى ❊ كاتحاد جسمهاى آب وطين ❊ هست ناقص جان نميماند
بدين) زيرا آب وكلدن نشو ونما بولان جسملرك اتحادى صورت ظاهره‌ده ناقصدر
جانك اتحادى بوكه بكزه‌مز يعنى اتحادى اجسامكه آب وكلدن حاصله در ناقص
وابتر اولدى جان اتحادى بو اتحاد صورى‌يه بكزه‌مز ❊ مثنوى ❊ كر نظاير
كويم اينجا در مثال ❊ فهم را ترسم كه آرد اختلال) اكر بو محلده اتحاد ارواح
ايچون نظاير سويلرسم مثالده قورقرمكه فهم خلقه اختلال كتوره پس بو قدرله
اكتفا اولندى ❊ مثنوى ❊ هم سليمان هست اكنون ليك ما ❊ از نشاط دور
بينى در عما) شمدى سليمان دخى واردر لكن بز دوربينلك سرورندن عماده‌يز
نته كم مشهور مثلدر چراغك دبى قراكلق اولور ديرلر ❊ مثنوى ❊ دوربينى
كور دارد مرد را ❊ همچو خفته در سرا كور از سرا) دوربينلك كشى‌يى كور
طوتر زيرا بعيده نظر ايلمكدن قريبى كورمز سرايده اويومش كسه سرايدن كور
اولديغى كبى زيرا خوابده ايكن چشمى كشاده دكل كه سرايى كورمكه قادر اوله
❊ مثنوى ❊ مولعيم اندر سخنهاى دقيق ❊ در كرهها باز كردن ما عشيق) بو بيت
اسلوب حكيم قاعده‌سى اوزره كنديلرينى امحاض نصح ايچون كلمات دقيقه ديمكه
سعى ايدنلرك ومشكلات عميقه فتحنه عقلى كيدنلرك ميانه ادخال ايدوب على طريق
التعريض بيوررلر كه سليمان وقت وخليفهٔ حقدن برنيچه اكا اولورز وآنى توجهله بيلورز
ونه كونه بو اولورز كه دوربينلك وتدقيق وتعميق نشاطندن عماده‌يز الفاظ وعبارتده دور
بينلك مشاهده‌ٔ دقيق سوزلر اوليادن كورطوترمردى او ايچره خفته اولان اودن كور
اولديغى كبى بز دقيق سوزلره حريص ايز عقده‌لر آچمغه بز عاشقز يعنى بز مولعز دقيق سوزلر
سويلمكده وعقده‌لر فتحنده ومشكللر آچمغه عاشقز پس معشوق حقيقى‌يى نيچه بيلورز واكا
دليل اولان سليمان وقتى توجهله بولورز ❊ مثنوى ❊ تا كره بنديم وبكشاييم ما ❊ در شكال

و درجواب آيين فزا) برناعقده بغليه وز وچوزه وز يعنى سخنهاى دقيق معانى بى عميق
ايراد ايدوب بنه آنى شرح وبيان ايليه وز اشكال وجوابده آيين زياده ايديجى اولديغمز
حالده ﴿ مثنوى ﴾ همچو مرغى كوكشايد بند دام * كاه بندد تاشود در فن
تمام) مثلا شول برقوش كبى كه اومقيد اولديغى دامك بندنى آچر كاهى طوزاغك
بندنى بغلر تافن وصنعتده تمام اوله ﴿ مثنوى ﴾ اوبود محروم از صحرا و مرج *
عمر او اندر كره كاربست خرج) اول مرغ صحرا ومرجدن محروم اولور آنك
عمرى همان كره كارلقده خرجدر يعنى اول قوشكه بند دام پاى جان اولان مسائلك
حل وعقدنه مقيد اوله محروم اولور صحراى حقيقتده طيران ومرج روحانيتده
سيران ايتمكدن وآنك عمرنازنينى كره كارلقده خرج اولور ﴿ مثنوى ﴾ خود
زبون اونكردد هيچ دام * ليك پرش درشكست افتد مدام) خود اول قوشك هيچ
زبونى اولمز مقيد اولديغى دام هرنه دن ايسه لكن اول مرغك پرى دائم شكسته
دوشر يعنى آنك پر عقل وفكرى شكسته اولكه دوشر مدام ﴿ مثنوى ﴾ باكره
كم كوش تا بال وپرت * نكسلد يك يك ازين كروفرت) عقده يه چالشمه تا سنك بال وپرك
يعنى عقده فتحنه وكره كشا اولمغه از سعى ايله وكنديكى قيود عالمدن خلاص ايله
تاكم بال و پر عقل وفكرك بر بر منقطع اولميه بو كروفر وغرور كبدن ﴿ مثنوى ﴾
صد هزاران مرغ پرهاشان شكست * وان كمين كاه عوارض را نبست * حال ايشان
ازنبى خوان اى حريص * نقبوا فيها بخوان هل من محيص) سوره قافده اولان
آيته اشارتدر (وكم اهلكنا قبلهم من القرون) وچوق كمسه لرى بز هلاك قيلدق
بونلردن اول يعنى سنك قومكدن اول هر قرنك اهلندن (هم اشد) يعنى بو قوم
مقهور اشدايدى (منهم) بو سنك قومكدن (بطشا) قوت وقدرت وقهر
وغلبه يونندن) فنقبوا فى البلاد) ى حرقوا وتصر فوا فيها يعنى اول قوم شهرلرده
تصرف ايلديلر وجولان ايدوب سفرلر ايلديلر موتدن حذر ايلد كلرندن وبوللرى
تحريف ايدوب سفرلره كتديلر اصل تنقيب ونقب لغتده برشيئدن بحث وتنقير وطلب
ايتمكه ديرلر (هل من محيص) هيچ بونلر ايچون بر مخلص وملجأ وارميدر كه موتدن
وقضاى حقدن بونلر آزاد وخلاص اوله لر معنىٔ بيت صد هزاران مرغ كه انلرك
قنادلرى صندى واول عوارضك كمنكاهنى برىسى باغلمدى يعنى نيجه يوز بيك مرغانكه
مراد دفع قضاده پرواز ايدنلردر بونلرك پر وبال حيله ومكرلرى شكسته اولدى
واول كمين كاه عوارض وحوادث بغلمدى بونلرك حالنى قرآندن اوقو اى دنيا
حريصى اولان بونلر شهرلرده تصرف ايلديلر وسفرلر ايچون يوللرى خرق ايلديلر
وبختلر قيلديلر بخوان يعنى اوقو كه بونلر محيص ومخلص بولديلرمى ايمدى قضايه رضادن
غيرى يه چاره يوقدر ﴿ مثنوى ﴾ از نزاع ترك ورومى وعرب * حل نشد اشكال

انكور وعنب * تا سليمان لسين معنوى * درنيايد برنخيزد اين دوى) پس حضرت
خداوندكار بيت سابقده اولان (فنقبوا فى البلاد) شهرلرده مقصودلرى جانبنه
يوللر ياردیلر واندن بحث ايدوب فتحنه اقدام قيلديلر مع هذا اول جانبه بر محيص
ومخلص بولميوب منازعه لرى برطرف اولمدى ديمك معناسنه آلوب بيورورلر كه منازعهٔ
ترك ورومى وعجم وعربدن اوزوم واستافيل وانكور وعنب اشكالى حل اولمدى يعنى
قيل وقالده اولان نزاع واغات واصطلاحانده جدال فيصل بولمدى تاكم سليمان زبان
دان معنوى كلمه وحقيقت حاله بو اهل جدالى ارشاد قيلمه بونلر مابينده اولان
اثنينيت مرتفع اولمز وهيچ برى مرتبهٔ اتحادى بولمز لسين صاحب لسان وسخن
دان معناسنه درپس اهل نزاع اولان قوشلره خطاب ايدوب بيورورلر ﴿ مثنوى ﴾
جمله مرغان منازع بازوار * بشنويد اين طبلباز شهريار) اى منازع اولان قوشلر
جملكز طغيان كبى استماع ايلك شهريار حقيقتك بو طبل بازينى كه اول دعوت
مرشد كاملدر وآنى ايشتمك داعىٔ حقه اجابت ايتمك وآنك بيوردیغى اوزره
طريق توحيد واتحاده كتمكدر ديمكدر بيورورلر ﴿ مثنوى ﴾ زاختلاف
خويش سوى اتحاد * هين زهرجانب روان كرديد شاد) كندى اختلافكزدن
فراغت ايدوب اتحاد جانبنه آكاه اولكز هر جانبدن شاد وخندان روان اولكز
يعنى كندى اختلافكزدن اى اهل تضاد جانب اتحاده آكاه اولك وتوجه وطاعت
قيلك شاد يلكه ﴿ مثنوى ﴾ حيث ما كنتم فولوا وجوهكم * نحوه هذا الذى
لم ينهكم) بو آيت سورهٔ بقره ده در تفسيرى عن قريب برمقدار بقيهٔ قصهٔ ابراهيم
بياننده مرور ايتدى اصحاب تفرقه هر نه محلده اوله سز يوز يكزى اول قبلهٔ
حقيقى اولان سليمان معنوى جانبنه دوندورك شو ذكر اولنان سليمان معنوى
وخليفهٔ الهى سزى كندى جنابندن نهى ايلمدى بو هم وجه در هرقنده اوله
سز يوز يكزى حضرت خدا طرفنه دوندريكز بو كلامكه مراد (فولوا وجوهكم)
شول نسنه دركه سزى نهى ومنع ايلمدى خدا طرفنه يوز دوندريكز مراد حضرت
خدادن شول احساندر كه كمال كرمندن سزى كندى دركاهندن نهى ومنع ايلمدى
بلكه (بيت) هر كه خواهد كو بيا وهر كه خواهد كو بكو * كبر وناز وحاجب ودربان
درين دركاه نيست) قولنك مضمونى اوزره على اى وجه كان كنديه دعوت قيلدى
ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ كورمرغانيم و بس ناساختيم * كان سليمان را دمى نشناختيم)
يعنى بزايسك شول كور قوشلرز كه زياده ناساخته بز يعنى دوزلمش وتربيه
اولنمش از زيرا اول سليمان حقيقى وحضرت الوهيتى بردم اكلمدق بس باء فارسيله
اولسه دخى جائزدر يعنى كور مرغلرز وعاقبتمزى تدارك ايلدك بزه لازم اولانى

دوزمدك زيرا اول سليمانى برنفس اكلمدق بومحلده بوندنصكره سليماندن مراد
حضرت رب العباد اولور ومثنوىٔ شريفك دأبندندر خليفه دن مستخلفه وبعض
مناسبتله مستخلفدن خليفه يه انتقال ايدرنته كم شو وجود مطلق فانى نما بيتنده
مقدما بوقاعده يى ذكر ايلدك ﴿ مثنوى ﴾ همچو جغدا ن دشمن بازان
شديم * لاجرم وامانده‌ٔ ويران شديم) بايقوشلر كبى طغانلره دشمن اولدق بوسببدن
ويرانه نك واماندهٔ ومحبوسى اولدق يعنى جغدلر بازلره دشمن اولدقلرى كبى بزدخى
ويرانه پرست اولان جغدلر كبى بازان الهى اولنلره دشمن اولدق لاجرم بوويرانهٔ دنيانك
وامانده لرندن اولدق وبونك عزودولتنى عزت ودولت صندق ﴿ مثنوى ﴾
ميكنيم ازغايت جهل وعما * قصد آزار عزيزان خدا) بغايت جهالت وعمامزدن
عزيزان خدانك خاطرلرين آزاورنجيده اينمكه قصد ايلرز ﴿ مثنوى ﴾
جمع مرغان كز سليمان روشنند * پروبال بى كنه كى بركنند) شول طيورك جمله سى كه
سليمان حقيقتدن يعنى حضرت ربوبيتدن روشنلر وولايت وكرامتله مبرهنلر در
بى جرم وبى كناه اولان كمسه نك پروبالن نيچون قوپررلر يعنى قواى جسمانيه
وروحانيه سن وپاروبال دنيويه واخرويه سن نيچون ازاله قيلورلر ﴿ مثنوى ﴾
بلكه سوى عاجزان چينه كشند * بى خلاف وكينه آن مرغا خوشند) بلكه
دردمند وعاجز اولنلر جانبنه يم چكيجى ورعايت ايديجى اولورلر واول مرغان
الهى بى خلاف وبى كينه فى نفس الامر صفوت سينه ايله خوشلردر ﴿ مثنوى ﴾
هدهد ايشان پى تقديس را * مى كشايد راه صد بلقيس را) بو طيور الهيه نك هدهديكه
مراد رسولان الهى ومبلغان احكام ربانيدن جناب حق تقديس وتنزيه ايتمكدن
اوتورى ملاقات سليمان حقيقى يه مستعد اولان صد بلقيسك راهنى آچر وينه سليمان
حقيقت جانبنه اوچر ﴿ مثنوى ﴾ زاغ ايشان كر بصورت زاغ بود *
بازهمت آمد ومازاغ بود) وبومرغان الهينك زاغى اكرچه صورتده وظاهرده
زاغ ايدى يعنى بحسب الظاهر سياه پوش واحقر وكريه المنظر ايدى ولكن
فى الحقيقه شهباز همت كلدى (مازاغ البصر وماطغى) كلامنك مفهومنك
مظهر ايدى يعنى اول صورتا زاغ كبى اولنك قلب كوزى ماسوايه
ميل ايلمدى ودخى مشاهدهٔ محبوب حقيقيدن تجاوز قيلدى ديمك آنك شاننده در
بودخى صحيح اولوردى ديمك اولور ﴿ مثنوى ﴾ لكلك ايشان كه لك لك مى زند *
آتش توحيد درشك مى زند) وبو طيور الهينك لكلكى كه دائما لك لك صداسنى اورر شكه
توحيد آتشى اوررنته كم برغرداده بيوررلر (بيت) شيخ مرغانست لكلك لكلكش دانى كه
چيست * حمد لك والشكر لك والملك لك يا مستعان ﴿ مثنوى ﴾ وآن كبوتر
شان ز بازان نشكهند * باز سر پيش كبوتر شان نهند) وبو طيور الهيه نك كبوترى كه

مراد بالاپرو عالى تراولان اولياى عظامك نيك كوهرلريدر دنيا بازلرندن
هيبت طوتمزلر قورقمزلر بلكه بازلرك كبوترى اوكونده باش قور يعنى بوعالم
صوريده بازكبى وشكاركبى شكارساز اولنلر كرك كبوترلرينك اوكنه باش قور
وتعظيم وانقياد قيلور ﴿ مثنوى ﴾ بلبل ايشان كه حالت آرداو * در درون
خويش كلشن داردا و) وبومرغان الهينك بلبلى كه مراد عاشق كل حقيقت
اولنلردر كه آنلرك كلامى وصداسى انسانه وجد وحالت كتورر اول بلبل كنديننك
درونده كلشن طوتر دنيا كلشننه احتياج طوتمز خارجده اولان كلستانى خار
وخس كبى بيانه آنر ﴿ مثنوى ﴾ طوطئ ايشان زقند آزاد بود * كز درون
قند ابد رويش نمود) اول مرغلرك طوطيسى ظاهرا قندن ازاد ايدى زيرا
دروننده اكا ابدى قند يوز كوستردى يعنى بونلرك سكر معارف وعلوم يين طوطيلرى
قند صورى يمكدن آزاد اولدى زيرا كه درونلرندن قند ابدى يعنى حلاوت
سرمدى آنلره يوز كوستردى ﴿ مثنوى ﴾ پاى طاوسان ايشان در نظر *
بهتر از طاوس پران دكر) وبونلرك طاوسلرينك اياغى نظرده زينت صوريه ايله
متزين اولان كمسه لردن دخى قدم سعادت توأملرى نظر عرفاده اول غيرى طاوسك
قنادندن يكركدر يعنى غيرى كمسه لرك طاوس پر اولان مزين محبوبلرندن يكدر بوهم
وجهدن غيرى پرواز وجولان ايديجى طاوسدن يكركدر بووجه اوزره طاوس مضافدر
﴿ مثنوى ﴾ منطق الطيران خاقانى صداست * منطق الطير سليمانى كجاست)
خاقانه منسوب اولان يعنى سليمان پيغمبر عليه السلامه وياخود پادشاهان جهانه
مخصوص اولان قوشلرك منطقى انجق صيت وصدا وآواز ونوادر سليمان حقيقته
منسوب اولان طيورك منطق قنده در كه آنلر هوادن سويلر وبونلر خدادن سويلر
(كما قال الله تعالى فى نطق نبيه (وما ينطق عن الهوى ان هو الا وحى يوحى) پس
بينهماده تفاوت چوقدر واللهه دعوت قيلان كمسه لرك نطق وقولندن احسن بر قول
وصدا دخى يوقدر كما قال الله تعالى (ومن احسن قولا ممن دعى الى الله وعمل صالحا)
مراد اللهه دعوت ايلين انبيا عليهم السلام واوليا وعلماى عظامدر (كما قال
فى التفسير الكبير ان كل من دعى الى الله بطريق من الطرق فهو داخل فيه) پس
بوآيت كريمه نك مفهومى معلوم اولنجق طيور خاقانينك منطقى طيور الهيه نك
منطقنه نيجه معادل اولور كه بونلرك قولى احسن اقوالدر ﴿ مثنوى ﴾ توچه
دانى بانك مرغانرا همى * چون نديدستى سليمانرا دمى) سن مرغلرك بانك
وصداسنى نه بيلورسن چونكه برنفس سليمانى كورمدك يعنى سن بوذكر اولنان
مرغان الهينك صدا ونواسنى نه بيلورسن وسوزلرنده اولان سوز ورموزه نوجهله
عالم اولورسن چونكم سليمان حقيقى بردم كورمدك وآنى اول طيور الهى كبى

مشاهده قيلدك بوطيور الهيه نك كلماتن بيلنلر سليمان حقيقتي مشاهده قيلنلردر
وآنك عليه السنهٔ انبيا عليهم السلامه واولياى عظامه عالم اولنلردر ﴿ مثنوى ﴾
پر آن مرغيكه بانكش مطربست * از برون مشرق ست ومغربست) اول بر مرغك
قنادى كه آنك بانكى طرب وشوق ويريجيدر مشرقك ومغربك طشره
سندندر يعنى مرغان الهيدن اول بر مرغك پر عقلى كه آنك صداسي ويريجي
وفرح آرتيريجيدر مراد اول بروليك پرعقلى كه آنك صداسي مطرب ارواحدر
اول پر عقلك صداسي مشرق ومغربك وراسندن واطراف جهانك علاسندندر
﴿ مثنوى ﴾ هر يك آهنكش زكرسى تا ثريست * وز ثرى تا عرش در
كر فريست) اول پر عقلك هر بر آهنكى كرسيدن ثرايه دكيندر وثرادن عرشه دكين
زياده كروفرده در يعنى عرشدن فرشه وفرشدن عرشه دك اول مرغ الهى اولان
عقلك حكم وآهنكى نافذ وجارى وكلال وضعفدن عاريدر ﴿ مثنوى ﴾
مرغ كو بى اين سليمان ميرود * عاشق ظلمت چو خفاشى بود) مرغكه بوذكر
اولنان سليمانسز كيدر بر خفاش كبى ظلمته عاشقدر سليماندن مراد كركسه جناب
الهى اولسون وكركسه خليفهٔ الهى اولان ولئ كامل اولسون على كلا التقديرين
بر كيمسه كه بو سليمانسز كيدر بر خفاش كبى ظلمته عاشقدر اول كسه مانند خفاش
عاشق ظلمات اولور ونوردين ويقيندن چيقوب ظلمت كبر وكينده قالور و بوآيتك
مفهومى ماصدق حالى اولور (والذين كفروا اولياؤهم الطاغوت يخرجونهم
من النور الى الظلمات ﴿ مثنوى ﴾ با سليمان خوكن اى خفاش رد * تا كه
در ظلمت نمانى تا ابد) اى مردود خفاش سليمانله خوى ايله تا كه ابدى ظلمتده قالميه سن
يعنى سليمان حقيقتله خوى ايله وآنكله انيس اول اى بد اولان خفاش تا كم ظلمت
طبيعيه ده ابدى قالميه سن مادامكه سليمانله انسيت قيليه سن ظلماتدن خروج
ومرتبهٔ نورانى يه عروج بوليه سن كما قال الله تعالى (الله ولى الذين آمنوا
يخرجهم من الظلمات الى النور والذين كفروا اولياؤهم الطاغوت يخرجونهم
من النور الى الظلمات ﴿ مثنوى ﴾ يك كزى ره كه بدان سو مى روى * همچو كز
قطب مساحت مى شوى) من تقرب الى ذراعا تقربت اليه باعا) حديثنك مصداقنجه
بر ارشون يوله كه سليمان حقيقى جانبنه كيده سن ارشون كبى دين وطريقنده قطب
مساحت اولورسن يعنى معيار وميزان خلق عالم اولورسن كه هر كس دين وديانتن
وفهم وفراستن سنكله وزن وعيار ايلر ﴿ مثنوى ﴾ وآنكه لنك ولوك آن سو مى
جهد * از همه لنكى ولوكى مى رهد) واول كسه كه لنك ولوك اول سليمان جانبنه
صچرايه وتوجه قيله دوكلى سقطلقدن ويورغونلقدن قورتلوز بوهم وجهدر
واول وقت كه اول جانبه لنك ولوك قالقرسن وصچرارسن جميع لنك ولوكدن قورتلورسن

﴿ قصهٔ بط بچكانكه مرغ خانكى پرورد شان ﴾

﴿ مثنوى ﴾ قاز باوريلرينك قصه سى بيانده دركه آنك شانى طاوق بسلدى
تخم بطى كرچه مرغ خانه ات * كرد زير پر چو دايه تربيت) سن قازك تخمى سن
اكرچه مرغ خانه سكا قنادى آلتنده دايه كبى تربيت ايلدى بطدن مراد روح
محمدى ومرغدن مراد طبع انسانيدر پس (انا من الله والمؤمنون من نورى)
حديث شريفنك فحواسنجه اى مؤمن سن تخم بط سن يعنى بحر حقيقتده بط كبى
غواص اولان روح محمدينك تخمى سن اكرچه مرغ خانهٔ طبيعت دايه كبى
سنى پر حمايت وصيانتنده تربيه ايلدي ولكن سن في الحقيقه طبيعت عالمندن دكلسن
﴿ مثنوى ﴾ مادر تو بط آن دريا بدست * دايه ات خاكى بدو خشكى پرست)
سنك مادرك كه روحك آندن تولد ايلمش وظهوره كلمشدر اول درياى حقيقتك
بط وغواصى اولمشدر سنك دايك كه طبيعتكدر عالم خاكه منسوب اولدي ودخى
خشكى پرست اولدي ﴿ مثنوى ﴾ ميل دريا كه دل تو اندرست * آن طبيعت
جانت را از مادرست) دريايه ميل كه سنك كوكلك ايچنده در اول طبيعت وميل
سنك جانكه مادركدندر يعني شول درياى معنايه ميل ومحبت ايلمك كه سنك دلكده
واردر اول طبيعت سنك جانكه مادر حقيقتك جانبندندر دايه ك اولان طبيعت
جسمانيه طرفندن دكل ﴿ مثنوى ﴾ ميل خشكى مر ترا زين دايه است * دايه را
بكذار كو بد رايه است) خشكلك عالمنه سنك ميل ايلمك بو دايهٔ طبيعتندندر پس
دايهٔ طبيعتى ترك ايله كه اول بد رايه در ﴿ مثنوى ﴾ دايه را بكذار بر خشك
وبران * اندر آدر بحر معنى چون بطان) دايه يى قور يده قووسن سور بطلر كبى
معنى درياسنك ايچنه كل يعنى بو خشكلك عالمنده دايهٔ طبعى ترك ايله وسور بحر معنى
ايچره كل بطلر كبى وغواص اول مرغانلر كبى ﴿ مثنوى ﴾ كر ترا دايه بترساند
زآب * تو مترس وسوى دريا ران شتاب) اكر سنى مادر طبيعتك قور قودرسه
آب معنادن سن قورقمه ودرياى حقيقت جانبنه سرعتله سور وكنديكى اول بحر
وحدته طالدر ﴿ مثنوى ﴾ تو بطى بر خشك وبر تر زندهٔ * نى چو مرغ
خانه خانه كندهٔ) سن من حيث المعنى مانند بطسن خشك عالمنده وترلك عالمنده
زنده سن يعنى ظاهر وباطن عالمنده حى وحاكم وكى سن مرغ خانه نك قبيح رايحه لوسى
دكلسن ﴿ مثنوى ﴾ تو ز كرمنا بنى آدم شهى * هم بخشك وهم بدريا پا نهى)
سن كرمنا بنى آدمدن شاهسن هم قورى يه هم درياى آياق قورسن يعنى سن اى
مؤمن جناب حقك زبنى آدمى مكرم قيلدك ديمسندن شاه سن هم بره وهم دريايه
آياق قورسن ومتصرف اولورسن ﴿ مثنوى ﴾ كه حملناهم على البحر بجان *
از حملناهم على البر پيش ران) سورهٔ بنى اسرائيلده اولان آيته اشارتدر

(ولقد كرمنا بني آدم) تحقيقا بز بنی آدمی على العموم مكرم قيلدق احسن صورتله
واعتدال قامتله ودخی ارض اوزره تسلطن ايله ودخی نيجه صناعتله و بونلر
امثالی شيلرله وعلى الخصوص مكرم قيلدق علوم ومعارف وانوار دينيه واسرار
يقينيه ايله (وحملناهم) وبز آنلری سوار ايلدك دواب اوزره (في البر) قرهده (والبحر)
دخی آنلری سوار ايلدك بحرده سفن جاريه اوزره (ورزقناهم) وبز بونلره رزق
ونصيب ويردك (من الطيبات) فنون نعم وضروب متلذذاتدن كه بابصنعهم
حاصل اوله وبابغير صنعهم حاصل اوله (وفضلناهم) وبنی آدمی بز تفضيل ايلدك
علوم وادراكاتله كه بونلرك وجوه دنده مركبدر (على كثير ممن خلقنا تفضيلا)
بز خلق ايلديكمز كسنه لردن چوق خلقك اوزرينه تفضيل ايتمكله اما محققين
بومعنايی ويردلر كه بز بنی آدمی مكرم قيلدق معارف وعلوم وعوارف ومفهومله
وبز آنلری حامل قيلدق بر جسمه و بحر روحه يعنی آنلری متصرف قيلدق عالم
اجسامه و بحر ارواحه و بشرك ملائكه اوزره تفضيلينه علمانك چوق قيل وقالی
و بحث وجدلی واردر لكن زبدهٔ كلام وماحصل مرام بودر كه رسل بشر رسل ملكدن
واوليای بشر اوليای ملكدن وصلحای بشر صلحای ملكدن وعوام بشر عوام
ملكدن افضلدر معنی بيت سن جان سن بل بحر روح اوزره بز بونلری يوكلتدك
ديدنان سن بونلری بر اوزره حمل ايلدك ديديکی جانبدن اوكه سور يعنی بر طبيعتدن
بحر روحه وعقله جانكی ايركور ديمك اولور ﴿مثنوى﴾ مر ملائك راسوى
براه نيست * جنس حيوان هم زبحر آگاه نيست) تحقيقا ملائكه نك بو برطبيعت
وحيوانيت جانبنه يولی يوقدر وجنس حيوان دخی بحر حقيقت ودريای
ملكيدن آگاه دكلدر ﴿مثنوى﴾ تو بتن حيوان بجانی از ملك * تاروی هم
برزمين هم بر فلك) سن ايسك ای انسان تن ايله حيوان وجان ايله ملكدن سن
تاكه كيدهسن تن ايله زمين اوزره وهم روح ايله فلك اوزره ﴿مثنوى﴾ تا بظاهر
مثلكم باشد بشر * بادل يوحى الی ديدهور) بو دريای حقيقته آشنا اولان ناظاهرده
سزك مثلكز بشر اولور بكا دل ايله ديده ور روحی اولنور وحقدن قلبمه القای
اسرار قيلنور وجنس بشر بو صفت سببيله برتردر ديديکی سورهٔ كهفده اولان
آيته اشارتدر تفسيری جلد اولده زيد حكايه سنده مرور ايتدی ﴿مثنوى﴾
قالب خاكی فتاده برزمين * روح او گردان برين چرخ برين) خاكه منسوب اولان
قالب زمين اوزره دوشمش كثيف اولد يغيچون وآنك روحی بو عالم فلك اوزره
جولان ودوران ايديجيدر ﴿مثنوى﴾ ماهمه مرغابيانيم ای غلام * بحرمی داند
زبان ما تمام) بز جميعا صوقوشلری يز ای غلام بزم لسانمز بحر حقيقتك اسرارنی بيلورز
بالتمام بويله ديمك دخی وجه دريزم لسانمزی دريا تمام بيلور زيرا بوقدر آشنالق

واقع اولمشدر ﴿مثنوى﴾ پس سليمان بحر آمد ما چو طير * در سليمان تا ابد داريم
سير) پس سليمان دريا كلدی بز طير كبی كلدك تا ابدی سليمانله سير طورز يعنی سليمان
حقيقی فی المثل بحر كبی كلدی وبزم مثالمز صوقوشی كبی اولدی سليمان حقيقتله
تا ابد الاباد بز سير طورز وهر حالده سير مع الله ايدرز وهر كاری ايشله سك وهر يره كه
كتسك برخوای (وهو معكم اينما كنتم) آنكله ايشلر وآنكله كيدهرز ﴿مثنوى﴾
با سليمان پای در دريا بنه * تا چو داود آب سازد صد زره) تا چو داود آب دارد در زره)
دخی نسخه درسليمانله يعنی عون وهدايت رحمانله دريای روحانيت وملكيته
اياق قوتاكم حضرت داود عليه السلام كبی آب روح اكا بوز زره دوزه وآلام صوری
ومعنويدن سنی حفظ ايده ياخود معنی تاكم داود عليه السلام كبی آب حقيقت سنی
راهده طوته يعنی حفظ وآماده قيله ﴿مثنوى﴾ آن سليمان پيش جمله حاضرست *
ليك غيرت چشم بند وساحرست) اوسليمان حقيقی جمله نك اوكنده حاضر
وهر شيئه ناظر واول كالشمس فی اوقات الهو اجر ظاهر وباهر در ولكن غيرت
الهی چشم بند وساحردر ﴿مثنوى﴾ تاز جهل وخوابناكی وفضول *
او بپيش ما وما ازوی ملول) حتی جهل وخوابناكلك وفضوللك اجلندن اوبزی
او بزم اوكزده وبزاندن ملول ايز ﴿مثنوى﴾ تشنه را دردسر آرد بانك رعد *
چون نداند كو كشاند ابر سعد) بو بيتك ماقبلنه منا سبتی سؤال مقدره جواب
اولمغله اولور كانّ ديمك لازم كلديكه بز اول آب حقيقته وآنی مبشر اولان رعد
وبرق كبی كلمانه تشنه بزاندن نيجه ملول اولورز جواب بيوررلر كه نعم تشنه يه
دردسر كتورر مبشر آب حقيقی اولان رعدك صداوندامی چونكه اول تشنه بيلميه كه
اول بانك رعد چكر سعادت ابرنی ورحمت بولوتنی ﴿مثنوى﴾ چشم او مانده ست
در جوی روان * بی خبر از ذوق آب آسمان) واهذا اول تشنه نك چشمی جوی
روانده يعنی اسباب جهانده قالمشدر وآسمان معنوی آبنك ذوقندن وفيضنك
جاشنسندن بی خبر اولمشدر ﴿مثنوى﴾ مركب همت سوی اسباب راند *
ازمسبب لاجرم محجوب ماند) بواجلدن مركب همتی اسباب جانبنه سوردی
ومسبب الاسبابدن لاجرم محجوب قالدی ﴿مثنوى﴾ انكه بيند او مسبب را عيان *كی
نهد دل بر سببهای جهان) اول عاشق كه مسبب الاسبابی عيانا كورر وآنی
هر حالده مريد وفاعل مشاهده قيلور اول كسه جهانك سببلری اوزره نچن
كوكل قور وآنك قلبی وسائل ووسائطه توجهله مربوط اولور نته كم اول باديه
نشين اولان زاهده واول بربه وبيابانده عبادت قيلان عابد قطع اسباب وسائل
ايليوب جميع امورنی حضرت حقه تفويض قيلش وعبادت حقه جان ودلله مشغول

اولمش ایدی وآب ونان وغدای جانی اول پرده بولمشدی نته کم بو مثنا سبنله
بو حکایته شروع ایدوب بیوردلر

حیران شدن حاجیان در کرامات آن زاهد که
در بادیه تنهاش یافتند بر سر ریگ سوزان

مثنوی ❊ زاهدی بد در میان بادیه ❊ در عبادت غرق چون عبادیه) عبادیه بفتح العین
قبائل شتی در بطون عربدن عبادیه اول قبائل متفرقه یه منسوب اولان کسه لره دیرلر
وزاهدی عبادتده عبادیلره تشبیه بیورملری اول طائفه اولاریه نشینلر در
وثانیا کندی آیینلری اوزره عبودیت وبندهلکده مجد ومقدملردر ولهذا اول زاهدی
بو طائفه یه عبادتده تشبیه بیوردیلر معنی بیت بادیه ایچنده بر زاهد وار ایدی عبادیه کبی
عبادته غرق ایدی ❊ مثنوی ❊ حاجیان انجا رسیدند از بلاد ❊ دیده شان
بر زاهد خشک اوفتاد) حاجیلر اطراف بلاددن اورایه ایرشدیلر آنلرک چشمی
خشک وبادیه زاهدی اوزره دوشدی یعنی حاجیلر اول خشک مکانده زاهدی
کوردیلر ❊ مثنوی ❊ جای زاهد خشک بود او تر مزاج ❊ از سموم بادیه بودش
علاج) زاهدک جای ومکانی خشک ایدی واو زاهد تر مزاج ایدی یعنی مزاجی
بیوسندن بری ایدی آنک علاجی بادیه نک سمومندن ایدی یعنی حق تعالی باد سمومی
آکا نافع قیلشدی حتی مزاجنه واعضاسنه اول باد سمومدن علاج وقوت کلمشدی
❊ مثنوی ❊ حاجیان حیران شدند از وحدتش ❊ وان سلامت در میان آفتش)
آنک وحدت وتنهالغندن حاجیلر حیران اولدیلر وآنک آفت ایچنده سلامتندن
حیران اولدیلر ❊ مثنوی ❊ در نماز استاده بد بر روی ریگ ❊ ریگ کز تفش بجوشد آب
دیگ) نمازده قومک یوزی اوزره طورمش ایدی بر ریگکه که آنک تف وحرارتندن
چولکده اولان صو قینار ایدی ❊ مثنوی ❊ کفتئ سرمست در سبزه وکلست ❊
یا سواره بر براق ودلدلست) دیدککه سبزه وکل ایچنده مست برکسه در یاخود
دیدک براق ودلدل اوزره سوار اولمش بر سواردر ❊ مثنوی ❊ یا که پایش
بر حریر وحلهاست ❊ یا سموم اورا به از باد صباست) یاخود دیدککه آیاغی حریر
وحله لر اوزره دریاخود سموم آکا باد صبادن یکدر ❊ مثنوی ❊ ایستاد ند انتظار
او در نماز ❊ تا شود درویش فارغ از نماز) پس اول جماعت نیاز وانتظارله قالدیلر
تا درویش نمازدن فارغ اوله ❊ مثنوی ❊ چون ز استغراق باز آمد فقیر ❊ زان
جماعت زندهٔ روشن ضمیر) چونکه فقیر عالم استغراقدن کیرو کلدی اول جماعتدن
روشن ضمیر بر زنده ❊ مثنوی ❊ دید کابش می چکید از دست ورو ❊ جامه
اش تر بود ز آثار وضو) اول روشن ضمیر اولان زنده کیمسه کوردیکه اول درویشک

آب طملر الندن ویوزندن آنک جامه سی یاش ایدی آبدستنک اثرلرندن ❊ مثنوی ❊
پس بپرسیدش که آبت از کجاست ❊ دست را بر داشت کز سوی سماست) پس اول کسنه
درویشه صوردیکه سنک آبک قنده درسنک الکی یوقاری قالدردی بویله دیو که
سما جانبندندر ❊ مثنوی ❊ کفت هر کاهی که خواهی می رسد ❊ بی ز چاه وبی ز حبل
من مسد) اول روشن ضمیر وزنده دل درویشه ایتدی هرنچن که ایسترسن آب ایرشور می
چاهسز ولیفدن اورلمش ایپسز ❊ مثنوی ❊ مشکل ما حل کن ای سلطان دین ❊
تا ببخشد حال تو ما را یقین) ای دینک سلطانی بزم مشکلمزی حل ایله تا سنک حالک
وکرامتک بزه یقین بغشلیه واطمئنان ویره ❊ مثنوی ❊ وانما سری ز اسرارت بما ❊ تا ببریم
از میان زنارها) سنک اسرار کدن بزه آشکاره بر سر کوستر تا بلیمزدن زنارلری
قطع ایده لم ❊ مثنوی ❊ چشمها را کرد سوی آسمان ❊ که اجابت کن دعای
حاجیان) درویش چونکه اول کسه دن بو سوزلری اشتدی کوزلرنی آسمان
جانبنه ایلدی بویله دیو که الهی حاجیلرک دعاسنی اجابت ایله ❊ مثنوی ❊
رزق جویی من ز بالا خو کرم ❊ تو ز بالا بر کشود ستی درم) الهی رزق جویلغه بن بالادن
خو کرم یعنی رزق طلب ایدیجلکه عالم اعلادن خوی طوتمشم زیراسن قپویی
بکا آسماندن آچدک ❊ مثنوی ❊ ای نموده تو مکان در لامکان ❊ فی السماء رزقکم کرده
عیان) بو آیت سورهٔ ذاریاتده در تفسیری سماده در سبب رزقکز یعنی امطار ودخی
سزک وعده اولند یغکز جنت وثواب جناب عزته خطابا بیورلر که ای برقادر سنکه
کوسترمشسن لامکانی عدم مکانده وسبب کوستردک (وفی السماء رزقکم)
قولنی قوللریکه عیان ایلدک حال بو که سما وامطار وسحاب وما اشبه ذلك هب
آلت ملاحظه درلس ورن حقیقتده بنده سن سین ❊ مثنوی ❊ در میان این
مناجات ابر خوش ❊ زود پیدا شد چو پیل آبکش) زاهد مناجات ایچنده ایکن خوش
سحاب صو چکیجی فیل کبی فوری پیدا وظاهر اولدی ❊ مثنوی ❊ همچو آب
از مشک باریدن کرفت ❊ در کو ودر غارها مسکن کرفت) مشکک صویی کبی
اول ابر یاغدرمق طوندی یعنی مشکک صویی نیجه جاری اولورسه اول ابر خوش
دخی امطاری اویله اجرا ایلدی چقورلرده وغارلرده اول آب مسکن طوتدی
❊ مثنوی ❊ ابر می بارید چون مشک اشکها ❊ حاجیان جمله کشاده مشکها)
ابر مشک کبی اشکلر یاغدردی حاجیلر جمله مشکلرنی آچشلر واول آبدن مشکلرنی
طولدرمشلر ❊ مثنوی ❊ یک کروهی زان عجایب کارها ❊ می بریدند از میان
زنارها ❊ قوم دیکر را یقین در ازدیاد ❊ زین عجب والله اعلم بالرشاد ❊ قوم دیکر
ناپذیرا ترش وخام ❊ ناقصان سرمدی تم الکلام) طائفهٔ حج بو کرامت عظمی نک
ظهورنی مشاهده قیلد قلرنده اوج قسم اولدیلر بر کروه اول عجائب کارلردن

جله دن بری اول بیابان خشکستانك تر و تازه اولمسندن و دعاسی مستجاب اولوب آسماندن درحال باران نزول قیلمسندن بللرندن زنارلری کسدیلر یعنی میان جانلرندن زنار کفری وانکارلری قطع ایدوب کرامت اولیایه اقرار قیلدیلر وخوارق عادانه مؤمن اولدیلر برقومك دخی بو عجب کرامتدن یقینی ازدیادده اولدی یعنی برقومك دخی مقدما کرامت اولیایه اقرار وخرق عادات اصفیایه ایمانلری وار ایدی آنلرك بو کرامت عجیبه دن یقینی ازدیادده اولدی والله تعالی مقصود بالذاته موصل اولان طوغری یوله اعلمدر که ازدیاد یقینی دخی اول معلوم الهی اولان ارشاد وسداد دندر و برقوم دخی بو کرامتی ناپذیرا یعنی قبول ایتمجی اکشی وخام اولدیلر وناقصان سرمدی قالدیلر کلام تمام اولدی وسوز غایته بولدی زیرا منکر کرامت اولیا اولنلره کلام سویلمك مقتضای علم وحکمتدن عدول ایلمکدر والله اعلم بالصواب واليه المرجع والمآب * این چنین فرمود مولانای ما کاشف اسرار های کبریا * این نه نجمست ونه رملست ونه خواب * وحی حق والله اعلم بالصواب *

تم الجزء الثانی من شرح المثنوی الشریف و یلیه الجزء الثالث

مطبعهٔ عامره ده طبع وتمثیل اولنمشدر فی ١٣ ج سنهٔ ١٢٨٩